II 274

MARDARIE COZIANUL

LEXICON

al lui Mardarie Coziannl

SLAVO-ROMÂNESC

ȘI

TÎLCUIREA NUMELOR

DIN 1649.

PUBLICATE

CU STUDIŬ, NOTE ȘI INDICELE CUVINTELOR ROMÂNESCĬ

DE

GRIGORIE CREȚU

PROFESOR LA LICEUL MATEIŬ BASARAB.

CU MAI MULTE FACSIMILE

528
15

86

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

BUCUREȘCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE **CAROL GÖBL**

Furnisor al Curții Regale

16, STRADA DOAMNEI, 16

1900.

D 58302

PREFAŢĂ.

Lucrarea de faţă se compune din 3 părţi:

1). Studiul propriŭ dis, care descrie codicele, arată întocmirea lexiconuluĭ, se ocupă de particularităţile limbeĭ slavone şi ale celeĭ românescĭ a cărţiĭ şi atinge câtevà chestiĭ streine, dar în legătură cu vocabularul, cum sînt acelea despre Berînda şi despre cele-lalte un-spre-ḑece încercărĭ de lexicografie slavo-română, insistând firesce cât maĭ mult asupra elementuluĭ românesc.

2). Textul slavic şi românesc cu cirilice, la care s'aŭ adaus pe margine numerele paginelor şi ale artĭculelor codiceluĭ din cincĭ în cincĭ, cu diferite semne, ca steluţele pentru deosebirea vorbelor luate de Mardarie din Suplimentul saŭ din Numele propriĭ ale luĭ Berînda, cum şi a celor adause de Mardarie însuşĭ; asemenea, nisce crucĭ puse înainte pentru distingerea vorbelor scrise de alţiĭ şi în urmă pentru deosebirea numelor propriĭ de călugărĭ şi călugăriţe. In parentese s'aŭ pus maĭ ales variantele din Berînda şi alte puţine completărĭ saŭ îndreptărĭ, cum şi semnul întrebăriĭ, când am creḑut că traducerea e neexactă, ceea-ce se póte uşor verificà prin comparare cu orĭ-ce lexicon slavic bun, cum e bună-óră al luĭ Fr. Miklosich. (1) *In note am maĭ dat variante şi alte explicărĭ. N'am putut ţiné samă de numĕrul şi lungimea rîndurilor; de asemenea am despărţit vorbele scrise unit, în special encliticele le-am despărţit printr'o liniuţă.*

(1) *Lexicon palæoslovenico-græco-latinum* edidit Fr. Miklosich, Vindobonæ, 1862—1865.

*3) Indicele cuprinde tóte vorbele românescĭ numerotate şi înşirate în ordine alfabetică, dar s'a ţinut samă şi de diferitele forme flexionare ale lor, carĭ s'aŭ aşezat la un loc. In parentese am adaus tot-deauna procliticele, encliticele şi alte vorbe ce se întrebuinţéză des în legătură cu aceea ce formézĕ obĭectul articululuĭ. Trebue să se noteze că cuvintele din parentese fără nicĭ un semn sînt de pus înainte, ĭar cele cu + saŭ -, în urma celuĭ dela începutul articululuĭ. Numerele cu * în urmă arată vorbele adause, în manuscriptul luĭ Mardarie de alţiĭ, ĭar cele dintre [ ], de noĭ. Maĭ multe amănunte în acéstă privire s'aŭ dat în însemnarea de la începutul Indiceluĭ (p. 303). Ast-fel indicele va face ca publicaţia să fie întrebuinţată şi ca lexicon româno-slavon, deşĭ trebue sciut, că nu orĭ-căriĭ vorbe românescĭ corăspunde numaĭ decât una slavică.*

Am făcut comparaţiĭ cu vorbele şi formele luĭ Michail Moxa, a căruĭ Chronică de la 1620 a publicat-o d-l B. P. Hasdeŭ în Cuvente den Bătrâni I şi cu ale Lexiconuluĭ român-latin, manuscript de pe la 1670, publicat întreg de subsemnatul în Revista «Tinerimea Română», noua serie, vol. I (1898), sub titlul Anonymus Caransebesiensis, Moxa fiind Oltean ca şi autorul Lexiconuluĭ ce publicăm, ĭar Anonymus din Banat, provincie limitrofă cu Oltenia.

Am credut că servim sciinţa, făcênd la multe cuvinte diverse observaţiĭ gramaticale, dialectale etc., distingênd însă totdeauna, prin forma caracterelor, adausele nóstre de cuvintele lexicografuluĭ studiat. O samă din aceste observaţiĭ, adecă cele etimologice, carĭ în câte-và casurĭ aŭ luat proporţiĭ neobicĭnuite (de exemplu cele relative la fluer *şi la sufixul* ete *din acum dispărutul* hrăjeate*), aŭ nevoe de o justificare specială.*

Articulele s'aŭ întocmit aşà, ca cetitorul să prindă dintr'o singură privire familia întrégă a unuĭ cuvînt: forma primitivă, derivatele şi compusele luĭ, cum şi orĭ-ce înrudirĭ ce s'aŭ aflat în carte. Ast-fel chĭar prin acésta noĭ am dat lucrăriĭ un caracter etimologic pronunţat. Intraţĭ pe acéstă cale, ne-a fost greŭ de a nu arătà originile maĭ multor vorbe, carĭ ne preocupaŭ de maĭ mulţĭ anĭ, maĭ ales ale acelora despre carĭ părerea nóstră erà cu totul originală.

*

Iacă lista acestor vorbe cu arătarea paginei din carte, când ele nu se află la locul ce li se cuvine în şirul alfabetic ordinar al Indicelui: (1)

a, *particulă enclitică;*
abâturâ(-se), *p. 303 s. v.* a, *prep.* = *lat. ad;* (2)
acïa, *cf. p. 331 s. v.* *i, *adverbiŭ;*
adecâ;
adevârŭ;
aestŭ, *p. 327 s. v.* grïerŭ;
aguride, *p. 354 s. v.* panachide;
aice, *p. 327 s. v.* grïerŭ;
aĭurea;
al;
alamâ, *p. 345 s. v.* malamâ;
alergŭ, *p. 303 s. v.* a, *prep.* = *lat. ad;* (3)
altiţă, *p. 360, col. a doua;*
alung, *în nota de la* alerg *de maĭ sus;*
amŭ, *p. 354 s. v.* omşorulŭ *şi 369 s. v.* spământă(-se);
apăsată, *p. 356 şi 358 s. v.* *păsată *şi* povâţire;
apestire *şi* pestì (nu);
apucŭ, *în nota de la* alergŭ *de maĭ sus;*
ară, are, *auxiliar în formele compuse* ară fi *şi* are fi fost, *p. 382 s. v.* voĭŭ;
arepă, *p. 356 s. v.* [*pe, *pede]; (4)

---

(1) *In listă, printre etimologiile propriĭ, am intercalat şi de cele descoperite de alţiĭ, credênd că aducem óre-care lumină prin explicarea nóstră.*

(2) *Acum însă cred că e maĭ probabilă etimologia *abbatuo (Laurian-Maxim, Körting, Tiktin şi în parte Hasdeŭ) de cât *adbatuo (De Pontbriant şi Philippide).*

(3) *Acum însă prefer etimonul lat. ca(ba)llĭco — arleg* — alerg *cu aferesa consónei iniţiale etc., cf. apuc=*capuco, cârlan=caball(us) +-an şi balegă de maĭ jos. Arom.* lag *(cf. Papahagi, Românii din Meglenia), ar puté fi un (c)all(e)gu metatesat, ĭar* alag *din cele-lalte părţi o formă maĭ târdie cu* a *protetic. Pentru schimbarea accentuluĭ cf. alèg=lat. elĭgo. Se maĭ observă că verbul acesta e neutru, nu activ ca* alung, *care trebue să vie, nu din un lat. *adlongare, ci din elongare, de unde v. it. elongare şi fr. éloigner şi cu care cf. v. rom. delungare. Ar fi fost şi straniŭ ca numaĭ limba nóstră să nu fi păstrat simplul caballico, deşì orĭ-ce copil de Român* alérgă *călare pe bĕţ.*

(4) Aripezŭ *din locul citat e greşit tipărit în loc de* înaripezŭ.

asemenea, *p. 355 s. v.* pânâ;
asfinţescŭ, *p. 304 sus;*
astupŭ, *p. 372 s. v.* *stupŭ;
auş, *p. 354 s. v.* omşorulŭ;
auşel, *p. 338 s. v.* înşelŭ;
baerŭ;
balega;
belire, *p. 324, col. a doua;*
boşorog, *p. 372 s. v.* surupâtorĭŭ;
brăfire; (1)
brânză, *p. 324, col. a doua;*
broascâ;
bucurie, bucur, bucurare;
buşmachĭŭ, *p. 124, nota 2;* (2)
capâtâ;
cârcelŭ, *p. 324, col. întâĭa şi 327 s. v.* grĭerŭ;
ce *şi* ci, *conjuncţie;*
cel *şi* cĭastâ;
ceurŭ;
cĭaţe;
cĭorchin, *p, 372 s. v.* strugur;
codilă *şi* codirlă, *p. 338 s. v.* înşelŭ;
codru;
corcoduşă *saŭ* curcuduşă, *p. 319;*
Crăcĭun, *p. 325 s. v.* fluerŭ;
crierŭ, *p. 327 s. v.* grĭerŭ;
cruţat, *p. 351 s. v.* necruţat;

(1) *Etimologia acestuĭ cuvînt pare a fi maĭ simplă de cât cea dată la p. 309 şi anume: lat. fabulari — faburare — făbrire —* brăfire, *cu conjugarea schimbată şi numaĭ cu o singură metatesă a grupuluĭ br. Dacă acésta e forma maĭ veche românéscă, atunci actualul* bârfire *trebue considerat ca o formă metatesată din noŭ şi deci presupunerea de la p. 80 că* brăfală *etc. ar fi metatesat din* bărfală *nu ar maĭ puté avé loc acum, când nu maĭ este îndoélă asupra originiĭ latine a vorbeĭ.— Chestia metateseĭ lichidelor din cărţile vechĭ românescĭ avênd o importanţă deosebită şi fiind tractată de noĭ, în paragraful respectiv de la pp. 80—81, pentru prima óră într'acest chip, ne permitem a rugà pe cetitor să-ĭ deà atenţia cuvenită, ţiind samă şi de observaţiile ce facem, în notele din acéstă prefaţă, la cuvintele* brăfire, nâpráca *şi* prăghie.

(2) *Cf. mold.* buşmac *din Dictionnaire roum.-fr. par Fr. Damé.*

cuntenì, *p. 375 s. v.* *tenì;
curâ (= *curge*) = *lat. colare* + *currere*;
curâ (= *alérgá*) = *lat. currere*;
darâ;
dâogarĭŭ, *p. 72;*
deacâ;
deci;
dereticare, *p. 363 s. v.* *reagere;
desfătărĭ;
desluşit;
despic;
deşteptà (a se);
Dragobete, *nume de sărbătóre populară, p. 331;*
dumerire;
de-a-dura, *p. 326 s. v.* gaurâ, *p. 336 s. v.* înde, *p. 361 s. v.* pururea;
-e *final din expresiĭ ca* pe apucate;
erete *şi* arete, *p. 329, col. întâĭa;* (1)
fig *şi* figa;
filĭarĭŭ;
fiştigóea, *p. 323 col. a doua;*
flit, *p. 324, col. întâĭa;*
fluerŭ *şi* flueră;
funicel, *p. 38.*
gaură, *şi la p. 384 s. v.* zgău;
gâcescŭ;

(1) *Copiiĭ din satele Muşeteştĭ şi Gruĭu—Gorj, când se duc cu vitele prin poene (câmpurĭ) şi vor să prindă sfrâncĭóge saŭ alte pasărĭ, strigă pe* erete *cu vorbele* herĭ, herĭ! *La acest ghelarĭŭ el vine în crâng şi le scóte din tufe, ĭar băeţiĭ daŭ cu bótele (pe aiurĭa 'cĭumegele'), de le omóră. Aşa dar* eretele *este un fel de* hărăţitor *saŭ* hăreţ, hărăţ *(după vorba luĭ Miron Costin, I, 439, ediţ. V. A. Ureche, şi Dosoteĭŭ în Paremiarĭŭ, f. 31). De aceea înclin a crede că* erete *e o formă maĭ nouă a vorbeĭ* hărăţ, *care s'a făcut din tulpina har- a maghiaro-sl. harţă, ca şi cântăreţ din cântare. Sciinţa de maĭ sus ne-a comunicat-o guardul comunal Mateĭŭ Tănăsescu, originar din Voiteştiĭ-din-deal — acelaşĭ judeţ, care spuneà că în satul săŭ nu se ḑice* erete, *ci numaĭ 'ulĭŭ', şi că* eretele *n'ar ti de cât un ulĭŭ tînĕr; căcĭ, ḑiceà el, ulĭul prinde pasărĭ, când e maĭ mic şi de aceea numaĭ s'ar fi părênd că ulĭul e maĭ mare de cât* eretele.

gắóză, *p. 384 s. v.* zgău;
ghiunoae;
grĭerŭ;
gúrnie;
haĭ;
hărâesc;
hrăjeate (1);
hrătie, *p. 80.*
hreascurĭ, *p. 328.*
i *şi* hi, *p, 320 s. v.* eşire;
*i, *adverbiŭ;*
iar;
*inte;
încă, *şi 303, col. a doua;*
înde *din* îndemănâ, îndemnŭ, îndesarâ, îndeştĭ anĭ;
pe'ndelete, *p. 330, col. întâĭa;*
îndurà (a se) (+spre), *p. 326 s. v.* gaurâ, *336 s. v.* înde, *361 s. v.* pururea; (2)
îngâduescŭ, *p. 335 col. întâĭa;*
înlântru, înlâuntru, *p. 342 s. v.* lântru;
însâ;
însoru(-mâ), *p. 338; cf. 335, col. întâĭa* (3);
înşelŭ;
întămplare;
întărâtare;
întîmpin;
întortŭ, *cf. p. 84;*
întrâmare, *cf.* *trâmare;
întrebare, *p. 339 s. v.* întărâtare;
întreg, *şi la 307 s. v.* atingu-mâ;
lapâd;
lâmurit;
lăsat-de-sec, *p. 360, col. a doua;*

---

(1) *Cf. Indreptarea legii din 1652, p. 78 (glava 104): «tavliile să chiamă şi coĭnacele şi* harjeţile.»

(2) *In locurile citate de la pp. 326 şi 361 s'a făcut greşéla că nu s'a pus semnul* + *înainte de* spre *din parentesă.*

(3) *Insă în acest al doilea loc explicarea silabeĭ iniţiale s'a făcut greşit.*

lâcuescŭ, *p. 72;*
lişnic, *p. 228, nota 8;*
*lo, *adverbiŭ;*
lu, *articul antepus;*
luntre;
malamâ;
măceş;
mâĭ;
mâmue;
mânz, *p. 324, col. a doua* (1);
mânzat, *cf. nota de la articulul precedent;*
mânzare, *cf. nota de la* mânz;
mâşcoiŭ, muşcoiŭ, măşcul, mĕskĕ;
mejdína;
mescâtoriŭ = **lat. bibiscatorius — bĭscatorius;*
miduesce, *p. 319 s. v.* dumerire;
minune;
Mirea = Mitrea = Dumitru, *de unde şi* Mircea, *p. 342 s. v.* lântru;
mitĭutel;
mormînt;
moş, *p. 354 s. v.* omşorul;
moşie;
motan, *p. 338 s. v.* înşelŭ;
mujdeĭŭ, *p. 338 s. v.* înşelŭ;
naşŭ, nânaşŭ;
nâprăca, *şi p. 80;* (2)
nedezgrăit, *cf. p. 92 şi 95;*
nemoştesc;
nimearnicŭ, *cf. p. 75, cum şi 369 s. v.* spământă (-se);
norĭe;
oare, *adverbiŭ;*

(1) *Cuvîntul vine probabil din lat. e(x)vulsus (a lacte) al luĭ Varro, aferesat şi cu* v — m, *ca în smuls, cum şi cu* l — n *ca în cel-alant; pentru sens cf.* mânzat, mânzare.

(2) *Etimologia propusă la p. 350 înlătură, credem, îndoéla asupra originiĭ, cum şi presupunerea tot de la p. 80 că forma* nâprăca *ar fi metatesată din* nâpărca, *probabil fiind tocmaĭ contrarul. In original e* nâprăca, *nu* nâprăcâ *nicĭ* năprăca, *cum s'a tipărit la p. 80 şi în Indice.*

*omne;
omşorulŭ;
osânză, *p. 372 s. v.* susuoara;
panachide;
pănaţu, păraţu, *p. 355 s. v.* pănâ;
pănâ;
păscarĭŭ;
pestì (nu), *v.* apestire;
péză, *p. 358 s. v.* povâţire;
pomisealnicŭ;
Popilete, *nume propriŭ de familie, p. 330, col. a doua;*
potîcala, *p. 93;*
povâţire;
pozinarĭŭ;
prăghie, *p. 80;* (1)
prăsele, *care se ḑice şi* plăsele, plesele, *p. 324, 360, col. a doua;*
prepec;
prespre *şi* preste;
pula;
pururea;
puţă, *p. 360, col. a doua;*
rabdŭ, *p. 72;*

---

(1) *Am creḑut un timp că póte fi lat. *perticula—percla, aşà dar sincopat. Pentru* c—g, *cf.* gâoace = ghióce = *lat. *cloc(h)ea = cochlea. Maĭ rămâneà însă de explicat schimbarea accentuluĭ. De aceea am înclinà pentru etimonul ferculum—fercula* 'lectică' *la Hieronim, influenţat de aprópe sinonimul părâ'ngă=lat. p(h)alanga, cu atât maĭ mult că în Lexiconul luĭ Mardarie şi în cel de la Bistriţa de pe la 1700 (cf. Gaster, Chrestomatia, I, 357), cuvîntul corăspunde vsl.* нóснло 'vehiculum, lectica, feretrum' *după Miklosich. Pare aşà dar că vorba* pâ'rghie, *înainte de 1700, aveà alt înţeles decât cel de astăḑĭ şi deci nu trebuià numaĭ decât pus semnul întrebărĭĭ la articulul respectiv. D-l Şăineanu presupune un etimon mlat. pergula. Cihac crede că atât rom.* pârghie *cât şi alb. purtékɛ vin din vsl.* пржтъ 'virga, surculus'. *G. Meyer înclină pentru o origine sîrbéscă a cuvîntuluĭ alb., care se rostesce şi prútɛkɛ, prútkɛ, pe când Schuchardt (apud Cihac) îl derivă din lat. pertica. Dar cea maĭ probabilă etimologie este phalangula—părânghie—prânghie*—prâghie—*aḑĭ* pârghie *şi deci adevĕrata metatesă e în forma maĭ nouă* pârghie. *Cf. ungula—unghie—unghe—aḑĭ unghie pentru finală şi singultire—sughiţare pentru căderea luĭ* n.

râtezare;
sahaidacelor, *p. 260* (1) *şi 363;*
sâptâmăna;
scârpinà (a se);
sel, *p. 324, col. întâĭa;*
Sfetaa gora, *p. 366, şi* Sfînta agură *p. 67;*
sichĭraş;
sinecatu-m'am, *p. 361 s. v.* pururea;
sitivit;
sleame;
slujnicŭ, *p. 94;*
smentire;
smulgere, *p. 75, cum şi 369 s. v.* spământă(-se);
socotitor;
spâlŭ;
spământă(-se);
stingher, *p. 306 s. v.* apestit.
stranic;
strâmina;
străpezescŭ, *şi la p. 73 sus;*
strein;
stricŭ, *p. 377 s. v.* *tricŭ;
strigŭ;
strugur;
struncinat, *p. 363, s. v.* *runcinare, *cum şi 371 s. v.* strugur;
suoara *şi* susuoara;
supuetoare, *cf. p. 94 şi 95;*
surupâtorĭŭ;
svăpâĭatŭ;
şarlă, *p. 388 s. v.* înşelŭ.
Şarlea, *nume de familie, p. 338 s. v.* înşelŭ;
şirlăŭ, şirloĭŭ, şiroĭŭ, *p. 324, col. întâĭa şi 327 s. v.* grĭerŭ;
şitóre, *p. 338 s. v.* înşelŭ;
şoricĭŭ, şoric, sorlicĭŭ, sorlic *p. 324, col. înt., şi 327 s. v.* grĭerŭ;

(1) *Nu 360, cum s'a ḑis din greşélă la acest articul din Indice.—Atragem atenţia cetitoruluĭ asupra noteĭ (4) de la p. 260, căriia ĭ-am dat într'adins o desvoltare maĭ mare de cât tuturor celor-lalte din corpul Lexiconuluĭ, pentru că se ocupă de un termin militar de mult dispărut.*

taistra, *cf. şi p. 194, nota 2;*
talger, *p. 78;*
telincă *şi* tilincă, telişcă *şi* titilişcă. *p. 323, col. a doua;* (1)
toboşe;
trăgarĭŭ;
trănoseala, *p. 80;*
trăpire;
tutindinile;
ţarină, *pus în aceeaşĭ familie cu* ţarâ, ţâran;
ţifóe, *p. 367 s. v.* sitivit;
ţigla, *cf. p. 195, nota 5;*
uĭŭtŭ (mă);
ulete, *p. 330, col. întâĭa;*
unt-de-lemn;
*ure = *lat. ubi;*
usuc [mâ];
văetat (sau = *s'aŭ*), *p. 369 s. v.* spământă(-se);
veri, *conjuncţie pusă s. v.* voĭŭ, *p. 382;*
vĭerşŭ;
vĭezure, *cf. şi p. 75;*
vîezuina, *cf. şi p. 75 sub litera* î;
voescŭ;
z(ă)brănescŭ, *p. 95;*
zămtuzŭ, *p. 16 şi 17;*
zgâì (a), *p. 384 s. v.* zgău;
zgău;

*

Mărcile de fabrică (veḑĭ cele treĭ tabele de la urmă) vor servì să dovedéscă că opera luĭ Mardarie nu e copie posterióră, cum şi pentru aflarea datelor altor documente.

S'a ales pentru facsimilare pagina întâĭa a codiceluĭ, pentru că are şi litere marĭ şi e ornată, ĭar cea de pe urmă,

(1) *După cercetărĭ maĭ nouĕ descoperind formele:* tutúĭcă *la Godenĭ—Muscel,* tutelcă *şi* totîlcă *preste Olt, ba icĭ-coleà şi* tulincă, titilincă, *putem afirmà că numele acestuĭ instrument derivă din ung. tuta «ţévă», de unde şi sinonimul* dudă *din vestul Ardealuluĭ şi Oltenia, aşà dar nu din fistŭla—fistella, cum propusesem la p. 323, col. a doua.*

pentru că cuprinde notiţa cu numele autoruluĭ, locul şi data scrierii. Publicarea în facsimile a colóneĭ a douĕ-spre-ḑecea cu criptogramele celor treĭ vorbe românescĭ din Lexiconul slavo-rusesc al luĭ Berînda am creḑut-o necesară, întru cât s'a contestat chĭar la noĭ românitatea acestuĭ învĕţat. Veḑĭ facsimilele acestor treĭ pagine la sfîrşit.

D-l profesor universitar Ovidiŭ Densuşianu, care a cetit în cóle maĭ tótă lucrarea nóstră, a bine-voit a declarà într'o scrisóre că aprobă în genere Studiul întroductiv, făcênd reserve speciale numaĭ asupra maĭ multor etimologiĭ din Indice şi indicându-ne în acelaşĭ timp câte-và izvóre, cum este de exemplu cel citat la cuvîntul taistra. *Părerile d-sale a fost aşà de convingătóre în privinţa originiĭ vorbeĭ* gaură *şi a silabeĭ iniţiale din verbul* însurare *încât, la pp. 338 şi 384 s. v.* însoru(-mâ) *şi* zgău, *le-am admis fără reservă. Critica ce d-sa a făcut etimologieĭ* înşelare = *lat.* circulare, *m'a îndemnat să maĭ cuget asupra lucruluĭ şi să prefer în urmă părerea bătrânéscă a Lexiconuluĭ Budan, a luĭ De Pontbriant şi Laurian-Maxim, adecă etimonul lat. *însellare, părere cu totul diferită de a luĭ Miklosich, Cihac, Lambrior, Şăineanu, Philippide şi a d-luĭ O. Densuşianu însuşĭ, căruĭa-ĭ mulţămesc pentru ostenélă, bună-voinţă şi sinceritate.*

O parte din notiţele relative la limba Olteanuluĭ Mardarie le datorim normaliştilor de la «Şcóla Societăţiĭ pentru învĕţătura poporuluĭ Român», pentru care le sîntem recunoscătorĭ.

Aduc mulţămirĭ publice şi d-luĭ maĭor Ioan Luchide, comandantul guarḑilor comunalĭ aĭ capitaleĭ, care ne-a permis şi ne-a dat tóte înlesnirile să facem cercetărĭ, în curs de treĭ lunĭ, asupra graiuluĭ celor 400 de ómenĭ de sub comanda d-sale, mulţĭ Oltenĭ, ales din Gorj, de unde am fost fericiţĭ a constată după limbă că fusese pisarul Cozieĭ.

Resultatele acestor cercetărĭ dialectale se vor expune maĭ amănunţit în Suplementul ce va urmà, în care vom vorbì maĭ pe larg şi despre alte treĭ acuisiţiĭ făcute în cursul publicăriĭ, anume: Lexiconul slavo-român al luĭ Michaĭŭ Logofĕtul de la Tîrgovişte din 1678, al monachuluĭ Macarie din 1778 şi cel româno-slavon al luĭ Andronic de la mănăstirea Nĕmţul-Noŭ (Basarabia), tóte treĭ aprópe necunoscute şi atinse numaĭ pe scurt în Studiŭ.

Fotografiarea unei părți pentru subsemnatul și apoi a întregului codice amintit al Logofătului Michaiŭ de la Târgoviște pentru Academia Română se datorește intervenirii bine-voitóre a Ministeriului de externe și în special stăruințelor d-lui D. C. Petrescu, consul al României la Constantinopole, care a bine-voit a și descrie manuscriptul; lexiconul lui Macarie ni l-a pus la dispoziție magistrul nostru, d-l B. P. Hasdeŭ, precum mai înainte ne inlesnise folosirea Lexiconului lui Michaiŭ de la 1672 eruditul și neobositul profesor universitar și director al Museului național, d-l Gr. Tocilescu; iar despre manuscriptul lui Andronic am căpĕtat informații destul de amănunțite prin intermediul părintelui egumen al numitei mănăstiri, Gherman Ieremicioiu. Cum am spus apoi și la locurile respective, d-l canonic I. Moldoveanu din Blaj a făcut pentru noi o copie de pe fragmentul din codicele răposatului Ciparĭu și ne-a comunicat-o; colegul G. D. Teodorescu, acum răposat, ne-a împrumutat manuscriptul Lexiconului lui Misail de pe la la 1741; iar părintele econom C. Nazarie, acum director al Seminarului Central, ne-a copiat la Kiew o parte, anume versurile de la început, dedicația și postfața din Dicționarul slavo-rusesc al lui Berînda, carĭ lipsiaŭ din exemplarul de atunci al Academiei Române. De aceea subsemnatul le exprimă desăvîrșita sa gratitudine.

Ne simțim în sfîrșit cu deosebire datorĭ a exprimà adâncă recunoscință înalteĭ Academiĭ Române pentru încurajarea și ajutórele, ce a bine-voit să ne deà, fără de carĭ lucrarea presentă de sigur n'ar fi vĕdut lumina așà de curând și în așà de bune condițiĭ materiale și chiar sciințifice.

In acest chip s'a îndeplinit și dorința fierbinte a fericitului descoperitor al codiceluĭ publicat, răposatul episcop al Rîmniculuĭ Ghenadie (Enăceanu), care ne-a onorat cu încrederea sa și pentru aceea stîrșim dicênd: fie-i memoria bine-cuvîntată!

Bucurescĭ, 3 Decembrie, 1900.

Autorul.

SEMNE ŞI SCURTĂRĬ PRINCIPALE

' Vorbă comună luată de Mardarie din Suplementul luĭ Berînda. (1)

* Nume luat de Mardarie din aşà ḑisele Nume ale luĭ Berînda, veḑĭ însă şi însemnarea de la începutul Indiceluĭ. (1)

** Vorbă comună adausă de Mardarie din alte izvóre. (1)

** Nume adaus de Mardarie din alte izvóre. (1)

\+ Pus înaintea unuĭ articul saŭ cuvînt din Lexiconul luĭ Mardarie, vorbă adausă de alţiĭ. (1)

† Pus în urmă, nume de călugăr. (1)

† Pus în urmă, nume de călugăriţă. (1)

(?) Greşélă. Dacă semnul e pus după punctul final, greşéla e relativă la articulul întreg; acéstă distincţie însă nu s'a făcut şi în cóla întâĭa a Lexiconuluĭ (a şaptea a volumuluĭ). (1)

— Cuvîntul despre care e vorba (rar); în Indice despărţesce de multe orĭ deosebitele forme gramaticale ale unuĭ cuvînt, aĭurĭa servesce ca semn de trecere saŭ schimbare a uneĭ forme orĭ sunet în altele.

\- Rădăcina vorbeĭ din chestie saŭ o parte de vorbă.

□ Nimic. (2)

... Pus la sfîrşitul unuĭ rînd din Indice, observaţie în Suplementul lucrărĭĭ nóstre. (3)

Acad. saŭ Ac. — *Dicţionarul limbeĭ slave-bisericescĭ şi rusescĭ* editat de Academia rusésca, 1847.

Anon. saŭ An. Carans.—*Anonymus Caransebesiensis*, manuscript bănăţean circa 1670.

B. — Berînda.

Cf. — *Confer* (compară).

Cuv. d. bătr. — *Cuvente den bătrăni.*

M. — Mardarie de la Cozia.

Mikl. saŭ Mk.—Miklosich, *Lexicon palæoslovenico-græco-latinum*, 1862.

Mosc.—*Lexiconul slavo-român*, manuscript aflător la Moscva, circa 1670.

n. — Notă (după un număr din Indice).

Pb. — *Lexiconnl slavo-român*, manuscript al biblioteceĭ imperiale din Petersburg, circa 1693.

St. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript al d-luĭ D. Sturdza, acum în biblioteca Academieĭ române.

Tril. — *Dictionarium trilingue* (slav., græc. et latin.), Moscva, 1704.

v. — Veḑĭ *saŭ* vechĭŭ.

Scurtările gramaticale sînt cele obicĭnuite. Dicţionarele etimologice şi biblice s'aŭ citat des numaĭ cu numele autorilor: Laurian-Maxim, Pontbriant, Cihac, Hasdeŭ, Şăineanu, Tiktin, Körting, Meyer, Alexandre; Pasor (1648), Weitenauer, Meylan; asemenea *Istoria l. rom. de Philippide*.

---

(1) Aceste opt semne s'aŭ întrebuinţat maĭ ales în textul propriŭ-ḑis saŭ slavon-românesc al Lexiconuluĭ. Pentru * în genere şi pentru + din o parentesă, veḑĭ însemnarea de la începutul Indiceluĭ.

(2) Întrebuinţat numaĭ în capitulul V, întitulat Elementul slavonesc, pp. 57 ss.

(3) Pus numaĭ de la p. 337 înainte, cu alte vorbe în cólele 22—24.

ÎNTRODUCERE.

Pe la anul 1890, Ghenadie, episcopul Rîmniculuĭ, a aflat între cărţile mănăstiriĭ Cozia, un manuscript, întitulat «*Lexicon slavo-românesc şi tîlcuirea numelor*», scris la 1649 de monachul Mardarie, cum dovedesce notiţa finală autografă de la p. 397, pe care o dăm aicĭ în traducere: «Acest lexicon l-am extras eŭ mult păcătosul monach Mardarie pisar. Cu porunca şi cu bine-cuvîntarea părinteluĭ nostru chir Stefan egumenul de la sfînta mănăstire Cozia, unde este hramul Sfînta Troiţă. În ḑilele bine-cinstitoruluĭ şi de Christos ĭubitoruluĭ Ion Matheĭŭ Băsărabă, mareluĭ Voevodă. Şi în ḑilele archiepiscopuluĭ şi mitropolituluĭ chir Stefan a tótă ţéra Ungrovlachieĭ, la anul 7157. Şi s'a sfîrşit în luna luĭ Maĭŭ 22 de ḑile.» (Veḑĭ facsimilele la urmă). Numitul episcop a bine-voit a se asocià cu subsemnatul, ca să publicăm acest monument, însărcinându-mĕ eŭ cu tótă partea sciinţifică, ĭar dînsul luând asupră-şĭ cheltuelile şi compunerea uneĭ scurte prefeţe, în care să arate locul şi modul descopeririĭ cărţiĭ. Astfel am şi început publicarea la tipografia cărţilor bisericescĭ, din téscurile căreĭa aŭ apărut $2^{3}/_{4}$ cóle; însă deosebite cause aŭ întrerupt tipărirea, până ce la începutul anuluĭ curent (1898) generosul editor a murit. După terminarea studiuluĭ, am depus lexiconul în biblioteca Academieĭ Române, căreĭa învĕţatul prelat i-l dăruise din 1897.

MODUL DE TRANSCRIERE A CÂTOR-VÀ LITERE. (1)

Vocale:

ѝ = i.
ї = ï.
о şi ѡ = o.
ѹ şi оу = u.
ъ = ă.
ы = î.
ь = ŭ.
ѣ = ea.
ꙗ = ia.
ѧ = ĭa.
ѩ = ĭu.
ѫ = â.
ѧ̑ = în, î şi î.

Consóne:

ѕ = dz.
з = z.
ц = cĭ, c (e, i).
ц = gĭ, g (e, i).

---

(1) Acest mod de transcriere s'a observat numaĭ în reproducerea cuvintelor din textul luĭ Mardarie Cozianul şi al altor scriitorĭ vechĭ, în colo s'a întrebuinţat ortografia Academieĭ Române.

I.

DESCRIEREA CODICELUI.

1. LEGĂTURA.

Manuscriptul e un in-8° mic de tot, legat. Scórţele-s de lemn de fag, cu marginile subţiete prin nisce tăĭeturĭ pieziṣe aplicate din lăuntru spre afară. Pĭelea, ruptă pe alocurĭ, e subţire ṣi de colóre cafenie; ea trebue să fie de óie saŭ de capră. Chiotorile de pĭele sînt rupte; ele se prindeaŭ cu nisce cârlige în douĕ găurĭ ale bucăţelelor corespundĕtóre de alamă galbenă, carĭ s'aŭ conservat până aḑĭ. Atât chiotorile cât ṣi bucăţelele de alamă aŭ fost vîrîte pe sub pĭele ṣi prinse cu câte un cuĭŭ de fĭer, din carĭ douĕ maĭ există. Pe părepĭĭ externĭ aĭ îmbrăcăminteĭ scórţelor, legătorul a întipărit de gĭur împregĭur câte douĕ pătrate de linĭĭ duple saŭ ṣi triple negre ṣi între laturile lor florĭ diverse de aceeaṣĭ colóre, aṣezate pe lângă un fel de linie ṣerpuitóre. În lăuntrul pătratuluĭ din faţă e un altul, ale căruĭ colţurĭ sînt unite cu ale cărţiĭ prin linĭĭ drepte, ĭar cele patru unghĭurĭ ĭĭ sînt ocupate de florĭ. La mijloc, anume în lăuntrul unuĭ romb ornat la capete, e un sfînt saŭ archiereŭ orĭ maĭ curînd proorocul David cu mitră în poziţie rugătóre către un înger, care se vede la drépta maĭ sus. În faţa aceluĭa sînt doĭ copacĭ, maĭ jos un instrument cu córde, în dos o biserică. Tóte acestea, adecă pătratul intern, liniile ṣi florile de la colţurile luĭ, cum ṣi figurile amintite sînt de poliélă galbenă. La amîndouĕ capetele oblonguluĭ din dos se deosibesc în lat alte douĕ oblonguri maĭ micĭ, străbătute de linĭĭ triple întretăĭate, ĭar pătratul rĕmas la mijloc e străbătut în lungul cărţiĭ de douĕ linĭĭ ṣerpuitóre ornamentate ca cele din pregĭur ṣi despărţite între sine ṣi de spaţiurile laterale prin linĭĭ drepte.

Câte un ṣnur împletit din ibrişin albastru ṣi galben, cum ṣi câte o bucăţică de postav verde, se observă până aḑĭ la ambele capete ale călcâĭuluĭ cărţiĭ pe sub pĭele. Bucăţele de postav verde se vĕḑ ṣi printre cele treĭ sforĭ principale

din curmezişul călcâiuluĭ. Atât şnururile cât şi bucăţile de postav treceaŭ pe sub pĭelea de pe scórţă.

Legătorul erà probabil un călugăr aşezat pe lângă tipografia episcopieĭ de Rîmnic, ceea-ce o arată atât icóna amintită cât şi ornamentele identice cu cele de prin cărţile bisericescĭ.

Găurile libere ce se vĕd la îndoiturĭ şi tăĭerea coḑilor unuĭ ϰ şi ale câtor-và ρ de la p. 11, cum şi a uneĭ părţĭ din un ѣ final, p. 97, arată că manuscriptul maĭ fusese odată legat, probabil chĭar la început; dar, după o întrebuinţare de câte-và ḑecimĭ de anĭ, legătura aceea trebue să se fi stricat, de óre-ce la restaurarea cărţiĭ meşterul a fost nevoit s'o cârpéscă în maĭ multe locurĭ, să-ĭ lipéscă o fóe nouă (199) la quaterniul ultim, în locul celeĭ vechĭ, ce lipsià, şi să adaugă pe cele douĕ extreme din hârtie de aceeaşĭ calitate ordinară ca şi cea de pe faţa internă a scórţelor, cu care face un corp. Codicele cată să fi stat maĭ înainte mult timp părăsit în vre-un pod, unde plouà; căcĭ se vĕd pete de apă maĭ ales pe foile de la urmă atât în partea de dinainte cât şi la călcâĭŭ.

După legătura a doua, limba slavică ne maĭ fiind în us ḑilnic, acésta a contribuit mult la păstrarea codiceluĭ în întregime.

Nota de pe pagina ultimă (398) spune că lexiconul s'a legat la 1717 cu cheltuéla proigumenuluĭ Ilarion. A se vedé nota întrégă la § 3.

2. HÂRTIA.

Hârtia e grósă, lucie şi cam gălbie. Mardarie a tăĭat fie-care cólă în sferturĭ, pe carĭ le-a aşezat unul într'altul, aşà că avem 25 de quaternĭĭ micĭ însemnate cu câte o signatură chirilică pe p. 1-a şi a 8-a, minus fóea ultimă, ce va fi fost ruptă înainte de 1717 şi în locul căreĭa legătorul al doilea a lipit alta. Foile aşà rătezate, cum sînt aḑĭ, aŭ înălţime de 145$^{mm.}$ şi lăţime de 102.

Mărcĭ se vĕd 6: *a)* jumătate de bróscă ţestósă tăĭată în lungime, pp. 5 + 11; *b)* 3 semi-lunĭ dispuse concentric după

mărime, pp. 7 + 9, 55, 133, + 139, 247, 323, 337 + 351; *c)* treĭ glónțe în vîrful uneĭ liniĭ, la picĭorul căreĭa de o parte se vede un V, de alta un P rĕsturnat; pp. 35, 185, 217, 233, 255; *d)* difere de *c)* prin cornul de vînat care înlocuesce pe ɔ și care e dispus cu capĕtul cel subțire spre linia verticală, pp. 141, 197; *e)* se deosebesce maĭ mult de *c)*, fiind-că are de o parte un C cu fața cătră linie și de ceea-laltă cele treĭ glónțe cevà maĭ marĭ ca cele de sus și dispuse așà că numaĭ unul atinge linia, pp. 315, 329, 345, 395; *f)* un vas semicircular cu diverse ornamente în concavitate; din mijlocul lor se înalță un vîrf de lance, ce susține o stea cu șése rațe, ĭar de-asupra acesteĭa se vede o semi-lună, 101+103+105+107, 109. Părțĭ din mărcile de sub *b)* și *f)* lipsesc din pricina tăĭerĭĭ hârtieĭ, cum s'a întîmplat și cu *a)*. Veḑĭ facsimilele filigranelor la urmă. Din cele treĭ foĭ adause la legătura actuală, cele douĕ de lângă scórțe, de hârtie cu totul ordinară sură, aŭ mărcĭ tot nisce semi-lunĭ, ceea-laltă n'are nicĭ un semn de fabrică.

3. NOTELE.

Afară de nota finală slavică a luĭ Mardarie, pe care am reprodus-o la începutul studiuluĭ, sînt și altele maĭ nouĕ. Așà pe p. 398 cetim: «ѓ҃чє лѣ҃ікѡ лд лѣга кѕ кетѕ҃мла мѣ҃. (1) ѓ҃ѕ. Ѣ҃лаґїѡ прои ѡ҃ Кѡ. ІІІ п҃. с҃ сфитє мѫстир Кѵ́зїи. Іа чи́нє са ѝпити́ с҃ .дстрєина҃. дє́ла Сфѫта мѫстѵ́рє. Сѫ фі҃є сѕ влєтємѕ҃. ѣ҃ тѣ҃ї ѡ҃ц҃ѫ дє лд нкѣ҃єм. ш дє д҃. сфи . собод. ш сѫ нѕ кд сфѫтѫ фаца лѕ Хс҃. м мд кѕ ѧзс҃кє.»

Adecă: «Acest lexicon l-am legat cu cheltuĭala mea, eu Ilarion proigumen ot Coziĭa. Și iaste al sfinteĭ mănăstirĭ Cozii. Iar cine s'ar ispitì a-l înstreină de la sfănta mănăstire să fie supt blestemul a 318 *oteț*ѫ (de părințĭ) de la *Nichieĭa*

(1) Aceste treĭ vorbe sînt scrise la margine, douĕ la sfîrșitul rîndului întâĭŭ, ultima la începutul celuĭ următor.

şi de alte sfinte ,soboare şi să nu vază sfântă faţa luĭ Hristos. *Measĭaţь Martъ* 26 *Denь* (1) 7225 (1717).»

Pe retro al foiĭ 1 sînt scrise cu ustav în 4 rînduri următórele: Бодєц | Рафаил. скри | лиⷣико | †аⷦнє. E de notat că є are forma unuĭ Σ grecesc, că cuvîntul slavic de la început care e şi în dicţionar, avênd sensul de bold, se repetă maĭ sus cu roşu, asemenea pe faţa internă a scórţeĭ a doua, dar de altă mână, cu litere micĭ şi cu ѕ la urmă. лиⷣи de maĭ jos e ĭarăşĭ o repetiţie a vorbeĭ лиⷣико. Acéstă însemnare nu dovedesce că numitul a scris cartea, ci saŭ că a copiat un exemplar pe altă hârtie saŭ că, ce e maĭ probabil, a vrut să se iscăléscă adăugênd câte-và vorbe.

Pe contra-pagină se vĕd literele: с. ш. є. д. л. л. л. л. м. şi sub с un к fără punt. Literele cu punte din rîndul acesta trebue să fie iniţialele vorbelor din o propoşiţie, scrisă probabil de acelaşĭ Rafail. Din multele ipotese, ce se pot face, vom da numaĭ una: «Scriseĭŭ şi eŭ din acest lexicon al luĭ Mardarie», pe când к ar puté fi iniţiala vorbeĭ кодєц orĭ Bistriţa. Pe hârtia ce acopere păretele intern al scórţeĭ de la început probabil tot călugărul amintit însemnéză: дрѕкокати тиⷨри | ѧ цⷨ҃кѫ. Pe retro al foiĭ penultime cam jos găsim iscălitura Дионйсїе: и: Кѡз ѧзсѣ, care, precum vedem, a condus mănăstirea pe la 1761. Pecetea ce acopere partea de sus a ultimelor două vorbe din rîndul I, trebue să se fi aplicat maĭ în urmă. Ea are câmpul negru, mărimea uneĭ jumătăţĭ de leŭ, forma octogonală, dar cu două laturĭ opuse de două orĭ maĭ lungĭ, în mijloc o stea cu şépte raţe în o circonferinţă, pe care se sprijin córnele a patru segmente de circonferinţă, ale căror câmpurĭ sînt ocupate de câte două serĭĭ de linĭĭ paralele întretăĭate. Jos e o iscălitură maĭ frumósă cu o mulţime de accente şi spirite a luĭ: Геннаⷣїе Ієрѡⷧаκѡ ѿ Кѡзⷧа.

Pe contra-pagină Сѡфрѡнїе: ⷭр҃: игѕм: Кози, adecă «*Sofronie*

(1) Vorbele tipărite cu cursive sînt o rĕmăşiţă a stiluluĭ slavic; dar construcţia *Measĭaţь Martъ* e influenţată de limba română.

archimandrit igumenul Cozieĭ», iscălesce de două orĭ şi a treĭa óră pre faţa internă a scórţeĭ a doua, sub care adauge: «дєла сте Кóзіѧ ıа : | ѓако. кѫ | ѥлйко. кѫ.» Aceste două articule dovedesc că Sofronie scià slavonesce şi că acéstă limbă maĭ erà încă în óre-care us pe la mijlocul véculuĭ trecut. Cf. дрѕковати de maĭ sus.

Maĭ e de însemnat că iscăliturile celor doĭ din urmă igumenĭ aĭ Cozieĭ, Dionisie şi Sofronie (veḑĭ la sfîrşit facsimilele celeĭ din urmă), se disting prin câte două florĭ asemenea saŭ aprópe, carĭ resultă din împleticirea a două copcĭ saŭ a doĭ A maĭusculĭ, scrişĭ cu o trăsătură de condeĭŭ şi pe carĭ cel dintâiŭ le aplică de desuptul literelor д şi с, ĭar cel de al doilea sub ф din nume şi sub р din vorba «archi(mandrit)». De aceea nu putem admite părerea emisă de răposatul episcop Melchisedec în *Didachiile* luĭ Antim Ivireanul, I, 37 şi II, 5-7, că o asemenea decoraţie n'ar fi decât monograma vestituluĭ mitropolit Antim, cu care identifică pe nedrept ornamentul facsimilat în aceeaşĭ operă, II, p. 5. Încercarea de a scrie şi cu cernélă négră începutul roşu al titluluĭ cărţiĭ luĭ Mardarie dovedesce acelaşĭ lucru, căcĭ л iniţial al vorbeĭ ле (ѧнкóнь) are aprópe forma aceluĭ ornament, deşi numele Antim nu cuprinde nicĭ un л. Voĭŭ adauge că «Misail erodiiacon ot mitropoliĭa Bucurescilor» din codicele d-luĭ G. D. Teodorescu de la 1740 cuprinde în iscălitura numeluĭ acelaşĭ duplu ornament.

Propoşiţia slavică Сїе лѣцикѡн' Їсписа азъ de la p. 244 e o cercare de condeĭŭ; ĭar pomelnicul de la p. 390 în cuprinderea acésta: «манол, дѕмитрѕ, трикан, мию, соколѕ, сѫ(р)канѕ, трѣго, да(н)чю, бѫдика, тодос, костa(н)динѕ, дѕмитрѕ, некѵла (?) Скриса ѕ д(ан)чю (?)», trebue să fie scris de un şcolar saŭ de vr'un noviţiŭ cu defect la limbă, pe la începutul secululuĭ nostru, când o asemenea carte nu maĭ aveà nicĭ o întrebuinţare.

4. SCRIEREA.

Pe pag. 1 de-asupra titluluĭ se află un ornament oblong de 69$^{mm.}$ pe 24, compus din nuele netede saŭ noduróse împletite. Conturul lor e desemnat cu cernélă, corpul însă se representă prin interval alb, numaĭ golurile fiind colorate în roşu. Ast-fel de ornamente se găsesc în cărţile muntenescĭ şi ardelenescĭ din seculul XVI, în special la literele iniţiale ale tipăriturilor de la Braşov. Afară de cununa exterióră nodurósă şi la cele patru colţurĭ ghimpósă, se vĕd în lăuntru treĭ cununĭ de împletiturĭ orizontale şi treĭ-spre-ḑece verticale, primele despărţite între ele prin douĕ şiruri de spaţiurĭ roşiĭ maĭ marĭ decât cele douĕ de de-asupra şi de desuptul lor, cum şi decât cel de la mijloc. Veḑĭ facsimilele paginеĭ 1 la urmă.

Forma literelor este aprópe uncială şi prin urmare ele sînt scrise despărţit. Vorbele лѣ҃іконъ слáвено din rîndul I-ĭŭ al titluluĭ sînt înalte de la 8—10$^{mm.}$.

Asemenea iniţialele de la primul articul al fie-cărіĭ litere alfabetice sînt în genere maĭ marĭ şi câte-và de pe la început cu óre-care ornamentaţie, punêndu-se une-orĭ şi literă separată spre a arătà începutul alteĭa. Minusculele fără códe sînt scrise între câte 2 liniĭ depărtate de 2$^{mm.}$ şi trase cu cevà ascuţit, d. e. cu andreaua. Scrisórea e frumósă şi cetéţă, e şi natural acest lucru la un pisar. Aceste calităţĭ se observă şi maĭ bine la rîndul cu cursive din josul pag. 16. Primele vorbe ale fie-căruĭ articul, cum şi primele din diversele cuvinte cu carĭ explică în românesce pe cel dintâiŭ, aŭ iniţiale roşiĭ, ca şi titlul cărţiĭ. Cuvintele sînt scrise şi unit şi despărţit, maĭ ales vorbele fără ton se unesc cu vecinele lor întonate. Scurtărĭ sînt multe atât în partea slavonă cât şi în cea românéscă. Consónele finale şi cele dinaintea altor consóne, cum şi и final, sînt aruncate maĭ sus şi maĭ spre stânga, avênd de-asupră-le câte un arc, afară de т, care n'are acest semn. La sfîrşitul rînduluĭ se aruncă de-asupra, ba se şi scurtéză chĭar câte o silabă din pricina lipseĭ de spaţiŭ, ca d. e. ѫ şi нѫ din vorba мѫнѫ, мѫнѫ. No. 3108, 3125.

Grupa ѣ҃ se scrie de maĭ multe orĭ prin o combinaţie a

amîndorora. T are treĭ forme: т, т, 7; ѕ şi ѳ câte douĕ: ѳ şi ѕ, ѳ şi ѡ. Linia centrală-verticală a luĭ ѧ nu se scobóră maĭ jos decât cele-lalte douĕ. Accentul acut are une-orĭ la partea inferióră spre drépta un apendice în forma unuĭ arc de circonferinţă cu concavitatea în jos d. e. pe ѳ din vorbele
ѫ
кѫтѫтóрїѳ p. 6, неглѫчевитóрїѳ p. 16. Lungimea rîndurilor e diferită, ĭar numĕrul lor e de cinci-spre-ḑece pe pagină. Manuscriptul are signaturĭ, dar n'are custoḑĭ şi n'a fost paginat. Numerele de tipar de pe întâĭele 86 pagine le-a aplicat episcopul Ghenadie odată cu pecetea sa, pe cele-lalte le-am însemnat eŭ ca şi notele cu creĭonul.

II.

INTOCMIREA DICŢIONARULUI.

Manuscriptul cuprinde 199 foĭ saŭ 398 pagine, din carĭ maĭ multe sînt lăsate nescrise în total saŭ numaĭ în parte, anume câte una, douĕ, rar treĭ de la sfîrşitul literelor, spre a se puté adauge alte articule orĭ numaĭ pentru ca să se începă litera următóre pe altă pagină, excepţie făcênd singur к. Aşà Mardarie a lăsat albe cu totul pp. 13, 35, 60, 70, 95, 147, 160, 186, 189, 244, 259 şi 260, 307 şi 308, 323, 347, 352, 370, 379, 396; numaĭ în parte 12, 34, 59, 69, 82, 87, 92, 94, 105, 121, 123, 136, 159, 185, 188, 243, 258, 306, 322, 337, 340, 346, 369, 373, 378, 381, 383, 385, 389, 390, 393, 395, 397. Va să ḑică sînt 20 de pagine nescrise în întregime şi 33 în parte; cele treĭ articule de pe p. 389 sînt adause maĭ târḑiŭ. Autorul nostru pune douĕ punte (:) între o vorbă slavică şi alta tot slavică saŭ românéscă explicatóre, dar punt saŭ maĭ rar virgule între unele vorbe slavice, cum şi între diversele sensurĭ din românesce (cf. nota finală a luĭ Mardarie), pe când Berînda întrebuinţéză în casul întâiŭ acelaşĭ semn (:), ĭar în al doilea numaĭ virgula.

La unele articule de douĕ şi de maĭ multe rînḑurĭ se pune un fel de arc maĭ tot-deauna la începutul linieĭ a doua spre a arătà continuarea articululuĭ respectiv, chĭar de se va fi greşit a se scrie fără trebuinţă vr'un cuvînt cu iniţială roşie,

d. e. la pp. 3, 9, 14, 314 şi 380 s. v. ѧдаман'ть, ѧнтѵ́нїй, вáлїй, трєвѕ́ю şi дⷭ́терóный ѕдь, unde se află şi unica criptogramă. Cârligele lungĭ de sub vorbele аллⷭ́їа, глѧмлюсѧ (pp. 6 şi 62) arată că acolo se citéză nisce frase. Cârligul cel cam în formă de 7 dinaintea cuvîntuluĭ mărginal шéсь, p. 245, spune că acesta se ţine de articulul început în rîndul precedent, pe când Berînda întrebuinţéză un semicerc în asemenea cas. In genere, când uĭtă vr'un cuvînt, îl scrie pe una din marginĭ puind cruce înainte, ca şi la locul respectiv.

Pe p. 16 găsim jos adausul нєкоⷭ́рє дє фрѕмосéцⷭ́ лѧмїй şi tot acolo cevà maĭ sus + кєпристрτїє : фжрж +, apoĭ la p. 40 tot jos adausul ѧлъ ѧчєцїи лѧмн, şters de de-asupra pag. următóre, unde în rîndul antepenultim găsim сикїрáшь scris cu кї de-asupra, după aceea în rîndul penultim al p. 48 vedem tăĭat cu o trăsură roşie cuvîntul ѧмѕ̑цéскѕ, care fusese adaus şi el maĭ în urmă cu litere subţirĭ, în sfîrşit în r. 3 şi 4 de jos ale p. 236 se află două ştersăturĭ cu linii roşiĭ ale unor greşelĭ făcute din pricina asemănăriĭ vorbelor. Aceste adause, primul cu caractere cursive, cele-lalte cu unciale maĭ micĭ, cum şi aceste îndreptărĭ sînt făcute de Mardarie, unele cu ocasia scrierii iniţialelor roşiĭ, altele cevà maĭ pe urmă şi dovedesc că autorul însuşĭ şĭ-a prescris şi revĕdut cartea. Pentru prescriere în special cf. No. 778, 1464, 1918, 1993 şi 4, 2563, 2879-81 cu notele. Sînt şi vorbe, pe carĭ nu le traduce de fel.

Lexiconul fiind un extras din al luĭ Berînda, s'a pus uneorĭ pe lângă vorba slavică şi cea maloruséscă, apoĭ la sfîrşitul fie-cărĭĭ litere s'aŭ adaus în un noŭ şir alfabetic nume propriĭ saŭ alte vorbe streine de origine ebraică, grecéscă şi latinéscă, carĭ însă în lexiconul luĭ Berînda sînt tóte tipărite separat la sfîrşit. Autorul a adaus şi el o samă de articule, pe carĭ le-am deosebit prin anumite semne, cum am făcut şi cu cele propriĭ şi streine saŭ scrise de alţiĭ maĭ târdiŭ. Mardarie scurtéză mult pe Berînda. Aşà sub No. 1884 din lexiconul nostru avem un singur articul despre мысль, deşĭ în model se găsesc treĭ. Pe de altă parte însă Mardarie adauge câte cevà chĭar în lăuntrul articulelor luĭ Berînda, cum do-

vedesc 793, 933, 945, 1565, 2567, 3471, 4284, 4479: în acesta introduce o frasă întrégă slavică, anume un proverb despre greerĭ.

De multe orĭ în sfirşit el uĭtă litere (No. 860) şi silabe; ѿже s'a pus la urmă din aceeaşĭ causă. Alte orĭ greşesce ca la 2170, unde к al doilea în loc de г se explică prin existenţa luĭ к de la mijlocul vorbeĭ. Alte greşelĭ apoĭ se datoresc nesciinţeĭ, neînţelegeriĭ lucruluĭ, ca la 983, 1042. Tot în socotéla nesciinţeĭ trebue să punem şi faptul, că accentuarea e de multe orĭ defectuósă, chĭar când a modeluluĭ sĕŭ Berînda erà corectă.

Totuşĭ în câte-và casurĭ Mardarie a îndreptat pe Berînda, 2090, 4205. Din alte câte-và locurĭ se vede, că Mardarie posedà óre-carĭ cunoscinţe gramaticale, căcĭ la 1261, 2563 găsim scris множ (ествéннаго числа), la 2029 двоистк (éннаго числа) şi la 2499 гл(агóль), carĭ nu-s în Berînda şi însemnéză «de numĕrul plural, dual, verb». Voĭŭ adauge că lexicograful nostru nu scià grecesce, cum dovedesc 'ан҂ѡ́нь: -óсх, apoĭ 412, 754, 867, 879, 1607, 3675 şi 6, unde scrie скы́но- şi скунїа; după aceea 3692 (cu tóte că aĭurĭa ortografiéză плин'да: Berînda-фа) şi 754. «Dominus» de la acelaşĭ No. scris Dомíниѕ, cum şi 1611, коментáрїй cu un *m*, deşì în original e duplicat, probéză că nu scià nicĭ latinesce.

Articulele orĭ vorbele adause de alţiĭ şi însemnate de mine prin + saŭ în note s'aŭ scris de maĭ mulţĭ:

a) Proigumenul Ilarion a scris în patru-spre-ḑece locurĭ cu andreaua se vede, în momente când n'aveà la îndĕmână condeĭŭ şi cernélă, şi anume la pp. 78, 130, 137, 242, 243, 304, 306, 325, 341, 345, 372 (douĕ orĭ), 374, 375; apoĭ cu cernélă vorbele de la pp. 58, 124 (douĕ orĭ), 130, 137, 193, 242, 343, 346 (rîndul penultim), din carĭ treĭ, anume cele de la pp. 130, 137 şi 242, sînt reproduceriĭ în parte saŭ în total ale zgâriiturilor precedente.

b) Sofronie archimandrit, igumenul Cozieĭ, pare să fi însemnat vorbele adause la pp. 245, 248, 265, 306, un ѧ la p. 209, rîndul penultim, póte şi primele douĕ articule cu unciale la p. 389 şi cercarea de condeĭŭ, p. 244.

c) Un necunoscut adauge cuvintele мѫ ѧтыпи, p. 279.

d) Un alt necunoscut şi bun caligraf scrie cu cernélă ru-

ginie şi cu caractere deosebite vorbe diverse, la pp. 71, 112, 121 (două orĭ), 171, 175, 216, 220, 221, 226 (două orĭ), 289, 329, 331, 346 (art. ultim), 381, 389 (art. ultim). El trebue să fi trăit pe la sfîrşitul véculuĭ trecut, pentru că ḑice *din, prin* şi maĭ ales *nuele* în loc de *nuĭale,* dar şi *aceastea.*

Nu vorbesc aicĭ de adausele luĭ Mardarie însuşĭ, care trebue să fi scris şi vorba цáрина, p. 31, cum şi сá вѕвáкѫ, p. 30, şi прéпек‘, p. 36.

Lexiconul întreg cuprinde 4575 de articule, numĕrul 3698 fiind repeţit de mine din greşală. Cuvintele sînt aşezate în ordine alfabetică nu tocmaĭ rigurósă. Aşà Mardarie schimbă şirul articulelor 1333—5, 1423, 2694 (?), 2929, 3644. În unele locurĭ desordinea provine numaĭ din deosebirea ortografieĭ saŭ din întrebuinţare de forme limbistice maĭ vechĭ, cum sînt în genere metatesele грѫ, длѫ : гор, дол etc.

Şirul literelor luĭ Mardarie se compune din următórele 35 de litere: А, Б, В, Г, Д, Ѥ, Ж, Ѕ, З, И, І, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, Ѹ (Оу), Ѳ, Х, Ѡ, Ѿ, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ы, Ѣ, Ф, Ѱ, Ѵ. Va să ḑică merge în şir regulat numaĭ până la ѕ inclusiv. Autorul şĭ-a alcătuit alfabetul din cele două (comun şi al numelor) ale luĭ Berînda, omiţênd din întâĭul pe ѫ de după ѭ, din al doilea pe ѣ, cu alte cuvinte introducênd în alfabetul ordinar al luĭ Berînda treĭ din cele patru litere streine, anume Ѳ, Ѵ şi Ѱ, apoĭ strămutând pe Ѳ de după и din alfabetul numelor după ѕ, adecă în locul luĭ ѳ, care rĕmâne a treĭa literă de la urmă, ĭar pe ѵ, care la Berînda e după ѕ, lăsându-l la sfîrşit, cum e şi în Miklosich, Leskien etc. Maĭ e de însemnat că atât Berînda cât şi Mardarie aŭ treĭ felurĭ de о.

Notă.— Dăm aicĭ alfabetul luĭ Berînda, pentru ceĭ ce ar voĭ a studià alte dicţionare, dar n'ar avé la îndĕmână pe cel de la Kiev. Acesta are alfabetul ordinar compus din 33 de litere şi anume: а, б, в, г, д, е, ж, з, ѕ, и, і, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ѹ, ф, х, ѿ, ѽ, ц, ч, ш, щ, ъ, ы, ѣ; în adaus nu sînt decât 24, va să ḑică lipsesc з, ї, ѳ, щ, ъ, ы, ѣ, ѧ; ĭar numele propriĭ la el se încep cu 27 de litere, din carĭ diferite-s numaĭ 4 streine, adecă ѳ, ѣ, ѵ, aşezate după и, в, ѕ, cum şi ѱ, ce e după щ şi urmat de ultima slovă ѡ. Lipsesc şi de aicĭ 10 litere: ж, ѕ, ѿ, ц, ч, ш, ъ, ы, ѣ, ѧ.

III.

PAMVO BERÎNDA.

1. ORIGINEA ŞI CULTURA LUĬ.

Fiind-că lexiconul nostru şi altele sînt extrase din al luĭ Berînda, se cuvine a sci cine a fost acel Pamvo Berînda.

După archeologul Sacharov (1), el s'a născut în Moldova, din părinţĭ ortodoxĭ, în seculul XVI. Călĕtorind de tînĕr pe la locurĭ sfinte, s'a călugărit în Ierusalim şi a ocupat acolo diferite funcţiĭ. Chemându-l apoĭ episcopul din Lemberg Ghedeon Balaban, ĭ-a încredinţat corectura cărţilor şi priveghĭerea asupra tipăririĭ lor în tipografiile din Sneatin şi Krilos. Acì Berînda a început compositiunea dicţionarului sĕŭ. După mórtea luĭ G. Balaban, rudele acestuĭa vînd̨ênd tipografia la Kiev, a trecut tot la Kiev şi Berînda. El a murit în noua sa reşedinţă la 1632.

Să observăm, adauge d-l Hasdeŭ, citând pe Martinov, că numele de mirean al luĭ Berînda a fost Pavel şi că el erà nu numaĭ lexicograf, dar şi un excelent zugrav bisericesc tot-odată, autor al renumitelor *Ephemerides effigiatae Papebrochii.*

Dacă combinăm dedicaţia de la început cu vorbele din deosebite limbĭ ce se găsesc în lexicon, putem afirmà că el cunosceà maĭ mult saŭ maĭ puţin limba ebraică cu afinele siriaca şi haldaica, apoĭ elina, latina, vechea slavică, malorusésca, polona şi româna, în parte litvana şi ungurésca. Firesce că aveà şi cunoscinţe teologice destul de întinse.

În privirea naţionalităţiĭ luĭ, d-l Bogdan (2) însă ḑice: «Originea luĭ Berînda e necunoscută. Părerea luĭ Sacharov, primită de d-l Hasdeŭ, că Berînda ar fi fost de nascere Moldovean e greŭ de admis. O cunoscinţă aşà de exactă a limbeĭ rutene populare şi a aceleĭ polone nu se póte presupune la un Român din acele vremurĭ. Berînda a fost pro-

(1) Apud Hasdeŭ, *Cuvente den bătrăni,* I, 262, unde se citézà şi Zegota Pauli, *Starozytnosci Galicyjskie.*

(2) *Convorbirĭ literare,* XXV, 193 ss.

babil un Malorus. În Galiţia şi Bucovina sînt şi aḑĭ familiĭ numeróse cu acest nume.»

Să vedem acum care din aceste douĕ părerĭ despre originea lexicografuluĭ Berînda e maĭ de admis.

Afirmarea luĭ Sacharov e aşà de precisă şi desinteresată, în cât nu e de creḑut că el ar fi înaintat-o, de n'ar fi avut informaţiĭ sigure. Argumentul cu exacta cunoscinţă a limbilor ruténă şi polonă, chĭar când s'ar dovedì acésta prin un studiŭ serios, nu ni se pare atât de puternic, când scim că aŭ maĭ fost Românĭ poligloţĭ şi că Berînda a trăit între Maloruşĭ cel puţin 30 de anĭ înaintea tipăririĭ (veḑĭ dedicaţia luĭ). Numele *Berînda* de prin Galiţia trebue să fie o rĕmăşiţă preţiósă a coloniilor românescĭ de prin acele locurĭ şi nu se explică prin limbele slavice; apoĭ în Maramurăş numele *Berinde* şi chĭar *Berende* a fost şi este destul de rĕspândit, cum se vede din *Date istorice privitóre la familiile nobile române* de I. Puşcariŭ şi din *Şematismele dieceseĭ Gherleĭ*. În România încă a trebuit şi trebue să existe acest nume de familie, de óre-ce pe de-oparte avem familia *Berindeĭŭ* saŭ *Berendeĭŭ* şi *Berindel* saŭ *Berendel*, cum se numìà, după o notă a luĭ Miron Costin, şi un urmaş al luĭ Alexandru-cel-bun şi pretendent la tronul Moldoveĭ, mort în bătaea de la Baea din 1467, forma *Berenden* din Dlugoş şi din Miechowski, reprodusă de d-l Hasdeŭ în *Archiva istorică*, I, 2, 35, fiind probabil greşită; ĭar pe de altă parte se află maĭ multe nume de localităţĭ derivate ca *Berendeĭŭ*, *Berendésa*, *-ésca*, *-escĭ*, *-óĭca*, în judeţele Roman, Bacăŭ, Buzăŭ, Ilfov, Argeş şi Olt, ba chĭar şi un părăŭ *Berendiş* în judeţul Roman şi un munte *Berindeĭŭ* în Mehedinţĭ, unde nu se scie să fi locuit vr'odată Rutenĭ.

La începutul exemplaruluĭ defectuos al lexiconuluĭ luĭ Berînda din biblioteca Academieĭ sînt treĭ-spre-ḑece foĭ din o cărticică saŭ douĕ cam de douĕ-ḑecĭ de foĭ tipărite tot în lavra Pecerscăĭ din Kiev. Primele nouĕ foĭ cuprind *expunerea învĕţăturiĭ luĭ Agapit Diaconul cătră Iustinian Kesarul*, titlul însă fiind pe f. 7, ĭar pe a 8 şi 9 predoslovia cătră cetitorĭ, care se sfîrşesce aşà: Ѥпрáкнижесѧ ѿ Ѳллúнскагѡ Идіѡмате сѫ мнóгим' мнáстко кѫ кагчтїи сїáюцѫ Бѣгорїёмцѣ Тезонмённаго Могíлы

дакїйскн зе́мль Нача́лника wра́слїѫ, Ткрждонме́ннаго прѣконртанника тєзонме́ннѫ. Aceste rînduri s'ar traduce cam aşà: «S'a tălmăcit din limba elinéscă cu multă îngrijire întru pietatea luminateĭ odrasle a Domnuluĭ ţĕrilor dacice, Moghilă, tizul primitoruluĭ de Dumneḑeŭ (adecă tizul sfîntuluĭ Simeon), acelaşĭ nume (adecă Moghilă) al renumituluĭ superior.» Prin urmare cartea nu s'a tradus de Petru Moghilă, pe atuncĭ archimandrit (superior) al Pecerscăĭ, cum credeà Ghenadie Enăceanu, episcopul de maĭ apoĭ al Rîmniculuĭ, în scrierea sa despre acest vestit mitropolit, 212, şi d-l Philippide, în *Introducerea la istoria limbeĭ şi literatureĭ române*, 140. Şi în adevĕr pe pag. finală a învĕţăturiĭ jos se vĕd iniţialele П Б ale luĭ Pamvo Berînda, după ce pe cea precedentă găsim pe ale monachuluĭ Stefan Berînda.

Acea învĕţătură e publicată în 1628. Pe pag. 8 de desubt se află o criptogramă de un rînd, pe care n'am isbutit încă a o descifrà. In sfîrşit foile 9—13 cuprind o poveste din patericul pustiuluĭ.

Acum vine întrebarea, pe care Malorus l-ar fi interesat aşà de mult să trâmbiţeze înrudirea (frăţia) archimandrituluĭ lor Petru cu urmaşiĭ (1) luĭ Simeon Movilă, care a domnit atât în Muntenia, ca şi fiul săŭ Gavril, cât şi în Moldova, ba să traducă şi cărţĭ cu multă îngrijire întru pietatea lor?

Şi óre їспытáніѫ din Berînda şi Mardarie, 2840, în loc de slavicul -їе, n'o fi o formă articulată ca femininele românescĭ?

Dar o dovadă maĭ puternică despre naţionalitatea numituluĭ Berînda se găsesce în lexiconul luĭ, în care, pe lângă vorbele slavice scrise cu chirilice, pe lângă cele elinescĭ cu litere grecescĭ, apoĭ cele latinescĭ şi chĭar polone cu caractere latine, sînt treĭ criptograme ale cuvintelor obscene *zămtuzŭ*, *curvarŭ* şi *curvă* (acesta de treĭ orĭ), carĭ nu se pot explică perfect decât prin limba nóstră, primul însemnând ceea-ce se ḑice astă-ḑĭ «bordel» saŭ «tractir». Româniĭ aŭ luat lucrul şi cuvîntul *zămtuzŭ* de la Leşĭ, ĭar aceştia de la Nemţĭ, căcĭ vorba originală trebue să fi fost *Schandhaus*, «casă de ruşine», de óre-ce în vechea polonă se ḑiceà *zantuz* şi *santuz*. Expresia *zamtuz* n'a dispărut din limba leşéscă,

(1) Se pare că se gândesce maĭ ales la Moïse, care în următoriĭ doĭ anĭ ocupă pe rînd tronurile ambelor ţĕrĭ românescĭ.

ĭar la Maloruşi însemnéză «neorînduélă». Ar puté să ḑică cine-và, că douĕ din acele cuvinte sînt slavice (коурквa, коурквaрх la Miklosich) saŭ malorusescĭ (кўрвa, курвáлк saŭ курвíй după Zelechowsky), însă ceĭ patru $L = \breve{a}$ nu se explică decât prin limba română, care are formă articulată cu *a* şi nearticulată cu *ă* şi a putut preface pe *a* neaccentuat din *zamtuz* în *ă*.

Nu trebue scăpat apoĭ din vedere, că Berînda scrie primele douĕ criptograme зхмтзък şi кзрвaрк cu ъ la urmă, care se întrebuinţă pe atuncĭ în scrierea română ca *ŭ* final, pe când pe cele slavice numaĭ cu х. Maĭ e de notat că *a* se face altfel, că кзрвa, кзрвaрк şi зaмтзък nu se află între articulele slavice ale luĭ Berînda, că acest din urmă nu e vorbă slavică şi că Berînda nu criptografiază alte cuvinte slavice. Aşà dar acele vorbe nu pot fi decât românescĭ.

Acele criptograme se află la col. 12, cea din urmă de douĕ orĭ şi încă odată în col. 132. Caracterele lor séměnă cu ale criptogrameĭ citate maĭ sus. Reproducem articulele în chestie, transcriind tot odată cu litere chirilice criptogramele, carĭ se află facsimilate la sfîrşitul volumuluĭ nostru, dimpreună cu colóna 12 din lexiconul luĭ Berînda întrégă. Iată acele articule:

клздúлиць : зхмтзък, мѣстце роспзстныхх.

клзднихх : кшетéчнихх, кырка, лóтрх. кзрвaрк.

клзднца : нерядница, кзрвх. âво посполúтaa (aceeaşĭ criptogramă) квтенница, сковóлнaa, некстыдлúкaa etc.

Pentru întâĭa criptogramă cf. *Convorbirĭ literare*, XXV, 198, unde d-l Bogdan, vorbind despre lexiconul slavo-român de la Petersburg, citézà: «клздлиць : *casă de curvie, zamtuzul*, B(erînda) мѣстце роспустныхх; dicţionarul slavo-polon de la 1722: *Zamtuz*. Acest din urmă glosar e publicat ca apendice în teologia morală publicată în Suprasl.» *Zamtuz* în moldovenesce a fost óre-cum românisat prin prefacerea luĭ *a* în *ă*. Cf. criptograma unică din lexiconul luĭ Mardarie întrebuinţată tot pentru scrierea uneĭ vorbe obscene, 933.

Din tóte acestea decĭ resultă că Berînda erà Moldovén.

2. OPERA LUĬ BERÎNDA.

Dăm pe scurt titlul saŭ pórta cărţiĭ: «Lexicon slavo-rusesc şi tîlcuirea numelor, întâĭa óră tipărit în chinovia....

F9-6129

Lavreĭ Pecerscăĭ din Kiev.... Aniĭ.... 1627.... Cu sîrguinţa, sciinţa şi cheltuéla ieromonachuluĭ Pamvo Berînda, protosinghelul tronuluĭ ierosalimitén.»

Pe contra-pagină sus sînt gravate armele saŭ clenodiile familieĭ Balaban, compuse dintr'un oval avênd în lăuntru treĭ trapeze saŭ vase suprapuse, în gĭur ornamente diverse, ĭar de-asupra una peste alta se află o coróná, un vas cu códă şi un cap de câne. Sub gravură cetim cele 16 stihurĭ, în carĭ ieromonachul Tarasie Levonicĭ Zemca laudă faptele oşténuluĭ Marchian, ale episcopuluĭ de Liov, Ghedeon, şi ale starosteluĭ de Rohatin, Alexandru, toţĭ treĭ răposaţĭ, apoĭ uréză viéţă lungă şi fapte glorióse luĭ Dimitrie şi Daniel, ale căror iniţiale DŁ DŁ se vĕd pe de laturile insigniilor sus şi jos.

Pe alte douĕ pagine urméză, din partea autoruluĭ Berînda însuşĭ, dedicaţia în prosă a lexiconuluĭ sĕŭ aceloraşĭ binefăcĕtorĭ Dimitrie şi Daniel Teodorovicĭ, lexicon, în care ḑice că însémnă vorbele şi numele propriĭ de ómenĭ, munţĭ, păduri, rîurĭ şi a diferite ţinuturĭ în diferite dialecte: siriac, chaldaic, ebraic, elin, latin şi slavon, ceea ce l-a costat o ostenélă de treĭ-ḑecĭ de anĭ. Amintesce meritele luĭ T. Iurievicĭ Balaban şi ale soţieĭ, apoĭ ale celor dintâĭ treĭ Balabanĭ lăudaţĭ şi în versurile citate, rugând tot odată pe patronĭ să priméscă în serviciŭ pe fiul săŭ Luchian Berinda (sic). Iscălesce: «ieromonach Pamvo Berînda, protosinghel şi architipograf al bisericeĭ rusescĭ.»

Iar la sfîrşitul cărţiĭ, pag. 476 şi 477, este post-faţa următóre:

«Petrecênd une-orĭ, ĭubitorule de înţelepcĭune cetitor, în prea luminata casă a piosuluĭ pan Teodor Balaban, bărbatul înţelepcĭuniĭ, fórte ĭubitor al cărţilor dumneḑeescĭ şi al celor ce le sciŭ, am vĕḑut, că în biblioteca sa aveà între o mulţime de cărţĭ şi *Sfînta Biblie* în cincĭ limbĭ: evreéscă, chaldeéscă, elinéscă, latinéscă şi siriacă, Testamentul noŭ, cu tîlcuirea numelor biblice, editată prin tipar în Antverpia, şi în conversaţiĭ exprimând dorinţa ca eŭ şi alţiĭ să editĕm o biblie slavonă îndreptată, a rugat pe prea sfîntul Meletie, patriarchul Alexandrieĭ, prin scrisóre cu darurĭ, ca să-ĭ trimiţă o biblie elinéscă a celor şépte-ḑecĭ de tîlcuitorĭ, desemnată prin

tipar saŭ condeiŭ, numaĭ să fie adeverită cu subscrierea mâniĭ sale, că e curată de rătăciriĭ şi de schimbările celor de altă credinţă. Între acestea m'a silit şi pe mine, care deşì prost, dar avênd aceeaşĭ rîvnă, ca să aleg ḑicerile şi numele slavone, de óre-ce atuncĭa nu există un lexicon, afară doar de al ĭubitoruluĭ de înţelepcĭune Kir Laurenţiŭ Zizaniŭ, atuncĭa dascăl, ĭar acum preut, al căruĭ concurs (adăugire) şi corectare şi aicĭa se va arătà. Decĭ de acolo luând eŭ începutul, când mórtea bine-făcĕtoruluĭ mĭeŭ m'a împĭedecat mult de la diferite cărţĭ şi opere, ĭar maĭ ales de la tîlcuirea cuviosuluĭ Maxim Aghioritul, de la a luĭ Manuel Ritorul şi ale altora, şi încă după mulţĭ anĭ am fost chĭemat la corectarea Omiliilor asupra Epistolelor apostolice la tipografie şi în ea sîrguindu-mĕ doĭ anĭ, ḑiua şi nóptea, însemnând cu numĕrul foiĭ glosele puse acolo pe margine şi unele (cuvinte) netîlcuite, asemenea făcênd cu Voróvele la Faptele apostolice, am adunat şi alcătuit acest lexicon.

«Vĕḑênd însă că ostenéla acésta e dispreţuită de către ceĭ puternicĭ, nu aĭurĭa am încredinţat-o, ci în încurajarea celor maĭ iscusiţĭ şi spre folosul studenţilor, charuluĭ luĭ Christos şi rugăcĭunilor şi dragosteĭ prea distinşilor mĭeĭ bine-făcĕtorĭ; căcĭ mulţĭ destructorĭ şi hulitorĭ la acésta aflând, ĭar ajutătorĭ şi edificătorĭ, după cum unde-và s'a ḑis, fórte puţinĭ. Către acestea din cele primite de la nobiliĭ mĭeĭ (bine-făcĕtorĭ) sărăcia caseĭ mele nu puţin consumând, ĭată din cele multe în scurt adunând edaŭ, în tipar, căcĭ fórte multe le-am lăsat, mângâindu-mĕ cu (ḑisa) aceea a sfîntuluĭ Chrisostom, care ḑice: nu e posibil a scóte vre-odată tótă înţelepcĭunea scripturiĭ, căcĭ este un fel de isvor ce nu are sfirşit: Învĕţătura morală a 19-a la Faptele apostolilor.

«De aceea, cetitorule, primind cu dragoste acéstă ostenélă a mea şi, precum socotesc, cetindu-o cu folos, îndreptéză erorile ast-fel: І(зра)илтѧнии е rĕŭ saŭ greşélă, ci Ѯзраїтúсѫ, adecă lăcuitor saŭ rĕsăritén, 3 Împĕraţĭ, c. 4, st. 31. Πρωτοσύγγελ': primul consiliar saŭ pecetar. Asemenea îndréptă şi ortografia Ὁολικѣ̀ şi Ὁολλὰ, pe ceea-laltă să o ştergĭ.

«La Ὅκολѫ, numĕrul, Ικτίнѫ la Н şterge-le. Ѳтерáкѡ (alt-fel) Faptele (apost.) 40 îndréptă. Şi mĕ rog, cetitorule, să sciĭ

deosebirea (literelor) иіѵ, оѡѫ, ѧѧѳ, єєѣ, оу̑ѕѫ (şi maĭ ales voĭ tipografilor) ѧз (1) înşişĭ (singurĭ) preste acestea.

«Iar pentru cele-lalte greşelĭ să ne învrednicescĭ de ĭertare şi însuşĭ sîrguesce-te sciind cele drepte să îndreptezĭ, dăruindu-ne şi nouĕ sfînta rugăcĭune.

«Fiĭ sănătos în Domnul.

«Al ĭubiriĭ tale frăţescĭ ĭubitor de mântuire şi rugător.

«Ieromonach Pamvo Berînda.

«Stefan Berînda, tipograful.»

Cartea luĭ Berînda e un in-4°, care, afară de primele patru pagine numerotate şi de ultimele douĕ (476 şi 7), cuprinde 475 colóne cu aprópe 5200 de articule în lexiconul propriŭ ḑis, peste 160 în adaus şi la 1900 de nume, va să ḑică în total ca la 7250 de articule.

Acum să vedem de unde şĭ-a cules el materialul. In literele ѣ, ѣ şi ґ, dă vr'o 40 de locurĭ din Sfînta Scriptură, maĭ ales a Vechĭuluĭ Testament, în special din Genesă şi Levitic, şi cam tot atâtea din alte scrierĭ, anume Omiliile asupra Epistolelor şi Faptelor apostolice şi din alte opere ale luĭ I. Zlataust, apoĭ Grigorie Teologul şi Chiril Ierusaliménul, maĭ rar Vasilie cel Mare, Nicon, Scara şi Maxim Grecul, póte acelaşĭ cu Maxim Aghioritul amintit în prefaţă, în sfîrşit Doroteĭŭ, Ioan Damaschinul şi I. Presbiterul, la care s. v. иноча́дый adauge: «şi exarch al Bolgarieĭ în prologul la *Tîlcuirea evangheliei*». Vom maĭ înşirà câte-va nume de scriitorĭ şi cărţĭ din literele următóre: Fotia şi T. Studitul, Efrem, Simeon Stîlpnicul, Chiril Alexandrinul, Andreĭŭ Criteanul, Callist, Isac (cuvîntul 23) (2); Pravila, Pateric (патерй солове́цки чѕдотво́рцѡ), Acathist, *Nomocanon* din anul 1620 şi *Pedogonon* din 1624. Ce vor fi însemnând vorbele scurtate *Sup.* şi *Vel. lič.* s. v. но́г' şi секра́тѫ, nu putem spune. Numerele isolate trebue să se rapórte la unele foĭ din des consultatele Omiliĭ asupra scrierilor apostolice. Din post-faţă se vede că a cunoscut pe Zizanie şi lexiconul luĭ.

Comparând locurile din Berînda, unde sînt indicaţiĭ biblio-

(1) Tipografiĭ adecă să scie a deosebì ѧ de з, carĭ în leşesce se confundă des.

(2) Trebue să fie Isac Sirul.

grafice cu cele respective din *Biblia* sinoduluĭ rusesc de la Moscva 1879, care e un fel de retipărire cu unele corecturĭ a aceleĭa de la 1663, se constată următórele:

1. Berînda a copiat de multe orĭ întocmaĭ numele din nominativul sg. şi alte forme asemenea şi verbele din pers. I sg. a pres. ind., cum se aflaŭ în originalele consultate;

2. Pe altele le-a pus în cele douĕ forme-tip numite maĭ sus, deşĭ nu eraŭ aşà în cărţĭ;

3. O altă parte din acelea le-a lăsat în formele lor deosebite de cele tip orĭ din un fel de lene, orĭ maĭ curînd din nesciinţă; une-orĭ, ca la сѣцѣю, şĭ-o fi ḑis póte că trebue pusă în lexicon o formă prea deosebită de nom. sg. masc. сы;

4. O sumă de expresiĭ difer cu totul, d. e. cele corĕspunḑĕtóre numerelor 1222 (şi 3713) din Mardarie, ĭar 1590 difere prin prefixul ѳѵ, adaus în *Biblie.*

5. Unele cuvinte aŭ deosebirĭ numaĭ fonetice, ortografice, de accentuaţie saŭ de topică;

6. Rare-orĭ se găsesce câte o vorbă maĭ mult saŭ maĭ puţin;

7. Unele în sfîrşit se veḑe că-s erorĭ, cf. 2840.

Voĭŭ adauge, că numerele date din Biblie une-orĭ arată capitulul saŭ versetul, alte orĭ pagina, aşà că maĭ mult te încurcă; şi în sfîrşit că unele cuvinte arată numaĭ ideile din deosebite locurĭ.

Iată părerea d-luĭ Bogdan (1) asupra acesteĭ cărţĭ: «Acesta este primul dicţionar tipărit al limbeĭ slavone bisericescĭ. El nu este un dicţionar al limbeĭ paleo-slovenice în înţelesul de astăḑĭ, ci un dicţionar al limbeĭ slavice bisericescĭ, aşà cum se transformase acésta în cărţile rusescĭ; explicările se fac într'un dialect literar artificial, ce este un fel de limbă pe jumătate bisericéscă, pe jumătate populară, i. e. slavă bisericéscă şi malorusă, amestecată pe lângă acésta cu o nenumĕrată mulţime de polonisme. Ast-fel scriaŭ în secului XVII şi XVIII literaţiĭ şcólelor sudice rusescĭ din Galiţia, Rusia vestică, Kiev, etc.»

D-l E. Kałużniacki (2) ḑice: «În ce privesce din contră

(1) *Convorbirĭ literare,* XXV, 196.

(2) *Archiv für slavische Philologie,* XVI, 48.

vocabularul luĭ Berînda, acela representă dejà o nouă fasă în istoria lexicografieĭ slavice bisericescĭ, întru cât el erà destinat să înainteze, nu atât învĕţămîntul elementar, cât maĭ ales nevoile acelora, carĭ voĭaŭ să capete o cunoscinţă cevà maĭ temeĭnică a limbeĭ slavice bisericescĭ. Vocabularul slaveno-rusesc al luĭ Pamvo Berînda a fost, cu alte cuvinte, o încercare pe atât de remarcabilă pe cât de isbutită şi care a întrecut nevoea momentuluĭ, care produse vocabularele maĭ vechĭ, a fost, ḑic, pentru adunarea şi lămurirea comóreĭ de vorbe slavice bisericescĭ, o încercare de a făptuì aprópe ceea-ce lexicografia grécă şi latină de atuncĭ a făptuit pentru adunarea şi lămurirea comóreĭ de vorbe a ambelor limbĭ clasice.»

D-l Bogdan (1) susţine cu drept cuvînt, că lexicografia slavo-română s'a desvoltat în a doua jumătate a sec. XVII, sub influenţa lexiconuluĭ slavo-rus al luĭ Berînda. În adevĕr din cele douĕ-spre-ḑece încercărĭ cunoscute de lexicóne slavo-române şése saŭ şépte sînt prelucrărĭ ale vocabularuluĭ luĭ Berînda, anume 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, despre carĭ veḑĭ în capitulul următor.

IV.

LEXICOGRAFIA SLAVO-ROMÂNĂ.

Numĕrul încercărilor lexicografice slavo-românescĭ, cunoscute până acum, se urcă la douĕ-spre-ḑece, tóte manuscripte şi maĭ tóte muntenescĭ, din carĭ trei-s numaĭ fragmente. (2) Una din ele s'a făcut probabil în veacul XVI, douĕ în XVIII, ultima în veacul XIX, restul e din seculul XVII. Maĭ mult de jumătate sînt prelucrărĭ după cartea luĭ Berînda cu adause destul de însemnate; dar avem şi lucrărĭ originale saŭ cel puţin independente de Berînda, după cum se va arătà la fie-care în parte.

(1) *Loc. cit.*, p. 203.

(2) Nu vom numĕrà între aceste diĕţionare şi pe cele de carĭ vorbesce d-l I. Sbiera în *Mişcărĭ culturale şi literare*, 264, sub No. 8 şi 9, pentru că ele nu aŭ fiinţă, ci sînt tot acelea amintite de d-sa la No. 5 şi 6.

1. FRAGMENTUL DE LA BELGRAD.

E. Kałużniacki, în *Archiv für slavische Philologie, XVI,* publică un articul «*Über ein Kirchenslavisch-rumänisches Vocabular*», unde spune că în biblioteca naţională sîrbéscă din Belgrad, anume în *Codex miscellaneus*, No. 321, a găsit un fragment, care trebue să fie o rămăşiţă de vocabular slavo-românesc.

Prima parte, compusă din 26 de articule, e identică cu ТЛЪКОВАНІЄ НЄОУДОБЬ ПОЗНАВАЄМОМЪ ВЪ ПИСАНЬИХЪ РЄЧАМЬ din 1431, publicată de Kalajdovicĭ şi apoĭ de Sacharov. Cea din urmă cuprinde 66 de vorbe slavice cu traducerea lor în românesce. El face parte din clasa de micĭ vocabulare manuscrise primitive, maĭ precis registre de vorbe vechĭ-slavice şi streine maĭ puţin înţelese, cu semnificatele lor alăturea, registre fără vr'o pretenţie sciinţifică şi carĭ nu eraŭ destinate a se publică. După scrisóre codicele ar fi din sec. XVI, ĭar vorbele nu-s aşezate în ordine alfabetică.

Importanţa fragmentuluĭ consistă în vechimea şi originalitatea luĭ, cu alte vorbe acésta e cea maĭ veche din încercările românescĭ cunoscute şi nu e o simplă traducere orĭ prelucrare după vr'un vocabular anterior. Particularităţile limbeĭ slavice a fragmentuluĭ şi forme de vorbe românescĭ ca: *dajde, deaca, depreună, deregătorie, gîcitori, hitlenşug, întreacere, nemearnic, se* (pronume), *svătuire, sverepire,* cum şi *u* final întreg din: *curmezişu, multu, sprănţaru,* demonstră vechimea destul de mare a cărţiĭ, totuşĭ nu putem s'o urcăm maĭ sus de a II-a jumătate a véculuĭ XVI, căcĭ găsim *samănâ* cu *a*, pe când în cel maĭ vechĭŭ Apostol românesc e *seamără-se,* apoĭ finala *ug* din vorba *hitlenşug* în loc de *ig,* în sfîrşit maĭ multe cuvinţe cu *u* final scurt saŭ şi fără *ŭ,* de ex. *bărbătescŭ, cu deadinsŭ, deprinsŭ, răspunsŭ, destulŭ, nemearnic, zăvoraş.* Dacă manuscriptul ar fi de pe la 1431, ne-am aşteptă să întîmpinăm un *e* în loc de *ă* în *răspunsŭ,* cum se şi află odată în *Apostolul* descoperit la Voroneţ. *Curmezişŭ* scris cu ѕ, nu cu ѕ ca în Moldova şi Ardeal, vocala clară *e* de la sfîrşitul vorbelor *aţe* sg. (ca la Mardarie), *oraşe,* cum şi din *îndemănâ,* asemenea *ea* din *tocmeală, cĭumilitorĭ,* ce se aude şi aḑĭ d. ex.

prin Muscel, ca şi des usitatul *merintic*, acesta în înţeles de «înděrětnic, greoiŭ», sensul muntenesc al luĭ *măngăĭare*, expresia *nu-ş samănâ*, ce o găsim şi în Moxa (1), de asemenea *fă-mi îndemănă*, ce se întrebuinţéză prin Muscel şi pe aĭurĭa cu înţelesul de «dă-mĭ ajutor», сѣмпогр, care se maĭ află la Sîrbĭ, Croaţi şi Istro-Romănĭ, asemenea forma sîrbéscă a vorbeĭ метеж, vsl. мѧтежь, cum şi apropierea Belgraduluĭ de Oltenia, ne fac a bănuì că autorul fragmentuluĭ în chestie a fost Oltean.

La sfîrşit vom arătà părerea de rĕŭ că d-l Kałużniacki n'a relevat maĭ multe greşelĭ strecurate în traducere, cum e дѫмлѣніе *(aflare* în loc de *înflare)* şi că corectura d-sale *în zâblaznâ* nu e de admis faţă cu *înzâblâ (înzăbâlâ)*. Din cele-lalte expresiĭ vom relevà aicĭ numaĭ următórele: пѣклогатае *(buduşluitor)*, care se aude şi aḑĭ, deşì rar, în înţeles de «scotocitor» ca şi «buduluesc», I din *Lexiconul Budan;* apoĭ кричѫще сѧ: скрикѣщє сѧ, unde forma verbuluĭ sl. e românisată şi vice-versa aceea a pronumeluĭ românesc scrisă ca în sl., ĭar în privinţa înţelesuluĭ cf. *scrivesc* «lamentor, plango» din *Lexiconul Budan,* şi *skriveskumĕ* fără traducere din *Anonymus Caransebesiensis;* полезно: ѕфалѡс (póte greşit în loc de «cu folos»); оудѡбь: леснь *(lesnŭ)* şi метеж: *învoluire*, în loc de «lesne» şi «învăluire», amîndouĕ saŭ forme maĭ vechĭ saŭ maĭ curînd greşelĭ, pentru care cf. *ostenițĭ* (de douĕ orĭ) în loc de *ostenință.*

2. FRAGMENTUL CIPARIŬ.

A doua încercare e începutul unuĭ lexicon slavo-românesc, numit de Ciparių *Vocabular biblic sîrbesc-românesc,* ce se cuprinde pe foile 22 verso şi 23 ale unuĭ manuscript cu scrisórea pe primele 103 foĭ maĭ cadrată, maĭ elegantă, cu roşu şi negru şi ortografia veche ca cea de la începutul secululuĭ XVII. (2)

Reproducem în întregime acest fragment după copia ce datorim bună-voinţeĭ rev. domn I. M. Moldovan, canonic în Blaj, despărţind şi numerotând articulele.

(1) Hasdeŭ, *Cuvente den bătrâni,* I, 434.

(2) *Principiĭ de limbă,* 114 şi *Archiv pentru filologie şi istorie,* 435-

1. Яѱинть
2. âдона
3. âвїе
4. ав'ва
5. адь
6. âерь
7. âллїлоу̀їа
   âль
   иль
   оу̀їа
8. альканїе
9. âщє
10. âрхїе трúкли (l. - їт -)
11. ар'хаг̃гль
12. ав'хїстрáти
13. анѣтпа (l. андипат)
14. алекто дѣа (?)
15. âфéдро
16. âкáди
17. âлч'ба
18. асеаріе (l. асеарій)
19. âкрúде (l. - ды)
20. а̃ѯиѡ
21. âнаѯиѡ
22. а̃леѯарѕ
23. а̃р'хи
24. âр'хїнсинагѡга (l. - хїс -)
25. ашоу̀
26. алфа ї ѠѠ
27. ам'ѳѡ
28. амбо

ѕвѣда (?)
дѡнь
âчїмшь
тáтж
лб̃ .ѧтоу̀некá̃
.ѧ (?) славж
лаоу̀дж лоу̀ дѕмнезе
татж̃
дѕнезе
стѣ̃і(й) дх̃ь
флѧмжн'зирє
ѠарЄ
кѡникь
коѣ̃водж .ѧуерéскь
.ѧчепѧтóрю ѡцило
жѕдецѕ
кѧнтжторю
шезѕ
нешедѣрє
фоламєте
ба
лжкоу̀сте
достойнй̃
недостоинй̃
âлє (?)
.ѧчепѧторю каилѡ
ма мареле сѧборѕѧ
.ѧ да
.ѧчепоу̃ши сфрѧшй̃
чѣ̃ пѕтѣр'нй̃ (?)
склоу̀ де повѣсте

29. ад҃ама(н)	таре
30. а҃ласта	дракѕ
31. багрѣница	кѫфта
32. бєзѕство	неѕнїє
33. бєзъкwвѣтє	фѫржⷣ дє рѫспѕнь
34. благоть	бо҃ да
35. благдтнкі	бо҃ джрѕиторю
36. благтєлє	фѫкѫторю дє бо҃нѫтѫ
37. бридо	ѽциме
38. бл҃гополо҃нїє	ѕнѫ тѫмпларє сѧѕ ѕ тръжирє ѕнѫ фирє
39. бл҃гствїє	(netradus)
40. бл҃говолєнїє	ѕнѫ врѣрє
41. бл҃голѣпїє	бо҃нѫ фржсѣцє
42. бл҃г(о)во́лю	вйнєкрѕю (l. - ко́ю)
43. бл҃гословѣнїю (l. - говѣнїє)	ѕнѫ смѣрєнїє
44. балїє (l. - їй)	дескѫнтѫторю
45. вѣженїє	невоин'цѫ (1)
46. амw	ѧ дєшєт
47. боженїє	трєз'вирє
48. брада	брадѫ

Fragmentul acesta din manuscriptul XXV al bibliotecei Ciparîŭ cuprinde în 31 rînduri, scrise continuativ saŭ întregĭ, 31 vorbe comune amestecate cu nume propriĭ saŭ cu vorbe streine din litera а şi 17 din ѣ, în totul 48 articule, din carĭ multe se găsesc în Berînda, decĭ şi în Mardarie şi

(1) D-l Moldovan adauge: «apoĭ cores рєзвирцѫ». Socot că din protivă (т)рєзвирє de maĭ jos, scris în acest loc din greşélă, va fi fost cores în невоиницѫ orĭ autorul a voit să ḑică трєзвицѫ, uĭtând pe iniţialul т, ce aveà să-l scrie maĭ în urmă cu roşu, iar р din silaba penultimă îşĭ găsesce explicarea în трєзвирє.

Codicele Sturdzan, însă traducerea nu e tot-deauna aceeaşi. Câte-và vorbe începute cu ѧ nu-s în cele treĭ redacţiĭ amintite şi anume cele de la No. 1, 25, 26, 27, iar ѧласта, cu care cf. numele propriŭ de familie din Moldova *Alistar,* se află în lexiconul luĭ Mardarie între articulele adause. ѧнаѳиѫ apoĭ nu se maĭ găsesce decât în lexiconul din Codicele Sturdzan pe când ѧ҆ѳхи de la No. 23 este numaĭ în cele-lalte douĕ. De şirul alfabetic nu se ţine strict samă în acest fragment: s'ar puté ḑice numaĭ că sînt aşezate la un loc vorbele carĭ încep cu ѧ, cum şi cele cu ѣ, afară de ѧмѡ, scris aprópe la sfîrşitul celor din urmă. E de observat că în ѧ sînt puţine vorbe comune slavice, ĭar în ѣ numaĭ de acestea, saŭ maĭ precis $5 + 17 = 22$.

Voĭŭ adauge că autorul acesteĭ încercărĭ face multe scurtărĭ şi greşelĭ în cuvintele slavone, în special schimbă finala slavonă ѥ cu cea românéscă є, aplică une-orĭ spirite şi accente, dar acestea nu numaĭ decât pe silabe întonate, pune semnul ' pe prima din douĕ consóne ce urméză una după alta, scrie ъ în loc de ъ la sfîrşitul cuvintelor slavice, a căror consónă finală nu e aruncată de-asupra, ba de câte-và orĭ şi la mijloc între douĕ consóne, pe ѕ îl întrebuinţéză cevà maĭ des decât pe ѕ. S se vede în vorba ѕвѣда, în colo e numaĭ з. Intre altele ю şi о din vorbele благовóлю şi вождєнїє în loc de ѣ҃ и şi ѫ, arată că limba slavonă a scriitoruluĭ acestuĭa nu e prea veche.

În elementul românesc în deosebĭ însemnăm confusiunea désă între ѫ şi ѫ la mijlocul vorbelor, ĭar la sfîrşit ѫ e maĭ tot-deauna preferit luĭ ѫ; ѡ în vorbe streine se află maĭ rar, ales în finala ѡ, în cele românescĭ maĭ des şi ĭarăşĭ în silaba de la urmă, cum şi la început; ъ final ţine locul luĭ *ŭ* al nostru; ѧ se aplică la început şi are valóre de *în.* Nu ḑice *sfărşit,* ci *sfrăşit,* cu care cf. sl. сѣрѫшити. *E* de după *ş* nu s'a schimbat în *ă* ca în Moldova, în expresiile *şezut, şedeare, în deşert; j* din vorba *judeţul* încă arată că autorul nu erà din Moldova. *Căftan* şi *vornic, brazdă* cu *a* nu cu *ea,* par a arătà o provenienţă de dincóce de Carpaţĭ.

Ea din *neşedeare, poveaste, putearnic,* dimpreună cu vorbeca *aciiaşŭ, frîmseaţe, judeţul* (judecata), *săboruluĭ, tîmplare, trezvire* şi sl. *sfetî(ĭ) duh* netradus, arată că glosarul e destul de vechĭŭ; pe de altă parte însă căderea luĭ *re* din *întunecat,* muĭerea şi căderea luĭ *l* înainte de *i* în *cailor, ă* din silaba finală a subst. *bunătăţĭ* şi din cea dintâĭŭ a vorbeĭ *răspunsŭ, ŭ* final în loc de *u* întreg, dovedesc că acéstă încercare lexicografică nu e prea veche; de aceea nu o putem atribuì veaculuĭ XVI.

Inclin în sfîrşit a crede, că şi vocabularul acesta este o lucrare independentă, numaĭ că tîlcuirea vorbelor streine se va fi făcut întâĭŭ în limba slavonă, cum par a arătà articulele 1, 7 şi 14, în carĭ găsim traducerea făcută slavonesce saŭ şi slavonesce, **ѕкѣда** neputêndu-se explicà decât ca o greşélă în loc de **цкѣтѣ** flóre şi **дѣла** asemenea în loc de **пѣт(є)**, **пѣкѥ**, cu care cf. sîrb. **певац, певач**; căcĭ nu putem presupune că a fost la început scris acolo **дѣанїа** *faptele (apostolilor),* pentru că cuvîntul tîlcuit **алекто** nu se află în acéstă parte a scripturiĭ. **благоденствїе** de la No. 39 pare a fi rĕmas fără traducere la copiat, căcĭ însemnéză după Mikl. «prosperitas», nu *bună vreare;* şi de aceea am făcut un noŭ articul din următórele douĕ vorbe.

3. LEXICONUL LUĬ MARDARIE COZIANUL.

Acest vocabular, întitulat «*Lexicon slavo-românesc şi tîlcuirea numelor*», este prescurtat după al luĭ Berînda la 1649 de Mardarie, pisarul mănăstiriĭ Cozia şi adaus puţin de el şi de alţiĭ maĭ în urmă. E chĭar manuscriptul ce publicăm şi este întreg. În biblioteca Academieĭ Române se află trecut la No. 450.

4. LEXICONUL DIN CODICELE STURDZA.

Despre a patra încercare (No. 312 din biblioteca Academieĭ) a scris maĭ întâĭŭ d-l Hasdeŭ. (1)

(1) *Cuvente den bătrâni,* I, 261, ss.

După d-sa, cel mai preţios manuscris român e acela ce aparţine d-luĭ D. A. Sturdza. Partea cea veche cuprinde un dicţionar slavo-românesc între foile 41—215 şi o gramatică slavică de o parte slavonesce, de ceea-laltă românesce, f. 216—253. Autorul a fost Muntean, căci întrebuinţéză cuvintele *barză, rănichĭ* şi *ban* în înţeles de «domn». Cuprinsul presentă o asemĕnare surprinzĕtóre cu cel dintâĭŭ dicţionar al limbeĭ paleoslavice, scris de călugărul Pamvo Berînda. Sînt multe temeĭurĭ de a crede că Berînda va fi utilisat lucrarea cea muntenéscă şi anume: 1) Ordinea alfabetică a unor articule din Berînda faţă cu desordinea acelora în dicţionarul d-luĭ Sturdza; 2) Acesta are unele pasagiĭ mai complete decât Berînda, ca cele de la p. 46 şi 34; 3) Ortografia mai archaică a manuscriptuluĭ; 4) Unele ziceri ce par a nu se mai fi întrebuinţat nicăĭerĭ la Românĭ de la 1600 încóce: *aŭă, zgarbură, funicel.*

Se mai póte că amîndoĭ autoriĭ să fi consultat una şi aceeaşĭ fântână lexică anterióră, pentru că: 1) în manuscris se află multe cuvinte serbe saŭ din dialectul sloven modern, carĭ nu sînt în Berînda şi 2) în acelaşĭ lexicon sînt suprimate fórte adese-orĭ indicaţiile bibliografice, de carĭ abundă Berînda.

Aceste puncte de controversă, cum şi criteriile interne-externe, pe carĭ însă nu le specifică, fac pe d-l Hasdeŭ să bănuéscă că Codicele Sturdzan s'a scris în întâĭul deceniŭ al sec. XVII. Tot d-sa îĭ atribue data circa 1620 în *Magnum Etymologicum*, 185, ĭar mai târziŭ în mod constant zice că e de pe la 1600. (1)

Iată mai pe scurt şi cele ce spune d-l Bogdan. (2) Lexiconul luĭ Berînda a mai slujit de model celuĭ descris de d-l Hasdeŭ în *Cuvente den bătrâni*, I. Manuscriptul aparţine d-luĭ Sturdza şi e de la 1740. Are 282 file in-4° mic, e scris în Muntenia ca şi cel din Petersburg şi are o fórte mare asemĕnare cu Berînda. După citaţiile d-luĭ Hasdeŭ nu e decât o prelucrare de felul celeĭ de la Petersburg; am fi aple-

(1) *Magnum Etymologicum*, 588, 761, 766, 802, 1113, 1648. 1648, 1680, 1852, 2104, 2774.

(2) *Convorbirĭ literare*, XXV, 203.

caţi a crede că avem a face cu acelaşi lexicon. Caracteristic e că şi în lexiconul d-luĭ Sturdza lipsesc tóte (?) citaţiile din Berînda ca în cel de la Petersburg. Cf. loc. cit., p. 265. D-l Hasdeŭ îl pune în prima jumătate a sec. XVII, ce nu contrazice ipotesei, că e lucrat după Berînda; d-sa însă presupune că amîndouĕ sînt lucrate după un isvor comun românesc. O părere definitivă asupra acesteĭ presupuneri ne-am puté formà numaĭ după studierea întregului lexicon.

D-l E. Kałużniacki (1) de asemenea afirmă: «In *Cuvente den bătrăni*, I, se face de autor ... amintire de un vocabular slavic-românesc, însă acest vocabular nu se póte numĕrà în categoria vocabularelor slavo-române căutată de mine, de vreme ce: 1) el este de o dată relativ maĭ nouă — manuscriptul în care s'a găsit e din anul 1740 — şi 2) el depinde de Lexiconul luĭ Berînda, în acest sens aşà dar dejà în sine trebue considerat ca productul unuĭ timp şi uneĭ direcţiĭ cu atât maĭ târdiĭ.»

La acestea avem de făcut óre-carĭ observaţiĭ, maĭ ales în ce privesce data cărţiĭ.

Ipotesa a doua a d-luĭ Hasdeŭ, că amîndoĭ lexicografiĭ (Berînda şi Sturdza) ar fi consultat una şi aceeaşĭ fântână lexică anterióră, trebue înlăturată de la început, pentru că Berînda arată isvórele sale în prefaţă şi în corpul lexiconuluĭ, ĭar cuvintele sîrbescĭ şi slavone moderne s'aŭ adaus în Codicele Sturdzan la cele luate din Berînda.

Ne vom ocupà dar de argumentele aduse pentru susţinerea ipoteseĭ întâĭa, asupra căreĭa şi d-l Hasdeŭ insistă maĭ mult. Maĭ întâĭŭ vom produce treĭ articule, carĭ învederéză că St. a utilisat pe Berînda, nu vice-versa, cum crede d-l Hasdeŭ. Aceste articule sînt:

Berînda лавáнъ : бѣлый, а цéгла, б к к. St. ливáнъ. авѕ.

» лагúра : тоцóръ. St. латúра. шопо.

» литѕргıа : сѫщéннаа слѫжба. St. летогїм. слѫба ав дѧмнезе.

E vederat că и din ливáнъ e greşit în loc de а, pentru că

(1) *Loc. cit.*, p. 48.

şi articulul următor începe cu ѧѧ. Greşéla din ѧатúра, adecă înlocuirea luĭ р cu т, se explică prin aceea că р a putut fi cetit din repeţicĭune ca т cel cu un singur picĭor, pe când ш cel cu treĭ picĭóre din St. din contra nu s'ar fi putut confundà cu р; afară de acésta ѧатúра nu se găsesce nicĭ într'un autor. In articulul de pe urmă la St. avem un cas de românisare a cuvîntuluĭ grecesc. Din alte greşelĭ apoĭ, cum şi din bucata copiată cu chirilice a cântărilor grecescĭ de la urmă încă se vede că scriitorul Codiceluĭ St. nu scià decât prea puţin grecesce, darmite latinesce şi evreesce, ca să facă un asemenea tractat de nume, pe când Berînda spune însuşĭ în precuvîntare, în dedicaţie şi în titlul părţiĭ ultime a dicţionaruluĭ şi în postfaţă, că s'a ocupat cu asemenea limbĭ, cecace de altmintrelea se póte deduce şi din alte împregĭurărĭ.

Desordinea din Codicele Sturdzan se explică prin aceea, că prelucrătorul român, după ce-şĭ alegeà o sumă de vorbe şi le scrià lăsând multe din cele-lalte, îşĭ luà sama şi maĭ însemnà câte-va din cele lăsate, cu care ocasie scrià pe unele de a doua óră, ĭar pe altele le alegeà şi aşezà de jos în sus.

Locul apoĭ de la f. 34 (recte 54), luat de Berînda din cuvîntările luĭ Nicon şi produs de d-l Hasdeŭ spre a dovedì vechimea maĭ mare a Codiceluĭ Sturdzan faţă de lexiconul luĭ Berînda, nu folosesce mult, fiind-că cele patru vorbe adause la început (**поидемь на село й**) sînt o simplă împlutură provocată de ultimul cuvînt al fraseĭ «**село**», care adaus probabil n'are nimic a face cu originalul grecesc şi slavon.

Vorbele din cela-lalt loc, anume **сконми** şi **даже**, carĭ nu-s în Berînda, nicĭ în *Biblia* sinoduluĭ rusesc (cum nu e nicĭ **сѫ** în acésta), nu arată o redacţie maĭ completă a loculuĭ cunoscut din *Biblie (3 Regĭ 18, 28)*, ci maĭ curînd sînt nisce adause, unul pleonastic, altul sub influenţa limbeĭ materne a lexicografuluĭ român. Tot prin înrîurirea limbeĭ nóstre, în care acusativul e egal cu nominativul, s'ar explicà greşéla de formă casuală a substantivuluĭ **кодоважда** în loc de **кодоважд**ъ.

Caracterul maĭ archaic al limbeĭ slavice din manuscript se explică, ca şi al limbeĭ luĭ Mardarie de la Cozia: limba slavică din Principate aveà un caracter maĭ archaic decât cea din Rusia şi Galiţia.

Din cele treĭ vorbe, despre carĭ autorul *Cuventelor den bătrâni* afirmă că nu le-a găsit în tipăriturile de după 1600, *auo* se află în lexiconul luĭ Mardarie din 1649, cum a găsit-o însuşĭ d-sa în *Noul Testament* de la Belgrad din 1648, ĭar *funicel* este în vocabularul de la Museŭ, scris la 1672 de un Michaĭŭ, şi sub forma *funincel* în gramatica doctoruluĭ Molnar din 1788. Vom adauge că scrierea e aprópe cursivă, că pe lângă forma veche *lucrure* cu *e*, găsim maĭ des pe cea cu *i*, apoĭ *duhure* tot cu *e* în vocabularul de la 1672, şi că, pe când acest manuscript are de douĕ orĭ forma de aḑĭ *norul*, care începe a se găsì împreună cu forma maĭ veche *nuor* în *Cazania* de la mănăstirea Déluluĭ 1644, ĭar singură abìà în *Evanghelia* şi *Apostolul* din 1682 şi 3, Mardarie de la 1649 scrie *nuorul*, cum are el şi formele *deade*, *puş*, *ghinde*, *intortŭ*, carĭ ne întîmpină, ca şi *viptŭ*, şi în cărţile maĭ nouĕ. (1) *Albuginĕ* şi *-gine* se găsesc sub forma *albujenă*, ca şi *păĭnichĭŭ*, în lexiconul din 1672. Scrierea imperfect. de conj. IV cu *iea* o găsim şi în Gramatica luĭ Văcărescu, ba am şi auḑit asemenea pronunţare. Imperative negative ca *nu dareţi* se află în cărţĭ maĭ nouĕ d. e. în *Molităvnicul* de la 1698 (2), şi în *Alexandria* de la Sibiĭŭ, 1794. Condiţionalul cu *vream* e prevĕḑut în gramaticele luĭ Văcărescu şi Tempea şi se aude chĭar aḑĭ prin Mehedinţĭ. În sfîrşit în acest vocabular nu găsim substantivele *aramă*, *marmură* cu *e* la urmă ca în Mardarie, ci numaĭ cu *ă* ca şi în Michaĭŭ din 1672, deşì în acelaşĭ Codice Sturdzan pe de altă parte ne întîmpină, ce e drept, alte forme şi vorbe destul de vechĭ ca *falci*, f. 215, şi *corabiei* cu *a*, pe lângă *corăbiei*, cum şi *să*=«dacă», f. 211.

Filigranele părţiĭ maĭ vechĭ a codiceluĭ sînt următórele: un agnus dei de mărimĭ şi forme deosebite, douĕ cheĭ încrucişate, cunoscutele treĭ glónţe de-asupra literelor P şi A saŭ T şi P, un C de-asupra a treĭ liniĭ verticale, diverse ornamente cam în formă de scuturĭ avênd de-asupra şi de desubt frunze trilobate saŭ numaĭ de-asupra câte o cruce. Maĭ tóte aceste filigrane le-am găsit în dimensiĭ şi forme maĭ mult saŭ maĭ puţin asemenea în documentele Academieĭ dintre 1651—70. De aceea

(1) Gaster. *Chrestomatia*, anume Gramatica şi Glosarul.
(2) Apud Gaster, *Chrestomatia*, I, 316.

socot că data codiceluĭ se póte pune cu aproximaţie pe la 1660—70, ceea ce o confirmă şi limba, aprópe identică cu a vocabularuluĭ din 1672, despre care voĭŭ tractà maĭ jos, numaĭ că e maĭ corectă. Manuscriptul d-luĭ Sturdza aşà dar nu numaĭ nu póte fi de pre la 1600, dar nicĭ chĭar din întâĭa jumătate a sec. XVII şi decĭ nu e cel maĭ vechĭŭ lexicon slavo-român, ci abĭà al patrulea.

Dacă d-l Hasdeŭ în *Cuventele* sale *den bătrâni* a făcut lexiconul acesta al d-luĭ Sturdza maĭ bĕtrân cu vr'o şése deceniĭ, faptul s'ar puté explicà prin aceea, că d-sa n'aveà acum douĕdecĭ de anĭ aşà de multe elemente de comparaţie, deşì ĭ-am puté şi d-sale imputà, că nu ne spune nimic despre marca hârtieĭ şi că n'a utilisat codicele Museuluĭ din 1672, pe care l-a avut la dispositie maĭ mult timp. Dar cum să scusăm pe d-l Bogdan şi Kałużniacki, carĭ, în urma d-luĭ Hasdeŭ, afirmă că manuscriptul e relativ noŭ, adecă tocmaĭ de la 1740, când în *Cuvente den bătrâni* se spune lămurit, că partea cea maĭ mare a codiceluĭ, aş puté dice aprópe întreg, e mult maĭ veche decât legătura şi decât foile adause, şi când limba e destul de veche? Să presupunem, că d-l Kałużniacki nu scie tocmaĭ bine românesce saŭ că s'a luat după d-l Bogdan; dar acestuĭa ce scusă să-ĭ găsim, decât dóră că a lucrat cam repede articulul sĕŭ.

Insă dacă, din punctul de vedere al vechimiĭ, importanţa acestuĭ lexicon e cevà maĭ mică, din acela al bogăţieĭ şi originalităţiĭ, cel puţin în parte, e póte cel maĭ însemnat, întru cât fragmentul descoperit de d-l Kałużniacki, ca şi cel din codicele luĭ Cipariŭ, sînt micĭ de tot, ĭar lexiconul luĭ Mardarie, deşì maĭ vechĭŭ, e o prescurtare după Berînda şi are aprópe de douĕ orĭ maĭ puţine articule.

In cele următóre vom maĭ examinà câte-và chestiĭ relative la acest monument, ca aceea despre autor şi adăugătorĭ, despre modul luĭ de procedare, cuprinsul codiceluĭ, raportul acestuĭ lexicon cu al luĭ Michaĭŭ de la Museŭ, cum şi altele maĭ mărunte.

Autorul principal, acela care a scris dicţionarul şi suplementele luĭ, gramatica, stichirile din izvodul grecesc la paraclisul Precisteĭ slavonesce, nisce cântărĭ grecescĭ cu chirilice şi notiţele de paschalie, a fost un dascăl de slavonesce.

de la şcóla din Bucurescĭ, care şcólă în a doua jumătate a sec. XVII erà la biserica St. Gheorghe vechĭŭ.

Foile 86—89 din vocabular le scrie un intim al aceluĭ dascăl, ff. 92—107 a, un altul, ĭar un şcolar al luĭ, maĭ ales pe foile 253 b—255 b şi 256—257 b, se exercitéză a face numeraţia scrisă începênd de la unitate, scrie cu chirilice câţĭ-va termenĭ grecescĭ relativĭ la aritmetică ca μονάδα, cum şi nisce reţete maĭ mult saŭ maĭ puţin populare.

La 1740 un călugăr numit La(urentie) adauge maĭ multe foĭ la început, îndeplinesce cele câte-và ţecĭ de articole ce l'psĭaŭ de la începutul litereĭ а, f. 40, şi face adause din maĭ tóte literele de la а—т pe foile 23—37 dinaintea lexiconuluĭ, cum şi altele în corpul luĭ. Pe la 1758 cartea devine proprietate a unuĭ dascăl Nichita şi tot pe atuncĭ protopopul Lupaşcu se iscălesce pe fóea 40 a şi adauge maĭ multe note şi vorbe. Toţĭ aceştia fiind Muntenĭ, cum dovedesce limba lor, nu se póte admite credinţa d-luĭ Hasdeŭ că manuscriptul, deşi scris în Muntenia, totuşĭ va fi căţut cu mult înainte de 1627 în posesia luĭ Berînda în Moldova, unde a şi rĕmas de atuncĭ. Numaĭ cătră sfîrşitul veaculuĭ trecut cartea ajunge în Moldova, probabil la Iaşĭ, în mânile uricaruluĭ Ioan Tălmacĭu, care între 1792 şi 1825 scrie o mulţime de note de cuprins diferit, face extracte din urice slavone şi completéză vocabularul cu glose românescĭ, leşescĭ, nemţescĭ, franţuzescĭ, latinescĭ şi grecescĭ. Tot el trebue să fi legat din noŭ manuscriptul pe la 1808, după cum arată filigranul hârtieĭ adause maĭ în urmă.

Doveţĭ că autorul lexiconuluĭ a fost un dascăl de slovenie din capitală, avem câte-và locurĭ din gramatica de la sfîrşitul volumuluĭ. Aşà în precuvîntare (f. 216 b) cetim: «Eŭ plecatul deaca vreame ce întru învăţătură chemat săntŭ ca întru chiemarea mea să petrec. şi *cum îm ţic dascale.* ca şi cu lucrul şi cu numel(e) acesta să fiu plecaţilor miei ucenici întru învăţătura grammatichiei. carea măcar deşi nu foarte iaste mare adăncame a prea înţe(le)pcĭunii, ce fără de tălcuire neînţeleasă iaste(.) Pre ačasta a o tălcui am gândit sau am svătuit.» Apoĭ la f. 220, unde e vorba de numele proprii ţice: «Usibitoare (numire).... Cum iaste *bucureştii,* ţara rumănească şi alte.» De asemenea la f. 222, unde vorbesce despre

adjectiv, pe care-l numesce «adăogător», felul al optulea «de moşie iaste care den moşie se ia. *rumân*, moldovean, ungur.» În sfîrşit tot ca apucătură dăscăléscă trebue considerate formele secundare adause la multe vorbe flexibile slavice, cum sînt la nume pluralul şi unele casurĭ oblice pe lângă nominativul singular, ĭar la verbe cele-lalte persóne sg. şi pl., pe lângă I singular.

Prelucrătorul român procedéză aşà: din cele vr'o 5.200 de vorbe comune ale luĭ Berînda, St. le ĭa maĭ pe tóte, scurtând saŭ adăugênd câte cevà ales la cele flexibile; din suplementul luĭ Berînda, alege puţine articule; ĭar din nume ĭa, când maĭ mult, când maĭ puţin de jumătate, aşezându-le nu pe tóte la un loc, la sfîrşitul cărţiĭ, cum face Berînda, ci imediat după vorbele comune începute cu aceeaşĭ literă. El reproduce unele citate în întregime cu indicaţiile bibliografice din Berînda. Se vĕd şi intervertirĭ de articule, provenite probabil din aceea că şi-a luat de samă maĭ în urmă alt-fel. De cele maĭ multe orĭ după aşà zisele nume, une-orĭ şi printre ele, St. adauge o samă de vorbe comune din deosebite cărţĭ şi, la urmă de tot, maĭ multe suplemente. El însuşĭ însémnă numele unora din cărţile explorate maĭ în urmă, ca d. e. la f. 185 b *Levit(ic)* 11, la f. 186 b *sfîntul Chiril* 15, la f. 215 b *sfîntul Atanasie.* Tot aicĭ voŭ amintì *Tîlcuirea numelor* retoruluĭ Manoil, din care scóte vr'o 280 nume cu explicarea lor numaĭ în slavonesce, f. 201—203.

Partea cea veche, câtă e aşezată în ordine alfabetică, începe de la f. 41 cu numele **âдонáй** şi se termină la f. 175 cu vorba **ѵ҃постасѧ**. Cuprinde următórele 35 de litere înşirate ast-fel: **а б в г д є ж ѕ з и ї к л м н ѻ п р с т ѹ ф х ѿ ѡ ц ю ч ш щ ъ ы ѱ ѯ ѵ**; de la f. 175 b — 185 şi 186—200 se vĕd douĕ suplemente cu iniţialele **а—ѕ** şi **ѡ**, aşezate într'un şir alfabetic exact saŭ aprópe; ĭar pe f. 185 b şi 186 a, cum şi de la 201—215 sînt o mulţime de articule scrise fără ordine alfabetică, dar avênd grupe grupe din ele afinitate de înţeles, întru cât se raportézĕ la aceleaşĭ lucrurĭ. În unele locurĭ sînt puse frase şi proverbe în loc de cuvinte singuratice. În total trebue să fie vr'o 3.500 de articule adause, afară de formele secundare introduse în partea prelucrată după Berînda, care parte va fi cuprinḑênd şi ea vr'o 5.000 de

vorbe comune şi vre 1000 de nume. Aşà dar lexiconul luĭ Berînda a fost îmbogăţit de St. cu maĭ mult de jumătate.

Vorba жи҃тартъ cu spirit şi finală greşite în loc de житарскъ şi altele arată că lexiconul din Codicele Sturdzan e o copie, cum se ḑice, pe curat şi că literele iniţiale roşiĭ s'aŭ scris maĭ târḑiŭ.

Faptul pe de o parte că St. şi lexiconul luĭ Michaĭŭ de la Museŭ din 1772 (veḑĭ No. 6 de maĭ jos) aŭ aprópe acelaşĭ fond, atât în partea dependentă de Berînda cât şi în adausele nedependente, între carĭ se póte numĕrà şi gramatica, ĭar pe de alta că în Michaĭŭ la maĭ multe articule se află însemnate câte un numĕr probabil al foilor din cărţile consultate, numere carĭ nu sînt în St., precum nu-s în acesta şi unele isvóre citate de cela-lalt, mĕ face să bănuesc că manuscriptul luĭ Michaĭŭ, care în redacţia de la Museŭ trebue să fie copie, a fost dintru'ntâiŭ alcătuit de un alt dascăl slovenesc de maĭ înainte şi, căḑênd în mâna scriitoruluĭ Codiceluĭ Sturdza, acesta l-a corectat, scurtat şi simplificat până la un loc, dar l-a şi adaus, şi încă considerabil de la al doilea suplement înainte.

Iată câte-va exemple, carĭ dovedesc că avem a face cu douĕ codice, din carĭ unul ar puté fi copie de pe cela-lalt; căcĭ în Berînda nu se află tălmăcirea vorbeĭ *ereticii* din articulul cel dintâĭŭ, ĭar cele-lalte sînt greşelĭ identice:

богомили : *eriticie* (St. *ereticii*) *cumu-s păpiştaşii şi armeanii*,

фелѯ cu ѧ de-asupra în loc de л, s. v. йсчáдіе,

лазнжбам în loc de лазебнам din manuscriptul de la Moscva,

лакиридх fără ѧ,

скѣтилникъ în loc de скѣщникъ din Berînda,

стесаница, St. стесанича, cu са îndreptat în urmă în кле şi χοχοтаніе (fără traducere).

Găsim însă şi articule tractate alt-fel în fie-care din cele douĕ redacţiĭ, de exemplu:

йзѧмлáю *spămăntezŭ*, St. *uĭtŭ. opăcescŭ;*

народокостко *maĭ mare spre gloate*, St. *biruinţa. spre năroade;*

понáва *măhramă cu care leagă capul*, St. *peşchirŭ, zăvasă, čarşaf.*

Nu e dar exclusă nicĭ o a doua ipotesă, că ar puté fi lucrărĭ independente una de alta, carĭ aŭ avut aceleaşĭ isvóre: lexiconul luĭ Berînda, nisce cărţĭ slavo-sîrbescĭ de preste 2604 foĭ, cum sînt Prológele, şi aceeaşĭ gramatică slavonă.

Voĭŭ adauge că St. pune în alt loc decât Michaĭŭ unele vorbe explicative, articule şi chĭar litere întregĭ, ca ѭ după ѫ şi ѧ după ѱ, n'are ѕ, ci ѳ, şi pune rar, pe lângă verbe, pronumele personale *eŭ, el.* Acelaşĭ lexicograf scrie maĭ totdeauna ѧ de la începutul cuvintelor cu un ѥ de-asupra şi întrebuinţéză articulul *lu* în loc de *luĭ.*

Sunetul *î* din vorbe ca *cuvînte, vîne* etc. s'ar puté explicà prin analogia exagerată a singularelor, care s'a întins şi asupra altor vorbe ca *mîne* (în loc de *mine), mînte, vîndec,* cu *în* accentuat după labială, deşĭ din aceleaşĭ rădăcinĭ nu se găsĭaŭ forme cu *î* în vorbirea comună. Trebue să notez însă, că se află maĭ rar în acelaşĭ manuscript şi forme cu *e* saŭ *i,* cum adecă se pronunţaŭ şi pe atuncĭa asemenea vorbe. Acest *î* analogic prea des întrebuinţat, dimpreună cu expresia *deaca (!) vreame ce* de la începutul gramaticeĭ, f. 216 b, cu care traduce el slavonesce понеже, m'ar ispitì să bănuesc că St. nu erà Român, dar aceeaşĭ conjuncţie în vocabular e tradusă maĭ bine.

Despre acest codice şi limba luĭ sperăm că vom publicà altă dată un studiŭ special. Acum vom maĭ spune numaĭ câte-và cuvinte despre douĕ vorbe *(acept* şi *funicel)* din specimenul de dicţionar etimologic al limbeĭ române, în care d-l Hasdeŭ se ocupă cu originea a 200 de vorbe din Codicele Sturdza. (1)

Despre cea dintâĭŭ, care se găsesce la p. 170 şi 171, d-l Hasdeŭ ḑice: «*acept* (j'attends, j'espère): чаю вѫспрїатн, ачєпт ѧ ѧѕѧ. — чаєтѫ, ачѣптѫ. Forma *acepŧ* alăturĭ cu *aştept* indică un compromis de etimologie populară între *accepto* şi *adspecto* (de unde ital. aspetto).» Noĭ socotim că aicĭ nu e nicĭ un compromis cu lat. *accepto,* ci o simplă greşélă, provocată probabil de sunetul de la început al sl. чаю, maĭ ales dacă traducĕtorul acesta va fi pronunţat une-orĭ ѱ ca *sc(e),* cum s'ar puté deduce din forma йсчезаю, cu care cf. рѣчѕ·сѧ din

(1) *Cuvente den bătrăni,* I, 259—312.

Berînda şi Mardarie faţă de ѳоштѫ-сѧ din lexiconul luĭ Miklosich. Părerea nóstră e întărită prin faptul că atât în Codicele Sturdzan chĭar pe aceeaşĭ f. 170, imediat după primul exemplu cu ч, cum şi în alte cărţĭ vechĭ şi nouĕ, nu se găsesce cuvîntul de cât cu щ (şt).

Despre *funicel*, care ĭarăşĭ se află de douĕ orĭ în acelaşĭ Codice Sturdzan (f. 176 şi 187), ca şi în Michaĭŭ, d-l Hasdeŭ ne asigură că în textul No. I, adecă în un fragment vechĭŭ din cap. XXVI al Leviticuluĭ, aceeaşĭ boală ne apare la plural sub forma ѳѕгичєи, că ambele variante alăturate ne daŭ prototipul *funghicel*, de unde *fughicel=fugghicel* şi *funicel=funnicel* prin cele douĕ feluri de asimilaţie regresivă şi progresivă, că *funghicel* revine la originalul lat. *fungus*. Noĭ credem că ѳѕгичєл este ĭarăşĭ o simplă greşélă de prescris, din pricina aseměnării luĭ и cu г. Susţinem acésta cu atât maĭ mult, că nu s'ar puté explicà de ce *g* nu s'a prefăcut în *g(e)* înaintea luĭ *i*. Aşà fiind, ipotesa timidă a d-luĭ Schuchardt (1) asupra cuvîntuluĭ *funicel*, căruĭa Molnar îĭ ḑice *funincel*, acea ipotesă devine o etimologie sigură, în chipul următor: *furunculus—furuncellus*, prin asimilaţie regresivă *furencellus—funencel—funincel* şi în unele părţĭ *funicel*, sub influenţa sufixuluĭ diminutival compus *icel*, des întrebuinţat. Pentru *e* românesc neaccentuat=*i*, cf. *şórece—şoricel* şi *petiolus—picĭor*. Considerăm maĭ veche formă *funincel* decât *funicel*, pentru că numaĭ *n* al doilea explică pe cel întâĭŭ. Aşà dar *funi(n)cel* n'are a face cu *fungus*. În Biblia grecéscă corĕspunde vorba ψώρα, în cea de Bucurescĭ 1688 «răia», ĭar d-l Gaster în *Chrestomatia* sa, unde recomandă lecţiunea *funicei*, în loc de *fughicei*, traduce cuvîntul prin «herpes», maĭ corect, ḑicem noĭ, «herpès».

5. LEXICONUL DE LA MOSCVA.

Un alt manuscript întitulat Словарь рѵмѵньскаго ѩзыка *(Dicţionarul limbeĭ române)* se află în biblioteca Societăţiĭ ar-

(1) *Cuvente den bătrăni*, I, Supl. XXXI.

cheologice din Moscva sub No. 240, fără dată şi fără numele autoruluĭ, 282 foĭ in-12°. (1)

D-l Hasdeŭ după copia făcută de d-l Gr. Tocilescu, a citat douĕ-ḑecĭ de cuvinte saŭ articule din acest glosar în primele treĭ volume ale *Mareluĭ Etimologic* şi anume col. 1, 159 (douĕ articule), 552 (douĕ articule), 589, 833, 867, 1048, 1261, 1282, 1292, 1308, 1470, tomul III: XXX, XXXI (treĭ articule), XXXV (douĕ articule). Iată câte-vă propositiĭ şi frase românescĭ: «*cumu-e*», «*de ară lipsi una dintr'aceastea*», «*cei ci cred pre adevărŭ mescu apa cunoaşterii dumnezăeşti*». Uniĭ presupun că manuscriptul ar fi autograful luĭ Dosoteĭŭ (2); dar acésta e o părere fără temeĭŭ, de óre-ce limba e muntenéscă, cum arată vorbe şi forme ca: miro*seaşte*, *baboĭu*, *baer* ci dau fărmecătorii să poarte la gătu, *čocotniţa*, *balamut*, *bae*, *băĭaş*. *Aminterea* şi *dumnezăeşti* cu *ă*, deşi sînt întrebuinţate des în Moldova, se află şi în cărţile din Muntenia, primul în *Pravila luĭ Caragea* (veḑĭ *Etymologicum Magnum)* şi în *Lexiconul slavo-românesc* al luĭ Misail s. v. КОЗНАКЪ, (veḑĭ No. 10), al doilea în *Biblia* de Bucurescĭ şi în *Mărgăritul* luĭ Grecénu (3), aşà în cât nicĭ presupunerea că avem a face cu o copie scrisă de un Moldovén nu şĭ-ar avé locul. În sfîrşit, dacă avem în vedere că acéstă redacţie séměnă mult cu cele-lalte, pe carĭ le cunóscem maĭ bine şi carĭ sînt fără îndoélă muntenescĭ, putem afirmà că originea cismilcovénă a Lexiconuluĭ de la Moscva e sigură.

E o prelucrare după Berînda, cum se va vedé, între altele, din exemplele date la No. 6. Articulele ЛАЗЕБНАЯ şi ЛАЗЕБНИКЪ, carĭ, în redacţia Sturdza şi în cele din 1672 şi 1740, fac parte din cele preste 2000 de vorbe adause, ne îndémnă a crede, că şi manuscriptul de la Moscva, pe lângă unele omisiĭ din Berînda, va fi avênd şi adause numeróse.

În sfîrşit câte-và locurĭ, deosebite de corespunḑătórele lor din cele-lalte prelucrărĭ ale lexiconuluĭ luĭ Berînda, mĕ fac

(1) Hasdeŭ, *Cuvente den bătrâni*, I, 260; Bogdan, *Convorbirĭ literare*, XXV, 193 *ss*, carĭ citéză *Biblioteca Societăţiĭ de istorie şi anticităţi rusescĭ*, 113.

(2) Ar. Densuşianu, *Istoria limbeĭ şi lit. rom.*, ed. II, 256.

(3) Apud Gaster, *Chrestomatia*, 279 şi 293, cf. 350.

să bănuesc, că acéstă redacţie ar puté fi o lucrare deosebită de acelea, nu copie după una din ele, nicĭ model acelora.

Iată locurile din chestie cu oare-carĭ observaţiĭ:

a) **здѣшнїй**: *de aice,* fără *cel* saŭ *cei* înainte, care se găsesce în cele-lalte;

b) **ѓакѫ**: *cumu-e,* din articulul **стихία** lipsesce din cele-lalte redacţiĭ;

c) tótă lumea ar(ă) perì, de la sfîrşitul aceluĭaşĭ articul, în cele-lalte e dată invers;

d) **бжїа**: *dumnezăeşti,* de la sfîrşitul art. **истóчникѫ**, s'a tradus de ceĭ-lalţĭ prin genitivul *lu* saŭ *luĭ Dumnezeu;*

e) **ѹзлоношенїе**: *baer ci dau fărmăcătorii să poarte la gătu,* ce nu se află la ceĭa-lalţĭ, carĭ toţĭ prefac şi traduc la fel forma întâĭa a aceluĭaşĭ cuvînt, adecă **ѣзлоношéнїе** din Berînda aşà: **ѹзлоносїе**: *baerul ce poartă cei nebuni la gătu,* prefacere şi traducere ce dă întâĭŭ şi Codicele de la Moscva cu deosebire numaĭ că întrebuinţéză relativul *care* în loc de *ce;*

f) **лазебнѫ**: *feredeu, bae,* pe când în cele-lalte prelucrărĭ (St., Michaĭŭ, Misail, probabil şi în cea de la Petersburg) cuvîntul slavic e schimonosit sub influenţa românescului *baea* în **лазнѧбаш** saŭ şi **лазнѫ. баш.**

Traducerea maĭ literală de la *b)* şi *d),* cum şi maĭ cu samă păstrarea formeĭ originale a vorbeĭ slavice de la *f),* ne maĭ îndreptăţesc a crede că acest codice e destul de vechĭŭ.

6. LEXICONUL LUĬ MICHAIŬ.

(1672).

De vr'o douĕ-ḑecĭ de anĭ Museul naţional din capitală posedă un manuscript, care prin împrumuturĭ a trecut de la un preut ardelén, prin mânile d-lor A. Gorjan şi Hasdeŭ, şi în urmă a fost cumpĕrat de numita instituţie cu 1.000 de leĭ.

E legat cu carton mult maĭ târḑiŭ, probabil pe la începutul secululuĭ nostru, când pĭerduse prima cólă şi jumătate; are formatul în 16 şi signaturĭ din 8 în 8 foĭ. Hârtia e gălbue, unele iniţiale sînt roşiĭ. Cuprinde peste 804 pagine numerotate nu de mult cu creĭonul, din carĭ 735 conţin un *lexicon slovenesc-românesc* aprópe întreg, afară de litera **а**

şi parte в. Pe f. 690—735 e un mic suplement (їспо́лн, probabil în loc de їспо́лни «împlinesc»), aşà că dicţionarul propriŭ ţine de la p. 1—682. Cartea se termină cu o gramatică sloveno-românéscă (p. 737—804), fără început şi sfîrşit, cu foile róse de şóreci, scrisă maĭ curent numaĭ cu negru, póte de altă mână, şi fără signaturĭ, pe alt-fel de hârtie şi cu foile pĭerdute saŭ schimbate de la locul lor, cum sînt unele şi din lexicon.

În partea principală se află douĕ mărcĭ de fabrică deosebite de aceea a părţiĭ finale. În adevĕr întâĭa marcă e o oglindă saŭ icónă rotundă cu cruce de-asupra şi aşezată pe un trepied, a doua cunoscutele treĭ glónţe de-asupra uneĭ liniĭ verticale, al căreĭ capĕt inferior cade într'un unghĭŭ ascuţit saŭ V, avênd de o parte şi de alta literele B şi C, pe când filigranul de pe urmă pare a fi un scut, din care la o parte se deosibesce un corn saŭ melc încolăcit.

Pe fie-care pagină fiind cam câte patru-spre-ḑece articule, s'ar puté crede că întregul vocabular cuprinde aprópe 10.000; vom vedé însă maĭ jos că, după o socotélă maĭ minuţiósă, acest numĕr trebue scăḑut la circa 8.200 articule. Alfabetul acestuĭ lexicon, dacă socotim şi pe ѧ, e compus din 35 de litere înşirate aprópe ca în St., afară numaĭ că scrie оу şi ѕ, pe ѯ îl pune după оу, pe ю după ѱ şi pe ѩ după ѱ.

Pe pag. 34 e însemnat, cu litere marĭ: писа́хъ мнѵ, ĭar la pag. 376, pe marginea laterală, 1672, cu ultima cifră făcută ca Z. La sfîrşitul dicţionaruluĭ propriŭ cetim următórea notiţă: «Să s(e) ştie că acest lexicon iaste al popeĭ Ethemie, şi l-am scris eŭ Mihaĭ: vă dni Io Gligorie Ghica Voevoda: leat ѕрпѣ.» Va să ḑică codicele e scris de un Michaĭŭ în anul 1672 şi în Ţéra-Românéscă, unde numitul domn venise la tron a treĭa óră. Aceeaşĭ provenienţă o dovedesce şi limba: *ban* (domn), *barză, curcubeu, dabĭĭa, doica, (e)norie, îndărătu, jumătate, măceşul, mănuchĭul, ovreĭ, pă, păstae, puroĭŭ, rănichi, repezicĭune, strugurul* (грѣзно), *talerŭ* (ѧ̀їско), *tobă, vioare.*

Acest lexicon e lucrat după al luĭ Berînda, din care reproduce şi unele indicaţiĭ bibliografice şi sémĕnă mult cu cele douĕ precedente, maĭ ales cu cel din Codicele St. Despre raportul luĭ cu St. veḑĭ No. 4. Luând în consideraţie şi

litera ѧ din codicele 10, am numĕrat vr'o 2.200 de articule, adause pe lângă cele din circa 6.000 luate din Berînda, în acéstă redacţie a Museuluĭ, care ast-fel devine şi ea óre-cum o carte deosebită de a luĭ Berînda. Adausele nu sînt în ordine strict alfabetică, totuşĭ pare a se fi făcut în deosebite rînduriĭ, căcĭ un numĕr anumit de cuvinte observă cum-vă ordinea alfabetică, după care vine alt asemenea numĕr. Suplementul de asemenea, ca şi cele din Sturdza, e o lucrare cu totul streină de Berînda. Atât adausele din corpul lexiconuluĭ cât şi suplementul sînt probabil lucrărĭ propriĭ, căcĭ vedem după unele articule numere diverse fără ordine, carĭ trebue să fie paginele cărţilor consultate. Diverse greşelĭ ne fac să credem că Michaĭŭ nu erà decât un copist, care scià cevà slavonesce.

Voĭŭ reproduce câte-va locurĭ spre a ilustrà raportul între Berînda, acest dicţionar şi alte câte-và prelucrărĭ după Berînda.

a) B., дѕсі́рїа : запира́нїе во́дное. Нї : сло : дї : и҃мѧ не́дѕга.
Mardarie, » : *zepritul.*
St., » : *boala apei. zăprirea.*
Mosc., » : *boala apei, zăpritul.* (1)
Michaĭŭ, » : *boala apei zăpritul* : Нї. с. дї:
Misail, » : *opritul saŭ boala apei zăpritul.*

b) B., Исто́чникъ, здро́й, жро́дло, а҃бо крыни́цѧ. мета : Иса́ї҃а пр҃ка, и҃сто́чнї, прозыва́етъ Бж҃ї҃а кнїги. ѿ сі́хъ бо ѥ҃кова́нїѥ по и҃стинѣ, почерпа́ю во́дъ ра́ѕма Бж҃ї҃а. Мд҃: на и҃са́ю.

Mardarie, и҃сто́чникъ : и҃зво́рь.

Mosc..... «*Isaia pro(o)rocŭ: izvor chiamă dumnezăeştile cărţi, că dintr'aceastea cei ci cred pre adevărŭ mescu apa cunoaşterii dumnezăeşti.*» (2)

St. are numaĭ următórele deosebirĭ: prorocŭ, dumnezeeştile, dentr, mescŭ, *lu* dumnezeu.

Michaĭŭ, ca şi Sturdza, după ce lasă primele şése vorbe slavice, scrie restul slavonesce maĭ cu aceeaşĭ ortografie,

(1) Cf. *Etymologicum Magnum,* 1292.
(2) Cf. *Ibidem.* 1282.

prescurtărĭ şi aruncăturĭ ca Berînda. Urméză traducerea românéscă aprópe asemenea cu cea din Mosc., afară de câte-va schimbărĭ fonetice: chiĭamă, dumneze-, ace-, mescŭ şi afară de genitivul *lui* Dumnezeu în locul adj.-*zăeşti*, după care în sfîrşit citéză pe: Мадн на Їсаїю. Acéstă indicaţie e şi în Codicele St.

Misail are aceeaşĭ redacţie cu Michaĭŭ, afară de *numeaşte, ce, cunoştinţeĭ*, în loc de *chiĭamă, ci, cunoaşterii; Isiaia* şi *cread* sînt greşelĭ, ĭar *cărţĭ, mescŭ* nu se deosibesc decât prin scurtarea vocaleĭ finale.

c) B., ѯзлоношéнїе, йлй ѯзоношéнїе, ѡвѣкшее нд вьін (l. шін), чарóвное ношее.

Mardarie, —, — —: *baer de gît nu-m pun pentru leacul, sau pentru far'mecŭ.*

Mosc., ѯзлоносїе: *baerul care poartă cei nebuni la gătu.* ѯзоношеніе: *baer ci dau fărmăcătorii să poarte la gătu.* Cf. *Etymologicum Magnum*, III: XXXI.

St., Michaĭŭ şi Misail, ѯзлонóсїе: *baerul ce poartă cei nebuni la gătu*, numaĭ că ceĭ doĭ din urmă scriŭ *gătŭ*.

Să facem în deosebĭ câte-và comparaţiĭ numaĭ cu Codicele de la Petersburg şi cu Misail.

a) Michaĭŭ, безвещественнѣ: *făr(ă) de fire;*

Pb. *pre lesne*, după Berînda —: лацнш, безъатрѣднéнѫ;

Misail, -ный, *făr de trup: cel netrupescu, făr de fire.* Va să dică acesta preface adverbul în adjectiv.

b) Michaĭŭ, блѣдйлище, *casă de curvie;*

Pb. adauge *zamtuzul;*

Misail, *loc saŭ casă de curvie;*

c) Michaĭŭ, кáрк: *zăduhul pripec;*

Pb. n'are decât vorba dintâiŭ;

Misail, *zăduhul, pripecul;*

d) Michaĭŭ келерѣчнѣвый: *cela ce vorbeaşte multŭ, limbutŭ;*

Pb. — — *voroveaşte—, balamut;*

Misail, *cel limbut, ce vorbeaşte multe, sau mare grăitor;*

e) Michaĭŭ, горà: *metaf: măgură, credinţă, munte;*

Pb. n'are sensul metaforic;

Misail, *munte, măgură, crinţă* (l. *credinţă).*

Pe de altă parte în tus-trele (Michaĭŭ, Pb. şi Misail), pe lângă nominativele sg. ale formelor nominale şi pers. I sg. a celor verbale, găsim şi alte casurĭ saŭ numere şi persóne ca: гóры, гóрдым, Pb. - имѫ, Misail n'are; блѣєт; numaĭ că Michaĭŭ are maĭ puţine decât Pb. şi Misail şi maĭ puţine. Tot aicĭ vom spune că expresiile bohemo-polone лазєбнам şi лазєбник, carĭ nu-s în Berînda şi Mardarie, se găsesc în Mosc. şi Misail *(feredeu, bae; băiaş)* şi Michaĭŭ *(feredeu, băiaşŭ)* şi decĭ probabil şi în Pb.

Дѣхъ пѵдоскїй, pe care Berînda nu-l traduce, în Michaĭŭ e tradus cu totul greşit, prin *duh dumeasnic* (cf. St. *duh dumeastec),* în loc de *duh prezicător.*

Vom înşirà încă maĭ multe vorbe adause din litera II şi alte câte-và articule ce nu se află în Berînda, dar sînt însoţite de óre-carĭ trimiterĭ, în speranţă că cine-và vr'odată va descoperì isvórele:

Кѕпорѣлѫ: *suveaică cu carea ţease muĭarea*, Noem. 20 dni; Mk. копорѣлѫ.

печєтсѧ : *să grijaşte.*

придáй : *maĭ adaoge.*

птúчица : *păsăreaoa.*

пúко : *beare.* Urméză cele de la sfîrşitul litereĭ:

ѧ
попорѫ : *proptea.*

ѧ
прохо : *părleazu.*

т
померкєсє : *va întuneca.*

перикóли : *pometŭ*; Miklosich перикоѧ hortus, ngr. περικόλι.

перо : *condeĭŭ.*

пазѣха : *sănul.*

пúтїє : *băutura.*

покар : *magher, bucătar.*

пѫтà : *călcăĭul.*

почѵдúсѧ : *să miră.*

паѣкъ : *păianjin.*

паѣчина : *păĭanjina.*

χрипотà : *amorţeală:* 161.

ч(и)χнéнїє : *stărnutare* 164

чемерúца : *steregoae* 2604

гáплѣ : *copca, scoica*, prob. greşit în loc de *sponca*, 1695. Urméză vorbele din suplement, de sub litera к.

космáни; probabil greşit în loc de посмаги : *păsmagi.*

кéрдо : *spată de ţesut*: 972. (1)

кезѫ печáли кѣ́ди : *fără grijă să fii.*

кѣ озды : *fără de frău*

колѣ́чка : *funicel*, 118.

кѣснѣ́шилйсѧ : *Au doară te-aĭ îndrăcit.*

Aceste cuvinte adause fără şir se găsesc maĭ tóte în dicţionarul luĭ Mikl., decĭ sînt vorbe slavice, numaĭ de o nuanţă maĭ nouă. колѣ́чка e rusesc saŭ malorusesc şi se găsesce şi în Codicele Sturdza, гáплѣ e malorusesc.

Voĭŭ înşirà la urmă şi unele din formele şi vorbele maĭ rare ale acestuĭ glosar, nu numaĭ decât vechĭ, pentru că acestea sînt aprópe identice cu cele din Codicele Sturdza, studiate dejà de d-l Hasdeŭ în *Cuvente den bătrâni.*

1) fedeleş*cel;* lingur*eaoa*, rându*reaoa;* fără*meale* (крѣпицѣ); chi*liiţă;* le*oae;* tiv*ealà* (2) văps*ealà;* osten*inţă;* calo (мѣчи́тѣ) papi*ştile* s. v. еретикъ, dar «păpiştaşii» s. v. богомили; cearcet*u*, lacrăm (fără *ezŭ*) şi din contra : cruţ*ez*, ca şi în Cod. St., deşert*ezu*, îngre*ez*, împrumut*ezŭ*, să întâmpl*eazà*; *boldescu* fără *în*, «să *în*num*eaşte*» faţă cu «se num*eiaşte*» din Cod. St. şi vice-versa, maĭ ales în gramatică, unde găsim şi *numire* în amîndouĕ;

2) *a*, prep. în expresia *spuĭŭ a mulţi oameni* (распокѣдаю); *aduluĭ* (St. *iaduluĭ); albujenă* (корколъ), *balanţi (şanţuri :* миха́ны), *batrănicĭos, boaltă, bozănarĭŭ, bubou* (по́ртъ), *bucineazà, căraia* (probabil în loc de *chiraĭa*, aḑĭ «chiriea»), *cătinel, chiţoranul* (sobolul), *colcĭacŭ* (тѣ́жница), *corăĭ* (de n'o fi greşit în loc de-*uĭ:* кралѣ́й), *dălboană* (ви́ръ), *depă* (după), *dumăire* (гощéніе) *fălcav (la limbă cu zăbavă* косноязы́чный), *gheunoae, groş*, în expresia *jumătate de groş* (додра́нт'), *guzul* (sobolul : кротóрыѧ), *hendichĭuri (şanţuri:* : миха́ны), *hileşteu* (кѣпъсéль), *hreastŭ* în expresia *vale cu hreastŭ* (дéрѣ, cf. vras-

(1) Nu *pĭeptene de ţesut?* Cuvîntul are forma maloruso-polonă, adecă cu є, cu care cf. ruso-bohemicul мѣка, din acestaşi dicţionar.

(2) Nu *tiveană*, cum cetesce greşit d-l Hasdeŭ în Cod. Sturdza, f. 133, s. v. рѣпице.

curi) *înainte dvoritor* (stătător : прѣстоѧщїй), *latră* (1) *(cĭocoĭ :* клѧмца), *lazuri* (2) *de făn* (мѣры зѣмлѣ), *leşuescu* (latru, urlu : лаю), *măhiescu cu stălpare, cu flori* (маю кѣтвїю), *mănăştergu* (peşchir), *ortŭ de douĕ costande* (дїдрама), *paicŭ* (alergător : рнстателѧ), *părcălab* (домостроителѧ), *păsmagi* (космани, prob. în loc de посмаги), *petutindenea, pilul* (слонѧ), *plăcŭ* (плѧкѧ), *pleave* (плѣвелѧ). *posadnică* (ţietóre), *prisădire* (altuire), *puzdărĭĭ, răbnic* (кѕпхсѣль), *rămăşire* (прѣпѣнословїе), *să scărăndiveaste* (гнѕшѧетсѧ), *spăimare, spăreare, steregoaea* (чемерица), *sulimănitură, svară* (cĭartă), *şăruire* (văruire : покапленїе), *tărpescu* (ѳтрхпаю) *tinăra* şi *tănărul, vălтur, vărghie* (вервно), *vizonie* (ꙗзвина, cf. *Cuvente den bătrăni* I, 311), *vrascuri* în expresia *vale cu vrascuri* (дѣбрѧ, cf. *hreastŭ*), *zeachie* (пѫртице), *zeaghe* (портѧ), *zopotire* (топотѧ).

Vom mai observà că în Michaĭŭ se găsesc une-orĭ ѣа în loc de ѣ, terminaţia *orĭĭ* şi unde nu trebue, ca în *picĭorĭul*, şi *u* final întreg mai ales după două consóne; de asemenea vr'o două vorbe cu *-gĭu-* ca în Moldova, metatesa lichidelor însoţită în slavonesce de schimbarea mai nouă a vocaleĭ ѣ şi din contra unele perfecte românescĭ simple chĭar şi cu forma lor veche, în locul cărora St. prefere ѣ, *or, ŭ, ju*, forma veche nemetatesată a cuvintelor slavone saŭ de origine slavică şi metatesată a unora curat române, cum şi forma compusă a numituluĭ timp, dar, cum am ḑis, numaĭ în câte-và locurĭ: *putregĭune,* померкесетѣ, *tărgul, vărtos, deprinşu,* St. *- june,* помрѧк *-, trăgul, vrătos, am deprinsu.*

7. LEXICONUL LUĬ MICHAIŬ LOGOFĔTUL. (1678).

Iconomul Atanasie Mironescu, acum episcop al Rîmniculuĭ, spune (3) că, în biblioteca Sf. Mormînt din Fanar, mai spre

(1) Dacă n'o fi greşélă, căcĭ în St. e adaus deasupra тор; cf. boh. klamca «înşelător», pol. klamca «mincinos». N'o fi fost óre scris la început *lotru?*

(2) Cf. ung. şi mai ales sîrb. *laz.*

(3) *Biserica Ortodoxă Română,* XIII, 523 *s*, unde publică o călătorie în Orient, scósă şi în ediţie separată.

apus de Patriarchie, a dat peste o asemenea carte veche românéscă în manuscris. «Iată titlul acesteĭ cărţĭ: Lexicon slavo-român, scris de Michail Logofĕtul ot Tîrgoviscea, leat 7186. Catalogat la No. 600 bis. De-asupra pórtă înscrierea următóre: Χρυσάνθου καὶ τόδε Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἱεροσολημήτου. La finea lexiconuluĭ se află acéstă însemnare: **Пи мѣ, генарїї дн҃и ѧ** leat 1683. Urméză apoĭ românesce: Şi am scris eŭ Michaĭŭ logofĕt sin Oprea Diacon **къ дни Iw** Şerban Voevod (1) Arhimitropolit Teodosie (2). După Lexicon manuscriptul maĭ cuprinde Acatistul Născătóreĭ de Dumneḑeŭ slavonesce şi românesce, apoĭ Catavasiile «Deschide-voĭŭ gura mea» numaĭ românesce. Lexiconul e format ast-fel: La început e pus cuvîntul slavon şi tradus românesce prin un cuvînt, douĕ saŭ treĭ. Pe fie-care pagină sînt patru rubricĭ, din carĭ douĕ pentru cuvinte slavonescĭ şi douĕ pentru cele românescĭ, format 4° complet.»

Va să ḑică al şéptelea codice e din 1678 şi e scris de Michaĭŭ Logofĕtul ot Tîrgovisce, fiul diaconuluĭ Oprea. În ce raport stă el cu cele-lalte redacţiĭ de-ocamdată nu putem sci; avênd însă în vedere data, mărimea (după informaţiĭ deosebite), întru cât-và şi numele copistuluĭ, putem presupune, că şi acest lexicon e o prelucrare după Berînda şi o copie după unul din cele treĭ precedente. De va fi întreg, cum arată notiţa de maĭ sus, va servì spre completarea părţilor ce lipsesc celor-lalte exemplare.

8. LEXICONUL DE LA PETERSBURG.

Tot la Moscva, ḑice d-l Hasdeŭ (3), fosta bibliotecă a conteluĭ Tolstoi posedà la 1825, sub No. 74 in-4°, un **Словарь Славено-молдавскїй** *(Dicţionar slavo-moldovenesc)* compus cam pe la 1695 şi scris cu cursiva pe 100 foĭ.

Acest titlu dat de numiţiĭ bibliografĭ ruşĭ, carĭ, ca şi alţĭ

(1) După Laurian de la 1679—88.

(2) După Lesviodax de la 1668—73 şi 1679—1709.

(3) *Cuvente den bătrâni*, I, 260—1, unde citéză pe Калайдовичй-Строевъ, описаніе рукописей Толстова, Moscva. 1825, p. 265.

conaţionalĭ aĭ lor, numesc limba nóstră «moldovenéscă», a făcut pe uniĭ să atribue acest vocabular vestituluĭ spătar N. Milescu (1), precum aŭ făcut cu cel precedent, legându-l de numele mitropolituluĭ Dosoteĭŭ; dar limba a probat netemeĭnicia acesteĭ ipotese.

D-l I. Bogdan a făcut asupra manuscriptuluĭ un studiŭ destul de amănunţit (2), din care vom da aicĭ un resumat.

In colecţia conteluĭ Tolstoi, aḑĭ încorporată biblioteceĭ imperiale din Petersburg, şi în a Societăţiĭ istorice şi archeologice din Moscva, se află câte un glosar slavo-românesc din seculul XVII. Exemplarul al doilea (veḑĭ No. 5) nu l-a putut vedé, dar, după puţinele citaţiĭ din *Etymologicum Magnum*, el trebue să fie identic cu cel din Petersburg, şi citézĕ locurile de la p. 1 şi 193 din dicţionarul d-luĭ Hasdeŭ. E scris pe hârtie şi are următorul titlu: *Lexicon ce se zice cuvinte pe scurt alese* (3) *din limba slovenéscă pe limba românească.*

Are o notiţă din 13 Sept. 7202. Alcătuirea trebue pusă pe la 1670. E scris în Ţéra-Românéscă, cum a afirmat d-l Tocilescu şi cum confirmă limba.

Alfabetul e compus din 35 litere, din carĭ, observăm noĭ, primele 29 sînt întocmaĭ ca la Berînda, ĭar după ѱ găsim: ѣ, ѳ, ѫ, ѱ, ѯ, ѵ, va să ḑică strămută pe ѣ înaintea luĭ ѳ, eliminéză douĕ slove (ѯ şi ѧ) şi adauge patru, anume pe cele streine, luându-le din alfabetul numelor.

Din lexiconul paleoslavic, ḑice d-l Bogdan, lipsesc ѩ (la începutul cuvintelor), ѯ, ѭ, ѥ înlocuite fiind prin ѣ, ѳѵ, ѳ, є, decĭ redacţia limbeĭ slavone e cea ruséscă. De ar fi fost producţie românéscă, ar fi avut tŏte literele mediobulgare, prin urmare şi ѯ, ѭ, ѧ şi ѩ (ca nasale, căcĭ ѧ se află ca ѣ). Şi în adevĕr cartea e o prelucrare (traducere, prescurtare şi augmentare) a lexiconuluĭ luĭ Berînda, spre a formă pentru sine o carte auxiliară de tradus.

---

(1) Ar. Densuşianu, *op. cit.*, 256, după care s'a luat d-l Sbiera în *Mişcări cultural şi literare*, 264.

(2) *Convorbirĭ literare*, XXV, 193–204.

(3) În original e scris cu *ea*, nu cu *e*, greşélă ce am observat în acest articul şi aĭurĭa, cum se vĕd maĭ multe relative la *u* final, *sănt* scris *sunt* şi altele, făcute probabil de corectorul *Convorbirilor*.

Dacă comparăm lexiconul nostru cu al luĭ Berînda, constatăm: 1) Traducerea e maĭ tot-deauna dependentă de traducerea în rusesce a modeluluĭ; 2) explicările reale ale unor cuvinte streine sînt împrumutate câte odată cuvînt cu cuvînt din Berînda; 3) etimologiile numelor propriĭ jidovescĭ, grecescĭ şi latinescĭ sînt traduse după Berînda. Şi dă mulţime de exemple de cuvinte comune din а, б, в, apoĭ şése de explicărĭ reale, cum şi maĭ multe etimologiĭ de nume propriĭ din а şi в, pe carĭ Berînda le pune la urmă în partea II, pe când lexicograful român le intercaléză între cele-lalte.

Din exemplele citate se vede că traducerea e fórte rar independentă, că în genere prescurtéză; dar introduce şi inovaţiĭ. Cea maĭ principală e că pe lângă nominativ şi persóna I a presentuluĭ formézĕ şi alte casurĭ saŭ persóne, însă fără sistem. Urmézĕ exemple.

In privirea inovaţieĭ principale, despre care vorbesce d-l I. Bogdan, avem reserve serióse de făcut. Verbele блєю, бѣдѫ, вєдѫ, врю, даю, dimpreună cu cele-lalte timpurĭ şi persóne, înşirate de d-sa în *Convorbirĭ literare,* XXV, 202, fac parte din acele câte-và miĭ de cuvinte adause din noŭ, de carĭ am vorbit la No. 4 şi 6 şi carĭ trebue să fie şi în acest manuscript. Acestea sînt inovaţia cea maĭ principală, nu formele secundare ale câtor-và ₫ecĭ saŭ şi sute de vorbe luate din Berînda. Se póte ca d-sa să nu le fi observat, întru cât s'a ocupat maĭ mult cu articulele de la început, carĭ firesce se află şi în Berînda.

Tot odată vom da următórele amănunte, în urma cetiriĭ copieĭ de pe litera *a*, ce se află la Academie.

Titlul întreg, după copia adusă de d-l Gr. Tocilescu de la Petersburg, este: «Lexicon ce. se zice. cuvinte pe. scurtu. alease din linba slovenească pre limba rumănească deînalecticŭ (дє.ѳалєктикѫ) tălcuit». Acest enigmatic *deînalecticŭ,* care la început cată să fi fost scris дїѧлєктикѫ, se explică, ca şi titlul întreg, prin imitaţia în parte greşită a titluluĭ cărţiĭ similare a luĭ Zizaniŭ, pe care-l daŭ după Miklosich: *Leksis sirêč rečenija v kratkče sьbranny i iz slovenskago jazyka na prostyj ruskij dijalekt istolkovany* L(avrentiem) Z(izaniem).

Vocabularul cuprinde, de la азъ până la ѧцıєѝ, tóte vorbele

comune din Berînda în numĕr de 16, primul articul însă al acestuĭa se vede desfăcut în douĕ, prin unirea luĭ ѧзъ de la început cu ѣ de la sfîrşit în un al doilea articul: ѧ̑зх ѣ̀ ѥѕ. Găsim apoĭ ѧдх : ѧ̑дѕѧ̑ şi ак'ка ѡ̑ц̑х : пѫринтєлє, carĭ se repet şi maĭ în urmă. După acestea vin 236 de nume streine, din cele tîlcuite de Berînda, de la ѧ̑ѧрѡ̑нх până la ѧѡ́дх şi apoĭ de la ѧ̑кратокѻ́дон. маре вєцнѕ până la ѧтѧ́дх. вѕчнм, maĭ tóte în aceeaşĭ ordine ca în lexiconul acestuĭa şi în acelaşĭ şir şi numĕr ca în Codicele Sturdza. Urméză în sfîrşit nouĕ nume fără şir alfabetic, din cele uĭtate saŭ pe carĭ a vrut să le traducă şi alt-fel. Întâĭul din aceste nouĕ, anume «ѧ̑гатонх bun sau dulce» se află în St., dar nu şi în Berînda; ĭar cel din urmă ѧ̑кѕпиѡ̑нх : кѕмéчнтатор, probabil greşit în loc de нѕмє дє чнтитор, cu care cf. ѧ̑кѕпíѡнх : нмѫ чєцѣ din Berînda, neaflându-se în St., dovedesce că copistul manuscriptuluĭ de la Petersburg a avut la îndemână lexiconul de la Kiev şi s'a servit întru cât-vă de el.

Lexiconul de la Petersburg urméză de aprópe pe St., lăsând netraduse chĭar aceleaşĭ vorbe ca şi modelul sĕŭ, anume ѧзима, ѧ̑н'тїмíсх şi ѧра, acest din urmă fiind o simplă greşélă rămasă neştérsă a luĭ St., în loc de ѧ̑ара de la începutul numeluĭ următor ѧ̑рамх. Une-orĭ el lasă câte o vorbă sinonimă românéscă, ce i se pare de prisos în St., saŭ adauge câte cevà, cum sînt de ex. cele douĕ rînduri de la capĕtul articululuĭ ѧ̑кріды, după ce omite jumătatea a doua a aceluĭ articul şi indicaţia bibliografică de la urmă. Iată acel adaus: «рѧдѧчнна ачєцїн єрби. ѧѕ мжн'катх ши їѡ̑нх прє̑дтчѣ», care adaus nu se află nicĭ în Berînda nicĭ în St.

Dacă judecăm după multele greşelĭ din copia litereĭ ѧ de la Academie, copistul trebue să fi fost un om cu puţine cunoscinţe şi bĕtrân saŭ nu de mult venit de la ţĕră. Aşà numaĭ se explică limba relativ maĭ nouă decât a luĭ St. (*căcĭ, daca, din, îndreptare* în loc de *căce, deaca, den, îndireptare* etc.) şi în acelaşĭ timp mulţimea de cuvinte cu *u* final întreg.

Limba maĭ nouă a manuscriptuluĭ mĕ face să cred, că el datéză numaĭ de pe la 1693, de când este şi iscălitura luĭ Dionisie ieromonachul de la mitropolie şi probabil şi ale celor-lalţĭ doĭ: Coman Logofĕtul şi Teodosie monach.

9. FRAGMENTUL DE LA BISTRIŢA.

De origine curat muntenă, ḑice d-l Gaster (1), pare a fi codicele mixt, din care am reprodus părţi din Isopie, viéţa Sf. Sava şi glosarul slavon-român; şi reproduce la pag. 355 ss. din acest *Lex(ic)on* al Bibliotecei centrale (aḑi al Museului) *erbile* în numĕr de 42, apoi 43 de *copaci* şi alte şépte vorbe, cum şi un proverb cu *greorii*, cu care cf. No. 4479 din Mardarie. Vom extrage câte-và articule deosebite pentru raritatea lor orĭ pentru dialect şi le vom înşirà în ordine alfabetică.

a) Кѕкви́ца : *cresteţel;*
зелєнчїє кѕкѫ : *poleaĭ, voeşniţă saŭ izmă broşteascĕ;*
подрожник : *sporiş;*
ситѡ́кіє : цєпєриг;
wсєт клáскїй : *scaĭŭ rum(ă)nescu;*
чєрвєниц : *ĭarbă rumeneaală.*

b) Aninul, gutăĭŭ, dud, epăngea, jugastru, mitărci, muşăţel, pătrănʒeĭŭ, părghie (нwсйло).

Iată în sfîrşit şi proverbul amintit:

Идѣж зєѱѵ́рѫ (l. зєфѵ́рѫ) дѕшнт, тáмо и цѕ́рове поют:
оунде сѣ́фѫ дѕстрѕ, акwл(о) шн грєwрїи кѫнтѫ.

Aicĭ e de observat că Mardarie scrie în câte-va locurĭ alt-fel şi maĭ corect:

ѝдѣ́же, дышєт; а̂ѿстрѕ сѣ́фѫ, а̂коло, грїе́рїи кѫнтѫ.

Codicele e un in-4⁰ legat, de pp. 351. Primele 172, decĭ şi lexiconul, aŭ fost scrise de un călugăr de la Bistriţa pe la 1700, ĭar la 1706 cartea devine proprietate a luĭ Serafim, eclesiarchul aceleĭ mănăstirĭ, care adauge câte-và vorbe în acel vocabular de douĕ pagine şi probabil o légă cu partea a doua scrisă de el pe la 1705.

10. LEXICONUL LUĬ MISAIL.

Al ḑecelea lexicon se cuprinde în un codice al colegului mĭeŭ G. D. Teodorescu, la un loc cu *Cronica Sloveanilorŭ Illiriculuĭ Mysieĭ.*

(1) *Chrestomatia*, I, XCVIII.

*

D-l coleg binevoind a-mĭ pune la dispoziţie manuscriptul pe câte-và ḑile, pentru care-ĭ mulţămesc public, m'am ocupat puţin şi cu acéstă parte, adecă cu cronica, şi am constatat că e identică cu cea publicată de d-l Ar. Densuşianu în *Revista critică-literară*, I, 366, cu alte cuvinte e opera luĭ G. Brancovicĭ de pe la 1689; cf. p. 97 a numiteĭ reviste. Deşì cele treĭ foĭ de la urmă s'aŭ pĭerdut, aşà că cronica merge de la aniĭ facerii lumiĭ 2772—7189, redacţia totuşì e preţiósă, pentru că are începutul, anume 13 pagine, ce lipsesc în ceealaltă. Afară de asta se găsesc óre-carĭ variante de limbă şi chĭar de anĭ, aşà că amîndouĕ redacţiile se vor completà reciproc.

Cronica cuprinde 41 foĭ de hârtie deosebită de a lexiconuluĭ, cum dovedesce şi filigranul : un cerc saŭ o brăţară avênd înlăuntru un fel de 2 cu códa oblică şi de desupt treĭ borcănele cu gura maĭ strîmtă, cu douĕ eşiturĭ în loc de mănuşĭ, fundul rotund şi dispuse óre-cum în triunghĭŭ, cel mijlociŭ fiind maĭ mare şi maĭ jos, ĭar de-asupra brăţărĭĭ par a fi nisce dinţi; pe când filigranele hârtieĭ lexiconuluĭ sînt: un V, de-asupra căruĭa se află treĭ borcănele maĭ marĭ şi lungĭ în gât, răsturnate saŭ póte maĭ curînd nisce fórfecĭ late şi scurte, fără linie despărţitóre, cu capĕtul rotund, dispuse în triunghĭŭ, figura mijlocie fiind maĭ sus şi maĭ mare; apoĭ cunoscutele cincĭ glónţe în vîrful uneĭ linĭĭ, ce desparte litera F de S saŭ V de P, ultima răsturnată, şi tus-patru acestea cu faţa una către alta; de asemenea treĭ borcănele ca cele din cronică saŭ maĭ marĭ, avênd de-asupra un P răsturnat, dar fără brăţară etc. Ornamentul iniţial, scrisórea şi ortografia ambelor manuscripte încă difer. Titlurile, iniţialele alineatelor, cum şi aniĭ sînt scrise cu roşu.

Copistul muntean trebue să fi trăit în sfertul al doilea al véculuĭ trecut, probă limba amestecată cu forme vechĭ şi maĭ nouĕ. Cartea, precum arată însemnările de la pp. 1 şi 54, 58 şi 64, erà pe la 1810—18 «a luĭ Dragomir post(elnic)», care va fi scris atât nota grecéscă de la p. 70, cât şi proverbul greco-românesc «omul neînvĕţat ca lemnul necioplit». Acelaşĭ postelnic trebue să fi împrumutat manuscriptul maĭ

multor boerĭ, ce se vĕd iscăliţĭ pe păretele intern al scórţeĭ întâĭa : M V vel vist(ernic), Hr(ista)ch(e) biv tretilog(ofĕt), Dinul logofĕt Mardagiu şi Bănică Budişténul ot Pitescĭ, sud Argeş. Cf. Ar. Densuşianu, *Istoria limbeĭ şi literatureĭ române*, ed. II, 225, cum şi notiţa publicată de d-l G. D. Teodorescu în *Revista Literară*, XVII, 33—6. Insă redacţia a creḑut, că face un serviciŭ cetitorilor, schimbând formele vechĭ.

In biblioteca Academieĭ Române se maĭ găsesc douĕ exemplare întregĭ din acéstă cronică: unul, sub No. 156, e scris la 1727 pe III + 62 foĭ in-4° de Radul Lupescul, logofeţelul de divan, sin Michail ieromonach; ĭar altul sub No. 959 are 51 + II foĭ tot in-4° şi e tot din sec. XVIII. Intâĭul din acestea cuprinde la început pe şése foĭ: «Marea pocăĭanie ce... aŭ ţinut Turciĭ la 1686» şi «Cum veziriul Cara Mustafa... în Beligradul sărbescu s'au sugrumat».

*

Codicele e legat cu carton şi pĭele négră, cu stampe întipărite pe păreţiĭ externĭ aĭ scórţelor, în centrul unor pătrate duple, dintre carĭ stampa cea dintâiŭ e anume с(ѳжн)та трони(ѯ). Cuprinde 161 + 41 foĭ de hârtie nenumerotate, de calitate deosebită. N'are signaturĭ, ci numaĭ custoḑĭ.

Pe primele 156 saŭ 157 foĭ e scris vocabularul propriŭ ḑis, începênd de la litera а, din care însă lipsesce o fóe, ce trebue să fi cuprins, ca şi Berînda, şése-spre-ḑece vorbe comune şi patru nume proprĭĭ; căcĭ prima fóe existentă se începe cu numele а҃ввд, *părinte*. La urmă sînt patru foĭ, carĭ cuprind o parte din suplement (ѡстлвлéнїѧ), anume de la litera а—з şi una rămasă albă, acum cu óre-carĭ însemnărĭ maĭ nouĕ, înainte şi după care maĭ fusese câte o fóe, acum rupte. Pe fie-care pagină fiind circa 32 de articule, lexiconul întreg s'ar puté crede că are aprópe 10.000; însă, după o socotélă maĭ minuţiósă, numĕrul acesta trebue redus la circa 7750 de articule. Cuvintele începute cu а sînt 267 pe cinci foĭ şi cevà. Cartea s'a scris pe douĕ colóne, lăsându-se la sfîrşitul fie-cărĭĭ litere un spaţiŭ nescris cam de jumătate de colónă.

In josul hârtieĭ lipite de partea internă a primeĭ scórţe

s'a iscălit Мисаи́л' 'Єрѡдїакѡ ѿ митрополіа Бѣкѹрещило, ѧсмѫ, care a scris de-asupra, dar cu cartea întórsă şi probabil maĭ în urmă, douĕ încercărĭ de condeĭŭ: скрисо́арѣ мѣ ла мѧна тà şi ѧ фѡ ѡ, шй та кѡѣ фй. Pe fóea finală e bucata: «Bucură-te fecĭóră.....» scrisă de Grigorie sin Popa Dumitru, Dechemvrie 19, 1801.

Caracterul general al scrisorĭĭ ierodiaconuluĭ Misail fiind acelaşĭ ca al celeĭ din lexicon, în special ѣ cel cu gâtul încovoĭat şi к cu picĭorul al doilea lăsat mult maĭ jos de rîndul luĭ, cum se găsesc ele adese-orĭ în text, m'aŭ încredinţat că scriitorul cărţiĭ e acest ierodiacon caligraf şi că prin urmare data fórte probabilă a manuscriptuluĭ este 1740, după care el însuşĭ îl va fi dat la legat împreună cu cronica amintită, póte chĭar în legătoria mitropolieĭ. Limba, amestecată din forme vechĭ şi de cele maĭ nouĕ, ne duce la aceeaşĭ conclusie. Aşà găsim: *merşter, mulţămitor, veaveriţă, găcitură,* dar şi *mulţumire, omeneşte, veveriţă, neperechind, drept. Bisericilor* şi *nesip* cuprind fie-care ambele fase, ĭar *mestecătorĭŭ de vin, peharnic* în loc de vechĭul *mescătorĭŭ*, sl. виночєпаѣ, arată că Misail nu întrebuinţà şi nu înţelegeà asemenea vorbă veche.

Scrisórea e cursivă, iniţialele primeĭ vorbe din ambele părţĭ (slavonă şi românéscă) ale fie-căruĭ articul, ornamentul şi titlul de la suplement sînt cu roşu; maĭ multe litere, ales din rîndurile de jos, aŭ óre-care ornamentaţie. (1)

Dacă comparăm lexiconul luĭ Misail cu al luĭ Berînda şi în parte cu cel de la Petersburg şi cu cel al luĭ Michaĭŭ, constatăm că ierodiaconŭl mitropolieĭ uĭtă saŭ omite citaţiĭ, vorbe şi articule din Berînda, că în genere omite aceleaşĭ articule ca şi Michaĭŭ, deşĭ găsim rar şi casurĭ contrare. Tot el schimbă une-orĭ şirul articulelor, modifică unele litere şi pe altele nu le duplică saŭ le lasă afară; înlocuesce unele vorbe cu sinonimele lor, pe unele adverbe le preface în adjective saŭ le înlătură, dacă aŭ aceeaşĭ tulpină cu califi-

(1) Cetitorul va fi observat póte, că m'am prea întins în descrierea acestuĭ codice. Pricina este, că el, fiind în stăpânirea unuĭ particular, nu póte fi vĕdut aşà de uşor şi studiat de orĭ-cine, ca la o instituţie publică.

cativul; din două articule, cari aŭ acelaşĭ înţeles, face unul singur, dar şi din contră, deşì rar; scurtéză în general traducerea luĭ Berînda, une-orĭ însă adauge câte cevà. Aşà pe lângă multe expresiĭ pune sinonimele lor orĭ face traducerea şi după altă expresie a luĭ Berînda saŭ dă şi tălmăcirea literală a cuvîntuluĭ slavon; scrie apoĭ ca sinonime slavice vorbe malorusescĭ din ale luĭ Berînda.

Pre alocurĭ traducerea se vede greşită, din pricină că scriitorul uĭtase partea finală a unuĭ articul şi începutul celuĭ următor. Alt-fel de greşelĭ provin din nesciinţa maĭ adîncită a gramaticeĭ slavice, cum dovedesce traducerea prin acusativul *pre voĭ* a genetiv-locativuluĭ dual ѵаю, eróre ce de altmintrelea o făcuse şi Mardarie.

Totuşĭ în definitiv lexiconul nu e decât o copie, cu micĭ schimbărĭ, după una din redacţiile amintite sub No. 4, 6, 8 saŭ după alta ca ele. Înclin pentru dependenţa luĭ de o redacţie ca 6, de óre-ce el reproduce până şi greşelĭ ca *fiină* în loc de *făină* (мѣкà) şi лазнѫкаѫ în loc de лазєбнаѫ, *feredeu*, adăugênd numaĭ, ca şi No. 5, sinonimul *bae*. Însă şi acéstă copie are importanţa eĭ, ales prin aceea că ea completéză maĭ tot ce lipsesce din litera а în codicele Museuluĭ. Este în sfîrşit póte ultimul representant din acea serie de lexicóne ce prescurtéză direct şi indirect pe Berînda, daŕ în acelaşĭ timp îl adaug în mod considerabil cu elemente din alte izvóre, cum am vĕḑut la No. 6, unde am reprodus spre comparare maĭ multe locurĭ din Berînda, din codicele 3, 4, 5, 6, 8 şi din acesta al luĭ Misail.

11. LEXICONUL LUĬ MACARIE.

In Biblioteca centrală din Bucureşcĭ sub No. V, 5, este, după spusa d-luĭ Hasdeŭ (1), un mare volum in-folio, întitulat «*Păcurariul saŭ lexiconul păcurariuluì slavo-românesc*», compus în Bucurescĭ de un călugăr Macarie la 1778. Acest codice fiind împrumutat de d-l Hasdeŭ din 1884, nu l-am putut vedé. Tot ce scim din acéstă carte până acum sînt

(1) *Cuvente din bătrâni*, I, 260.

numaĭ patru vorbe saŭ articule publicate de d-l Hasdeŭ în *Etymologicum Magnum* şi anume:

211. «Кисль: *acru, cu acrime, cu acreaţă, cu acricĭune, oţătos.*»
751. «Пчелка: *albinuţa or albiniţa, albinica, albinioara.*»
1259. «Водоносецъ: *aparĭul, sacagiul.*»
«Водникъ: *aparĭul, vărsătorĭul de apă, ydrohoul* (ὑδροχόος).»

Din aceste patru cuvinte, întâĭul e dat aprópe sub formă ruséscă, numaĭ că n'are sufixul definitiv, pe când Berînda, Misail etc. scriŭ Кисѣло : *acru;* пчелка nu e nicĭ în Berînda nicĭ în vr'unul din lexicónele ce-l urméză; ultimele douĕ vorbe nu-s în Berînda nicĭ în Mardarie, ultimul nicĭ în Miklosich, unde vedem că ὑδροχόος se numĭà în slavonesce водолѣй, pe când водникъ cu acelaşĭ înţeles abĭà dacă se află în polona şi bohema. Singur водоносецъ, «purtător de apă», se găsesce în Misail, nu însă şi în St. Aceste vorbe ar arătà, că limba slavică din lexiconul luĭ Macarie e amestecată cu elemente din limbele slavice maĭ nouĕ şi că acéstă lucrare e independentă de cele anterióre, ceea ce s'ar puté induce chĭar numaĭ din mulţimea formelor aceluĭaşĭ cuvînt românesc.

12. LEXICONUL LUĬ ANDRONIC.

Literatul rus A. Iaţimirski (1) descrie al treĭ-ḑecelea manuscript, ce se păstréză în mănăstirea Némţul-Noŭ din Basarabia, ast-fel: «Lexicon românesc-slavonesc de la jumătatea véculuĭ XIX, in-4⁰ (21 × 16½ cmm.), pe 83 foĭ. Polustav şi cursiv cu mâna archim. Andronic, câte 27 rînduri pe pagină. Limba lexiconuluĭ fórte curată, bisericéscă. La sfîrşit, pe lângă vocabular, s'aŭ adaus câte-và dialoguri în limba română, cu traducerea lor în limba maloruséscă a Galiţienilor din Bucovina. Legătura de pĭele.»

Probabil că avem a face tot cu un dicţionar slavo-românesc: e greŭ de creḑut, că monachiĭ noştri de la Némţ să fi compus un dicţionar român-slavon, când, pe cât se scie, aseme-

(1) Славянскія Рукописи Нямецкаго монастыря въ Румыніи *(Manuscriptele slavone ale mănăstirĭi Némţul din România),* Moscva 1898, p. 105.

nea lexicon din o limbă vie în cea slavică bisericéscă nu se află nicĭ la popórele slavice înseşĭ. Acésta e singura lucrare de acest fel din Moldova, cunoscută până acum, despre al căreĭ grad de originalitate orĭ dependenţă de-ocamdată nu putem spune nimic.

* * *

Din cercetarea asupra celor douĕ-spre-ḑece încercărĭ de lexicografie slavo-română, făcute în cele treĭ vécurĭ şi jumătate din urmă, resultă că tóte sînt manuscripte, că maĭ tóte sînt muntenescĭ, că o parte însemnată (3, 4, 5, 6, probabil şi 7) sînt prelucrărĭ după Berînda, dar cu adause maĭ mult saŭ maĭ puţin numeróse, că 8 şi 10 sînt copiĭ aprópe fidele după 4 şi 6 şi că o altă parte, anume 5 din ele se pot considerà ca lucrărĭ proprĭĭ saŭ cel puţin indepedente de Berînda.

Din întâĭa grupă lexiconul luĭ Mardarie de la Cozia e cel maĭ important prin vechime şi provincialisme, ĭar cel din Codicele Sturdza se deosebesce prin bogăţia materialuluĭ şi în parte prin originalitate şi vechime. Vom maĭ amintì că treĭ din acele încercărĭ sînt numaĭ nisce liste de câte-và ḑecĭ de cuvinte, că vr'o treĭ-patru nu-s de loc saŭ sînt prea puţin cunoscute specialiştilor, şi în sfîrşit că, dacă lexicografia slavo-română în mare parte e lipsită de originalitate, ne putem puţin mângâĭà cu aceea, că modelul a fost Român şi că toţĭ imitatorĭĭ noştri, prelucrătorĭ saŭ copiştĭ, aŭ adaus maĭ mult saŭ maĭ puţin izvodul ce-l aveaŭ dinainte.

V.

ELEMENTUL SLAVONESC.

1. FONETICA ŞI ORTOGRAFIA.

Punem la un loc particularităţile ortografice cu cele fonetice, pentru că adesea se confundă.

În rubrica întâĭa sînt formele din Mardarie, în a doua cele din Berînda; tot în a doua s'aŭ aşezat cele din Miklosich,

dar cu iniţialele Mk, şi în acest cas sunetele de la început representă particularităţile din Mardarie şi Berînda. Dacă acestea difer, atuncĭ se vor pune deosebit şi vor fi treĭ rubricĭ: Mardarie, Berînda şi Miklosich, în prescurtare M, B, Mk. Semnele - - se vor aplicà numaĭ în rubrica întâĭa. Ac. însemnézà «*Dicţionarul Academieĭ rusescĭ*», *vv* «vice-versa» ĭar semnul □ «nimic».

a) Vocalele.

я.

- ѧа : ѧѫ 2965, 3073, 3243, 3442;
- ѧ : ѧа 2179; póte fi o greşélă;
- ѧ - : ѫ după о 2111, după ч 4447;
- ѧ - : Mk о, оу҃зра́къ : - рокъ;
- ѧ : » Ac ы 3155;
- ѧа́ - : Mk, Ac ѧа, йзкаа́ю : - ѧа -;
- ї҃а - şi - ї҃ѧ - : Mk иа 3648 şi 9;
- оа́ - : Mk оа 2539;
- ѕа - : » оуа, шѕаѫ : шоуаа;
- ѣа́ - : » ѣа 4270;
- ѧ : » ѫ, după ц 4382, după ч 4019, 4395 şi 6, 4351 final, după ш 4449 şi 50, după щ 2168; cf. ѕйша-сѧ, aorist 187.

Ѥ.

- ѥ : B şi Mk - и adv. толи́коцѥ 3750;
- ѥ : о, сѥ́къ : совъ́ 2179;
- ѥ : ѣ 310;
- ѥ : ѫ 1962, 4459;
- ѥ introdus în поѥмлѥ́ни : -млни, Mk мьникъ; cf. 481 тѥкѕщы : тк-;
- ѥ - : Mk, Ac ѧ după щ;
- ѥ : Mk ъ 1776 etc., 1791, 3887; cf. exemplul de la metatesă;
- ѥ : □ : Mk ъ 3813;
- ѥ : Mk ъ, Ac о, - сѥл - : Mk съл, Ac сол 2517 ss.;
- ѥ : Mk ь 1737, 1768, 1782, 1789, 1796, 2039, 2165; cf. 481 тѥкѕщы, al căruĭ inf. la Mk e тъкати şi тъ - ;

є : є şi ѧ Mk ѣ 4352;
- є - : Mk ѣ 1874, 2034, 2295, 2346, 2655, 4024;
- є - : Mk и şi ѧ în acelaşĭ cuvînt 4286;
- є : Ac ѣ adv. 1134.

И.

и : і 1754, 1761 şi 2, din contra і : и 1750, Mk ы;
- и - : ы 2910;
- и : ы 1948;
и : □ : Mk ѣ saŭ є 3619;
- и : Mk Ac ѣ 1938;
и : Mk ы 1458, 2066, 2081, 2387, 3208, 3733, din contra 3944 final;
□ : Mk, Ac. и în пѧт - : пѧти - 2936.

О.

- о - : є 2100, din contra 2452;
- о : ѡ în adverbe 2132, 2876, 2994, 3738;
- о - : ѡ 3704 din contra 1829 etc., deşi acelaşĭ cuvînt se scrie şi cu о 2891;
- о - : Mk ѧ, 4080 etc., dar M odată şi ѧ în vorba ѯодатáй;
- о - : Mk є 4455;
- о - : Mk ѧ 2051, 3269, 3273, 3988; cf. silaba I a vorbeĭ
ѯ ѫ
кротóрыѧ şi adausul чєно.

Ѡ.

- ѡ - : о în мнѡгы : мнóги 3868;
- ѡ̂ - : ѡ după vocală la începutul părţiĭ a doua a uneĭ vorbe compuse, 2785.

Оу şi Ѹ.

- оу - : ѹ 256 şi în alte şése vorbe următóre, cf. 1433; vv. 4071;
- ѹ - : Mk ѫ 3469—71 în prima silabă a treĭ vorbe începute cu с;
- ѹ - : ѫ 310;
- ѹ - : Mk ѫ 1692 (лѹ́кь), 1848, 1881, 2057, 2898, 2903, 2914-19, 3101-5 оу̑дйца 3899, 3917 etc.; 1590, 2126 şi 3804
х
final; cf. 481 тєкѹцы : vsl. тькѫщихъ.

Ъ.

ѫ : є 2113, 3997, 4008 ;

ѫ : є : Mk ъ 1649 etc., 2676, 3389; cf. 3713 şi лѫкъ : лєкѫ, Mk лъкѫ; veḑĭ şi exemplele de metatesă maĭ jos;

ѫ : ѻ, după к, 294 şi 5, după к 449, 50, 57, 67, 69, 70; cf. 628, 855, 1036, 1490, 3329 ; după к 1531 şi 7 ; după т 3746; - ѫ - şi Mk : ѻ 2143, 2278, 2932, cf. 187; din contra - ѻ - şi Mk : B ѫ 4228; veḑĭ şi exemplele de metatesă maĭ jos ;

ѫ M şi Mk : ѕ 3754;

- ѫ : Mk ѧ 3982 sufix substantival, din contra ıматíзма, care nu e în B, Mk иматизмъ 4270; cf. 2373;

- ѫ - : □ 2583, 2734, 2777; 3299 ss. (сѫ - : с), din contra с - : Mk сѫ 3166 de două orĭ, 3268, 82 şi 91; вѫ - : к 430, 443, 496 şi 7 ; лѫ - : л 1650 ; cf. лѧ́жа : лжà, мѫшєлю : мш -;

ѫ : Mk ъ 3743;

ѫ : □ : Mk ъ 1800, 1890, 2681;

□ : Mk ѫ, мнѣ : мѫнѣ.

Ь.

- ь - : є 175, 641, 1329, 2164;

- ь : ѫ passim B şi Mk;

- ь : Mk ъ 2585, fiind subst. fem.;

□ : Mk ъ în мню : мьн-.

Ы.

- ы - : и 348, 641, 1279, de n'o fi românisare, 3021, 3782, 4030, 4069, din contră 648, 1699, 2719; cf. 481 тєкѕцы : vsl şi B, suplement - иχѫ ;

- ы : и 3868;

- ы - : Mk ѣı 1587;

- ый : и : Mk ы adv. 4492;

- ы - : Mk ын 3108;

- ы : Mk ъ, la M şi B trebue să fie la pl. 4477.

ѣ.

- ѣ - : є 131, 135, 138, 155, 494 şi 5, 895, 1072, 3255, 3607, dar şi din contra 4186;
- ѣ - : є : Mk ꙗ 3742;
» » » ѣ 495;
ѣ : ѧ B şi Mk 3322, cf. 4159;
ѣ : ѧ Mk etc. ѧ 4075, 4077;
- ѣ - : Mk ıє 4405;
ѣ : Mk ѧ 2568, 3605.

Ю.

ю : sl. ѭ 4189, 4480;

ю : Mk ѫ 4482, 4493, aşà şi ѡтнюдь : Mk ѡтѫнѫдѫ;

т
- ю pl. : єтѫ sg. 2587, dovadă că şi M pronunţă ѕ, nu ѫ.

Ꙗ.

ꙗ : sl. ѩ 4198, 4513, 4529.

Ѧ.

ѧ : ѧ 1241, în p. a treĭa pl. aorist după ꙋ, 1940, 2342, 2680 după vocale; cf. 187 ѧ şi ѫ (ѧ): ѧ după ї şi є;
- ѧ : є 2010, unde póte fi o articulare românéscă inconscientă, ca şi la 2840 - ѧ : vsl. є; cf. - ѧ - : є 3728;
ѧ : Mk ꙋ, 1587, 3732, 4354, 4539;
ѧ : Mk ꙋ şi ѣ 2907, 4272 (ѣ);
- ѧ - : Mk ѫ 3733;
ѧ : Mk ѩ 4538.

Ѫ.

ѫ : є 2134;
- ѫ - : ѕ 643, 707, 776, 890, 1183, 2070; cf. 2553 finală de cas, 3610 finală de verb şi 4244 idem;
- ѫ - : ю 3527.

b) Consónele.

жд : ж 2530, 3956;
ж : Mk жд 2039, 2126, 3093, 3139;
ѕ : з şi în tóte cele-lalte dicţionare 2853;
- зс - : Mk с 3131, 3586;
- зч - : Mk сч 4195;
- лє : - л : Mk □, поємлéни ;
- лъ : Mk лънѫ 4371;
- н' : B н, Mk нь : сѧн'мицıе şi сѧн'мь : сѧнмицıе şi сóнмѫ : сѫньмицıе şi сѫнмѫ. Forma din Berînda se explică prin influenţa limbelor polonă şi malorusă şi totuşĭ e curios că cuvîntul este pus între cele ce încep cu сѫн. Să nu fie asta o dovadă că Berînda a avut dinainte alt dicţionar slavic maĭ vechĭŭ, bunăóră pe a luĭ Zizaniŭ, cum dă a înţelege în post-faţă ; orĭ maĭ curînd schimbarea după polona se datoresce vr'unuĭ zeţar ?
нн : Mk н 934, 3497 ; cf. 3621 şi 4502;
- ч - : Mk шт 3099, рóчѫ - сѫ : роштѫ - сѫ ;
- ш - : Mk □, оу҃н'шїй, nom. sg. m., aicĭ probabil e o greşélă;
ѳ : ф : Mk т, 2338 плин'ѳа, în care se conservă maĭ bine consóna grecéscă.

c) Metatesa lichidelor *l* şi *r*.

клѧ - : вóл 460;
длѫ - : дол 858 şi 9;
- млѫ - : мол 146 ss., 1853, 1858, totuşĭ şi Berînda cunósce forma млѧка pe lângă мóлка; dar găsim пол : плѫ. 2451 s., мєль - : Mk млѫ 1782 şi смор : Mk смрѫ 3292;
- крѫ - : кєр 1188, 1247 ; cf. 1222, 3713;
- дрѫ - : дєр 528;
- прѫ - : пєр 1354;
- трѫ - : тєр 861;
- чрѫ - : чєр 2022, din contra - сєр - : срѫ 1637, смєр - : Mk смрѫ 3293;
грѫ - : гор 741, 745;
крѫ - : кор 1532 şi 1534.

d) Accentele şi altele.

Mardarie scobóră adese-orĭ accentul 184, 186, 725, 870, 889; dar maĭ mult îl urcă, în special îl urcă de pe silaba de la sfîrşit 207, 279, 323 şi de pe finala ѣ a verbelor 150 etc. Rar schimbă accentul de pe penultimă pe ultimă 2816. De multe orĭ Mardarie pune douĕ accente pe un cuvînt, d. e. 794, 1451, 1485, 1590, 1759, deşi modelul sĕŭ, adecă Berînda, are numaĭ câte unul.

Semnul ', numit de d-l Hasdeŭ vocală iraţională, se găsesce întrebuinţat destul de des pe consónele urmate de alte consóne, ca la 642, 691, 1615, la 1070 şi 1782 în loc de ъ, ĭar la 1741, 1753 în loc de є al luĭ Berînda; la 4503 din contra vedem ꙗвєстꙑно : ꙗвєстъвнw, cf. M, B цийп'цы, Mk штипьць. Mardarie scurtéză mult maĭ des decât Berînda. Póte acésta o făceà şi din causa scumpeteĭ hârtieĭ. Iată câte-và exemple resolvite de Berînda:

156 вєпристртїє : - рáс -,
177 вєзьчл̃чїє : - чловєчїє,
211 блгть : благо дáть,
360 бл̃гоже : блáгоже,
1856 мл̃ймь : молймѫ,
2416 побáєть : подобáєтѫ,
2662 пл : пáчє.

Din acestea se vede că scurtarea se face lăsând una saŭ maĭ multe vocale şi aruncând de-asupra câte o consónă, cu saŭ fără semnul ˜ numit titla pe dînsa saŭ punênd numaĭ semnul ˜ pe una din literele cuvîntuluĭ. Se găsesc însă şi casurĭ în care Mardarie resolve vorbe scurtate de Berînda, de ex. 2600 прáвєнѣ : првнѣ. Une-orĭ Mardarie desparte părţile unuĭ cuvînt, ca şi cum ar fi vorbe deosebite, ca la 1079 s. злѡ полꙗчéнїє, 1499 кóє стрáнь, 1556 кѣпь сéль şi 1864 мóшно рѣзє; dar şi din contra, 2253. De asemenea face din unele articule de ale luĭ Berînda câte douĕ: 333 şi 4, 1690 şi 1, 2084 şi 5, 2558 şi 9; 3486, 3590 şi 1, 3625 şi 6; dar şi din contra câte odată contopesce maĭ multe articule într'unul: 1887.

2. FLEXIUNEA.

a) Forme nominale.

- їє : їй, Ѳ҃данасїє : - їй, Гєѡргїє : - їй şi alte multe nume proprii;
- рю : рѫ, винарю : - рѫ 425, златарю : - рѫ 1200; cf. 1810, 1891, 3111.

Aceste două forme se explică prin influenţa limbei natale a lui Mardarie; cf. дорѡдєю : - й, 949, видѣнїє : вѣ - 655, порѣкладю : кладю, în cari de asemenea ю, кн, л, se datoresc limbei românesci. Nu articulării românesci însă e de atribuit forma капища : - ще 1452, pentru că Mk a găsit-o în un mineiu sîrbesc şi Oltenia e tocmai lângă Sîrbia.

- йсь : Mk йдѫ, хлѣмйсь 4077, B хлѫ -, Mk etc. хламйда;
- їонь : Mk - ий, стадїонь : - ий.

Aceste forme nu sînt alt cevà decât nominativele vorbelor respective împrumutate din limba grecéscă, pe care Berînda o cunoscea bine.

- ка : Mk ы, смоква : - кы. Mk a găsit forma dintâiu în un prolog sîrbesc din sec. XIV, scos din altul rusesc.
- ж : ѕ : vsl. ж 2553 помощ'ницѫ : - ѕ, forma ac. sg. fem.;
  ж : ю : vsl. ѭ, 3327 собѫ : - ю : - ѭ, unde avem a face cu finala instrumentaluluĭ sg. al reflexivuluĭ;
- й e adaus fără trebuinţă la ac. pl. члѣны, pe care-l va fi confundat din nebăgare de samă cu vr'un adjectiv determinat;
- ый şi - їй de la sfîrşitul adjectivelor стрѫмнитѣный 3423 şi тѣнькїй 3723 arată că Berînda şi Mardarie întrebuinţéză cu preferinţă formele definite ale acesteĭ părţi de cuvînt, cf. 934.

b) Forme verbale.

- аю : Mk ѫ 4165;
- єваю : Mk ѕѭ 4216;
- ѣваю : Mk ѣѭ 4288;
- ѕю : Mk аѭ, Ac аю 3447, 3622, 4172;
- ѣю : Mk ѭ, ювлѭ 3923;
- аю : Mk ѭ оуѭ 4194, ѭ 4220;
- ѫ : ѕ: vsl. ѫ, veḑĭ exemplele de schimbări fonetice 2610, 4244.

*

- ⷭ, ac. pron. refl. se vede adaus la verbul ѿгнюсáюсѧ 4264, care la Berînda e fără pronume, ĭar la Miklosich şi cu şi fără. Acest enclitic la 3546 сѫкрѣшáюсѧ «sfârăm, străvesc» e din greşélă pus sub influenţa articululuĭ următor, unde erà necesar.

*
* *

- ѧ : Mk, Ac ѫ 2373 în adverbiul покрѫхѧ : - ѫ.

3. RESUMAT.

1. Resumând deosebirile principale, maĭ întâĭŭ între Mardarie şi Berînda, vedem:

ѧ : ѧ (ales după vocale) şi vv.;
ѥ : rar ѧ, ѻ » » ;
и : і şi maĭ ales ы » » ;
ѻ : ѡ » » ;
ѿ : ѕ;
ѫ : ѥ, ѻ saŭ □;
- ъ - : ѥ;
- ъ : ѫ;
ѣ : ѥ, maĭ rar ѧ;
ѯ : ѕ, rar ѳ;
жд : ж;
ѕ : з din tóte dicţionarele, dar acel ѕ ne întimpină o singură dată.

Metatesa se face în Berînda după formula $m+l+$ѫ : $m+$ѥ saŭ ѻ$+l$, în care m e=*mută*, l=*lichidă*, pe când Mardarie prefere formele maĭ vechĭ nemetatesate; în deobşte acesta urcă accentul şi pune douĕ accente pe unul şi acelaşĭ cuvînt, întrebuinţéză semnul ' în loc de ъ, scurtéză maĭ mult decât Berînda, desface vorbele şi din unele articule face câte douĕ. În locul formeĭ nominale ѕ a luĭ Berînda, găsim la Mardarie vsl. ѯ, douĕ sufixe s'aŭ schimbat sub influenţa limbeĭ române, alte douĕ grecescĭ, cum şi determinarea câtor-và adjective, aŭ rĕmas ca în Berînda.

Din particularităţile fonetice şi unele ortografice de maĭ

sus, resultă că limba şi scrierea luĭ Mardarie e în genere maĭ archaică decât a luĭ Berînda, ceea-ce se explică prin influenţa cărţilor slavice maĭ vechĭ, din carĭ el învĕţase acéstă limbă şi pe carĭ le cetĭà în mănăstire, că une-orĭ se resimte influenţa limbeĭ materne (cf. şi ѣ din катапетѣсма), pe când Berînda lucrase lexiconul sub înrîurirea limbeĭ slavo-rusescĭ maĭ nouĕ şi a mediuluĭ malorusesc, unde trăĭà, cu reminiscenţe de alte limbĭ, maĭ ales de cea grecéscă.

2. Deosebirile maĭ însemnate, dintre Mardarie şi Berînda de o parte şi Miklosich de alta, sînt:

а : ѧ după şuerătóre şi ꙗ după vocale;

є : ѫ, ь, ѣ;

и : ы;

о : ѫ;

ѕ : ѫ şi maĭ ales ѫ;

ѫ : є : ь;

ѫ : о : ѫ;

ѫ : □ : ь;

□ : ѫ în с - : съ -;

- ь : ѫ : ѫ;

ѣ : ѣ saŭ ѧ : ѧ saŭ а, dar rar;

ю : ьѫ şi ѫ;

ꙗ : ьѧ;

ѧ : ꙗ, rar ѣ, ѫ şi ьѧ;

ж : жд;

Consóna з nicĭ nu cade înainte de с, nicĭ nu se preface în с înainte de ч ca în Miklosich. Acesta nu duplică pe н din cele douĕ casurĭ. Combinaţia veche *mută* + *lichidă* + ѫ e la el şi maĭ frecventă decât în Mardarie. În unele vorbe pisarul Cozieĭ introduce o literă douĕ, pe altele le scurtéză, ca şi Berînda saŭ sub influenţa limbeĭ slavice maĭ vechĭ. Ч în loc de шт se găsesce o singură dată la Mardarie şi Berînda. Terminaţiile grecescĭ ѵ́скъ şi ї̈онъ aŭ în Miklosich formă slavică saŭ greco-slavică, sîrbo-rusescul vechĭŭ смоква difere de vsl. смокы. (1) De asemenea dicţionarele vsl. pre-

(1) Dintre substantivele cu tulpină în *и* (ы) am găsit numaĭ unul sub forma veche, anume непаѳ́ды, cele-lalte aŭ forma maĭ mult saŭ maĭ puţin schimbată, precum urméză: скѳ́кр-а, смо́к-ка citat maĭ sus, цѣка́-кà; жрѣн-о́къ, лю́к-окъ şi цр̄к-о́къ.

fer forma nedefinită a adjectivelor. Forma verbală a presentuluĭ indicativ Mardarie şi Berînda de maĭ multe orĭ o aŭ maĭ lungă decât Miklosich, une-orĭ din contra, altă dată se vĕd numaĭ schimbărĭ de sunete.

Prin urmare, dacă tragem şi aicĭ încheĭerea necesară, se vede că Mardarie representă o fasă intermediară între limba slavică veche şi acea a luĭ Berînda, în special vocalele nasale şi iotaţiunea lor, cum şi cele întunecóse (ѫ, ѣ), se împuţinéză în Mardarie şi cu mult maĭ mult în Berînda, ĭar formele nominale şi cele verbale de cele maĭ multe orĭ sînt maĭ lungĭ în aceste douĕ cărţĭ.

4. NOTA FINALĂ A LUĬ MARDARIE.

Acéstă notă cuprinde o sumă de greşelĭ, ce dovedesc că el nu scià bine slavonesce.

Aşà мардáрїє trebuĭà scris -їй; ĭar сѫ (= lat. c u m) de douĕ orĭ înaintea instrumentaluluĭ e de prisos; cf. 187.

стефа îгѣмє, îѡ мадéи бѫсѫрáбѫ воєвóда, âрхїепкпъ й̂ митролй̂ стефа, trebuĭaŭ puse în genitiv şi decĭ să aibă formele: -на, -на, -на, -їѧ, -бы, -ды, -па, -та, -на.

In loc de сѣтаа монасти козїи de după ѿ, unde Mardarie întrebuinţéză genul feminin şi casul nominativ, care în românesce e asemenea cu acusativul, ce se pune după maĭ tóte prepositiile, ne-am fi aşteptat să ḑică сѫтаго монастыря козїѧ orĭ козїи după rusesce, adecă să aplice genul masculin la întâĭele douĕ din aceste treĭ vorbe şi casul genitiv cerut de ѿ la tustrele. Cf. 3050, unde genitivul după ѿ e bine aplicat.

сѣтаа трце e nominativul apositiv, ultimul cu formă românéscă nearticulată (cf. Sfînta Agură din sl. сѫтаа гора şi singularele *colibiţe, cuviinţe, spiţe)* în loc de сѫтаа трóица, saŭ şi maĭ bine сѫтыѧ троицѧ orĭ троицы după rusesce, fiind-că atârnă ca genitiv de alt substantiv.

Дьни al doilea se cuvenĭà a fi pus în locativ (дьньхъ saŭ -ехъ), fiind regit de prep. при.

In locul dativuluĭ кѫсе зéмли ѹ̑(г)говлáїйскои, care de alt-

mintrelea se obicĭnuesce şi în documente, ne-am fi aşteptat să fie un genitiv. (1)

Vom amintì că în loc de кѫ мцѣ мѧ găsim în documente genitivul мѣсѧцѫ saŭ - ца мана.

Greşită e şi forma дн̃ы de după numeralul кв̃, în loc de sg. денѫ, de exemplu. Cuvîntul cată să fi fost considerat ca de genul feminin şi pus în nominativ saŭ acusativ pl. sub influenţa românesculuĭ *ḑile* saŭ *în ... ḑile*, scriitorul nostru uĭtând că maĭ sus ḑisese дн̃и.

Aşà dar maĭ tóte greşelile luĭ Mardarie provin din necunoscinţa îndestulătóre a limbeĭ slavice, în special a sintaxeĭ, şi sub influenţa limbeĭ luĭ materne. Decadenţa cunoscinţeĭ limbeĭ slavone în ţĕrile române a constatat-o între alţiĭ şi d-l Bogdan, în studiile asupra unor manuscripte şi documente slavone ale Bibliotecеĭ imperiale din Viena, publicate în Bucurescĭ la 1889.

Observaţiĭ sintactice asupra textuluĭ însuşĭ n'am creḑut necesar să maĭ fac, fiind-că Berînda, de unde şĭ-a extras Mardarie cartea, a luat locurile din sf. scriptură şi din autoriĭ bisericescĭ.

VI.

ELEMENTUL ROMÂNESC.

1. ORTOGRAFIA.

I.

И se întrebuinţézà în genere pentru *i*, ĭar **й** este=*ĭ*. Semnul **ї** se scrie înaintea vocalelor, une-orĭ însă şi înaintea consónelor, de ex. кѫкацїѧѡ, чєтѧцїѧѡ, ѿѧмєнїѧѡ, сїлѫ, ѧ̈зїма, клоḑірю, непѫтре-

(1) Acest кѫсе зе́мли ѳ҃(г)гровлáхїйскоѥ pare a fi maĭ curînd un genitiv rusesc decât un dativ slavic, cu tóte că forma primelor două vorbe e a dativuluĭ vechĭŭ-slavic şi cu tóte că se află în un document publicat de Lucaşevicĭ ѧсте, пръкълавх новогрaдѫ apud Bogdan, *Cronicele Moldovenescĭ*, 263.

зіре, нєстрїкáрє, пїчоáрє, рхпєзíрє, снкїрáшь cu кї de-asupra, pus maĭ în urmă, deşi vorba a treĭa maĭ e de şépte orĭ, cum şi a cincĭa, a opta, penultima şi antepenultima încă câte odată cu и, cum sînt tot cu и şi treĭ derivate ale luĭ *silă*. E greŭ de hotărît dacă ї din primele patru exemple şi din cel penultim se datoresce posiţieĭ luĭ cătră sfîrşitul rînduluĭ. Maĭ e de observat că, dacă ї are accent, cele douĕ puncte nu se maĭ pun pe el, cum s'a vĕḑut la patru din exemplele precedente. Cf. лнпíтѫ, логоḑíрє, мнжíрє, мíтѫ, нєгíнд, крхтíцд şi слобозíрє, aceste douĕ cătră sfîrşitul rînduluĭ.

O.

Ѡ se întrebuinţézĕ la începutul cuvintelor şi une-orĭ în silaba finală, ca de ex. în articulul *lor, felegos, cocon* (acesta întâĭa dată cu о, a doua óră cu ѡ), dar nicĭ odată în vorba *tot*, nicĭ în sufixul *orĭŭ* saŭ *or* şi altele.

U.

Ѹ în elementul românesc, atât la început cât şi la mijloc şi sfîrşit, e mult maĭ des întrebuinţat decât forma compusă оу.

Ѹ final e pus une-orĭ acolo, unde se şi pronunţă întreg; de ordinar însă el s'a scurtat şi saŭ se representă cu ь orĭ maĭ rar cu semnul ' de-asupra saŭ nu se însémnă cu nimic, ceea-ce se întîmplă tot-deauna, când consóna finală se aruncă de-asupra. Aşà cuvîntul *cel* e scris de vr'o 300 de orĭ cu л aruncat şi fără ь, nicĭ odată чель. De multe orĭ se scrie deasupra şi *r* din sufixul *orĭŭ*, fără a se maĭ însemnà următórele douĕ vocale scurte.

Ă.

Sunetul *ă* se scrie cu ѫ, maĭ des însă cu ѧ, în cât adesea acelaşĭ cuvînt, ce are acest sunet, se vede scris pe aceeaşĭ pagină în deosebite chipurĭ. E curios că pron. refl. *se* scris cu *ă* se găsesce numaĭ înaintea verbuluĭ, ĭar cu *e* şi înainte şi pe urmă.

Î.

Î de la început se scrie cu .ѧ, ĭar în cele-lalte casurĭ ca şi *ă*; maĭ rar se întrebuinţézĕ semnul slavic ы: сыцє. Acest din urmă semn câte odată se pune din greşélă în locul luĭ *i* românesc, de ex. кор'кытóрю, кыéзѳина, рѧникы, Римлѧны, uneorĭ póte sub influenţa cuvîntuluĭ slavic corespundĕtor: *obîcĭaĭŭ, mîtarnic*, saŭ şi a singularuluĭ românesc: кынелє, asupra căruĭa a putut înrîurì şi sfîrşitul vorbeĭ slavice флéвы, pe care o traduce.

În.

.ѧ are valórea de *în* şi se scrie fără *n* saŭ *m* după el, atât în prepoziţia *în*, cât şi în vorbele compuse cu acéstă prepoziţie înaintea consónelor în genere, fie şi labiale, şi înaintea vocalelor: .ѧ, .ѧтѧ́ю, .ѧблѳ (de maĭ multe orĭ), .ѧмѳцúрє, .ѧпнстрúрє, .ѧрипéзь, .ѧрмéзь, .ѧмєнúрє, .ѧцéскь. Se găsesce numaĭ de treĭ orĭ cu *m* scris înainte de *b* (б) în .ѧмбладрє 3891, 4186 şi .ѧблѳ 4244, va să ḑică aicĭ are valóre de *î* simplu. Cu aceeaşĭ valóre de *î* simplu ne maĭ întîmpină în următórele cuvinte: *îl, îm(ĭ), înainte, înalt* şi derivatele, *înoĭrca, înoptezŭ, înse, însuluĭ* (.ѧ, .ѧ, .ѧнаинтє, .ѧнѧ, .ѧноúрѣ, .ѧноптéзь, .ѧн'сє, .ѧн'сѳлѳ) (1), din carĭ primele şése se găsesc şi fără *î* iniţial (cf. *nópte*). Pe cele din urmă şése învĕţaţiĭ noştri le transcriŭ cu doĭ *n*, póte fără drept; căcĭ la .ѧ, .ѧ, .ѧмбладрє, .ѧн'сє, .ѧн'сѳлѳ, se vede bine că .ѧ nu se pronunţă *în*. Un singur cuvînt îl scrie Mardarie cu doĭ *n*: динапóи, 3529, pe când *dinainte* n'are decât unul în tóte cele şése locurĭ existente. In sfîrşit sînt casurĭ în carĭ .ѧ pare a avé valórea unuĭ simplu *n*, căcĭ se află âтй.ѧгѳ-мѫ şi âтйгѳ-мѫ etc. лѳ.ѧгъ o

(1) Cf. . . . *ânsa* (ѧнтрѧ́н'са), unde a fost considerat ca fiind la mijlocul cuvîntuluĭ.

singură dată, pe lângă multele forme numaĭ cu ѥ, arată că une-orĭ póte fi o confusie între *n* şi *în*, maĭ întâĭŭ în pronunţie.

Ea, Ĭa.

Ea, ĭa se scrie în genere cu ѣ, une-orĭ ѣа probabil din greşélă, la început cu ꙗ, după vocală cu а.

Z.

Z se representă câte odată, anume de treĭ-spre-ḑece orĭ, prin ѕ (dz), când derivă din *d*, ca în diverse forme saŭ derivate ale vorbelor *dumnezeu, zi*; *a slobozì, vedeà* şi *zice*, ales ale celuĭ dintâĭŭ şi al treilea cu câte cincĭ exemple; dar acesteaşĭ cuvinte maĭ de multe orĭ se găsesc scrise cu з *(z)*, cum se află şi alte forme ale unor vorbe ca *lespezue, razâ, solzi, sturzŭ, trăziu, cinci-zeci*; *a auzì, flămînzì, linpezì, putrezì, rade, răpezì, rătunzì, şedeà* şi *vinde*. Pe de altă parte întimpinăm câte o singură dată vorbe şi forme ca *cutedzătorĭŭ, încordedzŭ, îndereptedzŭ* cu ѕ, deşì aicĭ acesta nu provine din *d*. Din cuvintele ce aŭ з şi trebue scrise aşà, vom notà: *azimâ, botezul, bozĭu, a cutezà, a râtezà, încurmezişate, păzescŭ*, formele verbale *încordeaze, îndereptezŭ*, cum şi *îndrăzneală*, ultimul tot-deauna numaĭ cu з (z).

Literele streine.

Din literele streine ѓ, ѱ, ѳ, ѵ nu se află întrebuinţate în cuvintele românescĭ decât una în următórele douĕ casurĭ: *chyp* o singură dată din 27, cum şi *myrŭ* cu derivatele *myros* saŭ *mirosŭ* şi *myroseaală*, căcĭ *lyturghiĭa* nu se póte considerà ca vorbă populară.

Spirite şi accente.

Autorul aplică în vorbele românescĭ, ca şi în cele slavone, spiritul lin pe vocalele iniţiale şi pe cele ce urmézà după altă vocală, cum şi accentele ´ şi `, acesta însă numaĭ pe silaba finală întonată.

2. FONETICA.

a) Vocalele.

A.

A primitiv se conservă de regulă în silabele accentuate, fie chiar preces şi urmat de *e* saŭ *i: aiave* (cf. sl. javě), *aşà* (rar *aşià*), *boĭarĭŭ, chizĭaşŭ, -iĭaşŭ, închiĭagâ (sâ), înpărechiĭaţi, lacáte, lapâd, livade, samă, spatele* (şi *speate*), *uşarĭŭ, viĭarĭŭ, zamâ.*

Câţĭ-và *a* întonaţĭ provin din *ea* sub influenţa sunetelor vecine saŭ a analogieĭ: *arate, dacă* (şi *deacâ*), *grijaşte (-se), înpârţalâ, mijaşte, ruşaţă, sarâ, şalele, şapte, şarpe, şase, şade, ţapa, ţara, vadrâ, viaţâ, zevase* (şi *zavease:* sl. ЗАВѢСА); *pradŭ, rabdŭ,* cu care cf. lat. reobduro şi formele «reabdă, reabde, rebdare, rebdătorii» din *Apostolul* mănăstiriĭ Voroneţul din Bucovina, manuscript descoperit de mine în 1871.

Se găsesc şi *a* neîntonaţĭ: *dascal* (*dascăl* odată), *latinĭasce, masline* şi *-nu, tabliţe.* Maĭ deosebite sînt: *datorĭŭ* şi *moştanŭ.*

Ă.

Ă întonat ne întîmpină maĭ ales în aşà numita de Lambrior falsă analogie a substantivelor feminine cu un *a* în tulpină, când ele se termină în *i: brăţerĭ* în loc de *brăţări, cântâri, cărţilor, cetăţilor, fâlcei, judecăţi, îndereptâri, mâri, mânuntăile (Cuvente den bătrâni,* I, 435 *- ae), pârţile, stâlpâri, ţârĭ* (v. şi la *ă* din *e*), *vâi. A* s'a păstrat numaĭ în treĭ vorbe: *corabiei* (e şi *corăbiei*), *sabii* şi *paseri.*

De cele maĭ de multe orĭ însă *ă* se derivă din *a,* care şĭ-a pĭerdut tonul saŭ care nu l-a avut nicĭ-odată: *bâtog, dâogarĭŭ* din *doagă—doăgarĭŭ, drâgoman, fărmăcâtorĭŭ* şi *fârmecâtorĭŭ, fărmecare, hâleşteŭ, înpârechĭat, întrâmare, lâcuescŭ* (cf. ung. «lakni»), *lăpâdâ (-se)* (cu care cf. *lapâd*), *mâmue* (?), *nâsipŭ, rădic, râsipâscŭ, sămurastrâ* şi *se -, săteanŭ* şi *se -, străcurare, zâduh, zâlojescŭ, zăvor; socotinţâ* şi *-e, verdeaţâ, viaţâ, viţă.*

Alte orĭ s'a făcut din *e* sub înrîurirea consónelor precedente *r, s, ţ, z, m, p: hotârăscŭ, pârăscŭ, posomorâscŭ, răpaos, răpezire* (dar *reapede*), *răvnescŭ* (dar a *revnì*), *zâ-*

voară, cu care cf. *săboare; însătoşez*, *să* conjuncţie des (*se* numaĭ odată 799), *săceratul*, *sâcure*, *sâlbatec*, *sălbătecesc*, *sămnare*, *sănin*, *săptâmăna; ţâran*, *ţârĭ* (veḑĭ şi la *â* din *a* întonat); *dumnedzâu*, numaĭ de cincĭ orĭ la început, în colo - *zeu; lumânare* şi *lumi-; pâharŭ*, *păntru* şi *pentru*, *păscarĭŭ* (deşi aĭurĭa găsim *mesarĭŭ*), *pătrenjeĭŭ*, *râsipâscŭ*.

În *pozdârăi* şi *săptâmăna*, *ă* din silaba a doua se explică maĭ uşor prin acomodarea luĭ *e* cu silabele vecine.

Avem şi exemple cu *ă* din *o: frămseaţe*, *străpezescŭ* (cf. lat. s t ŭ p ĭ d u s) şi câte-và nesigure: *fâlinarĭŭ*, *gâcire* şi *gâoace*, *tărăre*, între carĭ s'ar puté numĕrà şi douĕ de origine slavică: *molităvnicŭ* şi *săborŭ*. *Privegâtoare* se datoresce analogieĭ cu substantivele derivate din participiĭ de conj. I, fără *ĭ* înaintea finaleĭ *at*, ca «vînătóre» din «vînat».

E.

E întonat urmat de *n* s'a păstrat în maĭ multe casurĭ: *cuvente*, des - *inte*, *fierbente*, *îmbrâcâmente*, *înclăţemente*, *înpengŭ* (dar şi *înpăngŭ*, *înpinse* pf. ind.), *învengerea* (dar şi - *ingere*, *învăngŭ*, - *ingŭ*), *mente* şi *minte*, *sfente* şi *sfintei*.

E penultim din *ciocănele* este în loc de *ea*, ĭar *priceştenie* are forma slavică.

E s'a conservat în o mulţime de casurĭ, unde aḑĭ vedem maĭ mult saŭ maĭ puţin *ă*. Aşà-l găsim după *j, s, ş, ţ, z: nâcăjescŭ*, *zălojescŭ*, *păzescŭ*, *însătoşez; se* conjuncţie numaĭ odată 799, în colo *să*, pe când ca pronume are maĭ de multe orĭ forma *se* decât *să; înţelinezŭ*, - *enitâ*, *ţerănâ*, *ţesătura* şi *ţesut*, *ţestoase* şi - *ă;* după *r: crepălurâ*, *revnì* (dar *răvnescŭ*), *tresnet;* după dentalele *d* şi *t: îndemănâ*, *nădejduinţe*, *sălbătecesc;* după labiale *(b, p, f, v, m): galben*, *înpenezŭ*, *pentru* şi *pă-*, *logofet*, *paveţâ*, *pâmentescŭ*, ultimul aḑĭ cu *e* prefăcut în *î*, sub influenţa primitivuluĭ «pămînt».

Fărmecare, *fârmecătorĭŭ* (dar şi *fărmăcătorĭŭ*), *meĭdeanŭ* şi *meĭdenaş*, *lepâdâ* (cf. ce ḑicem la *a* şi *e*), pron. *ne* şi *nenedâită* (cf. sl. надѣяти-сѧ sperare, confidere), cuprind fiecare câte un *e* din *ă*, datorit întâĭul analogieĭ cu forma - *ecare*, al doilea acomodărĭĭ cu *ĭ* următor, ultimul asimilărĭĭ,

ĭar cele-lalte douĕ produse póte prin analogie cu «se; leaspede, reapede». În *pătrenjeĭŭ*, s'a asimilat un *ă* din *o* cu *e* întonat.

E, aḑĭ maĭ mult *i* orĭ căḑut: *balega, besearecâ, - a, cetire* şi patru derivate, *demeneaţa* şi *demi -, den* (odată), *diîn* (de patru orĭ) şi *din* (des), *derease, deregâtorĭŭ, dereptŭ, înarepatŭ* şi *înaripezŭ, lunatecŭ, nice, perecĭune, pleviri, pre* (*pri* de douĕ orĭ), *preceapere* şi *pricep, presosit* şi *pri-, prevescŭ* şi *pri-, purece, smentire, strein* (odată *striinŭ*), *vezeteu* (cf. «vizitiu» în Muntenia).

Crierŭ şi *grierŭ* de asemenea aŭ *e*, pe când acest din urmă în lexiconul No. 9 e scris *greorii;* ĭar *pre desupra* e în loc de actualul «pre de-asupra», unde primul *a* fu atras de al doilea maĭ târḑiŭ.

Un *e* interesant e acela de după *j, s, ş, ţ, z* şi care aḑĭ se pronunţă maĭ mult *ă: coaje, grije, mreaje, ruje, straje; case, lâse* pf., *lipse, mâtase, pucioase, ţestoase, varse(să), zavease, zepejoase; câldâruşe, cămaşe, cătuşe, gâinuşe, ĭuzbaşe, îngroaşe (să), pielceluşe; cĭaţe, cobiliţe, cuviinţe, înghieţe* pf., *nădejduinţe, neputinţe, neştiinţe, nevoinţe, prepeliţe, putinţe* (dar *credinţâ*), *raliţe, rămâşiţe, socotinţe, spiţe, suliţe, ştiinţe, rar - â, tabliţe; frunze, împrumuteaze, încordeaze, înderepteaze* şi *-eadzâ, înfrămseţeaze, înmicşureaze, lucreaze, miaze-noapte* şi *miazâ -, pânze* şi *pănză, raze* şi *razâ, rănze, scovarze, spuze,* dintre carĭ tóte numele (substantive şi adjective) sînt la numĕrul sg. Iată exemple cu *e* = *ă* şi la mijlocul cuvintelor: *jefuire, jelescu(-mâ), jeratecŭ; cusetura, răseritulŭ* şi *râsăritul, semurastrâ* şi *să-, seteanŭ* şi *să-; braţeri, încălţemintei* şi *înclăţemente, mulţemescŭ, neguţetorie; cuprinzetorĭŭ, cutezetorĭŭ* şi *cutedzâ-, grozevie, pierzecĭune* şi *pierzetorĭŭ, prinzetorĭŭ, râspunzetorĭŭ, văzetorĭŭ* şi *văzâ-, zebâvescŭ* odată, în colo *zăŕ-, zeblâu* şi *zâ-, zeduh, zepejoase, zevorâscŭ* şi *zâvor.*

O altă trecere interesantă a luĭ *ă* în *e* ne presentă verbul *lepădâ* (odată).

Ie.

Iată câte-vă exemple de prefăcerea în *ie* a unuĭ *e* scurt saŭ deschis latin accentuat: *pieĭŭ* (dar *perire), pieptul, fier,*

fieri, fiertŭ, mielulŭ. Fierbente şi *pielariŭ* aŭ păstrat pe *i* din întonatele «fierb» şi *piĭale*, ĭar *viezure* nu e de origine romanică. Pentru *vierşŭ* cf. polon. «wiersz».

Ea.

Diftongul *ea* se face în genere dintr'un *e* accentuat urmat nu numaĭ de *ă*, ca aḑĭ, ci şi de *e: aleagere, ameastecŭ, aseame(ne), aveare, beate*, sb., *bèsearecâ, - a, forfeceale, frămseaţe, grijeaşte* şi *- jaşte, izmeane, leane, peane, peasne, reapede, tăreaşte(-se), vearze, zăvease* şi *zevase* din sl. ѕавѣса; în *ciocănele* însă *e* a rămas nediftongat. Când e preces de *j, ş, ţ* saŭ labială, diftongul *ea* se simplifică, cu alte cuvinte *e* dispare: *grijeaşte, - jaşte, şalele* şi altele, pe carĭ veḑi-le la *a*, apoĭ *înpârţeaalâ, - ţalâ, ţapa, ţara, zavease* şi *zevase*. Cf. *arate* şi *aşĭà, aşà*. Acelaşĭ diftong, dacă-ĭ precede vocală, în special *i*, devine *ĭa*, din carĭ *ĭ* une-orĭ dispare: *miĭare, piĭale* şi *piale, piĭarde, piĭadecâ, viiarmele, viaţâ*.

In *inchiegŭ, închiĭagâ (sâ)*, cf. lat. «coagulare», *ĭa* nu provine din *e*, ci acesta s'a făcut din *ĭa* prin analogie cu verbe ca «leg, legĭ, légă». In *putearnic, ea* a rĕmas din primitivul *puteare*, ĭar în *sfeaştnicŭ* representă pe ѣ din vsl. свѣщтьникъ. În *nimearnic* şi *postealnic* diftongul se va fi datorind analogieĭ, cu tóte că pentru primul din aceste douĕ, putem presupune un primitiv * n e + v e r n a + ĭ c u s = *nevearnec*, în care *v* s'a schimbat în *m*, cf. «omuşor», it. «uvola», «ugola», fr. «luette» şi «smulgere, smuls» din «e(x)vellere, e(x)vulsum». *Speate* cu *ea*, pe lângă *spatele*, se datoresce analogieĭ, ca şi *feaţeĭ. Moşteanu* are finala sl. ѣнынъ=ѣнъ, ĭar formă *moştanŭ* trebue să fie o simplă greşélă; *e* al doilea=*ĭ* din *meĭdeanŭ* orĭ s'a furişat în turcescul *meidan*, ca şi *i* din *poştie, unghie, funie*, mold. *tĭutĭun, lĭuleà* orĭ e o propaginare a luĭ *ĭ* precedent. Tot cu *ea* se pronunţà vorba *fealĭŭ*, ca şi în alte cărţĭ vechĭ, cf. ung. *fél*. În sfîrşit *ea* se maĭ găsesce în pronumele *aceaĭa*, nedeterminat *acĭà*, şi în *catapetcasma* din gr.-sl. катапєтáсма.

I.

I s'a păstrat întreg saŭ numaĭ s'a scurtat în următórele vorbe: *busioc**, *celarĭŭ, clondirĭŭ* de câte douĕ orĭ, dar şi *-rŭ* câte odată, *croitorĭŭ* şi *- r, fiĭŭ, fire, işor* (din «ĭuşoru», cf.

uşoru), închiegŭ, înghieţŭ, înfâţişare, jidovii, jirŭ, jitniţa, mijire, nâcăjire, ocăritorĭŭ (deşi este şi *ocărare*), *priimescŭ, pâzit, - torĭŭ, perinâ, proscomidie, putrejiune* şi *- june, Rimlĭani* (1), *roşiu, - ie, ruşire, stricŭ* (rar *străcŭ*), *strigŭ*, rar *strâgŭ*, póte şi în *strinsoare*, mai des *strănsoare* şi *străngŭ*: ḑicem póte, pentru că *ĭ* din lat. s t r ĭ n g e r e se rostesce ca *e* de mai tóte popórele romanice.

I din *e* întonat urmat de *n: bine, dinsul* şi *dânsul, minte* şi *mente, părinte, sfintei* şi *sfente, sinul, tinâr, tine, vinde.* În pf. *simţi* se vede influenţa formelor întonate pe tulpină.

I din *e* neintonat: *chizĭaşŭ* (cf. ung. kezes), *gălbinarea, moştinescŭ, nimearnicŭ, pricep* şi *preceput, privighetoare, priveghitoare* şi *- gâtoare, schilălâescŭ.*

I din *pozinarĭŭ* (cf. lat. e l e e m o s ў n a r i u m) representă saŭ un *e* mai vechĭŭ făcut din ў=*ĭ*, saŭ un *u* provenit din aceeaşi literă grecéscă.

E se schimbă în *i* une-orĭ prin disimilarea înţelesuluĭ, alteorĭ prin asimilarea sunetelor, saŭ din altă causă: *ci; nice, prin* şi *priîn, printre* şi *pentre, striinŭ* şi *strein.*

În câte-vă vorbe *i* provine din *î* precedat de *s, z: deprinzindŭ, osindescŭ* (dar *osânditul* mai mult), *sînge* (dar şi *sănge, sînge).* Cf. *e* din *ă.*

In altele e epentetic, anume înainte de *ne* saŭ *ni* final: *mâĭnĭ* şi *mânile* (dar numai *mâne*), *pâine;* în *defaimŭ* însă trebue să fie o metatesă din **defamiŭ, - iare.*

I din sb. *cerĭŭ* e analogic, ĭar în *baiĭa, fiire* (cf. *fire*), *mijlociĭŭ* (cf. *mijlociŭ*) un *i* trebue să fie adaus din greşélă; din contra, în *sfialâ* faţă cu *sfiĭala, i* al doilea a căḑut, de asemenea în *visterie,* cu care cf. *vistierie.*

Înaintea vocaleĭ finale din *dajde* şi *fune* încă nu se introdusese *i*, în *prăpastie* însă din contra. Pe lângă *prisosit* se află şi *pre-. Şoimu* pare a se fi pronunţat cu *i* întreg, căcĭ *i* scurt se scrie cu ĭ. In sfîrşit lipsa luĭ *i* din *şcopŭ*, formă ce o are şi Coresi în Cazania I (2), s'ar puté explică prin trecerea luĭ lângă *s*, de unde prefacerea acestuĭa în *ş.*

(1) Afară de acest cuvînt nu mai e nicĭ unul început cu *ri*, care să fi păstrat pe *i* neschimbat.

(2) Apud Gaster, *Chrestomatia.*

î.

Î din *a* inițial orĭ întonat urmat de *n, mb, mp* provine în *îmblu* (și *u-*), *sănge, sâ-* (și *si-*). În *în* cu compusele și derivatul sĕŭ *întru,* cum și în *însului, ânsa, însuși,* fenomenul s'a întîmplat după ce *e* inițial neaccentuat s'a prefăcut în *a.* Pentru *e* inițial cf. prov., fr., cat. și span. «en», port. «em» ; it. «esso», prov. «eps, eis», vsp. «essi», vport. «eiso».

Î din *e* urmat de *n* și precedat maĭ ales de labială, de *s* și *r: dânsul* (și *dinsul), înpăngŭ* (dar și *înpengŭ, înpinse), învăngŭ* (și *învingŭ, înveṇgerea* și *învingere), ṭerână.*

Î din *i* după *s* și maĭ ales *r: desîme* (dar *desișŭ*), *sămṭu* verb (dar și *simți*, pf.), *săngur* (și *singurŭ*) ; *burăeni, hotărătŭ, întărăt, mohorât, ocărâre* (și *ocăritorĭŭ* odată), *omorăre, pârâre, pârâș, pogorâre, posomorât, pozdârăi, răde(a)* și *râdere, răpa, străcŭ* (maĭ des *stricŭ*), *strâgŭ* (des *strigŭ*).

În sfîrșit *î* din elementul slavic: *mîtarnicŭ* și *ne-* (dar *mitâ*), *obîcĭai, osânditul* (dar maĭ des *osindescŭ*), *potîcalâ* și *străvescŭ* (sl. **сѣтрыкати**).

Vîezuina însă e probabil greșit în loc de *vie-.*

o.

O accentuat și neaccentuat din *luom, luotorĭŭ,* se datoresce acomodărĭĭ cu *u* precedent orĭ cel puțin a fost susținut de acest *u;* ĭar cel din *căprioârâ* în loc de *-oară* trebue să fie o simplă greșélă, pentru care cf. *căprioara.* Vom maĭ însemnà *aostru* în loc de *austru* al luĭ Dosoteĭŭ etc.

O neaccentuat se află în următórele cuvinte: *adaog, bobou, bosnatŭ, cĭobotarĭŭ, domeastecŭ,* dar și *dumeastecâ, frumoseațe* (odată, în colo *frămseațe* sg.), *marmore,* dar și *marmure, oltarĭŭ, oștașŭ* (în care primul *ș* e o asimilație), *propastie, polomidă* (în care ceĭ doĭ *o* se datoresc influenței luĭ *p* și *m*), *poruncâ, -uncescŭ, pozinarĭŭ, preoție* dar și *preut, răpaos,* la care se vor adauge *amândoao, ploao, roao.*

u.

U provine maĭ des din *o* fără accent: *adurmi(vor), curabie, cunteni(se), ghiunoae, înfluritŭ, rușața, rușire, șuvăescŭ,*

uspăț. Mâmue, mumâ aŭ, *nuórŭ* a avut *u* întonat, primul datorit póte unuĭ *n* aḑĭ dispărut. *Surúp* nu pĭerduse pe *ú*.

Cuptușit, ca și *munuchie*, sînt saŭ greșelĭ saŭ asimilărĭ, cum se explică tot prin asimilare *curund*, dar și *curândŭ*. *Furtușagŭ* încă s'ar păré că e un cas de asimilare din *furtișag*; dar e de observat că întâĭa formă se găsesce în cărțile maĭ vechĭ, pe când a doua numaĭ în cele maĭ nouĕ.

Cuvinte maĭ deosebite cu acest sunet sînt: *grijuliv, mitĭutel* și *susuoara* cu *u* păstrat și în silaba a doua, cum se și aude până aḑĭ prin Moldova și Ardél.

Ŭ.

Formele *cunu-e* saŭ *-ĭ* față de *cum*, *lanțu* de patru orĭ, *păharu* odată, pe când *păharŭ* e de douĕ orĭ, *potolescu, șoimu*, arată că *u* întreg final se maĭ auḑĭà destul de des; dar alte forme ca *cizmarĭŭ, cĭobotarĭŭ, clevetitorĭŭ, lanțŭ*, odată, *povățescŭ* și *șuvăescŭ*, cum și existența maĭ multor cuvinte scrise cu *ŭ* și maĭ ales vorbele *cimpoi* sg., *gunoi* și *-oĭŭ, gutâi* sg., *obicĭaĭ* și *-ĭŭ* de câte patru orĭ, *pocĭ* pers. I sg., *puroi, scai* sg., *tâlmacĭ* sg., dovedesc că de cele maĭ multe orĭ *u* final se scurtase și chĭar dispărusĕ din seculul XVII. Cf. maĭ multe vorbe scrise cu *ŭ*.

În sfîrșit *u* din *defaĭum* și *mă uĭutŭ* câte odată (dar *defaimŭ* de douĕ orĭ, *uitare, uitatŭ, uitătorĭŭ*), arată că acel *u* a fost atras în primul cas de labĭala *m*, ĭar în al doilea de *u* inițial, pentru care compară *aĭubŭ, cuĭubul* din alte cărțĭ (*Cazania* luĭ Varlaam, *Biblia* de Bucurescĭ), în carĭ acelașĭ rol atractiv l-a avut *b*.

b) Consónele.

Guturalele c, g, h.

Dintre vorbele cu *c, g* vom însemnà numaĭ *caĭa* și *cerșag*, carĭ aḑĭ se pronunță alt-fel («gaĭa, cerșaf»). Tot aicĭ vom observà, că în verbul *curâ, cúrâre* (**скτечéнїе**, «curgere», cf. mold. *talger*, de n'o fi din ung. «tángyér») nu se furișase încă *g(ĭ)*.

În opt vorbe se află *h*, care acum se rostesce ca *v* saŭ *f*, orĭ nu se aude de loc: *hiclean, mâhrama, mohilâ, nâhut, pohtâ, produhurile, vătah, vihor*.

Palatalele j și ș.

Cuvinte ca *joc, jos, judecu(-mă), jugŭ, juncŭ, junghĭŭ*, substantiv (scris odată *jĭu* -) și verb, *jupân, juru(-mâ)* nu-s scrise nicĭ odată măcar cu ꙗ (gĭ), ca în Moldova și Bănat.

Schimbărĭ deosebite ne ofer verbul *zălojescŭ* și sb. *pătrenjeĭŭ*, unde ne-am așteptà la un *ge* și la un *ș*.

Cu sunetul *ș* vom însemnà numaĭ patru vorbe *deșchizŭ, priceștenie, priceștuescu (- mâ)* și *vierșŭ*. La nascerea celuĭ dintâĭŭ a contribuit de sigur *i* din silaba următóre *chi*, cf. *noștri;* ceĭ doĭ următorĭ sînt în limba slavică, din care s'aŭ împrumutat vorbele respective: **причащение**, - **щати-сѧ** saŭ - **щекати-сѧ**; ĭar cuvîntul cel de pe urmă, cu care cf. polon. *wiersz*, boh. *verš* și ung. *vers* pronunțat cu *ș*, trebue să fie un fel de neologism luat de la Polonĭ saŭ Unguri; n'are decĭ a face cu popularul *vĭers*, «glas, cântec», cu care totușĭ formézà un interesant dublet, provenind amîndouĕ pe căĭ deosebite din lat. versus.

Lichidele l, r.

L înainte de *i* vechĭŭ a dispărut, ca în sb. *puĭŭ, vâi, mânuntăile, pătrenjeĭŭ* și adausul *busioc; amerințare* și *amerinț̆ŭ* se găsesc și cu *l: amelințare, amelinț̆ŭ; chizeșuescu (-mâ)* și *sălâșuescu (-mâ)* se vĕd formate fără *l* între *ș* și *u*.

Nasala n.

N s'a conservat în *basnu, - e, bucinâ*, pres. ind.; în *genunche* și *mânuntăile* se vede propaginat. *Grindire* și *pecingire* sînt douĕ exemple rare de rotacism.

Înainte de *s* și *i*, maĭ ales urmat de altă vocală, a dispărut de multe orĭ; de aceea găsim *vănsla* și *văsla, ani* de douĕ orĭ, *ai* și *aĭ* de patru orĭ, *baĭĭa, cuviințe*, substantivul *vie, ț̆ĭŭ, vĭĭŭ, puĭŭ*, dar odată și *pun*, care trebue să fie o formație nouă analogică sub înrîurirea pers. a III, ce e maĭ întrebuințată. In *brâu n* de asemenea a dispărut, ĭar în *strugŭ* încă nu se întrodusese, pe când *pătrenjeĭŭ* îl aveà de mult.

Labialele f, p, v.

Chipzuire e scris cu *p*, nicĭ odată cu *b*; aceeaşĭ consónă ne întimpină în adverbiul *îndărăptŭ* cu derivatul *îndărăpnicŭ*.

Cu *v* vom notà următórele vorbe: *beţivŭ, răzvoare, svadâ, svecle, svoarâ, trezvire*; dar *sfatŭ, sfântŭ, sfĭĭalâ* sînt numaĭ cu *f*; *sfeaşnicŭ* şi *zugravŭ* aŭ şi formele maĭ vechĭ *sveaştnicŭ, zugrafŭ*; în sfîrşit găsim *leu* şi *leĭ*, dar odată cu *v*, adecă *levŭ* ca în limba slavonă.

Metatesa lichidelor.

Taistra e forma veche a metatesatuluĭ de aḑĭ «traista». Tot aicĭ vom înşirà tóte cele-lalte casurĭ de **metatesă** a lichidelor *l* şi *r* maĭ întâĭŭ în elementul românesc de origine slavică, apoĭ în cel curat românesc şi la urmă în câte-va vorbe de altă origine saŭ nesigure:

a) brână, crămacĭ, dar *cârma, crănŭ, crăpe* etc., *crătiţa, glăcevescŭ* etc., *grăbavŭ, hrătie* greco-slavic, *învrătire, jrătveĭ, povrănescŭ, scrăbâ, scrănavŭ, stlăpare* des, dar şi *stâlpare, sfrăşit* şi *desăvrăşit, nes-*; *străcul*, dar şi *stârcul, tlăcul, trăgŭ, trănoseala* gr.-sl., *trăpescŭ, vrăteju, zbrăcit, zgrăcescŭ*;

b) brăbăţie, dar *bărbat* şi derivatele în nouĕ casurĭ, *clăcăĭul*, dar *calcŭ, câlcâ, că-* şi *câlcare* de patru orĭ, *înclăţemente* şi *încălţemintei, clădare*, dar *câldârarĭŭ, câldâruşe*, şi *călduroase, frămecat*, dar *fărmecare*; *prăghie, slăbătecie*, dar *sălbătecesc, trăziŭ, vrătos* şi *învrătoşezŭ, vrăsare* şi *vărsare*;

c) brăfalâ etc., *nâprăcâ, şoprăla, zvrălire* şi ungurescile *hrăţuire*, dar *hărţuescu-mâ, tlăharĭu* şi *merşteşug*, dar şi *meşterşug*.

Nu maĭ vorbesc de alte vorbe, ca *încărcâ*, în carĭ nicĭ odată lichida nu e metatesată.

Întru cât acéstă metatesă e mult maĭ frecuentă în vorbele românescĭ de origine slavică şi întru cât acéstă combinaţie, ce nouĕ ni se pare o strămutare nenaturală, erà în vechea slavică regulă, urméză că scriitoriĭ românĭ, deprinşĭ a scrie slavonesce în acel chip, aŭ început a metatesà une-

orĭ şi cuvinte românescĭ, deşì nu vorbĭaŭ aşà. De aceea noĭ socotim că acéstă particularitate e o simplă apucătură cărturăréscă, fără vr'un temeĭŭ în graĭul poporuluĭ nostru. Ar fi fost în adevĕr curios ca de ex. latinescul tardivus să fi dat întâĭŭ *tărziŭ*, apoĭ *trăziŭ* şi în urmă să se fi întors fără nicĭ o causă la forma cea dintâĭŭ nemetatesată.

Pe basa celor precedente s'ar puté cu drept cuvînt numì metatesate numaĭ cuvintele slavice maĭ nouĕ, căcĭ aŭ strămutat lichidele după vocala ъ, schimbând-o şi pe acésta maĭ ales în е şi о, cum şi cele românescĭ de origine slavică carĭ aŭ suferit aceeaşĭ strămutare a lichidelor, de ex. sl. **трьгъ** s'aŭ metatesat în rus. **торгъ** şi rom. *tîrg*, pe când în elementul curat românesc din contra forme ca *târgiŭ* sînt nemetatesate, ĭar cele ca *trăgiŭ* metatesate. Cf. pag. precedentă 46.

Alte schimbărĭ.

Din cele-lalte schimbărĭ vom maĭ amintì numaĭ următórele: *zghĭabŭ* aveà sunetul inițial dental, pe când acum se pronunță palatal, adecă *j*; *paveță* în loc de obicĭnuitul «pavĕză», it. «pavese», nu e o greşélă, căcĭ se maĭ află tot cu *ţ* în *Chronica* luĭ Moxa alăturea cu forma «plavezele», cum şi în *Catechismul calvinesc* din 1656 cu *ę* prefăcut în *ă*; *schilălâescŭ* are un *s* inițial, ca şi mold. *schelălăesc*, pe când aḑĭ se ḑice dincóce de Milcov «*chelălăesc*»; *nainte, nălțime*, póte şi *noescŭ (mâ)*, întrebuințate pe lângă formele întregĭ începute cu *în* (ѧ), cum şi *norie* în loc de *enorie*, sînt nisce casurĭ de aferesă; *frămseațe* şi *înlântru* față cu *frumoseațe* şi *înlâuntru* (acestea câte odată) sînt exemple de sincopă; *nenedâită* e altul de asimilare progresivă a luĭ *e* din silaba *de* cu fostul *ă* din silaba a doua, căcĭ cuvîntul simplu a trebuit să fie *a se nădeì* din sl. **надѣѩти-сѧ**; *den, din, prin, dinapoi* s'aŭ făcut din formele maĭ vechĭ *(deîn), diîn, priîn, diînapoi*, prin asimilare şi contragere; în *uleu* şi *ululŭ* lipsesce *ĭ* dinaintea luĭ *u* al doilea; în sfîrşit avem schimbarea luĭ *p* cu *t*, însoțită de căderea luĭ *r*, în *prespre*= *preste*, prima formă rămâind o singură dată: aicĭ nu póte fi decât o disimilare ca şi în *blâstăm*, lat. blasphemium.

3. FLEXIUNEA.

a) Forme nominale.

Substantive.

Sufixul **eaţe**, f. sg., pl. tot aşà saŭ *eţĭ*, aḑĭ *eţe*, sg. şi pl.: *bâtrăneaţe*, *căruneaţe* (sg. ?), *blândeaţe* (de maĭ multe orĭ), articulat - *ele*, *frămseaţe*, *frumoseaţe*, - *eţile*, dar şi *dulcĭaţâ*, - *eţĭ*.

Tot aicĭ vom pune şi singularele *scorţişoare* şi *case*, pentru care veḑĭ maĭ multe la particularităţile fonetice ale luĭ *e*.

Terminaţia **e**, f. sg., aḑĭ *ă*: *aguride*, *arame* rar, maĭ des *aramâ*, *ghinde*, *marmure*, *panachide*, *soarte*, *viperea*.

Genetiv-dativ sg. f. articulat: *beseareciei* (de treĭ orĭ), *inimiceĭ* (de treĭ orĭ), *începâturiceĭ*, *moriciĭ*, *ţăriciĭ*, *bunătăţiciĭ*, *cruciciĭ*, *mâriceĭ*, *minţiciĭ*, *vremiceĭ*; dar *avuţieĭ*, *încălţemintei*, *înţelepcĭuneĭ*, *învierei*, *casei*, *cumpeneĭ*, *dreptcĭeĭ*, *feaţeĭ*, *porumbiţeĭ*, *sfintei*, *turmei*, *umbrei*.

Câte-và plurale feminine: *colibelor* şi - *ilor*, *fiarâ* sg., *fieri*, *obeade*, *plate*, *pleavâ* sg., - *ve*, *vearze* 1071, 1618.

Finala pl. a substantivelor neutre este rar **ure**, mult maĭ des **uri**, cu articul **urile**: *lucrure* şi - **uri**, *turnure* şi - **uri**, *căştiguri*, *corturi*, *daruri*, *lanţuri*, *locuri*, *nasturi*, *ploduri*, *produhurile*, *ranţuri*, *biciurile*, *corturilor*.

Iată câte-và şi în **e**: *oase*, *vise*, *săboare*, *răzvoare*, dar şi *zâvoarâ*, cum şi *lacăte*, *mânuntăile*, *pântecelor*.

Câte-và forme deosebite:

pătrenjcĭĭ, sg. cu *u* analogic, din petroselinon apocopat.

gâdea, articulat;

baerŭ, *nardos*, *sporĭĭ*;

cureà, - *eaoa*, *roao*, *sorŭ*, *trufâ* şi *trufie*, (acesta rar);

muzavir, - *rca*, *vâduvŭ*, - *uo*, *vulturŭ*, - *roae*, *soţie* (pentru bărbat şi pentru femee).

Adjective.

Chiĭar, *uşor* şi *işor* (odată);

noao, femininul luĭ *nou*.

Articulul.

Lu se găsesce în loc de *luĭ* de două orĭ.

Articulare slavică: sfântaa.

Articulul *al, a* preces de substantiv articulat şi urmat de genitiv se află de câte-và orĭ: *darul* **al** *domnuluĭ* 81; nepreces de substantiv articulat şi urmat de genitiv, posesiv saŭ numeral ordinal e de maĭ multe orĭ, de ex.: *domnŭ al săborulŭĭ.*

Pronume.

1) *Îm(ĭ), mâ*, maĭ des - *mâ, mene* (de treĭ orĭ), *mine* (odată), *noao, ne* ac.;

eluşi (de), luişi (al), le; **nînşi** *(doi),* e luat ca substantiv; *se, să, - se, sine.*

2) *aceştea*, pl. m.;

cĭastâ;

aceĭa, dat. sg. f.;

cĭa, ceaĭa, ceale.

3) *care, carei* (neutru?), - *ele, cărúĭa, care* pl., *carĭĭ, carea;*

cĭ în legătură cu vorbe începetóre cu vocală = «ce» de maĭ multe orĭ; de altmintrelea *ce* se află într'o mulţime de locurĭ ca relativ şi interogativ, substantival şi adjectival, în nom. saŭ ac. orĭ precedat de o prepoziţie, de amîndouĕ numerele şi de tóte genurile.

4) *cutarele.*

5) *fieşcare, fieşŭcarele, fieşce.*

Numerale.

Doao, dintâĭŭ, doile (al), doară (a) = «a doua óră», **ţerţŭ** în «anţerţŭ», *treile (al);*

A + *tot, doao* saŭ *mulţĭ* + *substantiv* = genitiv.

b) Forme verbale.

Amplificarea.

Verbe cu **i** intercalat: *scopĭĭŭ* şi *scuipĭĭare; pocĭ(ŭ), şezŭ, ascunzŭ, prinzŭ, razŭ, răspunzŭ, vănzŭ; ascuţŭ, scoţ; ceĭŭ, descoperĭŭ, puĭŭ* şi *pun, spuĭŭ, ţiĭŭ* şi *ţin* (rar), *viĭŭ.*

În acéstă listă, pe lângă verbele cu *i* analogic, s'aŭ trecut şi cele carĭ aveaŭ *i* încă în limba latină, ca *scoţ* şi cele de conj. a patra, cum şi cele de a doua cu *eo* devenit *io*.

Presente neamplificate şi amplificate cu *ez, esc: priveghĭŭ, fluerŭ*, - **rezŭ**, *întămplu*(- *mâ*), - **lezu**(- *mâ*), *luptŭ*, - **ezŭ**, (odată), *turburŭ*, - **ezŭ**, *deşertezŭ* şi *în* -, *dezvinezu* (- *mâ*), *împrumutezŭ*, *înspâimezŭ*, *înţelepţezŭ*, *învitezŭ*, *lucrezŭ*, *străm***bezŭ**, *umbrezŭ*, *cruţaze*, ind. sg., *înpiro(n)ĭaze*; *îngâmfu*(*-mâ*) maĭ des, - *fescŭ*(*mâ*) odată; *mârmurescŭ* = «murmur», *nemoştescŭ*, *nevoescŭ*, şi *-u* (*-mâ*), *povăţescŭ*, *trebuc*, - *uĭaşte*, *înaripezŭ*, - **escu** (- *mâ*).

Auxiliare.

E, - **i** şi *iaste, săntem; fiu (voĭŭ să); fi (arĭ, arâ)*; *fost (are fi)*;

aibi, imperativ; *au* şi, - *au*, aux. sg.;

voĭŭ, predicativ şi aux.; - *voĭŭ*, aux.; *va*, predicativ + conjunctiv, aux.; - *va*, aux., *vorŭ*, aux.

Câte-và forme deosebite.

Curâ (curge), *cúrâre; ploao, luom*, cf. *luotorĭŭ*;

eram sg., *scrăbiamu* (*-mâ*), *vream*; *stropiĭà*, pl.;

prinşŭ, storşŭ; *deaderâ, stâtu*;

adevârare, înviĭare, - *ierei*, cf. *înviĭatŭ*;

a + infinitiv întreg articulat: **a** *îmblarea*, 223;

înviĭat, umbrat, - *it, întortŭ*, part. adjectivisat de la «întorcŭ»;

adăosetorĭŭ, luotorĭŭ;

învechit (*-au*), neutru?, *lâcomit*(*am*), neutru;

nârâvind, nereflexiv; *nevoescŭ* şi *-u* (*mâ*), nerefl. şi refl.; *nâlucescu* (*-mâ*), refl.; *nâdejduĭaşte* (*-se*), refl.

Se observă că între aceste forme sînt treĭ exemple de pers. întâĭa sg. a imperf., terminate cu **m**, căcĭ fără *m* nu se află, şi douĕ de a perf. în *şŭ*.

*

Tot aicĭ, sub *c)*, vom pune şi câte-và vorbe nevariabile.

c) Părţile neflexibile.

Adverbiĭ.

Adevărŭ, adinsŭ (de, cu de), adverbial; *aici* şi *aicĭa, atocma; chiarâ* adv., cf. *chiĭarŭ*, adj. luat ca sb.; *depreună* şi *denpreună; desupra, deşertŭ (?), măcarŭ*, - *ă* (odată); *supra (pre de)*, **tutindinile.**

Prepoziţiĭ.

Dereptŭ, din (des), *dĭîn, den* (odată); *dintr', dĭîntr'* (odată).

Conjuncţiĭ.

Ce şi *ci, (i^n)nsâ* (cu prima silabă de după *de* elidată) şi *î^nnse, verĭ.*

4. FORMAREA VORBELOR.

a) Prin derivare.

Substantive.

Diminutive:
pietricĭà, scăndurĕà;
boldeţŭ;
gropilă, cf. *veatrilâ*;
căşcĭoarâ;
colibiţe, sg.;
lespezue, pâserue;
pielcelușe.
Colective:
pometŭ;
desîme, pâserime, voinicime;
desișŭ.

Alte substantive derivate. Sufixele *oĭŭ, uĭŭ* formézĕ nume de animale, *aș, arĭŭ, eț, nic* nume de meseriaşĭ şi altele asemenea, *ealnicŭ, inĕ, oare* de lucrurĭ, *ală, ealĕ* de lucrurĭ şi de ideĭ abstracte, *are, cĭune* şi *june, enie, eț, ie, inţâ, ură* ideĭ abstracte. Exemplele urmézĕ.

mâșcoĭŭ;
coruĭŭ;
opâcinași, oștașŭ, pârtaș, pizmaș, sichiraș, dar şi *lâcaș, lâcuinţă*;

boĭarĭŭ, *brânari* 2589, *cimpoĭarĭŭ*, *cizmarĭŭ* (nu «cizmaş», ca în Ardél), *trâgarĭŭ*, *zlâtarĭŭ*, dar şi *frâgarĭŭ*;

judeţ;

clevetnic, *slujnic*;

pomiseal-nicĭŭ;

crachină (stlăpare);

ascunsoare;

nevinovare;

împărţeaală, *impărţală*, *pocĭrăpală*, *potîcală*, *propteală*, *strămteală*, *tocmeaală*, *netocmeală* şi *tocmală*, *zăbreală*, *zminteaală*;

adevericĭune, *blăstâmâcĭune*, *întortâcĭune*, *mâscâricĭune*, *perecĭune*, *pierzecĭune*; *botejune*;

sfrăşenie;

judeţ;

gubâvie, *îndeletnicie*, *întârie*, *nelesnie*, *slobodzie*, *înţelepţie*, *neînţelepţie*, *pizmătărie*, *nepizmătârie*, *povâţie*; dar *soţie* = «soţ» şi «soţie»;

credinţă, *nădejduinţe*;

începâtură şi *început* (odată).

Adjective.

Tinerea, diminutiv f.;

filosofească;

domcast-ecĭŭ, *lunat-ecĭŭ*;

felegos, *gropăn-os*, *leniv-os*, *linos*;

grĭjul-iv;

întortŭ, participiŭ adjectivisat.

Verbe.

Încurmez-işate;

zvăpăezŭ;

dumăire, *numeire*, *chizeşuescu (-mâ)*, *sălâşuescu (-mâ)*, ambele fără *l* între *ş* şi *u*, *vinuescŭ*, *vrăcĭuire*;

pâcostescŭ, *păstriţor(?)* odată, *soţiire*, *zilescŭ*;

sfârămare, *sfărâmire* odată.

b) Prin compunere.

Substantive.

An-ţerţŭ din lat. annus tertius saŭ anno tertio;
a-pestire;
do-ară (a) din «a doaoa oară»;
ne-folos, ne-înţelepţie, ne-lesnie, ne-pizmătârie, ne-treabâ;
prea-curvarĭŭ.

Adjective.

bine-înţeleptŭ.

Verbe necompuse cu în şi de.

Dereptezŭ, deşertezŭ, dar şi *în-, gâmfare,* dar şi *în-, mulţì(să)* şi *în-mulţeaşte, noescŭ(mâ),* dar şi *înnoirea, lesnire, mârmurescŭ, necŭ, tămplare;*
osebilŭ.

Verbe compuse.

Bine-cuvăntezŭ şi altele tot cu *bine;*
de-acmu-înainte-luare;
de-lungà (a se);
depreună-mergătorĭŭ şi *depreună-tocmescŭ;*
dez-vinezŭ(mâ), dez-voalbere;
prea-facŭ;
în-aripezŭ,-escu(-mâ),în-armezŭ,în-ĭuţescŭ(mâ),în-lungescŭ, în-micşoreaaze, in-omenire, în-piro(n)ĭaze, întinŭ;
înainte-puĭŭ, nainte-punere şi alte patru tot cu *nainte;*
înpreună-şezŭ;
mai-aleagere (de treĭ orĭ):
ne-dez-grăit 2156, *ne-vinovare;*
prea-înălţare şi alte douĕ;
pre-puĭŭ;
punere-împotrivâ, dar şi *înprotivâ-stare;*
maĭ-înainte-purtătorĭŭ;
maĭ-prea-slâvire.

Adverbiĭ.

A-tocma, de-pre-unâ, den-pre-unâ, de-supra şi *pre-de-supra.*

Prepoziţiĭ.

Din (des), *di-în, den* (odată); *dintr', di-într'* (odată): *pre-spre, cf. preste.*

Conjuncţiĭ.

Deacâ şi *dacă* din *de* + *că.*

5 SINTAXA.

Sub acest titlu vom face câte-và observaţiĭ sintactice, maĭ ales asupra topiceĭ unor vorbe.

Casurĭ de întrebuinţarea articululuĭ *al, a,* preces de un substantiv saŭ şi adverb articulat şi urmat de un genitiv, sînt maĭ multe şi se pot urmărì după indice. Un exemplu am dat la p. 83 de maĭ sus.

La 1565 avem altul, în care e întrebuinţat articulul feminin *a* după un substantiv neutru sg., adecă după genul masculin; cf. 1053, unde se pune *a* înaintea genitivuluĭ, deşì se traduce un adjectiv neutru.

Iată acum câte-và exemple de inversie: *batu-mă* etc., *cade-se* des, *miru-mâ, nâlucescu-mâ, roagâ-se, rugămu-ne, viĭu-mi în fire,* din carĭ numaĭ *nâlucescu-mâ* şi *roagâ-se* odată din douĕ căsurĭ ar fi putut fi influenţate de forma slavonă; dar se află şi construcţiĭ cu pronumele şi cu auxiliarul înainte, va să ţică în ordine drépţă: *se cade, mă bucur, am lâcomit, mâ rog, să roagă, se rugà, se tinse.* Maĭ multe exemple de inversie se pot vedé în indice s. v. *am* şi *voĭŭ.*

O menţiune specială meritâ construcţiile *greaaţă mi-e, ruşine mi-e* (стыжд-сѧ), unde substantivul precede; în alte treĭ locurĭ însă e rînduéla obicĭnuită.

Dintre construcţiĭ vom maĭ cità numaĭ una: притрапезник *mesarĭŭ: carele ĭaste* de *păzeaşte masa,* unde e de observat că legatura cu *de* se aude şi aḑĭ des în vorbirea populară.

6. O SAMĂ DE VORBE.

Vom da aicĭ o listă de cuvintele maĭ deosebite prin vechime, raritate saŭ forma lor dialectală, arătând la unele şi înţelesul, de cele maĭ multe orĭ chĭar prin variantele luĭ Mardarie între semnele « ».

Acía saŭ *acíi (de)*: «după ace(a)sta»; cf. *deci dacă;*
aciĭaşĭ: îndată;
acmu şi *acum;*
adamantŭ: «piatră scumpă»;
adevărŭ, adverbiŭ;
aerŭ;
agru;
alăute;
amu, conjuncţie: 12, 13 «(î)nsâ» — же δέ vero,
310 вощїю: «că» (?) οὗτος, καὶ ... οὖν igitur, γάρ enim,
3861 «încâ, adecâ» (?) ѕ̑, оу҃же ἤδη jam;
anţerţŭ: acum treĭ anĭ; cuvîntul maĭ maĭ a dispărut dincóce de Milcov;
aostru;
apestire: «zâbâvire»;
arca;
arzuriu: «caldŭ saŭ negru»;
asin;
asupră (cu): «de prisosit»;
atocma;
au, cj. şi adv.;
auo: struguri, pómă;
balamutŭ: «cel brăfitorĭŭ»;
bandorŭ: трнвѕ̑ stomachus;
bâgà (a) vinâ;
biruire: «domnie», *biruitorĭŭ:* «viteaz», *biruescŭ:* «preaîntrecŭ»; *birŭ:* dajde*;
bobou: пор'тйцє «hainâ slabâ»;
boldŭ, boldeţŭ;
bolovanŭ vrăsatŭ: йстѵ̑кá, idolum, simulacrum, statua;
boziu (planta);

caftanŭ, căftanŭ: purpură, «cufturie, atlaz»;
căltţuni: «iminei, izmeane, cizme», sandalĭ;
căndaĭ «pare-mi-se», din întîmplare;
cârtularĭŭ;
căruţa;
cătârig: «tinâr, voinicŭ»;
ce: «ci, iarâ»»;
celarĭŭ: «cămarâ»;
cepraza;
cerbicea: «grumazulŭ»;
ceurŭ (cel): după *Lexicon Budanum* strabo, adecă încrucişat, şaşíŭ;
chiĭar, adjectiv; *chiarâ,* adverbiŭ;
clocnire: «vătămare, scrăbire»;
cloţ: «zâvor»;
clupse: laţ, cursă;
cobuzŭ: cobză;
cocon: «tinârŭ, mleaterŭ: 12 aĭ»;
codru: «гранъ unghĭŭ, parte»;
comânac: клокоучкь pileus;
comis: lat. comes (stabuli);
copie: darda;
costanda (o monetă);
crachină: «stlăpare»;
cufturie: «pănzâ supţire; atlasŭ, căftan»;
culâ «turnŭ»;
curâ: «aleaargâ», pl, cf. *curâtorĭŭ;*
curâ: curge, cf. *cúrâre;*
curteneşcŭ: «вкрѣчаю poruncescŭ (?), dau în mănâ»;
curţişare: «sălâşuire»;
darda;
dau din destulŭ;
delungâ-te: «fereaşte-te», cf. «a se ţineà, sfiire», carĭ corespund altor forme ale aceluĭaşĭ cuvînt;
dezvinezu(-mâ), cf. *vină;*
dezvoalbere, cf. *floare dezvoaltă;*
dichis: instrument;
dodeescŭ: «supâr»;
domeastecŭ;

dosada «ocară, strâmbâtate»;
drâgoman: interpret;
dumâire: «бесѣда vorbâ»;
epângeà: «fieşcare hainâ ce e maĭ desupra sau imurluc»;
falce «o parte de obraz»;
fâlci «de pământ» (o măsură);
faur;
fântănâ;
felegos: cel ce pórtă «crăpe sparte»;
filĭarĭŭ (o monetă);
fola: tot aşà traduce vorba ênen'дй şi *Biblia* de la Iaşĭ, Ioan 21, 7; gr. ἐπενδύτης, ca şi lat. amiculum, e orĭ-ce haĭnă de de-asupra;
frâgarĭŭ: «dudŭ», Miklosich чрѫничиіе συκάμινοι mori;
freanghie: «πορφύρα»;
furĭ;
fuşte: suliţă, lance;
ghierdan: lanţu;
glod: noroĭŭ;
gorgan: «mohilâ»;
grăbavŭ: «слѫчéнь: zgrăcitŭ»;
grămâtic: student;
grijuliv;
grohot: chicot;
grumbavŭ: «meşter prostŭ»;
harŭ: «bunâtate», în harŭ sau în zalud;
hatman: «mai mare oştilor»;
hiclean, hiclenşug, hitleşug;
hrăjeate: «tabliţe de joc»;
i procĭ, sl.: şi cele-lalte;
imurluc, cf. «epângeà»;
ispravnic: *дєкéй, cf. йконóмь tocmitorĭŭ;
işor şi *uşorŭ;*
ĭuzbaşe: «carele iaste maĭ mare preste o sutâ»;
încindere «înfierbântare»;
întinŭ, cf. *tina;*
întortŭ: «strămbŭ, întorsŭ»;
învitezŭ;

județ: «maĭ marele locului; leage», judecată;
jupân: «domnŭ, stăpân»;
jurătorĭŭ, substantiv; tot așà traduce și Berînda;
lângoarea;
lișnic (+ *de mănă*): șervĕt;
lĭubov: «dragoste, milâ»;
magopeț: «pitarĭŭ» și magupiĭa;
malamâ: alamă;
mangărŭ (o monetă);
mârmuire: «zborâre, râcnire», cf. *mârmurescŭ:* murmur;
mâșcoĭŭ: «catâr»;
**măță de corabie:* ancoră;
mejdina: interval;
mesarĭŭ;
mescâtoare: «pocĭrăpalâ, vadrâ»;
mescâtorĭŭ: «pâharnicŭ»;
micluire: покрхзéнїе compunctio căință, în alte monumente numaĭ «milcuire»;
misurca: «coifŭ»;
mârmurescŭ: «răpștescŭ»;
mleaterŭ: «coconŭ, mleaterŭ 12 anĭ, fecĭor»;
moșteanŭ;
**munuchie de pae,* probabil greșit în loc de mănuchie;
muzavir etc.: «clevetnic»;
nardos (o plantă);
nastavnicŭ: «înnainte-ducătorĭŭ»;
nâemŭ: plată, cf. *nâimit (au)* și sl. наимъ, наіємь, наимьно;
nedezgrăit: нєѿречéнный, non renunciatus, recusatus, reprobatus;
nemoștescŭ (din sl. немощь, slăbicĭune) 1372: slăbesc, «їстлєкáю topescŭ»;
nenedâită: «neașteptatâ»;
nimearnicŭ: «mutat», streinŭ;
nișchițelŭ: puțin;
nînși saŭ póte *nîși:* inși;
obidâ: nedreptate;
ocaoa;
ocna;
ogradâ;

olovinâ: sicera, bĕutură fermentată, ca cidrul, berea;
opacinâ: «văslă»;
oraşŭ;
orezŭ;
ostrovŭ;
panachide: «scândureà, leaspede»;
papa: «patriarhul Alexandrieĭ». Cf. locul din lexicon, 2273;
pâharnicŭ;
păntecelŭĭ;
pesti, cf. *apestire;*
peşchirŭ;
pili: elefanţĭ;
pitarĭŭ;
plăcu: «cĭatâ, stol»;
pleaşa: плѣшь calvitium;
plugŭ;
pocĭrăpalâ, cf. *mescâtoare;*
pòhile: o cureà ce plécă de la şea şi trece pe sub códa caluluĭ, mold. *pogĭ;*
pomisealnic: «mâhrama»;
postavŭ;
postealnic: praefectus cubiculi;
potîcala: «adaos (?), strămteală», lovitură, bătae, răspingere, năcaz; cf. sl. потыкати pulsare şi malorus. потикало;
prepec: «zâduh»;
prespre: preste;
price şi *pricescŭ;*
priceştenie, din sl.: «tainâ», cuminicătură;
prinos: «junghĭare, darul, aducere de bună voe la besearecâ»;
rachiu;
raclă: «tron», coşcĭug;
ranţuri: ţarţamurĭ, e şi *rânţurat;*
răpştescŭ: «mârmurescŭ», cf. «răpştire de hulâ»;
răzvoare: «pajişte», răzoare;
ruje: «trandafir»;
sahaidacelor: arcurĭ;
să: dacă;

scopiĭŭ, ind. pres. şi *scuipiĭare:* a scuĭpà;
scumpârat, cf. *râs-*;
sfarâ: «cĭartâ»;
sichiraş: «călâraş», căruţaş, cărăuş;
sitivire: răgueşire;
sleame: «grindâ»;
slujnicŭ, cf. sl. слоужьникъ rob.;
socacilor: bucătarĭ;
soţie: «priatin, pârtaş, vecinŭ, soţie pre cale; muiarea cu bărbat»;
soţiire (+ *într'un cuget);* sl. дружьба, amicitia, societas;
spaĭŭ, spâĭmezŭ, spământă(-se);
spargŭ şi cu înţeles de *rump;*
spată: «sabie»;
spre: de-asupra;
stranic din sl.: «streinŭ»;
strămina din sl.: «răpa»;
stredie: «fagur»;
supra (pre de);
supuetoare (muĭare): ţiitóre; pentru formarea cuvîntuluĭ cf. sl. подложница;
şaletru;
şupire: «jefuire»;
şutilire: linguşire;
taler (o monetă);
tarŭ: sarcină;
telegarĭŭ: «călâraşŭ, vezeteu»;
tina: «lut»;
tinâr;
titla: (un semn), cf. şi următorul;
titulŭ;
trăgarĭŭ: zăraf, cf. însă şi sl. търгарь negustor;
tron: «raclâ»;
tulba;
tutindinile: pretutindenea, din **(pre)totă-tenderea*, prin schimbarea luĭ *o* neaccentuat în *u*, a luĭ *èn* în *în*, asimilarea luĭ *r* cu *n* şi sincopa silabeĭ *tă;* cf. «tutindirea» şi «pretutiîndirea» din *Apostolul* de la

Voroneţ de cîte douĕ orĭ şi «tutinderea» din cuvîntarea luĭ Vasilie Voevod de la începutul *Cazanieĭ* luĭ Varlaam, apoĭ din *Liturghia* şi *Psaltirea* versificată ale luĭ Dosoteĭŭ, aceste douĕ citate de d-l Gaster în glosarul *Chrestomatieĭ* sale;

ţchulŭ: ţintă saŭ semn de hotar;
ţermure;
ţerţŭ, cf. *anţerţŭ;*
ţigla şi *ţiglarĭŭ;*
undezare: Mk. тръклхнєннıє fluctus magnus;
vadrâ: στάμνος, urceus;
văruire;
veri: «saŭ»;
voroavâ şi *vorbâ;*
vracĭŭ: «doftorŭ»;
zaconŭ din sl.: lege;
zalud(în): «fârâ mente, în deşert, în harŭ»;
zăvease: «catapeteasmâ», perdeà;
zâblâu: arar de pĕr;
z(ă)brănescŭ: acopĕr, cf. sl. забранити vetare;
zbor: adunare;
zborâre: «râcnire, mârmuire»;
zdărnâescŭ: sbîrnîesc;
zlâtarĭŭ: aurarĭŭ;
zlatoustŭ: Gură de aur.

Aicĭ vom observà, că în acéstă listă se vĕd între altele o sumă de boerĭĭ, haĭne, monete şi alte măsurĭ, ce nu maĭ există aḑĭ, şi că în ea am trecut câte-và vorbe existente acum, despre carĭ însă e interesant a se sci dacă ele, ca şi lucrurile respective, se aflaŭ în limbă la 1649. De acestea sînt: *hatman, ocaoa, ocna, oraşŭ, orezŭ, plugŭ, postavŭ, rachiu.* Vom însemnà apoĭ câte-và expresiĭ fabricate după slavonesce şi carĭ probabil n'aŭ existat nicĭ odată în limbă: *nedezgrăit, nemoştescŭ, supuetoare.*

Vom adauge un numĕr de forme dialectale, carĭ în marea lor maĭoritate dovedesc, că autorul erà Muntean şi în special Oltén. Iată acele vorbe: *adaos, altoae, baerŭ, baiĭa, beat, boziu* (mold. «boz»), *cazną, călţuni, căţiĭa, cerşagŭ, coruĭŭ, crăpe, dăogarĭŭ, din dărăpt, doica, dudŭ, dumnedzâu* (nu-

mai de cinci ori, în colo - *zeu), epângeà, fâlinariŭ, fântână* (кладязь fons, puteus), *puțiŭ* (ржкѣникь), *galben, gălbinarea, gaurâ, gâtire* (în Ardél se ḑice «gătare»), *glod,* cu înțelesul de «noroiŭ» ca în Moldova, *izma, încaile; înprejurŭ, jos* și alte vorbe tot cu *j; lut, măceș, mârăcin(e), miru(-mâ), mumâ, *munuchie* (probabil *mănuchie de pae), nasturi, norie, ovreescŭ, pentru* și *păntru, perinâ; preut,* dar *preoție; priceștuescu-mâ, privegâtoare, rănichiŭ* și *răruncliiĭ, răspântie; șalele, șapte, șarpe, șase, șade* tóte cinci cu *a,* nu cu *ea,* ca în monumentele moldovenescĭ; *tâbacŭ* (meseriaș), *tinâr* cu *i, tron,* (coșcĭug), *uleu* (mold. «oloiŭ»), *zăvease, zdrăncânescŭ, zdărnâescŭ.* Vom observà în special că curiósa formă *dăogariŭ* e fórte prețiósă, căci ea ne arată pe pisarul Mardarie nu numaĭ trăitor preste Olt, ci și original de acolo. Nu vrem să tragem numaĭ decât aceeașĭ încheĭere din forma Anthina în loc de Athina, 46. Vom constatà în sfîrșit, că în loc de *de* și *pre* nu scrie nicĭ odată *dă, pă* nicĭ *pe;* dar *păntru* se găsesce alăturea cu *pentru.*

* * *

Ca încheĭere vom ḑice numaĭ că lexiconul luĭ Mardarie s'a scris, nu cu scopul de a fi publicat, ci pentru usul maĭ restrîns al călugărilor din mănăstirea Cozia și că acéstă încercare are puțină valóre ca dicționar slavic, căci e necomplet și plin de greșelĭ, apoĭ depinde de al luĭ Berînda; dar, ca întâĭa încercare întrégă cunoscută și pentru vorbele și formele vechĭ și dialectale românescĭ ce cuprinde, cartea Olténuluĭ Mardarie e destul de prețiósă.

PARTEA II.

TEXTUL

SLAVON ȘI ROMÂNESC CU CHIRILICE.

Scurtările şi semnele sînt la începutul cărţii.

p. 1

ЛЄ҃ЇКО́НЪ СЛА́ВЕНО ВЛАШІ́ЄСКЫЙ.

Й ЙМЄ́ ТЛЪКОВА́НЇЄ (1).

Ѩзъ :	ѐѕ
А҃ :	гла́с дє жа́лє.
А҃.	ла нѕ́мъ дє дон н҃.лши, прє дъши :
а҃бїє.	а҃чїа́ши.
а҃гъ (l. *ahŭ*).	гла́ дє жа́лє.
а҃гнєцъ.	мїєлѕлъ.
а҃кѝ, а҃ко бы҃.	ка кѕ а҃рх фѝ (?).
а҃лка́нїє.	флъмъзи́рє.
а҃лчба.	фоа́мєтє (?).
а҃лчѕ.	мї и́стє фоа́мє.
а҃ще. є҃сли. є҃ѕ (l. ἐὰν).	дє, са́ѕ, сѫ.
а҃ще жѐ.	ѣ҃рх дє а҃мѕ, са́ѕ ѿ десѫ. (bis)
а҃ще жѐ (— — оу҃бѡ).	дєчи да́къ а҃мѕ.
а҃ще ѝ.	дєшѝ са́ѕ мъка́рх.

---

(1) Adecă: *Lexicon slavo-românesc şi tîlcuirea numelor.* În original titlul se compune tot din două rînduri, din cari însă întâiul cuprinde numaĭ vorbele лє҆ѯікóнъ слáвено, scrise cu litere mult maĭ mari. Veḑi facsimilele acesteĭ pagine la urmă.

15 (**)ѣ́дь. (1) ѣдꙋль.

**ѣластáрь (gr. ἀλάστωρ). дракꙋль.

(**)ѣ́брь (1) слáвѫ.

*ѣ́ква, ѿц҃ѫ. пѫри́тє.

*ѣгáпїй (ѫ)бить. лю́бовь (?).

20 *ѣмфилóхїй. (1) † дин доа҃ѡ нѫскꙋ. дипрєжꙋрь ѣскꙋн'ск. кѫ афи дипрєжꙋ, ѣрѫ лóхїось. ло ѣскꙋє'.

*ѣгáвь. чє лꙋмина́.

*ѣгадаггéль. бꙋ́ веститóрю.

*ѣгáфїа (агáда). † чà вꙋ́нѫ.

p. 3 *ѣгáпїа. чà ѭбúтѫ.

25 *ѣггéй. чє вѣ́сель.

*ѣгг҃ль. вѣ́стни. спꙋитóрю.

*ѣгїóсь. чє сфн҃ть.

*ѣгрїпíна (: прóста). чà дерѣ́птѫ (?).

*ѣгрýпнїа. бдѣ́нїє. привегáрє.

30 *ѣдь: ад, ає. аз. (?) ѣдꙋль.

*ѣдáмь : ѿмь, сáꙋ пѫметéскь.

а : ѣнатолй, вѣстó : рѫсхрúтꙋ.

д : дýсіс, запáдь : ѣпꙋсꙋль :

а : ѣ́ритос, (l. ѣ́рктос), сѣ́вєрь : мїáзноáптє :

м : мєсѵмврїа, пóлꙋдн҃є : ѣмїáзѫзи :

*ѣдамáнть : ѣдамáнть : врхтó. пїáтрѫскꙋпѫ.

p. 4 ѣрѫ схн'цєлє дє ка|прѫ ѧ моáє :

*ѣдѡнáй, гь (= гóсподь). домнь.

*ѣєндóрь. фѫрѫ фрѫсѣ́цє.

35 *ѣзáрїа. ѣжꙋтóрю домнꙋлꙋй.

(1) Aceste treĭ vorbe se repetă maĭ în urmă, primele două cu explicări maĭ multe, ultima cu maĭ puține decât aicĭ.

*âзмодéосъ (: казúтель). кѣзнитóрю (?).
*âзúма : ѿпрѣснѣ. âзїма.
*âзóкъ. илъ âза : пѫтѣ́рє, сѧ, кáпрж.
*âзѡ́ръ : âжѫтжтóрю :
40 *âиднѡ́нъ : привегжтоáрє :
*âѣ́ръ (лúрх) : слáкж. вѧ́нть : кѣздѧ́.
*âидáль : пѣ́рѕрѣ́ крескжи'дъ.
*âдонáсїє (-їй). † фжрж дє моáртє :
*âдиногéнъ : ⁂ анднúна (sic) нжскѧ́.
45 *âдѡ́нъ. мѫ́нтє.кáрє сѫкїáмж âкмѧ. ⁘ аа гóра.
*âйнъ. ѳкю.
р. 5 *âкадúмїа. шкоáлж.
*âкадíсть : нешедѣ́рє (?).
*âкáкїє (-їй) : † чé фжрж дє рѫѕтáтє.
50 *âкел'дéма: сá дє сѧ́нцє.
*âкєѱéй : кѧ фїерь.
*âкєѱíмъ : чє кор'кытóрю. сѧ. рѫзетóрю.
*âкнднú́нъ : ⁘ фжрж нєкóє.
*âкýла : кѧ ши дерéтъ (?).
55 *âквíлж : (1) кѣ́тѧрь.
*âкулíна (В.—, ѳрлица, за кѣгорѣ́чїє, Йггелíна гѣ́т'сж). † вѧтѧроáє, петрѧ грѫ́рх (l. грѫ́рѣ) вúнє.
*âкрíды : мѧгѧ (!) : сáѧ, лжкѧ́стє.
*âкроáма : âскѧл'тáрє.
*âкрóстіхїсь. маүїнѣ ⁂ чєпѫтѧ́рїє.
60 р. 6 *âлавáстръ, йлй стиклá- |кá дє мáмѧрє, сáѧ дє стúклж : ницл. клодíрю.
*âлєктýръ : пѣ́тѣ. кѫтѫтóрю.

(1) La Berînda acest cuvînt lat(inesc), urmat de ⁘ рéл' (traducerea luĭ în rusesce), e pus la sfîrşitul articululuĭ precedent, din care decĭ face parte.

*âлеѯáнdрь : âжѕтóрю бѣбáцїлw.

*âлéѯїй : âжѕтжтóрю.

*âлефь : .âвѣцжтѕрж.

65 *âллигóрїа : âлтж рѣспѕдере (?). сáѕ, âлтж спѕнере.

*âллґїа (= âллилѕ́їа). лаѕда лѕи дѕмнесѧ́ѕ. сáѕ вúне дѕмнесѧ́ѕ. лжѕдáци ши кѣтáци прє вїѕль дѕмнесѧ́ѕ. кѣ ѡвреѯще (sic), âль, мѣрце, йкú-се. йль : дѕмнесѧ́ѕ: ѕíа. лжѕдáци кѣнтáци : гер'мáнь

p. 7 патрїá | хѕ ѕúче ши .ѧтракú .ѧ тлáкѕ сфнтє лр'гїи. âлль: пѣрúтеле: ѡць. йлль: фїю: снь(.) ѕíа: дхѕль сфнть: дхь сть.

*âлóнїй (: звитжжоны, пѣмáны) : † чє витѣзь (?).

*âлúпїй. † чє фжрж грúже чє фжрж скрáбж

*âмúнь : âдевжрā сѣ фїє ăша.

70 *âмбрóсїє (-їй). † немѕритóрю.

*âмма : мѕмж.

*âммїáнь. чє нжсипó.

*âммѡ́нїй. † чє нжсипó.

*âммѡ́нь : нжсúпь.

75 *âммáнь, йлй âммѡ́. чє фѧ́рж дє дѕмнесѧ́ѕ.

p. 8 *âмвѡ́нь : скáѕ дє повѣсте (?).

*âмфїáнь : чє кѕ мáре .âкѕжѕрā.

*âмфилóхїє (-їй): † дипрежѕ âскѕсь.

*âмѡ́сь : лѕ.ґь рждѣктóрю : вѣѕжтóрю кредичѡ́. врхтó.

80 *âнáнїа : нѕѡрѕ домнѕлѕй.

*âнáнїй, âлй, ганáнїа : дáрꙋ ал дóмнѕлвй.

*âнастáсїй: ✝ .ѧвїáть.

*âнастáсїа: .ѧвїáре.

*âндрéй: ✝ бѫдѣ̀ (,) кѕтеѕхтóрю.

*âндрóни : ✝ бирѕитóрю ѡ̂âменїлѡ.

*âнемьподíсть : че âпѫрá.

*âнєѱíй : непó дє фрáте, сáѕ дє сóрь.

р. 9 *âнна. бѕнѫтáте (?).

*âндíмь : чé .ѧфлѕрúть.

*âндѡ́нь (- óсх): флодáре.

*âндѵпáть : жѕдé (,) мѫ̀ мáрелє. лóкѕлѕи.

*âнкѵ́ра. кѫтѕ́ше ла кораꙗ̀ïє.

*âнтíпь : петрѕ тóци.

*âнтíпасха : .ѧнойрѣ̀ â .ѧвїєрє.

*âнтïхрíсть : .ѧпротивитóрю лѕ̀ ☧с.

*âнтѡ́нїй : че дє сѕ дá, сáѕ рѫскѕпѫрá : сáѕ .ѧ лóкꙁ̂ âлтѕ́м. скѕпѫрá.

*âдїóсь : дестóиннкь.

*âпéллїи : проповѣдꙋитóрю дє кѕкáнтꙁ̂ лѕ̀ дѕмнезéѕ. сáѕ | кáрелє нѕ́ є нéгрѕ.

р. 10

*âподúп(н)їѡнь : пáкеѵ́ница.

*âпокалѵ́ѱıс : дескоперíре, сáѕ ꙗвúре.

*âполóнїй : че пїер'зетóрю.

*âпль = (âпóстоль) : сóль.

*âрáвь : сáра. сфрáшитꙁ̂.

*âрéда: фѫкѫтóрю дє бúнє.

*â(ρ)дрóнь : .ѧтокмúре .ѧпѫцáлѫ. (?)

*âрїстóте (: изрѫнь̀ схкрѫшúте) : че мѫ̀ âлé десѫкрѫшй (?).

*âрсе́нїй : †	крⷭто́ де мѣ́нте.
*âртѷ́рїй :	грⷭма́зⷭ при ка́ре .ѧтржⷭ .ѧлжⷭнтрⷭ̀ âпа, ши вⷭздⷭхⷭ́ль.
*âрхáгглъ :	ма́ ма́ре .ѧнцерилѡ́.
110 p. 11 *âрхѷ̀е́лае (âрхе́лай) :	ман ма́ре ѡ̂âменилѡ.
*âрхѷ̀дїáкѡ :	слⷭгж ма́ ма́ре, са́ⷭ .ѧчепжто́рю дїáконилѡ́.
*âрхѷ̀е́пкпь : âрхѷ̀ е́пкпь,	.ѧчепжто́рю черчетжто́рилѳ : май ма́ре чечетжто́рю
*âрхѷ̀магѷ́рь :	май ма́ре сока́чилѡ. са́ⷭ. ман ма́ре ѡ̂цилѡ. χамá. (1)
*âрхѷ̀ма́ндрить.	.ѧчепжто́рю тⷭрме́ лⷭн χс́. са́ⷭ, май ма́ре спре мⷭ́лте мжнжстѷ́ри.
115 *âрхѷ́ппь :	комѷ́.
p. 12 *âрхѷ̀стра́тигъ.	ма́ ма́ре воевó | ѡ̂цилѡ̃.
*âрхѷ̀сѷ́нагѡ́ :	Дóмнь а сⷭбѡ́рⷭлⷭ
*âрхѷ̀трікрѷ́ (- клѷ́нж) :	ман ма́ре спре вéлїе 8 (?).
*âроматы :	мѷ̈росѷ́кле.
120 *âсса́рїй :	филáрю. магжрь.
*âфедрѡ́ :	шезⷭтⷭль.

(1) Mardarie, confundând, probabil la prescris, expresia май ма́ре de după âрхѷ̀ (pus la începutul rîndului), cu aceeaşĭ expresie ce urmà şi după conjuncţia са́ⷭ din articulul următor âрхѷ̀магѷ́рь, a sărit câte-va şiruriĭ şi a scris aceste două vorbe după comparativul май ма́ре din dreptul luĭ âрхѷ̀. Ast-fel apoĭ a fost silit să scrie pe următórele două linii ceea-ce uĭtase a pune imediat după âрхѷ̀, adecă: ма́й ма́ре şi е́пкпь, чечетжто́рю, carĭ tóte, dinpreună cu precedentul âрхѷ̀, aveaŭ de scop să explice părţile compusuluĭ âрхѷ̀е́пкпь. Se vede că, observând greşéla, a scris cele treĭ articule următóre:

Б.

p. 14	Ба́го.	мохора́ть.
	багра́ница (-ни́-):	кафта́нь.
	ба́лїй, йлй баїа.	десклтжто́рю. фжрмекто́рю, са лекзито́рю.
125	ба́лїа:	фжр'мекто́ре. врлжито́ре.
	ба́л'ство, лѣкка́р'ство:	лекзи́ре (?).
	ба́нѫ:	баїѫ.
	ба́снь:	ба́снз.
	ба́сносло́вїе:	спзне́ре де ба́сне.
130	ба́сносло́вѣ:	спзито́рю де ба́не.
	бдѣнїе (бдѣ-):	пркегда́ре неадзрмире.
	бе́дро : бо́кь :	коа́пса.
	безако́нїе :	фжрж де лѣ́це.
p. 15	безако́нникь :	че фжрж де лѣ́це. | недере́пть.
135	безболѣзнїе (-бо́ле-):	неболи́ре.
	безбѣ́д'но :	фа́рх невре.
	бе́зьквецествѣ(е́нн)ѣ:	ле́сне : фа́рх де ѡстенѣа́лж (?).
	бе́зьквръ́менный (-ре́-):	че фжрж кръ́ме.
	безкръ́менно (-ре́-):	фжрж кръ́ме.
140	безвѣ́стный :	че фа́рж вѣ́сте : че нещїз.

ѧрхі'ма́н'дрить, ѧрхі́пнь şi ѧрхі'стра́тигь cu litere maĭ micí şi nu la locul lor, ci pe întâĭul fără vorba ultimă în două şiruri marginale, începând de la sfîrşitul cuvîntuluĭ хама́ în sus, pe al doilea în acelaşĭ rînd cu silaba finală accentuată a vorbeĭ чечетжто́рю, ĭar pe al treilea pe marginea de jos a pagineĭ. În urmă însă a copiat aceleaşi treĭ articule din noŭ şi cu caractere ordinare, pe spaţiul ce-ĭ rămăsese nescris în partea din jos a pagineĭ după articulul ѧрхі'магі́рь, şi a şters cu câte o linie roşie cele două rînduri ce urmaŭ după vorba хама́ şi pe cel de pe marginea inferióră, uĭtând a tăĭa tot odată şi adausul marginal din drépta. Noĭ am pus cuvintele la locul cuvenit. Vom maĭ notà în sfîrşit că Berînda după гѣ́тманъ pune мзжевѣцїе, va să ḑică *hatman omicid,* şi citézà 4 Reg. 25, 8; Ierem. 39 şi 40.

бездрѣзноке́нѣ:
бе́зна:
безлобивый:
безкра́сїе:
безкро́вный:
безмла́вїе: (1)
р. 16 безмла́вникъ. (1)
безмла́вный: (1)
безмла́вно. (1)
безмла́вствѣю (-ś-). (1)
безмѣ́р'ный.
безмѣ́тный.
безпеча́лїе.
безпоше́ствїе:
безпрѣкослóв'ный (-прѣ-).
бепристр(а)тїе: (2)
безсла́стїе:
. . . . . .
р. 17 безслове́сное:
бе́зъслове́снѣ:
безсра́мїе, бестоу́ство:

че фжрж .ѧдрѣзнѣ́алж.
фжрж де фѕ: пропа́стїе.
че фжрж рѫстáте.
фжрж ѧлѧ́ (,) ѧзи́мж.
че фжрж ѧкопери́.
ли́нище (,) фж глѣчеви́ре.
неглѣчевито́рю (,) пѫти́ни.
чела че лжкѧжще (sic) фжрж глѣча́вж.
кѧ тѣчѣре.
фж глѣча́вж лжкѧе́скѣ.
че фж мжсѣрж.
че де нетрѣ́кавж.
фжрж гри́же.
несмити́ре.
че фжрж кѧки́те .ѧкѧр'мезиша́те (?).
фжрж (2) по́те лѧме́ци (?).
фжрж дѧл'ча́цж.
фжрж кѧва́нть. (3)
Добито.
Добито́чѣще. нѧ ѡмен̑ще.
фж рѧши́не.

---

(1) Berînda -мѣл- în tóte aceste cinci cuvinte.

(2) Scriitorul, uĭtând aceste două vorbe, le-a scris în josul paginei şi a închis tot odată într'un cerc по́те лѧме́ци. După фжрж şi anume în rîndul al doilea de desupt, urméză cu litere cursive: невои́ре (?) де фрѧмосе́ци (sic) лѧмїй.

(3) Aceste două vorbe românescĭ scrise în stânga sub vorba slavică precedentă sînt închise într'un cerc, precum se pare, din causă că aŭ fost considerate ca o rea traducere a vorbeĭ slavone безслове́сное.

бєзстрт҃їє (-рáс-):	фѫ́рѫ пáтимѫ.
бєзстрáшїє:	фѫрѫ фри́кѫ.
бєствєство:	фѫрѫ рѣшúнє.
165 бєзѣ́ма:	фѫрѫ мéнтє. ѧ̂ залѣ́.
бєзѣ́мень:	фѫрѫ мéтє. небѣ.
бєзѣ́мїє.	небѣ́нїє.
бєзѣ́мство:	небѣ́нїє.
бєзѣ́мствѣю (-вѣ́-):	фа небѣнѣ́цє.
170 бєзвспѣ́шный:	чє фѫ спóрю (?) дє нетр҃кѫ.
бєзвспѣ́ха:	фѫрѫ спóрю.
бéзьѿкѣ́тень:	фѫ ржспѣ́сь.
р. 18 бєзьѿбрáзїє:	фѫ токмѣ́лѫ. фѫрѫ ѿбрáзь (?)
бєзьѿбрáзю (-зѣ́-): (1)	ѣблѣ фѫ томѣ́лѫ (?).
175 бєзьчьстїє (-чє́-): (1)	фѫрѫ чúстє.
бєзьчиствѣю: (1)	фа фѫрѫ чúстє.
бєзьчл҃чїє (-человéчїє): (1)	фѫрѫ ѿменїє.
бєз'цѣ́ка (бєзъ ц-):	фѫрѫ сѣ́нєть.
бéр'кно йлй̀ бєркéно:	брънѫ. сáѣ грúндѫ.
180 бєсъмрáтє:	фѫрѫ моáртє.
бєздрѫзновéнь: (2)	фѫрѫ ѧдрѫзнѣ́лѫ.
бєзна: (2)	фѫрѫ дє фѣ́. пропáтїє.
бєспорóно:	фѫ порéклѫ. фѫ прихáнѫ. (3) фѫрѫ вúнѫ.
р. 19 бєсѣ́да (-бé-):	вóрѣѫ дѣмѫ́ирє.
185 бєсѣдовáнїє:	ворúрє.
висéрь: пéр'ла: ѩкожè бúсерь ѿ млáнїа, й вóды,	мѫр'гѫритáрю. кѣ́мѣ є мѫр'гѫритáрю ди фѣ́цєрь, ши ди

(1) Berînda în tóte aceste patru vorbe scrie кез- fără ъ.

(2) Aceste două articule aŭ mai fost odată scrise, la locul lor.

(3) Aceste cinci vorbe sînt scrise şi de desupt cu caractere mai mici, dar tăiete cu o linie roşie.

тáко и҃ х҃с҃ сложéнь, ѿ бжтва, и҃ чл҃чьства: (1)

бúшасѧ сѫ бúчми до пролúтїѧ крáвє своéж (sic) г҃ цр҃ ни҃.

бл҃гъ (= блáгъ):

бл҃гíй:

190 бл҃го. бл҃гоє.
p. 20

бл҃говолéнїє:

бл҃говолéннѣ:

бл҃говолúтел'ный:

бл҃говолю:

195 бл҃говрѣ́мено (-рé-):

бл҃говѫспрїéмлю (-ю):

бл҃говѣ́рїє:

бл҃говѣ́стїє:

бл҃гоговѣ́нїє:

200 бл҃гоговѣ́нный:

бл҃гоговѣ́нствю (-ствю):

p. 21 бл҃годарéнїє:

бл҃годарéнь (-дá-):

бл҃годáр'ный: бл҃годар'ственный:

205 бл҃годáрнѣ:

бл҃годáр'ственѣ (-вéн-):

бл҃годáрю (-рѳ).

---

(1) Berînda apoï citézã: грн: бо: с: ã. то.

âпж, âша ши х҃с҃ .âпрєвнá, ди дѳнезеúрє, ши ди ѿменїє.

бжтврх-сє кѳ бúчюриле пѫнж .â врѫсáрѣ сúцелѳ сѫѳ:

бѳ́нь.

чє бѳ́нь.

бѳ́нь. бúнє.

бѳ́нж врѣ́рє.

бúнє-врѣ́ндь.

чє чє ва бúнє.

бúнє-вóю.

(лл) бѳ́нж врѣ́мє. кадé-сє (?).

бúнє прїимéкь.

бѳ́нж крєдúнцж.

бѳ́нж вѣ́стє.

смерéнїє плекáтж (?) прїетéнїє: кѳрѫцїє, тѣ́мерє.

чє бѳ́ смерúть кѫтрѫ́ дѳнезéѳ ши кѫтрѫ́ ѿ́менн. темжтóрю де дѳнезéѳ.

бúнє мж смерéскь (?).

мѳцемúрє дáрє де бúнє.

мѳцемитóрю. джтжтóрю де бúнє.

чє де бúнє джтжтóрю. чє мѳл'цемитóрю.

мѳл'цемúндь.

май мѳть (?) мѳл'цемúндь.

мѳцемéскь.

	бл҃годáтелькъ:	дє би́нє фжкѫтóрю. сáѕ, дє би́нє дѫтѫтóрю.
	бл҃годáтелє:	чє дє би́нє дѫтѫтóрю.
210	бл҃годáный:	мѕлцємитóрю (?).
	блгтькъ (l. блгодáть):	бѕнѫтáтє: хáрь.
p. 22	вѣ ти блгтькъ.	цїѕ-ци бѕнѫтáтѣ.
	и́мá ти блгтькъ:	а҃мѕ-ци хáрѕ.
	бл҃годѣ́ньствѣ́нькъ:	чє кѕ зи́лє бѕ́нє.
	бл҃годѣ́нствїє:	зи́лє бѕ́нє.
	бл҃годѣ́ньствѕю (-ѕ́ю):	би́нє-зилéскь. кѕ бѕ́нє зи́лє трѫ́ѣскь.
215	бл҃годѣ́шїє:	бѕ́нь кѕ́цєть.
	бл҃годѣ́шествѕю (-ѕ́ю):	ѧтрѣ̀ бѕ́ кѕ́цѣ̀. трѫ́ѣскь.
	бл҃годѣ́ѧнїє:	лѕкрáрє дє би́нє. бѕнѫтáтє.
	бл҃годѣ́тел'ство:	дє би́нє лѕкрáрє.
	бл҃гоймство:	бѕ́нѫ сѧнѫтáтє.
220	бл҃гоймѣ́ньство (-ѣ́н-):	(bună sănătate)
	бл҃гойскѕсé (-кѕ́-):	би́нє йскѕсй. ѧцелéптькъ.
p. 23	бл҃гойскѕство (-кѕ́-):	бѕ́нѫ лáѕдѫ.
	бл҃гойскѕствовáти:	ѧнаи́нтѣ а҃ лѕ̄ дѕмнезéѕ ши а҃ ѡ҃áменилѡ̀ а҃ фѝ лѫѕдā: сáѕ ѧтрѕ бѕ́нѫ ѧцелѣ́цєрє а҃ ѧблáрѣ.
	бл҃гойскѕствѕе́мый (-вѕ́-):	чє слꙗвй. чє йскѕси.
225	бл҃гойскѕствѕю (-ѕ́ю):	кѕ бѕ́нѫ ѧцелеп'цїє ѧблѕ.
	бл҃гоключи́мый:	чє дє бѕ́нѫ трѣ́бѫ.
	бл҃голѣ́пїє:	бѕ́нѫ фрѫсѣ́цє.
	бл҃голѣ́п'ный:	чє кѕ бѕ́нѫ фрѫсѣ́цє.
	бл҃голю́бє:	дє би́нє ѳбитóрю.
230 p. 24	бл҃гомнѣ́ньнїє:	бѕ́нѫ ѧцелѣ́цєрє. | бѕ́нѫ пѫрѣ́рє.
	бл҃гомо́щно(є, -цїє):	бѕ́нѫ пѕтѣ́рє.

	бл҃гонарóчи҃ :	би́нє нжрóчи, сѧ́ дє бо́жнь нарє́мь.(?)
	бл҃гонрáвнѣ :	би́нє нжрѣви́.
	бл҃гоӯбрáзный (-ӯб-) :	чє кѕ бо́жнь ки́пь : чє чи́стй.
235	бл҃гоплємéнный :	чє дє бо́жнж рóдж :
	бл҃гополѕчáю :	би́нє немерéскь.
	бл҃гополѕчéнїє:	бо́жнж ѧ҃тъплáрє :
	бл҃гопострадáти :	би́нє ѧ҃ пѣтими бо́жнжтáтѣ ѧ҃ цинѣ.
	бл҃гопотрѣ́бное (-рéб-) :	дє бо́жнж трѣ́бажж, сѧ́ дє фолó
240	бл҃гопривѣ́сѕю :	ѹ҃рé сѧ́ рó (?).
p. 25	бл҃гоприсѣди́тєный.	чє чє кѕ сокоти́нцж стж (?).
	бл҃гопрїáтный :	чє би́нє прїимитóрю (?).
	бл҃горазѕмїє :	бо́жнж ѧ҃цєлѣ́цєрє -єцїє.
	бл҃горазѕмный :	чє ѧ҃цєлєпть.
245	бл҃горазѕмнѣ :	ѧ҃цєлєпцѣ́цє.
	бл҃горазѕмнѣ́йшїй :	чє ма ѧ҃нцєлé.
	бл҃госéрдый :	чє кѕ йнимж бо́жнж. блж́.
	бл҃гослóвлю (блвлю) :	би́нє-кѕвжнтé.
	бл҃гость :	бѕнжтáтє.
250	бл҃гостоáнїє :	бо́жнж стáрє.
	бл҃гострáждѕ :	би́нє рáбдь.
	бл҃гости́нный (-тьí-) :	чє кѕ бѕнжтáтє.
	бл҃гостьíствѕю (-ѕ́ю) :	би́нє фáкь.
p. 26	бл҃гостьínж :	ми́ла. блждѣ́цєлє. ми́лж дє ла йнимж.
255	бл҃готà :	дєрєптáтѣ ѧ҃ ѧ҃нсѕлѕ би́нє (?).
	бл҃гоӯвѣтли́вы : (1)	чє би́нє ржєпѕзєтóрю (?). мати́вь.
	бл҃гоӯгажаю (-жáю) : (1)	би́нє ѧ҃гждзе́скь.

(1) Berînda scrie cu ѕ aceste două cuvinte, ca şi pe cele cinci următóre.

	бл҃гоу҆годи́тенѣ: (1)	би́не .ѧгжд҃ви́нд҃ь.
	бл҃гоу҆мїе: (1)	бо́нж ме́тє.
260	бл҃гоу҆ти́шїе: (1)	бо́нж ли́нїє (?).
	бл҃гоу҆ха́нїе: (1)	бо́нж мїроса́лж.
	бл҃гоу҆хищрєный: (1)	чє би́не мєшєшѵ́и .ѧцєле́пть.
	бл҃гочествѵ́ю:	цїю кредѝцж спрє дѵ́мнезе́ѵ́ дерѣ́пткж. | те́мѵ́-мж де дѵ́мнезе́ѵ́.
p. 27		
	бл҃гоче́стїе:	тѣ́ме(рє) де дѵ́мнезе́ѵ́.
265	бл҃гочести́вый:	чє де де (sic) дѵ́мнезе́ѵ́ тємжто́рю.
	бл҃гомѧзы́чїе: бл҃горѣчїе:	бо́нж вор'би́рє: ли́бж оу҆шоа́рж спрє гра́ю.
	бл҃же́нный:	чє ферични́.
	бл҃же́ство (-е́нс-):	ферични́рє.
	бл҃жѵ́:	ферични́ческь. лаѵ́.
270	ѵ́бл҃жа́ю:	лаѵ: а҆ржт лѵ́крѵ бѵ́.
	бла́зненый (-не́-):	чє .ѧшєла. чє змити́.
	бла́знь:	змитѣ́а́лж .ѧшєлжчю́нє.
	бле́скь:	гѵбя́вїе (?).
	бли́зь:	а҆проа́пє.
275	бли́знець:	ца́мжнь.
p. 28	блиста́нїе:	лѵ́чи́рє.
	блюде́нїе:	пжзи́рє.
	блю́до:	бли́дь.
	блю́дѵ́ (-ѵ́):	пжзе́ческь.
280	бля́дь (-ѣ):	кѵ́рвїж.
	бля́дїлище:	ло́ де кѵ́р'вїе.
	бля́д'никь:	кѵ́р'ва́рю.
	бля́дника (- ица):	кѵ́р'вж.
	бля́дь:	брѣфа́лж.
285	бля́дє́нїе:	брѣфи́рє.

(1) Berînda scrie cu ѵ şi aceste cinci cuvinte.

	блажи́вый:	чє̂ врѣфито́рю. балами́ть.
	блажосло́вїє:	кѵ̀ви́тє врѣфитоа́рє.
	блажѹ̀: блажосло́влю:	врѣфе́скь.
p. 29	блажѹ̀тчєши: блажосло́вишн, врѣдѝши:	врѣфе́ци.
290	богатнw:	ди̂ дєсте́ль.
	бг҃обо́язнєное:	дє дѵ̀мнезе́ѵ тѣ́мерє:
	боговол'ше́бници:	врѣто́ри.
	бодли́вый:	чє̂ .лпѵ̀нгжто́рю.
	бдро́сть (бо́-):	трезви́рє.
295	бдрѣствѹ (бодрс̑вѹ):	сѧ́ть тръ́зь. нѵ̀ до̂мь. приве́гю.
	божде́нїє:	привегаре. трезви́рє.
	божде́та:	чє̂ тръ́зь (?).
	бол'ѣзнь (-ле́-):	боа́лж.
	бол'ѣзнѹ (-ле́-):	боле́скь.
300		
p. 30	бо́лїй: вѧшїй:	чє̂ (?) мани ма́ре. | чє̂ (?) май мѵ̀ть.
	бо́л'ма, бо́лше:	май ма́рє (?), май мѵ̀л'ть.
	бо́л'ница:	ка́сє дє бо́лнави.
	бо́р'ба:	мейдѣнь (?), лѵ̀птж.
	боре́нїє:	лѵ̀пта́рє.
305	бори́тель:	лѵ̀птжто́рю.
	бо́рѵ (-ѵ̀):	лѵ̀пть.
	борѵ̀см:	лѵ̀тѵ̀-мж.
	ботѣю: (1)	(mĕ îngraş).
	бо́хма:	дє то́. дє припж.
310	бо́шїю:	кѫ̀ а̂мѵ̀. дє то.
	бѵ̀бре́ги: (2)	рѫни́кы.

(1) Verbul acesta a rĕmas netradus şi se află scris la început, în acelaşi rînd cu articulul următor, pentru-că, el fiind în Berînda ultima vorbă pe pagina respectivă, ĭar imediat după el fiind pus din greşélă ca custode al doilea cuvînt de pe pagina următóre, adecă бо́шїю, nu întâĭul, Mardarie a crecţut că adverbiul intermediar бо́хма, prima vorbă tipărită pe contra-pagină, e o continuare a articululuĭ precedent ботѣю.

(2) Acest cuvînt în Berînda e scris бжбре́ги şi e pus tocmaĭ la urma litereĭ б înainte de ultimul articul бѧдѵ̀шїй.

	вѣєслóвїє:	кѵвхѝтáрє невѵнѣскѫ.
	вѣєслóвь:	.ѧшєлѫтóрю. карєлє грѫщє кѵвѝтє невѵнєщ.
	вѣ́и: ѽрó (ѽ-):	невѵ́.
315	вѵмáгл:	хрáтїє: сáѵ фїєшчє моáлє. + сáѵ вѵбáѫ.
p. 31	вѣ́рѫ:	вѣ́рѫ: вихóрь.
	врáзда:	врáздѫ.
	врáзна:	цáрина (1). âгрѵ.
	врáкь (-ѫ):	нѵ́нтѫ.
320	врáчѵ-сѧ:	.ѧсóрѵ-мѫ.
	врáнь:	рѫзбóю.
	врáшно:	фѫ́йнѫ вѵкáтє.
	врéгѵ (-ѵ̀):	гриженскь.
	врєженїє:	грижúрє.
325	врéмѧ:	тáрь. сáрчинѫ.
	врéнїє:	тúна.
	врєный:	чє .ѧтинá.
	врúдость:	ѽцúмє.
	врúчь (-ѫ): врúтва.	врúчѵль.
330	врію врáдѵ:	рáзь бáр'ба.
	врáздà (-ро-):	зѫбáлѫ (?).
	врáнѧ (-рó-):	зàwà.
p. 32	врю (,) голю.	рáзь:
	врúши	рáзи. (2)
335	врѧцало:	коáрдє: сáѵ чóкѫнє (?).
	вьíлїє:	дєскѫнтáрє. лєкѵ́рє (?).
	вьíлїє:	ѩрбѫ.
	вьíсть:	фѵ̀.
	вьíстрь:	липéдє. рѣ́пєдє.
340	вьíстрь.	липєзúрѣ (?) âпєи.

(1) Acest cuvînt articulat şi cu iniţială négră a fost scris maĭ în urmă de Mardarie, probabil din pricină că *agru* erà o expresie cam învechită.

(2) Berînda face un singur articul din aceste douĕ.

	бы́строто́чный.	ѧ̂ че че кы́рж рѣпедє.
	бы́тїє.	фїирє.
	бѣ.	е̂рѧ.
	бѣ́гство.	фы́га.
345	бѣгы́нь:	фыга́чю.
	бѣдѧ̀:	невóє.
	н̂ ш̂	
	бѣ́дє.	невоѧ́.
	м м м	
	бѣ́ды (-и́мъ):	невой, рыгж́, ѧ̂денжмь.
	д	
	бѣ́днѣ.	невои́нь.
350	д	
	бѣ́ство:	невои́рє.
	нд	
р. 33	бѣдя́шѧ:	невой. сили́ндь.
	д	
	бѣжéнїє:	невои́нцє.
	г̂ м	
	бѣ́ждѧ:	невоéскь. ро, ѧ̂дéнь.
	бѣжéлєць:	фыгдрю (?).
355	**бѣ́сь:	дра́кѧ̂.
	бѣсновáнїє:	ѧ̂држчи́рє.
		ѧ̂
	бы́дящїй:	че че ва сѫ фїє.
	*би́ло:	тоа́ка. âѧ чокъне́лѧ̂.
		н̂ ĉ
	*блгогласноєвѣщáнїє:	рѫспы́дєрє кѧ бы́нь гла́.
360	*блгóжє.	ѿи би́нє.
	*бл̃ (= бóгъ):	дѧмнезéѧ.
	ĉ	
	*бжтво:	дѧмнезеи́рє.
	н̂	ѧ̂ т
	*бг̃одáный:	че дє дѧмнезéѧ дá.
		р̂
	*бг̃онóсный:	дє дѧмнезéѧ пѧтжтóрю.
365	ѧ̂	
р. 34	*бг̃орачи́тє:	дє дѧмнезéѧ ѿбитóрю.
		т
	*бц̃а (= богороди́ца):	кáрѣ âѧ нжскѧ́ прє дѧмнезéѧ.
		ѧ̂
	*богáтодарóвный:	че че є дъръвитóрю дє богжцїє:
	*бóдєць:	бóлъдѧль.
		н̂ ш̂
	*боденéць: рáмнъ:	спи́: мъчé.
370	**бóдежь:	жю́нгю:

Ѣ.

р. 36 **Ѣаждéнїе**: пжрѣ́ре.
варéнїе: фїертъ́рж.
вáрь: **знóй**: зжд҃ѕ. прéпек'
варю́: ѧщéпть.
375 **вáснь**: паре-ми́-се. кѫ́нд҃а.
вáть (1): вáдрж.
вáшестрáнь: ди лáтъръ́ коáтрж.
вашúнь: ѧл вóстрѕ
вáю: **двóсвенаго чúсла** (2) прє вѡ҃.
380 **ваáтель**: сѫпжтóрю. скобитóрю.
ваáю: сáпь, скобéскь.
вдóвь: ѿмь вжд҃ѕвь.
вдѿвь: вжд҃ѕви (?).
вéдро: сѫнúнь.
385 **вéздє**: тъ́тúдинилє.
р. 37 **вел'блю́дь**: кжмúла.
вел'вѣ́дь: фѣ́нѣ кържвїей.
вел'лѣпота (**велелѣ-**): мáрє поутѣ́рє. мáрє фрѫсѣ́цє.
велéнїе. врѣ́рє. ѧвѫцжтъ́рж.
390 **велерѣчúвый**: чє мѕ грѫитóрю.
велерѣ́чїе: мáрє грѫúрє.
велúкодшный: чє тáрє дє кѵ́цє (?).
величáнїе: мѫрúрє.
величáю: мѫréскь.
395 **величéствїе**: мжрїе, пѕтѣ́рє.
велúчїе: мѫрúрє. нжцúмє.
велúкый: **велїй**: чє мáрє.
вел'мóжа: бóѭрю (,) пѕтѣ́рни.

(1) Mikl. şi Ac. nu-l aй.
(2) Adecă *de numĕrul dual.* Cf. 3.

вéр'вь : сво́рж.

400 верже́нїе : а҃рзнка́рє.

p. 38 вéрїа : зевоа́рх (l. зево́рь): цици́нн (?).

вери́га : вери́гы : о҃кѣ́дє ла́цзри.

врхстѣ̀ : а҃ чи́чѣ па́тє дє ми́лж.

врхте́пь : пе́цєрж.

405 врх́тогра́ : грхди́нж.

врх́тогра́дарь : грхдина́рю.

врхо́вный: че ма дєсе́пра.

вéсь : са́ : о҃ра́шь (?).

весе́лїє : ве́лїє.

410 вéсма : дє то́.

вéтхїи : че вéкю.

вéцєство (1): (materie).

вéць: лзкрз трѣбж.

ви́дь: фѣлю.

415 вид҃нїє: ведѣ́рє. квста́рє.

видитсѧ: сє вѣ́дє.

p. 39 вид҃нїє: ви. ведѣрє.

ви́дѣти о҃стро: а҃ ведѣ рѣ́пєдє.

винà: пхрѣ́рє: рхдзи́рє темєлїє а҃ то́ гра́ю.

420 вини́тєныи: че винзито́рю.

вино́вень: винова́: рхдзито́рю (?).

виновный: че винова́.

ви́ны: вины (?).

---

(1) Mardarie a pus acest cuvînt fără traducere la începutul articulului următor, din causa unei greşeli tipografice, care se observă în Lexiconul lui Berînda. In adevĕr subst. gr. ὕλη *(materie)* pus după вещество: матéрка, fiind tipărit în Berînda cu litere chirilice, a fost luat de Mardarie drept conjuncţia slavică ѣлй *(saŭ)* şi aşă, în loc de două articule, a eşit unul singur.

винáрю (-рѫ):	вїмрю.
425 ви́ночер'пáтє.	мєскѫторю дє ви́.
ви́стнѣє:	кѕ дѣди́сѧль (?).
витáлница:	кáсє дє ѡ҃спє́ци.
витáю:	лѫкѕє́скь.
ви́хо:	ви́хо.
430 вѫкѕшáю (вк -):	гѕ́сть.
влáга:	мѫ́згѫ. ѕ҃дѫтѕ́рѫ.
влка (= влады́ка):	ѐпкпь.
влады́ка.	бирѕитóрю.
р. 40 влчьствѕю:	бирѕє́скь.
435 влады́чество:	бирѕи́рє. пѕтѣ́рє.
властели́нь:	дєрєгѫтóрю. бóıа. пѕтѣ́рникь.
властите́скый:	домнѣ́щє (?).
влáсть:	бнрѕи́нцє. пѕтѣ́рє.
влáюсѧ:	шѕкѫє́скь. сáѕ .ѧвѫлѕє́скѕ-мѫ.
440 влáнїє:	.ѧвѫлѕи́рє.
влéкѕ:	трáгь.
влекѕ́сѧ:	трáгѕ-мѫ.
вѫнѣ (внѣ):	ѧфáрѫ.
вѫнѣ градá (внѣ-):	ѧфáрѫ дє четáтє.
445 вѫнѣкоу́дѕ (внѣѕдѕ):	дин афáрѫ.
вѫнѣ́шнїй (вн-):	чє дин афáрѫ. ѧль ѧчєщїи лѧми.
р. 41 вѫнѣ́шнѫѧ (внѣ́шнѧѧ):	ѧ дни афáрѫ.
вѫдворéнїє (во-):	кѕрцишáрє. сѫлѫшѕи́рє.
**водотó:	ѕ҃дѣлѫ (?).
450 вѫ дн҃ (вóднє):	.ѧ зи҃.
водонóсь:	вá пѕтѫтóрю дє ѧпѫ.
водовáжа:	лѧми́нл (?) пѣцѕлѕ.
вóдосланє гробь:	морʼмѧ́ кѕ ѧпѫ ѧщерʼнѕть.
вóдотéчь:	вáдь.
455 вóжь:	пѕрʼтѫтóрю.

	возатай (,) вѫсáникѣ:	кѫлжрá сикїрáшѣ.
	вѫзнáкѣ (вознáкѫ):	·ѧдѫрѫ́пникѣ.
	воúнѣ (вóинѫ):	воинúкѣ.
p. 42	воúнство:	воиничúмє. ѿáстє.
460	влáна (вóлна):	вáлѯ̂ âпей.
	вóлею бжїю (— бжїєю):	кѯ вóж (sic) лѯ̄ дѯмнезéѯ.
	вóлѯє йгò:	жѯ́гѯ̂ бóилwрѣ.
	вóлю:	вóю.
	вóлѫ:	вóѫ.
465	вѫнзéнѣ (вонзéнѫ):	сѫцета. ·ѧпѯ́нсѣ.
	вонзóша:	·ѧфúсержѫ. ·ѧпѯ́сержѫ.
	вѫнмѝ (во-):	сокотѣ́цє.
	вѫнмѣ́мѣ (вóнмѣмѫ):	сѫ сокоти (,) кѯ дѣдúнсѣ сѫ âскѯлтжѫ́.
	вѫ́нѣ (вóнѫ):	âфáржѫ.
470	вѫ́нѣ (вóнѣ):	·ѧржнсѯ̂.
	вóнѫ:	мїросѣáлжѫ.
	врáгѣ:	врѫжмáшѣ
	врáжда:	врáжбжѫ.
	врáждѯю:	·ѧврѫжбжскѣ (?).
475 p. 43	врáнѣ:	кóрбѣ.
	врáнѣ нóщный:	кóрбѣ дé нолтє.
	врáска:	зврѫчитѯ́ржѫ.
	врáскавый:	чѐ зврѫчúй.
	врáта:	поáрта.
480	врáтарь:	портáрю.
	вратúло текѯщы (ткѯщыѫ):	сѯ̂ дє цесѯ́: парà ãї.
	врáчь:	врáчь. дофтóрь.
	врáчба, врачевáнїє	врѫчюúрє. лекѯ́рє.
	врачéбница:	кáсє дє видекáрє.
485	врачє(в)ство;	лекѯúрє. дофтóрїе.
	врáчѯю:	лекѯéскѣ.
	врéдѣ:	вѫтѫмáрє.

вре́ди : боа́ле :

вредѝ. ва́тъмж.

490 вредѝтель : вътъмжто́рю.

р. 44 врежда́ю : ва́тъ.

врежда́юсѧ : ва́тъмѕ-мж.

вре́менный : ѧл врéмїей (?).

врѣ́мѧ (вре́-) : врѣ́ме.

495 врѣ́тище (вре́-) : зжблжѕ (?).

вързчéнїе (вр-) : да́ре .ѧ мжнж :

вързтка (вр-) : .ѧдемжнж (?).

вто́рицею : ѧ доа́рж.

вквкреннo : .ѧкредицатж. да́тж .ѧ мжнж.

500 вздворжется : сължшѕжще-се (sic).

вздворжюсѧ : сължшѕéскѕ-мж.

вздрѕжа́ю : .ѧфѝ. .ѧпла́ть

вздрѕже́ : .ѧфѝпть. .ѧтърѝ.

вздѣ́ше : .ѧкжкж (?).

505 вздѣ́ю : .ѧка́р'кь (?).

р. 45 вожделéнїе : потѝре. до́рь.

вожелѣ́нный : чѣ потѝть.

вожелѣ́вáю : ѧм по́тж. са́ѕ пъ́рѕрѣ потéскь.

вожелѣ́ю : потéскь доréскь.

510 возáемь да́ю : да́ѕ .ѧпрѕмѕ.

возбранéнїе : ѧпжра́ре. о҃прѝре.

возбранѝтѣ : ѧпжрхто́рю.

возбранжю : ѧпжрь.

возво́ждѕ : рждѝкь. .ѧна́цѕ.

515 возвращéнїе : .ѧтоа́р'чере.

возвѕзж саполонда (l. сапо́жда) : кърѣwа .ѧкдл'цемѝнтей.

возвѣщáю : спѕю да́ѕ вѣ́сте.

р. 46 возвѣщéнїе. ѡповѣда́нїе. спѕнере.

возгла́вїе : возгла́вница : пе́рина.

вѫзгла́сь : стригáрє (?) :
вѫзглаша́ю. стри́гь. спⷭ́ю.
вѫзглаше́нїє : стригáрє. спⷭнéрє.
вѫзгорѣ́нїє : ·ѧ̂чидéрє. ·ѧ̂ѳїєвѫзнтáрє.
вѫзда́нїє. вѫздаа́нїє. дáрє. плѫ́ти́рє.
вѫздвиже́нїє : рѫдикáрє.
вѫздви́за́ю : рѫди́ ·ѧ̂на́цⷭ.
вѫздéждⷭ : рѫдикá-вою : ·ѧ̂нѫ́лцá-вою.
вѫздрѫжа́нїє (-дєрж-): цинѣ́рє. а̂жⷭнáрє.
вѫздрѫ́жнѝ (-дéрж-) : цїитóрю а̂жⷭнѫ́тóрю.
вѫздⷭ́хь : а̂ѣ́рь : вѫ́нть (?).
вѫздѣкла́нїє : лⷭкráрє.
вѫздѣкла́ю : лⷭкрéзь.
вѫздѣ́нїє : рѫдикáрє.
вѫздѣ́ю : рѫди́кь. ·ѧ̂на́цⷭ.
вѫжада́сѧ (вѫзж-): ·ѧ̂сєтóшє.
вѫзызыва́ю : стри́гь.
вѫзложе́нїє : пⷭнéрє.
вѫзлїа́нїа : врѫса́рє.
вѫзло́жѝ : пⷭ́сє.
вѫзлы́сь : плєшⷭ́вь. лєѵí ѓí.
вѫзлѣгáю : шéзь.
вѫзмава́ю, вѫзмалю : а̂мєли́ць.
вѫзмага́ю : ·ѧ̂тѫ́рéскⷭ-мѫ́.
вѫзмⷭтисѧ : тⷭбⷭрѫ́-сє. спѫ́мѫ́тѫ́-сє (?).
вѫзмⷭщáю : тⷭр'бⷭрь.
вѫзна́кь : ·ѧ̂тѫ́рѫ (l. ·ѧ̂дѫ́рѫ).
вѫзнесéнїє : ·ѧ̂нѫ́лцáрє.
вѫзника́ю : мѫ́ ко́ рѫса́ю. (?)
вѫзникнⷭ́ти : а̂ рѫсєрѝ (?) а̂ сє дєцєп'та̀.
вѫзо́рѫ : прєви́рє. ѳѫ́п'тⷭ́рѫ (?).
вѫзо́рь : ло́кⷭри а̂ра́тє (?).
вѫзражáю : ·ѧ̂тѫ́рѫ́ (?).
вѫзражéнїє : ·ѧ̂тѫ́рѫтáрє. ·ѧ̂противи́рє (?).

	вѣзразѝ:	ѧтхржтж. стхтѣ ѧ противж (?).
555	вѣзрáсть:	крескѣ (?).
	вѣзрастáю:	крéскь ѧмѣцéскѣ-мж.
p. 49	вѣзрастѝ:	ѧмѣцѝ.
	вѣзрастѝ:	ѧмѣлѧцѣцє (-ѣцє).
	вѣзрачéнный:	че вѣрѣѝ (?).
560	вѣзыскáнїє:	квѣтáрє.
	вѣзыскáнный:	че квѣтá.
	вѣзыскѣю:	кдѣ.
	вѣзы́цѣ:	квѣтá-вою.
	вѣи́стиннж:	âдєвжрá.
565	вѣкѣ́сь: вѣкѣшéнїє:	гѣстáрє.
	вѣкѣшáю:	гѣ́сть.
	вѣлагáлищє:	пѣ́нгж.
	вла́хвь: влѣшéвни:	вржжитóрю.
	влѣховáнїє (l. влѣхво-):	врѣжúрє.
570	влѣшбà:	врáжє.
	вла́чєць:	поломúда (?). скáй.
p. 50	вълéпотѣ: ѝ вѣрáснотѣ:	âдєвжрá. кáдє-сє. (1)
	вѣмѣнáю:	сокотéскь.
	вѣмéсто, рады, длѧ:	петрѣ.
575	вѣмѣтáющей: вѣвергшєи.	чєи че âрѣ́нкж. чєи че дáѣ.
	вѣнєгдà: (вѣ́жє:) (2)	кáнды. ѧ чѣ (,) ѧтрачє чá. (?)
	вѣнезалѣ.	дє прúпж. дє нжпрáснж ѩтє.
	вѣнємлéнїє:	сокотúрє. кизѣрє. (?)
	вѣнемлéтє:	сокотúци (?).

(1) Ar fi trebuit pus întâiŭ *cade-se* saŭ maĭ bine *cum cade-se.*

(2) Acéstă vorbă slavonă fiind tipărită în Berînda în acelaşĭ rînd cu corelativul săŭ anterior вънєгдà: (malorus.) гдѣ, Mardarie a creḑut, că ea este maloruséscă, ca şi гдѣ, şi e pusă tot pentru explicarea adverbiuluĭ вънєгдà. Ast-fel, traducênd românesce şi cuvîntul sl. вѣ́жє şi traducerea luĭ în malorusesce (втóй чáсъ), în loc de douĕ articule a format numaĭ unul.

580	вънемлю:	къ дѣдѝсь сокотѐскь (?).
	вънимáнїе:	сокотѝре (?).
	вънимáте: вънъшѝте.	сокотитóр (?).
	вънимáю:	сокотѐскь. ѧцелѐ. (?)
p. 51	вънїйдѝ:	ѧтрѫ.
585	вънѫ́трѣ:	ѧлѫ́нтрѫ.
	вънѫ́трѣнїи чл҃къ (=ч(є)ловѣ́кь).	ѡ дх҃о́вничѐскь.
	вънѫ́трѣнмѫ:	чѣ́ле дѝ лѫ́трѫ къ ѧи зѝче, ѩнима мѫ́нѫтѫ́иле.
	вънѫ́трѣоу҃дѫ:	дин афáрѫ (?).
	вънѫ́трѣ҆дѫ ст҃лица (=свѫтѝл-).	ѧлѫ́трѫ ѧ бесѣ́рекѫ.
590	вънѫ́трѣ҆дѫ храмѝны.	ѧлѫ́трѫ ѧ кáсе.
	вънѫшáю.	сокотѐскь (?).
	вънпáдь (-ѣ):	кѣзѫ. ѧжѫ́нсе (?).
	вънперáю (1).	ѧѧрипéзь.
	вънскрилáю (1).	ѧпенезь.
595	вънїéнїе:	стригáре.
p. 52	вънїю:	стрѝгь. цѝпь.
	вънлѣчáюсѧ:	рѣцѫ́ескѫ-мѫ (l. хѫ-) (?).
	вънлѣчéнїе:	ѧтрѫпáре (?).
	вѫ́пль:	цѝпѣть.
600	вѣразмлáю:	ѧцелецезь (?). ѧвѫ́ц'.
	вѣрѫчáю:	порѫчѐскь (?) кѫтенѐскь. дáѫ ѧ мѫ́нѫ.
	вѣсáдникь:	кълѫрáшь.
	вѣсѐгдѧ:	де пѫ́рѫрѣ.
	вѣселéннаа:	тоáтѫ лѫ́мѣ.
605	вѣселѧ́юсѧ:	сълѣшѫ́ескѫ-мѫ.
	вѣсѐпрїáтелице:	де тóци прїѝмитоáре.
	вѣсѐсвѣрѣшéннѣ.	де тѣ́ дѣсвѣрѣшѝ.

(1) Berînda pune aceste două vorbe slavice imediat una după alta în unul şi acelaşĭ articul, aŭ decĭ după el sens identic.

вѯсѣцѣ́лый: чє .ѧтрє́кь (l. -е́гь).

р. 53 вѯсклаби́лѯсѧ: сє зибѝ а̑ рѯ́дє.

610 вѯсклица́нїє: стригáрє. лѯ̑дáрє.

вѯскрѧмлє́нїє. хрѯ́нѝрє.

вѯскрє́нїє: .ѧвїа́рє.

вѯскрѣ́шє́нїє: .ѧвїа́рє дєла а̑тѯ.

вѯскрꙑ́лїє рꙑ́зѫ: поáлєлє хаинелѡ́.

615 вѯскѯю: пѫнтрѯ̀ чѣ̀.

вѯсподвизáюсѧ: .ѧпротѝвѫ мѫ лѯ

вѯспомина́нїє: а̑дꙋ́чєрє а̑ мѝтє.

вѯспомина́ю: а̑дꙋ́кь а̑ мѝтє.

вѯспрїемлѣ́тє: лѯ́ци.

620 вѯспрѧна́ю: рѯсáю (?).

вѯспа́ть: .ѧдѯрꙋ́пть.

вѯспа́тисѧ сѫнцє (= слѫн-). сѫ .ѧтоáрсє соáрєлє .ѧдѯрꙋ́пть.

р. 54 вѯспѧщáю: .ѧтокь .ѧдѯрꙋ́пть.

вѯспѧщáюсѧ: .ѧпїа́дєкѯ-мѫ. .ѧтóркѯ-мѫ .ѧ дѯрꙋ́пть.

625 вѯста́влѧю: скó проп'тéскь.

вѯстлаплє́нїє: .ѧтоáрчєрє (?).

вѯстлапла́ю: .ѧтóркь (?).

вѯстѧ́гна (вѫ стó-): при.ѧ ѯлѝцє.

вѯстóкь: рѯсерѝтѯль соáрєлѯ̄.

630 вѯстѯжѝша: сѫ тѯр'бѯраєѝ сє сѯ̑пѫжѫ (l. сѫ тѯр'бѯрáрѫ ши сє сѯпѫрáрѫ).

вѯстѧзꙋ́ю (l. вѯстѧ́зꙋю са В.): .ѧтрє́бь. сокотéк'.

вѯсꙋ́є: .ѧ дєшéрть.

вѯсхвáлѧю: лаоу̑дь.

вѯсхитѝша: рѫпѝрѫ.

635 вѯсхищáю: рѫпéскь.

р. 55 вѯсхищє́нїє: рѫпѝрє.

вѯсхлащáю, вѯстѧгáю: ѻпрéскь.

вѯсхлащє́нїє; ѻпрѝрє.

	вѫсѣ́кѣ, вѫсѣ́кый:	то (,) фїєш'ка́рєлє.
640	вѫсѣчѣ́скаа:	тоа́тѫ фїирѣ. то́тъ чє ѫ̃стє вїѕ (?).
	вѫсѣчѣ́скый (l. вѫсм́чески ca B.):	дє то́тъ.
	вѫт'цѣ (вѫ тцѣ). прóнw:	.ѧ дєше́. .ѧ залѕ́ (l. .ѧ залѕ́).
	вѫ̃рѫжа́ю (-рѕ-):	.ѧ̂рмéзъ
	вѫ частѝ:	.ѧ па́р'тѣ.
645	вѫчѧ̃чéнїє (=вѫч(є)ловѣчéнїє):	.ѧ̂мєнúрє.
	вы̑ (l. вы). ва́сь (1).	во́и. прє во́и.
	вúнѕ.	дє пѣ́рѕрѣ .ѧ вѣ́кѣ.
	высóкосе́р'дїй (-рдый):	чє кѕ йнимъ ма́рє трѣ́фашь.
p. 56	вúсо тѣ́пцѣ (высот-):	(imineĭ) (2) а̂ѕ кѫцѣ́нн .ѧна́ци.
650	вúспрѫ. высóко (-о, Mk. высость):	нѫл'цúмє (?).
	вúспрѫнїи: высóкый:	чє .ѧна́.
	вы̑хóкы (3):	. . . . .
	вúшшє:	дєсѣ́прѫ. спрѐ (?).
	вúѧ, шúѧ, тúль.	чєбúчѣ. грѕма́ззль.
655	видѣ́нїє (l. вѣ- ca B.):	цїúнцє.
	вѣ́домь:	цїѕ̑ть.
	вѣ́дь: вѣ́домость:	цїúнцє.
	вѣдѣ́ти ѝзвѣ́стно:	а̂ цн а̂дєвжра́ть.
	вѣ́жа:	цїѕ̑ть. .ѧцєлєгѫтóрю.

(1) Acusativ pl. rusesc şi malorusesc pus de Berînda spre a explică forma nominativ-acusativului slavic вы̑.

(2) Berînda tălmăcesce tot aşà: качмáги, а̂ко пантóфлѣ. Prima din aceste vorbe se ḑice aḑi în rus. şi malorus. la sing. кашмáкъ, de unde moldovenescul *buşmachiŭ*. Cuvîntul din parentese a fost uĭtat probabil la prescris.

(3) Acéstă vorbă, pe care Mardarie n'a sciut cum s'o traducă în românesce, e explicată de Berînda prin ѧмáра *(şanţ, canal)* şi прóходки (póte *trecerĭ prin, primblărĭ)*. În Dicţionarul Acad. rus. вы̑ходка se află cu sensurile următóre: *cântare de o singură voce;* abatere; *alusie, provocare.* Cuvîntul nu există nicĭ în Lexiconul paleosl. al luĭ Miklosich nicĭ în Dicţionarul trilinguic din 1704, cum nu e nicĭ forma прóходка în cel malorusesc al luĭ Zelechowski şi în cel rusesc al luĭ Makaroff.

660 вѣ́жда:	цѣ́нєлє (?).
вѣ́жество:	цїи́нце. ѧцелѣ́цєрє.
р. 57 вѣ́їа. йлй (sаŭ) вѣ́твь.	стлькпа́рє. кра́кинѫ.
вѣ́мь, й̂ свѣ́мь	цїѕ. ши прич́е́.
вѣ́нє́ць:	кѕнѕ́на.
665 вѣ́нча́нїє:	кѕнѕна́рє.
вѣ́рл.	кредй́ца.
вѣ́рнѣ:	ѧкредїнца́ть. а̂дєвѫра́ть.
вѣ́сн:	цїи.
вѣ́стникь:	спѕитóрю. со́.
670 вѣ́тїй:	филосо́фь (?). мѫе́стрѕ дє кѕвинѣ.
вѣ́трйло:	вѣ́трйлѫ кѕра́вїей.
вѣ́цла́нїє:	рѫспѕ́йдєрє (?).
вѣ́цла́ю:	рѫспѕ́йзь (?). спѕю.
р. 58 вѫза́ю: й̂ свѧ́зѕю:	ле́гь.
675 вѫзю вѣ́нцы:	кѕнѕ.
вѧцꙗ́шє:	мли мѕ́. мли ма́рє (?).
вѧцꙗ́шїй (1):	чє мли мѕ́.
+*васи́ликй.	бѕсїѿ (?).
*вавїлѡ́ (-илѡ́нѫ) (1):	вл́. тѕрꙗ́бѫра́рє.
680 *ва́їе:	стѣпѧ́ри дє финй́кѫь. сл́ѕ дє ле́мнь (de curmalŭ).
*ва́рѫ ї̂ѡна̀:	фїю порѕви́цей.
	фїю лѕц ї̂ѡна̀.
*варлаа́мь:	фїю бѕнь.
*васи́лїй:	ѧпжра́.
*василїискь (василїск'):	вїпєрѣ.

(1) Intre numerele 677 şi 679 Mardarie a fost lăsat două rînduri nescrise, saŭ pentru a deosebì cuvintele slavice propriŭ ḑise de aşà numitele nume (streine) saŭ în speranţă că va găsì câte-và vorbe slavice, pe carï să le scrie maï târḑiŭ.

685 *вєнїамúнь : ✝ — фїю зúлє, сáѕ | а вѕнжтцїей, сáѕ а дерепґтжцїей (l. *al dereptеĭ*, adecă *al mânii drepte*). сáѕ а âмжржчюнєи, сáѕ а мжгáрюлѕй.

*видсаїда (вид-саїда). (1) — касє де маслúнє (?).

*власфúмїа : — хѕлж.

*волнєрґíсь : — фїнй тѕнетѕлѕй.

*восóрь : плáт. тєкло : — трѕпь (?).

690 *вїссонь : — кѕфтѕрїє. пкзж сѕцїрє.

*варґвáрь (вáрварж) : — пжгá (?) нецїѕть.

Г.

p. 61 Гадáнїє, ганáнїє, ганаство. — гжчúрє. âцелєцере неаржтáтж. (?)

гадатєствю : — гжчéскь семнézь (?).

гажéнїе : — рєк хѕлж. доженúрє.

695 гáза : — вистїерїє. богáцїє.

гáщи : — йзмєкнє. кацѕни.

гибєль : — перечюнє.

глáвизна : — капжтáю. âчепжтѕржж.

глáвотжжáнїє : — болúрє де кá (l. кá).

700 гл҃áнїє (= глаголáнїє) : — гржúрє.

гл҃ж (= глаголж) : — грáю.

гл҃ю (= глаголю) : — гржéскь.

глá : — глá.

глашáю : — стрúгь.

705 глézно (maĭ bine глézна) : — глézна.

---

(1) Adecă în Berînda e despărţit în două vorbe cu linia.

p. 62 глипа́нїе : кѫ́та́рє.
глѫбина̀ (глѫбина̀) : а̂дъ́нкъ́тъ́ра.
глѫбо́ко : а̂дъ́нкь. ма́рє (?).
глѫ́мь : глѫ́мъ.
710 глѫмлю́сѧ : пѫ́рѫ́рѣ мъ ѧ̂кѫ́.
прѝмблѧ-мъ (?).
ѝзы́йдє ѝсла́кь погла́ми- ѐши ѝсла́кь а̂ сє прибла̀ ла
тисѧ на̀ полєкъ вѣ́рѫ : (1) ка́пь ѧ̂дє са́ръ.
глѫмла́сѧ : скра́бїамѫ-мъ. грижїамѫ-мъ (?).
гнила́м : пѫ́трєдъ стрика́тъ
гно́й : пѫрѫ́н. гѫно́ю.
гно́є точи́ (гноєт-) ѿчи́ма ѿмь кърѫ-й ко́ръ пѫрѫ́й дн
ѻ̑ки. ѫрдѫрѫ́.
715 гнѫша́юсѧ : скръбе́скѫ-мъ.
p. 63 гню́ск : ѫръчю́не.
гнѣвь : мѣнїє.
говзова́нїє : ѳби́лїє : ди дестѫ́ (?).
говзѫ́ю : ѧ̂мѫлѧ̀цє́скѫ-мъ (?).
720 говѣ́йный : (2) чє чисти́.
говѣнїє : тѣмерє. чисти́рє.
говѣ́ю : къ фри́къ мъ сфїе́скь.
говѣ́до : (-ка́-) добито́.
го́лоть : гри́дирє (?). гїа́цъ.
725 голошь̀ : къ жа́лє пла́нгь.
голѫбь (го́лѫбъ) : порѫбь.
голѣ́мо : ма́рє (?).
голѣ́мый : чє ма́рє.
гоне́нїє : гони́рє.
730 гоню̀ : гоне́скь.
p. 64 гонза́ю : ѫтѣка́ю : ска́пь.

(1) Gen. 24 : 63.
(2) Cf. 783.

	гонзѐ, й (ѕі) гозни́вь:	скѫпи́.
	гонзе́нїе:	скѫпа́рє.
	гони́тє:	гонито́рю.
735	гора̀:	мо́тєлє (l. мѝ-): крєдїнца (?).
	горѐ:	ѧма́рь. невѣ́є.
	**го́рѣ:	ѧ сѣсь.
	го́рєсть:	ѧмѫржчю́не.
	го́р'кїй: го́рє. (1)	че ѧма́рь.
740	**го́р'ко:	ѧма́рь.
	гра́дость (го́рд-):	тро́фѫ.
	гор'жо́єм:	тро́фє́ско-мѫ.
	гра́дь (го́рдѫ):	тро́фашь.
	грѫдьі́нѫ (горд-):	тро́фа.
745		
p. 65	грѫта́нь (горт-): (2)	гро́ма́зо (?).
	го́р'ница:	фоншо́.
	грѫта́новѣ́сїє (горта-):	ѧдржчи́рѣ гро́ма́зола (?).
	горошѝца:	мощара́ю, паю́ (?).
	горо́шно:	(дє) мощá(р)ю.
750	госпо́дїє:	до́мни.
	госпо́ди. па́нь.	до́мнь жѕпи́ стѫпи́.
	господство:	домїє. пѕтѣ́рє.
	господствю (господствою, Ас. -по́дъ-):	домнє́скь.
	гдь (Ас. госпо́дь):	до́мнь: хѵ́рїоѕ (l. κύριος), Домїинѕ (l. Dominus). ѕндє сѫ скрїє кѕ-тила, ѫстє дє чйстє, нѕ-и дипрєѕнж кѕ ацїй. (3)

(1) Acest cuvînt e pus în Berînda la început, iar го́р'кїй îi urméză şi-i servesce ca traducere. Forma го́рєкъ nu e nicĭ în Lexiconul luĭ Miklosich nicĭ în al Academieĭ rusescĭ.

(2) In Berînda acest cuvînt e după го́рница.

(3) Vorbele tipărite cu litere rărite sînt adause de Mardarie.

755 р. 66 гоцѣнїє : ѕспѫ́: сáѕ воровúрє (?).

гости́ница : кáсє дє ѕспѫ́ (?).

гости́тва. (1) короáкж (?).

градáрь (грáдарж) : грждинáрю.

градéжь : плóть гáрдь.

760 грáдь. четáтє.

граждани́ : четжцá лжкѕитó.

градаи́ство : вїáцж. сáѕ. дєприндéрє (de cetăţan).

гранéсь, гранесослóвїє. (2) стй вїéр'шь.

грáнь : о҃тнгю. пáртє. кóдрѕ.

765 крангранéсїє (l. крає -) : мáрцинѣ ѧчєпжтрїей (?).

грéбло : вѫ́слж : ѳпáчинж.

р. 67 грéбцѣ (гребцѣ) : ѿпжчинáши.

грéзновєнь (3) (l. грéзнж): стрѕ́гѕ дє áѕѡ.

грúвна злáта : гїер'да дє áѕ сáѕ лáцѕ.

770 грóбь : гроáпж мор'мжть.

грóздь : стрѕ́гѕрь.

грóхо : грóхо (?). кикó.

грѕ́ди w ѳвна : пїєптѕ ди ѿае. йсхó, к~á.

грѣ́за : мочúрлж. тúнж (,) гѕнóи (?).

775 грждѕ́ : мéр'гь. вїю.

гржджцiй (-дѕ́-) : чé чє ва сх вїє.

---

(1) Miklosich гостьба, гоститьба convivium.

(2) Acest al doilea cuvînt însemnézĕ, după Miklosich, *recitare de versurĭ*.

(3) Acéstă formă ar puté fi adjectiv cu sensul *de struguri*, saŭ, cum s'ar ţice în Moldova, *de pómă;* cf. грезновьнъ din *Lexiconul paleoslavic-grec-latin* al luĭ Miklosich şi грезнóвный din al Academieĭ rusescĭ. Maĭ probabil însă e o greşélă a luĭ Mardarie, care n'a înţeles formele şi semnele cam încurcat date de Berînda : грезновѣ́йіе, грéзнѣ, ѣ : грóно винов чн: д҃. Substantivul întâĭŭ trebuià cetit cu ен şi fără ен şi însémnă *struguri*, al doilea se află şi astăḑi la Maloruşi, ĭar ъ e finala slavică a aceluĭaşi cuvînt.

	гѫба:	бѫрѣ́тє дє ма́рє.
	гѫбѝтель:	пїе́рзєто́рю. мо́ (!) (1).
	гѫбѝтєство:	пїер'зечю́нє чѫма (?).
780	гѫдє́ць:	лѫ̂та́рю.
p. 68	гѫ́сли:	ла̂ѫ̂тє (l. - ж):
	гѫ́сль:	ла̂ѫ̂тє (l. - ж). кобѫ́зь.
	*говѣ́нинь (2):	тємжто́рю дє дѫнезе́.
	*го́дище: го́дина:	а̂нѫ.
785	*гаввада̂:	ло пар'доси́ть.
	*гаврїи́ль: †	ѿмь а̂ лѫ̄ дѫмнезе́ѫ. са́ѫ, пѫтѣ́крє
		а̂ лѫ̄ дѫмнезе́ѫ. са́ѫ, пѫтѣ́крь (?) мѣ дѫмнезе́ѫ.
	*га́зофѵлаки́а:	вѝстїєрїє дє ва́се (?).
	*герасѝ (-ра́снѫ): †	че чиѝ(с)ти́ть.
	*гє́рманьь: †	та́рє дє мі́ѝнтє (?).
790	*гєѡгра́фїа:	скрисоа́рє дє пжмѫ́нть.
	*гєѡмєтрїа:	мѫсѫ́ра дє пжмѫ́ть.
	*гєѡ́ргїє (-їѝ): †	лѫкржто́рю дє пжмѫ́. плѫга́рю.
p. 69	*голго́да:	ло́кѫ цє́ствлѫ̄. ѻ҃ндє зжчѣ цє́ствлѫ̄ ка́пѫлѫ̄ лѫѝ а̂да́ (3).

(1) Acest cuvînt мо́, ce însemnéză *cĭumă* şi care e în maĭ tóte limbele slavice, se află în Berînda imediat după гѫбѝтєлство. Decĭ şi Mardarie trebue să-l fi scris întâĭŭ în rîndul următor, póte cevà maĭ sus, de-l va fi adaus maĭ în urmă; la prescris însă, din repeţicĭune, ĭ-a greşit locul. Aceeaşĭ expresie explică şi sensul nu tocmaĭ esact de *cĭumă*, ce Mardarie maĭ atribue substantivuluĭ гѫбѝтєство.

(2) A maĭ fost odată, la 720, însă determinat.

(3) Proposiţia acésta tipărită cu litere rărite nu e în Berînda; decĭ e un adaus al luĭ Mardarie, probabil după tradiţie. P. Alexiev, în al său Церковный Словарь, Moscva 1773, p. 67, încă ḑice: «După părerea învĕţaţilor bisericescĭ (locul) se numesce *al capului*, pentru că Adam a fost îngropat acolo şi capul luĭ s'a sfinţit cu sângele Domnuluĭ.»

*грáматúка (грáматíка): .ѧвхцжтѹ́рж дѣ скрїе би́не ши
дѣ грхй: .ѧвхцжтѹ́ра дитѫ́ю
ди чѣ́ле ша́те мещешѹ́гѹри
сло́коде.

795 *граф́їа (графíа): кодéю їе зї.

*григо́рїе (- й): ѧскѹцй́ ла ми́тє (?) трѣ́зь.

*гѹ́рїй: пѹрѹрѣ́ то́кма.

(Д).

p. 71 Да бѹ́деть: сѫ фїе.

да кѫзьíщеть: се ка́ѧте.

800 да́же: пѫ́нж.

да́мы (în loc de да́мѫ мы): дѫ́ но́и.

да́ мы (pentru) ка но́и. (1)

да́нь: би́рь. + дадє.

да́рь: да́рѹ.

805 дарономе́нми: пѹта́ре кѹ да́де. .ѧкѹнжѹра́ре. (?)

два́ци: де доа̀ ѿри.

двекѹ́ю: рѹ́мегь.

две́рникь: ѻ҆ушáрю.

две́рь: ѻ҆ушa.

810 движѹ́: рждй (?): клѫтéскь.

двойчно: .ѧдои́ть (?).

двосро́чїе: доа̀ сороáче (?).

p. 72 дебе́лость: гроси́ме. про́стїе (?).

дебе́лохѹ́донникь: грѹба́вь. мещѥ про́сть.

815 дебе́, дебе́лый. про́сть (?). гро́.

де́брь: пропа́стїе (?).

де́лва: боѳка́нь. .ѧлбїе (?).

(1) Acest articul e scris de Mardarie la margine, în două rînduri şi cu litere mai mici.

	дн҃ь (=дьнь sай де́нь):	зїwа̀.
	дрѫжа́ка.	цинѣ́рє пѧтѣ́рє цѧрїє.
820	дрѫза́ю:	·ѧдрѫзнє́скь.
	дрѫзноке́нїе:	·ѧдрѫзни́рє.
	дрѫзо́, дрѫзо́сте	·ѧдрѫзнє́скь (l. -е́ць).
	дрѫзо́сть:	·ѧдрѫзни́рє.
	дрѫзко́сть:	·ѧдрѫзнѣ́лѫ (,) ѳ҃ѫрѫ рѕши́нє.
825	дрѫзнове́ннѣ.	·ѧдрѫзни́ндь.
p. 73	дрѫзо́стный: (1) дрѫзкїй.	чє ·ѧдрѫзнито́рю (,) ѳ҃ѫрѫ рѕши́нє.
	дрѫ́зый:	чє ·ѧдрѫзнито́рю.
		чє кѕтєзєто́рю.
	де́снаа, десни́ца:	дєрѣпта.
	де́сный:	чє дєре́пть
830	ди́вь, ди́вство:	минѕ́нє.
	ді́дагма:	·ѧвѫцѫтѕ́рѫ.
	дмѕ̀:	сѕ́ѳ҃лѕ. ·ѧѳ҃лѕ. ѳ҃лѕе́рь (?).
	дне:	ѧстѫ́зи:
	до́блесть:	витєжїє. брѫвцїє.
835	до́блествѕю:	мѫ̀ витєже́скь.
	до́блїи: доблестве́нный.	чє витѣ́зь чє пѧтѣ́рникь.
		врхто́.
	до́бль:	витѣ́зь. та́рє.
p. 74	до́блѣ, доблестве́нѣ (-ве́ннѣ):	витєжѣ́цє.
	добродѣ́тєлїе.	лѕкра́рє дє би́нє.
840	до́бродѣ́тє.	ѕѕнѫта́тѣ (?).
	до́бродѣ́тєный:	дє би́нє ѳ҃кѫто́рю. чє чи́йстй. (?)

(1) Berînda pune aicĭ virgula, nu două puncte; consideră decĭ vorba a doua tot ca slavică. In Dicţionarul Academiei rusescĕ se află, ca şi în rusésca de astădĭ, forma де́рзкій, ĭar în *Lexiconul paleosl.-gr.-lat.* al luĭ Miklosich дрѫзкъ.

	дóброе пристáнище:	бѣ́нж âдѫпостúре.
	дóброта:	бѣнжтáтѣ фрѫсѣ́цѣ.
	дóбры, бл҃гїй:	чє бѣ́.
845	добы́тїе:	добѣ́дж.
	доко́лно:	дєстѣ́лѣ.
	дово́ленъ:	чє ди дєстѣ́лѣ.
	дово́лный ёсмь:	ди дєстѣ́лѣ. а҃.
	дово́лство:	дєстѣ́лѣ. дє са́цїѣ. (?)
850	довлѣ́ть:	âжѣ́нцє.
p. 75	довлѣ́ѥ тѝ:	âжѣ́нцє-ци.
	довлю̀:	ди дєстѣ́ да́ѣ.
	дѫжи́ть (дождить):	плоầ.
	**дѫ́жь:	плю́ае.
855	дои́лица:	дои́ка.
	доко́лѣ:	пѫнж кѫ́ндѣ.
	доко́сна:	трѫзїѣ. пѫнж са́ра. (?)
	дългїй (до́лгїй) (1):	чє лѣ́нгъ.
	дългъ (до́лг):	дато́рїє.
860	дългодѝствїє (-де́н-):	лѣцúмѣ зúлелw.
	дълготрѫпѣ́нїє (-терпе́-) (2):	лѣгж рѫбда́ре.
	дълготрѫпѣ́ливый	чє лѣ́гъ рѫбджто́рю.
	дълготрѫпѝ ѡ мѝѣ (мнѣ):	ăцúтж-мж (?).
	дълготрѫплю̀:	лѣ́гъ ра́бдь.
865 p. 76	дълже ёсмь:	дато́рю̀ сѫ́нть.
	до́мостро́итєство:	томúре дє ка́се.
	до́мостро́итє: ѡкоу́омоє (l. οἰκόνομος ca în B.):	томито́рю дє ка́се. кѫта́.

(1) Berînda are -ол- în loc de -лѫ şi în următórele şépte articule.
(2) Berînda scrie cu -врп- şi cele treĭ articule ce urméză.

	домышлéнїе:	дѕмерúрє.
	донéлѣже:	пѣнѫ кѣ́ндѣ.
870	дойдéже (дóндєже):	пѣнѫ кѣ́ндѣ.
	доса́да:	доса́да: стрѣкѫта́тє.
	досажéнїе:	досѣдúтє (l. -úрє).
	досадúтє:	досѣдитóрю. ѡкѣритóрю.
	досажáю:	досѣдéскѣ.
875	достигáю:	âжѕ́нгѣ.
	достоáнїе:	мóшїе.
	достовѣ́рнавé (-а вéцѣх):	дестѕ́ (?) дє кредúцѫ лѕ́крѕ.
p. 77	достовѣ́рный:	дестѕ (?) дє кредúцѫ денu (1).
	достóй: аꙗios [B.-óинѫ: гóденѫ. (прáведенѫ) ἄξιος (sic)]:	дестóинu: дéрєть (?).
880	до(то)úный:	чє дестóинu.
	достóить:	кáдє-сє.
	дѕ́гà:	кѕрѕкѕбєѕ.
	дѕсúрїа:	зєпрúтѕ.
	дѫ́хъ сты́й (=дѕ́хъ свя́тый):	дѫ́ѕль сфѭ́ть.
885	дѫ́хъ:	âггль (=áнгель).
	дѕ́хъ:	вѣ́нтѕ.
	дѕхъ:	сѕфлéть.
	дѕ́хъ:	сѕфлáрє: пáрѫ (?).
	дѕ́хъ кѕрный:	вѣ́нть виχорѣ́.
890	дѕ́хъ блáженый: (-клѕд-)	дрá дє кѕрвїе.
	**дѕхъ лжкáвый:	дѕχѕль чє χнклѣ́. дрáкѕ.

(1) Acest adjectiv *(destoĭnic)*, scris cu iniţială négră aprópe de marginea laterală a paginei şi prescurtat în mod neobicĭnuit, pare a fi fost adaus de Mardarie puţin maĭ în urmă, după ce el, traducênd următórele douĕ articule, va fi observat că *destul* nu reproduce sensul esact al luĭ достo. A uĭtat însă să ştérgă pe înlocuitul *destul*.

дрѣвлє: де мѫлтъ.

р. 78 дрѣвнїй: чє дє дє мѫлтъ.

дрѣводѣлство, дрѣводѣланїє. лѫкраѓє дє лѣмнє.

895 дрѣво дѣлѫ (дрєводѣлѫ): лѫкрѫтóрю дє лѣмнє.

дрѣвѧнъ: дє лѣмнъ.

дрєклóль (l. -кó-): + копїє. (1) дáрда (?).

дрєкѡли: пáри.

дрѫгъ: прїáти. сóцїє. пжрт́а.

900 дрѫгъ дрѫгѫ: ѯнѫ âлтѫмъ.

дрѫгъ ѡ дрѫѕѣ. ѯнѫ дє ăлтѫлъ.

дрѫгїй: âлтѫ âл дóилѣ.

дрѫгойци: âюрѣ ѧтрáлъ лó.

дрѫголюдїє (l. -людїє). юбúрє дє прїáтини. прїéтенїє

905 дрѫжа: соцїúрє ѧтрѫ кѫрє.

р. 79 дрѫкѫю: типжрéскь:

дрѧсель: посоморѫ́ть:

дрѧс(єл)ѕѣть: ѧтристéзѫ-мж (l. -ѣзх-сє).

дрѧхлѫ: трúсть. тѫрѣрá.

910 дрѧхлость: ѧтристáрє.

дрѧселѫю (-ѧ-ѕ́-): сѧ́нть трúсть.

дрѧхлый: чє трúсть. посоморѫ́.

дѧска, дѧщица: (2) (scândură) скѧдѫрѣ панакúдє.

дщерь. дѧщи: фáтж.

915 дѣмнїѧ: лѫкрѫ́ри.

дѣмнїє: лѫкрѫ.

дв̃а (=дѣква): дв̃аа (=дѣкваа): фáтж кѫráтж.

дѣдь. мóшь.

---

(1) Nu e scris cu cernélă, ci sgîriat în hârtie cu un vîrf ascuţit ca de andreà. Miklosich scrie cuvîntul slavon дрѣколъ, дрѣколь.

(2) Berînda face câte un articul deosebit despre fie-care din aceste doué substantive, din carĭ al doilea e diminutivul celuĭ dintâĭŭ; e drept însă că şi în Berînda li se cam confundă sensurile.

дѣйствѣ́емый.	чє лѫкра́ чє йспрѧви́.
920 дѣйствѣ́ми :	чє чє лѫкрѣ́зє. чела чє ѧдєрєптѣ́ѕѫ(?). | ѧтокмитóрю(?).
p. 80 дѣ́йство :	лѫ́крѕлъ (?).
дѣлáнїє :	лѫ́крѕ. ѡстєнѣ́лѫ.
дѣлáтель :	лѫкрѫтóрю.
дѣлáтелице :	(după Mikl. *atelier*, după Acad. *pricină*).
925 дѣлáтел'ница :	дивá дє лѫ́крѕ (?).
дѣ́лма : дѣ́лѫ.	пѫ́нтрѕ.
дѣ́ло (B. дѣ́ло):	лѫ́крѕ мєщєшѫ́гъ (?).
дѣрáвла (Acad. дирáвла cea găurită),	спáртѫ.
‘‘дѣ́тє :	гїѕноáє.
930 дѣ́тє	лѫ́крѕлъ.
дѣ́тице :	копи мѝкъ.
дѣ́тицъ :	копи ка дє ѕ̃ ѧ̃й.
дѣтерóный (l. -го-) ѕ̃дъ : сѫкрѫвéный ѕ̃дь. ꙗцꙋла {тáйный ѕ̃дь: (1).	мѫдслáрю лкѕєкъ.
*движéнїє срчное :	сфѣрѫмáрѣ (?) ѝнимїей.
935 *двóрь :	кѫ́ртє.
p. 81 *данїи : ✝	жѕдéцѕ лѫ̃ дѫмнезéѕ.
*декéй :	йспрáв'никъ.
*динáрь :	маѝгѫ́рь (?).
*дїáволъ :	пѫкоститóрю ѧшелѫтóрю.
940 *дїáдима :	кѕнѫ́нѫ.
*дїáконъ :	слоу́гѫ.

(1) Cuvintele tipărite cu litere rărite sînt adause de Mardarie. Literele ꙗцꙋла, din carĭ a treĭa pare a fi un *l* polones tăĭat orisontal, trebue să fie criptograma numirii populare românescĭ a mădularuluĭ. Mardarie a scris acéstă criptogramă în margine, la începutul rînduluĭ al doilea al articululuĭ, de care a deosebit-o printr'un fel de arc.

*дїдѵ́мь: ѹа́мѫ.

*дїдра́ма: та́ле. са́ѕ мѫ̀ѫ̀ть. (?)

*дикѣ́лла: мотыка: са́па.

945 *дїфдо́нгъ: (cu sunet) .ѧдои́ (,) доѧ̀ сло́ве (sunătóre) .ѧпрѣзна́те кѕмѕ є ѭ. ю (1). о҃ѕ: и̂ про́.

*доме́тїи: де сѕ̂ дхрѕи́.

*досидѣ́й: дарѣ ѧѕ дѕмнезе́ѕ.

*дѣ́ѣ̀ь: пѕртѫ̀то́рю. до́мнь.

p. 82 *дѡродѣ́ѽ (-е́й). ☩ да́рѕ ѧѕ дѕмнезе́ѕ.

950 дїе́мѡнь (Mikl. де- şi дѣ-): дра́кѕ.

*дѣ̀мо́нскыи: дрхчѣ́скь.

*дрѕсїлаїа: кѕ ро́ѧ̀ стропи́тѫ̀.

*догма́та: о҃ставы: токми́ри. (?)

*догма́ть: преда́нїе: да́ре. са́.ѧтокми́рѣкредѝнцей. (?)

955 *дїоми́дь: ☩ минѕна́ сфхтѕ̄то́рю (?).

ѣ̃.

p. 83 ѣ̂гда̀: кѧ̀нь.

ѣ̂го́вь: а̂л лѕй.

**ѣ̂го̀. пре дѧ́нсѕ. а̂л лѕ̄.

ѣ̂го́же: пре ка́ре. (al căruĭa).

960 ѣ̂го ради́: пѧ́̀нтрѕ днсѕ.

ѣ̂да̀: а̂ѕ.

ѣ̂два̀. дѣ̀кѣїѧ̀.

ѣ̂дина́че: то́чїѭ: нѕ́мли (?).

ѣ̂ди́нь: си́нгрь.

965 ѣ̂ди́номы́слїе: ѡ̀ кѕцета́ре. .ѧпрѣзна́ре (maĭ bine *unire*).

(1) Aceştĭ doĭ primĭ diftongĭ nu-s în Berînda, sînt aşà dar nisce exemple date de Mardarie.

	ѥ́дино҃бра́зны (ѥдино҃бразны́ї):	(tot) а҆тр҃ѕ ки́ а҆тр҃ѕ кѕ҇ѥ (?).
	ѥ́дино҃ро́жь: (1)	(cu un corn).
	ѥ́дино҃ча́дый:	ѕ҃нѕ нжскѕ҃.
	ѥ́дино҃щи:	дє ѡ҃ да́тж҃.
970	ѥ́дино҃ю:	ѡ҃ да́тж҃.
	ѣ́же:	че́ є҆ (,) ка́рє: і҆рє (l. срѣнєго) ро́да (2).
p. 84	ѣ́й:	а҆дєвъра́: дє то а҆ша.
	ѣ́й:	ѣ́й, а҆чєнж҃.
	ѣле́и:	ѕ҃ле́ѕ:
975	ѣ́ле́н маслі́нный:	о҃у҃нть дє маслі́не: о҃у҃ть дє ле́мнь.
	ѣле́й ный (l. -йн-) хлѣ́бь:	плж҃чи́тж҃ а҆ о҃у҃ле́ѕ о҃у҃нсє.
	ѣли́жды:	дє ка́тє ѡ҃ри.
	ѣли жи́вь:	дѣ́вїа вїѕ.
	ѣлѝ:	дѣ́вїж҃.
980	ѣли́ко:	кж҃.
	ѣли́ци:	кж҃ци.
	ѣлма:	дѣ́кж҃. ка́ндь. пе҆нтрѕ҃(кж҃). кж҃.
	ѣ́лма о҃у҃бо. (3)	пьнтрѕ҃ кж҃.
p. 85	ѣлма а҃ще о҃у҃бо си́цє бы бы́ло:	кж҃ дѣ́кж҃ а҃рє фѝ ашж҃ фо́ (l. фо́ст).
985	ѣме́ць:	кизї҃шь: пока́цж҃ (?).
	ѣмлємый:	че прі́и҃сь:
	ѣмлѝ:	прі́и҃дє.

(1) Miklosich, *Lexicon paleosl.-gr.-lat.*: «ı-единорожь m. *unicornis:* male -рождь ber.»

(2) Adecă *de genul neutru.*

(3) Aceste două vorbe fac parte din propoziţia: ѣлма ѕ҃ко Бг҃ на҆ землю прі҃йдє = *pentru că deci Dumneḑeŭ venì pe pământ*, propoziţie dată de Berînda, spre a ilustrà, ca şi articulul următor, sensul conjuncţieĭ ѣлма de maĭ sus, ceea-ce Mardarie n'a înţeles.

	ѣмлю.	прѝнзь.
	ѣмлюсѧ	прѝнзь-мж.
990	ѣмество:	повѫщіѥ (?).
	ѣмчюг:	пѫвѕцéскь (l. -повѫ-) (?).
	ѣмоу́же:	кѫрѕ́ѧ.
	ѣпита́фїе:	скритѕ́рѫ ла момѫ́нть.
	ѣсмь: (1)	сѫ́нть.
995	**ѣси.	ѣцїи:
	кѕ́дѕщаго. (2) кѕ́дѕ.	фи-вою.
	мимошé (l. -дшаго). (3) кѣ.	ѣра́.
p. 86	ѣстьство (-тес-):	фи́рѣ.
	ѣцѣ:	ѧкѫ.
1000	*ѣдé:	локѕ ра́юлѕ.
	*ѣзекїи́ль (-кíиль):	ѫжѕто́рю лѕ дѕмнезéѕ.
	*ѣдїóплѧни: мѕри́ (мѕ́ри):	ѫра́пь.
	*ѣктéнїа (-нía):	рѕгѫчю́не кѕ дѣди́ѕ.
	*ѣмманѕи́:	кѕ но́и дѕмнезéѕ.
1005	*ѣно́рїа: параф҃а:	но́рїе.
	*ѣпеи̯ди́:	фо́та.
	*ѣпїстими́а:	мецешѕ́гѕ (?).
	*ѣрѡ́дїи:	шо́имѕ (?).
	*ѣте́рь (Ѳтерх):	ѡ́ре ка́реле (?).
1010	*ѣѵа:	вїа́цѫ.
	*ѣѵлїе (= ѣванге́лїе):	кѕ́нѫ вести́ре:
	*ѣѵли́сть:	кѕ вестито́рю.
	*ѣѵгра́фь:	кѕ́ скрїито́рю.
p. 87	*ѣхі́дна (gr. ἔχιδνα):	нѫпрѫ́ка.

(1) Berînda spune că acéstă formă e *de timpul present*: настоѧщаго врѣ (l. -мени).

(2) Adecă *de* (timpul) *viitor* кѕ́дѕ.

(3) Adecă *de* (timpul) *preterit* кѣх. Berînda pune aceste două timpurĭ în articulul despre ѣсмь, la care Mardarie adauge pers. a doua ѣси: ѣцїи, No. 995.

(Ж).

1015 p. 88 Жада́ю : ѯ҃стоше́ мї є с҃те. доре́к҃.

жа́жа : с҃те.

жа́ждѫ : мї є с҃те.

жа́жель : по́хтѫ.

жа́тва : сѫчера́тѕ.

1020 жа́тель : жне́ : сѫчерѫто́рю.

жѐ : че. ѩрѫ (,) а҆декѫра.

жега́вица : лѫ̀года́рь.

же́зль, посохъ : тоѩгъ.

жела́емый : чѐ пости. дори́

1025 жела́нїе. пости́ре до́рь.

жела́ю : пости́ски. доре́ски.

же́лѫжь (l. -вь), черепа́ха. броа́скѫ цестоа́се.

же́лѫдь : ги́ѭде : жи́рь (?).

p. 89 жел҃е́дба : жа́ле.

1030 жени́тва : ѯсѵра́ре.

жени́хъ : ци́нере :

жера́чено : жера́тескъ (?).

жрѣно́вь : моа́ра. рѣ́ница : пїа́тра мѡ́рїѣи.

жрѣно́вь о҆слїй : пїа́тра мѡ́рїе. ка́ре ѡ̑ мѫ̀нѫ кѫ мѫгарїи.

1035 жра́тва : жѫ̀нга́ре. прино́.

жрѣта́вникъ (-то́-) : о҆лта́рю.

жесто́къ : ѻ҃тє, гре́ѕ (de făcut).

жесто́косрѣ́дый : чѐ кѫ ѩнима ѯпїетрїтѫ.

жесто́ко (l. -о) : ѻ҃ци́ме. тѣ́рїе.

1040 жестота̀ : ѻ҃ци́ме.

p. 90 жест҃ю : ѻ҃це́скъ (l. -кѫ-мѫ).

	жи́вопи́сатє:	живопи́сець (1). зоу́гравь.
	жи́вопису́ю:	зѕгражде́скь.
	живописа́теное	хѕдожество: зоугра́жде.
1045	животи́на:	добито́кь.
	живо́тное:	ѳїєче ѳїа́рж са́ѕ дѕмѣстекж сав скла́те́кж.
	живо́ть:	вїа́цж. лжкѕи́цж (?). (la pl.) âвѕцїє.
	жи́знь:	вїа́цж. лжкѕи́це (?).
	жи́лиціе.	лжка́. ка́се.
1050	жили́ще: пле́мя:	рѕ́дж (?).
	жи́лищѣ:	винишоа́ре: ——
p. 91	**жи́ли (l. жи́лы):	ви́нелє.
	жите́йскоє:	â âчещїи лѕми.
	жите́лство (жи́тел-):	лжкѕи́ице. вїа́цж.
1055	жителствѕю:	лжкѕе́скь. вїецѕе́скь.
	жи́тница:	жи́тница.
	жи́ть, жи́знь:	вїа́цж.
	жи́то:	гра́ѕ âмєстека́. хра́нж. (?)
	жре́вїй:	соа́рте:
1060	жре́ць:	жѕи́гетю́рю, попа кѕ ềрà .ѧ. лѣцье вѣке.
	(жре́чество,)	(жѕнга́ре) âша сѫ кїема .ѧ. лѣцье вѣке лигїм (=литѕргі́м) (2).
	жрѕ̀:	жѕи́гю. та́ю.
	жрѣнїе:	жѕнга́ре:
	жѕпель:	спѕзе (?). пїа́трж пѕчоа́се.
1065 p. 92	жѕпице. гро́бь	мор'мж. гроа́па. лѣ (l. лѣс = лѣствица *Scara*) с ѫ.

(1) Acéstă expresie, una din cele două cu carĭ Berînda traduce pe malorusesce slavicele живопи́сь, -сатель, e din greşélă scrisă de Mardarie în rîndul următor, cam între vorba slavonă şi cea românéscă.

(2) Cele două vorbe din parentese trebue să fi fost, probabĭl la prescris, uĭtate de Mardarie; căcĭ în Berînda cetim: «жре́чество, капла́нство, сщ̃е́ство (=скѫп-), старозаконное. Исхо, м̃», adecă жре́чество (junghiere): *preuţia* (nu *liturghiĭa) în legea veche, Exod, 40.*

(S).

p. 93	Sв҃ѣздослóвїе:	чєтúрє дє стѣлє
	sв҃ѣздослóвь:	чєтитóрю дє стѣлє.
	**sв҃ѣздà:	стѣ҃wà.
	sв҃кроѫдúна: бн: л̃á (anume v. 39). (1)	при (?) чє мжнкá дє фїєри.
1070	sелвы (-лк-):	мéлчи.
	sелїє:	вѣ́рзє: вsрхѣ́ни
	sкло (sє-):	фоáртє.
	sлóба (-обà):	рхsтáтє.
	sло. (:) sлóє:	рáss.
1075	sлобúвый:	чє рáss.
	sлодѣ́й (ó):	фжкстóрю дє рáss.
	sлодѣ́йство:	фáчєрє дє рáss.
	sлонрáвный:	чє кs нжра рáss.
p. 94	sлòполsчéнїє: (2)	рѣ ѧтхплáрє.
1080	sлòпомнѣ́нїє (éнїе):	кsцетáрє рѣ (?).
	sлòразsмїе: (2)	рѣ ѧцелѣцерє.
	sлòрыстáнїє:	рѣ âлергáрє.
	sлòрѣ́чїе:	рѣ (maĭ bine *de rĕŭ*) грхúрє.
	sлòславлéнїе: (2)	рѣ слжвúрє.
1085	sлòслоу́тїе: (2)	рѣ âоу́зúрє (?).
	sлòстрадáнїе:	рѣ пáтимж.
	sлòхúтрєць:	рáss мéцєрь (?)
	sл̂лх (só-): sлкíй:	чє рáss.
	slѡ (sѡ̂лх): мно чє: (3)	рáss (,) мsлтъ. (?)
1090	sмíй: sмїѧ:	шáр'пє.
	sкниúца:	ѡмшóрsль (?):

(1) In *Biblia* sinoduluĭ 1879 - ны.

(2) Mardarie scrie pe sлò din aceste patru vorbe compuse deosebit de partea a doua a fie-cărei'a, ceea-ce explică şi felul accentuluĭ, pe când Berînda scrie asemenea compuse într'un cuvînt şi sло fără accent.

(3) Cuvîntul чє nu e în Berînda. El póte să fie o prescurtare a genitivuluĭ (множествéннаго) числà, care înséмnă *de numĕrul (îmmulţit)* şi al

(3).

p. 96 **Зà** пенѧтрѕ.
завве́нїе (,) забы́тїе: ѕита́рє.
завве́нь. забы́ть: ѕита́ть.

1095 **забд'ѣнь:** стрѫ́жѕи дє а̂лцїи.
забра́ло: зѫбр'ѣлѫ́. пѫр'ѣтє.
заве́р'ть (за́-): виχо́рь.
з(а)вира́ю: а̂кѕ́ю. зевоpѫ́кь. (?)
зави́ство: пи́змѫ̀търїє.
1100 **за́вистный:** чє пизма́шь.
зав'ѣса: зав'ѣсє. катапет'ѣзмѫ̀.
зав'ѣть: токми́рє.
зав'ѣщава́ю: порѕчє́скь. спѕ́ю.
завѣща́нїе: порѕчи́рє а̂токми́рє.
1105 **загража́нїе:** а̂стѕпа́рє.
p. 97 **загража́ю:** а̂ст'ѕ́пь.
за́ди: ди дър'ѫ́пть. спа́тєле (l. *de la* saŭ *la spate*).
зад'ѣва́ю: а̂ка́ркь.
зад'ѣша: а̂кър'ка́рѫ̀.
1110 **заѣ́же:** петрѕ чѐ (?).
заємле́нїе: а̂прѕмѕта́рє ла чинєва̀.
заиствоүє. заємле́: (1) а̂прѕмѕт'ѣзе:
заємлю́: а̂мпрѕмѕте́зь.
заѣ́мникь: а̂прѕмѕтѫ̀то́рю.
1115 **зазира́ю:** дєфаю препѕ́ю (?) а̂пѕ ѡ̈сидєкь.

ărui и se va fi schimbat în ѳ sub influenţa bulgarului чет *(numĕr)*. Partea corespunzĕtóre din Berînda: «sѡ̂лх: множ: ѣ̀ѣ» *(nevoĭ)*, e pusă la sfîrşitul articulului precedent sо́лх, din care decĭ face parte. Traducerea *reale, de numĕrul îmmulţit* ar fi fost maĭ esactă. Cf. 383.

(1) Berînda pune la început expresia a doua: заѣ́млєтѫ̀.

	зазо́рный:	че ѧпѫта́ (,) фѫрѫ кредѝцѫ. (?)
	зазо́рно:	ѧпѫта́ небѫгаре ѧ са́мѫ. (?)
	зазр҃ѣ́вь: (за́-):	небѫга ѧ са́мѫ (?).
	зазр҃ѣ́нїе:	небѫгаре ѧ са́мѫ (?). ѧпѫта́ре. пѫр҃ѣ́ре: ѡсндѝре.
1120	заи́модавець:	ѧпрѫмѫтѫто́рю.
p. 98	закала́ю:	жѫнѝгю.
	закла҃: пожрѣ.	жѫнгѐ. тѫѐ.
	закала́те:	жѫнгето́рю. тѫѐторю.
	заколе́нїе:	жѫнга́ре.
1125	заклѣпѝ (:) затво́рѝ:	ѧкѫ́е зеворѧщє.
	заклина́ю:	(ж)оу҃:
	заключе́нїе. (:) закнєнїе:	(ѧ)кѫа́ре.
	заключа́ю. (1) (:) замыка́ю.	ѧкѫ́ю.
	заключе́. закне́нь:	ѧкоуа́
1130	заключѝ (:) закнѝ:	ѧкѫ́е.
	за́ко:	лѣ́ре. дерептаре.
	за́коноположа́ю:	пѫю лѣ́ре: токме́скь.
p. 99	за́кононникь (l. зако́нникъ):	леџюито́рю. кълѫгѫ. (?)
	за́конне (Ac. -о́ннѣ):	кѫ лѣ́ре.
1135	закъснева́ю: (2)	зъбѫвѐ́скь.
	закъсне҃нїѫ:	зъбѫвѝри.
	закъсне҃нїе:	зъбѫвѝре.
	залага́ю:	зѫложе́скь.
	зало́гь:	зѫло́гь. пѫне́ре.
1140	закро́вь: (3)	(vĕl; ascunḑĕtóre)
	зало́ница: нало́ница: поло́ница:	мѫа́ре сѫпѫсето́а́ре (: ţiitóre).
	зли́шный:	че ма (?) де пресоси́.

(1) In Berînda acest articul e înaintea celuĭ precedent.
(2) Acéstă vorbă, ca şi următórele douĕ, e scrisă de Berînda -ко-.
(3) La acest articul Berînda citéză: Exod 26 (v. 36) şi Psalm. 17: 12.

	заматєрѣ́вшы:	прє чє́м чá8 .ѧбжтржни́ть.
	замє́лиⷯь (-й-):	зѫбжвїю.
1145	замєдлѣ́лъ:	зѫбжвй.
p. 100	замє́ти:	гржмє́зи.
	занѐ, небѐ:	пьтрѐ кѫ н8 (l. пьтрѐ кѫ).
	занзáю:	.ѧпя́нгъ (?).
	зáнь:	пьтрѐ дж́нс8:
1150	зат'щéє (1) (cf. 642):	.ѧ дєшє́рть. дє нетрѣ́бж.
	заутрa:	дємєнѣ́ца. (2)
	заγрóникъ:	мжнєкѫтóрю (?).
	заγрнїй:	чє дє дєминѣ́ца.
	заóγщáю:	ѧстя́пь (гóра):
1155	защи́тникъ:	ѧпжрѫтóрю фолосїтóрю (?).
	звенѭ:	здѫрнжéскъ (?).
	звенáщи:	ѧ здржнкжни. ѧ сѧнà. (?)
	звонéцъ:	клопоцé.
p. 101	звóщикъ: (3)	вєзєтéѕ.
1160	звѧ́къ:	сѧнєть.
	звѣцáю, звщáю:	здрѫкжнéкъ: сѧ.
	здáнїє, здà: (?).	зидúрє:
	здáтєль:	зидитóрю:
	здѐ:	ѧичй.
1165	здéшнїй:	чє дє ѧи́чи:
	здѐ:	ѧкоперй.

(1) Articulele 1150—1169, adecă de la зат'щéє — зéмлєдѣ́лє, sînt scrise greşit înaintea altor două-zecĭ şi anume înaintea articululuĭ зáпа—затвóры. Greşéla se póte explicà prin schimbarea uneĭa în locul alteĭa a două foĭ consecutive din manuscriptul, ce a servit luĭ Mardarie, spre a-şĭ scrie întâĭa óră traducerea.

(2) Inaintea acestuĭ cuvînt Mardarie scrisese дн, dar l'a şters cu roşu.

(3) Berînda în Suplement scrie звóзчыкъ. Cf. сѧóзни.

	зелени́чїє:	бра́ (?):
	зе́лвь:	броа́скѫ цестоа́сѫ.
	зе́млед҃ѣлє:	лѫкрѫтóрю дє пѫмѧ́. плѫгáрю.
1170	за́па, заχо́: (1)	а̂пѫ́сѫ.
	запинатє:	·а̂пїєдєкѫтóрю:
	запина́ю:	·а̂пїѧ́дєкь.
p. 102	за́повѣдь:	порѫ́нкѫ.
	заповѣда́ю:	порѫчéскь:
1175	запрѣща́ю:	·а̂грозéскь (?): ѿпрéскь.
	запрѣщéнїє:	·а̂грози́рє (?) ѿпри́рє (2).
	запа́стїа:	брѫцéри.
	зарєчéрїє (l. -нїє):	фѫгѫдя́ирє: повѫцїрє (?).
	зарóкь:	токми́рє.
1180	зарóноє дѣ́ло:	лѫкрѫ дєпри́сь (?).
	за́рѫ:	ра́зє.
	засвѣтєствю́ (-дѝ-):	мѫтѫрисéкѫ-мѫ.
	застѫпа́ю (-тѫ-):	а̂пѫрь. а̂ѫ́ть.
	застѫплéнїє (-тѫ-):	а̂пѫра́рє.
1185	засы́пати:	а̂ а̂стѫпа̀ (?).
	за́ сѧ, (:) за сéбє:	пьтрѫ си́нє:
	затыка́ю: (3)	а̂стѫ́пь.
	затврѫдѣ́нїє (-верд-):	·а̂тѫ́рїє:
p. 103	затво́ры, (:) заклéпы:	зѫвоа́рѫ лака́тє.
1190	зе́млѧмѣ́рїє: и̂лѝ зе́млемѣ́рєствo: (4)	мѫсѫ́ра пѫмѫтѫлѧ́й:
	зємлѧ́ слáти́на:	пѫмѫ́ть сѫра́:
	зика́юсѧ: (5)	клѫтéскѫ-мѫ.
	зида́нїє:	зидúрє.

(1) Berînda: за́ходѫ слѣца.—Vedĭ şi nota de la 1150.

(2) Mardarie a scris acest articul uĭtat de-asupra rîndulu ĭ întâĭŭ al pagineĭ.

(3) La Berînda se află затака́ю, care însémnă *surgunesc.*

(4) Berînda scrie amîndouĕ cuvintele -ѣмѣ-.

(5) Cf. 1216.

зижи́тє : зидито́рю.

1195 зижитєство : зиди́рє. фа́черѣ. ѧ̂чєщїи лѧ́ми (1).

зи́ждѧ : зидє́скъ :

зи́мѧ. гѫ̑рна : фри́гъ.

зїа́ю ка́скъ :

зла́къ : вердѣ́ацѫ : пѫшѧ́нє.

1200 зла́тарю (l. -рѫ) : злѫ̑та́рю.

зла́тица : галѣ́нь :

p. 104 зла́то : ѧ̂ѧ̑рь :

знамена́й : сємнѣ́зє.

знамена́ю : сємнє́зь.

1205 знамена́тєный : чє ма сена́ са́ѧ (пє)челя́й. (?)

знаме́нїє (зна́-) : се́мнь. сена́рє (?)

знамена́тє : сена́рє (?).

знамена́ю : сенє́зь.

зо́дчїй : зида́рю

1210 зра́къ : ки́ фа́цѫ.

зрѝ : каѧ̑тѫ. вє́зи. сокотѣ́щє (?). привѣ́щє.

зра́й : чє чє вѣ́дє. чє чє пѫзѣ́щє (?) привѣ́щє.

зра́ѫ : кѫѧ̑та. привїѫ. съ мира̀ (?).

p. 105 зрѣ́ль : ко́пть :

1215 зрѣ́нїє : привїрє. ведѣ́рѧ.

зы́блюсѧ : клѫтє́скѧ-мѫ.

*зво́ ; ѩ̑зво́ :

*за́рїѫ : таблѝцє.

*зѫ́рїѫ : ѧ̂дѧ́чере ѧ̂ митє дє (saĭ *a luĭ*)

дѧнезе́ѧ.

1220 *зефи́рь : вѧнтѧ дєспрє ѧ̂пѧ (,) ѧ̂wтрѧ (?).

(1) Cetesce фа́черѣ ѧ̂чє́щїи лѧ́ми.

*зѕгра́фь (sw-): жи́вопи́сє: зѕгра́фь:

(*зѡ́дїѧ ?) тѕнѕрє. ѧ́ ка́рє сѧ́нть тѕ́нѕри. (1)

(Й).

p. 106 Ѝ: сѫю: (2) ши.

Ѝ: ѥ́гѡ́: при дѫ́нсѕ.

1225 ѝкѡ́: кѫ шѝ (mai bine *căci*).

ѝгѡ́. (:) гармо. жѕ́гь.

ѝгѡ́ (l. ѝготь): пїѕли́цєлє. (3)

ѝгра́лиціє: ло́кь дє жо́кь: (?)

ѝдє́жє. ѕѝдє.

1230 ѝждєнѣ́: во́ю гонѝ.

---

(1) Aceste cinci cuvinte românesci nu se ţin, cum s'ar păré, de articulul 1221; căci în Berînda cetim numaĭ atât: «Зωгра́фъ. зрѝ Живопи́сецъ»; ĭar vorba din urmă, la care ne îndréptă, nu se află trecută în lexiconul luĭ ca vorbă slavonă, ci este numaĭ traducerea pe rusesce a slavicelor живопи́съ, живопи́сатєль. Să nu fie óre acele cinci cuvinte traducerea cu totul greşită a articululuĭ următor din Berînda: «зѡ́дїѧ ѣ҃ знакѝ ѥ҃кныи, нѧ ѣ҃ кр҃ѕгаχъ ѥ҃кныχъ кѣ́дѣчыи», adecă зѡ́дїѧ, *cele douĕ-spre-ḑece semne cerescĭ, ce sînt pe cele douĕ-spre-ḑece cicluri ceresci?* Întâĭa causă a releĭ traducerĭ a putut fi idea extraordinară a luĭ Berînda, că cele douĕ-spre-ḑece semne ale zodiaculuĭ s'ar fi aflând pe douĕ-spre-ḑece cicluri cerescĭ, nu pe unul, cum se credeà în de obşte. Altă pricină a încurcăturiĭ cu *turnurile* va maĭ fi fost înţelesul, ca să ḑic aşà figurat, ce Mardarie da vorbeĭ slavice кр҃ѕгъ, adecă de *rătunḑime* în genere, însuşire ce nu lipsesce turnurilor. Veḑĭ în Berînda articulul: «Ткѣ́рдь: ѻ҃тєвержєє, ѝлѝ кр҃ѕгъ всєгѡ нѣ́а», în locul căruĭa la Mardarie cetim: «твр҃ѧ: *târie, sau râtunzirea cerĭului.*» La acelaşĭ resultat va maĭ fi contribuit şi sensul de *tărie, întăritură,* ce aveà expresia *turn* în capul Olténuluĭ Mardarie şi dovadă despre acésta e articulul: «твр҃ѯа: *culâ* saŭ *turn*», ce corespunde articululuĭ: «Твр҃ѯа, твердыѝа: Тѣрмѣ. Б҃ѣ҃: ѣ҃ѯ (v. 22). вєжѣ. Gѡ҃у. ѯ҃і» din Berînda. Iar transiţia de la *tăriea, bolta, rătunḑimea* cerului la *a* turnurilor şi decĭ la înseşĭ *turnurile,* nu e prea grea de făcut. — Cuvîntul зѡ́дїѧ saŭ altul, care va fi fost obĭectul articululuĭ, a trebuit să fie uĭtat la prescris.

(2) Adecă *conjuncţie.*

(3) Acest articul uĭtat e scris de-asupra rîndului întâĭŭ al pagineĭ.

ѝждивéнїе: (1)	келтꙋ́ѣлѫ.
ѝждивáю:	келтꙋéскь.
ѝже:	кáрелє. кáрїи. мно. (2)
ѝзбавлéнїе:	ѝзвѫзвúрє мѫтꙋúрє.
1235 ѝзбáвитисѧ:	ѧ̀ сє ѝзвѫзвѝ.
ѝзбавлю́:	ѝзбѫзвéскь:
ѝзбирáю:	ѧ̀лé пꙋю (?).
ѝзбїéнїе:	оꙋ̑чúдєрє.
p. 107 ѝзбóное кéдра: (3)	скѫ́ндꙋри (?) дє кéдрꙋ: êзéкь з҃і (3)
1240 ѝзбráнь:	ѧ̀лéсь.
ѝзбїéни кы́шѧ. (4)	оꙋ̑чúши фꙋ́рѫ.
ѝзбы́тó:	присосúрє. рѫмхшúцє.
ѝзбы́тїе:	скѫпáрє.
ѝзвáнь: (5)	сковú. сѫпáть.
1245 ѝзвáнїе: (5)	сковúрє. сѫпáрє.
ѝзвáю: (5)	сáпь. сковéскь.
ѝзврáгь (-вéргѫ):	лѫпѫдá.
**ѝзврѫжéнїе:	лѫпѫдáрє.
ѝзводѫ̀ вѫ позó:	рꙋшинé: скó ѧ̀ збó.
1250 ѝзвинѧ́юсѧ:	дезвúнезꙋ-мѫ, ѧ̀дерептéзꙋ-мѫ
ѝзвúтїе:	депридерє. мѫестрїє.
ѝзбúтїе (l. -вú-) прúтчь:	мѫéстрїе дє пúдє.

(1) In Berînda ѝждивéнїе e după articulul următor, cum cere ordinea alfabetică.

(2) Иже în Berînda e considerat ca fiind de numĕrul plural «множествéннаго числà», de unde множ al luĭ Mardarie, care însă-l traduce şi prin *carele*, fiind-că ѝже are aceeaşĭ formă şi la singular.

(3) êзéкь з҃і a fost scris de-asupra din lipsă de spaţiŭ. Pentru partea slavonă a articululuĭ cf. взѧ ѝзвранныѧ кéдра din *Biblia* sinoduluĭ rusesc de la 1879.

(4) Berînda Изкнéни кы́ша.

(5) Miklosich şi Ac. scriŭ aceste treĭ vorbe -ѧ́-.

p. 108	ꙗ҆зви́тїе сло́ве́ (слове́сѧ)	мѫ́е́стрїе са́ѕ дезволе́вере дє кѕви́тє:
	ꙗ҆зво́ство:	ꙗ҆зводи́ре (?).
1255	ꙗ҆зволе́нїе:	вр҃ѣ́рє. вое́. (l. во́є).
	ꙗ҆зволѧ́ю:	во́ю.
	ꙗ҆звѣ҃ствова́нїе:	ѧ҆дєвжра́рє.
	ꙗ҆звѣ́ство: пѣ́вно (l. не́вно ca în B.):	ѧ҆дєвжра́ (l. -а́рє).
	ꙗ҆звѣ́ствѹ́ю:	ѧ҆дєвере́ѕѕ:
1260	ꙗ҆звѣ҃ствѹ́юсѧ,	ѧ҆дєвере́ѕѕ-мж ѧ҆шѫ҆ цїѕ. (?)
	ꙗ҆звѣ҃сти́хосѧ:	ѧ҆дєвжрата (?). мно (1)
	ꙗ҆звѣ́стное:	чє є ѧ҆дєвжра́.
	ꙗ҆звѣ́стно:	ѧ҆дєвжра́.
	ꙗ҆звѣ́стный:	чє ѧ҆дєвжра́.
1265	ꙗ҆звѣ҃ть:	ви́нж прѝчє.
p. 109	ꙗ҆звѣ҃това́нїе:	бжга́рє дє ви́нж.
	ꙗ҆звѣ҃ твори́:	фа́чє-ши ви́нж (2).
	ꙗ҆звѣ҃щє́нїе:	ма҆ ѧ҆дєвжратж (?) ѧ҆дєвжра́рє. кредѝ́нцж дє пли́нь.
	ꙗ҆звѣ҃щєва́юсѧ (Mikl. Ac.-ща-):	ѧ҆кредицѕѕ-мж. ѧ҆дєвере́ѕѕ-мж.
1270	ꙗ҆згна́нїе:	гони́рє.
	ꙗ҆згрѣ҃ви:	позджрѣ́и.
	ꙗ҆зли́шє (-шшє): бо́шє:	ма҆ прє десѕ́пра. ма҆ мѕ.
	ꙗ҆злива́ница:	ꙗ҆ври́кь.
	ꙗ҆зли́шне попечи́тєный:	чєла чє-и май мѕ́ть (de cât trebue) гнижѕлѝ.

(1) Acest множ(ествѣ́ннаго числа), *de numĕrul îmmulţit,* e adaus de Mardarie.

(2) Acest articul e scris şi de-asupra rîndului întâiŭ al paginei, cu deosebire numaĭ că твори e despărţit de ꙗ҆звѣ҃т şi are accentul pe o, ca şi în Berînda. Mardarie, neobservând, se pare, că intervertise ordinea celor două articule următóre, crédù că a uĭtat No. 1269 şi vrù să-l scrie de-asupra paginei, dar în locu-ĭ, din greşélă, a repeţit No. 1267.

1275	ѝзли́шнїй:	че̑ дє̀ присоси́ ма̑ прє̀ дєсѵ́пра.
	ѝзли́шєство:	присоси́ре рѫмѫ́шйце (1) (?).
p. 110	ѝзли́шїє:	ма̑ прє̀ дєсѵ́пра, дє̀ нє.ѧтрѣ́бѫ (l. дє̀ нєтрѣ́бѫ).
	ѝзмѝ:	ѧ̀. скоа́тє. (?)
	ѝзмѣ́на рызь (l. ри-):	и̑ ски́бь дє̀ хѧ́нє.
1280	ѝзмѣна́юсѧ:	ски́бѵ-мѫ. слобозе́скѵ-мѫ.
	ѝзмѣ́на:	ски́бь.
	ѝзнемага́ю:	слѫбе́скь. ѣ̑ѵ.
	ѝзнємого́:	слѫбе́скѵ-мѵ (l. мѫ): мѫнїю-мѫ.
	ѝзница́ю:	приве́скь (?).
1285	ѝзнѵре́нїє:	кетѵа́лѫ.
	ѝзнѵрѫ́ю:	кетѵе́скь. сто́кь (пѵтѣ́рѣ)
	ѝзоби́лїє:	ди̑ дєстѵ̑: богѫ́цїє:
	ѝзоби́ный:	че́ла (чє) ѣ̆ре ди̑ дєстѵ̑, да́ни (?).
	ѝзоблича́ю:	вѫде́скь. да́ѵ дє̀ фа́цѫ.
1290 p. 111	ѝзоли́чїє (-че́нїє):	.ѧфѫциша́ре (?). рѵшина́ре.
	ѝзо́бражє́нїє:	.ѧкипѵйре.
	ѝзра́дєнь:	а̑ле́сь:
	ѝзри(но)ве́нь:	сѵрѵпа́ть (?):
	ѝзрѫ́дно:	а̑лѣ́рере:
1295	ѝзрѫ́ный:	че̑ а̑ле́сь.
	ѝзрѫ́нѣ:	май а̑ле́сь:
	ѝзсѫка́ю:	(мѫ) ѣ̑сѵ́кь сѫ̑.
	ѝзѵмле́нїє:	е̑ши́ре ди̑ ми́тє.
	ѝзѵмле́:	е̑ши́ ди̑ ми́тє:

(1) Acest articul e scris şi de-asupra rîndului întâiŭ al paginei următóre, cu deosebire că ultimul cuvînt are -мѫ- şi e despărţit de cel precedent prin un punct.

1300 ꙗ҃зѧмѣ́нїе:

ꙗ҃зѧмла́ю:

ꙗ҃зыа̑витенѣ (1) ѹ҃потре-
бла́ю.

ꙗ҃зыа̑вла́ю: (1)

р. 112 ꙗ҃за́цни:

1305 ꙗ҃за́цество:

ꙗ҃кѡ́на. ѡ҃бра́зь:

ꙗ҃ко́нни:

ꙗ҃ко́нописа́нїе:

ꙗ҃ма́нїе ви́на:

1310 ꙗ҃ма́мь (l. ꙗ҃мамь):

ꙗ҃ма́ть (l. ꙗ҃мать):

ꙗ҃мелни́кь:

ꙗ҃менитый:

ꙗ҃менова́нїе:

1315 ꙗ҃мѣ́ство (l. ꙗ҃мѣ́нс -),
и́ство: (2).

ꙗ҃мови́ть:

+ ꙗ҃м̀,

р. 113 ꙗ҃мѣ́нїе.

ꙗ҃мѣ́нїилюбе:

1320 ꙗ҃мѣ́ю:

ꙗ҃мый (Имы́й).

ꙗ҃мѧ̀

ꙗ҃мѣ́ю мѧ̀ тѫ́жа:

ꙗ҃на́кѡ:

1325 ꙗ҃ногда̀:

ꙗ҃но́кь (l. ꙗ҃нокь):

непричѣ́пере (?).

спа́ю. ско́ ди ми́тє.

а҃ѧ̀ве фа́кь:

ꙗ҃вє́скь де то́ (?)

май (?) а҃ле́сь.

ма̀ а҃лѣ́цере. маи пре сѣ́сь (?).

ꙗ҃коа́на. кѵ́.

ꙗ҃кона́рю.

скрїе́ре (?) де ꙗ҃коа́не. зѧгрѫ́вїе.

кѧлѣ́цере де вїе.

а҃мь:

а҃ре:

призето́рю де пасери

чє нѧмей чє цї҃ѧ.

нѧмейре. кїема́ре.

кресѧ (,) о҃бычл. (?)

а҃вѧ́ть.

лѡ́ѓ,

а҃вѣ́ре.

о҃бито́рю де а҃вѧцїе:

а҃мь.

чє чє а҃ре.

нѧ́ме.

а҃ѧ-мѫ̀ гре́ѧ(,) мѧнїе-се пре ми́не:

а҃тра́ть ки:

са́вїе спа́тѫ. ꙗ҃ с а҃ї, а҃і. (?)

кѧлѧгѫрь: сѧ҃гѧ.

(1) Berînda Изыви́тєлнѣ, Изывла́ю.
(2) Berînda pune întâĭŭ pe Имство.

ѝно́кь дѝвїи:	кълѕгъ (?) сѣба́тє:
ѝноки́нъ:	кълѕгъ́рица.
ѝно́чьство (-чє-):	кълѕгъ́рїє:
1330 ѝйно дшно (l. ѝно-):	.ѧ̀тр҃ѕ сѣфле́: дєпрєѕнъ.
ѝнодшный:	чє чє .ѧ̀тр҃ѕ кѕ́ѵє.
ѝноколѣ́нный:	чє дитратъ нѣ́
p. 114 ѝноѡ́бра́зно (-оѡ́-):	.ѧ̀тра́тъ ки́.
ѝноплємєнни (-мѣ́-):	ди.ѧ̀тра́тъ царъ
	дитра́а́тъ нѣ́мь.
1335 ѝскида́єтсѧ: (1)	сѧ ва́рсє (?):
ѝночя́дый (1): ѝѣ́(ди)норѡ́ный (-рѣ́-):	ѕнѕ нжскѕ́.
ѝнорѣ́гь: (1)	ѕнь ко́рнь (?).
ѝскрѫ. (2) (:) бли́зь:	ѧ̀проа́пє :
ѝсконй (-ко́ни).	дичєпѕ́ть.
1340 ѝскѕ́пь (subst.):	рѫскѕпжра́:
ѝскѕпле́нїє:	рѫскѕпжра́ре.
ѝскѕ́сь:	ѝспи́тѫ.
ѝскѕ́са зла́та (-тнла): (3)	ѧ̀ѕ лѫмѕри́.
ѝскѕсй:	ѝспитѣ́цє. ѧ̀дєкерѣ́зѫ.
1345 ѝскѕси́тє:	ѝспититво́рю.
p. 115 ѝскѕ́сно:	ѝскѕсй. кѕ цїи́цє.
ѝскрѫнїй: блиѫ́нїи:	ѧ̀проа́пєлє вєчи́нѕ.
ѝскѕ́сный:	чє ѝскѕсй. чє цїѕ.
ѝскѕ́ство:	цїи́нцѫ. .ѧ̀цєлєцїє.
1350 ѝскѕша́ю:	ѝспите́скь.
ѝскѕше́нїє:	ѝспити́ре.

(1) Aceste trei articule aicĭ invers înşirate sînt în Berînda puse după ordinea alfabetică.

(2) Mikl. şi Ac. искрь.

(3) Mikl. «искоуса f. aurum purum -златнаа ber. error fortasse. cf. искоусх».

	Їсповѣда́нїе:	Їсповеди́ре. спе́нере.
	Їспаса́ю: ѿтрагъ (1)	
	Їспрѫ́ва (-пе́рва):	Дитя́ю.
1355	Їспира́ю:	спѧ́лъ бъ́і (l. бы́), мѫ́.
	Їсповѣда́ю:	мѫцема́скъ (?). Їсповеда́скъ. спе́ю.
	Їсповѣда́ютисѧ ѻ̃чє (=ѻ̃т(ъ)че):	мѫцема́скъ (?) цїє пѫри́нтє.
p. 116	Їсповѣдѣ́мѣ:	дѫпѫ ѧдевѫра́.
	Їсплънє́нїе (-полн-):	ѧпла́рє.
1360	Їсполи́нъ: гїга́нтъ:	ѿмъ ма́рє.
	Їспоро́никъ (l. -рѣ́-):	кизя́шъ.
	*Їспорѫчаю́сѧ:	кизешѣ́скѣ-мѫ.
	Їсправле́нїе:	ѧдерепта́рє. Їспрѫвїрє.
	*Їсповѣда́нтесѧ:	ѧкина́ци-вѫ (?)
1365	Їсправля́ю:	Їспрѫве́скъ (?). ѧдерете́зъ.
	Їспраж'на́ю:	дешерте́зъ.
	Їспрѫта́юсѧ:	мѫ сфїе́скъ.
	Їспыта́нїе: їстѧза́нїе (-за́-):	Їспитїрє. ѧтребаре.
	Їспытѣю:	Їспыте́скъ. ѧтре́.
1370 p. 117	Їсе́никъ:	мѣта́. ро́бъ: (?)
	Їстава́ю:	топе́скъ:
	Їстаева́ю:	немощеско. топе́скъ.
	Їсте́сы:	ша́елє:
	Їстинна:	ѧдеверичю́нѣ.

(1) Vorba ѿтрагъ e scrisă la mijlocul rînduluĭ, cu iniţială négră, ca maĭ tóte cuvintele slavice carĭ nu-s la începutul vr'unuĭ articul, şi fără puntuaţie la sfîrşit. Cetitorul ar putĕ fi ispitit să vaḑă într'însa pe românescul *ĭ-o trag*. Pare însă maĭ curînd a fi un rest confus al primelor douĕ silabe din expresia figurat-explicativă maloruséscă вытра кла́ю, tipărite în acelaşĭ rînd, pe când cea-laltă parte, adecă кла́ю, e abĭà la sfîrşitul celuĭ următor, cu parentesă înainte. Їспаса́ю însemnéză, după Miklosich, «depasco» = *pasc (fac să pască)* şi nu se află în *Lexiconul* Academieĭ rusescĭ nicĭ în cel *trilinguic* din 1704. În Berînda cetim: Испаса́ю: выпа́сѣю, Їсхо ѻ̃тв. вытра(кла́ю. Se vĕde dar că Mardarie n'a înţeles sensul cuvîntuluĭ şi ast-fel a lăsat articulul neterminat.

1375 ѥстиѝный: чє ѧдєвжра́.

ѥстиѝно (-ѣ): ѧдєвєри́.

ѥстиѝствю (-вѕ-): ѧдєвєре́зь.

ѥстлѣ́нїє: стрика́рє: пѕтрежѕ́нє.

ѥстне́нїє: сѕпцїа́рє.

1380 ѥстне́нь: сѕпцїа́ть.

ѥстытика́ю (l. ѥстыка́ю): ско́ць (?). ѥсхо́, кѧ́.

ѧ̆ще кт҃о ѥст'кнєть ѻко рабѕ своє́мѕ. (1) дє ва скоа́тє чинєвѣ ѻкю ро́вѕлѕ сѧ́ѕ.

ѥстнєѝный: чє сѕпцїа́ть.

p. 118 ѥстнива́ю: (2) дєспи́. спа́р'гь:

ѥстнѣва́ю: сѕпцїє́зь:

1385 ѥсто́вw: ѧдєвжра́ть.

ѥсто́вый: чє ѧдєвжра́ть. пѕтѣр'ника (?).

ѥстхцава́ю (-оцє-): дєшєр'те́зь:

ѥстомле́ный: чє ѡстєнит'ь ѡвоси́.

ѥстрєби́тєный: чє пери́ть (?).

1390 ѥстрхга́ю (-торг-): змхчє́ск. рѕ́пь. (?)

ѥсто́чникь: ѩзво́рь.

ѥстхцѝсѧ (-то-): сѫ дєшєтж̑ (,) сѫ словозѝ (?).

ѥстрєбла́ю: дєшєр'те́зь (?).

ѥстрєзвє́нїє: трєзвїрє.

1395 ѥстрошла́ю: кєтѕє́ск.

ѥстржса́ю: скѕ́тѕрь.

p. 119 ѥстѕка́нїє: слєйрє. врхса́рє. (?)

ѥстѕка́: волова́. врхса́ть. (?)

ѥстжза́нїє: ѧтрєба́рє.

1400 ѥстжза́тє: ѧтрєбжто́рю.

---

(1) Propoziția acésta nu e în Berînda, e deci citată și tradusă de Mardarie după *Biblie*, Exod 21:26, prin urmare din cap. indicat de Berînda. Ac. scrie verbul -ты-.

(2) Miklosich истънаж.

	ѝстѧза́ю:	къ дѣда́ись ѧтре́бь.
	ѝстѧзвю.	ѧтре́бь (?).
	ѝстѧзвю́сѧ:	ѧтре́бъ-мѫ. жъ́дѣкъ-мѫ.
	ѝсхо́:	ѣши́рѣ.
1405	ѝсходи́ще (-хо́-):	рѧспѧ́нтїѣ. ѣши́рѣ.
	ѝсходата́ю:	соле́скь. ѧпа́кь.
	ѝсцѣпи́вь дрѧва́ (-ро-) тре́бѣ.	деспикѫ́ лѣ́мнѣ жра́твѣи.
	ѝсча́дїе:	на́щере. нѣ́ фечо́рїи.
	ѝсчита́ю:	нъ́мѫ.
1410	ѝщеза́ю:	пїе́ю.
	ѝ о҃бо:	къда́и (?). (1)
p. 120	ѝ о҃бѡ:	дѣ то (?).
	ѝ ѡ҃бо:	мѫка́рь (l. мѫк-). ѡа́ре (?) вра́ндь (?).
	*ѝстре́бля́ю:	ѧти́нь (?). ско́ць.
1415	*ѝгемо́нь:	пъртъто́рю. до́мнь.
	*ѝгъ́мень:	пъртъто́рю. ѧденѫто́ (?).
	*ѝдолесловже́нїе (-дѡ-):	словжи́рѣ идѡлїѣѡ.
	*ѝко́нома. ѝко́нобо́рець (-кѡ-).	wприторю дѣ ѝкоа́нѣ.
	*ѝкти́нь:	ка́ѫ.
1420	*ѝлекто́ (-е́-):	(с)ба́ре. фѫлина́рю (?)
	*ѝлїа:	тѫ́рїѫ а́ лъи дъмнезе́ъ.
	*ѝлѝ (ѝлї):	дъмнезе́злъи (l. -ль) мїеъ. (?)
	*ѝконо́мь: (2)	токмнто́рю. ѝспра́вникь.
p. 121	*ѝрмо:	ѧпрѣвна́ре. кънта́рѣ ки́.
1425	*ѝссо́пное мѣсто:	ло́ а́ доль мѫ́ри. о҃нде сѫ ѧпрѣвнѫ доль мѫ́ри.
	*ѝсихїи́:	тѫ́къ́.
	+ ѝмжѐ:	при ка́рѣ,
	+ ѝхже:	пре ка́рїи.

(1) Mardarie a scris acest articul în acelaşĭ rînd cu cel precedent.
(2) In Berînda acest cuvînt e pus la locul cuvenit.

(I).

p. 122 Їже: кáрелє. ѣдиствнаго чúсла мѫ.

1430 *їе҃рєи (Іерéй): сщ҃énникъ (= свящ-): пóпа.

*їе҃родéй. сфици дє ла дѫнезéѕ.

*їс҃. сотúрь, сп҃сь (Mk. схпасѫ): мѫтѫнтóрю.

*їоу҃сть (Ієстѫ): дерéпть:

*їпподрóмїє (B. dă întâĭŭ forma -мѫ): ло оу҃ндє кѫрѫ кáнѝ ши âлѣáргѫ кѫрѫцелє.

1435 *їѡвь: ✝ врхтó. ѭбитóрю дє дѫмнезéѕ.(?)

*їѡсúфъ: ✝ .ѧмѫцúрє âдаѡцéрє.

*їктéрь: гѫбинáрѣ боáла.

*їѡ(а)никїй: пли дє бѫнѫтáтє (?).

*їѡáннъ: ✝ бѫнѫтáтѣ донѫѕ. млтúвь. (?)

1440 p. 123 *їсторíа: повѣстє. âдєкѫрá (?).

(K).

Кажéникъ: ѡ скопúть. фáмє.

казáтель: дáска. спѫнтóрю.

казни́тє: кѫзнитóрю.

кáковый (-ó-): .ѧ чє кúпь.

1445 кáкѡ: кѫмь.

калéнїє: .ѧтинáрє.

p. 124 кáль: лѫ. тúна.

камáра: кѫмáра (?).

кáмень: пїáтра.

1450	ка́мw: + гдѣ (,) далеко (?)	ѕндє. +депа: (1)
	ка́мы́кь (-кы́-):	пїєтричь лепезѕє.
	ка́пица (-цє):	бесѣ́река пжгжнѣ́скж.
	ка́плѧ:	пикжтѕ́ра.
	каса́нїє:	а̂тинѫ́рє.
1455	каса́юсѧ:	а̂тигѕ-мж.
	качѣ́ство (-чє-):	.а̂. чє (?) фѣ́лю. +кѕ га (?).
	ке́лихъ: ча́ша:	пжха́рѕ.
	кисе́ло: (2)	а̂крѕ. йсχо. вї.
	кичёнїє: (2)	.а̂гжфа́рє. трѕ́фж.
1460	ки́чю (кичѕ): (2)	мж .а̂гжфе́скь мж трѕфе́скь.
p. 125	ка́ѧ:	ка́рѣ (?).
	кій:	ка́рєле.
	кін:	ка́рєи:
	кіѧ:	ка́рє: мно(єствє́ннаго) (3).
1465	кла́дязь:	фжнтя́нж.
	клевєта̀:	клеветѝрє мѕзавїрїє.
	клевеникь:	клеветитóрю мѕзавѝ.
	клевє́цѕ:	клеветéскь: мѕзавирéскь.
	клеврѣ́ть:	вечй. прїатѝнь. (?)
1470	клени́сѧ:	жѕ́ржте.
	кленѕ́сѧ:	жѕ́рѕ-мж.
	клеплю́:	тóкь (?).
	кли́рикь: причéникь:	слѕга бесѣ́речїє.
	кланчь: комѝдїа: (4)	ци́пе: глжча́вж
1475	кло́кь:	(г)їемь (?):

(1) гдѣ, далеко şi депа s'aŭ adaus, după Berînda, maĭ în urmă şi cu litere plecate; далеко e scris pe margine, înainte de ка́мw.

(2) Miklosich кы-.

(3) Din greşélă pus aicĭ, în loc de a fi în rîndul precedent, ca în Berînda.

(4) Berînda -ĭa.

p. 126 клопотво́никъ : (1) : фжкжто́рю де твръвра́е.

кло́снень : хро́. шко́пь.

кло́сномъ : кѕ че сла́бъ.

кле́ть : кжма́ра. чела́рю.

1480 клюсѧ : ка́. ѩпж

ключа́емш. де тре́бж.

ключа́етсѧ : .ѧтхплѫ́-се

ключа́емый : че де тре́бж

ключа́юсѧ : .ѧтжпле́зѕ-мж

1485 клѫпи́на (-и́-) : ле́нь стрѫ́бъ.

клѫпы́шь : ленѕ (?) мида́лѕлѕй.

книго́чїй : кѣтѕла́рю. скрїнто́

кни́никъ : кжтѕла́рю.

кнѧ́зь : до́мнь.

1490 кѫ́блж (ко́-). гжлѣтж. мжсе́ра.

p. 127

ко́вь : пи́змж (?). хиклешѕ́гь.

кова́рство : мещешѕ́ мже́стрїе. (?)

кова́рень : мже́стрѕ. (?)

кова́мѣди : фаѕ де ѧра́мж.

кова желѣза : фау де фїерь.

ко́вникъ : сфждито́рю.

ковче́вь (l. -гж) : кѕра́бїе. тро́ ра́клж.

ко́е : ка́ре.

ко́е стра́нь (-ес-) : ди че ла́тѕри.

1500 ко́жа (:) ско́ра : коа́же (?) пїѧ́ле.

кѫ́ждо (ко́-) : (?) фїе́шь ка́рене.

ко́жѣ (?) : пїе́лчелѧ́ше.

кѫ́знь (ко́-) : мещешѕ. ши хиклешѕ

(1) Miklosich клопотворьникъ homo molestus ber.

	козньствꙋ́ю:	кꙋцѣ́ кѫ хиклешꙋ́гъ. (?)
1505	коле́нїе:	⸗пꙋ́нцере (?):
p. 128	коле́сница (-и́-):	кѫ́рꙋца.
	коли́ба:	коли́ба.
	коли́ко:	кѫ́тъ.
	колоко́ль:	клопоце́:
1510	коли́чество:	кѫтꙋ́ є, кѫтꙋ и-ѭ мѫсе́ра. (?)
	ко́ль:	кѫ́тъ.
	ко́лькра́ты: (1)	дє кѫ́тє ѿри:
	ко́ли́во (ко́-):	коли́вѫ. грѫхꙋ фїе́ртъ.
	ко́ли́ми:	кꙋ кѫ́тъ.
1515	ко́лми па́че:	кꙋ кѫ́тъ ма мꙋ́.
	клѫца́нїе:	тѫнжїре.
	колѣ́но:	ценꙋ́нкє.
	ѥка́ю:	⸗ги́ причещꙋ́ескꙋ-мѫ. (?)
p. 129	ека́нїе:	причеще́нїе:
1520	коне́цъ:	сфрѫши́тꙋ.
	коно́бъ:	клѫда́ре.
	конꙋ́ра: чрѫвлѣ́нъ:	мѫта́се ро́шїе.
	коѝчи́на:	сфрѫши́тꙋ.
	ко́пно:	гѫѿда́че ⸗ ка́рѣ сє коа́че грѫ-ꙋ́нцꙋ́лъ. (?)
1525	копоша́тисѧ:	⸗ сє скѫпина́. (?)
	копыса́ю:	са́ пѫмѫ́ кꙋ копи́та.
	кора́вь:	кожо́.
	корва́нъ:	да́рꙋ. прино́.
	ко́рень:	рѫдѫчи́на.
1530	кори́ца:	скорцишоа́ре.
	кѫрми́ло, ѝлѝ, кѫ́рмице. (2)	кѫ́мa.
	кр҃ѣ́чїй, ѝлѝ кр҃ѣ́никъ: (3)	крѫма́.

(1) Berînda numaĭ cu accentul al doilea.
(2) Berînda ко- amîndouĕ cuvintele.
(3) Berînda ко́рм amîndouĕ vorbele.

р. 130 ко́рнь : крѧ́нь.

крчїй, желѣза : (1) фа꙽рꙋ прє фїе́р.

1535 корыстъ : довѧ́нда. а꙽вцїеи (?) (лѣ́стви-
ца *Scara*) : с д̃.

косте́ный : чє че꙽рк.

кѧсне́нїе : (2) зѫбѫви́рє.

кѧ́сню : (3) коу зѫба́вѫ.

кѧсноа꙽зы́чный : (3) чє а꙽мести́ (l. а꙽п-) ла ли́бѫ

1540 **гꙋгни́вый : (4) чє гѫнга́вк.

кѧсню (ко-) : зєбѫвє́ск꙽-мѫ.

ко́тва : + мѧ́цѫ (5) дє корабїє

которà : сфа́рѫ.

которꙋ́сѧ : че́р'тꙋ-мѫ :

1545 ко́ха : фꙋрника́рю .а꙽. ка́рєлє лѫкꙋє́ск꙽
фꙋрни́чилє :

р. 131 ко́шница : ко́шница.

кощꙋ́нни : мѫскѫри́чь. глꙋмє́.

кощꙋ́нство : глꙋми́рє, мѫскѫричю́нє.

кощꙋ́нствꙋю : глꙋмє́ск꙽.

1550 кꙋ́дєсь : фрѫмекѫто́рю :

кꙋми́рь : йдо́ль.

кꙋ́плѣ : негꙋцето́рїє. ски́бь :

кꙋпно : .а꙽прєꙋнѫ.

кꙋ́рѧ : пꙋ́ю. па́сере.

1555 кꙋца : колиби́це (mai bine коли́бѫ) :

кꙋ́пьсе́ль : (6) хѫ́лєцеꙋ.

кꙋпи́лице : тро́гъ.

---

(1) Berînda ко́рчїй ж-.
(2) Berînda ко-.
(3) Berînda ко́-.
(4) Mardarie a scris acest articul la un loc cu cel precedent.
(5) Acest cuvînt fusese întâiŭ scris cu andreaua, cevà maĭ la stânga şi maĭ jos.
(6) Mardarie îl scrie, ca cum ar fi două vorbe.

	кра́ва :	ва́ка.
	крагъ́й :	ѻ҃гль́ль.
1560 p. 132	кра́й :	мар'ци́нѣ.
	кра́йнєє:	(чє) ма́й сѕ. (чє) май дє
	кра́мола :	ча́рта (?).
	крамолю́сѧ:	черъ́тѕ-мѫ (?).
	крамолю̀ :	че́рътъ (?) :
1565	кра́нїево мѣ́сто :	ло́кѕ цє́стѕлѕ. а̂ капѕлѕ ѧ̂дя́. (1)
	краси́тисѧ :	а̂ сє ѩ̂фрхсєця̀.
	кра́сный :	че фрѕмо́
	красова́нїє : (2)	бъ́кзрїи (3) (?).
	красова́нїє :	мѫ̀нгѫ̀ре (?).
1570	красота̀ :	фрѕмосѣцє.
	красю́сѧ :	ѩ̂фрхсєцє́ѕѕ-мѫ.
	кра́стель :	крхстею. пре́пелице.
	кратїрь ; ча́ша :	пѫ̀хя́рь :
p. 133	кра́т'кїй :	че скъ́рть:
1575	кре́че :	корю́ю.
	крщє́нїе (Mikl. крхшт-) :	ботєжъ́не : спхля́ре.
	кривина̀:	стрхмбѫ̀тя́тє.
	кро́вь :	ка́сє а̂копереѧ́мѫ.
	кро́вь :	сѧ́нцє.
1580	кроє́нїе :	(tăĭetură).
	кроитєль :	кроитю́рю.
	кро́косъ :	шофра́нь :
	кро́ма :	фхрхѧ́мѫ.
	кро́м'ство :	сфїя́лѫ (?).
1585	кро́мѣ :	фхрѫ̂.
	кромѣ́шнїй :	че дин афа́рѫ.

(1) Cele patru vorbe din urmă-s adause de Mardarie.
(2) Berînda -ïa.
(3) и e făcut din ѳ.

кротóрыѫ: (1) собóлѧ. левí. ãí: крѫтíца.
крóтокъ: блѧ́ндъ:
p. 134 крóтость: блѧндѣ́це.
1590 крóцѫ̀ (кро-): вóю .ѧ̂блѧзнй. бьí ãк.
крѫждѫ́ю: болéскъ:
крѫчинà: гѫфáре. трѫ́фѫ.
крѫчи́на: .ѧ̂чи́ндере кѫ трѫ́фѫ:
крѫчинáюсѧ: .ѧ̂гѫфѫ́-мѫ.
1595 крѣпкїй: че тáре.
крѣпость: тѫ́рїе:
ктóмѫ (-омѫ̀): май мѫ́лть (,) дѣ́чїа.
кт̂о: чи́не.
*кадолíкъ: кáрелє крѣ́де, .ѧ̂ з̃ схболáре.
1600 *капиклáрь: (2) вхта де тéнице.
*каркúнъ: рáкъ.
*кассúтерь: коситóрю:
p. 135 *катавáсїа: ѧ̂копериш̀ь (?).
*катапетѣ́сма (-тáс-): (3) зевáсе:
1605 *киѝсонъ: дáѫе.
*кї(н)óвїе: (4) вїáцѫ депрéвнѫ.
*кїмвáлъ: (5) клопó (?):
*кифа: пїáтрѫ (maĭ bine *stâncă).*
*клобоу́къ: комѫнáкъ:
1610 *кобоста: свéклє дерѣ́се. (?)
*коентáрїй: (6) скрїптóрю: лwгó (?)
*копрїй ди гѫнóю.

---

(1) Berînda -кїѧ, Miklosich крѫторѫша talpa. Lev. 11: 30.
(2) Se maĭ găsesce în Miklosich -рин-е. E corupt din «clavicularius».
(3) -ѣ́ se explică prin înfluenţa limbeĭ române.
(4) Berînda кинóвионъ.
(5) Berînda кúмвалъ.
(6) Berînda комме-. Silaba гó de la sfîrşitul rîndului s'a adaus maĭ în urmă.

	*корїа́дєрь: (1)	ѡрє́зь (?). (2)
	*корїа́ндра:	дє ѡрє́зь (?). и҃сх҃о с҃і.
1615	*конда́кїонь: (3)	ск҃ртаре.
	*къстоа́їа:	печ҃тє (?). страже.
	*косми́къ: (4)	мі́рѣ҃ цѫра́ (?).
p. 136	*кра́ви, капъ́ста:	вѣ҃рзє (5).
	*къвикъларїй:	постѣ҃ла́никъ.
1620	*къкши́нь:	корка́нь (?)
	*къпсе́ль:	сто́гъ (?).
	*къ́пель:	ла́къ. скѫдѫтъ́рѫ (6).
	**кодиме́та (cf. lat. *condimenta*):	ихтре́нжею (?).
	*кwстати́нь:	та́ре:
1625	**ко́прѫ:	мѫра́рю (?).
	**косма́тъ:	флоко́ (?).

Л.

p. 137	Лаа́нїє:	лѫтра́ре:
	лада́нь (-ла́-):	кѫді́рє (?).
	ла́да́їа:	лъ҃нтрє.
1630	ланита:	фа́ца (?) ѳ па́ртє дє ѳбра́ фа́чє.
	ла́ни:	кънрїѡ́ара (?).
	ланы:	+кънрїѡ́р' (?) (7)
	ласка́нїє:	шъ҃тила́ре.

(1) Cetesce -дрѫ.

(2) Berînda citéză И с҃х҃о с҃. па. ч. а҃і з҃.

(3) Berînda scrie контакїо́нѫ şi-l pune între cele două articule precedente. Miklosich traduce «brevis hymnus.»

(4) Cetesce ко́смникъ ca Berînda etc.

(5) Mardarie greşesce, când pune кра́ви după капъ́ста. El ar fi tradus mai bine prin singularul кра́зѫ. Se póte ca finala и a lui кра́ви să-l fi făcut a crede că are de a face cu un plural.

(6) Mai bine *scăldătóre*, adecă *vas de scăldat*.

(7) Cuvîntul a fost scris mai întâiŭ cu andreaua.

ласка́тєль: шѕтєлитóрю.

1635 ласка́ю: шѕтилéскь.

ласка́єть: шѕтилѣ́щє.

ласкосе́рдїє: (1) лжкóмїє.

ласкосе́рдыи: (1) чє ла́ко.

ласкосрѣ́ство: лжкомїє пжтєчелw. сѧ́ѕ. ѳдржчи́рѣ грѕмáззлѕ.

1640 ласкосрѣ́дый: ла́ко, ка́рєлє нѕ а́рє са́цїѕ ѳ мжнка́рє.

p. 138 лáжтє, брєхá: лжтржтóрю.

лáю: лáтрѕ. рѫкнéскь.

лѣ́вь (лéвъ): (2) лéѕ.

чє оу҃шóрь:

легкїй: оу҃шорь:

1645 лéгкw:

легкотà: слжбúрѣ (?) кѹцетѕлѕ.

лежи́: звчé́ ѳтокми́ци сѫ́тé (?).

лежи́: зáчє: сѧ́ѕ лжкѕя́щıе (?).

лѣ́стєць: (3) (цѣ): ѳшелжтóрю.

1650 лѣ́сть: (3) лѣщéнїє (4) ѳшелжчю́не

лѣ́стный (3) лобзáтє: сѫрѕтжтóрю хикла́нь.

лѣстúвый (3) чє ѳшелжтóрю.

лѣщѕ́: (3) ѳшéль.

ли́кь: дáнць: плáкь, чáтж.

1655 ликовáнїє: джнцѕи́рє.

p. 139 лико(в)ствовáнїє: тóжє (adecă *aceeaşĭ*).

ликѣствѹ́ю (-кос-): дѫнцѕéскь. сѧ́ѕ дєрептéзь (?) дáнцѕль.

---

(1) Berînda -срáд- şi numaĭ cu un accent, cum scrie el şi următórele două vorbe.

(2) Mikl. лѣкъ.

(3) Berînda scrie prima silabă cu є saŭ é, Mikl. cu ѣ, ba în prima vorbă şi -ть-.

(4) Berînda лиéнїє.

лнкѕ́ю : дж҃нцѕ́ескъ.
лі́хва : ка́мжтж҃ а҃сѕпрѣ́лж҃.
1660 лі́хоймѣ́нїе : стрисоа́ре дє а҃вѕцїе.
кѕ лж҃комїе.
лі́хоймецъ : кѧмжта́рю :
лнхонство : кѧмжтѣ́рїе.
лнхосло́вїе : врхфѣ́лє (1) :
лі́це (лицѣ̀) : фа́ца.
1665 лі́цемѣ́рїе ; лі́цепрїа́тїе : фѣ́церїе.
лі́цемѣ́рный : че҃ фжца́рникъ.
лі́цемѣ́рествѕ́ю : фжцере́ескъ.
p. 140 лі́цѕ҃ о҃биновє́нїе : сфїа́лж҃ фѣ́це.
лиша́емоѐ (-є) : липсі́ре :
1670 лиша́юсѧ : липсі́ескѕ-мж҃. (2)
лише́нїе : липсі́ре :
лише́нъ : липсі́ть :
лі́шїше : ма́ кѕ а҃сѕпрж҃.
лі́ше ѷма : (3) ма́ кѕ а҃сѕпрж҃ ѣ̀ре.
1675 лишїй : че҃ а҃ле́ че҃ ма́ де присосі́.
**лиша́й : печи́ре : л є ѵ і. а҃і.
лобза́нїе : цѣлова́нїе : схрѕта́ре.
лобза́ю, лобжѕ́. схрѕ́ть. ѧтре́бъ (?) де схнжта́те.
лѣ́жа (лжа̀) : минчю́на.
1680 ложе́сна : зг҃ѕ.
ло́за (лоза̀) : ви́ца.
p. 141 локо́ (ло́-), ко́ть.
ло́ни : а҃нце́рць (?).
ло́но : поа́ла, бра́це. сі́нѕ ценѕ́кєле.

(1) Acest articul mai fusese odată scris după лі́хва, dar cuvîntul slavon cu două accente.

(2) Acest articul e scris şi de-asupra paginei cu litere mai mici şi fără semnul ', dar e tăĭat.

(3) Berînda лишшей-.

1685 лстыіги : рѫсипитóри.

лѹ́дь : нєбѹ́.

лѹдя́чїй : чє чє сє нєбѹнѣ́ще (?).

лѹжéнїє : нєбѹнúрє (?).

лѹ́ждѹ (лѹждѹ́) : нєбѹнéскь (?).

1690 лѹ́кь : чеснóкь : (1) ѕстѹрóю.

лѹ чєрвлéный : (1) цєбѹ́лѧ чáпа.

лѹ́кь : (2) ѧ́ркѹ́ль.

лѹкáвно (2) ѿбхóжѹ : ѧ́бля кѹ хилєшѹ́гь.

лѹкáйство : (2) хиклєшѹ́гь.

1695 лѹкáвый : (2) чє хикля́нь :

лѹнà : мць (=мѣсяць) : лѹнà.

p. 142 лѹня́щїйсѧ : лѹнатéкь.

лу́чше, (:) лѣпше. найлѣ́пше мѧ́ би́нє.

лѹшїй (-ый), (:) лѣпшїй : чє (?) мани бу́нь.

1700 лѹшю : прє чѧ́ (?) мани бу́нж. са́ѕ мани дє чи́(н)стє (,) фрѕмó (?).

лу́ща (Mikl. лж-) : фѕ́ще : ѣзéкь. л҃ѕ.

лящéнїє : ѧ́шелáрє.

лыíсть : пѹ́лпа (?).

**лúсть : фоáє фрѹ́зє.

1705 лѣковáти : ѧ́ лекѹ́и.

лѣнúваго : прѣ є (l. прє) ленивó.

лѣ́ность : лѣ́нѧ.

лѣ́по : фрѕмó. кáдє-сє.

лѣ́по бѣ : сє кѫдѣ :

1710 лѣ́по ѥ́сть : кадє-сє.

p. 143 лѣ́пота : фрѫсѣ́цѣ.

---

(1) In Berînda aceste două articule sînt cuprinse într'unul. El scrie чосно.

(2) Mikl. лж-.

лѣпо́тныи (=лѣпо́тный):	чє .ѳфрѫсецá.
лѣпый:	чє́ фрѕмо́.
лѣ́ствица:	скáра.
1715 лѣ́сы:	пѫдѕри.
лѣ́то:	âнѕль.
лѣ́тъ ёсть:	лє́снє (?) ѣстє:
лѣ́.	пажи́цє. рѫзвоáрє.
лѣ́чка, лѣковáнїє:	лєкѕи́рє.
1720 лю́бовь (-ó-):	дрáгостє. мúлѫ.
лю́битє:	.ѳтрєбáрє. ѽбицѝ;
любúтє:	порѕчи́рє ѽбúци.
любúмый:	чє ѽбúть:
лю́бь: (1)	вє́ри. сáѕ.
1725 лю́бодѣáнїє: (2)	кѕрвїє.
p. 144 лю́бодѣйствовáша:	кѕрви́рѫ.
лю́бодѣйчúць: (3)	копú. фечó дн.ѳ кѕрвїє фжкѕть.
лю́боúмѣнїє:	ѽби́рє дє âвѕцїє.
лю́бомѫ́рь: (4)	ѽбитóрю дє .ѳц(ел)єцїє. философ҃х.
1730 лю́бомѫ́рїє: (4)	ѽби́рє дєцелєцїє. (5)
лю́бомѫ́рствѣ́ю: (4)	грѫ́єскь .ѳцелецѣ́щє: (?)
лю́бопочитáтисѧ:	кѕ драгостє â сѣ чиúсти: сáѕ, дu дестѕ â дà.
лю́бопрѣнїє:	ѽбíрє дє пѫрѫ (?).
лю́бопочитáюсѧ:	силєкь â мѫ чиúстu. (?)
1735 лю́бе́зно прилéжѕ:	кѕ драгостє нєкоéскь.
p. 145 лю́ботрѕдїє:	ѽби́рє дє ѿстенѣáлѫ.

(1) Nu e în Mikl.

(2) Berînda numaĭ cu accentul ultim.

(3) Berînda fără accent.

(4) Berînda scrie fără ѫ saŭ ѕ. Cf. însă мѕдрый şi мѕдрствѣ́йте la amîndoĭ, ba şi мѕдровáнїє din acest manuscript, deşĭ în Berînda e cu ѫ.

(5) Acest articul uĭtat a fost scris de-asupra pagineĭ cu litere maĭ micĭ.

лю́бочéстїе: (1) ѡби́рє дє чи́стє: слобозі́рє (?).

лю́бочéстень: (1) ѡбито́рю дє чи́стє.

лю́динь: мирѣ́нь.

1740 людѧ́ни: ѿмь про́ (l. про́).

лю́дѧ тѧ́жькь: (2) ѿмь гре́ѕ. трѕфа́ (?).

лю́тоє: чѣ́ ѣ́ ѭтє.

лю́то: ѭтє. .ѧфрикоша́.

лю́тость: ѭщи́мє. фѫрѫ дє ѿмєнїє.

1745 лю́ лю́тый: чє ѭтє:

лѧ́двїѧ: шáлєлє.

лѧдина̀, по́лє: кѧ́пь. лѣ́ (= лѣ́ствица *Scara*)

сл. ѥ̃.

лѧ́ща: ли́нтє.

*лагви́ца: плѡ́ска. клоди́рь. (3)

1750 *лагі́ра (-ги́-): топо́: (4) їѣ́рє. ѵ̃ (vers 3).

p. 146 *лапа́да: фѫ́каїє:

*легеѡ́: .ѧтѕнѣ́рєкь: ѡ́стє

*лєнтїо́нь: (5) пешки́рь.

*лаѳтитїо́: (6) вистє́рїє дєпрєѕ̑нѫ.

1755 *лєдїєсь: спѕито́рю дє кѕвитє. (?)

*ле́пта: филѧ́рю.

*литѕргїа: слѕ́жѫ сфици́тѫ.

*логофѳ́: ѕитѫто́рю (l. пѕито́рю) дє кѕвѫ.

*ло́гика: дїа́лєктїка (дїа-): .ѧцелѣ́цєрє (?). са́ѕ сокоти́рє дє чѣ́лє ѧдєвѫра́тє ши дє чѣ́лє мичюноа́сє.

(1) Mikl. -чк-.

(2) Berînda -жєкѫ.

(3) Berînda лагвица. El citează Ie лгн. Cuvîntul e şi în Mikl., Ac.

(4) Mikl. лагыръ m. ascia *(secure)*.

(5) Berînda лєн-, Mikl. лєнтий λέντιον linteum.

(6) Berînda -тїтї-; nu l'am găsit în alte dicţionare.

1760 *лѣза. лѣмнѕ мигдалѕлѣй.
*лѣ҃ник: (1) вирѕитóрю дє лéй. (?)
*лѣни́дь: (2) лéвь ми́кь. (?)
*ли́л: ѡстенѣ́лж (?):

М.

р. 148 Мали́ѥ, маковéнїе. помали́ѥ. ма́нїе. ме́рицáрє. врѣ́рє. вóє. пѕтѣ́рє. кажти́рє.
1765 ма́литисѧ: а̂ сє микшѕрà.
ма́ловѣ́рїе: пѕщи́нж кредѝ́цж.
ма́ловѣ́рный: (3) че кѕ кредицж пѕщи́нж.
ма́лодѕшествїе: (4) ма́лодѕшїе. слжби́рє кѕцетѕлѕи, сáѕ тѣ́мерє.
ма́лодꙋшествова́ѧше. (5) сѫ спжмжи̂та́рж (?).
1770 малодꙋшный: чє сла́ дє фи́рє.
ма́ломо́ц҃ный: чє кѕ пѕщи́нж пѕтѣ́рє.
масли́на: лéмнѕ масли́нѕлѕй.
масли́чїе: масли́нє.
р. 149 масли́чє хлѣ́бь: плжчи́тж кѕ ѡ҃ дє лемнь:
1775 ма́ю вѣ́твїю: а̂пжрà (?) кѕ стжпáрє.
медле́нїе: (6) зѫбжвїрє.
медле́ноѧзы́чныѭ: (6) че зѫбжвѝ́ ла ли́бж.
медлю̀: (6) зѫбжвжскѕ-мж.
медли́ль: (6) сє зѫбжвѝ:
1780 ме́жда (межда): межднна.
ме́ждѕ ме́чаши: (7) .а̂трє сáвїй.

(1) Berînda -ни-.
(2) Berînda -ни-.
(3) Miklosich маловѣрх.
(4) Berînda -ше-.
(5) Miklosich -шкс-. Lesquien, *Gramatica*, -кша.
(6) Miklosich n'are substantivul şi serie adjectivele мѫдлх, -лькх şi -лнвх.
(7) Berînda м-м- ѡбрамлáюремсѧ.

	мелзѝ (1) млéко:	мѕцє лáпѣтє. при л̃ (v. 33).
	меншинà: (2)	ма тúнѫ дє ѫ̃и:
	мéньшїй: (3)	чє (?) мáи мíкь.
1785	мрáзенѣє: (4)	ма кѕ ѻ҃ржчю́нє.
	мразóсть: (5)	ѻ҃ржчю́нє.
	мрачтáвный:	чє мѕритóрю.
p. 150	мрáчтвый:	чє мóрть:
	мéскь: (6)	мѫшкóю:
1790	мéстникь: (6) wмѣстúтє: (7)	йзбѫдитóрю.
	мéсть: (6)	йзбáнѫ.
	мéсть (-тѣ): (8)	мѕ́сть:
	мéчка: медвéдица.	ѻ҃рсь (l. -соáє) âмо ѥ̃. (v. 19).
	мечтáнїє:	нѫлѕчúрє.
1795	мечтáюсѧ:	нѫлѕчéскѕ-мѫ (?).
	мéчь: (9)	сáбїє.
	мжà:	мижѝ (?).
	мжáнїє:	мижíрє.
	мижúть вѣ ѻ҃чà:	мижáщє кѕ ѻ҃кїй
1800 p. 151	мáзда: (10)	плáтѫ.
	мáздовѣздáтє: (10)	дѣтѫтóрю дє плáтѫ.
	мáзды: (10)	плáтє:
	мѝ, мѝѣ: (11)	мїє.

(1) Berînda мельзѝ, Miklosich млѣ-.
(2) Miklosich мьнѣ-.
(3) Miklosich мьнiй.
(4) Berînda -зé-.
(5) Berînda мрá-.
(6) Mikl. мѣ-. In Mardarie мéстникь e repeţit după articulul următor мéсть: йзбáнѫ, însă fără traducere.
(7) Berînda wмс-.
(8) Mikl. мѣстѣ.
(9) Mikl. мьчь.
(10) Berînda мз-, Miklosich мьз-. Berînda apoĭ scrie мздовоз-.
(11) Berînda минѣ.

	мизáю: (1)	клипéскъ.
1805	мардїе, (милосрáдїе:) оутрóбы (?):	мúлѫ дє лa їнимѫ.
	мать (=мúлость):	мúлѫ.
	матúви (=милостúви):	матúки (=милостúви).
	мать (=мúлость) имѣй:	áйбй мúлѫ. простѣщє (?).
	мúлоть:	пїáлє дє ѡáє. кожó.
1810	милотáрю (-х):	пїелáрю. кожокáрю.
	мимошé:	трєкѣ
	мимошéшы:	прє чéи трекѣци:
	мимоходáщѣю:	прє чѫ трекѣтѫ.
p. 152	мúмо:	прúнтрє. прéстє. (?)
1815	мúръ:	пáчє.
	мúрный:	чє кѣ пáчє.
	мировáнїе:	ѧпѫкáрє.
	мичáнїе (l. миродокончáнїе):	ѣшúрє ди плѫцерє (?).
	мúротворéнїе: (2)	фáчерє дє пáчє.
1820	мúръ:	лѣмѣ.
	мúротворéнїе:	фáчерє дє лѣмє.
	мúродрáжє:	цїнтóрю дє лѣмє: дракѣ (3)
	мла́да:	тúнжрѫ.
	младéнецъ:	кокó (,) тúнжръ:
1825	мла́товїéцъ: (4)	чє чє бáтє кѣ чоканѣ.
	млачéнїе:	ѧблѫтíрє:
	мнóгажды:	дє мѣтє ѿри.
	мнóгами (-ги-):	кѣ мѣлтє (?).
p. 153	мнѡгоглáнїе (=многоглаголáнїе):	мѣлтѫ грѫúрє:

(1) Nu e în Mikl. şi Ac.
(2) Nu e în Mikl. şi Ac.
(3) Un cuvînt anume corespunzător vorbeĭ дракѣ nu este în Berînda.
(4) Berînda млатовїéцъ.

мнѡгоꙗспыта́нїе: (1) мно́гоꙗ испыта́нїе.

мнѡгое (1) мно́ство: мно́гаѧ мно́жество.

мнѡгоꙗце: (2) мно́гаѧ ма́тере ло́кви.

мнѡгопечалїе: (1) мно́гаѧ грижє.

мнѡгоцѣ́нный: (1) чє дє мно́гъ прѣ́.

мнѡгошбра́зный: (1) чє чє ѧ мно́гє кѵпо́ви.

мнѡгочадїе: (3) мно́жество дє ко́пїи.

множа́є: мно́жаѧ ма́ти:

множа́йше(є): мно́жаѧ ма́ти кѣ но́мѫрѣ.

множа́йшїй: чє (?) мно́жаѧ ма́ти. ди дєтѣ.

1840 множа́є па́: (4) дєпа́ртє (?) мно́жаѧ.

множи́цею: дє ма́лтє ѿри.

мню: (5) ми сє па́рє.

мни́ши: (5) ци́ сє па́рє.

р. 154 мни́тсѧ: (5) и́ сє па́рє.

мнѣнїе: (5) пѫрѣ́рє.

мнѣнїа: (5) привиди (?).

мнѣ (Mikl. мънѣ): мїе.

могѣ́тство: (6) мо́щїе (?).

мождаа́нь: гра́ (?).

мо́же бы́ти: пода́тє фи.

мо́згъ: крїе́рь.

мла́ва: (7) глъчава́ѫ.

мълвлю: (8) глъчевє́скь.

млѣ́нїе: (8) чѣрєрє содиꙗ ѧпѫка́рє (?).

---

(1) Berînda мно-. Miklosich n'are многоꙗспыта́нїе.

(2) Cetesce многоци ca în Berînda şi Miklosich.

(3) Berînda многоча́дїе. Mardarie a făcut pe є de la sfîrşit din и.

(4) Adecă па́че.

(5) Miklosich мьн-.

(6) Miklosich -гѫ-.

(7) Berînda мо́лва ѩли мла́ва.

(8) Berînda мол- saŭ мо́л-.

1855 моли̑: роа́гж. чѣ́рє.

мл̃и́мь: (1) рꙁгж́.

мл̃и́тсѧ: (1) роагж-сє.

p. 155 мла́нїє (мо́лн-): фꙁ́лцерь.

мл̃ю: (1) чє́ю. ро́. солїє и̂спржвє́скь.

1860 мони́сто. гїєр̑да́нь:

мо́рє: нєбꙁ́нє. (2)

мотыі́ла: лайна: ка́лєга: и̂сχо кд̑.

мо́χры: (3) по́χнлє. (?)

мо́шно рѣ́кзє: (4) тжєто́рю дє пꙁ́ци (?).

1865 мо́цьк: пꙁтѣ́рє:

моцьѝ: по́ци (?).

мо́щи: ѡ̂а́сє сфе́тє моа́цє.

мо́ціно: (кꙁ) пꙁти́нцє.

мра́вїй: фꙁрни́ка.

1870 мра́зъ: церꙁль.

мра́кь: .л̂тꙁнѣ́рєкь. па́клж.

мра́чный: чє .л̂тꙁнека.

p. 156 мра́морь: мар̑мо́рє.

мрє́жа: (5) мрѣ́жє.

1875 мꙁдне́нїє: и̂пєсти́рє.

мꙁдноа̂зы́чный: чє и̂пєсти ла ли́бж.

мꙁдрова́нїє: мжд̑рїе (?). кꙁцета́рє.

мꙁдрый: чє .л̂цєлєпть.

---

(1) Berînda мол- saŭ мо́л-.

(2) Мо́рє cu acest înțeles nu e nicĭ într'o limbă slavică; din contra, în tóte însemnéză *mare*. Berînda a confundat substantivul slavic cu un închipuit vocativ al adjectivuluĭ grecesc μῶρος saŭ μωρός, *nebun* etc.; căcĭ ḑice мо́рє: сѝрѣчь, ѡ̂рѳ́дє, дꙁ́рню, и̂ к о...., с: д̃і. Mardarie s'a luat decĭ după Berînda.

(3) Nu e în Miklosich.

(4) Berînda unesce cuvintele.

(5) Miklosich мрѣжа.

	мѫдрствѫйтє:	дорѝци. потѝци. (?)
1880	мѫ́жескый: (1)	бжбжтѣ́щє. дѣла (?) йнѝмж.
	мѫ́жь: (2)	бжр̀ба.
	мѫ́жедо́блєстїє: (2)	витєжїе бжбжтѣ́скж.
	мѫчи́тєлїє: (3) спекѫла́торѣ	мѫчито́ри.
p. 157	мы́сль: (4)	кѫцє́. шн сфа́ть.
1885	мѫшє́лъ: (5)	пжрѣ́тє дє ка́сє. (?)
	мѫшєлоймєць: (5)	лжкомито́рю. спрє ѧвѫцїе (?).
	мѫшє́лоймство: (6)	добждж дє рѫшѝнє.
	мѫшелю (7) (мш-):	стрѝгь (?).
	мѫщє́нїє (мщ-):	йзбжнди́рє.
1890	ма́скь: (8)	мжшко́ю. катж.
	мыта́рю (-ж):	мыта́рникь.
	мытоймєць:	лѫwто́рю дє мѝтж.
	мы́шица:	сѫсѫwа́ра (?).
	мѣдни́ца:	ба́ни мжрѫци (mai bine *banĭ mărunțĭ*) дє ѧра́мж.
1895	мѣ́дноли́чє:	кѫ фа́ца дє ѧра́мж.
	[обычаи́ йастє дє мѫтє ѳри ѧ кема̀ пре ка́рєлє нѫ щїє ѧ-и фѝ рѫши́нє] фжрж дє рѫши́нє. (9)	
p. 158	мѣ́дный кѫзнє:	фаѫ дє ѧра́мж. кжджра́рю.
	мѣ́лъ:	ва́рь (?).
	мѣри́ло, ва́га. (10)	кѫ́пжна.

(1) Cetesce -кн са în Berînda; Miklosich мжжескы.
(2) Miklosich мж-.
(3) Nu e astă formă în Miklosich.
(4) Berînda are treĭ articule asupra acestuĭ cuvînt.
(5) Berînda мш-.
(6) Berînda -й-.
(7) Nu e în Mikl. şi Ac.
(8) Miklosich мь-.
(9) Parentesele şi virgula nu-s în Mardarie; eŭ le-am pus, ca şi Berînda, pentru claritatea sensuluĭ.
(10) Berînda вагѧ.

	мѣ́рє:	кѕ мѫсо́рѫ. ·ѧ̂ вр҃ѣ́мє сф҃їй.
1900	мѣ́ры зємлѣ̀:	фѫ́лчи дє пѫмѫ́.
	мѣ́ра:	мѫсо́ра.
	мѧ̀. мє́нє:	прє мє́нє.
	мѧ́гкїй (-ї́й):	чє моа́лє.
	мѧ́ккїй:	чє сла́бь.
1905	мѧ́тєжь:	ва глѣчѧ́вѫ.
	мѧ́тва:	їѕмѧ̀.
	мѧ́тєнїє:	·ѧ̂вѣлѕи́рє. ва́.
	мѧтє́никь:	·ѧ̂вѣлѕитóрю.
	мѧтѕ́сѧ:	·ѧ̂вѣлѕéскѕ-мѫ. тéмѕ-мѫ.
1910 p. 159	*мамѡ́на:	ѧ̂вѕцїє. (1)
	*мандрагóра: (2)	гѕгѫтѫ́и (?).
	*маранаѳà:	пѫнѫ вѧ вєнѝ до́мнѕ нотрѕ. (?)
	*митропóлїа:	мѕмѫ четѫ́цїлѡ.
	*митропóли:	ма мáрє прєспрѐ є̂пкпы (l. -опи)
1915	*мнáсь:	ѡ̂кáѡà (?).
	*мѕєнскїй: (3)	кѫтѫрéць.
	*мѵ̑ро:	мѵ́рѕ.
	*мѵ́рта: мѵ́рсїна: (4)	ѧ̂ѕ ѧ̂ тѫмѫдѕи ѡ̂ѧ̂сє (?). (5)
	*махрáма. махївá:	мѫхрáма.

(II).

1920 p. 161	Наблюдѝ. (:) сѫблюдѝ, назрѝ.	пѫзрѣ́цє.
	навáдникь:	·ѧ̂врѫжѣнитóрю (?). клéвєтитóрю.
	навáница:	клєвєтїтóдрє мѕзавúка.

(1) Berînda scrie мамѡна̂ şi citéză ѧѕ ѕ̃ı ѧ (l. vers. 13).
(2) Cetesce ман- şi la românesce гѕтѫ́н.
(3) Cetesce мѕєкíй ca în Berînda saŭ моѵєнкий ca în Miklosich.
(4) Berînda Мѵ́рта, и мѵ́рсїна.
(5) Cetesce ѧ̂ѕѧ̂ тѫмѫ́ѡ̂ѧ̂сє.

наважда́ю : .ѧврѣжскь (?). вждéскь.

наважéнїє : .ѧврѣжкúре (?). вждúре.

1925 навы́кша : дєпри́нсерж.

навыкó : ѿвыкó : дєпри́шь.

навы́кшє : дєпризи́нь. кѕноскж́ (?).

навыкнѯ́ти: â дєпри́дє : â кѕноáщє (?).

навыкнѯ́кый : (ч)є чáѕ дєпри́нсь.

1930 навыцáю : дєпри́нзь. .ѧвѣцѕ-мж.

навы́кїй : чє дєпри́сь : .ѧпрєѕнá (?).

навѣ́ : пи́зма (?) : хикле́нїе. пѣрєрє. мѕзави́рїе .ѧвитáрє (?).

р.162 навѣ́тли́вый : чє хиклѣ́нь.

навѣ́тни : хиклѣ́. пизмáшь (?). .ѧшєлжтóрю.

1935 навѣ́товà : .ѧврѣби́таѕ (?). пѣржтаѕ.

навѣ́товáнїє : хикле́нїе. пи́ма (?)

на́ги : гóлнлѡ.

на́глости : (1) ѿци́мє. не.ѧфрѣнáрє (?).

на́глый : чє ѿтє. чє грáбникь.

1940 надве́рнѫ : (2) пра́гѕ десѯ́пра ѕшїе.

на́дь : спрѐ :

надѣ́тсѧ : нждежѯщє-сє (l. -ѧщє-).

надѣ́латєлѣ : фжрж сокотúцж. фжрж гри́жє.

написáнїє : тилà кáрѣ десѯ́пра. ти́тѕлъ.

1945 настóю : пѣзéскь : сокотéскь. (?)

р.163 надéсно : дѣ́ дерѣ́пта: спрє (l. спрє д-).

надыма́нїє : .ѧгжфáрє.

(1) Mikl. şi Ac. -тъ.

(2) Berînda -мм.

	надра́ги : (1)	нѫдра́ци : и̑ с χ ѻ́ : к̑ и́.
	наѣди́нѣ (2) :	дє ѿсе́би :
1950	назида́ти :	а̑ зидѝ.
	назира́нїє :	кѣста́ре пѫзи́ре.
	назна́менованѣ : (3)	семнѣ́зе.
	наи́мно :	нѫ́мь :
	наказова́ше :	.ѧѣцѫ. .ѧцелецѝ. (?)
1955	наказа́нїє :	.ѧѣцѫтъ́рѫ. четы́ре. .ѧдемна́ре.
	наказа́тє :	.ѧѣцѫто́рю.
	наказ8́ю : (4)	.ѧѣ́ць. че́рть.
	накончева́єте : (5)	сфрѫши́ци йспрѫви́ци.
p.164	накиновє́нїє : мана́нїє :	а̑мелица́ре.
1960	найпа́че (на́-) :	ма̑ крѣто́ : ма̑ кѫрѣ́нь.
	найлѣ́шїй :	че май кѣ́нь.
	налага́ти наложе́нїє (-їѫ) :	а̑ пѣ́не а̑даѡ (?).
	належа́й :	че а̑дѫ̑сетю́рю (?).
	належа́ти :	а̑ лѫкѣ́и (?).
1965	належа́нїє :	невои́нце.
	належѣ́ :	.ѧплѣ (?) : а̑да́ѡ (?). невоє́сь.
	налѫца́нїє :	.ѧкорда́ре.
	налѫца́тє :	.ѧкорджто́рю.
	налѫца́ю :	.ѧкорде́зь.
1970	налѫцѝ :	.ѧкордѣ́зе.
	на ма́лѣ (нама́лѣ) : (6)	.ѧ пѣци́нь.
	на мнѭ́сѣ : (6)	.ѧ моу́гать.
	намѣкре́нїє :	це́хѣль.
p.165	намѣ́стнїи :	че де ло́кь.

(1) Miklosich -гѫ.
(2) Miklosich separă.
(3) Berînda назнаменѣ́зе.
(4) Berînda -ка́-.
(5) Miklosich -ча-.
(6) Miklosich scrie vorbele despărţit, Ac. însă unit.

1975	на́нь, (:) нанє́го:	спрє дх҃сво҃ль.
	на́пасть:	нжпа́сте.
	напаство́ю:	нжпхство́ескь:
	напосл҃до́кь:	лл сфрхшй҃.
	напра́нь:	ѧпо́нсь. ѧпжра́ть.
1980	напрасни́къ:	гра́бникь. ѿтє.
	напра́сно:	дє прй҃пж. дє нжпра́снж.
	напра́сный:	чє ѿтє. нжпра́сни.
	напо́тїе:	проп҃тлаж (?).
	нача́ло: (1)	ѧчепхто́ра.
1985	напыще́нїе:	ѧгх҃фа́рє.
	напыща́юсѧ:	ѧгжфѕ-мж.
	наре́чень: (2)	кїема́ть. зи́
	нарече́нїе:	кїема́рє зи́черє.
p.166	нарица́нїе:	кїема́рє.
1990	нарица́ю:	кїе́мь.
	наро́дь:	нжро́.
	наро́доводи́тє:	пѿтжто́рю дє нжро́дь. до́мнь:
	нарочи́тый:	чє ѧлєс' (,) нжрочи (?)
	наси́лїє: (3)	сили́рє мѿчи́рє (?).
1995	насилова́нїе:	то́ (=то́жє, adecă *aceeaşĭ*).
	наси́лїє сѫтво́риши: (4)	сѫ (?) фа́ (5) сїлж.

(1) Punerea acestuĭ cuvînt aicĭ se póte explicà prin întórcerea a douĕ foĭ de odată la prescris. Greşéla trebue să fi fost observată după scrierea articulului, care se află şi la locul cuvenit.

(2) Berînda -че́-.

(3) În Mardarie acest articul e scris de-asupra paginei cu litere maĭ micĭ. El uĭtase la prescris traducerea luĭ нарочи́тый şi pe наси́лїє, puind în dreptul celuĭ întâĭŭ tălmăcirea celuĭ de-al doilea, adecă силрє. мѿчи́рє, carĭ acum se vĕd şterse cu o linie şi de-asupra cărora s'a scris traducerea luĭ нарочи́тый.

(4) Berînda -ри́-.

(5) -ф҃ îndreptat în loc de -кж şters.

	наслаⷣ҃дисѧ: (1)	мѫ .ѯдⷭлⷱїю.
	наслажéнїе:	.ѯдⷭлчúре.
	наслѣ́дїе:	мошїе:
2000	наслѣ́дникъ:	моцáнь.
	наслѣ́жáю:	моцинéскъ.
	настегáвы:	чúзме. кѫцѣ́ни.
	настáвни: настоáте	.ѯденѫтóрю (?).
p.167	наставлáю:	.ѯдéмнь (?).
2005	настоáтество:	мѫ́рїе. стáре .ѯнаúнте.
	настоѧщее: (2)	чáстѫ де ⷭкѧ. (3)
	настóю:	*(sînt aprópe* saŭ *de faţă).*
	насыщáю:	сáтѣръ.
	насыщéнїе:	сѫтѣрáре.
2010	натрúнéнїѧ: (4)	кѣнѣнѫ де бирѣúце.
	наⷭщáю:	.ѯквитéзь. .ѯдéмнь.
	наⷯодѧ́й:	че ва сѧ́ фїе: че де мѧ́не.
		че че ва сѧ́ фїе.
	начáѧхъ. надѣ́жсѧ. (5)	а трá нѫдѣ́же.
	начáло:	.ѯчепѫтѣ́ра.
2015	начáловодúте:	мⷭ .ѯнаúте (?) пѣтѫтóрю.
	начáникъ:	мⷭ мáре .ѯчепѫтóрю. дóмнь.
p.168	начествѣ́й:	че че бирѣѫце (l. -ѧце).
	начествовáти:	ⷭ бирѣй.
	начáство:	бирѣúре. дóмнїе.

(1) Berînda -дй-.

(2) Berînda -оáщее.

(3) Saŭ *de faţă.*

(4) Ar puté cine-và crede că e plural, dar nu e decât o greşélă inconscientă de articulare românéscă a unuĭ substantiv slavon de genúl neutru. Berînda -їе.

(5) Berînda надѣ́жсѧ.

начáстѣ (1) : чáсто : дéсь.

начáтокъ : ѫчепжтóрю. сáѕ, поáма чѫ дитѧ́ю. (?)

начрѫтавáю : (2) семнéзь.

начрѫтáнїе : (2) семнáре.

начинáетъ : ѫчѣ́пе кѣ́цетѫ (?) ѣлтѕлъ.

начинá : ѫчепѣ. кѫѕтѫ.

начинáнїе : ѫчѣ́пере. мещешѕ́ (?).

нáшестрá : (3) ди лáтѕрѣ ноатрѫ.

нáши : дѣ́ки нóцри.

нáю : двóсв. ч : (4) пре нóи.

небѣ̀ : кѫ нѣ.

ˇˇнѣ̃бо (= нéбо) : чéрю.

нáмѣть : ѧ̃. (5) ѧ̃ѕ нѫимú : нѫимú.

неблазнéн(н)ый : че нерѫтѫчй. нелѫшелáтъ.

небрéгѕ : (6) нѕ́ гринжéскь.

небрежéнїе : (7) негринжúре.

небрéникъ : (7) небѫгѫтóрю ѫ сáмѫ. негринжитóрю :

неврѣ̀жéнїе : (8) невѫтѫмáре.

невѣ̀жà : (9) нецїѕтóрю : прóсть.

невѣ̀жество : (10) нецїïнце.

---

(1) Nu e în Miklosich.

(2) Berînda -черт-.

(3) Berînda scrie numaĭ cu accentul ultim.

(4) Adecă двóйственнаго числà, *de numĕrul dual*. Aceste douĕ vorbe nu-s în Berînda.

(5) Berînda нáмѣ̀ть : ѣ̀. Mardarie la prescris, se vede, a crezut că are a face cu numĕrul 30.

(6) Berînda небрегѕ̀, Mikl. -рѣ-.

(7) Mikl. -рѣ-.

(8) Berînda -рѣж-.

(9) Berînda -ѣ̀-. Mikl. -ждà.

(10) Mikl. -ждѣс-.

2040 невѣ́стни : (,) чрѣтво́ (1) челá́рю. кѫмáрѫ.
лóница.
невѣгла́: прóсть.
р.170 невѣдѣ́нїе: (2) є́ нещїи́це. не.ѧцелѣ́цере.
невѣздрѣжа́нїе: нецинѣ́ре. неа̂жѕна́ре (?).
невѣзмóжно: нѕ є пѕти́нце.
2045 не́гли: кѫндáй. а̂ѕ ѡ̂áре че (?).
негодова́нїе: не.ѧгждзи́ре (?).
негодовáте: не.ѧгждзитóрю (?).
негодовáша: нѕ (3) .ѧгждзи́ре (l. -рѫ) (?).
нѕ ле плѫкѣ.
негодзю: нѕ .ѧгждзéскь (?):
2050 не(до)вѣдóмам: чѣ́ле нещїѕте (?).
чѣ́ле а̂скзи́се.
недестáто: (4) лисе неа̂жѕцере.
недостатóный: (5) лишéны(й): че липси́ть.
р.171 недозмѣквáтисѧ: а̂ нѕ се причѣ́пе.
недозмѣквáюсѧ: нѕ мѫ причé.
2055 недозмѣквáнїе: (6) непричѣ́перe.
**недомыслúмы (= -мый): че некѕцетá. карéле нѕ є ажзи́нсь кѕ кѕцетѕ.
недзгь: (7) непѕти́нце, боáла.
недзговáнїе: (7) болúре.
недзющїй (= -згзю-): (7) че бонáвь. че слá.
2060 недзгзю: (7) болéскь.
недзжный: (7) че бонáвь.

(1) Cetesce -бгъ: ca în Berînda.
(2) Berînda -дé-.
(3) ѕ e făcut din є.
(4) Miklosich -тъкъ.
(5) Miklosich -тъчь-.
(6) Miklosich şi cele-lalte dicţionare nu-l aŭ.
(7) Miklosich -дж-.

	незáвистное:	непимѫтѧрїе. ѥдинѫ. (?)
	не́же (,) не́жели:	дєкѫ.
	не замѹдѝ:	нѹ пестѝ.
2065	не злóбїе:	нержѹтáте.
	+ незиблéмѧ: (1)	неклѫтúтѫ
p.172	незлобúвь:	ѳѧрѫ рѫѹтáте.
	нейскýсень:	нейскѹсú. нещїѹ.
	нейзвѣ́ство: (2)	неѧдевѧрáть (?).
2070	нейзноурѧ́емѹю: нейживáемѹю.	пре чѧ некетѹúтѫ.
	нейскѹсобрáнаа, и̑ нейскѹсомѧ́наа: (3)	чѧ нейспитúтѫ дє бѫбá.
	нейскýснѣ:	ѳѧрѫ цїúнце.
	нейзрéнный: (4)	че несú. че негржú.
	нейслѣдовáнный:	че неѹмáть (maĭ bine неѹмѫрúть).
2075	нейсправлé: (5)	недерепúтáть.
	нейстóвь: (6)	тѹрбá. не.ѧтокмú. не.ѧцелегѫтóрю.
	нейстóвство: (6)	не.ѧцелепїе. тѹрбáре.
p.173	нейстовлю́сѧ: (7)	тѹрбе. неѕнéскь.
	нейстóвѣ: (7)	неѕнѣцие.
2080	нейсчéтный:	че ненѹмжрá.
	некичúно: (8)	нетрѹѳѣцие.
	неключи:	дє нетрѣбѫ. дє нефолó.

(1) Mikl. şi Ac. -зы-.
(2) Nu e în cele-lalte dicţionare consultate.
(3) Berînda -мѹ-.
(4) Berînda scrie -рече́-.
(5) Berînda -а́-.
(6) Berînda -и́-.
(7) Berînda -и́-.
(8) Cetesce -ко ca în Berînda. Mikl. некычко.

	неключи́маго: непотр҃ѣ́бнаго.	пре́ че́ де́ нетр҃ѣ́бѧ.
	некро́токъ:	небла́жи́дь.
2085	нео҃кроще́: (1)	не.ѧбла́жи́зи́ть.
	некто́мъ: (2)	дѣ҃чїа(нъ), ма҃ мъ́а́ть нъ
	(нелѣ́стный:)	че́ не.ѧшела́ть (l. -лѫто́рю).
	немовъ́(ю)щїй: (3)	гжи́га́вь.
	немо́щь (не́-):	непъти́ще.
2090	немо́ще: (4)	непъти́чо́.
	немо́ществ҃ю:	слжвѣ́ск҃ь. нъ по́. (?)
p.174	ненадо́бный:	че́ фжрж трѣ́бѧ.
	ненасы́ть: (5)	несаще́нъ.
	ненача́емаа:	ча неа҃щепта́тж, ча҃ прѣ слжви́тж (?).
2095	ненача́емый:	че́ неа҃щепта́. че́ чюда́ть (?).
	неначаа́но:	пре́сте́ нждѣ́жде.
	ненача́емое:	ненеджи́тж. неа҃щепта́тж.
	неѡбинъ́юсѧ:	нъ мж сфїе́ск҃ь.
	неповѝнѣ:	невинова́ре. фжрж ка́знж. (?)
2100	неповѝное: непоро́ное: (6)	невинова́тж.
	неповинъ́юсѧ: (7)	нъ мж пле́къ.
p.175	непокори́вый:	че́ несъпъ́. неплека́.
	непокоре́нїе:	неплека́ре. .ѧпротиви́ре.
	непло́ды:	неплодитоа́ре.
2105	непоро́чный: (8)	че́ невиновѧ́ть.

(1) In Berînda acest cuvînt face parte din articulul precedent.
(2) Berînda -мъ.
(3) Cele-lalte dicţionare slavice consultate n'aŭ acest cuvînt, dar tulpina luĭ se află în leşesce şi malorusesce.
(4) Berînda не́мощїйнъ, însă ĭ trebue să fie pus din greşélă.
(5) Berînda не́-.
(6) Berînda -рече́нное.
(7) Nu e în cele-lalte dicţionare.
(8) Berînda -чнъ.

непошéствїе:	нєзмитúрє. нєстрикáрє. (?)
непрáвда.	нєдєрєúтáтє.
непрáвдою:	фá фжрж дєрєтáтє.
	стрѫкéзь (?).
непрáздьнь нѣкаа:	ѡ зѫкáвж (?) ѡáрє чѣ.
2110 непостижúмый: нєдостигнéный.	чє нєлжбúсь.
непостоáнный: (1)	чє нєстжтé.
непокорúмый: (2)	чє нєбирвúй.
непрѣкáстный: (3)	чє нє.ѧшелá.
непрѣклóжный: (4)	чє нєскибá.
2115 + непрєнємагáй:	нѕ фй нєбѫгѫтóрй .ѧ сáмж (?)
p. 176 непрпбный: (5)	чє нєдѕмнєзєéскь. нєкѕвїѡ.
неприкосновéнный:	чє нєáтúсь.
непримиритéный:	чє чє нѕ цúнє пáчє. (6)
непристóпє:	нєâпропїáтъ.
2120 непщевá:	ѝ сѫ пжрѕ. сокотй.
непщевáнїє:	пжрѣ́рє.
непрвю:	ми сє пáрє. сокотéск'.
непщевáнїє:	кѕ пжрѣ́рє. кѕ бжгáрє дє вúнж.
нерадéнїє:	нєгрижúрє.
2125 нерадúвь:	нєгрижѕлúвь.
нержѕ: (7)	нѕ (8) грижéскь.

(1) Berînda -оáн-.
(2) Berînda непрєк-.
(3) Berînda -рєлéс-.
(4) Berînda -рєл-.
(5) Berînda -рєподок-.
(6) Inaintea acesteĭ vorbe Mardarie scrisese пáчє нєâпропїáтъ, dar în urmă le-a ras, scriind din nou пáчє. Cuvîntul al doilea erà partea românéscă din articulul următor.
(7) Mikl. -ждж.
(8) ѕ e făcut din є.

	неразꙋмїє:	не.ѧцелѣцєрє.
p.177	нераз(н)ственнаа: (1)	чѫ милочїє (?).
	нерáз(н)ствїє:	негрижúрє (?).
2130	неразꙋмственно:	несокотúть (?).
	неразꙋмнїи:	чє не.ѧцелéпци.
	нерасмотрѣнно: (2)	(кѕ) несокотúце.
	не ревнꙋй: не зазри (3) (l. -зáзри)	нѕ ревнù:
	несы́ть: (4)	трхпáцє. полáртѫ.
2135	неслáдость:	фжрѫ дѕлчáцѫ. (5)
	несѣкрхшéнство:	дє несѣкрхшй. (6)
	несмы́сле:	некизꙋй. небꙋ.
	нестроéнїє:	нетокмéлѫ.
	несꙋцїй:	чє чє нꙋ є.
2140	несѣкомый: (7)	чє нетжáть.
	нетлѣнїе: (8)	непꙋтрезíрє нестрїкáрє.
	нетлѣнный: (8)	чє непꙋтрé нестрикáа.
p.178	нетъчїю: (9) нетáкмо.	нѕ нѕман.
	нетáгъ:	чє ленивó: при: її
2145	нетáжестнѣ:	фжрѫ грєѕтáтє.
	не ꙋ:	.ѧкѫ нѕ.

(1) Cetesce -рáзн-. Se vede că accentul, pus întâiŭ de Mardarie pe ра, din repegĭune la prescris s'a înlocuit cu р suprapus sub influenţa românesculuĭ *rar*. Ac. pune accentul pe ра atât în acest cuvînt cât şi în cele douĕ următóre. Berînda нéразнствéннаа.

(2) Berînda -нш.

(3) Mardarie a scris незаари în urma traducerii; se vede însă că maĭ târdiŭ, căcĭ literele sînt maĭ micĭ şi maĭ subţirĭ. Nicĭ Berînda nu separă пе la amîndouĕ cuvintele.

(4) Berînda scrie maĭ bine несéтъ: чернúтъ, cum cere şi alfabetul.

(5) Maĭ bine *lipsă de dulcéţă*.

(6) Cetesce *nesăvrăşit*, saŭ maĭ bine *nesăvrăşire* fără *de*. Berînda -кершн-.

(7) Berînda -ó-.

(8) Berînda -лéн-.

(9) Berînda -тóч-, Mikl. тъчїѫ.

нє ѕ̂ бы́сть:	ѧ҃кѫ нѕ̀ ѳѕ̀.
нє ѕ̂ бо:	кѫ ѧкѫ цїѕ̀ кѫ нѕ̀. (?)
нєѕ̂вѣри́тєноє:	нѕ́ є дє кредѝцѫ. (?)
2150 нєу̂вѣ́тли: (1)	нєсфѫтѕ̀итóрю.
нєу̂дóвствo:	нєлє́снїє.
нєѕ̂мы́тный:	чє нємыта́рникъ
нєу̂ста́вникъ:	нє҃т҃окмѝ нєхотѫ́рѣть.
нєѕ̂хищрє́нно: (2)	нємѣщєшѕ̀ѹ́й.
2155 нєхоти́мъ:	чє (l. чє) нєвой.
p.179 нєѿрєчє́нный:	чє нєдєзгрѫ́й. | са́ѕ чє нємѫ́гѫѫ (?). врѣто́ (?).
нєѿбиноκє́нїє:	нєсфї́ѧѫ. ҃ѧдрѣзнѣ́ѧѫ.
нєѿбинѕ̀ю́сѧ:	нѕ̀ мѫ сфї́єскъ.
нєѿбинѕ̀я́сѧ:	нєсфїи́ндѕ̀-сє.
2160 нєѿкѕ̀за́нїє:	нє҃ѧфрѣна́рє.
нєѿпредѣ́ленѣ: непредѣ́ленѣ:	нєхотѣрѣ́ть
нєѿсѧжи́мый:	чє непипѫ́й.
нечаа́нїє:	нєѧцєпіта́рє.
нечѣ́стїє: (3)	нечи́стє. недѕ̀незеє́ци (?).
2165 нечести́вь: (4)	недєрє́. пѫгѫ́. (?)
нечистотà:	некѕ̀рѫ́цїє.
нечю́вствїє:	несици́рє. нє҃ѧцелѣ́цєрє (?).
p.180 нецà́но: (5)	некрѕ̀цà. (7)
нива́рь: (6)	сѫтѣ́нь.

(1) Berînda -и́-.
(2) Berînda -ищ-.
(3) Berînda -чѐ-. Mikl. -чь-.
(4) Mikl. -чь-.
(5) Mikl. -цѧ-.
(6) Mardarie scrie acest cuvînt cu iniţială négră şi nu chiar supt cuvîntul slavon precedent, ci maĭ spre drépta, ca cum ar fi românesc.
(7) Maĭ bine *fără cruţare, fără milă.*

2170 нибре́бь: (1)	стрѫмина. цѣ́рмꙋре. (?)
низвѣдо: (2)	плекаю (?):
низврѫже́: (3)	жо а̂рꙋнка.
низлага́ю:	жо а̂рꙋнкь. сꙋрꙋ̂.
незлѣжѫ̀: (4)	жо́ зако́нь.
2175 **ни́зь:	жо́.
низложи́тє:	сꙋрꙋпѫстро́ю.
никако́жє:	ничє кꙋ̀.
низвплѣ́жно: (5)	(кꙋ) тѫрѣ́рє прє жо́.
никнꙋ̀ща (6) ѡ сѣ́кѣ (7)	а̂гꙋ̀ чела чє родѣ́щє сѫнгꙋ̂.
ни́ка:	семꙋра́стрѫ. лѣ́ (= Leviticus), кѣ́.
2180 нимала:	ни́чє пꙋщи́.
p.181 ни́мь. собо́ю.	кꙋ сѝнє (?).
нѣ̃ѣ: (8)	а̂кмѫ̀.
неспада́ємь:	жо кѫдє́мь.
нача́ти:	а̂ сє плекà.
2185 ничѫ̀:	плѣ́кꙋ-мѫ.
ничто́жє:	нимѝка.
ницѣтà:	сѫрѫчїє.
ни́цїй:	чє сѫра́кь.
ни́цїи:	чєи сѫра́чи.
2190 ницꙋ̀ю:	нꙋ мї ажꙋ̀щє (l. -цє).

(1) Cetesce -гь ca în Berînda şi Ac. În Mikl. nu e.

(2) Berînda -о́стесѧ, care e pers. a doua plural a aoristului al doilea compus reflexiv, Mardarie însă o schimbă în întâia sing. şi omise pronumele.

(3) Berînda -вержѐни.

(4) Cetesce нн- ca în Berînda etc.

(5) Berînda -ѡ.

(6) Berînda -аа.

(7) Berînda сѣкѣ.

(8) Berînda ни́нѣ, Mikl. нынѣ.

	нѫ. нѡ̀:	чи: ѧ̂дєвѫ́рѧ́ (?).
	новáкъ:	нóѕ: л҃ъ (l.=лѣствица *Scara*) сл҃. а҃.
	новокр҃щє́нъ: (1)	котезá. дє кóрѕ.
	нóвомѣсѧ́чїє: (2)	лѕнѫ̀ ноáѡ̀.
2195	нозрїю:	кѕ нáрѣ.
p.182	нѡ:	ѧ̂пѕнéри жó.
	нóсило: (3)	прѧ́гїє (?).
	носи́тє: (4)	пѕртáци. впрó. (5)
	носи́тє:	пѕртацѝ (,) повє (6).
2200	носѝ:	поáртѫ. трѫпѫ́щє.
	ношáшє:	пѕр҃тѧ̀, трѫпїѫ.
	ношéнїє:	пѕртáрє. трѫпíрє.
	нощєвáю:	ѧ̂ноптéзь.
	нóщноє пѧ́прищє: (7)	милѫ дє ноáптє. лѕцѝмѣ чáсѧ̄ѕ дє ноáптє. (?)
2205	нóщный врá:	кóрѣкь ѡ̂ѣкь. кóрѣкь дє ноáтє.
	нрáвь:	нѫрáвь. ѡ̂бычáи.
	нѕдѝ (нѕ́-):	невожѫщє.
p.183	нрáвоу҃чéнїє:	ѧ̂дѕчерє ѧ̂ мєтє дє ѧ̂вѫщтѣ́рѫ. (?)
	нѕдѝтє:	невонтóрю.
2210	нѕ́жда:	невóє.
	нѕ́жници:	невонтóри. (8)

(1) Berînda -рєщ-.
(2) Berînda новомѣсѧчїє.
(3) Berînda -и́-.
(4) Berînda нó-.
(5) Berînda кѫпр, adecă кѫпрóсѣ *întrebare*.
(6) Adecă повелѣнїє *poruncă*.
(7) Berînda поп-.
(8) и final e făcut din ї, saŭ póte a vrut să scrie -їи cu un singur semn, puind două puncte pe primul picior al luĭ и.

нѫ́жно же : ѿрѫ ѯѕ невóє. сѧ́ трєбѧ́щіє.

нѫ́жною : ѯѕ невóє. ѯѕ ѿморѫ́рє. (?)

нѫжный : чє невонтóрю. чє невоѫ́ (?).

чє дє невóє.

2215 ны. (:) на : прє нóи.

ныíра : (1) рѫкни́кю.

ныíрицє : гропи́лѫ.

ныíю : (2) тѫнѫжéскъ.

нѣ́дро : (3) сѝнѕ. поа́ла. пїѣ́птѕ.

2220 нѣ́гѕю. (4) почита́ю : чистéкъ. (?)

p. 184 нѣ́кїй. нѣ́кто. (:) нѣкотóрыи: ѿа́рє ка́рєлє.

нѣ́сть : нѕ́ є.

нѣсѕ́щїй : чє чє нас фó (l. фо) (?).

нѣ́что : ѿа́рє чѣ.

2225 *непрєтѫкновéно : (5) нє (?) потикни́рє.

неа̑пѫра́. фѫрѫ дє (6) пїа̑декѫ.

*наѣкли́рѫ : крѫма́чю корѫбїєи.

*на́ѳда : смоа́ла. рѫши́нѫ, сѧѕ (l. сѧѕ) пїа́трѫ (?) пѕчоа́сє.

*на́рда пистúки : (7) мѫ̈рь неа̑местека́.

ди рѧдѫчинѫ дє на́рдо.

*ника́ндрь ✝ : бѫ́рка бирѕнтóрю.

2230 ника́нѡ : ✝ кнтѣ́зь (?).

p. 185 *ники́та : ✝ бирѕнтóрю.

---

(1) Nu e în cele-lalte dicţionare.
(2) Nu e în Miklosich.
(3) Berînda нѣ-.
(4) Berînda нкгѕю.
(5) Berînda непрєткновéнѣѡ.
(6) дє e tăiat cu roşu.
(7) Berînda пстикй.

*никифо́:	пѫтжто́рю де кирѫи́це.
*нико́ди: (1) ✝	че ди сице невинова́.
	са́ѫ витежїе ѡ҃а҃менилѡ. (?)
*нико́лай: ✝	кирѫи́ца ѡ҃а҃менилѡ.
2235 *ни́трх: (2)	шале́трѫ. і҃е҃р҃е́. к҃. (v. 22).
*носоко́мїа:	ка́се де ѡ҃аспе́ци (?).

(ô).

p.187 ôбра́ (õ-):	ôбра́зъ. ки́пъ.
ôве́нъ: (3)	вер҃бѣ́чє.
ôвоц҃ьникъ: (4)	поме́ть.
2240 ôгнь (õ-):	фо́къ.
ôгнь разгнѣ́ти: (5)	а҃ а҃ица҃ (l. ацйце) фокѫ.
õгнице:	гржта́рю (?): ѝ҃ с҃х҃о́: к҃з҃.
õгница:	лжгоа́рѣ.
ôловйна (-а́):	ôлови́на.
2245 ôлта́рь (õ-):	ôлта́рю.
õньси́ца: (6)	кѫта́рєлє.
ôнѭде:	а҃ѡ҃рѣ.
ôпо́на:	завѣ́са.
ôре́вь: (7)	а҃рмжса́рю (l. -жс-). і҃е҃р҃е́. е҃. (с: н҃).
2250 ôре́ль: (8)	кѫтѫрь.
*ôво́ль: (9)	ка́ни мжрѫ́ци.

(1) Berînda -оді-.
(2) Berînda -ні-.
(3) Berînda õ-, Mikl. ьнь.
(4) Berînda õ-.
(5) Berînda -й.
(6) а e făcut din е. Berînda õньсица.
(7) Nu e în alte dicţionare.
(8) Mikl. -рь-.
(9) A cincĭ-spre-ḑecea parte din drachmă=cincĭ-spre-ḑece centime. Berînda õ-.

p.188 *ѳдинѝтрїе: (1) чл вѣкѵроа́сє ши та́рє а҃жѣтж-
тоа́рє. са́ѕ, ѧ҆демижтоа́рє.
са́ѕ, пова́цж. (?)

*ѳмоѣ́сїа, ѐди́носѣщество: (2) ѧ҆тро фи́рє. ѧ҆трѣ́нл. (?)

*ѳна́гржъ: мжга́рю сѫлба́тєкъ.

2255 *ѳнокєѝта́врь: ѿстє ѿ фїа́ржъ дєспрє ка́пь ка
ѿ
ѿмѣ. ѿржъ дєспрє пїчоа́рє ка
ѿ
мжга́рю.

*ѳнокрота́: ѿ д т
стжркѣ (?): ѝсхо́ (l. лєви́). ѿї.

*ѳнухъ: (3) (netradus).

*ѳрга́нь: ѳрга́нь. дики́с҃:

*ѳрє́стъ: т = м
плжкѣ́ лѣ дѣнезѣ́ѕ (?).

(II).

2260
p.190 Па́гѣба: па́гѣбж. пєри́рє.

пада́ємь: кѫдє́мь.

па́дєжь: кѫдѣ́рє.

па́жить: па́жищє.

па́кы: ѿржъ.

2265 па́кы назида́юсж: ѿржъ мж ноє́скь.

па́кости (4) дѣ́ть: фачє па́костє.

па́костникъ: пжкостито́рю.

па́кость: па́костє.

пакоцѝѕ: пжкостє́скь.

т к ѝ
2270 па́мжствѣ́ю: (5) ѧ҆дѕ ѧ҆ми́тє.

ѝ ѫ
па́ѝвица: тицѝ́рє (?). са́ѕ кѫджрѣ́шє.

д
па́ница: бли́.

---

(1) Berînda -ri-, grecesce ὁδηγήτρια.

(2) Berînda serie cuvintele despărţit şi numaĭ ultima parte cu accent.

(3) După ceĭ maĭ mulţĭ lexicografĭ *onyx* e un fel de *agat*. Meylan crede că e un fel de *scoïcă*, care, arzând, răspândià un miros fórte plăcut. Asemenea scoïcă se maĭ află în Marea Roşie.

(4) Dacă substantivul slavic e plural, trebuià să traducă prin *pacosti*.

(5) Berînda numaĭ cu accentul ultim.

p. 191 па́па : пжри́нтє. пжри́тє а̂ мѕ́ци пжрии̂ци. патрїа́рхѕ а̂лєѯадрїей сѫ кїа́мѫ па́па.

па́п(п)а : кѕкѫцѣ́лє копилѫре́ции. (?)

2275 паре́нїє : звѕра́ре.

парй (па́-) : звоа́рѫ. а̂тѕ.

перѕ (l. парю) : зво́рь.

па́родокь : (1) стлѫпа́ре дє о҃ а̃нь.

са́ѕ а̂гѕри́дє. ê з є. г л а́. ѝ і.

па́рѕсь : ва́нсла (l. вѣтрила).

2280 па́ства : тѕ́рма.

пастви́на : тѕ́рмѫ. пѫшѕ́нє.

пастырь : пастѕ́хь : пѫсто́рю.

па́чє : маи врхто́. прєстє.

па́чє си́лы : прєстє пѕтѣ́рє.

2285 p. 192 пелє́сый : (2) чє плѫви́цѕ.

пе́кь : догорѣ́лѫ.

пе́кло : смоа́ла : са́ѕ фо́кѕ нєстѫ́с.

пекѕ́сѧ : грижє́скѕ-мѫ.

пепе́ль : ченѕ́ша. (3)

2290 пе́рїє : па́нє.

перна́ть : .а̂пєна́ть. чє кѕ пѣ́нє мѕ́лтє.

перна́ бы́ти ви́жѕсѧ .а̂ па́рє кѫ си .а̂ре́па́ть.

прѣворо́нѧ : ча нѫскѕ́тѫ .а̂тѣ́ю.

прквѣ́є : (4) май .а̂тѣ́ю.

2295 пра́вество : (5) на́цере. .а̂тѣ́ю.

пра́сть : дѣцѣть.

пра́сть : цера́нѫ.

---

(1) Miklosich -дѫ-.
(2) Nu e în Miklosich.
(3) a din є.
(4) Berînda пра́-.
(5) Miklosich -вѣн-.

p.193 перъ́нь: (1) гро́мъ: тъ́нєть (maĭ bine *trăsnetŭ, fulgerŭ*).

пєстри́нїє: ѧпистритъ́ра дє късєтъ́рж.

2300 пє́тє́ль (пє́-), йлй, пє́тла: чєпра́за.

печалова́нїє: грижи́рє къ скра́бж.

печа́лєнь: ѧгрижа́.

печа́ль: гри́жє.

печа́лъю (-лъ́-): по́рть гри́жє. а скра́бж.

2305 пєщрє́нїє: ѧпистри́рє.

пилю́кь: ка́м: îêрє́, ѝ (с: з̃).

пи́ра: та́йстра. (2)

пи́ргь: тъ́рнь.

пи́рь: ŝспжць.

2310 пири́тєль: ŝспжтжто́рю.

p.194 пирова́нїє: ŝспжта́рє. да́цъ̆рє (=дацъ́и́рє)(?).

пиршє́ство: ŝспжць:

пирва́нє: (3) ŝâспе́ци.

писа́ло: токма́ла дє скрисоа́рє.

2315 писе́рь: (4) конде́ю. îêрє́, ѝ.

пи́смо: сло́вж: къ́мъ є. а б к ѝ про́. (?)

пита́нїє: хрънире.

питате́ница: (5) хрънитоа́рѣ (6).

пито́мець: домъ́стєкь (?).

2320 пи́ца: хра́на.

пица́ль: флъ́ерь.

пїа́нивь (-ни́-): пїа́ница (пїа́н-): вєци́вь.

пла́дне: полъ́днє: âмїа́зєзи.

---

(1) Berînda пе́-. De-asupra acestuĭ cuvînt cine-và a scris maĭ târdiŭ ѧпєна, credênd că перъ́нь e derivat din перо *pană*.

(2) Tot aşà, adecă та́йстра, în malorusésca de aḑĭ şi în a luĭ Berînda, în care a trecut din limba nóstră. Miklosich n'are пи́ра.

(3) Ac. şi Mikl. la sing. пирва́нинъ.

(4) Berînda пи́-. In cele-lalte dicţionare nu e.

(5) Berînda -та́-.

(6) ѣ din є.

	плака́ти (пла́-):	а̑ плаѫ̀є.
2325	плака́ю:	плаѫ̀нгъ.
p.195	плани́та:	а̑ша кїа́мѫ (1) ѡ̑а̑сте (l. ѡ̑ ст̀ѣ) чє то́ а̑блѫ.
	пла́тно:	плѫ̀нзє.
	пластьі́рь:	а̑ли́фїє (?).
	пла́чь:	плаѫ̀нцере
2330	пла́чєть:	плаѫ̀нцє.
	плащє́ница: (2)	чєрша́гъ.
	плекєль: (3)	негі́на.
	плєни́цѧ:	ла́. а̑плєтитъ́ра.
	плєска́нїѫ:	плєни́ри а̑ пламє. ла́ѵдє
2335	плєсни́ца:	кѫцъ́ни (l. -нь).
	плѣцѕ (-ѕ̀):	весєлє́скѕ-мѫ (?). плєсне́скь кѕ мѫ̀нилє.
	плєсн̀ѣ:	гле́знелє (?).
	пли́ѭда: (4)	ци́гла (5): кърѫми́да.
p.196	пли́дникь: (6)	цигла́рю.
2340	пли́щь:	гласча́кѫ. ва́.
	пло́домрїѭ́ме:	пло́димь (?).
	пло́домрїѭ́ти: (7)	а̑ плодѭ (?). а̑ лѕа пло́дь.
	пло́ть: (,) гра́дє.	га́рдь.
	пла́ть: (8)	трѫ́ть (l. трѫ̀пь).
2345	площа́дь:	ѕлица̀.
	плє́велы: (ѭ̀лѭ̀) плевє́лїє. (9)	пл̀ѣкѫ. плевѭ́ри. (?)

(1) Aceste două vorbe-s adause de Mardarie.

(2) Berînda -цєвн-. Cele-lalte dicţionare -ца-.

(3) Nu e în Miklosich.

(4) Berînda -ѳа, Miklosich -та.

(5) Scris cu iniţială négră. Berînda încă are цє́гла, pe care póte şi Mardarie a vrut să-l reproducă, însă ï-a schimbat prima vocală sub influenţa limbeï natale.

(6) Berînda -нѳн-. Nu e în cele-lalte dicţionare.

(7) Berînda -а́ти.

(8) ъ e făcut din ь.

(9) Miklosich пл̀ѣ-.

	плѣвы:	плѣве. ѡ с ї а (-иа). ѓі.
	плѣжеть:	тѫрѣщє-сѧ.
	плѣжѫ:	ѧмѫржєкѕ-мѫ (l. тѫржєкѕ-мѫ).
2350	плѣнéнїє:	рóвїре прждáрє.
	плѣнéнь:	робúть:
p.197	плѣнь:	рóвїє:
	плѣнúтель:	робитóрю.
	плѣ̀нникъ:	робúть.
2355	плѣнѧю:	ровéскъ прáдъ.
	плѣшь:	плѣша. ѝ с а́ и. ѐі.
	плюновéнїє:	скѕипїрє:
	плѣска: (1)	гжѡ́ач€. дє нѕкѫ. сáѕ дє гúндє:
	плѫсáлиць, ѝгрáлиць:	ло дє жó (l. жó).
2360	по:	доу́пѫ.
	по главѣ:	прє кáпь.
	повóрникъ:	ѧпжржторю. пжтрито. (2)
	поворѧю:	ѧпжрь.
	повѣда:	бирѕúнцѫ.
2365	повѣдами:	кѕ бирѕúцы. кѕ вúтєжїи.
p.198	повѣдúтєлаа:	ча бирѕитáрє.
	повѣ̀дникъ:	бирѕитóрю. витѣ.
	повѣжáю:	бирѕéскъ:
	поваплéнїє:	кърѕúрє (?).
2370	повелѣнїє (3)	порѕ́ка .ѧвцжтѳ́ра.
	повѣлúтє: (4)	.ѧвцжтóрю. порѕчитóрю.
	повелѣ:	порѕ̀чи.
	повръ́ха: (5)	прє десѕпра. ѕшóрь.

(1) Mikl. şi Ac. плюс-.

(2) Cetesce пжзитó: cf. *протéкторъ, pe care Berînda îl traduce, ca şi pe acesta, tot prin ѡкороча.

(3) Berînda -лéн-.

(4) Berînda -вел-.

(5) Mikl. şi Ac. -хъ.

повиновáти : â сѫ́нѣ : â плєкà.
2375 повиновáнїє : (1) плєкáрє. сѫ́нєрє.
повинѫ́юсѧ : плéкѫ-мѫ.
повинный. винóѭный : чє винова́.
повлачáю : ѩтѫрéскъ. змѫчéскъ. (?)
повóи : фáша. кѣ́тє.
2380 повражѝ : вражѝ.
p.199
повáзъ ѩтрéнїи : (2) праворѕ чé чє стѫ престѐ кáндорь (3) йсхо́ кѯ (v. 13 şi 22).
поврéда: (4) пáкостє.
поврѣжаю : (5) вáтѫмь.
поврѣжéнїє : вѫтѫмáрє.
2385 повѣ́сть : йсторíа повѣ́стє. спѫ́нєрє.
повѣ́сть : (6) спѫ́нє-ва.
погибáю : пїéю.
поглáвїє : ѩвлитѣ́ра ѧ кáпъ. (?)
поглѫщéнїє : (8) ѩгициpє.
2390 поганáл : гонúндь. кѫ́тѫ́нъ.
погонáти. â гонѝ. â кѫ́тà.
погóжєє. дє трѣ́бѫ.
p.200 погрѫ́жéнїє : (9) âфѕдáрє.
погрѣ́шáю : грєшéскъ змитéскъ.
2395 погрѣ́шéнїє : грєшúрє.
погѕбúти : неймѣ́ти (10) пїáрдє.

(1) Berînda -вéнїе.
(2) Berînda по́- ѣ́-. Nu e în Ac. şi Tril. Cf. трикѕ́.
(3) Maĭ bine *praporul ficatului*.
(4) Nu e în cele-lalte dicţionare.
(5) а e făcut din є. Berînda -áю. Miklosich -рѣ-.
(6) Berînda по́-.
(7) Miklosich -гы-.
(8) Berînda -лощ-.
(9) Miklosich -ржж-.
(10) Acest cuvînt e scris tot de Mardarie, se vede, maĭ în urmă după пїáрдє, cu litere maĭ micĭ şi cu cernélă maĭ deschisă.

	погꙋблю́:	пїе́рзь пжгꙋбе́скь.
	подава́емый:	ч҃е дх҃тх҃то́рю (?).
	пода́емь (-е́-):	дж҃ (,) дх҃рꙋ́и҃ (?).
2400	пода́лъ:	май депх҃ро́чь.
	пода́сть:	дж҃ (,) ви́и҃де (?).
	по	сꙋ́пть.
	повиза́ю:	скорне́скь (?).
	подви́гь:	невои́и҃це. лꙋ́пта.
2405	подви́гополо́никь:	пꙋитво́рю. де́ невои́це. са́ꙋ сокотитво́рю де́ лꙋ́птх҃.
p. 201	подвиже́нїе:	невои́ре, .ѓдена́ре.
	подвижѐ: поколѣ̀ба: (1)	клх҃ти.
	подви́жни:	лꙋтх҃то́рю невоитво́рю.
	подвиза́тисѧ: (2)	(а) се невои.
2410	подвиза́нїе:	невои́це лꙋпта́ре.
	подвиза́юсѧ:	невое́скꙋ-мх҃.
	подложе́нїе:	винѧ (?).
	подвижꙋ̀: (3)	скорне́скь сꙋ́пх҃рь. (?)
	подно́жїе:	пе́ринх҃ сꙋ́ пичоа́ре.
2415	подо́ба:	.ѓпоби́ре. .ѓкапѣ́ре. (4)
	поба́ѣть: (5)	ка́де-се.
	подоба́ше:	кжд҃ѣ-се.
	поба́ющїй: (5)	ч҃е ч҃е се ка́де.
	подобе́ство, побе́и҃ство:	сѣмꙋ́ре.
2420	подо́бникь:	.ѓкипꙋвито́рю.
		.ѓтрꙋ́нь ки. ра́вни҃то́рю.

(1) ѧ e făcut din о. Berînda -ѧ.
(2) In Berînda după подвиза́нїе.
(3) Berînda îl pune între precedentele două.
(4) Cetesce кждѣ́ре saŭ .ѓкипꙋ́ре.
(5) Berînda scrie подо-.

p. 202	подо́бостртé: (1)	ѧтрѕ ки́ кѕ патíма.
	подо́бнѣ:	ѧшúдєрѣ.
	подо́бно (-ѡ):	ка́дє-сє.
	подѣ́лїє:	лѕ́крѕ ѳжрж кизѕúрє. (?)
2425	подѣ́лнѣ: (2)	нєкизѕúрє. несокотúрє. (?)
	полага́єть:	с(ѕ)пѕ́нє.
	пописа́нїє:	йскжлитѕ́ра.
	подража́ю: (3)	ѧкипѕ́ескь.
	подлажа́нїє: (4)	бажокѕрúрє (?).
2430	поѣ́ремни: (5)	ѧси ка прó (6) мжкóю.
	подшúль:	кѕ́нтѕши́ (?).
	пожтїє:	ржданка́рє.
	пожль:	ѧѕ лѕ́. ѧѕ пѕртáть.
	подрѕ́гь (по́-):	сóцїє вечúнь.
2435	поємлéнїє:	лѕáрє. пжржрє.
p. 203	поємлéни: (7)	пжрзць (l. -шь). (8)
	поємлю:	ѣѕ. скóрнéскь чáтж (?).
	поéть:	кзнтж. чистѣ́ще.
	познáнїє:	кѕноáщерє.
2440	поздѣ́: (9)	трзїѕ.
	познà:	кѕноскѕ.
	позóрѕ бы́ѕшє:	превúрє ѳїй.

(1) Berînda scrie -ра-.
(2) Nu e în cele-lalte dicţionare.
(3) р e făcut din л.
(4) Cetesce -дра- ca în Berînda.
(5) Berînda -ре́-.
(6) Cetesce прóсть.
(7) Berînda поéмлни, Miklosich -мьникъ.
(8) Cf. articulul сѣглагóльникъ.
(9) Berînda пóздѣ.

	позо:	прєви́рє. мира́рє (?). ло́кь дє жѕка́рє.
	позори́тє: (1)	йскоа́дж (?).
2445	по (2) йзволе́нїи:	дє бѕнж во́є.
	пойло. кори́то:	зга́бь.
	показ҃ю (-а́-):	а҃ра́ть.
	покара́юсм:	плє́кѕ-мж.
p. 204	покро́вь:	а҃копєри́шь.
2450	полага́ю:	пѕ́ю. са́ѕ. сокоте́скь.
	по́лза (плаза):	фоло́.
	ползєва́ти бж҃дє: (3)	ва фолосй.
	ползєва́ (плаз-):	фолосй.
	ползѕ́єтсм: (4)	фолосѣ́щє-сє.
2455	ползѕ́ю: (4)	фолосе́скь.
	ползѕ́юсм: (4)	фолосе́скѕ-мж.
	полкрѕ́никь:	ска́ѕ ржтѕ́нь.
	пла́кь:	пла́кь: ча́тж. сто́.
	пла́чицє:	ча́тж.
2460	по́лма:	·а҃ доаѡ.
	положѕ́:	поне-во́ю (l. пѕ́не-вою). (5)
	полѕчє́нїє:	нимери́рє. (6)
	полѕчи́:	нимерїю.
p. 205	полѕча́ю:	нимере́скь.
2465	полютѣва́ю:	а҃мжрѣ́скѕ-мж.
	помава́ю:	а҃мери́ць. клжте́скь.
	помаца́ю, помазѕ́ю:	ѕ҃нть (l. ѕ҃нгь) (?).
	подѕца́ю: (7)	·а҃квите́зь. ·а҃ква́ць.

(1) Nu e în Ac. şi Tril.
(2) Berînda по.
(3) Berînda плазов- кѕ-.
(4) Berînda плаз-.
(5) Greşitul по se explică prin scrierea de a doua óră a slavonuluĭ поло(жѕ́) în locul românesculuĭ пѕ́не-вою: se şi vede că sub не fusese scris întâĭŭ ло.
(6) Cf. ѕ҃лѕчаю.
(7) Nu e în Miklosich.

помизáю : мрѕгáю : (1) клипéскь.

2470 помилованїе : милѕйре. етжчюне. ѯ (2)

поминанїе : âдѕче(ре) âмйте. (3)

помóрїе : цермѕреле (?) мжрїей.

помóщь (пѣ-) : âжѕтóрю.

пóмпа : (4) трѕфїе.

2475 помышлéнїе : кѕцетáре.

помышлáю : кѕцéть.

помышлю : кѕцета-вою.

понѣ : макáрь. ѧкаíле.

p. 206 понéже : пенѣтрѣ (кх).

2480 понóсь : ѧпѕтáре.

поношáю : ѧпѕть.

поношéнїе : ѧпѕтáре.

припонѕжáю : невоéскь ѧтецéк.

понѕжáюсѧ : невоéскѕ-мж.

2485 понѕженїе : невойре.

понырáющей : че че сх кѕфѕдж.

понырáю : кѕфѕдѕ-мж..

понáва : чершáгь.

понавíца (-á-) : рѕникь : пекíрь де мжни (= мжйни).

2490 попечéнїе : гржйре невойре.

попѕтѣ : лжсѣ. словозѣ.

попѕскáю. лá. словозéскь.

p. 207 попрà пáтою : (5) кжкж кѕ клжкáю.

попирáнїе : (6) клáкáре.

---

(1) Berînda мрѕ-.

(2) Acest ѯ nu e în Berînda. Să fie el óre o parte din гл.=глагóлъ 'verb', ce va fi fost pus întâiŭ în dreptul verbuluĭ precedent?

(3) и e făcut din е.

(4) Nu e în Mikl., Ac. şi Tril.

(5) Berînda -тóю.

(6) Berînda -пр-.

2495 попрѣмнѹ́гъ: (1)
попрѣ́йзлѝха: (3)
поплазновéнїе:
пѧ́прище: (4)
порабощáетъ:
2500 порадовáнїе:
порéкло:
порицáю: (6)
порицáнїе:
порéченїе:
2505 порéщи: (7)
порóкъ: (6)
порóда:
р.208 пороче́: (8)
порѣгáеми сѧ́:
2510 порѣгáсѧ мѝѣ:
порѣгáнїе:
порѣгá:
порѣ́тúще: (9)
порѣвáю:
2515 порѣклáю: (10)
посагáю:
посéствю: (11) молю.

прѣ кѣ (2) мѧ́ть.
фоáте кѣ ѣсѧ́прѫ.
лѧнекáре.
мúлѫ де лóкъ.
робѣ́ще. атѣ: гл. (5)
кѣкѣрїе.
порéклѫ.
грхéскъ де рáѣ. пѫрѫ́скъ.
ѽсндíре (?). грхúре де рáѣ.
пѫрáре. желѣ́ре.
ѣ бѫгѣ́ вúнѫ.
вúнѫ (?).
мóшїе.
винова́.
бажокѣрúци сѧ́нь.
бѫтѧ́-ши жó де мéне.
бажóкѣрѫ.
бажокѣрить.
бобóѣ. хáйнѫ слáбѫ (?).
ѧпѧ́нгъ поврхнéскъ.
порéклéскъ (?).
мѫ мѫрú.
рóгъ. солéкъ.

(1) Berînda -рѣмнó-.
(2) кѣ e de prisos.
(3) Berînda -рѣй-.
(4) Berînda пó-.
(5) Acest гл, adecă глаго́лъ 'verb', nu e în Berînda.
(6) Berînda pune cuvîntul după cel următor.
(7) Berînda -ѝ.
(8) Berînda -рѣ́ч-, ѣ́чныѭ.
(9) Berînda пó-, Mikl. прът-.
(10) Cetesce -кáю ca în Berînda.
(11) Berînda -кѣ́-. Mikl. -слъ-, Ac. -сол-. Cf. următórele treĭ articule.

посѣствующимъ: (1)	прѣ чѣ чѣ роагѫ.
посѣствѣмй: (1) мѫмй (= молмй).	чѣ чѣ сѣ роагѫ
2520 посѣствѣю (1) въ ѣза:	мѫ рѡ ди ѡбѣдѣ.
посѣлмній:	сѣтѣнь.
послáнїѣ:	трѣмѣтерѣ.
p.209 послѣхъ. (2) свѣдокъ:	мѫтврїѣ:
послѣшáнїѣ:	âскѣлтáрѣ.
2525 по схлѣчáю: (3)	дѣпѫ тѫплáрѣ.
послѣдовáтено: (4)	мѣрцѣ прѣ ѣмѫ. кадѣ-сѣ. (?)
послѣднїй:	чѣ дѣ âпóи.
послѣ(до)вáнїѣ:	мѣрцерѣ прѣ ѣмѫ.
послѣдѣѣ. йлй послѣствѣть. (5)	мѣрцерѣ (l. -цѣ) прѣ ѣмѫ.
3530 посмрлжáю: (6)	звѫрчéскь. посоморѫкь. (?)
посмѣáнїѣ:	рѫдерѣ. бажокврíрѣ.
поспá.	во âдврмй (l. во дврмй).
посрáми (-й):	рѣшинѫндѫ: (ă)тѫ (?)
поставлáю: ѣю (7)	ѫтжрéскь (?). (8)
2535 постáвь:	постáвь (?).
p.210 по (пѡ) стáвь:	дѣпѫ токмáлѫ.
постéлѫ:	âцернѣть.
постизáю:	âжѣнгь.
постоáнно: (9)	стѫтжтоáрѣ.

(1) Berînda tóte -вѣ-. Mikl. -слѫ-, Ac. -сол-. Cf. articulul precedent.
(2) Berînda пó-.
(3) Berînda -слѣ-.
(4) Berînda -нw.
(5) Berînda -вѣ-.
(6) Berînda -жáю.
(7) Póte влю; ѣю nu e în Berînda.
(8) ѫ e adaus mai târdiŭ de altă mână.
(9) E neutru. Miklosich -ом-.

2540	постоа́нный:	чє стѫжтво́рю.
	постыдный:	чє рѕшина́ (?).
	пострада́вый:	чє ча́ѕ пѫтими́.
	постра́жи (-и):	кинѕѧщє (l. ѧщє) трѫпѧщє.
	постра́жѕ (-ѕ):	пѫ̑тимй-во́ю. ки́инѕ. (1)
2545	постѣка́тє:	ѧпѕгѫто́рю. бо́дь.
	постѣка́ю: (2)	ѧпѕ́гь. сенє́зь (?).
	посѕпле́:	плєка́. чє чє ка́ѕтѫ ѧ жо́сь босна́.
	посо҆бствю:	ѧ̑жѕ́ть.
	по (по҃) сѫгла́сїю:	дѕпѫ гажєзи́рє. (3)
2550 p.211	посѣти́тє:	чєрчетѫто́рю.
	посѣщаю:	чєрчетє́зь.
	посѣщє́нїє:	чєрчетаре.
	посм҃ помо́ѡиницѫ: (4)	лѕат-ѕ мѕа̑рє. а̑ѫжсто́рю.
	потекѕ: (5)	ѧлєрга́-кою.
2555	пото́рь. ча́ша:	пѫха́рь.
	поткнѕюсѧ:	потикнє́скѕ-мѫ.
	потрѣбный: (6)	чє дє трѣбѫ.
	потопла́ю:	ѧфѕ́ѭдь. нє́кь.
	погрѕжа́ю: (7)	ѧфѕ́ѭдь.
2560	потрѣвень: (6)	йскѕси́ть (?). дє трѣба́бѫ.
	потрѣбно (6) (-w):	трє́бѕє.
	потрѣбкьствѕю: (8)	дє трѣба́бѫ (?) сѧ́нта.

(1) Cetesce кинѕй-кою.
(2) Berînda pune numaĭ accentul al doilea.
(3) Maĭ bine *după conglăsuire, după înţelegere, după armónie.*
(4) Berînda -ѡѕ.
(5) Intâĭŭ a fost scris потє́кь.
(6) Berînda -рє́к-.
(7) Acest verb în Berînda face parte din articulul precedent, unde e pus imediat după потопла́ю.
(8) ь e făcut din ѥ, după care pare că fusese scris и, literă ce se vede ştérsă.

p.212	потрѣ́бствꙋю : (1)	трє́бꙋє(-ми).
	потрꙋ́тє, йлй потрꙋ́єнь пꙋ́ть.	бѫтꙋтѫ кáлє.
2565	потыкáю :	.ѧпи́нгь.
	потыкáю : кꙋ́цꙋ8 : (2)	.ѧплѫ колй́бѫ (бы : лѫ).
	почéнїє сѣ́кни : (3)	прáзни чє кїáмѫ. а колй́бинѡ.
		ѿврєєкь. (4)
	потрѣ́сꙋю : (5)	скꙋ́тꙋрь.
	потѫзáю :	.ѧфрꙋйтé3ь.
2570	повꙑхзéнїє :	микласи́рє.
	повчáюсѧ :	.ѧвźцꙋ8-мѫ.
	повщáю :	.ѧвитé3ь. .ѧдє́мнь.
	повщéнїє :	.ѧвитáрє .ѧдємнáрє.
	похвалй́вь :	лѫ8дѫ.
2575	похиблéнїє :	пѫзи́рє. стрѫжзи́рє (?).
p.213	похо́ть (по́-):	по́тѫ.
	похо́ствꙋю : (6)	потє́скь.
	похꙋлéнїє :	хꙋли́рє.
	похꙋлй́ (7) когдà :	хꙋ́ли-кѫ (8) (l. -ка) кѫ́дькà.
2580	почермнѣ́стє : (9)	рꙋшнáци.- во прє áци. (10)
	почрѫпáло : (11)	(м)єскѫтоáрє.

(1) La margine, înaintea acestuĭ verb, e scris cu roşu мнѡ, prescurtat din мнóжественнаго числà = *de numĕrul plural;* se vede însă bine, că în primul manuscript fusese scris la sfîrşitul articululuĭ precedent. Acest мнѡ nu e în Berînda. El scrie потрєствꙋю.

(2) Berînda nu pune cele două puncte între aceste două vorbe şi nicĭ nu trebuesc.

(3) Adecă *împlântarea corturilor.*

(4) чє кїáмѫ e adaus de Mardarie. Asemenea ѿврєєкь, care e scris cu roşu.

(5) Berînda -ѣ́-, Miklosich -рѧс-.

(6) Berînda -ꙋ́ю.

(7) Berînda -ꙋ́-.

(8) Se pare că Mardarie a scris întâĭŭ хꙋ́лѫ, maĭ pe urmă a şters ѫ şi a pus în locu-ĭ кѫ, ĭar pe и l-a scris de-asupra.

(9) Berînda -чрѫмь-.

(10) Cetesce рꙋшáци-кѫ. Cele treĭ cuvinte din urmă sînt scrise cu roşu.

(11) Berînda почерп-. Cf. articulul чрѫпáло şi următórele.

	почерствованїе: (1)	чистúрє.
	почéсти: (2) мѫзды: (3)	плáтє
	почéстїи: (2)	дáрѕри (4) дє бирѕúцє.
2585	почéсть: (2)	дáрѕри (l. дарь) дє бирѕицє. платж.
	почивáю:	рхпаw. ѿдинéскь.
	пóтадáю: (5)	мѫнѫ́кѫ.
	поáсь: (6)	брѫ́ѕ.
	поáстники: (7)	брѫнáри
2590	поáхъ:	лѕáю.
p. 214	прáвда: (8)	дерєптáтѣ.
	прáведєнь: (8)	дерéптъ.
	прáведный: (8)	чє дерéптъ.
	прáвоправáщїй:	чє чє кѕ дерéтѕ ·ѧдерєптѣзє.
2595	правúло: (9)	лúва кѵ̑пєней (?).
	прáвило:	·ѧдерєптáрє. (10) канó.
	прáво (-w):	дерéптъ.
	прáво лѧно:	(кѕ) дерѣптж немерíрє. (11)
	прáвота (-тà):	дерєптáтѣ.
2600	прáвенѣ: (12)	кѕ дерéптѧль.
	правлéнїє:	·ѧдерєптáрє.

(1) Cetesce почес- ca în Berînda saŭ почьс- ca în Miklosich. Mardarie trebue să fi introdus pe ѕ sub influenţa vorbeĭ slavone precedente.
(2) Berînda по́-, Miklosich почьс-.
(3) Berînda мздѫ.
(4) Cetesce *a darurilor de biruinţe.*
(5) Berînda помдáєтѣ.
(6) Berînda по́-.
(7) Berînda -сникъ. În Miklosich nu e.
(8) Miklosich maĭ mult -вь-, în ultimele două cuvinte şi -дь-.
(9) Nu e în Miklosich.
(10) Maĭ bine *îndreptar*, adecă *regulă, principiŭ.*
(11) Berînda праволя́ѭ, ce însemnéză *drept,* cum traduce el: прáстѫ.
(12) Berînda scrie првнѣ.

	пра́гъ:	пра́гѕ.
	пра́знова́ти (-ва́-): сѣ́ти. (1)	а̑ сѣ́рба.
	пра́знаа:	ча дѣша́ртж.
2605 p. 215	пра́знw:	а̑ дѣше́рть: са́ѕ дѣше́ть (?).
	пра́нїѣ:	кжлка́рѣ. са́ѕ зврхли́рѣ (?).
	пра́ща:	пра́щїѣ.
	прѣвкі́ваю: (2)	ажкѕе́скь: трже́скь.
	прѣквзноше́нїѣ:	прѣ.а̑нжца́рѣ. трѕфїѣ.
2610	прѣквхсхо́жж: (3)	прѣ.а̑тре́кь. кирѕе́скь.
	прѣквкі́шѣ:	мли (?) дѣ сѣ́пра.
	прѣквкі́шайшеѣ: (4)	а̑кх ма̑ прѣ дѣсѣ́пра.
	прѣквѣ́ка:	кѣ́пжна.
	прѣкращаю:	а̑то́ркь. са́ѕ ржсто́рнь.
2615	прѣкраже́нїѣ, срѣдостѣнїѣ.	а̑грждире прѣ ми́жлокь: 'зако́нь. (5)
p. 216	прѣда́нїѣ:	да́рѣ. а̑вхцжто́ра.
	прѣда́тѣство:	хиклѣшѕ вжза́рѣ.
	прѣда́тѣ:	хикла̑. вжзѣто́рю. джтжто́рю.
	прѣдаша:	дѣ́держж.
2620	прѣда́ю: (6)	да́ѕ.
	прѣкара́ю:	а̑пѕ а̑нали́тѣ.
	прѣгѣ́ница: (7)	чипо́и (?).
	прѣгѣ́никь: (7)	чипоа́рю (?).
	прѣкара́ю:	а̑нали́тѣ вою а̑щетл̀ (?).

(1) Acest cuvînt slavic сватити e scris de Mardarie după а̑ сѣрка.

(2) Prefixul прѣ al tuturor vorbelor de pe pag. 215—224 ale manuscriptuluĭ este scris cu ѣ în Berînda. El apoĭ scrie прѣкыва́ю.

(3) Berînda -аѕ.

(4) Berînda -ша́-.

(5) Acest cuvînt pare a fi întâĭul din traducerea maloruséscă, pus însă de Mardarie din greşélă la urmă.

(6) Berînda -аю, Miklosich авам.

(7) Berînda -гѣ́д-, Miklosich -гждь-.

2625 прѣкодѝте:	·ѧнайте-дѫкжтóрю. настáвникъ.
прѣдвéрїе:	фонщó ·ѧнайтѣ касе.
прѣлагáю:	·ѧнайте-пѫю.
+ прележащїѧ	че ѣрà пѫ (l. ѣ пѣсѫ) ·ѧнѝнте (1)
p.217 прѣложéнїе:	·ѧнайте пѫнéре. | кѫнѫ крѣ́ре: (2) ·ѧтокмúре сфрѫшúтѫль. (?)
2630 прѣложéнїе:	повѣ́сте (?).
прѣлóжи: (3)	найте ѧм пѫ.
прѣнарековáнный:	че динайте зи.
прѣѿпрѣдлéнный: (4)	че мани динайте хотжрáть.
прѣпочитéнный: (5)	че динайте (?) чинстú.
2635 прѣпрїáтїе:	де ѧкмѫ ·ѧнайте лѫáре.
прѣслóвїе:	найте-кѫвжтáре. сáз ·ѧченжтѫ́ра (?).
прѣслóвїй свой:	дичепѫ́тѫ лѫ. (?)
p.218 прѣставлéнїе:	найте-пѫнере. кѫнжтáте (?).
прѣстáте:	áпжрѫтóрю. наите-стжтжтóрю. ѧжѫтжтóрю.
2640 прѣстáтествко:	ѧжѫтáре ѧпжрáре. пжзúре.
прѣстожщїй: (6)	чéла че стѫ ·ѧнайте.
прѣсѣдáте:	че че шáде найте.
прѣтеча: (7)	найте-ѧлергжтóрю.

(1) Acest articul s'a scris maĭ în urmă de-desuptul paginei, va să ḑică sub rîndul următor.

(2) Mardarie scrisese întăĭŭ м în locul luĭ р al doilea.

(3) Berînda ѝ.

(4) Berînda -ред'ка-.

(5) Berînda -чт-.

(6) Berînda -оáцр-.

(7) Berînda scrie прѣтéча.

	прѣ҆ѹмоле́нїе:	на́йте-рѕга́ре.
2645	прѣ҆ѹста́ви:	на́йте а҃ѕ токми́.
	прѣдѣ́ль:	хота́рь.
	прїе́мникъ: (1) к҃ѕмь.	нашь (?).
	прѣ҆ѣ҆стествень.	престе фи́ре.
	прѣ́жде нарече́къ:	на́йте а҃ѕ зи(сь). са́ѕ а҃ѕ семна́ть (?).
2650		
p.219	прѣ́жни:	пре че май дна́йте.
	прѣ́жде:	май (?) ѧна́йте.
	прѣ́жде да́же:	ма ѧна́йте пѧ́нж (2)
	прѣѕѣ́лное:	де присоси́.
	прѣѕѣ́лный:	че ди десть́. (3)
2655	пре́: (4) чрѣ́зъ: (5)	престе́.
	прѣзо́рство:	небжга́ре ѧ са́мж трь́фж.
	прѣзори́:	небжгжто́рю ѧ са́мж. трь́фа.
	прѣзы́ма:	поре́кле.
	прѣзрѣ́:	нѕ бжгж ѧ са́мж. трекь́. (5)
2660	прѣзрѣ́нїе:	трѣ́чере. (6) небжга́ре ѧ са́мж.
	прѣйде:	трекь́.
	прѣизли́ше па́: (7)	ма мѕ кѕ а҃сь́прж.
	прѣизли́шество:	прѣ ди десть́ (?).
p.220	прѣизы́щество:	прѣ ма а҃лѣ҆ере ма́и мь́ фы́рж нѕ́мж. (?)
2665	прѣйспо́нїй:	че ма де десѕ.
	прѣйспо́нжа:	чѣ́ле ма де фѕ пропа́стїе (?).

(1) Berînda прєе́-.
(2) Mai bine *înainte ca* sau *înainte de a.*
(3) Mai bine *preste mĕsură de mare, de mult.* Cf. articulul precedent.
(4) Miklosich прѣзх.
(5) Berînda чрє́-.
(6) Adecă *cu vederea.*
(7) Berînda па́че.

прѣ҆избы҆точетвꙋю (1)	(а҃мь) ди дестꙋ̀ а прєстє мжсо́рж. + прѣ мꙋ́лт҃.
прѣ҆изобилїє:	ма҃ (?) кѕ а҆сѕпрж ди дестꙋ́ль. (?)
прѣ҆изли́ха:	ма҃ (?) кѕ асѕпрж.
2670 прѣ҆имѣ́кѣ:	прѣ а҆ѕ лжкоми (?).
прѣ҆имѣ́тєство:	прѣ.ѧнжца́рє.
прѣклонй:	плєкж.
прѣкосло́вїє:	кѕви́тє .ѧкѕмєзиша́тє. прй҃чє.
p.221 прѣлагата́й (2)	йскоа́дж. .ѧшєлжто́рю (?).
2675 прєло́гчїй:	држгома:
прѣла́стни: (3)	.ѧшєлжто́рю.
прѣла́сть: (4)	.ѧшєлжчю́нє.
прѣложе́нїє:	скиба́рє. мѕта́рє.
прѣложи́сѧ:	скибж́-сє. мѕтж́-сє.
2680 прѣлъщама́й: (5)	чє чє .ѧша́лж.
прѣлъща́ю: (6)	.ѧше́ль.
прѣлъще́нїє: (6)	.ѧшела́рє.
прѣлю́бодѣ́й: (7)	прѣ кѕрва́рю
прѣлю́бодѣ́йство: (7)	прѣ кѕвїє.
2685 прѣлю́бодѣ́кичи́цѣ: (8)	копи́ + ди кѕвїє.
прѣмѣне́нїє:	скиба́рє.
прѣнасы́цє: (9)	прѣ сжтѕ.

(1) Berînda -ѕ́ю, Miklosich cu -сѫ.
(2) Berînda -га́-.
(3) Berînda -лє́с-, Miklosich -лкс-.
(4) Berînda прѣ́лє-, Miklosich прѣлк-.
(5) Berînda -лщаа́й, Miklosich -лъщ-.
(6) Berînda -лщ-, Miklosich -лъщ-.
(7) Berînda -дѣ́-.
(8) Berînda -дѣ́йчице.
(9) Berînda -цє́. Imediat după acest cuvînt Mardarie scrisese некрегаю, însă-l tăiă cu o linie roşie.

прѣнебрегáю: (1)	прѣ нꙁ гждéскь (l. грижéскь).
p.222 прѣ(не)брéгь:	прѣ нꙁ грижи.
2690 прѣнéсє. (2)	мꙁтж.
прѣноси́телиѣ.	мꙁтжды.
прповїе (=прѣподóбїє):	кꙁвїи̑нцє. кꙁнж ѧцелещїє (?).
прпбный (=прѣподóбный):	чє би́нє ѧцелéтъ (?). кꙁвїѽ. ѧтрéгь (?). сфн̃ть. карá (l. кꙁ-). дꙁмнезеéскь: дерéпть.
прѣпомсю́тсѧ: (3)	мж ѧчи́гь.
2695 прѣпóна:	пїждєкж. пакосте (?).
прѣпрѣ́нїе:	ѧвицєре (?). ѧдерептáре.
прѣпрю̀:	ѧвицє-вóю. (?)
прѣпрóсть:	прѣ прóсть.
p.223 прѣрѣкáнїе:	воѓви́ре кꙁ чáтж.
2700 прѣселéнїе:	мꙁтáре.
прѣсéлни:	мꙁтá нимѣ́рникь.
прѣслáвє:	прѣ слжви́.
прѣслáвнѣє:	ма прѣ слжвире (4).
прѣслꙁшáнїе:	неѧскꙁлтáре.
2705 прѣсмѣшни:	ржзетóрю.
прѣспѣ́нїе:	спори́ре ѧмꙁци́ре (?).
прѣспѣкáю:	споréскь. добждéскь.
прѣспѣквáти:	ѧ спорѝ.
прѣспѣ́к:	спорѝ. ѧтрєкꙁ.
2710 прѣспѣю̀щый: (5)	пре (?) чé чє сє ѧнжцѧ (?).

(1) Sub acest cuvînt Mardarie a scris din greşélă нєкрегáю, dar fără traducere românéscă.

(2) Berînda -сѐ.

(3) Cetesce -юсѧ ca Berînda. Acest articul în Berînda e înaintea celuĭ precedent.

(4) Cetesce *maĭ cu prea slâvire* saŭ *maĭ prea slâvită*.

(5) Berînda -щєє.

	прѣставлéнїе :
	прѣстѧ :
p.224	прѣстóлъ :
	прѣствпáю : (1)
2715	прѣсыщéнїе :
	прѣтрѫпѣвáю : (2)
	прѣтворѧ́ю :
	прѣтóрь :
	прѣтикáнїе : (3)
2720	прѣтѫкновéнїе :
	прѣѿображéнїе :
	прѣщéнїе :
	прѣщáю :
	прибави́ти : (4)
2725	прибавлéнїе :
p.225	прибы́тїе :
	прибы́тки :
	прибытóчныи : (5)
	приклачáше :
2730	привр҃ѣмéнно : (6)
	привр҃ѣменый : (6)
	привидѣнїе : (7)
	привитѫ́ю :
	привѫнесѐ : (8)
2735	привѣть :

	мѫтáрє. скибáрє. моáртє.
	сє кѫтенй.
	скáѫ дє жѫдекáтѫ.
	кáлкь (?).
	прѣсѫ́тѫрáрє. ѿбúрє дєдѫлчéци.
	трѫпéскь.
	прѣ фáкь (?).
	кáсє дє жѫдекáтѫ.
	потикнúрє.
	потикнúрє ѧпїедекáрє.
	скибáрє.
	ѧгрозúрє. ѿпрúрє.
	ѧгрозéскь.
	ѧ ѧдаѿцє.
	ѧлѫцúрє. ѧмѫцúрє.
	доб҃ѫ́дѫ.
	кѫщúгѫри.
	чѧ кѫщúгѫтóрю.
	трѫцѧ́.
	пѫтрé (?): трєкѫтóрю.
	чє трєкѫтóрю.
	нѫлѫчúрє.
	мѫ мѫ́ (?). лѫкѫéскь.
	бѫгѫ. ѧвѫцѫ. (?)
	ѫрáрє. мѫцемúрє (?).

(1) Miklosich -тѫп-.
(2) Berînda -терп-.
(3) Berînda -тык-.
(4) Berînda -а́-.
(5) Berînda -бы́тоный.
(6) Berînda -рéм-.
(7) Berînda -дéнїе.
(8) Berînda -вн-.

	прив҃ѣ́тствꙋю: (1)	ѕрѣ́зь чею къ бл҃ждѣ́це.
	прив҃ѣ́тствова́ше:	сѣ рꙋга́.
	пригвозди́:	·҆пиро(н)҃зѣ.
	пригласи́:	стри́гж.
2740 p.226	придато: (2)	·҆даю́.
	придво́рїе:	къ҃тѣ дѣ ка́сѣ.
	прїе́млю:	ра́бдь. ѕ҃
	прїе́мниче́ство: (3)	къмж́трїе.
	прїе́млю:	ѕ҃. ·҆дꙋчє́скꙋ-мж.
2745	прижи́тїе:	пло. добж́дж (?).
	призапрѣ́щда́ю:	порꙋчє́скь (?).
	призо́рь:	нжлъ́кж.
	призо́рный:	чє ·҆шелжто́рю.
	призра́кь: привидѣ́нїе. (4)	нжлъчи́рє.
2750	призра́нїе: (5)	то́ (=то́жє *aceeaşĭ*).
	призри́:	ка́ѕтж. сокотѣ́щє.
	прїижива́ю:	кєтꙋє́скь (·҆кж).
	прїи́мь:	лѕѡ́. (6)
p.227	прїискра́ное (7) дрѕжеско:	дерѣ́птж (?) прїетенїе.
2755	прїискра́но: (8)	мл҃ (?) ·҆проа́пє. ·҆дєвжра́ (?).
	прїискра́нїй: (9)	чє дерє́пть (?).
	прїискра́нѣ: (9)	пѕрѕрѣ. дела ·҆ни́мж. (10)

(1) Berînda -ꙁ́ю.
(2) Miklosich -тжкж.
(3) Berînda прїе́-.
(4) Berînda -дє́н-.
(5) Cetesce -чїе.
(6) прїи́мь e substantiv şi însémnă *laţ* saŭ *primire*. Berînda traduce къзе́мж.
(7) Berînda -рнєє.
(8) Berînda -zнw.
(9) Berînda -рн-.
(10) Maĭ bine *cu tótă inima, cu zel.*

	прі́ка. (:) вѣ́но:	зѣ́стрє.
	прикасаюсѧ:	ѧтѝ.ѧгъ-мѫ. (1)
2760	**прикаса́нїє:	ѧтѝнцерє.
	прикла́да:	.ѧтокмѝрє (?).
	приклоне́нїє:	плека́рє.
	приклонѝ:	плѣ́кѫ.
		м
	приключа́юсѧ:	.ѧтѧ́плъ-мѫ.
2765	прикръве́нїє: (2)	гѫчѝрє (?). ѧкоперѝрє.
	т	и
	прикръ́ство: (3)	пристра́ство (?) (4)
p. 228	прилага́юсѧ:	ѧдаѿгъ-мѫ.
	прїлага́тан: (5) є̆:	їскоа́дѫ
	прилежа́нїє: (6)	пѫзѝрє. сокотѝрє (?).
2770	прилежъ́:	невоє́скь. сокоте́скь (?).
	ж	и
	прилѣ́но:	къ дѣ́дѝсъль.
		м
	прилъ́чнѣ:	къ тѫпла́рє.
	ч	
	прилѝнѡ:	ѧсѣ́ме(нѣ). сє ка́дє.
		ѕ м
	прило́гь:	ѧдаѡ́ потыка́лѫ (?). стрѫтѣ́лѫ (?).
2775	приложе́нїє:	ѧдаѡ́церє.
	приложѝ:	ѧдаѡ́сє. къцетѫ (?).
	прилѧ́пенла: (7)	ча липі́тѫ.
	т	
	примо́лмє: (8)	ѣрѣ́зє. съ роа́гѫ.
		р
	примра́кь:	вихо́ (?) ча́цє бъ́рѫ.
2780	примѣ́ть:	гра́ю дє па́гъбѫ.
p. 229	прини́чю: (9)	прєвє́скь. мѫ ѣ́ють.
		ж
	приница́ю:	то́ (=то́же *aceeaşĭ*).

(1) Mai bine ѧтѝ.ѧгъ.
(2) Berînda -ров-.
(3) Miklosich прикрѫтьство severitas *(asprime)*.
(4) Miklosich traduce acest cuvînt prin *foeditas; terror.*
(5) Berînda -га́тан.
(6) и în loc de ѣ, care a fost şters.
(7) Berînda -лпе́нлла.
(8) Berînda -лѧ́-.
(9) Berînda îl pune după articulul următor.

при нé:	лѫ́нгѫ є.
принó, приношéнїе:	⁂ѫдꙋ́чере дє бꙋ́нѫ вóє ла бе- сѣ́рекѫ принó.
2785 приѡ́брѣтéнїе: (1)	добѫ́ждúре. ⁂флáре (?).
приѡ́брѣтáю: (2)	добѫ́ждéскъ.
приѡ́брѣто: (2)	добѫ́ждїю. мѫ фолосїю.
приповѣдáнїе:	⁂ѫдꙋ́чере ⁂ мéте (?). спꙋ́нере. воровúре.
припобленїе:	⁂кипꙋ́ре (?).
2790 припорꙋчáю:	порꙋчéскъ кꙋ гроáзе. (?)
приподáѣть:	ѯѫрѫзѣ́ще (?).
p. 230 приражáюсѧ:	клоклéскꙋ-мѫ (l. клокн-). ва- тѫмꙋ-мѫ. скрѫбéскъ пре чинєвѣ (?).
прирáсль:	стлѫпáре ⁂лтоáє
прирóкъ:	грáю деслꙋ́ший. (?)
2795 приражéнїе:	клокнúре.
присвоéнїе:	⁂прєꙋнáре.
присвоáю:	⁂прєꙋнéзъ.
присвѣдáю: ѧ:	вещезéскъ.
присвѣднѣ: (3) присвѣде:	вещезй.
2800 ⁂присрѣ́дно:	кꙋ блѫдѣ́це дела ⁂нимѫ: бы́ (= бы́тїє *Genesă*): ⁂. (?)
прискрѣ́бе: (4)	скрѣ́би ⁂грижá.
прúсно:	пꙋ́рврѣ.
p. 231 прúсный:	че ма (?) дѣ ⁂рпо⁂пе. | май (?) де пꙋ́рврѣ. май (?) дрáгъ.
приста́вникъ:	вхтá.

(1) Berînda -w- şi pune acest articul după cel următor.
(2) Berînda -w-.
(3) Mikl. şi Ac. n'aŭ ѧ.
(4) Berînda -кóрѣ-.

2805	пристáнище:	âджпостúре.
	пристроéнїе:	ѧтокмúре.
	приспѣ:	сосѝ.
	присѣдѣнїе:	стрѫжвúре.
	присѣжѫ: (1)	пѫзéскъ. сокотéскъ (1). (?)
2810	присѣдú (:) вздворáется:	сѫкѫмще (l. лѫкѫмще) (2).
	присмúгїй:	че че с(?)дѫ âтúсь. чúсла *Numere*). ѣ́. (3)
	присѣзáмй (B. -мзáю):	че че се (?) âтúце. сáѫ че че се âпрóпїе.
	посѣщéнїе:	черчетáре.
	притворéнїе:	префáчере. скибáре.
2815	притворúтель: (4)	фѫцáрникъ.
	притичѫ: (5)	âлéргъ.
p.232	притóкъ:	бечѫгъ. ѝ с ѧ ѣ́з.
	притóчнѣ:	дѫпѫ пúдѫ ѧкипѫúндъ.
	притрапéзни:	месáрю: кáреле ѣ̈сте́ де пѫзѣ́ще мáса. (?)
2820	притѫжный: (6)	че грeѫ.
	прúтча:	пúлда. кúпъ.
	притѫжáти сéбе: (7)	а се но пре сúне. (?)
	притѫжѫ:	кѫщúгъ.
	притѫжѫвáю: (8)	мá (?) ѫобѫждéскъ.
2825	присѣнѣ:	ѫврú. âкоперú. (?)
	прихóдъ:	(venit).
	прихóждѫ вѫ сéбѣ: (7)	вїю-ми ѧ фúре.

(1) Berînda -кжѫ.
(2) Greşéla se explică prin c, cu care începe cuvîntul românesc precedent.
(3) Berînda pune acest numĕr la articulul următor, ĭar aicĭ scrie числа, ѣ.
(4) Nu e în cele-lalte dicţionare forma acésta.
(5) Berînda -ичѫ.
(6) Miklosich -тжж-.
(7) Berînda себѣ.
(8) Cetesce -жав- ca în Berînda etc.

прицѣписа̀ ѣси: (1)	липи́тъ-тѣ̄ легáтъ-тѣи.
p.233 прицѣпла̀юса̀:	липéскъ-мѫ. ѧ̀тѧ́плъ-мѫ. (l. ѧ̀плѧ́нтъ-мѫ).
2830 причѧ̀стни: (2)	пѫтѧ́шь мощѣ́нь.
причáстїе:	ѧ̀прѣвнáре.
причé: (3)	катастúхъ. нъ́мѫ. (4)
причé (3) рóда:	нъ́мѫ дє нѣ̄. (5)
причитáюса̀:	ѧ̀прѣвнéзъ-мѫ.
2835 пришлéць: (6)	нимѣ́рникъ.
прїáзнь: (7)	драгостє.
приáтїє:	прїнмúрє.
прїѧ̀ (при-):	лъáю.
прїúдє (прїúйдє):	венй.
2840 прїúмє (прїúй-) їспытáнїѧ̀:	лъá-ва їспúтѫ. ѧ̂вѣ́-ва чáртѫ.
прїймй:	ѧ̃: капѫ̀ (l. -ѫтѫ)- кънѫ́рѫ̀ (?).
p.234 пробавлéнїє:	лъ̀цúрє. (8)
пробавлѧ̀ю:	лъ̀цéскь. (9)
провожáнїє:	трóфа (?): а̀ѣ̄ (= лѣ̀ствица *Scara*). с. к̄а.
2845 провъзглашáю:	лáъ̀дь (?). стрѫ́гь.
провѣщ(ев)áю:	рѫспъ́нзь (?).
продрѫзúвъ:	ѧ̀дрѫзнéць. неръшинó.
продрѫзáтє:	чє ѧ̀дрѫзнéць.

(1) Berînda ѣси.
(2) Berînda -чáс-.
(3) Berînda прй-.
(4) Mai bine *numĕrare, socotélă.*
(5) Adecă *genealogie.*
(6) Berînda прй-.
(7) Berînda прїѧ̀-, Miklosich прия-.
(8) De-asupra acestuĭ cuvînt e scris de altă mână cu andreaua ѧ̀мъцúрє.
(9) De-asupra acesteĭ vorbe se vede că aceeaşĭ persónă a vrut să scrie cu andreaua cuvîntul *înmulţescŭ*, din care însă nu se deosebesce decât ѧ̀.

	продрѧзо́сть: (1)	семе́цїе. ѧдрѧзнѣ́лѫ фѫ́рѫ ѿбра́зь.
2850	про́длѫжа́ю: (2)	ѧлѧцѣ́скь.
	прозорли́ве:	вѧзѫ́тѡрю ѧнаи́тє. гѫчитѡ́рю.
	прозїва́ю: (3)	ка́скь.
	прозва́ю: (4)	кре́скь.
p.235	пройгъ́мє:	чє ча́ѕ фо́ (l. фо́) йгъ́мень.
2855	пройзволе́нїе:	вѣ́нѫ врѣ́мє (l. врѣ́рє).
	пройзводи́тєлнѣ: (5)	дє вѣ́нѫ во́є.
	пройсхо́жѕ. ражаю́сѧ:	на́скѕ-мѫ.
	пройзше́:	ѧ̂ѕ ѣ́ши́.
	прокаже́нь:	мишели́: гъ́бавь. (6)
2860	пролѣ́тїе. (:) весна́:	примѫва́ра.
	промы́сль: (7)	къ́цє. сфа́ть (?). (8)
	промчє́сѧ:	сє ти́сє (?). сє ѧ̂ѕи́.
	пронырли́ве:	хикла́нь.
	пронырли́вый:	чє̂ хикла́нь. прє ѧ̂скъ́йсь (?).
2865	пронырство:	хикле́нїе.
	пропа́сть: (9)	пропа́стїе фѫ фъ́йдь.
	проповѣда́нїе:	проповедъ́йрє. спъ́нє́рє.
p.236	проповѣ́дни:	проповедъ́нтѡрю.
	проповѣда́тєникь:	пристá: бы́і (=бы́тїе *Genesă*) мѧ́.
2870	прркь:	гѫчитѡ́рю.

(1) Berînda -ѧзо-.
(2) Berînda -дълж-.
(3) Miklosich -зина-.
(4) In cele-lalte dicţionare cu з.
(5) Cetesce -колй- ca în Berînda.
(6) Maĭ bine *lepros*.
(7) Berînda прѡ́мыслъ.
(8) In locul luĭ á fusese altă literă, d. e. ķ saŭ ñ, care s'a şters.
(9) Berînda прѡ́па-.

прр҃че́ство:	гжчи́рє.
просажда́ю:	спа́рґкъ
про́стїи:	(чєи) про́цци.
прости́ лю́ди:	ѿмь про́ (l. про́).
2875 простота̀:	про́стїє.
простра́нно (-ѡ):	дєсфѫта́ть (?).
прости́тєльный:	чє слобозй́ (?).
про́стый:	чє про́сть.
проти́вокорє: (1)	лѧтѫто́рю ⁘ проти́вѫ (2)
2880 проти́воѿбра́знѣ:	⁘дѫржпть (?). (3)
проти́воположе́нїє.	пѧнерє ⁘ проти́вѫ недѧмері́рє (?).
p. 237 противле́нїє:	⁘противі́рє.
протѧ́рѧ: (4)	стрѫ́нгъ фѫрѫ чи́нстє.
прото́рь:	стржнсоа́рє: вени́тъ. (?) са́ѧ ржсипи́рє.
2885 протѫже́нїє:	⁘тти́ндерє ⁘лѧци́рє.
протѫгне́нїє: (5) вѫзрацє́нїє.	крѣщерє. са́ѧ ⁘тти́ндерє.
протѫже́нное:	лѧнци́ме (l. чє лѧнци́ть).
протѫза́ѣтъ:	⁘тти́ндє.
проѯо́ждѧ (-ѧ):	⁘целє́гъ. мѫ сѣю фа́. (?)
2890 проходи́:	сѫ фа́чи (?): сѫ петре́чи.
про́чєє мно́го (6) наипа́чє: (7)	дѣчїѫ май врхто́ ши ма̄ мѧ́лть. (8)

(1) Berînda -ко́-.

(2) După acest cuvînt Mardarie scrisese din greşélă vorba недѧмери́рє, care se vede şi maĭ jos după un alt ⁘ проти́вѫ; în urmă însă a tăĭat-o cu o linie roşie.

(3) Cuvintele ѡкра́знѣ: ⁘дѫржпть sînt scrise între rînduri; căcĭ Mardarie după проти́во, cu care se începeà şi articulul următor, pusese din greşélă положе́нїє пѧнерє, şterse apoĭ tot cu linie roşie.

(4) Mikl. -торѫ, Ac. -то́рю.

(5) Berînda -нѣнїє.

(6) Berînda мно́-.

(7) Berînda на́-.

(8) Cetesce *deaciĭa multŭ maĭ multŭ.*

	прóчее же:	їарж дѣчїм мā мѕ. (1)
	прóчее:	дѣчїи найнтє.
p.238	прóчїй:	âлтѕлъ.
2895	прощáю:	ѣртѕ.
	прощéнїе:	ѣртжчю́нє.
	прѕ́гло, (:) сúло:	лáцѕ Iw: їí.
	прѕ: (2)	малáмж. ѣзє ā (.) д̄.
	прѕ́дноє (2) мѣсто:	ло ю́тє гропжнó (?).
2900	прѕ́дный: (2)	чє ю́тє. âскѕцú (?).
	прѕжáюсм: (2)	трéмѕ́. сáѕ тжкзлéскѕ-мж. (?)
	прѕ́жїе: (2)	нѕáлє (?): мѕ́гѕрь. (3)
	прѕ́ѕи: (,) прѕ́жїе: (2)	лжкѕ́стє
	прѣнїе: прѧ (,) рквéнїе.	пáжра.
2905	прю́см:	пжрáскѕ-мж.
	прáжмо: (4)	пржжитѕ́рж. ρ ѕ. ѕ̄.
	прáмо: (5)	ѧ протúвж. ѧнáйтє.
p.239	прáсло:	мжтѕ́ра (?).
	птúца:	пáсерє.
2910	птúчиць: (6)	пжсерѕ́е.
	птúцтво:	пжсерúмє.
	птéнєць:	пѕ́ю дє пáсерє фѣ́рж пѣнє. (7)
	птúчє влхх(к)ованїє:	вржжúрє кѕ пáсери.
	пѕ́гва: (8)	настѕри (l. -рє).
2915	пѕдúло: (8)	мжмѕ́е. вáрѕ. ѕ̄.
	пѕдáрь: (8)	джŵгáрю (?).
	пѕ́пь, пѕ́пжкь: (8)	кѕрикь. сáѕ гжwáчє (?).

(1) *Maĭ mult* e de prisos: Mardarie îl va fi pus sub influenţa celuĭ precedent.

(2) Miklosich прж-.

(3) Maĭ bine мѕ́гѕри.

(4) Miklosich прижькмо.

(5) Miklosich при- şi прѣ-.

(6) Berînda -чыцрх.

(7) *fără peane* e de prisos.

(8) Miklosich пж-.

пѹ́ть (пѹ̈-): (1) — ка́лє.

пѹтникъ: (1) — кължто́рю.

2920 пѹ́ста: — пѹстїє. дєша́ртж.

p. 240 пѹчи́на: (1) — а̂джи̇̂кжтѹ́ра.

пѹхне́: — .а̂ргж(н)фж́-сє.

пѹщени́ца: — мѹларѣ ча лжса́тж дє бжрѣба́ть: гонитж

пы́ро: — гре́ѹ (l. гре́ѹ).

2925 пытли́вый: — чє вржжито́рю (?).

пѣ́гъ: — гжинѹ́шє (?).

пѣнжа́ѕъ: (2) — ба́нь.

пѣнжа́ѕми: (2) — къ ба́ни.

пѣ́нїє. гѹ́мнъ. — кънта́рє. (3)

2930 пѣ́снь: — къи̇̂те́кь.

пѣ́снь стєпе́нда: (4) — къи̇̂та́рє. маи ма́рє (?).

пѣсжкь: (5) — нжси́пь.

p. 241 пѣстѹ́. (:) педагѡ́: — да́скаль. са́ѹ .а̂вѣто́рю дє ко́пїй.

пѣ́тєль: — кокѡ́шь. кжтжто́.

2935 пѣ́тлоглашє́нїє. — кжта́рѣ ко́кошѹлѧ.

пѧтдеса́тница: (6) — чичи зе́чи дє зи́лє (?).

*потъща́нїє: — невои́це.

*почѹ́вь: (7) — сицй̇̂(рє).

*прѣдложе́нїє йма́. (8) йлй̇̂ зало́гь. — а̂мь кѹ́це.

2940 *произно́шѹ: (9) — ско́ць. а̂дѹ а̂ мєтє (?).

(1) Miklosich пж-.
(2) Berînda пѣ-.
(3) Acest articul în Berînda e înainte de пѣнажь.
(4) Berînda -аѧ.
(5) Berînda -сѣкъ.
(6) Mikl. şi Ac. пѧти-.
(7) Berînda по-.
(8) Berînda прєд-, й̇̂-.
(9) Berînda -шѹ.

*протектóрь : (1) пѫзитóрю.

*пâраклисíсь : (2) рѣгѫчю́не дѣ мѫгы̑ре.

p.242 *пахѡ́мїе (-їй) : ✝ гро́ ла спѣ́те. (3)

*питúсь, (4) сóска : пúнѣ.

2945 *пúдь. кѣ́кь : фа́гь (?).

*подúрь : хáинѫ ârхiе́рѣ́скѫ. сáко.

*полуéлеóсь : чѣ мѣ матúвь (=милостúвь).

*полукáрпь : мѣ́ать плодитóрю.

*порфúра : фрѣ́нгїе.

2950 *препрѣ́да : кѣфтѣ́рїе, âтлáзь. кѣфтá.

*прокúме : (5) семнáре (?).

*прóкль : ✝ слѫвй (?).

*прокóпїе (-ї, adecă -їй) : ✝ грáбникь (?).

*просфóра : (6) прескѣ́ре.

2955 *протáсїе (-їй) : ✝ чѣ динаúйте. томú :

p.243 **пролóгь : патíть (l. патерúкь). (7)

**потрѫсéтсѧ : сѫ ва скѣтѣрà.

**поколѣблáтсѧ : (8) сѫ ва клѫтй.

**плю́ска : гѫ̑́че.

---

(1) Berînda -té-.

(2) Grecesce παράκλησις 'apel': în *Biblie* 'mângâiere'.

(3) De-asupra cuvintelor românesci e însemnat cu andreaua ѧтѫ ѧчеѫтѡ́ şi cevà maĭ sus se vede scris de altă mână cu cerneálă ѧтѫ ѫкѣ́ (?). Cele patru semne ale scurtării de pre acestea sînt şi de-asupra vorbelor гро́ сп́тѣ, pe carĭ ultimul scriitor a vrut să le îndrepte.

(4) Berînda пн-; grecesce πίθος 'pin', *Zacharia* 19: 2.

(5) Berînda -mé-.

(6) Berînda -rà.

(7) La margine e scris cu andreaua Кѵѣѧта (adecă *cuvântare*).

(8) Cetesce -ѣтсѧ.

Р.

2960 р. 245 рáбъ: рáбъ (l. рóбъ).

рáбичúцъ: копúль дє рóбъ (l. родáвъ).

рáбїй: рóби (l. дє рóбъ).

рáботà: рóбїє. лѫкрѫ.

рáвество, схрáвнéнїє: .ѧтóкма (?).

2965 равéнь зéмнаа (-ѧ): пѫмѧ́нть тома. шéсь.

радѝ, длѧ: пьтрѫ.

радѝ: гриж҃ѣщє.

рад҃нїє: гриж҃ѝрє.

радовáнїє: вѫкѫрїє.

2970 рáдостовóрнъ: (кѫ) фáчєрє дє вѫкѫрїє.

рáдостотвóрство: фáчєрє дє вѫкѫрїє. кѫ глѫмѧ шáнць.

ражежéнїє: .ѧчúндєрє.

разармю: спáргь.

+ раздавáю: .ѧпац҃: са да:

2975 p. 246 разкот҃нїє: .ѧгржшáрє.

разкотъквáю: (мѧ) .ѧграшь.

развращéнїє: ржзвръхтíрє. (?) .ѧтоáрчєрє.

развращéнный: чє ръзвръхтѝ (?).

развъ (:) крóмъ: фжрѫ.

2980 развóра: (1) зжвó. клó: йсχóс (= *Exod*). кѕ (l. 35: 11).

развь҃: спáрцєрє (?).

раздóлы: лóкѫри гжвънáтє. сáѫ вж҃. ѩкоразделы ѳсѣкнѧющесѧ: ч (= чúсла *Numere*) кд. (2),

раздóрь: дєспжрцúрє.

раздражáю: .ѧтѧрх:

(1) Mikl. -ръ, masculin singular; Ac. -ры, adecă numaĭ masc. pl.
(2) Acéstă notiţă slavică nu e în Berînda.

раздражѫ: .ѧтѫрѫтá-вою.
раздрѫшéнїе: спáр҃ѹерє. сфрѫжмúрє. (?, l. сфѫ-)
p.247 раздрѣшáю: дєзлє́гъ.
разрѣшéнїе: дєзлєгáрє.
раздѣлáю: дєспáрць (maĭ bine *împarț*).
2990 разливáю: вѫ́р҃ь.
разливáюсѧ: врѫ́с8-мѫ.
разлїáнїе: вѫр҃сáрє.
разликꙋю: .ѧпѫрєкїáци сѧ́.
разли́чно (-w): .ѧ мꙋ́тє кúпꙋри.
2995 разли́ныи: чє чє ѣстє .ѧ мꙋ́тє кúпꙋри.
разли́чїе: .ѧ мꙋ́тє кúпꙋри: .ѧпѫр҃цáлѫ. (?)
разло́й, (:) доли́на. ѻ҆ѹ҆до́ль. вáлѣ бы́ (=бы́тїе *Genesă*): лъ҃з. (1)
размышлéнїе: кꙋєтáрє ѧпєстúтѫ.
p.248 разноглáсїе: глá .ѧпѫрєкáѧ.
3000 разноли́чныѭ (-ный): чє пистрꙋю ла фáцѫ (?) чє .ѧ мꙋ́тє кúпꙋри.
рáзный: чє .ѧпѫрєкáть. + нє.ѧтоми ла фúрє (?)
рáзньство: .ѧпѫрекáрє.
разорéнїе: спáр҃ѹерє.
разори́тє: спѫр҃гѫтóрю.
3005 разорáю: спáрг҃ъ. стрúкь.
разрѣши́тє: дєзлєгѫтóрю.
разсверѣпѣквáю: (2) сѫлбѫтечéск҃. звѫпхéзь. (3) дєзмїéр҃дь:
разсверѣпѣквáюсѧ: звѫпхéз8-мѫ дєзмїéр҃д8-мѫ.
раскóль: свáда (?).

(1) In Berînda бы́: лъ҃з e după доли́на.
(2) Miklosich рас-, Berînda amîndouĕ vorbele разс-.
(3) з al doilea din с.

3010	раскóлникъ:	свѧдитóрю (?).
p.249	разсматрѧю:	сокотéскъ.
	ра(з)смотрéнїе:	сокотúре.
	ра(з)смощрéнитъ:	(къ) сокотúре (,) къ гриже.
	разсѫждáю:	сокотéскъ.
3015	разсѣдáисѧ:	че че се спáрце.
	разсыпáнїе:	ржсипúре.
	распрѧвáюсѧ:	пѫрáскъ-мѫ (?).
	рáспрѧ:	пѫрѫ.
	растворѧю:	ѣмѣстекъ.
3020	растлѣнный:	че стрúка. спъ́рка (?). сáъ че пътрé.
	расхыщéнїе (-хи-):	жефъúре. ржсипúре.
	расчинáю:	десфáкъ (?).
p.250	ратъ́ю:	лъптézь. бáтъ-мѫ.
	рáть:	ѿáсте. лъптѫ.
3025	рáтный:	ѿшáшь.
	рáзъ любомѫ́рый:	ѧцелѣцере. философѣскѫ.
	рáзъ:	ѧцелé.
	рáзъминный:	че ѧцелегѫтóрю:
	разъмѣю:	ѧцелéгь.
3030	разъмѣ́хъ:	ѧцелéшь.
	рáй:	грждúнѫ де флóри.
	рáка:	рáклѫ. трóнь.
	рáкка: (1)	тъ (,) мѫ́й. (?)
	рáло, (:) брáло:	плъ́гъ.
3035	рáна:	рáнѫ. бъ́бѫ.
	раздлѣкмь:	съ ѧпѫрцúй.
p.251	размыслáю: (2)	къ́це. сокотéскъ.
	ра(з)сматрѧю (-мо-):	сокотéскъ.
	разъмквáе:	ѧцелѣце.

(1) Nu e în Miklosich.
(2) Miklosich etc. -шл-.

3040	разшира́ю:	десфа́ (?): лжу́ескъ.
	раскаева́юсѧ:	кжѐскъ-мжъ.
	раскрила́юсѧ:	.ѧ́ри́пескъ-мжъ (?).
	распала́нїе:	.ѧ́чи́дере .ѧ́ѣ̈ерѣжта́ре.
	расповѣ́дꙗю (l. -а́ю):	дас цѝре.
3045	распрѣва́нїе:	сфа́рж. ча́ртж.
	распѫ́тїе: (1)	ржспж́нтїе:
	растача́ю:	.ѧ́па́рць (?). ржсипж́скъ.
	растѣ́нїе: (2)	крѣ́цере. .ѧ́мѫци́ре.
	ра́сть:	ма пре десѫ́пра. крѣ́цере. (?)
3050	растрѧза́ю (-тер-):	спа́ргъ.
	расто́ю ѿ тѣ́бе:	депате сѫ де ти́не.
p. 252	растлѣва́ю:	стржкъ:
	растлѣ́нїе:	стрика́ре.
	рассыпа́нїе:	ржсипи́ре спа́цере.
3055	ра́тай: ѳра́чь:	пазга́рю.
	ра́тище:	фѫ́ще.
	ра́чь:	потѣ́ще.
	рачѐ́нїе:	Дра́госте: ѭби́ре.
	рачи́тель:	ѭбито́рю.
3060	рѧвѐ́нїе:	рѧвни́ре. дра́госте ѣ̈ерѣке́нте.
		сѫ пи́ма.
	ревни́те:	рѧвнито́рю. (3)
	ревнова́нїе:	рѧвни́ре.
	ревни́вый: ревно́стень. (4)	рѧвнито́рю.
	ревноѭбра́зїе:	пи́мж. сѫ дра́госте кълдѫроа́сж.
3065 p. 253	ревнѫ́ю:	рѧвнѐ́скъ. потѐ́скъ.
	ре́кло:	кѫвзнть. вїе́рше (?).
	ре́комъ:	че кїема́.

(1) Miklosich -пж-.
(2) Miklosich -тѳ-, Berînda şi -те́-.
(3) р din л.
(4) Berînda vice-versa.

рєпи́на: (1) — па́а́тинь.

рєпи́нень: (1) — дє пала́тинь.

3070 ре́ть: — .а̂тр҃ѣчерє. сằs .а̂противи́рє (?).

ре́та. ро́та: — кѕви́тє дє жѕржмж̑. (2)

ре́тнw: — (кѕ) .а̂тр҃ѣчерє.

рече́нал (-ж̑): — чж̑ зи́сє.

рече́: — зи́чемь.

3075 рече́нїє: — зи́черє.

рецй гл҃ь (=глаго́ль): — а̂ зи́че гра́ю.

ри́за: — хаи́на.

ризо́шивець: — кѕсето́рю дє хане. кроито́.

риста́нїє: — а̂легаре .а̂тр҃ѣчерє.

3080 риста́тє: — а̂легжто́рю: кѕржто́рю.

р. 254 риста́ю: — а̂ле́рг҃ь.

ри́тwрь: — йзво́ (?) дє кѕви́тє. (3)

ржвє́никь (ро- şi рх-): — пѕ́ць.

ро́гь: — пѕтѣ́рє.

3085 ро́гь хртїа́нскїй: — тжрїж̑ крецинѣ́скж̑.

ро́гь (?) ро́гь: (4) — ко́рнь.

ро́ный: — чє родито́рю (maĭ bine *născătorĭŭ*).

ро́доспо́вїє: — спѕ́нерє дє рѕ́дж̑.

ро́жа. — рѕ́жє. сằs традафи́.

3090 рожє́нїє: — на́цере.

ро́ждїє: — стлжпж̑ри.

ро́зга: — стлжпа́рю.

рожени́ца: (5) — нжскжтоа́рє. кьі (= кьітїє *Genesă*). к҃.

---

(1) Miklosich рѣ-.

(2) Maĭ bine numaĭ *jurâmînt*.

(3) Cf. риторика la sfîrşitul acesteĭ litere.

(4) Forma cu о e adausă de Mardarie: întâĭa trebue să fie o greşélă a luĭ Berînda, ceea ce a observat şi Mardarie.

(5) Miklosich рожд-.

p.255 рóпо, (1) рѫ̀тáнїє (ро-): рѫцúрє.

3095 роптúвь, (1) рѫполúвь (ро-): рѫцитóрю.

рѫцѷ̀ (1) (ро-): рѫцѷ́ескь : мѫмѕрéскь.

рѷ́сты рóстѷ́: (2) кáметє спрє кáметє.

рóта: жѕрѫмѫтъ. блѫстѫ́ (?).

рочѕсѧ: (3) жѕ́рѕ-мѫ. бластѫ́мѕ-мѫ.

3100 рóтникь: жѕрѫтóрю.

рѕ́бицє, (4) рѕ́бь: крáпє спáрѣтє. (5)

рѕ́бицєнóсєць: (4) фєлєгѷ́.

рѕгáнїє: (4) бажокѕрúрє.

рѕгáтє: (4) бажокѕритóрю.

3105 рѕгáюсѧ: (4) бать жóкь.

рѕдà: ѻ̂кнà (?).

рѕкоáть: (6) мѫнѕ́кю.

рѕкомы́кь: (7) рѕни: лини дє мѫ. (8)

р.256 рóдь: рѕ́дл.

3110 роньишїй: чє дє рѕдѫ ма мáрє.

рыбáрю (-ѫ): пѫскáрю.

рыдáю: тѫгѕéскѕ-мѫ.

рыдáнїє: тѫгѕúрє.

рыкáю: рѫкнéскь.

3115 рѣснота: подоáбѫ. фрѫсѣ́цє.

---

(1) Miklosich рѧпѫ-.
(2) Miklosich şi ра-.
(3) Miklosich рѳштѫ-сѧ.
(4) Miklosich рѫ-.
(5) Trebuïà sing.
(6) Miklosich рѫ-.
(7) Miklosich рѫкомыникъ.
(8) *Lişnic* vine din vsl. лúчьникъ sudarium 'basmá de şters faţa', derivat şi el din лúцє 'faţă'. Cf. pentru sens *prosop,* ïar pentru formă *păşnic, veşnic, rîşniţă, obişnuit, Rîşca.*

рѣ́снотиѵ̈ѣ: ἀдєвѫра́ть. (1)

рѣ́снотиѵ̈ый: чє ἀдєвѫра́.

рѣ́чь: кѕвѣ́нть.

рѣчи́стый: чє грѧитóрю.

3120 рѣшє́нїє: дєзлєга́рє.

рѣши́тєль: дєзлєгѫтóрю.

рѣшѣ̀: дєзлє́гь.

p. 257 рѣ́ю: тра́. сѧ́ ἀпє́нгь.

рѣа́нїє, рѣ́нїє: ἀпє́нцєрє. тра́цєрє тѫрѣ́рє.

3125 рѕководи́тє: пѕтѫтóрю дє мѫнѫ. повáцѫ.

рѕ́ка (йжѫ рѕшáєтсѧ нáзвана): (2) мѫ́на.

рѕ́чка: (3) вáдра.

рѧ́вѣка: потѫ́рнїкє.

рѧ́никь: рѫдáшь.

3130 рѧ́сны: рáнцѕри.

*разсѣли́на: (4) крєпѫтѕ́рѫ гроáпѫ (?).

*разстоя́нїє: (4) лѕнцúмє. сѧ́ лѫрцúмє. (?)

*разстóю: (4) дєѽсєбн стáѕ. сѧ́ дєспáрцѕ-мѫ.

p. 258 *равѕнй: дескáль. (5)

3135 *рáмна: спй дє мѫрѫчй. (6)

*рафай: ✝ дѪѕль лѕ̄ дѕмнєзє́ѕ. сѧ́ лѫ(?)-кѕйрѣ лѕ̄ дѕмнєзє́ѕ.

*риторúка: грѧитоáрє фрѕмó.

---

(1) De ce nu *adevericĭunea* = йстинна?

(2) Berînda pune vorbele din parentese lângă рѕ́ка, fără să-l maĭ explice prin alt cuvînt.

(3) Miklosich рѫчька.

(4) Miklosich рас-.

(5) Maĭ bine *dascale al mĭeĭ*. Cf. Pasov, Weitenauer şi Meylan.

(6) Erâ de ajuns numaĭ unul din aste douĕ substantive. *Biblia* de Bucurescĭ, Judic. 9: 14, 15, *mărăcine;* aceeaşĭ *Biblie*, psalm 57:10, *păducel; Biblia* de la Iaşĭ 1871, *spinul.*

G.

p.261 Gакра́мен҃тъ: (1) причещен҃іе (?).

сáжа: (2) смоáла (?): ѳѕниц҃ине.

3140 сáмъ: сúнгѕрь.

сáмоклáстїе: (putere nemărginită).

сáмоклáстный: кáрелє воинúкъ (l. вóлн-) ѧсѣши ѧ пѕтѣрѣ лѕи.

сáмодѣ́лъ: схмѕрáстрж (?).

сáмолю́бїе: ѡвúре дє сúне.

3145 сáмомнѣ́нїе: пжрѣ́ре (3) дє сúне.

сáмочúникъ: ѧсѣши токмитóрю.

сáмоу҃гóдный: чєла чє фá кѕмѕ плáчє трѕфашь.

сáнь: дерегжтóрїе. детоничїе.

сáнда́лїѧ: кжлцѕни.

3150 сапóгъ: чúзмж кжлцѕни. (4)

p.262 сапóговéцъ: чизмáрю. (5)

сапóникъ: чоботáрю. (5)

сарацúни: (6) тѕрчїи.

сатáна: ѧпротивитóрю. пжкоститóрю.

3155 свéкра: (7) соáкра.

свéрць: (8) грїéрь.

свертѣ́пъ: сѧбáтєкь. зкѧпжúть.

свертѣ́пїе. свертѣ́пство: зкѧпжáре. сѧбжтечїе.

свертѣ́пный: чє зкѧпжúть. сáѕ ѡтє. чє сѧбáтєкь.

---

(1) Cuvîntul acesta fusese scris întâiŭ pe pagina precedentă albă, însă în urmă s'a ras. Nu e în cele-laltè dicţionare.

(2) Miklosich -жда.

(3) *Părere sumeţă.*

(4) Trebuià sing.

(5) Miklosich s u t o r.

(6) Cf. сраци́ни, în Miklosich сраципинж, etc.

(7) Ac. şi Mikl. -ѕы.

(8) Ac. şi Mikl. свржць.

свѝтокъ: (1) тр҃ѣжѫ рѫва́шь. стр҃ѣ́нсь.

р.263 свобо́да: слобо́зїе. во́ничїе.
свободи́ти: ѧ̂ слобози̯.
свобожда́ю: слобозе́скъ.
своѐплеменѝтый: дє рѫ́да лѫ́й.
3165 своѐчѝиникъ: чє чє ѧ̂блѫ пре́ во́ѫ лѫ.
сво́зни, йлй, сн҃зни: (2) телегарю (?).
сво́йсебѣ̀: ѧ̂л лѫ́йши.
свойстве́нна: ѧ̂ лѫ́й.
свойстве(е́)нный: чє чє є ѧ̂ лѫ́й. дєѭсе́би. са́ѕ чє пѕтѣ́рникъ (?).
3170 свойство: чє є ѧ̂ лѫ́й. дєѭсе́би ѧ̂ каре нѕ май ѧ̂ре а҃тѕлъ са́ѕ пре҃зна́ре. (3)
сѫ́зникъ: (4) порта́рю.
свѣдѣ́нїе: (5) цїинце. порѫ́ка.
р.264 свѣдѣ́тє: (6) мѫ́ртѕриситорю.
свѣдѣ́тєство: (6) мѫ́ртѕрїе.
3175 свѣдѣ́тєствѫ: (6) мѫ҃тѕрисе́скъ.
свѣдѣ́тє: (6) цїѕто́рю.
свѣ́мь, (:) вѣдаю: (7) цїѕ.
свѣ́нє, кро́мѣ: фѣ́рѫ.
свѣ́нный: чє дин ѧфа́рѫ.
3180 свирѣ́ль: (,) (8) со́пль: флѫ́ерь.
свирѧ́ю: (9) флѫерезь:

---

(1) Nu e în Miklosich.
(2) Miklosich сѫв-, сѫн-.
(3) Póte ѧ̂п-, pentru care cf. сѵллáва.
(4) Miklosich сѫвѫ-.
(5) Miklosich сѫв-.
(6) Miklosich сѫвѣдй-.
(7) Miklosich сѫк-.
(8) Berînda -ѣрй-, Miklosich сѫн-.
(9) Berînda сѣк-, Miklosich сѫн-.

	свѣща: (1)	лѫмѫнáрє.
	свѣть:	лѫмúна.
	свѣтúльникъ:	фѫклїє. сáѫ сфѣцúникъ .ѧналть. сáѫ фѫклїє дє вѫ́нть.
3185	свѣцúникъ:	свѣцúникъ.
p.265	свѣщный:	фо҃рфєчѣлє дє мѫ́. (?)
	свьíшше: (2)	ди (3) сѫ́сь.
	свя́зень: (4)	легáть.
	свя́зю: (4)	лéгъ.
3190	свѣтúлище (свѫ-):	бесѣрека.
	сéго:	прѣчéста.
	сéмь десá семúжды: (5)	дє шáптє ѻ҃ри кѫтє, дє ѻ҃. дє ѻ҃ри фáкъ г҃ч.
	сéдмица:	сѫптѫмѫна.
	селéнїє:	сѫлѫшѫ́йрє.
3195	сéло:	сáть. + хѡдѫ (?):
	сéлникъ:	слѫ́никъ (?) лéуі. к҃в.
	селѫнúнъ:	сѫтѣ́нъ.
	семидáль:	фѫ́инѫ дє грѫѫ ѧлé.
p.266	сéмь (-ѫ):	кѫ (?) ѧчéста.
3200	сестричúць:	непó до (l. дє) сóрь.
	сúла:	пѫтѣ́рѣ.
	сúльный:	чє пѫтѣ́рникъ.
	сúми:	кѫ ѧчéщѣ.
	+ сн:	кѫ ѧчéла (?)
3205	синєтà:	мѫтáсє (?) абáстрѫ.
	сипотà:	ситикúрє. (6)
	сúрикъ:	мѫтáсє.

(1) Acest articul în Berînda e după următórele douĕ.
(2) Miklosich свѫ-.
(3) Nu e maĭ bine *de?*
(4) Miklosich свѫ-.
(5) Berînda completézĕ: четырнстà ѝ дéвать десáть ѣсть.
(6) Cf. хѫдогласныи.

сѝрице: (1) — рж҃за:

сѝрѣчь: — че се зѝче.

3210 ситóвїе: — (с)йта (?) и҃ сχо́ (= *Exod*) к҃ (v. 5).

сѝце, тáко (-ѫ): — а҃ша҃.

сѝцево: (2) — ка ачéста.

сїѐ йстое: — а҃чéста а҃дежрá (?).

сїе: — а҃чéсть: сръ҃ ро́. (3)

3215 + сїѫ: — а҃чѣстѣ

p.267 сказáнїе: (4) — спа҃нере.

сказáте: (4) — спанто́рю тѫмá: кы҃ (= бы́тїе *Genesă*) мѣ́.

сказа́ю: (4) — спа҃ю: тлѣкѕéскь (?).

скáзнь: (4) — сороче́ре (?).

3220 сквáжнѫ: — спѫтѕрж гаврж.

сквáрь: — зедѕ. сѣ́четѫ.

сквре́на: — спѕрѣкѫчю́не. скре́нѫвїе.

сквре́навь: — скре́навь.

сквре́наго радѝ прибы́ка. — петрѕ спѕрѣка́та добѫ́дѫ.

3225 сквре́на́вый: — че спѕркать. са҃ѕ че скре́навь.

сквре́ностѫжáнїе: — спѕрѣка́тѫ. стрхи҃соáре.

p.268 сквóзѣ: — петре. (5) прѝтре. (6)

скѝноткóрець, сѣ́кн(н)ткóрець: (7) — фжкѫтóрю де ѕбраре. са҃ѕ де ко́рѣтѕри.

---

(1) Miklosich сы-.

(2) Berînda face un articul din aceste două.

(3) Aceste două vorbe, adecă сръ҃д(наго) ро́д(а) 'de genul neutru', nu-s în Berînda.

(4) Miklosich сък-.

(5) ѳ final e făcut probabil din ѕ.

(6) Acest cuvînt întreg este scris cu roşu, póte pentru că Mardarie va fi vrut să arăte că forma precedentă петрѳ nu e destul de corectă.

(7) Miklosich etc. nu duplică pe н.

скита́нїе: (1) ѧ҃бла́ре дн҃ лѡ́ ѧ҃ лѡ́.

скі́тни: лѕтжто́рю. невото́рю. (?)

скланѧ́емый: (2) че плека́ть.

ско́вникъ, (:) (2) распрѣтво́рецъ: фжкжто́рю де сва́дж (?).

сковра́да: гржта́рю.

сковра́дникъ: сковá́рзе.

3235 скомлю́: скі́лхлже́скъ: і҃сх҃о (=*Exod*). ѧ҃і.

скоѧ́чаю: (3) сфрхшѣ́-во́ю.

скоѧ́чанїе: (3) сфрхше́нїе.

скоѧ́чашасѧ: (3) сфрхші́ржс-се мѕрі́ржс.

p.269 скопе́цъ: скопи́ть.

3240 ско́ръ: гра́бникъ.

скрѧ́блю (-орб-): скрхбе́скѕ-мж

скрѧ́бь: скрѧ́бж.

ско́ро (-ѡ): кѕржѧ́дь.

ско́ро прѣ҆варѣ: кѕржѧ́дь âпѕкж ѧ́наѧ́нте.

3245 скорпе́(н)ный: (4) че крхпи́ть.

скжкта́нїе (ско-): гждили́ре.

ско́ть, (:) бы́дло: добито́кь.

ско́тскый нра́вь: добиточе́скь нжра́вь.

скра́нь: ѡ́ па́рте де фа́цж. (5)

3250 скра́нїѧ: (tâmple).

скре́нство (:) (6) хѕхна́нїе: рхпщи́ре де хѕлж.

p.270 скро́вь: (7) ви́стерїе. âскѕнсоаре.

скрижа́ль: лѣ҆спедє. панаки́дє

скѕде́ль: (8) ва́ де лѕ́ть.

---

(1) Miklosich скы-.
(2) Miklosich сжк-.
(3) Miklosich сжк-.
(4) In cele-lalte dicţionare nu e.
(5) Anume *tâmpla;* cele-lalte dicţionare nu-l aŭ. Berînda pune întâĭŭ articulul următor.
(6) Ac. şi Tril. nu-l aŭ.
(7) Miklosich сжк-.
(8) Miklosich -жд'к-.

3255	скѕдѣ́лникъ (1) (-дѣ́-):	ѳлáрю.
	скѕдѣ́лнинный (1) (-дѣ́-):	â ѳлáрюлѕй.
	скѕ́дный: (2)	чє́ липси́ть.
	скѕ́дость: (2)	ли́псє.
	скѕ́дно бл҃га (=блáга): (2)	липси́рє (l. -си́ть) дє ви́нє.
3260	скѕ́пникъ: (3)	прекѕпє́ць.
	скѕ́ть:	ѣ́пжнцж. сáѕ фї҃є кáрє хáинж чє є май дє сѕ́пра.
	скѕтáнїє, (4) схбранїє:	стрхнсоáрє.
	слáва:	слáвж. лáѕда. мжрїє.
	славїи:	привигєтоáрє.
3265	слáволю́бїє:	ѳбúрє дє мжрїє трѕ́фж.
p. 271	слáвослóвїє: хвалéнїє:	лжѕдáрє.
	слáкости:	дѕлчéци.
	слагáнїє: (5)	ѧтокми́рє.
	слáдокъ (6) нравъ:	дѕ́лчє нжрáвъ. сáѕ дрáгъ ѡбычáю.
3270	слáдость:	дѕлчáцж.
	слáдостнаа (-ж):	фжкжтоáрє дє бѕкѕрїє.
	слáна:	брѕ́ма.
	слáнѕтокъ: (7)	нжхѕ́.
	слáсть:	дѕлчáцж. (8) потíрє (?).
3275	слáстолю́бєць:	ѳбитóрю дє дѕлчáцж.
	слáстолю́бїє:	ѳбúрє дє дѕчáцж.
	слáтина:	(ă҃пж) схрáтж: глó дє сáрє.
p. 272	слóво:	кѕвѣ́нть.

(1) Miklosich -ждѣ-.
(2) Miklosich скж-.
(3) Miklosich сжк-.
(4) Miklosich скж-.
(5) Miklosich сзл-
(6) Miklosich -зкъ.
(7) Miklosich -зкъ.
(8) a din є.

	слáнѕтокъ:	ѧмѕі́ (l. нѕ́): и и (=никонъ). с, мс̃. (1)
3280	слóвополóжни:	пѕитóрю дє кѕвзѣ́ть. логѡфе́.
	слóвопрѣ́нїє:	кѕвзѣ́ть дє пѣ́рж. (?)
	слóгъ: (2)	ѧпрєѕнáрє.
	сложéнїє: (2)	ѧпрєѕнáрє ѧтомúрє.
	слóнонача́лникъ, йлй слóномъ (-ню-) нача́лникъ:	пѣзитóрю (?) дє пúли.
3285	слѕга нарѡ́ный:	мѕчитóрю. гждѣ.
	слѕжéнїє:	слѕжúрє.
	слѕчáй:	нимєрѣ́лж. ѧтѣплáрє.
	слѕчáй нѕжный:	ѧтѣплáрє рѣ (?).
	слѕчúсѧ; (:) приключúсѧ:	ѧтѣплѣ́-се.
3290 p.273	слѣ́мѧ:	слѣ́мє. грúндж. кар ѕ. s̃.
	слѧчéнь: (3)	згрѣчí. грѣбáвь.
	смóрць: (4)	фѕртѕ́нж, сáѕ нѕѡ. кáрєлє ди чéрю сѣ слобоáдє. ши трáцє ѧпж диѧ мáрє ши дє ѣ̃стє коráвїє мѣ́рцє ѧтрачé лѡ́. ши кѕ ѡ̂ѧмєнїи ѡ̂ рѣстоанж. ши дѣ́чїа слобоáдє ши коráвїѧ дє ѡ сфжрѣ́мж.
	смéрчь: (4)	нѕѡ дє плóлѐ. фѕтѕ́нж.
	сѣмирéнїє (см-):	ѧпжкáрє.
3295	сѣмиритéлный:	чє ѧпжкжтóрю.

(1) Acest citat greşit e luat de la articulul de mai jos слатѕ́носкъ: (dospire), din Berînda.

(2) Miklosich сѫл-.

(3) Miklosich сѫл-.

(4) Mikl. смрѣчь,- -жшть, Ac. смерчъ; amîndouĕ articulele fac în fond unul şi acelaşĭ; în Berînda смéрчь e întâĭŭ.

	смо́ква: (1)	смокина. ф̑и́га (2)
	смоко́вница. (3)	лѣмнѕ смоки́нѕлѕ.
	смотре́нїе: (4)	сокоти́нцѫ.
p.274	сѫмотрели́вь: (5)	сокото́рю.
3300	сѫмотрели́вно: (5)	кѕ сокоти́цѫ.
	сѫмотри́те: (5)	сокотито́рю. пѫзито́рю.
	смотритенѣ:	кѕ сокоти́це. кѕ токма́лѫ.
	сѫмра́тнаа (-ѫ): (5)	ча де моа́рте.
	сѫмрѫтоно́сїе: (5)	пѕртѫтоа́ре де моа́рте чѣ́ма.
3305	сѫмѕца́ѩй: (6)	че че тѣ́рѣѕрѫ.
	сѫмѕца́юсѧ: (7)	тѣ́рѣѕре́зѕ-мѫ. те́мѕ-мѫ.
	смѕца́ю: (7)	тѣ́рѣѕре́зь. спа́ю.
	сѫмѕце́нїе: (7)	тѣ́рѣѕра́ре. ѫместека́ре.
p.275	сѫмы́сль: (8)	кѕцета́ре. дѕмери́ре.
3310	сѫмысле́нь: (8)	ѫцеле́пть. пречепѕ́.
	сѫмыслѫ́ю (-шл-): (8)	кѕ́цеть.
	смѣжа́ю: (9)	ѫпѫижене́скь. з(ѕ)брѫне́скь ѫ̆кю. (?)
	смѣре́нїе: (9)	плека́ре.
	смѣре́номѫ́дрїе: (10)	плека́тѫ ѫце(ле)пчю́не.
3315	смѣре́но мѫдрствѕ́ю: (10)	ѫцелепцѣ́ще мѫ плѣ́кь.
	смѣре́номѫ́рый: (10)	че кѕ ѫцелепчю́не плека́тѫ.
	смѣре́нѣ бїе́ть: (9)	кѕ мѫсѕ́рѫ ба́те.

(1) Miklosich смокы.

(2) In Berînda ф̑и́га e pus imediat după смо́кка şi deci considerat ca malorusesc. Inclin a crede că Mardarie a aşezat acest cuvînt din greşélă în partea românéscă, cu atât mai mult că e scris cu iniţială négră.

(3) Miklosich -ѧвь-; Berînda -и́ца.

(4) Miklosich сѫм-.

(5) Berînda см-.

(6) Berînda смѕца́ай; Miklosich -мѫ-.

(7) Miklosich сѫмѫ-, Berînda смѕ-.

(8) Berînda см-.

(9) Miklosich сѫм-.

(10) Miklosich сѫм-; Berînda -мѕ́- saŭ -мѕ-.

смѣра́юсѧ: (1)	плéкѕ-мж смерéскѕ-мж.
p.276 смѣ́к:	ѧ́ ръсѕ.
3320 смѣ́хотво́рство:	ф҃а́чере дє ръ́. ша́нць.
смѣ́хосло́вию:	грхе́скь кѕвете́ дє ръ. сѧ́ѕ брхфе́скь.
смѣтéнїє: (2)	смеи̯тúре спѧймáре.
снабдѝ: (3)	а҃пхрж. пжзѣ́ще.
снабди́сѧ сѧ́: (3)	пжзѣ́ще(-тє) сѧ́гѕрь.
3325 сновúдець: (3)	вхзето́рю дє вúсє.
сно́ха: (4)	но́ра.
собо́ж: (5)	кѕ сúнє.
со́вѣство:	дє е҃лѕши: фа́цж. (?)
сѧвѣсть (со-):	пречѣпере. ѧ҃целѣцере. (?)
3330 свѣ́сть: (6)	цїе.
со́кь:	за́мж.
p.277 сѫмнѣ́нии: (7)	неа҃дєкжра́ (?).
сѫмнѣ́нїє: (7)	пжре́ре:
сѫмни́тсѧ: (7)	и҃ сє па́рє.
3335 сѫ́мь во́ный: (7)	стрхнсоа́рє дє а́пж.
со́пль:	флѕе́рь.
сопе́ць:	флѕерж̃то́рю.
сѫсець: (7)	ци́ца.
сѫсѕ́ дрєвѧ: (8)	ва дє ле́мнь.
3340 сѫсѕ́ скѕдѣ́лии: (9)	ва дє лѕ́ (l. vasul olarĭuluĭ).
сѫ́ть: (7)	стре́дїє. сѧ́ѕ фа́гѕ.
сѫ́тникь: (7)	ѭзба́ше, карєле ѣ̈сте май ма́рє прєсте ѡ҃ сѫ́тж.

(1) Miklosich сѫм-.
(2) Berînda смѧ-, Miklosich сѫмѧ-.
(3) Miklosich сѫн-.
(4) Miklosich сѫх-.
(5) Berînda -ю, vorba slavică -иж.
(6) Berînda совѣсть.
(7) Berînda со-.
(8) Berînda со-, Miklosich сѫсѫдъ дрѣвѣнъ.
(9) Berînda со- -дѣ-; Miklosich скждѣльничь.

сóхлъ : ѕскжчю́нє. ѕскá. (?)

сóчико : лúнтє.

3345 схóзъ : (1) легжтóржъ.

p.278 сестáвъ (со-) : гржмáдж (maĭ bine *compunere*) бъ і. (= бъітїе *Genesă*) а, і.

спсь (= спáсь) : (2) мжнтвитóрю.

спсáю (= спасáю) : (2) мжнтвéскъ.

спсéнїе (= спасéнїе) : (2) мжнтвúрє. йзбжвúрє.

3350 спурíда : тáистра (?), сáѕ кóница.

спóдъ (спó-) : ржнъ кѕ âржъ фй ла вóбж. (?)

спобláю : (2) âвренúческъ.

спóна : (2) пїáдека.

схпоспѣшникъ : (3) âжѕтжтóрю.

3355 споспѣшествóю : (2) âжѕторéзъ.

спрóста : (4) прє прó (l. прó). (5)

спóдъ : (6) мжсóра.

спѣхъ : спóрю. фолó.

спѣю : споréскъ.

3360 спѣáнїе (-á-) : спорúрє.

p.279 схражáю : (7) лѕпúть (?).

схразѕмѣкáю : (7) âцелѣцє-вою.

(схразѕмѣю :) (7) сокоти́-вою (?).

срáмъ : рѕшúнє.

3365 срáмослóвїе : кѕкúтє дє рѕшúнє.

сраци́ни : тóрчїи скúди (?) тжтáрни.

срачúца : кѫмáше.

срéбржникъ : тáлєрь.

---

(1) Berînda со-, Miklosich схжзк saŭ схж-.
(2) Miklosich сх-.
(3) Berînda сп-.
(4) Miklosich n'are acest cuvînt.
(5) Adecă *simplu*.
(6) Miklosich -ждъ.
(7) Berînda ср-.

	сре́бролюбїе:	ю҃бие҃ де҃ а҃рхи҃.
3370	сре́да: (1)	чⷭ ди (?) мижло́кь (l. numa мижло́кь).
	сре́днєе: (1)	(чє) мижло́чїѕ.
	сречє́нїе: (2)	зи́чере. гржи́ре. (?)
	сри́цѕсѧ: (2)	а҃леѓь (кѕ глоа́та). + мх ҃ѧ тыпи (?)
	сро́ка:	сороа́кж. се́мнь. (?)
3375 p.280	сѣкте́нїе: (3)	҃ѧтхпина́ре.
	сѣкта́те: (3)	҃ѧтхпинжто́рю.
	сѣ́кцıа: (4)	҃ѧтхпла́ре.
	сѣцда́ю: (4)	҃ѧта́пинь.
	сра́цѕ: (3)	во́ю ҃ѧтхпина҃.
3380	ста́дїонь: (5)	милж де҃ ло́кь. (?)
	ста́нь:	та́вхрж.
	ста́нище:	ста́ре (?).
	ста́рець: (6)	май маре бжтрх.
	ста́рцѕ не҃ тво́рı па́кости:	бжтрхнѕлѕ нѕ-и фа́че па́косте (l. -ти).
3385	ста́нїе:	гра́жь. бьі (= бы́тїе *Genesă*) кд҃.
	ство́лїе:	бо́зїѕ. и҃с а҃н҃. (7) н҃е҃. (v. 13).
	сте́бль:	стлхпа́ре.
	сте́блїе: (8)	па́е + мѕнѕкїе (?)
p.281	стѧ́зѧ: (9)	кхра́ре

(1) Miklosich сѣк-.
(2) Miklosich сѫр-.
(3) Miklosich сѫр-.
(4) Miklosich сѫр-.
(5) Miklosich -дн҃й.
(6) Miklosich -рь-.
(7) Berînda Иса҃; Miklosich стволиѥ şi traduce κόνυζα urtica.
(8) Miklosich сть-; *munuchie* e probabil în loc de *mănuchie*.
(9) Berînda сте́зѧ, Miklosich стѣза-.

стєнáнїє: | сѳспинáрє. цѣ́мєрє.

стєпє́ннаа пѣ́нь: | кѫ́тєкѳ чє ѧнáтъ. (1)

стє́пєнь: | спи́цє прá (l. прá) дє скáрж

стєчє́нїє: (2) | ѧлєргáрє. (3)

стицáюсѧ: (2) | ѧлєргѳ-мж. (3)

стиклѧни́ца: (4) | кá дє стúклж.

стлачє(н)ный: (2) | чє ѧблѫтúть. сáѳ писáть.

стáгна: (5) | ѳ҃лицà.

стлáпь (стóлпъ): | стлáпь:

стóѫченый: (6) | чє сѳпцїáть.

стóпа: | ѳ҃рма

стрáлєць: | лѳптѫтóрю. кинѳтóрю (?).

мни́кь (=мѳ- заи мѫчени́кь).

стрáнїє: (7) | пѫтими́рє. пáтиме (l. -мж).

кинѳи́рє. невои́рє.

стрáсть: | кинѳи́рє. мѳчи́рє.

страдóвный мé: | фáгѳ дє мїѧрє.

стражба: | стрѫжѳи́рє.

стрáждѳ: | пѫтимéскь. рáбдь.

стрáна: | лáтѳрѣ.

стрáнєнь: | стрáни. стрєй.

стрáннопрїи́мє: | прїимитóрю дє стрáничи.

стрáннолюбїє: | ѭби́рє дє стрéнни.

стрáннолюбєць: | ѭбитóрю дє стрєйни.

стрáннострáжєть: (8) | чюда (сѐ) кинѳѧщє.

---

(1) Cf. пѣ́нъ стєпéнаа.

(2) Miklosich сѫ-.

(3) Maĭ bine *alergare* şi *alergŭ* (fără *mĕ*) *cu glóta*.

(4) Miklosich стъ-, Berînda стк-.

(5) Berînda стó-, Mikl. стъ-.

(6) Miklosich сѫтьнъч-.

(7) Berînda pune acest cuvînt după cel următor.

(8) In cele-lalte dicţionare nu e ca cuvînt compus.

p.283 стра́стный : чє пѫтимито́рю. са́ѕ ка́рєлє а҃рє бꙑча́ю ра́ѕ.

стр҃ть (= стра́сть), пристра́стїє. ки (l. ки). са́ѕ кѫтѫжма́рѣ ѥ҃нимїе́й.

3415 стра́ли́вый : чє фрико.

стра́шный : чє ѳфрикоша́.

стрѣца́ло : (1) ко́лдь. жѕгю. л҃ѣ (= лѣ́ствица *Scara*) (с) кѣ́.

стрєгла́вь : (2) кѕ ка́пѕ ѳ҃ жо́.

стрѫмле́нїє : (3) поѳ҃ни́рє.

3420 стрѫм(н)и́на : (3) стрѫми́на. ра́па.

строє́нїе : токми́рє.

строи́тє : токмито́рю. ѥ҃спра́вни.

стрѫмнитєный : (4) чє порни. чє гра́вникь :

строю́ : токме́скь.

3425 стрѭпи́ть, (5) ѥ҃ли стрѫпо́тень (5) ѳ҃то́рть. (6)
p.284

стрѫпи́тивый : (5) чє стра́кь. ѳ҃то́сь.

стрѫпо́но́сть : (7) ѳ҃тортжчю́нє.

стро́чно (-w) : дєспѫ҃ци́рє (5) (l. -и́ть).

стрѕ́гь : стрѕ́. са́ѕ кѕцито́лє.

3430 стрѕ́чець : коѳ҃дє́ю дє зѕграви.

ст҃ѣчєми : ѳ҃пѕ́ши.

стѕ́ : гро́зєвїе (?). рѕши́нє.

стѕдод҃ѣ́й : лоукрѫжто́рю дє рѕши́нє.

стѕдод҃ѣ́йство : стѕдод҃ѣ́нїе. лѕкрѕ дє рѕши́нє.

---

(1) Berînda -вк- şi -вц-, Mikl. -ка-, Tril. -вка-; Ac. n'are cuvîntul.
(2) Miklosich стрѫк- şi стрѫмог-.
(3) Berînda стрє-.
(4) Berînda стромни́тєлєнъ.
(5) Berînda стро-.
(6) Repeţit, dar şters.
(7) Cetesce стропо-; Berînda стро-, Miklosich -пь-.

3435 стѫжа́нїе: (1) сѫпѫра́ре бѫтѫи́ре.

стѫжа́ю: (1) сѫпѫ́. додее́скъ.

p.285 стѫжа́телє: сѫпѫржто́рю.

стѫжа́ю сѝ: мѫ мѫхне́скъ.

стѫжа́ютъ сѝ: сѫ скрѫбе́скъ.

3440 стѫже́нїе чрѣ́ва: (2) ѯрдина́рѣ пѫи́течелвй.

стѫже́нїе: ѿстенѣа́лѫ (?), сѫпѫра́ре.

стѫраки́на: (3) топо́лѫ зелє́наа (-ѧ). пло́ вѣ́рде: бы́і (= бы́тїе *Genesă*). л̃.

стѫжа́нїе: стрѫи̑соа́ре дє ѧвѫцїе.

стѫжа́те: стрѫи̑гѫто́рю.

3445 стѫжа́ю: йлй, стѫжава́ю. стрѫи̑гъ (avuţie).

стѫза́нїе: ѧтреба́ре. причі́ре.

стѫзѫ́ю: (4) ѧтре́бъ. причє́скъ.

p.286 стѫзѫ́юсѧ ѡ словє́си: ѧтре́бѫ-мѫ дє кѫва́и̑ть:

стѫза́ѫсѧ: ѧтребара́ж-се.

3450 стыдѣ́нїе: грѣ́цѫ. рѫшина́ре (5)

ста́жетсѧ: ѧтрѣ́бѫ-се. причѧ́це-се.

стыи́ждѫсѧ: (6) грѣка́цѫ мї-є. рѫши́нє мї-є.

стѣна̀: пѫрѣ́тє.

сѵллѧ́ка: (7) ѧпреѕна́ре.

3455 сѫгу́бо: ѧдои́ть.

сѫда́рь: мѫхра́ма. помисѣ́лникъ.

сѫдѣ̀: (8) жѫдека́та.

сѫдьі̀: (8) токмі́ри. сокоті́ри. ѧдерепта́р жѫдекѧ́ци.

p.287 сѫдь: (8) жѫдє́цъ.

3460 сѫди́ще, сѫдили́ще: (8) локь дє жѫдека́тѫ.

сѫ́ета: дешерта́чу́нє.

---

(1) Miklosich сѫтѫ-.

(2) Berînda îl pune după articulul următor şi scrie чрє-.

(3) Miklosich traduce 'styrax'.

(4) ѕ din а; Mikl. şi Ac. -за́-.

(5) а din є.

(6) + мѫ рѫшинѣ (=рѫшинѣ) la margine spre stânga cu andreaua.

(7) Nu e în cele-lalte dicţionare.

(8) Miklosich сѫ-.

	сѕе́тно (-w):	·ѧдешéрть.
	сѕли́ца:	сѕлице.
	сѕ́мма: ѿглавлéнїе.	сокотúре. сáѕ ·ѧчепжтѕрж. (?)
3465	сѕмню́сѧ: (1)	мú се пáре. нѕ крéзь. (2)
	сѕмрáкь: (1)	·ѧтѕнекáре (l. ѣрекь).
	сѕ́пь (1) (,) сєпь:	вѕлтѕ́рь.
	сѫпе́рникь: (3)	пжрúшь (?).
	сѕпостáть: (4)	врѣжмáшь.
3470	сѕпрѕ́гь: (5)	пжрѣ́кє.
p.288	сѕсѣ́кь: (4)	рáкаж дє âпж (?). | гроáпж ·ѧ кáрє сѫ стрúнцє âпа. ѝ с ѕ (6) с и (=сирá): м̃ н̃.
	сѕ́хва:	нѕѧ (l. âѕѡ) оѱскáтж.
	сѕхолáпль:	слжбжнó. (?) л(є)ѵ і. ãí. їасте ѿ пáсерє чє сѫ кїáмж âша. (7)
	сѕ́хь:	ѕскáть.
3475	сѕчець: (8)	стлѫпáрє.
	сѕчúло: (9)	кѕптóрю: (10) л ѣ. (=лѣствица *Scara*) с л. д̃.
	сѕшанúца:	бѕженúце кáне ѕскáтж. сáѕ бжтó дє пѣцє.
	сѕ́цвєє: (9)	чѣм чє їасте âкмѕ. âдєвжрá.

(1) Miklosich сж-.

(2) Miklosich сжмж- 'mĕ îndoesc, mĕ tem'; tot aşà Tril. şi Ac.

(3) Miklosich -прь- 'adversarius', asemenea Berînda; Ac. şi Tril. nu-l aŭ.

(4) Miklosich сѕ- şi cel din urmă сжсѣкж.

(5) Miklosich сѫпржгѫ.

(6) Acest cuvînt nu e în Berînda.

(7) Berînda nu traduce cuvîntul, ci pune numaĭ indicaţia bibliografică. Miklosich соүхолапль, 'λάρος, larus', ceea ce franţuzesce se ḑice 'monette'. In locul corespunḑător (Lev. 11: 15) al *Bibliei* de la Iaşĭ găsim *cucul (!)*, ĭar în cea de Bucurescĭ 1688 *babiţa (!)*, care, după Olténul Sava Ştefánescu (v. *Zoologia* şi *Atlasul*), nu e decât *pelicanul*. Vorbele «ĭaste... aşa» sînt adause de Mardarie.

(8) Miklosick сжчьца.

(9) Miklosich сѫ-.

(10) *De topit metale.*

	сѫщѧю. (1)	при (2) чѧ чє ѥсте прє чѧ ѧдєвѣра́тж. (3)
3480	сѫщє́ство:	фи́рє. ѧдєвєричю́нє (?).
	сѫходитєнѣ́йшє: (4)	погорѣ́рє фа́черє прє во́є. (?)
p.289	несѫходи́: (5)	нѧ8 фжк8 прє во́є.
	сѫ́дникъ:	йскоа́дж.
	сѣ́гло:	нишкицє́ль. (6)
3485	сѫ: прѣ́ло (-є-). (7)	к8, са́8 ди́.
	сѫвира́тєный: сѫвѣкѕпи́тєный: (8)	чє стрѫнгжто́рю. чє ѧпрєѕнжто́рю.
	сѫбла́знь:	змитѣ́лж.
	сѫблазня́ю:	ѧше́ль.
	сѫблюда́ю:	пжзе́скъ.
3490	+ собѕдємисѣ	ѧ ва фи́ ми́є (9)
	сѫблюдє́нїє:	пжзи́рє.
	сѫво́рникъ:	повєститó́рю.
	сѫво́рный:	чє дєпрєѕнж. (10)
	сѫво́рь:	стрѫнсоа́рє.
3495	сѫвра́стникъ:	дє ѡ вра́стж.
p.290	сѫвржше́ннo (-ѡ) растѕ:	дєсѣврхшй. | кре́скъ. са́8 сє ко́кь. (?)
	сѫвржшєи́нѣ: (11)	дєсѣврхшй.

(1) In Berînda acest articul este după cel următor.

(2) Cetesce прє.

(3) ѣ din а, póte fiind-că întâiŭ va fi vrut să scrie *adevară,* formă aḑĭ dispărută.

(4) Miklosich сѫх-.

(5) Litera iniţială cu cernélă négră.

(6) După Miklosich сѣгло însémnă *deosebĭ;* Ac. şi Tril. nu-l aŭ.

(7) прѣдло́гѣ însemnézĕ *prepositie.*

(8) In Berînda acest cuvînt, scris -во-, explică pe cel precedent şi este pus în acelaşĭ articul, pe când Mardarie a făcut un articul deosebit.

(9) Scris pe margine la drépta; Miklosich сѣкѣ-.

(10) Cf. ѡѣщїй.

(11) Miklosich cu un в.

	сѫврѫшáю :	сѫврѫшéскъ. ⁂лъ.
	сѫврѫшéнїе :	сфрѫшúре. ⁂плтре.
3500	сѫвращéнїе с пѫтѫ (?) :	⁂бáтерѣ ди кáле.
	сѫвѫкѫплéнїе : (1)	⁂прєѫнáре.
	сѫ(вѫ)сѫыщéнїе : (2)	рѫпúре. понúре (?).
	сѫвъíшше :	ди (3) сѫсь :
	сѫвѣ́ть (со-) :	сфáтѫль.
3505	сѫвѣщиваю́сѧ :	сфжтѫéскѫ-мж.
	сѫвѣщиваю́ :	сфжтѫéскъ. томéск. порѫнчéскъ (?).
	сѫвѣщáнїе :	сфжтѫúре.
	сѫвѣ́тникъ (со-) :	сфжтѫитóрю.
p. 291	сѫкѣтовáнїе :	сфжтѫúре.
3510	сѫгбéнь :	згрѫчú (?). стрáнсь.
	сѫглáсїе :	⁂прєѫнáре. любовь. токмáлж.
	сѫглѧдáнїе :	кѫстáре. сѫмѫúре йскодúре.
	сѫглѧдатáй :	йскоáдж.
	сѫглѧдáю :	кáѫть. сокотéскъ. сѫмѫéскъ. йскодéскъ.
3515	сѫгл̃áнїе (= сѫглагóланіе) :	гржúре депрєѫнж.
	сѫглагóлникъ :	ѫрка. (4) сáѫ пжрѫ́. (?)
	сѫгнúтїе :	пѫтрежѫ́не (5)
	сѫгнѫшéнїе :	скрáбире.
	сѫгѫстúшисѧ : (6)	сѫ ⁂кїегж ⁂гїеце. ⁂кїегáндѫ-сє (?) (7)
3520	сѫдóмникъ :	вечúнь.
p. 292	сѫдржжѫ :	цїю.
	сѫдѣтель :	лѫкржтóрю.

(1) Berînda -вѡ-.
(2) Berînda -χи-.
(3) Nu e maĭ bine *de?*
(4) Cf. χодатáй.
(5) Maĭ bine *putregaĭŭ*, fiind real.
(6) Miklosich -гж-.
(7) Acest verb e scris la margine de jos în sus.

	сѣдрѣ́жество:	фрѫ́цїе днпрѣ́внѫ.
	сѣ́динéнїе:	ѩпрѣ́внáре.
3525	сѣжáхъ:	стóршь: бы́ (= бы́тїе *Geneză*). ѯ҃д҃.
	сѣжитéлница. сѣпрѣ́бы́ваѫщаа. (1)	лѫкѣ́витоáре. (2) мѣ́ръ.
	сѣжи́тїе (-а):	лѫкѣ́йре днпрѣ́внѫ.
	сѣжи́тє:	лѫкѣ́витóрю днпрѣ́внѫ (3)
	сѣ зáди:	ди напóи.
3530	сѣздáнїе:	зидóйре. фѫтвóра.
	сѣздáтель:	зидитóрю.
	сѣтвори́тє: (4)	фѫкѫтóрю.
	сѣзидáю:	зидéскь.
p.293	сѣзрѫцáнїе:	кѣ́тáре. соко | тúре. привúре.
3535	сѣзрѫцáю:	сокотéскь. кáѣ
	сѣзрѣ́нїе:	колчéре.
	сѣнмѣ́телство, (5) сѣемлéнїе. сѣблинéнїе:	ѣвѣ́ре днпрѣ́внѫ.
	сѣклащéнїе:	тѣ́рбвáре.
	сѣклащé(н)ный:	че тѣ́рбвá.
3540	сѣключáю: замыкáю:	ѩкѣ́ю.
	сѣключéнїе: закнéнїе:	ѩкѣ́ре.
	сѣкращéнїе:	скѣ́тáре.
	**вѣ крáтцѣ:	прє скѣ́тъ.
	сѣкрóвище:	вúстерїе.
3545	сѣкровищѣ́ю:	стрáгь вúстерїе.
	сѣкрѣшáюсѧ: (6)	сфѫрá, стрѣкéкь.

(1) Berînda -ѣкы́ваю-.

(2) Cf. cele două articule următóre.

(3) Mardarie a scris acest articul jos, fiind-că uĭtase a-l scrie după articulul сѣжи́тїе.

(4) Berînda îl pune maĭ jos.

(5) Ac. şi Tril. nu-l aŭ.

(6) Berînda fără сѧ şi nicĭ nu trebue.

	сѣкрꙋша́юсѧ:	сфѫрѫ́мꙋ-мѫ.
p. 294	сѣкрꙋше́нїе:	сфѫрѫма́рє.
	сѣматра́ю:	сокоте́скъ.
3550	сѣмѣша́ю: (1)	дефа́имъ (?). бъ і (= бы́тїе *Genesă*). л̃а́.
	сѣмотре́нїе:	сокоти́рє.
	сѣмꙋща́ю:	тꙋрꙋзре́зъ.
	сѣнабдѣва́ю:	добѫ̀нде́скъ.
	сѣнабде́нїе:	добѫ̀нди́рє. пѫзи́рє.
3555	сѣнасладаю́сѧ:	ѧдꙋлче́скꙋ-мѫ. (2) ѕспетезꙋ-мѫ (?).
	сѣнемлю̀:	ѧпревне́зъ.
	сѣнисхожде́нїе:	погора́рє жо́.
	сѣнска́въ:	добѫ̀ндѝ.
	сѣнска́нїе: прнѡбрѣте́нїе.	добѫ̀ндѫ.
3560 p. 295	сѣнꙋ́зника два̀: (3)	до́н кълѫра́. ѝ с а̀. (4) к̃а́.
	сѣнꙋ́зникъ:	кълѫра́ши (l. -шь). (5)
	сѣнꙋ́зницѧ: (6)	телега́ри (?).
	сѣнꙋ́зницꙋ:	кезете́и.
	сѣ́нмицє: сѣ́нмь: (7)	збо́рь.
3565	сѣнѣ́дь:	мѫ̀нка́рє.
	сѣобще́нїа: сѣпрѣбыва́нїа.	лѫкꙋ́рє дѝпревнѫ. (?)
	сѣпобо́рникъ:	пѫзито́рю ѧпѫрѫто́рю ѧжꙋто́рю.
	сѣпоспѣша́ю:	дѐпревнѫ ѧжꙋ́.

(1) Miklosich nu-l are.

(2) *Mĕ bucur împreună cu cine-và.*

(3) Berînda два.

(4) Berînda -а́ꙗ.

(5) Berînda citézĕ Iw, а̃. ѕı.

(6) Aicĭ genit. pl., precum în articulul următor e ac. sg., al substantivuluĭ feminin сѣнꙋ́зница ‘car’, pe carĭ Berînda şi Mardarie le-a confundat cu masc. сѣнꙋ́зникъ saŭ -вцкъ. Berînda aratà isvorul: г̃, цр (= цр́ство ‘imperium’, cu înţelesul special de кнїги цр́ствъ *cărţile împĕrăţiilor*): т. (v. 26).

(7) Berînda со́н-: со́нмъ, Miklosich сѣньмицє şi сѣнмъ.

сѫпоспѣцѝникъ: (1) ѧжѕтѫтóрю.

3570 сѫпоу́никъ: (2) сóцїє прє кáлє.

сѫплѣтéнїє: (3) ѧплетúрє.

сѫплѣтáю: ѧплетéскъ.

p.296 сѫ прéди: (4) динаи̑нтє.

сѫприи́тчавáю: (5) ѧпрєѕнéзъ. ѩѕ ѧ самѫ.

3575 сѫпротивлéнїє: ѧпротивúрє.

сѫпрó(ти)коположéнїє. (6) пѕнєрє ѧ протúвѫ. кѕвúтє дє прúчє.

сѫпротúвосинный: чє чє є ѧтро пѕтѣ́рє. (7)

сѫпротúвостоáнїє: (6) стáрє ѧ протúвѫ.

сѫпрѕ́жница: (8) сóцїє. мѕѩрѣ кѕ бѫрбá.

3580 сѫпрѫтáнїє: сфїúрє (?). сáѕ стрѫнсоáрє.

сѫпрѫтáю: стрѫ́нгъ. зграчéскъ.

p.297 сѫпрѫтáюсѧ: пѫзéскѕ-мѫ.

сѫпрѫтовáю: стрѫ́нгъ. ѿпрéскъ.

сѫпрѫтѕю: стрѫ́(н)гъ. ѧскѕзъ.

3580 сѫрѧкнáю: ѧтокмéскъ.

сѫразѕжéнїє: (9) сокотúрє. сáѕ ѧтокмирє (?).

сѫскáный: (10) чє сѕчúй. сáѕ, чє ѧтóрсь:

сѫскладáюсѧ: (11) мѫгѫю-мѫ дипрѕзнѫ кѕ ѧлтѕ. (?)

сѫставѝ: токмѣ́цє.. ѧкипѕ́цїє (?)

ѧфрѫсецáзє (?).

3590 сѫстáвъ, ѵпостáсь. сóѣство. фáца кúй. (?)

---

(1) Cetesce -ш-.
(2) Miklosich -пж-.
(3) Miklosich n'are.
(4) Miklosich пр҃к-.
(5) Berînda -чт-.
(6) Miklosich n'are.
(7) Cetesce *cel ce e în protivă.*
(8) Miklosich -жж-.
(9) Miklosich -асж-.
(10) Miklosich сѫсзк-.
(11) Cele-lalte dicţionare nu-l aŭ.

	сѣста́вь во́: (1)	стрисоа́ре де а̑пе. (?)
p.298	сѣставле́нїе:	ѧтокми́ре.
	сѣставля́ю:	ѧтокме́скь.
	сѣстоа́нїе:	ста́ре токма́лж. (2) стѣтжтоа́ре.
3595	сѣстрада́нїе, сѣболѣзнова́нїе:	ми́лж, боли́ре. кинѕи́ре де ми́лж
	ѹ̑щедре́нїе:	петрѕ а̑лтѕ.
	сѣстра́ждѕ:	пѫтиме́скь. мї-е ми́лж.
	сѣстрои́вый: (3)	че ча́ѕ токми́ть (?).
	сѣстрое́нїе:	токми́ре. гжти́ре. (?)
	сѣстроя́ю:	токме́скь. гжте́скь. (?)
3600	сѣстѧза́нїе:	ѧтребаре кѕ при́че.
	сѣстѣгнѫ, (:) (4) ѡбѫжѫ:	лега́-вою ла ра́нж. (?)
	сѣтворе́нїе: тва́:	фжптѫ́рж.
p.299	сѣтворѝ:	сѫ фа́чи.
	сѣтече́нїе:	стрѧнсоа́ре врѣ́ре (?) кѫ́ржре.
3605	сѣсѫже́нїе. (5) сѣравне́нїе:	ѧтокма (?).
	сѣсѣ́ждѕ:	ѧпревнж шѣзь.
	сѣсѣцаю. (,) сѣкрѫшаю:	сфжрѫ́(?).таю.
	сѣмѣре́нный (= -ный): (6)	че милочїю. блжн (?).
	сѣстрое́нїе: (6)	депри́ндере. ѳбыча́н. (?)
3610	сѣстроя́ю: (6)	токме́скь. депревнж.
	сѣхоже́нїе:	погоржре.
	сѣхраня́ю.	пѫзе́скь.
	сѣчетава́юсѧ:	ѧпревнѣзѕ-мж.
	сѣчета́нїе:	ѧпревнаре. ѧтоми́ре (?).
3615	сѣчиня́ю:	ѧтокме́скь:
	сѣчисле́нїе: (,) сѣсло́вїе:	нѫмжра́ре. ѧтокми́ре (?).
p.300	сѣчисля́ю. (,) йсчита́ю:	нѫ́мжрь.

(1) In Berînda acest articul face parte din cel precedent.
(2) Nu trebue punct.
(3) Miklosich nu-l are, Berînda îl pune după articulul următor.
(4) Miklosich сѣстѧ-.
(5) Miklosich сѣсѫж-.
(6) Cu сѣ nu se găseşte cuvîntul în cele-lalte dicţionare.

	сѫчита́ю:	сокоти́-кою.
	сѫчитава́ю. (1) сѫвѫкѫпла́ю:	·л҃прѣвнѣ́зь.
3620	сѫчита́нїє: (1)	·л҃прѣвна́рє ·л҃токми́рє (?).
	сѫшестъ(єн)никъ: (2)	мєгѫто́рю дєпрѣвнѫ прє ка́лє: кѫлѫто́рю.
	сѫ̂вѫзю́: (3)	стрѧ́нгъ кѕ лєгѫтѕ́ра. (4)
	сѫ̂врѫже́нїє (-рѕ-):	·л҃л҃рма́рє. ·л҃дємна́рє (?).
	сы̏й: (5)	чє чє їстє. са́ѕ фїй а҃чѣ́ста. (?)
3625	Сы̏й (,) о ѿн: (5)	чѣ́ла ча́ѕ фо́сть. ши чѣ́ чє їстє, ши чє чє ва сѫ фїє.
	а҃зъ ѣ́смь сы̏й: ѝ с х҃ о́, гї	дѕмнезе́ѕ їстє дє вѣ́кь. на́рє
p.301	(l. г҃, д҃ı ca în Berînda).	·л҃|чепѕ́ ни́чє сфрѫши́.
	сѫ̃положе́нїє. о҃ѵсѫ̃е́нїє: (6)	по҃ѵнерє дє фечо́ри. ·л҃токми́рє а҃ фй фечо́ри: (7)
	сы́тость:	са́цїѕ.
	сѣ́верь:	мїа́зеноа́птє. па́тѣ дєспрє мїа́зѫноа́птє
	сѣда́лищє:	ска́ѕнь.
3630	сѣ́дина:	кѫрѕтѣ́цє:
	сѣ́мw:	·л҃коа́чє.
	сѣ́нь:	ѕмбра̀. ѕмбра́рю.
	сѣ́нный:	чє о҃ѵмбра́ (maĭ bine *umbros*).
	сѣнѡ́вное:	(а҃лъ) ѕмѣре́й.
3635	сѣно́внѣ:	маĭ сѧпци́рє (?).
	сѣ́нноствóрє:	фжкжто́рю дє ѕбра́рє (8) са́ѕ дє ко́рѕтѕри.

(1) Berînda сѫчт-, Miklosich -чьт-, -чєт-.
(2) Miklosich -ьствьникъ.
(3) Miklosich -зажь 'colligo', cele-lalte dicţionare nu-l aŭ.
(4) Maĭ bine *leg împreună.*
(5) In Berînda aceste douĕ articule sînt scrise într'unul.
(6) = сыно-, о҃ѵсын-.
(7) Adecă *înfiere.*
(8) ѧ din є.

p.302	сѣнноп́ишѕ:	ѕ̂мбрѧ̀ скрїѕ. семнéзь. (1)
	сѣть:	клѕ̑́ісє.
	сѣтный рáбь:	кѕпжрá (?) рóбь
3640	сѣтовáнїє:	ѧ̂тристáрє.
	сѣтю́:	ѧ̂тристéзѕ-мж.
	сѣчь:	тжмрє.
	сѣчéнїє:	тжмрє. деспжцúрє.
	сѣтноємлѫчáнїє: (2)	тжчерє мá прє десѕ́пра (?).
3645	сѣчúво:	сжкѕ́рє.
	сѧ̀ (:) сéбє:	прє сúне.
	*свѣдѣнїє: (3)	цїúнце ѧ̂целѣцере
	*сїáнїє: (4)	стрхлѕчúрє.
	*сїѧ́ю: (4)	стрхлѕчéскь.
3650 p.303	*слáдострáстїє:	дѕчáцж дє пóте: (5)
	*сѫвкѕплéнїє: (6)	ѧ̂прєѕнáрє (prin nuntă).
	*стрaховáнїє:	ѧ̂фрикошáрє. (7)
	*сѕмрáкь (6) (Mikl. сж-):	нѕѡ (?) чáцє. (7)
	*сѫмѣшéнїє:	ѧ̂мєстекáрє.
3655	*сѫстоáнїє: (6)	сѫбóрь (?).
	*сѫ̑вращéнїє:	ѧ̂врхтúрє ѧ̂прєжѕ́.
	*сѫпрѣ̑вращéнїє:	врхтéжѕ ѧ̂ ѧ̂нж. сáѕ вѡѕ́рж кáрє ѡ̑ фáчє кѫ́нтѕ.
	*сѫчúнный:	чє цинґáшь (?).
	*сáвѫ̑дь: (8)	ѡ̑̂стє. сáѕ тжрїє. сáѕ воинничúмє.

(1) Adecă *schițez*.
(2) Berînda înainte de сѣтю́, ѧ din ї, -молч-.
(3) Berînda -дé-, Miklosich сѫв-; mai e odată, pag. 263.
(4) Miklosich сна-.
(5) Cetesce *pohtâ de duleți* adecă *de desfătări*.
(6) Mai sînt odată, însă cam cu alt sens; Berînda pe cel dintâiŭ îl serie сѫво-.
(7) Berînda pune aceste două articule după слáдострáстїє.
(8) Cuvînt evreesc, genit. plur., cum și trebuiă tradus.

3660 **Гь (= господь) сáвлѡ. (1) дóмнѕ конни́чилѡ.
*савíнь: (2) ✝ чє тáрє.
*саракúни: (3) тѕрчїи.
p.304 *сáта: (4) мжсѕра.
*саромáтїа: (5) (fără tîlcuire).
3665 *сєдéкь: (6) дєрєпѣтжцїєи.
*сєкѕѝдь: (7) âл дóилє:
*сєрафíми: (8) âрзєтóри. сáѕ ѧкѧзитóри.
*синóнїа: (9) стрѣкѕ. îєр. ѝ.
*синéра: рáкїѕ. (10)
3670 *сїлєвéстрѕ: (11) слжвй (?).
*скѵ́пѣрь: (12) стѣгь (?).
*скѵ́дїа: (13) цáра тжтжрáскж.
*скѵ́мє: (14) лéѕ тúнжрь.
*скѵ́мии: (14) пѕю (l. пѕи) дє лéѕ.
3675 *скѵ́нопúгїа: (15) ѧплѧтáрѣ колúвилѡ: +Котурло (16)

(1) Adaus de Mardarie din liturghie.
(2) Originea acestuĭ nume nu e dată în *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875, dar pare a fi latinescul *Sabinus*.
(3) Arabic, propriŭ *Orientalĭ*.
(4) Siriac; Miklosich 'mensura aridorum', după P. Alexandre 'modius roman', care valorà 8530 litri. *Biblia* Iaşi 1871, Mat. 13:33 : *măsură*.
(5) Berînda с-: ѡψѕроóчнаж, adecă propriŭ *de ochĭ de şopîrlă*, ceea ce Mardarie n'a putut traduce. Berînda a înţeles cuvîntul ca un adjectiv sing. fem., format din σαῦρος + ὄμματα = *şopîrlă* + *ochĭ*. Forma latinéscă e *sarmatia*.
(6) Evreesc. Cf. *Melchisedec* '*regele dreptăţiĭ*'.
(7) Latinesc.
(8) Evreesc.
(9) Latinesc, Berînda сі-, l. кик-.
(10) Şi orĭ-ce altă *bĕutură îmbĕtătóre* afară de vin. Evreesc.
(11) Berînda сілвестрѫ; e latinesc.
(12) Berînda скѵ́пѣ- ; grecesc.
(13) E grecesc.
(14) Grecesc, după P. Alexandre evreesc (?).
(15) Maĭ bine скн-, grecesc.
(16) Scris cu andreaua.

p.305 *скы́нїѫ: (1) ѕмбра́рю. ко́рть. бесѣ́рєка.

*скни́пы: и кни́пы: мѕ́шице. цинца́ри, са́ѕ пждѕки де ле́нь. (?)

*скѕта́нїє, (2) сѫпрѫта́нїє, сѫхрани́нїє. пжзи́рє.

*со́фїа: прѣ мѫ́(н)дрїє. ѧцелепи́чю́нє.

3680 *софи́ста: мѫ́е́стрѕ де кѕкѐ́нтє.

*сѫзо́нь: чела чє и̂ѕбѫ́кѣ́цıє.

*сѫзо́нть: мѫ́нтѕи́тю́рю.

*сѫ́сде́нь: и̂ѕбѫ́квитю́рю. пѕтѣ́рникь. (3)

*сѫ́сь: чє сѫнѫ́тось.

3685 *сѫсіпатрь: пѫрѝ́тє мѫ́тѕитó. (4)

*софро́нїє: † чє ѧтре́ де ѧцелечю́нє. (5)

p.306 *сплѝна: сплѝна.

*спи́ра: глоа́тѫ.

*спѵрі́дѫнь: † пѕтѫ́тю́рю де фѕцє. (?)

2690 *ста́на: ка́дрѫ.

*статѝрь: ѕ га́лбє ро́шїѕ.

*ста́вропи́гїа: ѵ: (стаѵ-) ѧке́ѥрѣ (l. ѧфѝѥрѣ) кръ́чїеи.

*сто́махъ: рѧ́нзє.

*сына́пь: мѕшѝрю.

3695 *си́рть: врѫте́ де а̂пѫ. (?)

*сѕѣбо́та: ржпѫwса́рє:

*сχї̂(с)ма: разо́рь: спа́рцє(рє): (6)

---

(1) Berînda ски-, îl pune mai sus.

(2) Slavic, mai e odată trădus alt-fel.

(3) Mai bine *puteare îzbâvită*, adecă *neatinsă, întreagă*, din σῶς + στένος. Cf. articulul următor.

(4) Pasov 'conservatio patris'; *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875, 'cel ce a scăpat pe tată'.

(5) *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875, 'cast'.

(6) In înţeles muntenesc 'ce e despicat, deosebit; vlăstar'; figurat 'desbinare, despărţire'.

+ сѧдинѫ: (1) (sardeà).
+ Сто (2) (sută).

Т.

p.309 Та́же: дѕпѫ ѧче́ста. дѣчїѧ.
3700 та́йна: та́йнѫ. причещє́нїе.
та́йнїстѵ(єнь)никъ: сщ҃є́нни (= сѫщє́нникѫ). прєѕ҃.
та́йникъ: цїнто́рю дє тайнѫ.
та́ко (-ѡ), си́це: (3) ѧшà.
та́кожъ: (4) ка ѧче́ла, са́ѕ ѧтѫ́та.
3705 та́тъ: фѕ́рь.
та́тьба, и̑ татьбинà. фѕрѵтѕша́гъ.
та́чє: петрѕ ѧчѣ́ѧ (?). дѣчїѧ.
та́ю: топе́скъ (l. -кѕ-мѫ).
таю: ѧскѕ́нзь.
3710 та́ѫже: ѿрѫшь ѧчѣ́ѧ.
тваре́нїе: дєпри́идєрє. ѡбыча́ю.
тва́рь: фѫпїтѕ́рѫ.
тврѣ́: (5) тѫ́рїє, са́ѕ рѫтѕзи́рѣ чє́рюлѕи.
тврѣ́жа: кѕ́лѫ. са́ѕ тѕ́рнь.
3715 тврѣ́дѣйшїй: (6) чє (?) ма врѫто́. ма ѧдєвѫ-ра́ть (?).
тврѣ́до (-ѡ): врѫто́. ѧдєкєри́ть (?).
тврѣ́дый: чє врѫто́. са́ѕ чє ѧдєкєри́ть.
твoréнїе: фа́чере.

---

(1) Finala ѫ (?), se vede, ca în românesce.
(2) Cu andreaua. Acest articul va fi considerat ca avênd numĕrul 3698 bis.
(3) Acest cuvînt nu e în Berînda.
(4) Berînda -кѡ-.
(5) Berînda тве́рдь.
(6) Berînda -дѣ-.

	твóрець:	фѫкѫтóрю.
3720	творю̀:	фа́кь.
	текѫ̀:	а̂лéргь:
	тенетà: (1)	клѫ́псе.
	тéнкїй: (2)	ч҆е сѫ̀щи́ре.
	трѫпѣнїе: (3)	рѫ̀дáре.
3725	трѫзáю: (4)	рѫ́мпь. змѫ́гь.
	трѫнїе: (4)	мѫржчи́ни.
p.311	трѫплю̀ (терп-):	рáбдь: а̂щѣть.
	трѫпѣли́вы. (:) (5) подáтелныи.	рѫ̀дѫтóрю. (l. -óри). а̂гѫдѫитóрю (l. -ри).
	тéмнѫ ѡ̂блáкѫ. (:) (6) примрáкѫ:	нѫѡ а̂тѫнекáть:
3730	тимѣнїе: грѧзь:	ти́на. мочи́лѫ.
	ти́на:	ти́на. а̂пѫчичю̀не (l. -ци- (?)).
	тинáвый: (7)	ч҆е а̂тина́. тино́:
	ти́сѫщиникь: (8)	кѫпита́ ка́рєле ѣ̈сте прєсте ѡ̂ мїе дє ѡ̂ме́нн. мїа́.
	тишайшїй:	ч҆е (?) май ли́нь:
3735	тиши́на: (9) затúшїе:	линице. а̂дѫпо́ (l. -ó).
	ти́н:	а̂чéн.
	ти́хость:	ли́нїе. (10) блѫдѣцє.

(1) Plur. neutru.
(2) Miklosich тънькъ, Ac. şi Tril. тóнкїи.
(3) Berînda -пé-; Tril. şi Ac. тєр-.
(4) Tril. şi Ac. тєр-.
(5) Plural rusesc; decî şi celelalte vorbe, cu carî se traduce acest cuvînt, ar fi trebuit să se puïe în plural. Berînda трѫпє-.
(6) Miklosich тъмьн-; e dat. sing.; tot aşà ar trebuì românesce.
(7) Miklosich -нъ-.
(8) Miklosich тъıсѫ-.
(9) Berînda -à.
(10) Accentul ar trebuì să fie pe penultima.

p.312	ти́хо (1) прѣкы́ваѣтъ:	◌̂ ли́нищіе лѫкѫ́щіе.
	тишáрь: (2)	тесларю.
3740	ти́тла:	ти́тѫлъ.
	ти́скъ: (3) прáса:	тѣ́скъ: ѝ с ѧ̃ ѯ̃е́.
	тлѣ́нїе, (4) тлѫ́: (2)	пѫтрѣжюнє стрикáрє.
	тѫмà: (5)	◌̂тѫнѣ́крѣкъ.
	тогдà:	âтѫнчѣ
3745	то́къ:	гѫ́рнїе. ѯрлоáе. (?)
	тѣ́кмо: (,) тѣ́чїю. (6) (:)	нѫ́малй.
	тозе́мецъ:	дє âчáстѫ цáрѫ.
	токми́на: (7)	◌̂токми́рє.
	тлѫкѫ́ю: (8)	тлѫкѫ́ескъ.
3750	толи́коцıе: (9)	дє кѫтє (l. âтѫтѣ) ѿри.
	то́лма:	âтѫ́та.
p.313	то́лпа: (10)	грѫмáдѫ.
	то́лща: (10)	сѫбо́ (?): ı̂ѿá. д̂а́ (=дамаскúнъ). г ã (l. к (=книга): ã. гла: ѯ̃.): сáѕ грѫсúмѣ.
	тлѣ́стость: (11)	грѫсúмє.
3755	томлю:	нѫкѫжéскъ.
	томи́тель:	нѫкѫжитóрю.
	томи́телство, (:) томлéнїе: (12)	нѫкѫжúрє.
	то́потъ:	кѫлкáрє. (13)

(1) Adv. cu ◌̂; a avut intenţia să-l scrie unit cu verbul. Berînda прѣ-.
(2) Nu e în Tril., Ac. şi Mikl.
(3) Berînda -ка.
(4) Berînda тлѣ́-, Miklosich тлѫ-.
(5) Miklosich тъ-.
(6) Berînda pune acest articul după cel următor şi scrie cu то́ amîndouĕ cuvintele.
(7) Berînda -à.
(8) Berînda толк-.
(9) Berînda -цıи, ca şi Miklosich.
(10) Miklosich тлъ-.
(11) Berînda тлѣ́-, Miklosich тлъ-.
(12) Cuvîntul e pus după alte treĭ vorbe malorusescĭ.
(13) Sunetul făcut prin *călcare* apĕsată.

	тор҃га́ю. (1) тєрза́ю:	спа́ргъ. зм҃ѕ҃гъ.
3760	трѣжьство: (2)	сѣбо́ дє пра́зни.
	тра́жище: (3)	трѣгъ.
	тра́жникъ: (4)	трѣга́рю.
	то́чє: (5)	ѧ҃сѣ́менъ. (6) ѧ҃то́кма.
	точи́ло:	тѣ́скъ дє ви́нь.
3765 p.314	тѣ́щь (то́-):	дєше́рть.
	тѣ́щно (то́-):	къ нєвои́цє. къ сокоти́цє.
	тома́гъ, (:) по́со. же́зль:	тоѧ̃гъ.
	тра́вникъ:	лика́дє.
	трєбє́ный: (7)	скопи́: лє́ (= лєви́тикъ). к҃ѕ҃.
3770	трєби́цє (8): (,) тре́бникъ:	ѳлта́рю. проскоми́дїє.
	тре́бникъ: (8)	катѣ҃ чє ѡ҃ кїа́мѫ мл҃итѣ́вникъ.
	тре́ба: (8)	прино́.
	трєбова́нїє: (8)	трєбзи́цє.
	трєбзю: (8)	трєбзе́скъ (?).
3775	(Berînda тре́бъ ѣ̃сть):	трєбзя́щє. ка́дє-сє. (9)
	трѣвлѧнє́нїє: (10)	ѳдєза́рє.
	трєгзбѡ: (11)	ѧ҃трєи́тъ.
p.315	трєзвлю́сѧ: (12)	трєзвє́скъ-мѫ.
	трєпета́нїє:	къстрємзра́рє.
3780	тре́пєтъ:	къстре́мзрь.
	трєпе́щѕ:	къстре́мзрѕ-мѫ.

(1) Miklosich трѣ-.
(2) Berînda то́ржє-.
(3) Berînda то́р-, и din є.
(4) Berînda тор-.
(5) Miklosich тѣчьнѣ.
(6) ѣ din є.
(7) Miklosich трѣбити purgare, трєблєнѣ.
(8) Miklosich трѣбь-.
(9) La marginea acestuĭ rînd spre stânga este un arc.
(10) Berînda трєволн-, Miklosich трьвлѣн-.
(11) Miklosich трьг-.
(12) Miklosich трѣз- sobrium esse.

трєпꙋ́лный (1) (-їй): | чє ѣ́динь. (?)

трєсна́, и̂ трєсновѝца: (2) | зале́ (?) сѧ́ лан҃цꙋри и̂ с х҃ о҃ (= *Exod*). к҃ и́. (v. 14).

трєсновáтый: (2) | чє рж҃цꙋра́.

3785 трє́тїйнадєсáть: (3) | а трєйле спрѫзѣ́чє.

трибꙋ́: | бан҃до́рь: (4) м а́ л а. к҃ (v. 3).

трикро́стным (5) ѳсно́вы вѣ трѝзнищє: (6) | трєи дива́нꙋри ла лꙋтѫ. (?)

трѝзникь: | мєйдена́ (?). лꙋтѫто́рю.

трѝзнополо́ни: | стѫпѫ прєсте лꙋ́птѫ. (7)

3790 р.316 три кра́ты: | дє трє́и ѿри.

трик(р)о́вникь: (8) | а трє́илє по чє дєсꙋ́пра.

трѣсть: | трє́стїє. конд҃єю.

трꙋ́би: (9) | бꙋ́чинѫ.

трꙋ́дь: | и̂стєнѣ́лѫ.

3795 трꙋдолю́бєзный: | ѳбито́рю дє и̂стєнѣ́лѫ.

трꙋ́долю́бїє: | ѳби́рє дє и̂стєнѣ́лѫ.

трꙋ́дный: | чє и̂стєнить.

трꙋжа́юсѧ: | и̂стєне́скꙋ-мѫ. трꙋдє́скꙋ-мѫ.

трꙋ́ждꙋ: | фа́кь и̂стєнѣ́лѫ. (10)

3800 р.317 трꙋ́сь: | трє́снє (?). сѧ́ кꙋтре́мꙋрь. | дє пѣмѧ́нть.

трꙋ́тїй: | чє стрꙋнчина́. (?)

---

(1) Cele-lalte dicţionare n'aŭ acest cuvînt.
(2) Miklosich трѣс-.
(3) Miklosich -мтє.
(4) Cf. повра́зь, etc.
(5) Miklosich -врѣс-.
(6) Berînda ц҃.
(7) Arbitru al lupteĭ.
(8) Nu e în Tril. şi Ac.
(9) Miklosich трѫ-.
(10) *Cuĭ-và*, maĭ bine *facŭ supĕrare.*

трѣсновéнїе :
тѕ́га :
тѕ́жда̀. (3) (:) тѕ́жз :
3805 тѕ́ждь :
тѕ́зéмець :
тѕ́кь :
тѕ́лъ :
тѕ́нѐ :

тѕ́нє. (1) + скѕтѕ́ра. (2)
грєѕтáтє (?). скрáбѫ мáрє.
тѫнжéскь.
стрїи́нь.
дитрачѧ цáрѫ. сáѕ дє а̂коло лѫкѕитóрю.
грѫсúмє. ѕтѕ́рѫ.
тѕ́лба сахандáчелѡ. (4)
а̂ хáрь. сáѕ а̂ залѕ́.

---

(1) Maĭ bine *trăsnet*

(2) Cetesce *scuturare*. Acest cuvînt e scris cu andreaua înainte de *tunet*.

(3) д nu e în cele-lalte dicţionare; Miklosich тѫжити, -жѫ.

(4) In privirea acestuĭ termin militar, socotim că e bine a da nisce lămuriri maĭ amănunţite.

Berînda scrie: тѕ́лъ : сагайдáкъ, колчáнъ (l. колчáнъ) дѧ стрѣлъ. кы: кѣ (v. 3), adecă тѕ́лъ însemnézĕ *sahaĭdac, tolbă pentru săgeţĭ*, Genesă 27:3. In *Lexiconul trilinguic* de la Moscva 1704, de asemenea cetim: сайдáкъ, тѕ́лъ, φάρετρα, βελοθήκη, τοξοθήκη, φαρετρεών, pharetra. Cf. Macarie din 1778, care traduce acelaşi cuvînt сайдáкъ prin *saĭdacul, tulba or tolba săgeţilor*. In *Biblia* din Bucurescĭ 1688, în cea din Blaj 1795 şi în cea de la Iaşĭ 1871 găsim, la locul citat, tot *tulba*. Cap. 27, vers 11, din Ezechiil al aceleĭaşĭ *Bibliĭ* de Bucurescĭ cuprinde un loc fórte instructiv şi anume: 'sahaidacele lor au spînzurat de zăbrealele tale', pe când cea de la Blaj se exprimă: 'tulbele sale le-au acăţat de zăbrealele tale', cu care cf. propoziţia corespunzătóre din *Vetus Testamentum graecum* cum latina translatione, edidit I. N. Jager, Parisiis, 1839: «τὰς φαρέτρας αὐτῶν ἐκρέμασαν ἐπὶ τῶν ὅρμων σου: *pharetras* suas suspenderunt super propugnacula tua.» După indicaţiile d-luĭ Şeineanu din *Elementele turcescĭ*, vom reproduce şi completă câte-vă locurĭ din cronicarĭ privitóre la fapte de pe la începutul véculuĭ al opt-spre-zecelea. *Cronicele Românieĭ*, II, 148: «Aŭ eşit hanul Devlet Ghereĭ cu Tătariĭ şi încins cu *sahaĭdacele*», expresie pe care d-l Gaster în *Chrestomatie* o traduce prin 'carquois'; *Ibidem*, III, 45: «Arcariĭ sfîrşise arcele, săgeţile şi *săhaĭdacele* ce aŭ avut în dughenele lor»; *Magasin Istoric*, IV, 52: «Tătariĭ singurĭ numaĭ cu *săhaĭdacile* nu vrea puté trece (locurile strămte) fără Turcĭ cu (arme de) foc.» Faptul acesta se petrece la 1716. După *Dicţionarul rusesc-frances-german*, Petersburg 1813, сайдáкъ este «une arbalète avec les flèches; l'étui d'une arbalète.» După a doua ediţie însă a *Dicţionaruluĭ slavo-rusesc* al Academieĭ rusescĭ de la 1847, саадáкъ, сагодáкъ e vorbă învechită şi vrea să ḑică «aparat răsboĭnic al călăreţilor, consistând din arc, tocul luĭ şi săgeţĭ cu tolba». In leşésca încă

3810 тѣ́тно: (1) тѣнє. кѣкѣ́й. (2)

тѣ́жница: (fără traducere) (3) ѷ ê ρ є: ѯ.

тѣпонóсый: чє кѣ нáсѣ тѣ́пь.

тєчéнїє, (4) ткáнїє. цєсхтѣ́ра.

p.318 тѣ́ло: трѣ́пь.

3815 тѣ́мь: пєнтрѣ (âчѣ́м).

**тѣ́мь: кѣ âчéла. (5)

---

sahajdak, sajdak însemnéză 'tolba cu arcul şi săgeţile', rusesce сайдáкъ 'arcul cu tolba sa', numaĭ malorusesce сагайдáкъ, сайдáкъ 'tolbă; arc'. Din acestea se vede că în vécurile precedente *sahaĭdac* a însemnat maĭ întâĭŭ numaĭ 'tolbă', ca şi *saydak, sajdak, sadak* din turcésca orientală saŭ gĭagataica şi că abĭà maĭ târdiŭ a căpĕtat un sens maĭ larg de 'armatura întrégă a arcaşuluĭ' şi apoĭ şi de 'arc', nicĭ odată numaĭ 'săgétă'.

Cu tóte acestea în *Cuvente den bĕtrâni,* I, 299, d-l Hasdeŭ, după care s'aŭ luat d-niĭ Şeineanu în *Elementele turcescĕ* şi Damé în *Dicţionarul român-frances,* afirmă că *sahaĭdac* e 'săgétă tătărască', căcĭ alt-fel nu s'ar puté înţelege expresia 'tulbă de sahaidace' din Codicele Sturdzan. Dar cercetând lucrul maĭ serios, credem că se póte explicà mult maĭ natural in alt chip. Atât Mardarie cât şi autorul lexiconuluĭ din Codicele Sturdzan aŭ creḑut, că în тѣлъ: сагайдáкъ aŭ de a face cu un substantiv în genitiv plural, ce atîrnă de un alt substantiv, în loc de a ţiné samă de cele douĕ puncte, carĭ arată că сагайдáкъ e tot în nominativ singular şi nu e decât tălmăcirea luĭ тѣлъ. Amîndoĭ prelucrătoriĭ românĭ ar avé un fel de scusă în faptul, că un simplu călugăr şi un dascăl de slavonie de la biserica St. Gheorghe vechĭŭ puteaŭ să nu scie tocmaĭ bine ce-s *sahaĭdacele* tătărescĭ. Cuvîntul neînsemnând maĭ din vechĭŭ alt cevà decât 'tolbă', mĕ grăbesc a declarà că e greşit sensul de 'arc', ce ĭ-am atribuit eŭ însumĭ în partea întâĭa a acesteĭ lucrărĭ, p. 93.

O rămăşiţă interesantă a vorbeĭ *sahaĭdac—saĭdac* e fără îndoélă numele *săĭdăcar,* care la început a trebuit să însemne 'fabricant de tolbe pentru săgeţĭ şi de tocurĭ de arce'. Acest meşteşug însă a decăḑut, îndată ce arcele s'aŭ înlocuit prin puscĭ, aşà că aḑi aceeaşĭ numire se dă celor ce fac şele etc. şi îmbracă trăsurĭ, lucrurĭ cu carĭ trebuià să se ocupe nisce fabricanţĭ de tolbe ale călăreţilor arcaşĭ. Vorba *săĭdăcar* nu se derivă aşà dar, cum crede Cihac şi apoĭ şi d-l Şeineanu în *Dicţionarul român-german,* din sl. седéлка 'sedelcă', literal 'şea mică', de unde ar fi eşit numaĭ *sedelcar.*

(1) Berînda -ѡ, însă pare că din greşélă, căcĭ traduce cu substantiv.
(2) Maĭ bine *sunet, zgomot.*
(3) Miklosich тжжкн- *quae luget* şi citéză pe Berînda.
(4) Berînda тч-; Miklosich ambele cuvinte тх-.
(5) E casul instrumental.

тѣмже : пенѝтрѕ чѣ. дерепт а҆чѣкъ.

тѣ҆снота : стрѫтѣклъ.

тѧ. (:) тебѣ : прє тѝнє.

3820 **тебѣ : цїє.

тѫжа́нїє : лѫ́крѕ.

тѫжа́тєлникъ : лѫкрѫто́рю.

тѫжа́тєль : плѫга́рю.

тѫ́жєсть : грєѕта́тє. лѫ́крѕ дє чи́стє. трѫ́ѳа (.) ка́сє. кѫ́рѣ. тѫ́рнь. кора́бїє.

3825 тѫ́жєстный : чє грє́ѕ пима́ш (?).

р.319 тѫ́жкогла́вїє : болѝрє дє ка́.

тѫжкосрѣ́дїє : грєѕта́тє ла ѝни́мъ. (?)

тѫ́жєкь, тѫ́жкїй : грє́ѕ.

тѫ́жкосрѣ́ствѫ : (1) ҆агрєѕє́ѕѕ-мъ ла ѝни́мъ : ҆атристє́ѕѕ-мъ. (?)

3830 тѫжѫ́ѕѧ : пѫрѣ́скѕ-мъ (?).

тѫщалѝвь : (2) невоитѐрю.

тѫща́нїє : (2) невоѝнцє.

тѫща́тєль : (2) спѫ́дєй : грѫмѫтѝ.

тѫ́щє, (3) тѫ́щєтно : (4) (҆) дєшѐть.

3835 тѫщесла́вїє : (2) мѫ́рїє дєша́ртъ :

тѫщесла́вный : (2) мѫрє́ць ҆ дєшѐть.

тѫщєтѧ (2) прїємлю : пѫгѧвѣ́скь.

тѫщѧ́ѕѧ : (2) невоє́скѕ-мъ.

тѫщѝвы : (2) лѫкрѫ́рє стѫтѫжтоа́рє. (?)

3840 *тавѝда : кѫпрїѝѻрѫ.

р.320 *та́влїа, ѝ за́рїѫ : таблѝцє. дє жо́. са́ѕ хрѫжѣ́тє. н и (= ни́ко). с л̃ в̃.

(1) Berînda -ѕ́ю.

(2) Berînda fără х.

(3) Mardarie repeţesce de géba acest cuvînt, pe care Berînda îl scrie fără х.

(4) Berînda тщѣтнw.

*талáнтъ: кѫнтáрю.

*талúда кѫми: фáтѫ скоáлѫ.

*тарá: † смѫщéнїе: тѫкѫрáре.

3845 *тáртарь: ло май âфѫ́нди ѧ їади, скрѫшúнѣ (1) дúцилѡ, че се кїáмѫ тáрта, де кáре ши ѧсѫ́ши сатáна сѫ кѫтрéмѫрѫ. дикáра. л. ѳ. (2).

*терéнтїе: (3) âдѫ́нкь де мéте. (?)

*тїмодéй: чúсте â лѫ̄ дѫмнезéѫ. де дѫмнезéѫ чúстй. сáѫ скѫ́мпь лѫ̄ дѫмнезéѫ. (4)

*тїмолáй: чúстѣ ѿѫ́менилѡ. (5)

p.321 *тímѡнь: чúстй. сáѫ скѫ́мпь. (?)

3850 *тíть: врѣ́дникь де чúсте. сáѫ чúстй.

*тѫ́мпань, (:) бѫ́бень: тóбоше.

*тѫ́пось: типáрю. сѫмнáре (maĭ bine *semnŭ*).

*тѫ́рѡнь: (recrut).

*тѫ́рань: дóмнь: сáѫ мѫчнтóрю.

3855 *трїѫ̀, тúсмѫцíни: кѫпитá.

---

(1) Póte -шнúрѣ.

(2) Berînda дикáра, м. поно: кто: за непоро: л: ѳ, Б. = ѳикáра, молúтва полѫнóцнам: втóрникь: за 'непорóчнїи': лúстъ 10 Б. adecă '*Thicara,* molitva de la mĭeḑul nopţiĭ, Marţi după 'Ceĭ fără prihană', fóea 10, Б; ĭar la numele începute cu ѧ spune: дикáра: нóжна, повы, пѫ́здро [про: сѳтóрца: и сѫстáки м: = прóймѫ сватогóрца йже сѫстáви молúтвы], care va să ḑică: '*Thicara:* técă [numele sfetagoreţuluĭ, care a compus molitvele]'. Trebue să arăt că mĭ-a scăpat din vedere acest autor la p. 20, unde am însemnat isvórele luĭ Berînda.

(3) Berînda -їй.

(4) Cetesce 'cinstitorĭĭ de dumnezeŭ', ca în Pasor şi *Calendarul chreştinesc.*

(5) Cinstitor de popor.

*трїю́дїѡ: трїпѣ́снєць: трє́и пѣ́снє, чє сѫ зи́, трє́и кѫнтѫ́ри. кѫ є́линѣ́цє зи́чє. (1) трїа́ трѝ. трє́й (,) ѿ́ди пѣ́снь: кѫнтє́кь.

*трїстя́тъ: до́мнь (?).

*тропа́рь: вїє́ршь. са́ѕ скиба́рє.

*трофі́мь, ☩ пита́тє: хрѫнито́рю. (2)

3860 p.322 *те́лєць (3): ви́цє дє ѕ и́нь (4)

ѕ.

p.324 ѕ о́ужє: а́нкѫ: а́мѕ, а́дє́кѫ (?).

ѕво: пєтрѕ а́чє́ла: пентрѕ (l. *pentru aceaĭa*).

о́убш: а́дєвѫ́рь: (5) йтѫ ѿ́рє (?).

о́убо лѝ: да́рѫ ѿ́рє (?). (6)

3865 о́убш: а́ѕ. (;) пєтрѕ ачѣ́м.

о́убо́жїє, о́убожєствѡ: (7) сѫрѫ́чїє мишє́лїє.

о́убїє́нь бы́ (l. бы́сть): ѕчи́ фѕ. (8)

---

(1) Acest cuvînt nu e în Berînda, cum nu sînt nicĭ cele-lalte corespunzătóre vorbelor românescĭ ce preced luĭ кѫ. Precum se vede, traducerea luĭ Mardarie e stângace, ĭar expresia *ce să zic*, în loc de *adecă*, se resimte de influenţa slavică.

(2) Câte odată *hrănit*, cum e tîlcuit în *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875.

(3) Trebuĭà pus maĭ sus.

(4) Berînda însă тє́лєцѫ: плане́та, ѣ (= вєсѣ́да) ρ: а̄, и́ к л м, adecă 'Viţelul: planeta, cuvîntarea asupra epistoleĭ întâĭa către Romanĭ, în cartea fóea 44', sens care explică pentru ce dînsul a pus acest cuvînt între numele propriĭ streine.

(5) Adverbiŭ.

(6) Mardarie a uĭtat acest articul şi l'a scris sus, arătându-ĭ locul prin două cruceĭ, întâĭa la sfîrşitul rîndului al treilea, a doua la începutul acestuĭ articul.

(7) Berînda оубо́-.

(8) Acest articul la Berînda e după următorul.

ѕбй печа́ль мнѡ́гы, (1) и̂ прѣ-
же врѣ́мене (2) ста́рость
наво́ди: с и́ р ъ. л҃.

ѻ҆блажа́ю:
ѻ҆блажѕ̀:
ѻ҆бѣжда́ю:
ѻ҆бѣжéнїе:
ѻ҆брѕ́сець: поя́сь:
ѻ҆бѣкла́ѕ (-ю):
ѻ҆вѣра́ю:
ѻ҆взвенїе, вѣнча́нїе.
ѻ҆вѣ́да:
ѻ҆вѣща́ти:
ѻ҆вѣ́сть блгть (=блгода́ть):
ѻ҆вѣща́ти:
ѻ҆вѣщева́ю:
ѻ҆ва́сло:
ѻ҆вы́мнѣ:
ѻ҆гажа́ю:
ѻ҆гобзи́ся:
ѻ҆гнѣ́мь: (4)
ѻ҆глева́ю: (5) ѻ҆гразá ю.
ѻ҆глево́: (5)
ѻ҆гриза́ти, (6) (:) ѻ҆хапла́ти. (7)

чи́се гри́жѣ прє мѕ́лци, ши
наи́нтє дє врѣ́мє бжтрѣнѣ́це а̂дѕ́чє.

ферическъ. сáѕ фáкъ би́не кѕ́ива̀:
во́ю феричнѝ, во́ю лжѕда̀.
.а̂дє́мнъ.
.а̂демна́рє.
брж́ѕ. (?) (3)
а̂лкє́скъ.
а̂девере́зь.
кѕ́нѕна́рє.
ко́рь цѝ.
.а̂вѝцє. а̂ ржепѕ́дє. (?)
ка мѕ́цемѝ.
а̂ ржепѕ́дє а̂ а̂девкара̀. (?)
ржепѕ́зь а̂девере́ѕ̀. (?)
гїерда́ (?) ми́тра.
ва́и дє мє́нє.
.а̂мбла̀ѕ прє во́є-ми (?).
сѫ мѕ́цѝ. сѫ родѝ.
во́ю цѝ.
а̂фѕ̀дѕ-мж̑.
а̂фѕ̀нда́ю (-мж̑).
а̂ мѕ́ка̀.

(1) Berînda мно́ги.
(2) Berînda вре́-.
(3) Cu andreaua e adaus probabil пекúръ.
(4) In Berînda între ѻ҆вѣкре́нный şi ѻ҆вѣща́нїе.
(5) Miklosich -лжб- infigi.
(6) Miklosich -гры-.
(7) Mardarie a scris acest cuvînt slavic după *a tuşcà*.

3890	оу҃годи́ти, хвали́тисѧ	а҆ се лѫ8да҆. (?)
	оу҃гоже́нїе:	ѧ҆гѫ(д8)и́алѫ ѧ҆мбла́ре пре бо́е.
	оу҃гости́ль:	8спѫтѫ.
	оу҃гоща́ю:	8спетє́зь.
	оу҃дь:	мѫд8ла́рю.
3895	оу҃дрѫжа́тисѧ: (1)	а҆ се цинѣ. а҆ се дєл8нга҆.
p.327	оу҃дрѫжа́ю:	цїю.
	оу҃дивла́емый:	че минѫна́.
	оу҃дивла́ю:	ми́р8-мѫ (?).
	оу҃ди́ца (Mikl. жд-):	8нди́ца.
3900	оу҃добѣ́е:	май ле́сне.
	оу҃до́бь (,) оу҃до́ѣство: (2)	ле́сне.
	оу҃добе́здє: (3)	ле́сне токми́.
	оу҃до́ѣство:	лесни́ре.
	оу҃добь ѣ́млє: (4)	ле́сне при́нсь.
3905	оу҃довле́нїе: (5)	ди дест8́ль.
	оу҃довла́ю:	да́8 ди дест8 а҆жо́ (?).
	оу҃до́лїе, оу҃до́: (6)	ва́лѣ.
	оу҃долѣ́ю:	ѧ҆вѧ́нгь.
	оу҃долѣква́ю:	п8́р8рѣ (?) ѧ҆вѧ́нгь. (7)
3910	оу҃д8, (8) (:) гдѣ:	оу҃ндѐ.
p.328	оу҃ець:	оу҃нкю.
	оу҃жа́сь:	спа́нмѫ.
	оу҃жаса́ю:	ѧ҆спѫнме́зь.
	оу҃жаса́юсѧ:	спа́ю-мѫ.
3915	оу҃жа́сень:	ѧ҆спѫнма́.

(1) Berînda -рѧ́-.
(2) Cetesce -вни ca în Berînda.
(3) Miklosich оу҃добьзнихъ facilis; cele-lalte dicţionare nu-l aŭ.
(4) Cetesce ѣ́млемъ ca în Berînda.
(5) E substantiv, decĭ maĭ bine *indestulare*.
(6) Berînda оу҃-, Miklosich жд-.
(7) Alăturea pare a fi scris cu andreaua ѧ҆вингъ, ceea ce abĭà acum în timpul tipăririĭ am observat.
(8) Ac. юдѫ, *unde* (românesc); Mikl. ждоу, ѫждоу *qua*. юдоу *unde*.

оу҃жасо́ша: ѧ҆спѫжима́рѫ.
оу҃же: (1) ла́ѭцѕ. фѕ́не.
оу҃жи́ще: (1) фѕ́не.
оу҃же́: пѫнѫ҆ кмѕ̀. да́рѫ. а҆де́кѫ. (?)
3920 оу҃жи́кь: (2) рѕ́дѫ. прїа́тинь. (?)
оу҃зл: (3) легѫтѕ́рѫ. ла́ѭць.
т
оу҃зникь: (3) лега́. роби́тъ.
оу҃законѣ́ю: (4) ѧ҆токме́скь.
оу҃зы́лище: (5) легѫтѕ́рѫ (?). (6)
3925 оу҃зы: (3) легѫтѕ́ри. ла́ѭцѕри.
р.329 оу҃зда: (7) фрѫ́ѕ.
т м н́ н́
оу҃злоноше́нїе, (8) и҆лѝ оу҃зо- ба́ерь де гѫ́ нѕ пѕ́ петрѕ̀ лѣ-
л́ н́
ноше́нїе: кѕ, са́ѕ петрѕ̀ фа́рмекь. (?)
оу҃зра́кь: (9) ки́на (adecă *pricina*).
п̂
оу҃каза́нїе: а҆рѫта́ре ки́ (?).
3930 оу҃ко́рь: ѡ҃кра́рѫ.
є
оу҃клони́шѧ: (10) сфїи́рѫ (?). а҆бѫтѕрѫ-се.
оу҃кори́зна, ѕ̂коре́нїе. ѡ҃кърѫ́ре.
оу҃клоне́нїе: ѧ҆тоа́рчере (?).
ѕ̂карм҃ю: ѡ҃кърѫ́скь.
3935 ѕ̂кѫснева́ю: (11) зѫбѫкѣ́скѕ-мѫ.
м
ѕ̂крашѣ́нїе: ѧ҆ффѫсеца́ре.
ѕ̂кроти҃: мѫ́ѭгѫе (?).
+ ѕ̂кроща́сши (?): ѡ҃ потоле́щи (?)
р.330 ѕ̂лѕча́ю: немере́скь.

---

(1) Miklosich жж-.
(2) Miklosich жжика.
(3) Miklosich жз-.
(4) Miklosich -нѫ, -нѫкѫ.
(5) Miklosich жз-.
(6) Miklosich etc. *carcer*.
(7) Berînda pune acest articul după cel următor.
(8) Miklosich жз-.
(9) Mikl. şi Ac. -рѣ́кѫ.
(10) Berînda -шасм.
(11) Berînda ѕ̂коснѣ-.

3940	ѕмащáю:	ѕнгѕ.
	ѕмрѫцивлéнїе: (1)	ѡморѧ́ре.
	ѕмѣты (2) (ѕмé-):	гѕноáє.
	ѕмалéнїе:	микшѕрáре. (3)
	ѕмилéнїе: (4)	ѕмилиⷧ̀це. сфѫржмáрѣ ѝнимїей.
3945	ѕмилéнь:	тикжлóсь.
	ѕмилáюсѧ:	кжéскѕ-мж (?). желéскѕ-мж.
	ѕмь:	.ѧцелепчю́не. мéтѣ.
	ѕмолéнїе:	чѣрере. рѕгáре.
	ѕмный:	че кѕцетá. че невжзѕ́.
3950	(ѕмѕчáю:) (5) ѕкрочáю:	.ѧблажи́зéскь.
	ѕмышлéнїе:	кѕцетáре.
	ѕмышлáю:	кѕ́цєть.
p.331	ѕмѣнїе:	щїи́ⷧ̀це.
	оу҃не (6), оу҃ни́ше. (:) лѣпи́ше:	ма бѝне.
3955	оу҃ничиждáю: (7)	ѡкжрѧ́скь.
	оу҃ничижéнїе: (7)	ѡкѫрѧ́ре. + дефхимáре
	оу҃ни́зáю:	.ѧфи́гь. (l. .ѧфи́гѕ-мж).
	оу҃ни́зѐ, вѧни́зе:	.ѧфи́псе (l. .ѧфи́псе-се).
	оу҃ни́шїй. (8) лѣпи́шїй:	ма бѕ́нь.
3960	оу҃нывáю:	мжнéскѕ-мж. слѫбéскѕ-мж дн.ѧ фи́ре. (?)
	оу҃нылáый:	че мжни. че скрѫби́.
	оу҃нылíнїе:	мжни́ре.
	оу҃нылѣ́йшїй:	че ма ленивѡ́.
	оу҃пѣцрáю: (9)	.ѧпистре́скь.

(1) Berînda ѕмєрц-.
(2) Mikl. оуметн, Tril. -ы.
(3) Uïtat şi scris de-asupra.
(4) Uïtat şi scris la margine în stânga.
(5) Miklosich оумж-.
(6) Miklosich оуне.
(7) Miklosich etc. fără д.
(8) Miklosich n'are masc. cu ш.
(9) Miklosich оупь-.

3965	оу҃повáнїе:	нѧдежбúнце.
	оу҃подоблáю:	ѧкипбéскъ. моцинéскъ (?).
p.332	ѕподобленїе:	ѧкипбúре.
	ѕпокоéнїе:	рѫпѫщсáре.
	ѕпотребленїе: (1)	(întrebuinţare)
3970	ѕпотреблáю: (1)	(întrebuinţez)
	ѕпотреблáти, (:) (1) дѣйствовáти.	â лбкрà (maĭ bine *a întrebuinţà*).
	ѕпражнáю:	ѧдешерѣ́зъ.
	ѕпражнáюсѧ:	ѧделеничéкб-мѫ.
	ѕпражéнїе:	ѧдешерѣ́ре. ѧделѣтничїе.
3975	ѕпразниχъ:	дешерѣ́ю. лѫпждáю. депѫцїю (?).
	оу҃ракнéнїе	ѧтокмúре.
	ѕранáю:	рѫнéскъ.
	ѕрóдъ, (2) ѿродъ:	неббнъ.
p.333	ѕрóкъ:	бúръ.
3980	оу҃скоéнїе:	ѧпребнáре (?).
	ѕерѫдїе:	невойúце. врѣ́ре. (3)
	ѕсерáга, (4) оу҃серáзъ;	черчéлъ.
	ѕсилïе:	ѡстенѣ́лѫ (5)
	оу҃слажéнїе: (6)	ѧдбчúре. мѫгѫ́ре (?).
3985	оу҃смáръ:	тѫбáкъ.
	ѕсмотрáю: (7)	сокотéскъ.
	ѕсмѣ́нъ:	де кбрѣ.
	оу҃сóпшïй: (7)	чѳ рѫпѫщсá.
	оу҃спѣвáю:	ѣ́мъ фолб́. фолосéкъ. споréскъ.

(1) Nu e în Miklosich.
(2) Miklosich numaĭ жр-.
(3) Maĭ bine *vreare bună*.
(4) Mikl. -гѫ. Tril. şi Ac. numaĭ -зѫ.
(5) ѣ făcut din altă literă, probabil dintr'un л; а scris puţin maĭ târdiŭ şi cu cernélă maĭ deschisă.
(6) Miklosich n'are acest substantiv.
(7) Miklosich оусѫ-.

3990	ѕепѣхъ:	спо́рю а҃жѕто́рю фоло́сь.
	ѕепѣю:	а҃жѕи́гь (?).
p.334	оу҃стѧ, ѕетна҃:	гѹ́ра.
	ѕставле́нный:	чє̑ токми́тъ.
	оу҃ставля́ю:	·а҃токме́скъ.
3995	оу҃страбле́нїе:	·а҃тржма́рє. слобози́рє (?).
	оу҃стра́нюсѧ:	·а҃стрєине́зѕ-мж.
	оу҃стрѫмле́нїе: (1)	порни́рє рѫпези́рє.
	оу҃стрѫмля́юсѧ: (1)	порне́скѕ-мж.
	оу҃строе́нїе:	·а҃токми́рє.
4000	оу҃строя́ю:	·а҃токме́скъ. гѫте́ск҃.
	оу҃сыре́нный:	чє̑ ·а҃кїєга.
	оу҃сыря́ю:	·а҃кїєгъ.
	оу҃тва́рь, оу҃краше́нїе:	·а҃фрѫсєца́рє.
	ѕтврѫжа́ю: (2)	·а҃тѫре́скъ.
4005		
p.335	ѕтврѫже́нїе: (2)	·а҃тжри́рє.
	ѕтрѫпа́ю:	мж кѕтре́мѕрь (?).
	ѕтоля́ю:	потоле́скъ.
	ѕтрѫню́ю: (3)	мжне́кь.
	ѕтрѫнїи, (4) завтрѫнїи:	чє̑ дє дємин҃цж.
4010	ѕтрїе, ѕтро:	дємин҃ца́цж.
	ѕтро (-w), ѕтр҃ъ:	дємин҃цда.
	ѕ҃фь, (:) а҃:	ѿхъ: а҃ма́рь.
	ѕхапля́ю:	мѕшкъ.
	ѕхапля́юсѧ	мѕшкѕ-мж.
4015	ѕхищре́нїе: (5)	мжестрїе.
	ѕхищря́ю: (5)	ме́рщєшѕцє́скъ.
	ѕхл҃бля́ю:	да́ѕ дє хрѫни́рє.
	ѕцѣломждре́нїе: (6)	·а҃целєпчю́нє ·а҃тр҃гж.

(1) Berînda -рѕ-.
(2) Berînda -ѕврж-.
(3) ѫ din є; Berînda -рє-.
(4) Miklosich оутрьнь, Berînda -рн-.
(5) Miklosich оухы-.
(6) Berînda -мѕ-.

p.336 ѕча́стїе: (1) па́рте.
4020 ѕче́нїе: .ѧкѫжтъ́рж.
ѕчима́ю: .ѧтокме́скь.
**ѕчи́тель: .ѧкѫжто́рю. да́ска.
ѕчител(с)тво: .ѧкѫжтъ́рж. дѫскжлїе.
ѕчрежде́нїе: (2) ѕспѧ́ць. чи́нстє.
4025 ѕщедра́ю: милъ́скь. (3)
ѕѧзвла́ю: (-жз-) рѫне́скь.

ЙМЄНЯ̀:

*оу҃а́рь: рѫпжѿса: латима́ше зи́чє мъ́ргь.
са́ѕ пестри́ць. w ѕ҃ і. (?)
*оу҃рїй: (4) лжѕда́рє. са́ѕ кѕноа́шєрє:
p.337 *оу҃рїйль: фо́кѕ лѕ̄ дѕмнєзе́ѕ. са́ѕ лѕми́на
лѕ̄ дѕмнєзе́ѕ.
4030 *оу҃рыста́нїе (5) конское: ѧлєга́рє дє ка̄.

Θ.

p.338 *Θавѝрь: кѕрѧ́цїе. ѧдѕна́рє (?).
*ѳалáссїй: ѧл мѧ́рїей.
*ѳалєлéй (-ѣ́й): маслúнѕ .ѧфлъри́ть.
*ѳа́лıе: нѕѧ̀ дє фини́кь. (6)
4035 *ѳе́кла: чѧ̀ прѣ слжви́тж. са́ѕ дє дѕмнезе́ѕ кїема́тж.
*ѳемєлїо́нь (-ме́-): те́мєлїе.

---

(1) Miklosich -чѧ-.
(2) Miklosich -рѣж-
(3) Adecă *mĭ-e milă*, cf. *Lexicon Budanum* s. v., 1.
(4) E scris la mijlocul rîndului penultim început cu w ѕ҃і, dar cu litera inițială ó roșie.
(5) Miklosich оу҃рн-. Imediat după acest articul Mardarie a scris pe cel de la începutul paginei și literei următóre ѳ, dar l-a șters cu linie roșie.
(6) Miklosich ѳалиа θαλλοί 'rami'; *Calendarul chreștinesc*, Kiev 1875, ѳалъ 'ramură de maslin', roman (?).

*дєогнѡ́стъ:

*дєодѧ́:

*дєо́дѡра: (1)

*дєо́дѡрити:

*дєодѡ́рье (дєо́-):

*дєо́дѡсїа:

*дєодѡ́сїє (-ї=їй):

*дєо́дѡтїй:

*дєо́дѡтъ:

*дєо́ктістъ:

*дєо́клй:

*дєо́липъ:

*дєо́логъ:

*дєопе́нтъ: (-е́мптѫ)

*дєо́сь: (3)

*дєостирі́к:

*дєофа́нъ:

*дєофила́ктъ: (5)

*дєофи́: (5)

р.340

*дєрапо́нтъ:

дє дѧмнєзе́ѧ кѧноскѧтъ. дє дѧнєзе́ѧ .ѧцелєцй.

роѧ́ ѧ̄ дѧмнєзе́ѧ.

дє дѧмнєзе́ѧ дѫрѧи́тѫ. (1)

дє дѧмнєзе́ѧ дѫрѧи́.

да́рѧ ѧ̄ дѧмнєзе́ѧ.

дє дѧмнєзе́ѧ да́тѫ

да́рѣ ѧ̄ дѧмнєзе́ѧ.

дє дѧмнєзе́ѧ да́.

бѧ́ мирѡ́сь. (?)

дє дѧмнєзе́ѧ зидй.

дє дѧмнєзе́ѧ кїємá.

дє дѧмнєзе́ѧ цинѧ́. (2)

кѧкѧ́нтѧ ѧ̄ дѧмнєзе́ѧ. (?)

че дє дѧмнєзе́ѧ зй (?). са́ѧ, дє дѧмнєзе́ѧ трємé. г є. ѥ. дѧмнєзе́ѧ.

дє дѧмнєзе́ѧ .ѧтѫрй. (4) нов. ї. дє дѧмнєзе́ѧ йкйть. с є ѯ. о аї.

дє дѧнєзе́ѧ пѫзй м. и.

дє дѧмнєзе́ѧ пр̈имй (?). са́ѧ ѧ̂ ѧ̄ дѧмнєзе́ѧ пр̈ѧ́тн. са́ѧ, | дє дѧмнєзе́ѧ ѭбитóрю. д є. к.

рó .ѧгѫдѧитóрю. ма к ѕ.

(1) Acelaşi *Calendar chreştinesc*, 'dăruire dumnezeească'.
(2) C. Alexandre *de d. inspirat.*
(3) Iniţiala cu cernélă négră.
(4) Maï des *sprijinit.*
(5) Berînda -ıa-.

*дєѽна (-а̀): дѕмнєзе́ѕ (?).
*дѽма (-а̀): ца́мжнь.
*дгмїа́нь: (1) тжмѧ́є.
4060 *дѹ́рсь: тро́гъ, стлѫпа́рє (?). д є. д҃ і.

X.

p.341 Халѕ́га: (2) ѳ҆́лица.
хар̀тїа, (:) папѣ́р̀. хрѧ́тїє.
хвалю̀: ла́ѕдь.
хвалє́нїє: лжѕда́рє.
4065 хитрє́ць: (3) мжє́стрѕ. мє́ще.
хитро́сть (3) (хи́-): мєщєр̀шѕ́гѕ мжнилѡ́́.
хищє́нїє: (4) шѕпи́рє. жефѕи́рє.
хи́щ҇никъ: (4) шѕпитро́рю. жефѕитро́рю. тлѫха́рю.
хи́щ҇никы (4) (-ки): мно. (5)
4070 хла́стый мѕ́жь: w вжда́ѕw (l. -ѕвь). (6)
хлєхо́цѕ (-оу̀): + во вобї (7)
хлѧ́ви: продѕхѕри́лє а҆пєлѡ́́. кистерїй дє а҆пє: (?)
"хлѣ́вь: пжинє.
p.342 хлѣ́вница: магѕпїѧ. (8)
4075 хлѣ́вотво́рець: магопе́ць. пита́рю.
хлѣ́вина: кжшчоа́рж.

---

(1) Berînda -а́м̀, cum trebue.

(2) Mikl. -лж- saepes, Ac. acelaşĭ sens.

(3) Miklosich хыт-.

(4) Miklosich хыщ-.

(5) Acest мно́ж(есткннаго числа), adecă *de numĕrul îmmulţit,* e un adaus al luĭ Mardarie.

(6) Maĭ bine *neînsurat;* nu e în Ac.

(7) E scris cu andreaua; cf. хохота́нїє, No. 4098 de maĭ jos, care de asemenea nu-ĭ tradus de Berînda.

(8) Berînda пекарнѧ. ни (=ни́конъ): с҃: ѕ҃і. adecă *brutărie, pitărie.* Miklosich 'pistrix. panarium, locus ubi panis servatur' şi citéză pe Berînda.

хлѣмúсь: (1) | ѥ̑пжцѣ. сáѕ ѷмѕрлѕ.
хобóть, (:) хвóсть: | коáда.
ходатáй (-до-): (2) | солитóрю. ѧпжкатóрю. ѧрка. (3)
4080 ходотáю: (2) | солéскь. ѧпáкь.
ходотайствúемь: (2) | рѕгжмѕ-нє.
ходотайствѣє (ѡ нáсъ): (2) | роáгж-сє петрѕ нóи.
ходотайство: | солúрє. рѕгáрє.
хождѣ: | ѧмблѣ.
4085 хлъмь: (4) | горгá. мохúлж.
хотѣнїе: (5) | врѣрє, вóє.
p.343 хóтѧщєє (6) бы́ти: | чє ва сѫ фїе.
хóтѣхъ (7) ѩвúтисѧ: | врѣ сѫ мѫ ѧрѫ.
хощѣ бы́ти: | вóю сѫ фїѕ.
4090 хлохотáнїе: | клокотúрє.
храбрый: | чє витѣзь.
хрáбрость: | вúтєжїе.
храмúна (-нà): | кáсє.
хрáмь: | кáсе
4095 хрáмь гнь (=господ(ь)нь): | бесѣрека домнѕлѣ.
хранéнїе: | пжзúрє.
храни́ница: | кѣмáрж. вúстерїе.
хохотáнїе: | т+ьгзúрє (l. тáрє рждєрє). (8)
храню: | пжзéскь.
4100 храни́тель: | пжзитóрю.
хрепéщѕ: | хържéскь (?).
p.344 хртїáнство (=хрнтїáнство): | сфецїе ѕсе (l. ѕцерїеи) кѕ сфѭтѕ мѷрь. іши ѧ фолосѝ прє вечи́. (?)

(1) Berînda хлѧ-, cele-lalte dicționare хлами́да.
(2) Miklosich -да-.
(3) Cf. сѫглагóлникь.
(4) Berînda хóлмъ.
(5) Berînda -тé-.
(6) Berînda -á-.
(7) Berînda -ѣ-.
(8) In Berînda acest articul e după хощѣ бы́ти; кгзúрє e scris mai târdiŭ de altă mână și cu cernélă spălăcită.

	хс̑ (= христо́съ) съ на́ми:	хс̑ къ но́и. а҆ша҆ скрїѣ дєсн̑пра
		шїєи. петрѣ чн̑ма.
	хждо́гъ: (1)	ѧцелє́пть.
4105	хждоникъ: реме́сни.	ме́цєрь.
	хн̑догла́сный: (2)	чє ситивй (3) (?) ла гла́.
	хн̑дожество (4) о҆у҆мное:	мєцєитн̑гѣ мицїеи ѧкѫцхто́ра
		кѣ́рцилѡ.
	хн̑дый (-кі̑-):	чє про́ (l. про́). чє чє нѣ-и дє
		а҆жѣ́сь.
	хн̑ла (-а҆):	хн̑лѫ.
4110	хнлє́нїе:	хнли́рє.
	хн̑ли́ный:	чє хнлито́рю.
	хн̑ли́никъ:	хнлито́рю вътѫмѫто́рю. ка́рєлє
		спн̑кѫ сла́ (= слáва) ато́м.
p.345	хнлю́:	хнлє́скъ.
	хнхна́нїе: (5) рѫпта́нїе	рѫпщи́рє дє хн̑лѫ.
	хн̑ли́ное.	
4115	*ха́лкопра́тїа:	ѕлица҆ дє а҆ра́мє. (6)
	ха́лкось, є (= е҆лине́ще).	а҆ра́мѫ.
	пра́т҃то:	лѣкре́зь.
	пипра́ско (пи́-).	вѣ́нзь.
	*ха́мъ:	ка́лдь. а҆рзврїѣ, са́ѣ не́грѣ.
	*харала́пїй: ✝	къ бѣкврїє стрѫлѣчи́й.

(1) Miklosich хж-.
(2) Berînda хѕ-.
(3) Cf. сипота҆.
(4) Berînda хждо́-.
(5) Miklosich хж-.
(6) Maĭ bine '*uliţa călărarilor*'. Cam în dreptul acestuĭ articul, cevà maĭ sus, se vede scris cu andreaua un cuvînt, ce pare a fi помна, cu silaba finală aruncată de-asupra. пра́тїа trebue să fie o formă greşită în loc de пла́тїа, cf. gr. πλατεῖα. E greŭ de creḑut că proigumenul Ilarion, care a adaus vorba *poĭana,* să fi cunoscut lat. *pratum* şi it. *prateria.*

	*χαρϊτѡ́ (-рї́-):	плй де вѕкѕрїє (?).
	*χерѕвїко (-ѳ́-):	кѧнтé χерѕвїмéскь.
4120	*χерѕвíмь:	плй де ѧцелечюнє. (1)
	*χерогрýлль (χи-):	вїезѳ́рє.
	*χїѳ́нїа:	зепєжоáсе.
	*χїтѳ́нь:	кѧмáшє. (2)
	*χс̃ (=христóсѫ), є (=ѥлинѣцє): мéсїа. помазáнець.	ѕсѳ́ль.
4125 p.346	*христи:	оу̑ньши. ѧпѫрáцїи. прєѕцїи. пррчїи. сѫ кїáмѫ ѧша. (3)
	*хрýсма: помазáнїє.	оусоáрє.
	*хрýсаньдь:	флоáрє де ѧѕрь.
	*хрýсогонь (-гó-):	де ѧѕрь нѫскѳ́.
	*хрýсостѡ́: (4)	злáтоу̑сть. гѕрѫ де ѧѕрь.
4130	*христофó: (4)	пѕртѫтóрю де χс̃ (=христóсѫ).
	*ѯсїй: (5)	ѧráпь. сáѕ нéгрѕ.
	*ѯсíй:	кѕуé тѫкѕ.
	+ *χwрw. знáмей. (6)	стѣ. ѧсенá (?)
	+ χвráстїе:	нѕéлє (mai bine *hrecascurĭ*)

Ѿ. (7)

4135 p.348	Ѿврхгóшасѫ:	лѫпѫдáрх-сє.
	Ѿврхгѳ́сѫ: (8)	лѫпѫдá-мѫ-вóю.
	Ѿврхжéнїє:	лѫпѫдáрє.

(1) Cetesce *înţelepciune deplină*. Mardarie trebue să fi scris pe й deasupra luĭ де din greşélă, noĭ însă l-am pus pe ѧ.

(2) Miklosich etc. 'tunica'.

(3) Corespunḑétorul cuvîntuluĭ *aşà* nu e în Berînda.

(4) Berînda scrie prima silabă fără accent.

(5) Berînda pune acest articul după următorul.

(6) Acéstă formă trebue să fie greşită, căcĭ la Miklosich etc. găsim знамѧ signum.

(7) Miklosich scrie cele maĭ multe din cuvintele de sub acéstă literă cu отх.

(8) Berînda are numaĭ accentul al doilea.

	ѿврѣ́жесѧ:	лѫпжджѣ́-сѣ.
	ѿвожéнїѣ:	дꙋ́черѣ.
4140	ѿвлѣщáнїѣ:	ржспꙋ́ндерѣ.
	ѿвращáю:	·а҃тóркъ.
	ѿвращéнїѣ:	·а҃тоáрчерѣ.
	ѿврѫзáю: ѿтворáю:	декúзъ.
	ѿвлѣ́ть:	ржспꙋ́нсь.
4145	ѿгнáсѧ:	гонú-сѣ.
	ѿгрѣбáюсѧ:	сфїéскꙋ-мѫ (?).
	ѿздѣ́:	дѣ а҃ичѫ.
	ѿ а҃збы́тка:	ди рѫмжшúцѣ.
	ѿкꙋдоу (-ꙋ́-): (1)	дѣ ꙋ́ндѣ.
4150	ѿкрѫвéнїѣ: (2)	дескоперúрѣ.
p.349	ѿкрывáю:	дескóперю. а҃вéскъ.
	ѿлꙋчéнь: (3)	деспжрцú.
	ѿлꙋчéнїѣ: (3)	деспжрцúрѣ.
	ѿмлѣтáюсѧ:	лапждꙋ-мѫ.
4155	ѿмѫщевáю: (4)	а҃збждéскъ.
	ѿмѫщéнїѣ: (4)	а҃збжѫ́ндж.
	ѿнéю: (5)	дѣ ла дúшїи дѣ ла дóи.
	ѿнéм: (5)	дитржѫ́нса. дѣ ла дúса.
	ѿнюдь, (6) вéсма, вслѣ́кѡ, (7) вслѣ́чески. (7)	дѣ тóть.
4160	ѿнелѣ́жѣ (-нé-): (8)	дѣ кѫ́ндъ.
	ѿрáда:	·а҃гждꙋúрѣ. слóвосїѣ
	ѿрáднѣѥ:	мꙋ (кꙋ) ·а҃гждꙋáлѫ мꙋ а҃шó.
	ѿрадú:	·а҃гждꙋа҃щѣ.
p.350	ѿрáсль:	стлѫпáрѣ.

(1) Miklosich -кѫ-; să se cetéscă separat.
(2) Berînda -ро-.
(3) Miklosich -лжч-.
(4) Berînda -мщ-, Miklosich -мыщ- ulcisci, retribuere.
(5) Să se cetéscă separat.
(6) Miklosich отънждъ.
(7) Berînda всѧ-.
(8) Nu e în Miklosich.

4165 ѿрекáю, (1) йлй, ѿрицáю: лáпѫ.
ѿрыгáнїе: рѫгѫ́йре.
ѿрыгáю: рѫгѫéскь. скóць.
ѿрыновéнїе: (2) лѫпѫдáре. ·л̂пйцере.
ѿрынѕ̀: (2) лепѫдѫ̀. ·л̂пи́нсе.
4170 ѿрыновéнь (2): (3) прѣклоннсѧ ·л̂пи́сь фѕ́ю (?) пѕцй нѕ кѫзѕ́ю.
пáсти:
ѿрыцáюсѧ: (4) лáпѫдѕ-мѫ̀.
ѿрѣкáю, ѿмѣтáю: (5) лапѫ́. гонéскь.
ѿрѣ́ю: гонéскь.
ѿсѕцы: (6) дн чéи чє сѫ́нть.
4175 ѿскѣнáюсѧ: сфїéскѕ-мѫ̀.
p.351 ѿсѣцáю: тáю. пѫрѫсéскь (?).
ѿстѕпáй: (7) дєлѕ́йгѫ̀-тє. ферѣцє-тє.
ѿчаваюсѧ: мѫ̀нéскѕ-мѫ̀. (8)
ѿчлáнный: (9) чє мѫ̀ни́ть. (10)
4180 ѿчлáнїе: (9) мѫ̀ни́ре. (11)
**ѿчлáнїа моегѡ̀: дн ѫ̆цептáрѣ мѣ̀.
ѿчество (:) (12) ѿчи́зна: мóшїе.
ѿтѕждáю: (13) ·л̂стрєннéзь.
ѿтѕжéнїе: (13) ·л̂стрєннáре.

(1) Miklosich отрекѫ.
(2) Miklosich etc. отрин-; cuvîntul se găsesce în psalmul 117: 13. Iniţială négră.
(3) Acest semn de punctuaţie nu e în Berînda, dar nicĭ nu trebue.
(4) Nu e cu ы în nicĭ un dicţionar.
(5) Berînda -ѣтѕю, Miklosich -тa-.
(6) Să se cetéscă separat; Berînda pune acest articul după cel următor.
(7) Miklosich отѧстѫ̀-.
(8) Maĭ bine *deznădăjduescu-mĕ.*
(9) Berînda -áн-.
(10) Maĭ bine *cel deznădăjduit.*
(11) Maĭ bine *deznădăjduire.*
(12) Miklosich отъчьс-.
(13) Cetesce ѿѕ- ca în Berînda, Miklosich etc.: greşélă de prescriere din pricina aseménării luĭ ч cu т.

4185 ѿшіе́ствїе: (1) мѣ́рцере. (2)
ѿхожде́нїе: (3) дꙋ́чере (4) ѧмбла́ре (?).
ѿщетъква́юсѧ: пѫгꙋбе́скь.
ѿщеча́ю: (5) фа́кь па́гꙋбѫ.
'ѿ ѡ҃бою́дꙋ: (6) де ѧ҃мѫдоу҃ пѫциле.

Ѻ.

4190 Ѻбла(в)а́нїе, ѡ҃бавле́нїе: фѫрмека́ре.
p.353 ѡ҃бама́нникь: фѫрмекѫто́рю.
"ѡ҃бама́нь е҃сть: фрѫмека́ ѣ́сте.
ѡ҃бра́че: ѧ́нсе.
ѡ҃ввина́ю. (:) (7) ѻ҃карꙋ́ю: винꙋ́ескь. ѡ҃кѫрѫ́скь.
4195 ѡ҃безчьствова́ннаго: (8) пре че ѡ҃кѫрѫ:
ѡ҃бетша́ль: ѧ́ꙋ ѧвеки́. (9)
ѡ҃бе́щникь: пѫрта́шь.
ѡ҃бида: ѡ҃бида́ѫ.
ѡ҃биле: ди дестꙋ́ль. (10)
4200 ѡ҃бинове́нїе: сфїи́ре. (11)
ѡ҃бинꙋюсѧ: сфїе́скꙋ-мѫ.
ѡ҃бистїа. ѻ҃тро́бы мѫнꙋтѫ́ле (?). (12)
p.354 ѡ҃бита́ю: лѫкꙋе́скь.
ѡ҃бита́лни: лѫкꙋито́рю.

(1) Miklosich -шьс-.
(2) Mai bine *eşire, despărţire, depărtare, plecare.*
(3) Berînda -дъ-.
(4) д din г.
(5) Miklosich -ештаѫ.
(6) Miklosich -ѫдоу.
(7) Miklosich numai formele -нити, '-ню şi -новати, -ноую.
(8) Berînda -чь-, Miklosich -есчь-.
(9) Verb neutru?.
(10) Cetesce *îndestulare.*
(11) и din є.
(12) Miklosich 'renes', adecă *rărunchiĭ.* Nu e în Ac. şi Tril. Cuvîntul e luat din psalmul 72 : 81.

4205	ѿбита́лище: (1)	лжка́. сължшо́ре.
	ѿблада́емый:	че бирѹ́ть.
	ѿблага́ѣть:	.ѧфрѫсеца́зе (?).
	ѿблага́ю:	вждéскь. ѿсидѣ́к. (?)
	ѿблада́ю:	бирѹ́ескь.
4210	ѿбла́сть, (2) (:) ѿблада́нїе:	бирѹ́це.
	ѿбла́кь: (2)	нѹ́рь.
	ѿблегга́ю: (3)	.ѧноп҃тéзь.
	ѿблича́ю:	.ѧфжцишéзь вждéскь.
	ѿбличе́нїе:	.ѧфжциша́ре.
4215	ѿблобыза́нїе:	сърѹта́ре.
	ѿбнощева́ю: (4)	.ѧноптéзь.
p.355	ѿбо́дь (ѡ̃-):	кола́кь. рѫтоузи́ре.
	ѿблѫга́те: (5)	пжрѫ́ вждито́рю.
	ѿбонѧ́нїе:	ми́ро.
4220	ѿбощра́ю: (6)	.ѧвите́зь. ѧскѹ́ць.
	ѿбоюдѫ: (7)	дє ѧмжндоаѡ пжр҃цилє.
	ѿбоѧ́мо:	прє ѧмждоаѡ пжр҃цилє.
	ѿбра́зь (ѡ̃-):	ки ѿбра́.
	ѿбра́зописа́нїе: (8)	скрїере дє ѿбра́. зѣгражѣ́ї.
4225	ѿбраще́нїе:	.ѧвѫтии́ре .ѧтоа́чере.
	ѿбрїю, (9) ѿбросѧю: (10)	ра́зь:

(1) Berînda -ѣѣ, însă ѣ al doilea este de prisos.
(2) Berînda ѡ̃-.
(3) Miklosich -лѣг-.
(4) Miklosich окъношт҃ьж pernocto.
(5) Berînda ѿблг-.
(6) Miklosich -остр҃ити, -ѭ.
(7) Miklosich -оѭ-.
(8) Berînda are numaĭ accentul al doilea.
(9) Miklosich обр҃ити, -нѭ tondere, Ac. 'rad'.
(10) Miklosich -рѫс-.

	ѿбрѫсе́нїе, (:) ѿстриже́нїе (B. ѿстри́женѫ. (1) Иса̀: кв.):	тѵ́дєре.
	ѿброща́ю: (2)	фа́ рóшїѵ ка сѝцелє. ѝ с а̀. а̃. ѝ і́.
	ѿброще́нїе: (3)	рѵшѝре. ѝ с а̀, ѕ̄ ѓ, а̃.
4230	ѿ(б)рѵче́нїе: (4)	логоді́ре. фѫгѫдѵ́ре. (5)
p. 356	ѿбрѵча́ю: (6)	логоде́скь.
	ѿбрѣза́нїе:	рѫтеза́ре жидовѣ́скѫ.
	ѿбрѣта́ю:	а̂флѵ́.
	ѿбрѣта́юсѧ:	а̂флѵ́-мѫ.
4235	ѿбрѣте́нїе:	а̂фла́ре.
	ѿбрѣтосло́вець:	а̂флѫто́ де кѵвѝнтє.
	ѿбра́щл:	а̂фла́ре. добѫ́дѫ.
	ѿвстоѧ́нїе: (7)	а̂кѵнжѵра́ре.
	ѿвтѝчѵ: (7)	а̂ле́ргь а̂прєжѵ́рь.

(1) Acest cuvînt slavic ѿстри́жен(ї)ѧ, ce pare a avé formă articulată românéscă (cf. ѝспыта́нїѧ, produs de noĭ la p. 16), nu se află în exemplarul întreg al Lexiconuluĭ luĭ Berînda de la Academia Română, dar se găsesce într'altul cu lipsă al aceleĭaşĭ instituţiĭ. Din colóna următóre 290 al celuĭ dintâĭŭ de-asemenea vedem dat afară un articul intreg, anume: ѿбрѣтосло́вецъ: кымо́вный, роспра́вный, сва́готь, лга, кле́ко, de două rînduri. Pentru îndeplinirea acestora, autorul pe de o parte a strămutat pe linia următóre silaba -ста́ю a vorbeĭ finale din articulul ѿбрѣта́юсѧ.... şi a adaus numĕrul foiĭ ѧвцѫ̆, ĭar pe de altă parte maĭ jos a aşezat la locul cuvenit, adecă la începutul şiruluĭ, vorba ѿкѵвре́ніе, tipărită, în cel-lalt exemplar, greşit în acelaşĭ rînd cu articulul precedent ѿвтѝчѵ: ѿвѣга́ю, formând din vorbele de la sfîrşitul articululuĭ un rînd deosebit şi îndreptând tot odată vorba explicativă заквре, căreĭa-ĭ căduse ѝ de de-asupra primuluĭ є. Pe colóna 293 apoĭ din exemplarul complet, imediat lîngă ѿдє́жда, cetim grecescul Ιματισμὰ, care lipsesce din cel-lalt. Din acestea se vede că, deşĭ avem a face cu aceeaşĭ ediţie, totuşĭ deosebirile se explică prin îndreptările ce le va fi făcut însuşĭ Berînda, după ce acum se vor fi tras un numĕr de cóle greşite, dintre carĭ unele aŭ ajuns până la noĭ în exemplarul defectuos amintit, cum şi în acela ce l'a avut Mardarie de la Cozia.

(2) Berînda -рѫ-, Miklosich -ро- tingo, -сѧ rubefieri.

(3) Berînda -рѫ-, Miklosich -ро- color.

(4) Miklosich -рѫ-.

(5) f. *în căsătorie.*

(6) Miklosich -рѫ-.

(7) Miklosich окъ-.

4240	ѡ҃бѕрєвáнїє:	висколи́рє. ѧвхлзи́рє.
	ѡ҃бѕтрѣ̀:	мѫ́нєкѫ. (1)
	ѡ҃бѕчéнїє:	депри́ндєрє. (2)
	ѡ҃бѕцà: (3)	ѧклхцеме́тє.
	ѡ҃бхóждѫ: (4)	ѧблѕ ѧпрєжѕ́рь.
4245 p.357	ѡ҃бцє: (5)	депи́прєзнѫ.
	ѡ҃бéцникь:	пѫрта́шь.
	ѡ҃бцинà, (5) кинóвїа. монастúрь.	вїа́цѫ депрєзнѫ.
	ѡ҃бцїй: (5)	чє депрєзнѫ.
	ѡ҃бкáтєль (-бх-):	кѕприи́зетóрю.
4250	ѡ҃бычáй, ймство:	ѡ҃бычáю нѫрá.
	ѡ҃бычный:	чє депри́нсь.
	ѡ҃бѣтовáнїє; ѡ҃бѣщáнїє:	фѫгждоу́инцє.
	ѡ҃бѣщáю:	фѫгждзéскь.
	ѡ҃бѫзáло:	легѫтѕрѫ.
4255	ѡ҃вѕ́дѕ, (6)	прє чáстѫ пáртє: и҃ сχо҃ (=*Exod*). ѧ҃ѕ.
	ѡ҃нѕ́дѕ: (6)	прє чѣ́м пáртє.
	ѡ҃главлéнїє:	ѧчепѫтѕ́рѫ.
p.358	ѡ҃глаголáнїє:	клеветúрє.
	ѡ҃глаго́(л)ни:	грхитóрю дє рáѕ. клевéтни мѕзавúрь.
4260	ѡ҃глашáюсѧ:	ѧкѫцѕ-мѫ ѧчепѫтѕ́рѧ. (7)
	ѡ҃глашéнный: (8)	кáрєлє ѧ҃ ѧчепѫтѕ́рѫ дєвхцѫтѕ́рѫ. сáѕ ѧкѫ нѕ йстє ботезáть.

(1) Cetesce -кѫ, pentru că traduce un aorist compus I, pers. 3 sing.
(2) Mai bine *învĕtătură* după Mikl. şi Ac.
(3) Sing.; Berînda ѡ-.
(4) Berînda -ѧѕ, Miklosich обх-.
(5) Miklosich обь-.
(6) Miklosich -ждоу.
(7) î. *credinţeĭ*. Cf. articulul următor.
(8) Berînda pune acest articul după cel următor.

ѿглашéнїє: .. .ѧвѫщтóрж, сáѕ .ѧчѣпере ла ѳ фїешїче цїи́ицѫ.

"ѿглашéннїи: чеи че нѕ.сѫнть .ѧкѫ неботезáци. т ѳ ѳ (l. бо-) сáѕ сѫнь сѣть канѡ́ грéѕ дє пѫкáтє. дерéнїть âчѣѧ кѫ́ндь зи́чє пóпа. êлúци ѿ-
p.359 глашéнїи ѳ|зы́дѣтє, (1) ѻ҃нїи ка âчéѧ трéвѕє сѫ ѓѧсѫ ѳ âфáрѫ ди бесѣрекѫ. кѫ ρѫѕ сѫ́нть кѫзни́ци дє .ѧцéри: зрй т кѫ т âк (= тлѫкованїи). с т (= сѫатыѧ) лѹргїи.

ѿгнюсáюсѧ: (2) скрѫбéскѕ-мѫ.
4265 ѿгѕестѣвѣ: сѫ .ѧгроáшє сѫ .ѧгїáгѫ. (3)
ѿграда: ѿградѫ. грждúнѫ.
ѿдолѣвáю: .ѧвúнгѣ.
ѿдолѣнїє: .ѧвúнцéрє.
ѿдрѫ: пáть. хáинѫ (?).

4270 ѿдѣáнїє; (4) îматúсмà: (5) ѳ .ѧбрѧкѫмéтє.
ѿдéждà, îматíсма. (6) хаúна чѧ дéсѵпра. хаínѫ.
p.360 ѿдѣвáю, ѿдѣѧю: (7) .ѧбрáкѣ.
ѿжещáю, ѿжесточáю: (8) .ѧврѫтошéзѣ.
ѿжестѣкáю (мѫ) .ѧцéскѣ. (мѫ) .ѧтѫрéскѣ.
4275 ѿзарѧю: лѕминéзѣ ка ѡ рáзѫ. (9)
ѿзарѧюсѧ: лѕминéзѕ-мѫ.

---

(1) Adecă *câţi (sînteţi) chiemaţi, eşiţi.*
(2) Berînda fără сѧ, Miklosich şi cu сѧ ca în Mardarie.
(3) Cetesce .ѧк-.
(4) Miklosich -кыѧ-.
(5) Miklosich иматизмъ.
(6) Acéstă vorbă grecéscă nu se află în tóte exemplarele primeĭ ediţiĭ a Lexiconuluĭ luĭ Berînda: explicarea am dat-o în nota 1 de la p. 280.
(7) Mikl. -кыѫ, dar Tril. şi Ac. ca Berînda şi Mardarie.
(8) După Miklosich etc. verbul acesta e neutru, ca şi cel următor.
(9) *Ca o rază* de prisos.

	ѿкаа́ство, (:) ѿкаа́нїе:	тикжло́шїе: блжстжмжчю́не. неа҃жзо́нцере.
	ѿкаа́нный (-а́н-):	чѐ тикжло́. блжстжма́тз. ѿсжнди́тз (?).
	ѿкамена́ю:	҃врхтошезь ка пїа́тра.
4280 p.361	ѿклевета́нїе:	клевети́ре. | грхи́ре фжрж дерепта́те.
	ѿкрхмле́нїе:	҃дерепта́ре.
	ѿкрхсть, (1) зко́ло:	҃прежо́рь.
	ѿкрзже́нїе:	ѿколи́ре. ҃прежра́ре.
	ѿ҃лє, (2) а҃гь, а҃хь:	оу҃фь: гла́ де жа́ле: (3)
4285	ѿ҃лє	ха́й ха́й: кзва́нть де мира́ре.
	ѿ҃леденѣва́ю: (4)	҃целинезь.
	ѿ҃леденѣ҆вшам: (4)	чж ҃целени́тж.
	ѿ҃ледѣва́ю: (5)	҃гїе́ць.
	ѿмака́ю, ѿмочзю: (6)	҃тигь.
4290	ѿме́ты:	тжрхце. гзноа́е. (?)
	ѿпаса́юсм:	пжзе́ксз-мж.
p.362	ѿпасе́нїе:	кз дѣди́сь пжзи́ре. | са́з сокоти́ре кз дѣди́сзль.
	ѿпа́сно (-ѡ), пи́ло (-ѡ):	(кз) сокоти́цж кз дѣди́нсзль:
	ѿпа́сный:	чѐ сокоти́. чѐ ҃деверй (?).
4295	ѿпа́ство:	҃девержра́ре (?). сокоти́цж май кз дѣдинѣз. са́з пжзи́ре.
	ѿпа́шь, (:) зго́нь: (7)	коа́да.

(1) Berînda ѿ-.

(2) Cu inițială négră. Mardarie întâiŭ a vrut să facă un singur articul din aceste două; pe urmă, revenind, a scris pe ѿ҃лє a doua óră înainte și cam de-asupra luĭ ха́й celuĭ dintâiŭ.

(3) *Glas de jale* nu e în Berînda.

(4) Miklosich -ѧдин-.

(5) Miklosich -ѣ҆ж.

(6) Berînda -мо́-.

(7) Berînda ѿ-: з-.

ѿпечалѫюсѧ: (1)	ѧгрижéскѫ-мѫ.
ѿпечалѧю: (2)	ѧгрижéскъ. спѫимéзь (?).
ѿплазúвь:	хиклáнь (?).
4300 ѿплáзство:	мещерúшѫ кѫ хиклéнїе (?):
ѿплѫчéнїе (?):	хрѣцѫúре.
p.363 ѿправдáнїе: (3)	лѣцє. жѫдéць (?).
ѿплóть:	гáрдь.
ѿплѫвáю (-лє-):	скóпїю, лапѫ
4305 ѿправлéнїе:	дерептáре. томáлѫ.
ѿпрєдъклáю:	хотѫрѣскъ. ѧтокмéскъ (?).
ѿпровръзáю: (4)	рѫстóрнь:
ѿпрѣснóкъ (ѻ- пъíрѫ): (5)	ѧзúмѫ.
ѻрáло:	рáлицє. плѫгь.
4310 ѻрѫдїе: (6)	дикú.
ѻрѫженóсець: (7)	пѫтѫтóрю дє áмє.
ѻрѫжїе, (8)	ѧрмѫ.
ѻсвѣнь, (:) крóмѣ:	фжрѫ.
ѻсвѣнáюсѧ: (9)	сфїéскѫ-мѫ.
4315 ѻскврънáю: (10)	спѫрькь.
p.364 ѻскрѣдо: (11)	чокáнѫль.
ѻскѫдѣ: (12)	скѫзѫ. (13)
ѻскоминевáю: (14)	стрѫпезéскъ
ѻскрѣблáю: (15)	скрѫбéскъ.

(1) Cf. articulul următor.
(2) Miklosich 'affligere'. Cf. печалъ şi cele-lalte trei derivate.
(3) Acest articul în Berînda e după cele două următóre.
(4) Berînda -вєрз-.
(5) Miklosich -нѫкъ.
(6) Miklosich ѳрѫ-.
(7) Berînda pune numaĭ accentul al doilea.
(8) Miklosich ѳрѫ-.
(9) Cf. ѿс-.
(10) Berînda -нáю.
(11) Cetesce -дъ; Berînda -кóрдъ.
(12) Miklosich -скѫ-.
(13) *Scâzù* cu înţelesul de *a da înapoĭ, a sărăcì*.
(14) Miklosich -нѣ-.
(15) Berînda -корь.

4320 ѡскꙁдѣва́нїе: (1) скаждѣ́рє, лисі́рє.

ѡсла́ба: слаббі́рє. рѧпа́ѡ (?).

ѡ(с)лабле́нный: чє слаббі́.

ѡслабля́ю: слаббе́скъ. слобозе́скъ.

ѡславле́нїе: вѣ́стє (?).

4325 ѡслꙋша́нїе: кѧка́рє. неа́скꙋта́рє.

ѡснова́нїе, дємє́лїонь: темєлаїє. ѧчепѫтꙋра.

ѡснова́тель: зда́тель: зидито́рю. (2)

р.365 ѡснова́хъ: зі́дїю. (3)

ѡснова́ю: зидє́скъ. (3)

4330 ѡсо́бь: дєѡсе́бі.

ѡсо́бный: чє ѡсебі́ть.

ѡставле́нїе: ѣрта́рє. лѧса́рє.

ѡставля́ю: ла́сь. ѣ́рть.

ѡста́но: (4) рѧмѧші́цє.

4335 ѡстень: (5) бо́лдь. болдє́ць.

ѡсти: (ѡ- : мєта: пло́довє) пло́дꙋри (?): ѱ҃ к҃ г.

ѡстро́сть: а̂скꙋці́рє. рѧпезі́рє (?).

ѡстроꙋмїє: а̂скꙋці́рѣ ѧцелепчіо́ней.

ѡстѣкля́ю: о҃ꙋмбре́зь. (6)

4340 ѡсѫжда́ю: ѡсидє́скъ.

ѡсѫже́нїе: ѡсі́ндѫ.

р.366 ѡсѫжи́мый: чє пипѫ́.

ѡсѫза́нїе: пипѫ́рє.

ѡсѫза́ю: а̂ пипѫ́.

4345 ѡта́й: прє а̂скꙋ́нь.

ѡто́кь мо́рскїи: ѳстро́вь дє ма́рє.

ѡтра́ва: ѳтра́вѫ.

---

(1) Miklosich -скѫ-.

(2) Mai bine *întemeĭetorĭŭ*.

(3) Mai bine *întemeĭaĭŭ; întemeĭezĭ*.

(4) Miklosich -нѧкъ.

(5) Miklosich -кнѫ.

(6) Cele-lalte dicţionare pun întâĭŭ sensul *a încinge cu mur*.

	ѿтє́чєство (1); ѿ҃чьство:	мо́шїє.
	ѿтрє́бы: (2)	гѕноа́є. тѫрзѣ́це.
4350	ѿтро́кь:	кокѡ́ мл҃тєрь: ѕ҃і. а҃й. ѳєчѡ́.
	ѿтро́ча: (3)	копи митютє́ чє нѕ грѫ́щє.
	ѿтрочи́ще: (4)	кѫтжри́гь. ѕ҃. а҃й.
	ѿтѧгощаю:	ѧгрєѕє́зь.
p.367	ѿхабла́юсѧ: (5)	пжзє́скѕ-мж.
4355	ѿхѕжаю:	дєфа́имь.
	ѿхѕдѣ́нїє: (6)	микшѕра́рє.
	ѿхѕжє́нїє:	дєфжима́рє.
	ѿ чесо́мь;	дє чѣ: (;) ѧтрєба́рє. (7)
	ѿ чесѡ́мь: мнѡ́: (8)	дє чє (?).
4360	ѿчисти́лище:	кѕржци́рє. о҃та́рю.
	ѿц҃кщє́нїє:	кѕржци́рє.
	ѿц҃ь: (9)	до́и ѿки.
	ѿц҃кжє́нїє:	стржкѕра́рє.
	ѿша́єва́юсѧ: йлй, ѿшала́юсѧ: (10)	сфїє́скѕ-мж.
4365	ѿшала́нїє:	сфїи́рє. дєлѕга́рє.
	ѿши́бь; (11) (:) ѕпашь. (:) хвость.	коа́да.
	ѿцѕщаю:	ѧцєлє́гь (?). сѣ́мць.
	ѿцѕтй:	сицй. ѧцєл҃ксѧ.

(1) Miklosich -отьчьс-, Berînda ѿчтво.
(2) Miklosich -ѣкы.
(3) Miklosich -чѧ.
(4) Berînda ѿтро́чище şi -цѫ, Miklosich цѣ.
(5) Miklosich -лѧ-.
(6) Nu e în cele-lalte dicţionare.
(7) Berînda a pus cuvîntul corespunḑător acestuïa la mijloc.
(8) Scurtat din множественнаго числа adecă *de numĕrul îmmulţit.*
(9) Mardarie a scris jos acest articul uïtat.
(10) Forma fără в nu e în Miklosich.
(11) Berînda ѿ-.

p.368 *ѿбьи́маю ; ѿбьѣ́млю лѹ́зѕ: (1)

стрѣ́лгь. (2) а҃ѕѡ. + кѕлє вицѫ (3)

4370 *ѿбима́нїе:

кѕлѣ́цєрє дє вїе.

*ѿбо́нь по́ль: (4)

дє чѣ́м па́рѣ.

*ѿбоюдень: (5)

дє а҃мѫдо́аѡ пѫци́лє а҃скѕци́.

*ѿбоюдѕ: (6)

дє а҃мѫдо́аѡ пѫци́лє.

**ѿбновле́нїе:

сфеци́рѣ бесѣ́рєчїє. трѫносѣ́ла бесѣ́рєчїеи.

4375 *ѿса́нна:

мѫтѕи́рє чє́ю. са҃ѕ спѫсѣ́цє а҃кѕ:

*ѿсна́:

спси́то́рю (= спѫсито́рю): са҃ѕ спсє́нїе. мѫтѕи́рє, са҃ѕ мѫтѕи́, са҃ѕ пѫзито́рю. (7)

p.369 *ѿфель:

тѕ́рнь. са҃ѕ ѧтѕнєка́рє. | са҃ѕ ча́цѫ. (8)

*ѿфи́рь:

май прє дєсѕ́пра: ма҃ ѧна. (?)

Ц.

p.371 Ца́рь:

ѧпѫра́.

4380 ца́рє́тво: (9)

ѧпѫрѫ́цїє.

ца́рєтвѕю: (9)

ѧпѫрѫцє́скь.

цата: (10)

магѫ́рь кѕ ѿстє а҃кѕ ла но҃

коста́да:

---

(1) Berînda ѿбнма́ю, ѿбѣ́млю л-.

(2) Punctul nu trebuĭà.

(3) Aceste douĕ cuvinte sînt scrise cu andreaua, primul la începutul rînduluĭ al doilea, cel-lalt la sfîrşit, va să ḑică înainte şi după traducerea luĭ Mardarie.

(4) Miklosich обхонъпольнъ ulterior.

(5) Miklosich обоюдьнъ qui utrinque est, etc.

(6) Miklosich обоюдѹ; maĭ e odată şi în Berînda, dar acesta deosebesce puţin sensurile.

(7) Passor 'servavit'.

(8) Meylan *înălţare* saŭ *-ime*.

(9) Miklosich -рьс-.

(10) Miklosich цѧ-.

цр҃ко́вь: — вєсѣ́рєка. сѫбо́ ѳ҃кли҃сі҃а. (1) нѣ́мєлє вєсѣ́рєчі҃ѥн.

скиніа҃: — ѕ҃мбра́рю.

до́мь мл҃твы (=моли́твы): — ка́сє дє рѕгѫчѣ́нє.

ст҃оє (=свѧто́є) (2) лю́скоє: — сфєци́рѣ (?) ѡ҃мєннлѡ́.

ст҃аа (=свѧта́а): — чѧ҃ сфѧ́тѫ.

сє́ло. — са́ть. лѫка́.

скѣтѝло (свѧ-): — лѕминаре. гарѫ ѕлта́рю:

ст҃аа ст҃ы́і (= свѧта́а свѧтыі́хъ): — сфѫтаа сфє́цилѡ (3)

р.372 цєрвлѣ́нь, (:) чрквлѣ́нь: (4) — ро́шіѕ.

4385 цѣ́лба́, бы́лі҃є, (:) лѣка́рство. (5) — лєкѕи́рє.

цѣлє́ні҃є, (:) лѣчє́ні҃є, (:) і҃сцѣлє́ні҃є. (6) — видєка́рє.

цѣли́тель: (7) лѣка́. — видєкѫто́рю. доѳто́рь.

цѣлѡ́: лѣчѕ́: (.) і҃сцѣла́ю (: ѕздоровла́ю): — ви́дє.

цѣлова́ні҃є: — сѫрѕта́рє. ѧ҃трєба́рє дє сѫнѫта́тє. (8)

4390 цѣлѕ́ю: — сѫрѕ́. ѧ҃трє́бь дє сѫнѫта́тє. (9)

---

(1) Berînda dând terminul ѳкклисі҃а ca elinesc, Mardarie trebue să-l fi reprodus tot ca vorbă streină, însă a uĭtat să însemne acésta.

(2) De ce nu свѧтиѥ sanctuarium, ca în Miklosich?

(3) Cetesce *sfentelor*. *Sfântaa* e imitaţie a articulării slavice precedente, totuşi cf. Indicele s. v. *al, a,* No. 81; 94, 255, 1421; 223.

(4) In Berînda înaintea acestuĭ cuvînt e зрѣ, adecă *veḑĭ*. Miklosich etc. cu ц.

(5) Urméză vorba цѣлє́нiѥ ştérsă.

(6) In Berînda acest cuvînt e în acelaşĭ şir cu cele două precedente şi numaĭ următorul ѕ҃лѣчѣ, adecă traducerea luĭ, e în al doilea.

(7) De-asupra şi de-desuptul acestuĭ cuvînt sînt alte două scrise cu andreaua: primul póte să fie цвѣ, *floare*, al doilea цѣла (?).

(8) Maĭ bine *urare de s.*

(9) Maĭ bine *urez de s.*

цѣломѫдрїе: — мите ѧтрѣгѫ (?).

цѣломѫрый: — че ѧтре де мите (?).

цѣлъ: — ѧтрегъ.

p.373 цѣлость: — ѧтрєпире.

Ч.

4395 p.374 Чадо: (1) — фѫтълє.

частость: (2) — дєсїме.

чаю, (:) ѡжидаю: — ѧщенїть.

чаю вспрїати: — ѧщенїть ѧ лъѧ.

чанїе: (3) — ѧщепітаре.

4400 чародѣй: чарови: (4) — фхрѫмѫкѫторю.

чародѣанїе: (5) — фхрѫмекаре.

чароѡтравии: — ѡтрѫвитторю кѕ фарѫмечєлє.

чванєцъ: — клоѭдирю.

чрквенїца: — рѕшаца боала.

4405 чрквлѣнь; (6) чрквень: — рошїѕ.

чрквленый лъкъ, (:) цикълѫ. — чапа.

чрквь неѕсыпаемый: — вїѧмєлє ѧ че неѧдѕрми.

p.375 чрмный: — ѧ че мохорѫ.

чрнїчїѐ: — ѕ лемнь ѧ че кїамѫ фрѫгарю.

дѕдь. (7)

4410 чрпало, почрпало: — мескѫтоаре. почрпалѫ. ва рѫ.

чрпчїй, (:) почашїй: (,) чашникъ — мескѫторю: пѫхарникъ.

чрктогъ, лоница: (8) — челарь кѫмарѫ.

---

(1) Miklosich чѫ-; în Berînda чадо e considerat ca nominativ, cum dovedesc şi vorbele сынъ etc., prin carî îl traduce.

(2) Miklosich чѫ-.

(3) Berînda чаа-.

(4) Berînda -ѣй: -ии-.

(5) Berînda -кѫ-.

(6) Miklosich -лєнь; e substantiv ca şi următorul чрквень.

(7) Miklosich etc. traduc cu pl.

(8) Berînda -ик-.

	+ черепина. (1)	скwкѫ
	+ чено (2)	ѕстwрw
4415	чествѕю : (3)	ѕрéзь (?).
	чéстность : (4)	чистѝй (l. -тѣ).
	чéстный : (3)	че чистúть.
	чесò :	дє чѐ (şi *al căruĭ*).
	чесó (-ѡ) радѝ :	пеѝтрѕ чѐ.
4420	чéтà :	чáтѫ. плѣкь.
p.376	четврѣтовлáстникь :	кáрєле | цúнє пáтрѕ цѫ сáѕ пáтрѕ дóнїи. (?)
	чешмà (:) лѣска : (5)	сóлзи. (6)
	чúнь :	рѫ́ндь. токмáлѫ. (7)
	чúнѫ :	прє рѫ́ндь.
4425	чúсмѫ, чúсло. (:) лúвà :	нѣмѫ
	чистúтєство :	кѕрѫ́цїє, прєѡ̑цїє.
	чúстый :	че кѕрáть.
	**чистотà :	кѕрѫ́цїє ѧтрѣ́гѫ. че нѕ є кѕ зѕтѫ ѧ пѫкáтє.
	**чищéнїе :	кѕрѫцїре дѕпѫ покѫ́нцѫ.
4430	читáтє :	четитóрю : четéць.
	члѣнóвный : (8)	(дє) мѫсà.
	члѣный : (9)	мѫдѕлáрє. ѧкїетѣрилє ѡ̑áселwр
p.377	чпá : (10)	тáшкѫ. позинáрю.

(1) Cu andreaua jos; Miklosich чрѣпина.
(2) Cu andreaua jos pe pagina precedentă; Miklosich чеснzкѫ.
(3) Miklosich чьс-.
(4) Miklosich n'are.
(5) Berînda лѣскà рыкмл.
(6) Berînda, Miklosich etc. sing.
(7) Se vede că în înţeles de *întocmire*.
(8) Berînda члє-; Berînda şi Miklosich aŭ şi чрє-.
(9) Berînda fără ѝ, care nicĭ nu trebue.
(10) Miklosich чьп-.

	чрѣковьѣ҃дѣнїе, (1) йлй	десѧ҃чер҃ пѫтечелꙋ҃ .ѧ мѫка҃ре.
	чрѣвокѣсїе:	сѧ҃ .ѧдрѫчйр҃ пѫтечелꙋ҃й:
		а҃ча҃ста .ѧтѫ҃ю йа҃тимѫ҃ трꙋ-
		пꙋ(лꙋ)й.
		йстѫ҃. а҃ в҃: кꙋ҃вїѧ:
		а҃ г҃: ѭвир҃ дє а҃рцйнть.
		а҃ д҃: мѫ҃нїѧ: сѧ҃ ѭцймѣ.
		а҃ чичѣ: скрѫ҃ба, сѧ҃ грйжѣ.
		а҃ ѕ҃: мѫ҃жйр҃ѣ, стрть дшй (=страстѣ дꙋ҃ши).
		а҃ з҃: мѫ҃нїѧ (l. мѫрїѧ) дешѫ҃тѫ. сѧ҃ трꙋ҃фа.
4435	чр҃кжѣ҃нїе. (2) ꙁчр҃кжѣ҃нїе:	ѕепѫ.
	чрѣ҃зь:	прєстє.
	чрѣ҃зь (2) ѣнаго:	кꙋ҃ а҃чѣ҃ла. прєстє а҃чѣ҃ла.
	чрѣ҃зь (2) ѣны, чрѣ҃зь ѣнѣ҃	кꙋ҃ а҃чѣ҃ѫ прєстє а҃чѣ҃ѫ.
p.378	чрѣ҃ѕ҃ нєю: (,) нѭ: (3)	пєтрꙋ҃ а҃чѣ҃ѫ: прєстє а҃чѣ҃ѫ.
4440	чрѣ҃зь вѫсѣ҃ жйтїю: (4)	прєстє (mаї bine .ѧ) тоа҃тѫ вїа҃ца.
	чрѣ҃сла:	милокꙋ҃зь.
	чрѣ҃сло: (,) (5) лѫ҃двїѧ:	шалѣ҃лє.
	чтѡ (чтѣ); (6)	чѣ;
	чѭ҃вство: (7)	сицйре .ѧцелꙋ҃цере.
4445	чѭ҃вствнѣ: (8)	а҃ѫ҃ве: симцй.

(1) Berînda чрєковкѫ-.

(2) Berînda чрє- şi чрѣ-.

(3) Berînda чрѣ҃ѕ҃ нѭ, нѣю, тоа҃ ѧ҃ѧн: прѣ҃ѕ҃ нѭ, unde socot că ar fi trebuit să se puie cele două puncte de la sfîrşit în locul virguleĭ întâia. Ast-fel traducerea ar fi: *cu aceaĭa, pentru aceaĭa, preste aceaĭa.*

(4) Berînda ч- всѣ жйтїе, cum e maĭ bine.

(5) Cele-lalte dicţionarе n'aŭ.

(6) Miklosich чкто.

(7) Miklosich чоувьс-.

(8) Berînda чѕвствѣнаѫ, -ѣ: Miklosich чоувьствьнѣ.

чѫ́жь:	стрелѝнь.
частинѫ (чѫ-):	десѝшь.
чѫ́шь (чѫ-):	пѫдѫ́ре дѣ́сѧ.

III.

p.380 Шатáнїе: (1)	зборѫ́ре. рѫкнѝре. мѫрмѫѝре.
4450 шатáшасѧ: (1)	зборáрѫ-се (nu зборѫ- ?)
шепóтникь:	шопѝтитóрю. мѫзакѝрь.
шéствїе: (2)	ѯблáре.
шéствю: (2)	ѯблѧ́ мéдгь.
шéстиждьı: (3)	де шáсе ѿри.
4455 шóлкь. (4) (:) ѣдбáбь: (5)	мѫтáсе.
широ́та: (6)	лѫцѝме.
**шѝпóкь: (7)	традафѝй.
шѝпокь:	поáмѫ коáптѫ. (8)
шлéмь: (9)	кóнѣь: мисѣ́ка.
4460 штанба (-нба): (10)	печѣ́те. типáрю.
шѫѧ: (11) лѣвáѧ: (12)	стѫ́нгà.
шѣ́мень:	мамѣ́рь кѣ́сель бѣ́.
p.381 шѣ́ть:	ѯшелѫтóрю. (?) (13)
шѫбракѐ: (14)	спáрть. (?)

(1) Miklosich шѧ-.
(2) Miklosich шкс-.
(3) Berînda -ти́-.
(4) Miklosich ше-.
(5) Berînda -ка́-.
(6) Berînda -à.
(7) Mardarie a scris jos acest articul uĭtat.
(8) In Berînda шѝпокь e numaĭ odată. Sensul de *poamă coaptă* nu se vede în cele-lalte dicționare. Cf. Lexiconul luĭ Michaĭ din 1672, care ḑice: «ĭaste un felĭŭ de meare pline de sămburi. zicŭ uniĭ trandafir».
(9) Miklosich шлк-.
(10) Cuvîntul acesta nu e în Miklosich etc.
(11) Berînda шѣ́-, Miklosich шоуша.
(12) Berînda лѣвѧ.
(13) Miklosich etc. 'glumeț'.
(14) Berînda pune acest cuvînt în acelaşĭ rînd cu шѣ́ть, spre a-l explică.

4465 шѕтóвнаа (-ѧ):
+ шѕмáцѝ,

фѫкѫтоáрє дє бѕкѕрїе: (1)
сѕнєт (l. *răsunătorĭŭ, vuitorĭŭ*),

Щ.

p.382 Щáïство: (2)

щáïства:

щадúмый: (3)

4470 щади (3) нá:

щадѣнїє: (3)

щáждѕ (3) (-ѕ̀):

щедрóта, (4) млрдїє (= милосéрдїє saŭ -éрдїє):

щедрѕ̀, о᷆щедрáю:

4475 щéдрь.

щúть: (6)

щúïцы: (7)

p.383 щѕ́кь, шѕ́мь:

щѕ́рь:
йдéже зефúрь дышє
тáмо й̂ щѕ́рове поіó:

лѣнє. ѕрѫчюнє. трѕфѫ. невѕнїє. (?)
лѕ́крѕ кѕ трѕ́фѫ. стрикáт. (?)
чє крѕцá чє пѫзú.
крѕцáзє прє нóи. гриżáщє-сє дє нóи.
крѕцáрє.
крѕ́ць.
милѫ дєла йнимѫ.
милѕ̂ескь. (5)
ѣфтúнь. ѧдѕрѫтóрю.
пáвецѫ. скѕ́ть.
клѣщє.
сѕ́нєть. (8)
грїєрь: стѕ́рзь (?),
о᷆ндє â᷆встрѕ сѕ́флѫ âколó ши
грїéрїи кѫ̑тѫ. (9)

Ю.

4480 p.384 Ю᷆ (sl. ѭ)

ю᷆гь:

прє дѫ̑нса:
кзѝнтѕ деспрє âмїáзезь. сáѕ пáрть деспрє âмїáзезь.

(1) Miklosich 'nugax'; în Tril. şi Ac. nu e.
(2) Berînda şi щáв-.
(3) Miklosich штѫд-.
(4) Berînda -à.
(5) Cu sens de *mĭ-e milă*, cf. *Lexiconum Budanum* s. v., 1.
(6) Berînda îl pune după articulul următor.
(7) Miklosich штивьць m. pl. (?) forceps trigl. цинцн ber.
(8) Miklosich 'strepitus' (sgomot).
(9) Acéstă frasă nu e în Berînda.

ѭдо́лъ: (1)	ва́лє.
ѭза (Mikl. жза):	легжтъ́рж.
ѭне́цъ (ѯ-):	жъ́нкъ.
4485 ѯница (-и́-):	вицѣ́ ка дє трє̑ а̂н̑.
ѭнота̀:	ти́нжрж. кокоа́нж. (?) (2)
ѭно́тка: (3)	тинерѣ́.
ѭно́сть: (3)	тинерѣ́цє.
ѭно́стный: (3)	чє ти́нжрь.
4490 ѭно́ша:	тинж̂ кѫтжри́ ка дє ѯ̂ дє а̂ни воини́къ.
ѯный:	чє ти́нжрь.
ѭно́шєскый: (4)	врхто́ воиничѣ́цє.
p.385 ѭро́дъ (ѯ-): (5)	нєбъ́нь.
ѭроди́вый: (5)	чє нєбъ́нь.
4495 ѭро́ство: (5)	нєбънїє.
ѭроствъ́ю: (5)	нєбънє́скъ.
ѯже: (6)	прє ка́рє.

Ꙗ.

p.386 Ꙗ: (7)	прє дж̑ншїи, са̑ ка́рѣ.
ꙗвѣ:	а̂ꙗвє, а̂дєвжра́.
4500 ꙗвлє́нїє:	а̂ви́рє.
ꙗвлю́:	а̂вє́скъ. а̂ржж̑.
ꙗвле́нно (-w):	цїи̑ ꙗстє. а̂чѣ́м ꙗстє.
ꙗвєствно: (8)	а̂ꙗвє. кїа́ржж̑.

(1) Berînda ѯ-, Miklosich жд-.

(2) Cuvîntul slavic fiind masculin, ar trebuì şi cel românesc să fie tot aşà.

(3) Berînda ѯ-.

(4) Berînda -ки, Miklosich -шьскы juveniliter.

(5) Miklosich жр-.

(6) Berînda pune vorba acésta în acelaşĭ rînd cu ѯ de la început.

(7) Acusativul pl. masc. vslavic e ѩ.

(8) Berînda ꙗвєствнw.

ѣвлю́сѧ:	ѣвéскѕ-мѫ.
4505 ѣдь: (1)	вени́нѕ пѕртѫтóрю дє моáтє.
ѣдь:	мѫнкáрє.
ѣдри́ло кораѣелное (-бé-):	вѣ́трила кораѣїей.
ѣже:	кáрѣ: ж: (2) кáреи (?): срє. (3)
ѣждéнїе:	ѩкѧлекáрє. (4)
4510 ѣзвà:	рáнѫ.
ѣзви́на:	выéзѕина.
ѣзваю:	рѫнéскь.
р.387 ѣзы́кь: (5)	нѫрó пѫгѫнéскь.
ѣзы́чникь: (5)	пѫгѫнь.
4515 ѣзѧ:	боáлѫ.
ѣко (-ѡ):	кѫ, ѩтрѕ чѣ, петрѕ ѣчéла. (?)
ѣко (-ѡ):	петрѕ кѫ. дєрєпть ѣчѣѧ. (?)
ѣкóкаѧ, (6) єли́ка:	кѫть (?).
ѣвлѧсѧ: (7)	сє ѣрѫтѫ.
4520 ѣри́на:	лѫна. мицелє.
ѣри́га:	зєблѫѕ. (8)
ѣрь:	ѽтє. ѩчи́нсь.
ѣрови́дный:	чє кѕ ки́ мѫнїѽ.
ѣрости́вый:	чє ѥнимѽ (l. мѫнїѽ).
4525 ѣрости́вь:	ѩчи́нсь кѕ мѫнїє.
ѣрѕ́сѧ:	ѩчи́нзѕ-мѫ кѕ мѫнїє. ѩгѫнфѕ-мѫ (?).
ѻ.388 ѣро́сть:	ѽци́мє. ѕрцїє: мѫнїє.
ѣро́сть (9) и́ рѧвéнїє (10)	ѩчидєрѣ мѫнїєи ши пи́ма ѩ-

(1) Miklosich etc. ѩдѫ. Berînda a scris jos acest articul uĭtat.
(2) Scurtat din жéнскаго рода, *de genul feminin.*
(3) Scurtat din срéдняго рода, *de genul neutru.*
(4) Cetesce *călărire.*
(5) Miklosich ѩз-.
(6) Miklosich ѩкъ şi ѩковъ qualis.
(7) Berînda ѣлѧсѧ.
(8) Cf. врѣтище.
(9) Berînda nu pune accent pe ѻ.
(10) Berînda рв-.

	ѕмалáю дн҃и, и̂ прѣ́же врѣ-	микшѣрѣ́зе ѕи́лезе. ши найтѣ
	мéне (1) печа стáро (=ста-	дє врѣ́мє гри́же ши бѫтрѫ-
	ро) и̂ (2) наводи́: (3)	нѣ́це а̂дѕчє.
	и̂сно́стъ: (4)	кїѫръ. сѫни́.
	и̂ти: (5)	а̂при́идє.
4530	ѫ̃хъ: (5)	при́и̂шь. лѕа́ю.
	ѫ̃шка: (5)	при́и̂серѫ. лѕа́рѫ.
	ѫ̃тра: (6)	рѫни́ки.
	и̂ча́йцє.	клои̂ди́рю (?).
	и̂цєръ:	са́бїе а̂скѫци́тѫ дє а̂мѫдоа́ѡ
		пѫци́ле. ца́па. (?)
4535	+ ѫ̃йца (7)	ѿѕлъ (l. *oaole*)
p.389	+ ѫ̃сно (8)	(curat, lămurit, pe faţă).
	+ ѫ̃тисѫ:	съ не а̂пѕкѫ

A.

p.390	а̂зыкъ: (9)	ли́ба. дн.ѧ гѕрѫ.
	"а̂цéръ: (10)	шопрѫлá: лєѱі: ѫ̃і.

Ф.

4540	*Фáѵсть, (11) прѣзóрство:	небѫгáрє ѧ са́мѫ. (?)
p.391	*фалки́дїи, зáко:	лѣ́цє. (?)

(1) Berînda прé- крé-.

(2) Mardarie a vrut să adaugă и̂ înainte de стáрость, însă l-a pus în urmă.

(3) Berînda -кó-.

(4) Cuvîntul este substantiv.

(5) Miklosich ѫ-.

(6) E plural.

(7) E pluralul luĭ ѫ̃йце saŭ -цо.

(8) Miklosich ѫсьно clare.

(9) Miklosich ѫзыкъ.

(10) Miklosich ѫштерѫ.

(11) Berînda şi фáк-.

*фарéсь : ѧпѫцѣáлѫ.

*фарїсѣ́й : чє ѧпѫци́ть

*фармакéй: фѫмѫкѫтóрю. дєскѫтѫтóрю.

4545 *фармаколи́тріє : дє(з)лєгѫтéрѫ дєзлєгѫтоáрє.

*фєвро́нїа : (1) ѵ кѕ хилєшѕгь кѕпѫрáтѫ. (?)

*фелѡ́ : сфі́та.

*филарχи́сь : ѭбй́ дє дóмнь. (?) (2)

*фи́скь : вистїéрїѫ ѡ́мениламѡ́.

4550 *фи́сть : дє чи́стє (,) кѣ́сель (,) лѕминá.

p.392 *фїáла : кáцїѫ. (3)

*филимѡ́ : (4) ѭби́ть.

*филі́ппь : дє кáи ѭбитóрю.

*филогѡ́ : (5) дє пѫри́ци (?) ѭбитóрю.

4555 *филомéла : (4) привєгитоáрє.

*филѡдéй : (4) прїáти лѕ̄ дⷣмнєзéѕ. ѭбитóрю дє дѕмнєзéѕ. дє дѕмнєзéѕ ѭби́ть. сє. ѕ̄ї. а҃і. (6) к҃д҃.

*филосóфїа : (4) ѭби́рє дє целєчю́нє.

*филосóфь : (4) ѭбитóрю дє целєчю́нє.

*филорóмь : (4) дє римлáны ѭбитóрю.

4560 *филоѯé : (4) дє стрєи́ни ѭбитóрю.

*филѕмé : (7) ✝ ѭби́ть.

p.393 *флавїáнь, л : (8) чє кѕ пéрїй гáвєни

---

(1) л din є.

(2) Cetesce *iubitorĭĭ de domnĭ* saŭ *de putere.*

(3) Miklosich филлн şi -лъ, gr. φιάλη, poculum.

(4) Berînda фі-.

(5) Berînda филого-; *Calendarul chreştinesc,* Kiev 1875, 'iubitorĭú de naştere', maĭ bine 'í. de progenitură' ca C. Alexandre.

(6) Cetesce і ca în Berînda, adecă *Ianuarie.*

(7) Berînda филѕ́-.

(8) Adecă *latinesc.*

*флéвы: вы́нелє.

*флю́рь (-ѡ-): ·ѧ̂флѫри́ть.

4565 *фа́рось: (1) пѫрєчє. сѧ́ цинѭа́рю. сѧ́ плодѫ̂ молїнлѫ̂. (?)

*фю́ка: слжвй́ (?).

*фю́тїй: лѫмина́. сѧ́ дє фѫ̂лцє лѫмина́. сѧ́ лѫмина́рє. (?)

Ѱ.

p. 394 *Ѱѧ̃шмь (= ѱало́мь): кѫнтє́кь.

*ѱалтїрь (-и́-): мєтѣ. ·ѧ̂целєпчю́нє ѧ̂дєвжра́тж. ·ѧ̂дрѫзнѣа́лж. кѫнта́рє. (?)

Ѵ.

4570 p. 395 *Ѵ̂акїи́дь: (2) пїа́трж дє мѫ́ пре́ць.

*ѵ̂дро́хоось: тѫнжто́рю дє ѧ̂пж.

*ѵ̂пако́и. (3) послѫша́нїє: ѧ̂скѫла́тарє.

*ѵ̂па́тїй: дєстои́ни: мај ма́рє жѫдєкжто́рю.

ѥли́нїи ѵ̂ па́ты кїєма. прє ·ѧ̂пѫра́цїи чѣ̄ ма́ри. (?)

*ѵ̂ссо́пь: (4) ѡ̂ ѧ̂рбжь ка́рѣ жи́довїи ѡ̂ мѫж ·ѧ̂ сьи́цє дє сѫ стро́пїж ши сє кѫрѫцїж:

---

(1) ѧ din ѳ.

(2) Cetesce -нѫ- ca în Berînda.

(3) Berînda -ѝ.

(4) Berînda -ѡ-. Numĕrul de ordine 4574 al acestuĭ ultim articul, ca şi al tuturor celor 876 dinaintea luĭ, e maĭ mic cu o unitate decât cel adevĕrat, fiind-că am repeţit din greşélă No. 3698. Aşà dar lexiconul cuprinde 4575 de articule, cum am maĭ spus-o la p. 13.

p.397 Сїй лѣ҃ѵикѡ́ їєпи́са мнѡ́гогр҃нїи | мо́на мадарїє писа́. сѫ повелѣ́нїє | и сѫ блаве́нїе (= благослове́нїє), ѿ҃ца (= ѿ҃тца) на-
шєго кѵ сте́фа | їгу́ме ѿ сѳ҃тла (= свѧта́а) монасти ко́зїи їдѣ́
(= їдѣ́же) | є (= е҃сть) хра́ сѳ҃тла (свѧта́а) трце (= тро́ице).
вѫ дн҃и бл҃гочсти́ | ваго (= благочестиваго) и хр҃толю́биваго
(= христо-) їѡ мадеи́ | вѫсхра́бѫ великаго воево́да. и при | дн҃и
а҃рхіепкпь (= -епи́скопь) и митроли́ кѵ | стефа. вѫсє зе́мли
оу҃гровлахїи́|ской. вѫ лѣ́то, ,ѕ҃р҃н҃ѕ. и сѫвръши (= -исѧ)| вѫ мцѣ
(= мѣсѧцѣ) ма́ к҃в дн҃ы: (1)

(1) Acéstă notă finală a luĭ Mardarie e scrisă în 11 rînduri, pe carĭ le-am despărţit prin câte o liniuţă verticală. Se află tradusă la p. 3, adecă în întroducere. Veḑĭ facsimilele eĭ la urmă.

PARTEA III.

INDICELE

CUVINTELOR ROMÂNESCI.

Scurtările şi modul de transcriere sînt la începutul cărţii.

INSEMNARE.

Cuvintele din parentese cu semnul + saŭ, pentru enclitice, cu - urméză celuĭ dinainte; dacă ele n'aŭ nicĭ un semn, preced. Steluța, pusă în urma unuĭ numĕr, însemnéză că vorba e adausă maĭ târdiŭ. Cuvintele orĭ numerele lor s'aŭ închis între [ ], când vorbele respective sînt adause de noĭ. Litera *n* însemnéză notă. Numerele arată articulele, nu paginele. Intâĭul cuvînt al fie-cărĭĭ familiĭ — afară de unele forme secundare, urmate de *v.*— s'a tipărit cu litere rărite. Asemenea s'aŭ rărit și compusele. S'a pus steluță înaintea câtor-vă vorbe simple, presupuse că aŭ existat odinióră.

a a

A.

a, *literă* 2316.

a, *particulă enclitică, ce se aninĕ la demonstrative, la casurile oblice ale interogativ-relativelor, ale unor indefinite și numerale:* acela, acelaș, cărúĭa *etc.*

Etimologia: adv. lat. hāc.

a, *prep.* (+mente *saŭ* minte) 617, 618, 1209, 2208, 2270, 2471, 2788, 2940; (de) (+ dereapta) 1946; (+ tot, doao, mulți), *urmate de substantive și exprimând idea de posesie a numeluĭ precedent nearticulat* 419, 1425, 2273; *(+ inf. scurtat)* 223, 238 bis, 418, 549 bis, 609, 658, 710, (de) 794 bis, 1157 bis, 1185, 1235, 1525, 1566, 1705, 1732 bis, 1734, 1765, 1895 bis, 1918, 1928 bis, 1950, 1962, 1964, 2018, 2053, 2184, 2241, 2324, 2342 bis, 2374 bis, 2391 bis, [2409], 2505, 2603, [2652 n], 2708, 2724, 2822, 3076, 3126, 3626, 3878, 3880 bis, 3889, 3890, 3895 bis, 3971, 4102, [4317 n] bis, [4339 n], 4344, 4398; (+ *inf. întreg articulat:* 'înblarea') 223.

Compară abâturâ (-se), abĭâ, acoperire, ad-aog, ad-ăncŭ, ad-ăpost *saŭ* a-dăpost, aduc, ad-unare, adurmì, afarâ, aflu, afundŭ, ajungŭ, ajut, aiave, alergŭ, ameastecŭ, amelinţare, amĭazăzi, apârare, apestire, apoi, aprinde, aproape, apus, arătŭ, ar-măsarĭŭ, aseamenea, astupare, asuprâ, așternutŭ, atingere, a-tocma, atuncea: *tóte compuse cu* a *saŭ* ad, *chĭar și cele slavice* (aiave și a-tocma).

Etimologia: lat. ad.— Cf. și înc-ă.

a, *prep. din lat. ab, numaĭ în compusul* înainte, nainte = *lat.* **in-ab-ante. Cf.* ascunzŭ = *lat. abscondo.*

Adaug 'asfințesc', care trebue să vie din lat. absentiare cu conjugarea schimbată, cu b *căḑut și cu un* f *introdus prin înrîurirea slaviculuĭ* sfînt.

[abatere] 652 n; abaterea 3500.

abâtură (-se) 3931.

abĭa (de) 978, 979; abĭĭa (de) 962.

acel 576, 3292; acela 3204*, 3704, 3816, 3862, 4437 bis; — aceĭ 3736; aceĭa 4263, 4438 bis; — acĭa 3806; aceaĭa 3707, 3710, [3862], 3865, 4263, 4439, 4502; (derept) [3815], 3817, 4517; — aceĭĭa, *dativ* 973. *Cf.* acelaș.

Observ că forma exactă a genitiv-dativuluĭ sing. feminin, este 'aceĭĭa' *de maĭ sus, nu* aceĭa, *cum din greșélă s'a tipărit în Studiĭ, p. 83.*

acelaș 4516.

acestŭ 3214; acesta 3199, 3212, 3213, 3624, 3699; (pre) 3191; — aceștea, *pl. masc.* 3203; — acĭastâ 3747; acĭasta 4434; — aceștĭi, *genitiv sing. fem.*, 446, 1053, 1195; — aceastea 3215*. *Cf.* cĭastâ *și* astâdzi.

Forma archaică a genitiv-dativuluĭ sing. fem. 'aceștiĭ', *n'am semnalat-o în partea întâĭa, p. 83. Aḑĭ în locu-ĭ se ḑice* acesteĭ.

acĭa, *adv. de timp,* (de) 1597, 2086, 3292; — acĭi (de) 2893; acĭĭa (de) 2891, 2892, 3699, 3707. *Cf.* acĭiașĭ, deci.

aciĭașĭ, *adv.* 4.

acmu 45, 2182, 2635, 3478, 3919; — acum 2006, 4375, 4382. Cf. cum.

acolo 3806, 4479.

acoperemânt 1578.

acoperire 2765.

acoperiș 145, 1166; acoperișŭ 1603, 2449.

acoperit 2825.

acru 1458.

acum, *v.* acmu.

Adam 793, 1565.

adamantŭ 32.

adaog 1966; adaogu (-mâ) 2767; — adaose, *perf. ind.* 2776; — adaoge (a) 2724.

adaogere 1436, 2775.

adaos, *subst.* 1962, 2740, 2774. *Derivat* adâosetorĭŭ.

adăncâtura 707, 2921.

adâncŭ 708; adâncŭ 3846.

adâosetorĭŭ 1963.

adâpost 3735.

adăpostire 842, 2805.

adecâ 3861, 3919.

Etimologia: vĭde-eccu(m), cu v *căḑut ca în ĭarâ, orĭ, cu* e *inițial din* ĭ *întâĭŭ neîntonat prefăcut în* a, *ca la acest. In monumentele maĭ vechĭ* adecâ *însemnéză écă.*

adevârare 1257, [1258], 1268, 4295.

adevârŭ, *adv.* 3863.

Etimologia: lat. ĭd-est-verum, *cu* e *din* ĭ *inițial neaccentuat prefăcut în* a.

adeverez 3881; adeverezu 1259; adeverezŭ 1377, 3875; adeverezu (-mâ) 1260, 1269; — adeverĕreazâ 1344; — adevârat (-am) 1261; — adevarà (a) (*l.* a adevărà) 3880; — adevărat 972; adevârat 69, 564, 572, 972, 1021, 1258, 1262, 1263, 1264, 1358, 1375, 1440, 2191, 2755, 3117, 3213, 3478, 4499; adevăratŭ 667; adevâratŭ 658, 1385, 1386, 3116, 3715; — adevăratâ 3479; adevâratâ 1268, 4569; — adevârate 1759. Cf. adeverit, neadevârat.

adevericĭune [3116 n], 3480; adevericĭunea 1374

adeverit 1376, 4294; adeveritŭ, *adj.* 3717; *adv.* 3716. *Cf.* adevărat.

adinsŭ (de) 468, 580; (cu de) 1401; adinsul (de) 1003; (cu de) 4292, 4295; adinsulŭ (cu de) 426, 2771, 4293.

aduc (+ a minte) 618, 2270, 2940; — aduce 3868, 4527.

aducere 2208, 2784; — aduce[re] (+ a minte) 2471; aducere (+ a minte) 617, 1219, 2788.

adunare 4031.
adurmì (vor) 2532. *Cf.* dormŭ, neadurmire *etc.*
aerŭ 530.
afarâ 443, 444, 445, 446, 447, 469, 558, 3179, 4263; (din) 1586.
aflare 2785, 4235, 4237. *Cf.* înflu, fluerŭ, suflu *etc.*
aflâtor 4236.
aflu 4233; aflu (-mâ) 4234.
afundare 2393.
afundŭ, *adj.* 3845.
afundŭ, *verb* 2558, 2559; afundu (-mâ) 3887; — afundaĭu [-mâ] 3888.
[**agat**] 2257 n.
agru 318; agrul 2179.
aguride, *sing.* 2278.
aĭurea 903, 2247.
Etimologia: lat. aliubi, cu un r *introdus după* b, *ca în săhastru, şi cu* b *schimbat în* u *ca în faur.*
ajunare 528.
ajunătorĭŭ 529. *Cf.* neajunare.
ajungŭ 875, 2538, 3991;—ajunge 850; (mĭ) 2190; (-ţĭ) 851;—ajunse, *perf. ind.* 592;—ajunsŭ 2056; (de) 4108. *Cf.* neajungere *etc.*
ajut 3568, 3906; ajutŭ 1183, 2548.
ajutare 2640.
ajutătorĭŭ 39, 63, 2639, 3354, 3569; — ajutâtoare (tare) 2252.
ajutorezŭ 3355.
ajutorĭŭ 62, 2473, 2553, 3567, 3990; ajutorĭul 1001; ajutorĭulŭ 35.
ai, *subst., v.* anŭ.
aiave 1302, 4445, 4499, 4503. *Cf.* ivescŭ *etc.*
aici 1164, 1165; aicĭa 4147.
al, *preces de subst. articulat şi urmat de genitiv* 81; — *nepreces de subst. etc. articulate şi urmat de genitiv* 117, 493, 685 *(de patru orĭ)*, 957, 958, [959], 2567, 3167, [3789 n], 4032; — *înaintea unuĭ posesiv*, 378, [3134 n];—*înaintea unuĭ numeral ord.* 902, 3666, 3785, 3791;—alŭ, *urmat de genitiv* 446, [3634];—ai, *înaintea unuĭ posesiv* 2028;
a, *preces de subst. articulat şi urmat de genitiv* 94, 255, 1421; — *preces de un adv. articulat, întrebuinţat ca prep.* 223;—*preces de subst. masc.* 1565; — *nepreces de alt cuvînt* 1053;—*nepreces de subst. articulat şi urmat de genitiv* 223, 786 bis, [1219], [2584 n], 3168, 3169, 3170, 3256, 3847, 4055; — *înaintea numeral. ord.* 403, 498, 4434 *(de 6 orĭ)*. *Cf.* el.
Etimologia: illum—elu—el, cu e *prefăcut în* a *ca în tóte silabele iniţiale neaccentuate; căcĭ ca articul nu are ton.*
alăute 781, 782.
albastrâ 3205.
albescŭ, *sing.* 3874.
albie 817.
aleagere (mai) 1294, 1305, 2667.
aleg 1237; — ales 106, 1675, 1993, 3198; alesŭ 1240, 1292, 1295, 1292, 1295, 1296, 1304. *Cf.* culeagere, înţeleagere *etc.*
alergare 1082, 3079, 3393, 4030.
alergâtorĭŭ 3080. *Cf.* nainte-alergâtorĭŭ.
alergŭ 2816, 3081, 3373, 3721, 4239; alergu (-mâ) 3394; — aleaargâ 1434; — alergâ (-voĭŭ) 2554.
Alexandrĭeĭ 2273.
alifie 2328.
alt 66; altŭ 903, 1324, 1332, 1333, 1334; altul 613, 902, 2276, 2499, 3588, 3595; altulŭ 901, 2024, 2894, 3170; — altuĭa 96, 900, 4112; —alţi 2580; alţĭi 1095; alţĭi 754;—altâ 65 bis, 1334.
altoae 2793.
aluat 144.
[**alusie**] 652 n.
am 508, 848, 2304, 2664, 2667, [2667]; amu (-ţi) 211; amŭ 1310, 1320, 2939, 3989;
are 1288, 1311, 1321, 1640, 1674, 3170, 3413, 3625;

au, *pl.* 1918; (-mâ greu) 1322;
aveà (-va) 2840;
aibi, *imperat.* 1808;
avutŭ 1316; —
am, *auxiliar + participiŭ perf.* 2013, 2631;
-ai 2828 bis;
au, *sing.* 366, 1143, 1929, 2032, 2223, 2433 bis, 2542, 4645, 2649 bis, 2670, 2811, 2854, 2858, 3482, 3597, 3625, 4196;
-au, *sing.* 1935 bis, 2553;
-am, *pl.* 1261.
Din aceeaşi rădăcină: aveare, avuţie.

Formele auxiliare ară, are, *carĭ intră în compunerea optativuluĭ, nu s'aŭ înşirat aicĭ, fiind-că ele aŭ altă origine, anume *volat, pers. a treĭa a conjunctivuluĭ pres. popular de la verbul latinesc volo. Cf. Al. Philippide, Istoria limbiĭ române, pp. 69, 70, combinată întru cât-và cu studiul despre formarea aceluĭ mod în Anuarul al treilea al seminaruluĭ pentru limba română din Lipsca de Weigand.*

amarŭ, *subst.* 736, 739, 740; *subst., luat ca interjecţie,* 4012. *Derivate:* amărâcĭune, amârăscu (-mâ).
amândoao 4189, 4221, 4222, 4372, 4373, 4534.
amărâcĭune 378; — amărâcĭunei 685.
amârăscu (-mâ) 2465; — amârâ 2349.
amestecŭ 3019; — amestecat 1058. *Maĭ jos* amestecare.
amelinţare 1959; amerinţare 1764.
amelinţŭ 542; amerinţŭ 2466.
amestecare 3308, 3654. *Cf.* neamestecat.
amĭazăzi 31; amĭazezi 2323; amĭazezŭ 4481 bis. *Cf.* mĭazânoapte, mijlocŭ.
amu, *conjuncţie* 12, 13, 310, 3861.
Anghelŭ 885.
Anthina 44.
anţerţŭ 1683.

Etimologia: lat. annus tertius saŭ anno tertio.

anŭ 2278, 3860; anul 784; anulŭ 1716; — anĭ 4485, 4490; aĭ, *subst.* 1783; aĭ, *subst.* 932, 4350, 4352. *Cf.* anţerţŭ, mulţemescŭ *etc.*
Aostrŭ 1220, 4479.
apă [3277], 3292; apâ 186, 451, 453, 3335, 3471, 4571, 3657, 3695; apa 108; — apeĭ 340; apeĭ 460; — ape 3591, 4072; — apelor 4072.
apârare 511, 1184; apărare 2640.
apârătorĭŭ 512, 1155; apârâtorĭŭ 2362, 2639, 3567.
apârŭ 513, 1183, 2363; — apâră 1775; — apără, *imperativ* 3323; — apârat 86. *Cf.* neapârat.
[apăsată] 3758 n. *Cf.* apestire *pentru formă.*
*Etimologia: lat. *appressare.*
[apel] 2942 n.
apestire 1875.
apestit 1539, 1876; — apestitâ 2998. *Cf.* pestĭ (nu).
*Etimologia: lat. *appressare — *apprestire, cu conjugarea adecă schimbată şi cu un* t *epentetic, ca în stinghер = lat. singularius.*
apoi (de) 2527. *Cf.* după, napoi.
aprinde 4529.
aproape 274, 1338, [2007], 2755, 2803; — aproapele, *subst.* 1347.
apropĭe 2812. *Cf.* neapropĭatŭ.
apuc 2621; — apucăm (să ne) 4537. — apucâ, *ind. perf. saŭ imperativ pres.* 3244.
apuneri 2196.
apus 1220; apusul 1170; apusulŭ 31.
aramâ 1494, 1894, 1895, 1896, 4115; arame, *sing.* 4115.
arapŭ 1002, 4131.
arate, *participiŭ* 551.
ară *şi* **are,** *v.* sănt.
Acestea-s formele persóneĭ a treĭa a auxiliaruluĭ aşĭ, cu carĭ se face optativul; cf. însemnarea de la am.
arătare 3929.

arătă 2447; arât 270, 4001; (să mă) 4088; — arâtâ (-se) 4519. *Cf.* nearâtatâ, dereptă *etc.*
[arbitru] 3789 n.
arca *(l. arcă* 'solitorĭŭ, înpăcătorĭŭ, pîrăş') 3516, 4079.
După Şeineanu, Elementele turceşcĭ, însemnéză 'protector'.
arculă 1692.
argint 3369; argintă 4434.
arhïereascâ 2946. *Cf.* patrïarhul.
aripezŭ, aripescu (-mâ), arepatŭ, *numaĭ în compusele* înaripezŭ, înaripescu (-mâ), înarepatŭ.
armâ 4312; — arme 4311. *Cf.* înarmare *etc.*
armâsarĭŭ 2249.
[armonie (după)] 2549 n.
aruncare 400.
aruncŭ 2173; —aruncâ, *pres. pl.* 575; — aruncat 2172.
arzetori, 3667.
arzurĭu 4116.
ascultare 58, 2524, 4572. *Cf.* neascultare.
ascultâm 468.
[ascunzătoare] 1140.
ascunsoare 3252.
ascunzŭ 3584, 3709; — ascuns 20, 78, 933, 2864; (pre) 4345; — ascunse (pre) 2050.
ascuţire 4337; ascuţirea 4338.
ascuţŭ 4220; —ascuţit 2900, 4372; (+ la minte) 796; — ascuţitâ 4534.
aseame[nea] 2773; aseamenea 3763.
asin 2430.
[asprime] 2766 n.
astâdzi 833. *Cf.* acestŭ, cĭastâ, zi.
astupare 1105.
astupŭ 1106, 1154, 1187; —astupâ(a) 1185.
asuprâ (maĭ cu) 1673, 1674, 2668, 2669; (fórte cu) 2496; (mult cu) 2662.
asuprealâ 1659. *Cf.* desupra *şi* pre desupra.
aşà 69, 186, 972, 1061, 2326, 3211, 3473, 3703, 4103, 4125; aşĭa 984, 1260.
aşĭderea 2422.
aşteptare 4399; aşteptarea 4181. *Cf.* neaşteptare *etc.*
aşteptŭ 374, 3727, 4397, 4398; —aşteptâ (mâ) 863; —aşteptà (voiŭ) 2624.
aşternutŭ 453, 2537.
atâta 3704, 3751; — [atătea] 3750.
[atelier] 924.
[Athina] 44.
atingere 1454, 2760.
atingu (-mâ) 1455; atiîngu (-mâ) 2759; —atinge 2812; —atinsŭ (s'au *sing.*) 2811. *Cf.* neatinsŭ, întreg *(=lat. in-tegrum) etc.*
atlazŭ 2950.
a-tocma 3763.
atuncea 3744.
aţiţe, *imperativ* 2241; —aţiţà (a) 2241.
au, *conj.* 358, 649, 961, 2045; *conj. adv.* 3865. *Cf.* sau.
auo, 768, [3472], 4369; cf. 1918.
aur 769, 1343; aurŭ 1202, 4127, 4128, 4129.
auzì 2649; (se) 2862.
auzire 1085.
aveare 1318, 3537.
avuţie 1047, 1319, 1660, 1728, 1886, 1970, 3443, 3445; — avuţieĭ 1535.
azimâ 144, 4308; azĭma 37.
*ărîtare = *erîtare = *lat.* ĭrritare, *numaĭ în compusul* întărîtare.

B.

ʙ (=*b, literă* 2316).
baerŭ 3927.
Etimologia: lat. bajulus. Pentru ŭ—e *cf. lat. tribulo—trier.*
baĭĭa 127.
bajocurire 2429; cf. batjocurire.
balamutŭ, *adj.* 286.
Imprumutat de la Slaviĭ de nord.
balega 1862. *Cf.* cal, încălecare.
Etimologia: adj. caballĭca aferesat. Compară lat.-gr. καβαλίνα *şi armânescul 'balica', produs de Weigand în Olympowlachen,* 47.
bandorŭ 2381, 3786.

banŭ 2927; — bani 1894, 2251, 2928.
barba 330.
basnu 128; — basne 129, 130.
başe, *numaĭ în compusul* ĭuzbaşe.
batu (-mâ) 3023; (-m[i]) 3105; — bate 1825, 3317; — bâtu (-şi) 2510; — bâtură (se) 187; — bâtută 2564. *Cf.* abaterea, abâturâ (-se).
batjocurâ 2511.
batjocurire 2531, 3103.
batjocuritorĭŭ 3104.
batjocuritŭ 2512; batjocuriţi 2509.
băgâ 2734; bâgâ (+ în samâ) 2659; — bâgà (a) (+ vinâ) 2505; — bâgare (+ de vinâ) 1266, 2123. *Cf.* nebâgare (+ în samă) *etc.*
bântuire 3435.
bărbat 84, 2229, 3573; bârbat 1881, 2071; bârbatŭ 2923; — bărbaţĭlor 62; *cf.* brăbăţie 834.
bărbâteascâ 1882.
bărbâteaşte 1880.
bâtog 3477.
bâtrân 3383; bâtrănuluĭ 3384. *Cf.* înbâtrânitŭ (aŭ).
bâtrâneaţe 3868, 4527.
[băutură] 3669 n.
beat 4462. *Derivat* beţivŭ.
beate, *subst.* 2379.
belcĭugŭ 2817.
berbeace 2238.
besearecă 589, 2784, 4263; beseareca 1452, 3190, 3676, 4095, 4383; — beseareĭei 1473, 4374, 4383.
beţivŭ 2322.
bicĭurile 187.
bine 56, 104, 190, 193, 196, 201, 202, 203, 204, 208 bis, 209, 217, 218, 221, 229, 232, 233, 236, 238, 242, 251, 253, 255, 256, 257, 258, 262, 360, 794, 839, 841, 1698, 3259, 3869, 3954.
bine-cuvântez 248.
bine-facŭ 253.
bine-înţeleptŭ 2693.
bine-voĭŭ 194.
bine-vrândŭ 192.
bine-zilescŭ 214.
birŭ 803, 3979.
biruescŭ 434, 2368, 2610, 4209; — biruĭaşte 2017; — biruì (a) 2018; — biruitŭ 4206. *Cf.* nebiruit.
biruinţâ 2364; biruinţe *sing.* 438, 2232, 2310 (?), 2584, 2585, 4210; biruinţa 2234; — biruinţî (=кнрŭйницы), *pl. cu finala slavisată în loc de biruinţe, ceea-ce n'am observat în Studiŭ* 2365.
biruire 435, 2019.
biruitorĭŭ 85, 433, 1761, 2229, 2231, 2367; — biruitoare 2366.
blastâmu (-mâ) 3099.
blâstăm, *subst.* 3098.
blâstâmatul 4278.
blâstâmâcĭune 4277.
blând 247, 3608; blândŭ 1588. *Cf.* neblândŭ, înblânzescŭ.
blândeaţe, *sing.* 1589, 2736, 2800, 3737; — blândeaţele 254.
blid 2272; blidŭ 278.
boalâ 298, 4515; boala 1437, 2057, 4404; — boale 488. *Derivate:* bolescŭ, bolire, bolnavŭ.
bobou 2513.
bogâţie 367, 695, 1287.
boĭar 436; boĭarĭŭ 398.
boilorŭ 462.
boldeţŭ 4335.
boldŭ 2545, 3417, 4335; boldulŭ 368.
bolescŭ 299, 1591, 2060.
bolire 699, 2058, 3595, 3826. *Cf.* nebolire.
bolnavŭ 2059, 2061; — bolnavi 302.
bolovan 1398.
borcanŭ 717, 1620.
bosnat 2547.
botejune 1576.
botezat 2193; botezatŭ 4261. *Cf.* nebotezaţi.
bozĭu 3386.
bradŭ 1167.
braţe 1684. *Derivat* brăţerĭ.
brazdâ 317.
brăbăţie 834, *cf.* bărbat.
brăfalâ 284; — brăfeale 1663.

brăfescŭ 288, 3321; — **brăfeştĭ** 289.
brăfire 285.
Etimologia: lat. fabulari = fabulare — făbrire — băfrire — bărfire, adecă cu conjugarea schimbată şi cu două metatese.
brăfitorĭŭ 286; — **brăfitoare** 287.
brânari 2589. *Derivat din* brâu.
brânâ 179
brăţerĭ 1177.
brâu 2588, 3873.
briciulŭ 329.
broascâ 1027, 1168.
Etimologia: gr. βάτραχος *— gr. popular* βρόθαχος, *de unde, după G. Meyer, Dicţionarul etimologic al l. albanese, s. v.* bretɛk, *o formă cu* s *în dialectul calabres (vrosacu) şi de unde deci a putut eşi un românesc *brósăc — fem. bróscă, cu* ă *din silaba neaccentuată dispărut. Cf. dubletul ardelenesc bróteс = bróteăc = lat. pop. *bróteacus.*
bruma 3272.
bubâ 3035.
bubuit 3810.
bucate 322.
bucâţeale 2274.
bucinâ, *pres. sing.* 3793.
[bucur (mă)] 3555 n.
bucurïe 2500, 2969, 2970, 2971, 3271, 4117, 4118, 4465; **bucurïi** 1568.
bucuroase, *sing.* 2252.
*Etimologia: lat. *avuculare aferesat, cu* v *iniţial schimbat apoi în* b *şi* l *intervocalic în* r, *ca în basĭlĭca — băsérecă, adĭ biserică.*
bujenite, *sing.* 3477.
bumbacŭ 315.
bun 22, 54, 200, 216, 270, 844, 1012, 1013, 4045; **bunŭ** 188, 189, 190, 215, 222, 234, 359, 682, 1699, 1961, 3959; — **bună** 23, 191, 195, 197, 198, 219, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 230 bis, 231, 235, 237, 239, 243, 245, 247, 250, 259, 260, 261, 266, 842, 1011, 1700, 2445, 2629; (+ vreare) 2692, 2784, 2855, 2856; [bună] 220, 3981 n; — **bune** 212, 213, 214. *Cf.* **nebun** *etc.*
bunătate 88, 211, 217, 249, 252, 1438, 2638; **bunătatea** 211, 238, 840, 843, 1439; — **bunătăţiei** 685.
burâ 316, 2779.
burăeni 1071.
bureate 777.
buricŭ 2917.
busïoc 678*.
[buşmachiŭ] 649 n.

C.

ķ *(=20)* 4490.
ca 7, 802, 932, 2255 bis, [2652 n], 3212, 3704, 4228, 4265, 4275, 4279, 4485, 4490. *Mai jos:* care, că, cât, ce, cine.
cade (se) 2418, 2773; (-se) 195, 572, 881, 1708, 1710, 2416, 2423, 2526, 3775; — **cădemŭ** 2183, 2261; — **câdeà** (se) 1709; (-se) 2417; — **căzuĭŭ** 4170; — **căzù** 592; — **căzută** 4428. *Mai jos* **cădeare**.
caftanŭ 123; **căftan** 2950.
caĭa 1419, 2306.
cal 1480, 2430; — **cai** 4030, 4553; **caii** 1434. *Derivat* **călăraş**. *Cf.* **încălecare**.
calcŭ 2714; — **câlcâ** 2493. *Din aceeaşĭ rădăcină:* **călcare**, **călţunĭ**, **clăcăĭul**, **încălţemintei**.
caldŭ 4116. *Derivate:* **câldărarĭŭ**, **câldăruşe**, **călduroasâ**, **clădare**. *Cf.* **încălzitori**.
cale 2564, 2918, 3500, 3621. *Derivat* **călătorĭŭ**.
camâtâ 1659; — **camete** 3097 bis. *Derivat* **câmătarĭŭ**.
[canal] 652 n.
canon 2596, 4203.
cap [699], 3826; **capŭ** 2255, 2361, 2388; **capul** 3418; — **capului** 793, 1565. *Derivate:* **căpâtăĭul**, **câpitan**.
capâtâ, *imperativ* 2841. *Cf.* **încăpeare**, **preceapere**, **magopeţŭ** *etc.*
Etimologia: lat. capĕre — cap-

tare. Póte fi şi formaţie românéscă din *cap *(cf.* încap) + -ĕtare.

caprâ 32, 38. *Derivat* căprîor.

carat (?) 2693; *cf.* curat.

care 45, 108; (pre) 959, 971, 1034; carele 98, 313, 1009, 1233, 1429, 1462, 1545, 1599, 1640, 1895, 2056, 2819, 3142, 3292, 3342, 3413, 3471, 3733, 4112, 4261;—[cărui (al)] 4418; căruĭa 714; cârúĭa 992; (al) [959];— care, *pl.* 1222, 1464, 1498, 3170, 3471, 3657, 3845, 4497; carei *pl. masc.*, 1463, 4508; carĭi 1233; carĭĭ (pre) 1428*; — carea 366, 1427*, 1461, 1524, 1944, 4498, 4508, 4574. *Maĭ jos* ce. *Cf.* fieş-care, oare-carele.

E interesant accentul dativuluĭ cărúĭa, *căcĭ numaĭ lipsa luĭ de pre silaba întâĭa explică prefacerea vocaleĭ* a *în* ă: *accentuarea antepenultimeĭ trebue să fie relativ nouă.*

Forma masc. pl. carei *de la No. 4508 trebue să fie o greşélă, în loc de fem. pl.* carile *saŭ* carele, *căcĭ traduce pe neutrul pl.* ѩже. *Nu trebue dar considerat ca de numĕrul singular, cum am făcut-o la p. 86.*

carne 3477.

cascŭ 1198, 2852.

case, *sing.* 302, 427, 484, 590, 687, 756, 866, 867, 1049, 1578, 1885, 2236, 2718, 2741, 3824, 4093, 4094, 4383; — casei 2626. *Derivat* câşcĭoară.

[cast] 3686 n.

cat *(?) subst.* 699; *v.* cap.

catapeteazmâ 1101.

catastihŭ 2832. *Cf.* stih.

catâr 1890.

caut 562, 3535;—cautŭ 3514; căutâ 2547; — *imperativ* 1211, 2751; — caute 799;—căutà 1213; — căutâ 2025; — căutà (-voĭŭ) 563; — (a) 2391; — căutându 2390; — căutat 561. *Maĭ jos* căutare. *Cf.* socotesc *etc.*

caznâ 2099. *Derivate:* căznitorĭŭ, căzniţi. Cf. nâcăjescŭ.

că 20, 66, 310, 1147, 2030, 2148, 2292, [2479], 3856, 4263; (+ şi) 1225; că [982], 983, 984, 2148, 4516, 4517. Cf. deacă, dacă.

[căcĭ] 1225.

căderea 2262, [2415 n]. *Cf.* scădeare *etc.*

căsire 1628.

câescu (-mâ) 3041, 3946.

căftan, cf. caftanŭ.

călâraş 456; călâraşŭ 602;— călâraşi 3561; călâraş[ĭ] 3560.

[călărire] 4509 n.

călătorĭŭ 2919, 3621.

călcare 2494; câlcare 2606, 3758, 4325.

câldărarĭŭ 1896; [căldărarilor] 4115.

căldăruşe, *sing.* 2271.

călduroasă 3064. *Cf.* scăldâturâ.

călţuni 649, 696; câlţuni 2002, 2335, 3149.

călugâr 1133, 1327; călugârŭ 1326.

călugărĭe 1329.

călugărița 1328.

cămara 1448; câmara 1479; cămarâ 2040, 4097, 4412.

cămaşe, *sing.* 3367, 4123.

câmătarĭŭ 1661.

cămătărĭe 1662.

câmila 386.

câmpŭ 710; câmpŭ 1747.

căndaĭ 1411; căndaĭ 375, 2045. *Insemnézá 'póte'. Cf.* căndŭva.

căndŭ 576, 956, 982, 4160, 4263; (pănâ) 856, 869, 870.

căndŭvà 2579. *Cf.* căndaĭ.

cântare 1424, 2929, 2931, 4569; [cântare] 652 n; cântarea 2935; — cântâri 3856. *Maĭ jos:* cântâ *şi alte treĭ din aceeaşĭ familie.*

cântarĭŭ 3842.

cântâ, *ind. pres. sing.* 2438; cântâ *tot ind. pres.* 4479; — cântaţi, *imperativ* 66 bis. *Cf.* descântare *etc.*

cântâreţŭ 1916.

cântător 2934; cântătorĭŭ 61.

cântec 4119; cântecŭ 2930, 3856, 4568; cântecul 3391.

căpâtâĭul 698.

câpitan 3733, 3855.

căprĭor 1632*; — căprĭorâ 3840; căprĭoara 1631.
cărare 3389, *Din aceeaşi rădăcină* căruţa.
cărâmida 2338.
cârma 1531. *Derivat* crămacĭ.
cărtularĭŭ 1487; cârtularĭŭ 1488.
cărţilor 4107.
căruntceaţe 3630.
căruţa 1506; — căruţele 1434.
[căsătorie (în)] 4230 n.
câşcĭoară 4076.
căştigătorĭŭ 2728.
câştigŭ, *v.* 2823; — căştiguri 2727.
cătârig 4430; cătârigŭ 4352.
cătrâ 200 bis.
căţĭĭa 4551.
cât 980, 982; cătu (*urmat de* e *saŭ* i-i) 1510 bis; cătŭ 1508, 1511, 1514, 1515, 4518; — câţi 981; — câte 977, 1512, 3192, 3750. *Cf.* decât, niş-chiţelŭ.
cătuşe, *sing.* 92.
căutare 415, 560, 706, 1951, 3512, 3534.
căznitorĭŭ 1443.
căzniţi (sântŭ) 4263.
ce, *relativ m. sing.* 148, 193, 241, 341, 357, 367, 576, 640, 776, 924 bis, 971, + *vocală* 1143, 1212 bis, [1222], 1262, 1274, [1288], 1321, 1331, 1687, 1742, 1825, 1835, + *vocală* 1929, 2012 bis, 2017, 2118, 2139, 2179, 2223, 2381, 2418, 2519, + *vocală* 2542, 2547, 2594, 2628*, 2641, 2642, 2642, 2680, 2710, 2811, 2812 bis, + *vocală* 2854, 2995, 3015, 3147, 3165, 3169, 3305, 3577, + *vocală* 3597, 3624, + *vocală* 3625 bis, 3681, [3697 n], 4018, 4351; — *ac.* 2567; — *pl.* 575 bis, 2486, 2518, 4174, 4263; — *f. sing.* 2326, 3261, 3473, 3478, 3479, 3771, 4428; — *pl.* 3856; — *neutru sing.* 3170, 3209, 3845, 4087; (întru) 4516; (pentru) 3817; — *ac.* 4409. *Cf.* fieşce, oare-ce, care.
interogativ neutru sing. 4443; (de) 4358 şi 9, 4418 şi 19; (pentru) 615, 1110; (în), *adjectival* 1444, 1456; — *pl. f.*, *adjectival* 1499.
ce, *conjuncţie* 1021; — ci 2191.
Etimologia: pron. lat. quĭd.
cearere 1854, 3948.
ceĭŭ 1859, 2736, 4375; ceare 1855.
cel, *aferesat din 'acel'* 21, 25, 27, 49, 52, 67, 68 bis, 72, 73, 75, 77, 86, 89, 96, 101, 106, 134, 138, 140 bis, 141, 143, 145, 151, 152, 155, 170, 189, 193, 200, 204 bis, 209, 212, 214, 224 bis, 226, 228, 234 bis, 235, 241, 242, 244, 246, 247, 252, 256, 262, 265, 267, 271 bis, 286, 293, 297, 300 bis, 327, 341, 357, 363, 367, 390, 392, 397, 407, 411, 420, 422, 440, 446, 478, 507, 559, 561, 608, 648, 651, 677, 690, 720, 728, 739, 776, 788, 826, 827 bis, 829, 836 bis, 841, 844, 847, 858, 862, 880, 891, 893, 912, 919 bis, 920, 986, 1024, 1038, 1075, 1078, 1088, 1100, 1116, 1142, 1153, 1165, 1205, 1212 bis, 1264, 1275, 1295, 1313 bis, 1321, 1331, 1332, 1348 bis, 1375, 1386, 1388, 1389, 1478, 1483, 1536, 1539, 1540, [1561 bis], 1567, 1574, 1586, 1595, 1638, 1644, 1652, 1666, 1675 bis, 1681, 1695, 1712, 1713, 1723, 1745, 1767, 1770, 1771, 1777, 1784, 1787, 1788, 1816, 1825, 1834, 1835, 1839, 1872, 1876, 1878, 1903, 1904, 1931, 1933, 1939 bis, 1961, 1963, 1982, 1993, 2017, 2033, 2052, 2056, 2059 bis, 2061, 2073 bis, 2074, 2080, 2083, 2087, 2092, 2095 bis, 2102, 2105, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2116, 2118, 2139, 2140, 2144, 2152, [2155], 2156 bis, 2162, 2188, 2214 ter, 2223, 2233, 2285, 2291, 2377, 2381, 2382, 2398, 2418, 2519, 2527, 2540, 2541, 2542, 2547, 2557, 2593, 2594, 2632, 2633, 2634, 2642, 2652, 2654, 2680, 2693, 2710, 2728, 2731, 2748, 2756, 2803, 2811, 2812 bis, 2820, 2848, 2854, 2864, 2877, 2878, [2887], 2900, 2925, 2947, 2955, 2978, 2995, 3000 bis, 3001, 3015, 3020 bis, 3028, 3067, 3087, 3110, 3117, 3119,

3159 bis, 3165, 3169 bis, 3179, 3202, 3225, 3231, 3245, 3257, 3295, 3305, 3316, [3371], 3391, 3396, 3399, 3413, 3415, 3416, 3423 bis, 3426, 3486 bis, 3493, 3539, 3577, 3587 bis, 3597, 3608, 3624, 3625 bis, 3633, 3661, 3684, 3686, 3688, 3715, 3717 bis, 3723, 3732, 3734, 3782, 3784, 3791, 3797, 3801, 3812, 3825, 3897, 3949 bis, 3961 bis, 3963, 3988, 3993, 4001, 4009, 4050, 4091, 4106, 4108 bis, 4111, 4179, 4195, 4206, 4248, 4251, 4278, 4294 bis, 4322, 4331, 4342, 4392, 4407, 4417, 4427, 4469 bis, 4489, 4491, 4494, 4523, 4524, 4543, 4562;

[c]el 1929; ce[l] 2155; cela 920, 1274, 2179, 2641, 3147, 3625, 3681; (+ ce) 148; [+ ce] 1288; — cei 575 bis, 1812, 1974, 2131, 2189, 2518, 2486, 2650, [2873], 4174, 4263, 4573; ceĭa 1143; — cĭa 23, 24, 28, 1700, 1813, 2021, 2070, 2071, 2094 bis, 2128, 2252, 2293, 2366, 2604, 2777, 2923, 3073, 3303, 3370, 4035, 4271, 4287, 4383; cĭa (+ ce) 3479; ceaĭa 3478, [3479 n], 4256; (+ parte) 4371; — ceale 587, 794, 1759 bis, 2050 bis, 2666; [cele] bis, 1222 n.

Aferesa luĭ acel *am uĭtat s'o semnalăm în Studiŭ*, p. 81. *Atragem totodată atenţia cetitoruluĭ asupra formeĭ maĭ scurte şi nedeterminate* cĭace, *corăspunzătóre masculinuluĭ* celce, *în locul căriĭa aḑĭ nu se întrebuinţézĕ de cât* ceea-ce, *făcut din* cea(ĭ)a-ce, *masculin* cela-ce, *şi despre care de asemenea n'am vorbit în partea întâĭa.*

celariŭ 1479, 2040; celarŭ 4412.

[**centime** (15)] 2251 n.

cenuşa 2289.

cepraza 2300.

cerbicea 654.

cercelŭ 3982. *Cf.* înşelare *etc.*

cercetare 2552, 2813.

cercetătoriŭ 112, 2550; cercetătorilor 112.

cercetezŭ 2551.

[**cereşti**] 1222 n bis.

ceriŭ 3292; ceriul 2031; — ceriului 3713.

cerşagŭ 2331, 2488.

certare 1955.

certŭ 1564, 1957; certu(-mâ) 1544, 1563. *Derivat* cĭartâ.

cetate 444, 760; — cetăţilor 1913.

[**cetăţean** (de)] 762; cetăţan 761.

ceteţŭ 4430.

cetire 1066.

cetitoriŭ 1067, 4430.

ceurŭ 1536. *Cf.* cĭaţe.

Etimologia: caeculus. Pentru sincoparea luĭ c, *cf. graculus—graur.*

chedru 1239.

cheltuescŭ, 1232, 1286, 1395, 2752. *Cf.* necheltuitâ.

cheltuialâ 1231, 1285.

chĭarâ, *adv.* 4503.

chĭiarŭ, *adj. luat ca subst.* 4528; *cf.* sănin.

Substantivisarea acestuĭ adjectiv nu s'a însemnat în Studiŭ, p. 82, *unde, afară de acésta, s'a omis şi ŭ final.*

chĭemŭ 1990; — chĭamâ (să) 45, 2273, 3473; *pl.* 4125; (se), *sing.* 3845; — chĭamâ, *pl. cu subiect nehotărît* 2326, 2567, 3771, 4409; — chĭemă, *sing.* 1061, *pl.* 4573; — chemă (a) 1895; — chĭemat 3067, 4047; chĭematŭ 1987; — chĭematâ 4035. *Maĭ jos* chĭemare.

Se observă că în limba veche persóna a treĭa pl. a imperf. se terminà în à, *ca şi cea de la sing., nicĭ-decum în* au.

chicot 772.

chĭemare 1314, 1988, 1989.

[**chin**], 3414; chinu, 2544.

chinuĭaşte 2543; [se] 3412; — [chinuì (-voĭŭ)] 2544.

chinuire 3402, 3403, 3595.

chinuitoriŭ 3401.

chip 66, 234, 966, 1210, 1324, 1333, 1424, 1444, 2237, 2420, 2421, 3414,

3590, 3929, 4223, 4523 ; chyp, 1306; chipŭ 2821; — chipuri 1835, 2994, 2995, 2996, 3000. *Cf.* închipuescŭ *etc.*

chipzuire 578, 2424. *Cf.* nechibzuit *etc.*

chizeşuescu (-mâ) 1362.

chizĭaşŭ 1361; chiziĭaşŭ 985.

ci, *v.* ce, *conjuncţie.*

cĭapa 1691, 4406.

cĭartâ 2437, 2699, 2840, 3045; cĭarta 1562.

cĭas 576; — cĭasuluĭ, 2204.

cĭastâ 2006, 4255.

Este aferesat din acĭastâ, *ceea-ce n'am însemnat în Studiŭ, p. 81.*

cĭatâ 1654, 2458, 2459, 4377, 4420.

cĭaţe, *sing.* 2779, 3653. *Cf.* ceurŭ.

*Etimologia: *caecĭtia aferesat.*

[cicluriĭ] 1222 n.

cimpoi, *sing.* 2622.

cimpoiarĭŭ 2623.

cincea (a) 403, 4434. *Cf.* cinci-zeci.

[cinci-spre-ḑece] 2251 n.

cinci-zeci 2936.

cine 1598. *Cf.* cinevà.

cinevà 1111, 1381, 2792, [3555 n]; — cuivà 3869.

cinste 175, 176, 754, 1738, 2883, 3824, 3847, 3850, 4024, 4550; ci[n]ste 1700; cinstea 3848, [4416]. *Cf.* necinste.

cinstescŭ 2220 ; — cinsteaşte 2438; cinstì, *perf.* 4416; — (a se) 1732; (a mâ) 1734; — cinstit 234, 720, 841, 2634, 3847, 3849, 3850; cinstitŭ 4417; cin(s)titŭ 788.

cinstire 721, 2582.

[cinstitoriŭ] 3847 n, 3848 n.

cĭobotariŭ 3152.

cĭocanul 1825; -cĭocanulŭ 4316.

cĭocânel 335; cĭocănelul 358.

Lecţiunea cĭocânel *a cuvîntuluĭ* ч҃ѡ҃кжнє *din original fiind mult maĭ probabilă de cât cea admisă întâĭŭ, urméză că e greşit ceea-ce am spus despre presupusul plural* cĭocănele *la pp. 73 şi 75 din Studiŭ, anume că* e *accentuat, urmat de alt* e, *nu s'a schimbat în* ea : *într'adevĕr* e *din forma sing.* cĭocânel *nicĭ n'aveà pentru ce să se schimbe.*

cĭudat 3412; cĭudatŭ 2095.

cĭuma 779, 3304, 4103.

cizmariŭ 3151.

cizmâ 3150; — cizme 2002.

clăcăĭul 2493.

clădare 1521.

clătescŭ 810, 2466; clătescu (-mâ) 1192, clâtescu (-mâ), 1216; — clâtì 2407, 2958. *Cf.* neclătită *adaus maĭ târḑiŭ.*

clâtire 1764.

cleaşte 4477.

clevetescŭ 1468.

clevetire 1466, 4258, 4280.

clevetitoriŭ 1467, 1921; clevetĭtoare, 1922.

clevetnic 4259.

clipescŭ, 1804, 2469.

clocnescu (-mâ) 2792.

clocnire 2795.

clocotire 4090.

clondĭriŭ 60; clondiriŭ 4403, 4533; clondirŭ 1749.

clopot 1607.

clopoţel 1158, 1509.

cloţ 2980.

clupse, *sing.* 3638; — *pl.* 3722.

coace 1524; — cocŭ (se), *pl.* 3496; — coptŭ 1214; — coaptâ 4458.

coacere 3536. *Derivat* cuptoriŭ.

coada 4078, 4296, 4366.

coaje 1500.

coapsa 132.

coarde 335. *Cf.* încordare *etc.*

cobuzŭ 782.

cocon 1824, 4350; — cocoanâ 4486.

cocoşŭ 2934; cocoşuluĭ 2935.

codru 764.

Etimologia: lat. quadrum.

coifŭ 4459.

cojoc 1809.

cojocariŭ 1810.

cojos 1527.

colacŭ 4217.
colibâ 2566; [colibă] 1555; coliba 1507; — colibelor 2567; colibilor 3675.
colibițe, *sing.* 1555.
colivâ 1513.
comânacŭ 1609.
comis 115.
[compunere] 3346.
[compus] 20.
condeiŭ 795, 2315, 3430, 3792.
[conglăsuire (după)] 2549 n.
[conjuncție] 1223 n.
copïe 897*.
copil 931, 932, 1727, 2685, 4351; copilŭ 2961; — copïi 1836, 2933.
copilărești 2274.
copita 1526.
corabïe 92, 1542*, 3292, 3824; corabïa 3292; — corabïeĭ 4507; corâbïei 2226; — curabïe 1497; — curabïeĭ 671; curâbïeĭ 387.
corbŭ 475, 476, 2205 bis.
cornŭ 1337, 3086; [corn (cu un)] 967. *Cf.* scornescŭ.
cortŭ 3676; — corturĭ 3228, 3636; — corturilor 3675*, [2565 n].
cornĭŭ 1575.
cositorĭŭ 1602.
costanda 4382.
coșnița 1546, 3350.
cotŭ 1682.
crachinâ 662.
crămacĭ, *sing.* 1532; crămacĭul 2226.
crănŭ 1533.
crăpe 3101.
crăpitŭ 3245.
crăsteĭŭ 1572.
crătiță 1587.
creastere 2886, 3048, 3049.
credincios 79. *Mai jos* crezŭ *etc.*
credință 197, 263, 877, 878, 1116, 1268, 1766, 1767, 2149; credința 666, 735; — credinței 954, [4260 n.] *Cf.* încredinţezu(-mâ) *etc.*
crepâturâ 3131.
crescŭ, *sing.* 556, 2853; — *pl.* 3496; — crescândŭ 42; — crescut 555, 1315.
creștinească 3085.
crezŭ, 3465; — creade 1599.
crĭerŭ 1851.
croitor 3078; croitorĭŭ 1581.
crucĭei 3692.
cruțare [2168 n] 4471.
cruțŭ 4472; — cruțaze, *ind. sing.* 4470; — cruțat 4469. *Cf.* necruțat.
ks (= *29*) 4556.
cu 51, 77, 149, 187, 212, 214, 225, 228, 234, 241, 247, 252, 359, 426, 453, 461, 468, 580, 648, 722, 725, 754 bis, 805, [945], 952, [967], 1003, 1004, 1034, 1038, 1078, 1134, 1346, 1401, 1478, 1504, 1514, 1515, 1526, 1538, 1593, 1660, 1673, 1674, 1693, 1732, 1735, 1767, 1771, 1774, 1775, 1785, 1799, 1816, 1825, 1828, 1838, [1868], 1889, 1895, 2056, 2123 bis, [2132], 2178, 2181, 2195, 2212, 2213 bis, 2291, 2301, 2336, 2365 bis, 2421, 2493, 2495, 2496, 2594, 2598, 2600 bis, [2659 n], 2662, 2668, 2669, [2703 n], 2736, [2757 n] bis, 2771, 2772, 2790, 2800, 2913, 2928, [2970], 2971, 3013 bis, [3072], 3199, 3203, 3204*, 3292, 3300, 3302 bis, 3316, 3317, 3327, [3373], 3393 n, [3394 n], 3418, 3485, [3553 n], 3579, 3588, 3600, 3622, 3766 4292 bis, 4295, [4293], 4117, 4162, bis, 3812, 3816, 4102, 4103, 4295, 4300, [4339 n], 4402, 4437, 4438, 4468, 4523, 4525, 4526, 4546, 4562; [cu (+ aceaĭa)] 4439 n.
cufturĭe 690, 2950.
cufundu (-mâ) 2487; — cufundâ (să), *pres. pl.* 2486.
cuget, *subst.* 216, 392, 905, 966, 1331. 1884, 2861, 2939, 4132; cugetŭ 215; cugetul 2056; — cugetuluĭ 1646; cugetului 1768.
cuget, *verb* 1504, 2476, 3037; cugetŭ 3311, 2952; — cugetâ, *pres.* 2024; — cugetă, *perf.* 2776; — cugetà (voĭŭ) 2477; cugetat 3949. *Cf.* necugetat.
cugetare 965, 1080, 1877, 2475, 2998, 3309, 3951.

culâ 3714.
culeagere 1309, 4370. *Cf.* înţeleagere.
culeg, *sing.* 4369.
cum 7, [572 n], 587, 1060, 1456*, 2177, 3351, 4382; cumu (+ e) 186, 945, 2316; cumu (-ĭ) 3147; cumŭ 1445. *Cf.* acmu, acum.
cumâtrĭe 2743.
cumpâna 1898, 2613; cumpeneĭ 2595,
cumpârâ, *imperativ pres.* 2841; — cumpârat 3639;—cumpâratâ 4546. *Cf.* râscumpârare, râscumpârat, scumpârat.
cunoaştere 2439, 4028.
cunoscŭ, *perf.* 2441; — cunoaşte (a) 1928;—cunoscând 1927;—cunoscutŭ 4037.
cuntenì (se) 2712.
cunun 675.
cununare 665, 3876.
cununâ, *subst.* 940, 2010;—cununa 664.
cuprinzetorĭŭ 4249.
cuptorĭŭ 3476.
cuptuşit 2431.
curabĭe, *v.* corabie.
[curat] 2693, 4536; curatŭ 4427;—curatâ 917. *Derivate:* curăţie, curăţĭià (se), curăţire.
curâ (= *curge*), *pres. sing., conjug. a treĭa* 341, 714. *Maĭ jos* curâre. *Cf. însă* străcurare.
curâ (=*aleargă*), *pres. pl., conjug. a treĭa* 1434. *Maĭ jos* curătorĭŭ. *Cf. Cipariu, Principiĭ de limbă şi de scriptură*, pp. *148, 176 şi 395, cum şi Gaster, în Glosarul Chrestomatieĭ s. v.*
curândŭ 3243, 3244; curund 1960, 2193.
curâre 3604.
curătorĭŭ 3080.
curăţie 199, 4031, 4426, 4428. *Cf.* necurăţie.
curăţĭià (se) 4574.
curăţire 4360, 4361; curâţire 4429.
curcubeul 882.
cureà 3987; cureaoa 516.
[curmalŭ (de)] 680.
curte 935, 2741, 3824; curteà 3771.
curtenescŭ, *verb* 601.
curţişare 448.
curund, *v.* curândŭ.
curvarĭŭ 282. *Cf.* preacurvarĭŭ.
curvâ 283.
curvĭe 281, 890, 1725, 1727, 2685*; curvĭia 280, 4434. *Cf.* preacurvie.
curvirâ 1726.
cusetorĭŭ 3078.
cusetură 2299.
cutarele 2246. *Cf., pentru elementul iniţial* cu, *începutul vorbelor* ac-el, ăc-estuĭ, ac-ĭi, ac-mu, a-ici, a-şà, *cum şi sfîrşitul adverbiuluĭ* ad-ecă.
cutedzătorĭŭ 84; cutezetorĭŭ 827
cutremurare 3779.
cutremurŭ, *subst.* 3780, 3800.
cutremurŭ (mâ) 4006; cutremuru (-mâ) 3781;—cutremurâ (să) *pres.* 3845.
cuţitoae 3429. *Cf.* ascuţire, ascuţŭ.
cuvânt 1758; cuvântŭ 158, 3066, 3118, 3278, 3280, 3281, 3448; (de mirare) 4285; cuvântul 98, 4049; — **cuvente** 3321, 3680; cuvinte 155, 287, 313, 670, 1253, 1755, 2673, 3071, 3082, 3365, 3576, 4236.
cuvântare 312, [2956* n]; *cf.* bine-cuvântez, nainte-cuvântare.
cuviinţe, *sing.* 2692.
cuvĭos 2693. *Cf.* necuvĭos.

D.

ă *(=a patra)* 4434.
dacă, *v.* deacâ.
dajde 803*, 1605.
danţŭ 1654; danţulŭ 1657. *Maĭ jos:* dănţuescŭ, dânţuire.
darâ 3864, 3919. *Cf.* iar, iarâ, adevărŭ *etc.*
Etimologia: lat. de+vero.
darâ 897;—darde 805.
dare 202, 496, 524, 954, 2616; darea 947, 4043. *Maĭ jos:* dau, datâ, dătătorĭŭ.

darnic 1288.
darul 81, 804, 949, 1528, 4041;—daruri 2584, 2585;—[darurilorŭ (a)] 2584 n. *Maĭ jos:* dâruim, dăruitorĭŭ.
dascal 1442; dascalŭ 2933, 3134; dascâl 4022. *Maĭ jos:* dâscâlïe.
datorïe 859.
datorĭŭ 865.
dau 510, 517, 575, 601, 852, 1289, 2620, 2974*, 4017; (+ ştire) 3044; (+ din destul) 3906;—dâ 2401;—dâm 801, 2399; — deaderâ 2619; — da (a) [4317 n]; (din destul) 1732; — dat 4044; — datâ 96, 363, 499, 4042.
datâ (o) 970; (de o) 969.
dănsul (pre) 958; dânsul (păntru) 1149; (pri) 1224, (spre) 1975; — dănşi (pre) 3; dânşiĭ (pre) 4498;—dânsa (pre) 4480; — dinsul 960; — dinşĭ 4157; — dinsa 4158. *Cf.* adinsŭ.
dănţuescŭ 1657; dânţuescŭ 1658.
dânţuire 1655, 2311.
dâogarĭŭ 2916.
dâruim 2399; — dăruit 946; dâruit 4040; — dâruitâ 4039.
[dăruire] 4039 n.
dăruitorĭŭ 367.
dâscâlïe 4023.
dătătorĭŭ 1801; dâtătorĭŭ 203, 204, 208, 209, 2398, 2618.
de, *prep.* 2, 3, 5, 32, 43, 49, 50, 60 bis, 75, 76, 87 bis, 96, 98, 104, 107, 129, 130, 134, 137 (*cf.* 133), 142, 152, [156 n], 170, 182, 200, 202, 203, 204, 208 bis, 209, 217, 218, 226, 229, 232, 235, 239 bis, 263, 264, 265 bis, 281, 291, 302, 309 bis, 310, 363, 364, 365, 367, [389 n], 392, 403, 410, 425, 426, 427, 444, 451, 468, 476, 481, 484, 577 bis, 580, 603, 606, 607, 641, 647, [652 n], 670, 680 bis, [680], 686, 699, [749], [749 n] 754, 756, [762], [762 n] bis, 768, [768 n] bis, 769, 777, 783, 787, 789, 790, 791, 792, 794 bis, 806, 839, 841, 849, 866, 867, 877, 878, 890, 892, 893 bis, 894, 895, 896, 901, 904, 925, 932, 946, 969, [971 n], 977, 972, 975 bis, [994, 996, 997 n], 1003, 1037, 1066, 1067, 1069, 1076, 1077, [1083], [1089 n] bis, 1095, 1142, 1150, 1153, 1165, 1169, 1219, 1228, 1239, 1252, 1253, [1261 n], 1266, 1268 1275, 1277, 1279, 1289, 1303, 1308, 1309, 1312, 1319, 1381, 1401, 1412, 1418, 1435, 1438, 1476, 1481, 1483, 1494, 1495, 1512, 1542*, 1561, 1600, 1614, [1622 n], 1630, 1660, 1675, 1678, 1700, 1728, 1729, 1730, 1733, 1736, 1737, 1738, 1744, 1755, 1758, 1759 bis, 1761, 1770, 1783, 1801, 1809, 1819, 1821, 1822, 1827, 1834, 1836, 1841, 1864, 1885, 1887, 1892, 1894, 1895 ter, 1896, 1900, 1946, 1949, 1974, 1981 bis, 1992, 2006, [2007], 2010, 2012, [2029 n], 2071, 2082 bis, 2083, 2086, 2123, [2135 n], 2136, 2149, 2193, 2204 bis, 2205, 2208, 2214, 2225, 2228, 2232, 2236, 2278, 2299, 2314, 2358 bis, 2359, 2392, 2405 bis, 2443, 2445, 2489, 2498, 2502, 2503, 2510, 2527, 2557, 2560, 2562, 2584, 2585, [2652 n], 2653, [2654 n] bis, 2665, 2666, 2713, 2715, 2718, 2741, 2771, 2780, 2784, 2803, 2833, 2856, 2891, 2892, 2893, 2912, 2923, 2933, 2936, 2942, 2961, [2962], 2970, 2971, 3031, 3069, 3071, 3078, 3082, 3088, 3108, 3110, 3125, 3135, 3144, 3145, 3164, 3184, 3186, 3192 ter, 3198, 3200, 3228 bis, 3232, 3249, 3251, 3254, 3259, 3265, 3271, 3275, 3276, 3277, 3280, 3281, 3284, 3292, 3293, 3303, 3304, 3320, 3321, 3325, 3328, 3335, 3339, 3340, 3365, 3369, 3380, 3392, 3395, 3404, 3409, 3410, 3411, 3430, 3433, 3434, 3443, 3448, 3460, 3471, [3476 n], 3477, 3495, [3503 n], 3576, 3591, 3595, 3625, 3626, 3636 bis, 3650, 3674, 3677, 3680, 3686, 3689, 3695, 3699, 3702, 3707, 3733, 3747, 3750, 3760, 3764, 3790, 3795, 3796, 3800, 3806, 3824, 3826, 3841, 3845, 3846, 3847, [3848 n], 3850, 3860, 3868, 3883, 3927, 3987, 4009, 4017, 4030, 4034, [4034 n], 4035, 4037 bis, 4039, 4040, 4042, 4044, 4046,

4047, 4048, 4050 bis, 4052, 4053, 4054, 4055 bis, 4072, 4108, 4114, 4115, 4118, 4127, 4128, 4129, 4130, 4147, 4149, 4159, 4160, 4189, 4221, 4224, 4236, 4259, 4261, 4263 bis, 4284, 4285, 4292 bis, 4293, 4295, 4311, 4346, 4358, 4359, 4370, 4371, 4372, 4373, 4378, 4383, 4389, 4390, 4392, 4418, [4431], 4434, 4454, [4457 n] bis, 4465, 4470, 4485, 4490 bis, 4505, 4527, 4534, 4548, 4550, 4553, 4554, 4556 bis, 4557, 4558, 4559, 4560, 4567, 4570, 4571, 4574; (+ *posesivul* «ai noștri») 2028; (departe..) 3051; *(+verb)* 2819; *(+adv.)* 468, 962, 978, 979, 1597, 2635 *etc.*; dea *(= de)* 2803. *Cf.* deacâ, dacă, den, diîn, din, diîntr', dintr', dinainte, dinceputŭ, dindărăptŭ, dinprejur, dinpreunâ, dinsul (?), dintâiŭ, unt-de-lemn, jos.

de, *conjuncție* 11, 12 *(de câte douĕ orĭ)*, 3292 bis.

de-acmŭ-înainte-luare, *v.* luare.

deacâ 982, 984; — dacă 13.

Etimologia: de+că.

deagetŭ 2296.

decât 2063; (+ trebue) [1274].

Dech[emvrie] 4060.

deci (+ dacă) 13; [decĭ] 983 n.

Etimologia: de+acĭi.

defaimŭ 3550, 4355; defaĭum 1115.

defâimare 3956; defâimare 4357.

dela 254, 613, [1107], 1431, 1805, 1880, 2757, 2800, 4157 bis, 4158, 4473.

delungare 4365.

delungâ (-te), *imperativ* 4177; — delungà (a se) 3895.

demineaţâ 4009; demineaaţâ 4010; demenceaţa 1151; demineaţa 1153, 4011.

den 4120; cf. din, diîn.

denpreunâ 1606, 3493, 3515, 3568, 4245, 4247; — depreunâ 1330, 1754, 3493, 3610, 3621, 4242. *Cf.* dinpreunâ, înpreunâ *etc.*

[deosebĭ] 3484 n; deosebi 1949, 3133, 3169, 3170, 4330; — [deosebit] 3697 n. *Cf.* osebit.

departe 1450*, 1840, 3051; — depărcĭorŭ, *adv.* 2400.

[depărtare] 4185 n.

[deplină] 4120 n.

depreunâ, *v.* denpreunâ.

deprindere 762, 1251, 3609, 3711, 4242.

deprinzŭ 1920; — **deprinşŭ** 1926; — deprinserâ 1925; — deprinde (a) 1928; — deprinzindŭ 1927; — deprinsŭ 1180, 1931, 4251; — (au, *sing.*) 1929.

derease 1610.

deregâtorĭe 3148.

deregâtorĭŭ 436.

dereptŭ 54, 829, 879, 1433, 2592, 2593, 2597, 2693, 2756; — dereaptâ 28, 263, 2598, 2754; dereapta 828; (de a) 1946 bis; — [derepteĭ] 685; — [drept] 2598 n, — [drepte (mânĭi)] 685. *Cf.* nederept *etc.*

derept, *prep.* (+aceaĭa) 3817; dereptŭ (+ aceaĭa) 4263, 4517.

dereptul (cu) 2594; dereptulŭ (cu) 2600.

dereptare 1131, 4306. *Cf.* nedereptatŭ, îndereptare *etc.*

dereptate 2108, 4280; dereptatea 255, 2591, 2599; — dereptâţieĭ 685, 3665; nedereptate.

dereptezŭ 1657. *Cf.* arătare, arătŭ.

desăvrăşit 106, 607, 3496, 3497.

descântare 336.

descântătorĭŭ 4544; descântătorĭŭ 124.

descoperĭre 100; descoperire 4150.

descoperĭŭ 4151.

desfac 3040; desfacŭ 3022.

desfacerea 4434.

desfătatŭ 2876.

[desfătărĭ] 3650 n.

*Etimologia: lat. *satisfactare aferesat şi cu* t *schimbat în* d, *ca în de-a-dur(n)a, îndur(n)are, înde.*

desîme (-ш-) 4396.

desişŭ 4447. *Derivat din* desŭ.

deslușit 2794. *Cf.* deşchizŭ.

*Etimologia: lat. *de-ex-clusire.*

desparțŭ 2989; desparțu (mâ) 3133; — despârțiĭŭ 3975; — despârțit 4152; [despărțitŭ] 3428. *Cf.* înparț *etc.*
despărțire 3428, [3697 n], [4185 n]; despârțire 2983, 3643, 4153.
despic 1383; — despicâ, *perf.* 1407; — [despicat] 3697 n.
Etimologia: lat. **dissĕco cu* p *epentetic; cf. aromânescul disíc.*
despre 1220, 2255 bis, 3628, 4481 bis.
destoinic 97, 879, 880, 4573; destoĭnic 878.
destoinicĭe 3148.
destul 846, 877, 878, 1732, 1839, 2654, 2663, 2667; (din) 718, 852, 1287, 1288, 3906; destulŭ (din) 290, 847, 848, 849, 2668, 3905, 4199.
desŭ 2020; — deasâ 4448.
desupra 407, 653, 1272, 1275, 1277, 1940, 1944, 2611, 3049, 3261, 3791, 4378, 4103, 4271; (pre) 2372, 2612, 3644. *Cf.* asuprâ, asuprealâ.
desupt 2665.
deșchizŭ 4143. *Cf.* deslușit.
deșertâcĭune 3461.
deșertezŭ 1366, 1387, 1393;—deșertaĭŭ 3975;—deșertâ (să) 1392; *cf.* îndeșertezŭ. *Cf.* indeșertare *etc.*
deșertŭ 3765;—deșartâ 2604, 2920, 3835, 4434; — deșertŭ, *adv.* 2605; (în) 632, 642, 1150, 2605, 3462, 3834, 3836.
deșì 14.
deșteptà (a se) 549.
Etimologia: de-ex-cĭtare cu un p *epentetic ca în îndărăpt.*
[dezbinare] 3697 n.
dezgrăit, *numaĭ în comp.* nedezgrăit.
dezlegare 2988, 3120.
dezlegătorĭŭ 3006, 3121;—dezlegâtoare 4545.
dezlegâturâ 4545.
dezlegŭ 2987, 3122.
dezmĭerdŭ 3007; dezmierdu (-mâ) 3008.
[deznădăjduire] 4180 n.
[deznădăjduescu (-mă)] 4178 n;—[deznădăjduit] 4179 n.
dezvinezu (-mâ) 1250.
dezvoalbere 1253.
ĭ (=*14*) 4060.
dĭaconilor 111.
dichis 2258, 4310.
din 20, 186, 290, 377, 445, 446, 447, 587, 588, 714, 718, 773, 847, 848, 852, 1287, 1288, 1298, 1299, 1301, 1499, 1586, 1612, 1732, 1794, 1818, 2027, 2228, 2233, 2520, 2654, 2663, 2667, 2668, 2685*, 3179, 3187, 3229, 3292, 3370, 3485, 3500, 3503, 3529, 3905, 3906, 4148, 4174, 4181, 4199, 4263; (+ destul) 1839;—diĭn 1727, 3292, 3960, 4538. Cf. den.
diîntr ['], *v.* dintr ['].
dinainte 2632, 2633, 2734, 2650, 2955, 3573.
dinceputŭ 1339; dinceputul 2637.
dindărăpt 1107.
dinprejur 20, 78; dinprejurŭ 20.
dinpreunâ 754, 3523, 3527, 3528, 3537, 3566, 3588. *Cf.* denpreunâ, depreunâ. înpreunâ *etc.*
dinsul, *v.* dănsul.
dintăĭŭ 1354, 2021; dintâĭŭ 794.
dintr ['] 1332, 1334, 3806, 4158;—diîntr ['] 1334.
dinților 3845.
divan 925;—divanuri 3787.
doao, *v.* doi.
doarâ (a) (= *a doaa oarâ)* 498.
dobândâ 845, 1887, 2726, 2745, 3224, 3559, 4237; dobânda 1535. *Cf.* izbândâ *etc.*
dobândescŭ, *sing.* 2707, 2736, 2824, 3553;—dobândiĭŭ 2787;—dobândi 3558.
dobândire 2785, 3554.
dobitoc 159, 1045, 3247; dobitocŭ 723.
dobitoceaște 160.
dobitocescŭ 3248.
dodeescŭ 3436.
doftorĭe 485.
doftorŭ 482, 4387.

dogoreală 2286.
doi 3, 3560, 4157, 4362; — **doao** 20, 806, 812, 945, 1425 bis, 2460; — doile (al) 3666; doilea (al) 902. *Cf.* amândoao *şi* doară (a).
doica 855.
[două-spre-dece] 1222 n bis.
dojenire 694.
domeastecŭ 2319; — dumeastecâ 1046.
domneaşte, *adv.* 437.
domnescŭ, *verb* 753.
domnïe 752, 2019; domnïi 4421.
domnŭ 33, 117, 751, 754, 948, 1415, 1489, 1992, 2016, 3854, 3857, 4548; domnul 1912, 3660;—domnuluï 35, 80; domnului 81, 1439, 4095;—domni 750. *Cf.* dumnedzâu *etc.*
doresc 1015; doresc ŭ 509, 1026; — doriţi, *imperativ* 1879; — dorit 1024. *Derivat din* dorŭ.
dormŭ 295;—[durmì (vor)] 2532. *Cf.* adurmì (vor).
dorŭ 506, 1025.
dosada 871.
dosădescŭ 874; — dosădite 872.
[dosădire] 872.
dosăditorïŭ 873.
[dospire] 3279 n.
drac 890; dracul 355, 891, 950, 1822; draculŭ 16. *Derivat* drăcescŭ. *Cf.* îndrâcire *etc.*
dragoste 1720, 1732, 1735, 2836, 3058, 3060, 3064.
dragŭ 2803, 3269.
drăcescŭ 951.
drâgoman 2675.
[drept], cf. dereptŭ.
[dual] *(numărul)* 379 n, 2029 n.
ducătorïŭ 2625.
ducere 4139, 4186. *Cf.* aduc, aducere.
dudŭ 4409.
duhovnicescŭ 586.
duhulŭ 66, 884, 891, 3136. *Cf.* produhurile, văzduh, zâduh.
dulce 3269. *Cf.* îndulcescu (-mâ) *etc.*
[dulceaţă] 2135 n; dulcĭaţâ 157, 2135, 3270, 3274, 3275, 3276, 3650;—dulceţi 2715, 3267.
dumâire 184.
dumeastecâ, *v.* domeastecŭ.
dumerire 868, 3309. *Cf.* nedumerïre.
Acest cuvînt, dinpreună cu lămurire (cf. lâmurit), *formézĕ un triplet al verbuluï* luminezŭ, luminare. *Din acesta s'a făcut lămuresc prin schimbarea conjugărïï, prin rotificare şi schimbarea luï* l *în* d, *pentru care cf. corcoduşă* = **pru(ni)culuşă şi Dómne miduesce în loc de Dómne miluesce, cum pronunţă mulţi cântăreţi şi ceteţi de biserică. In corcoduşă saŭ curcuduşă s'a maï întîmplat asimilarea consóneï iniţiale, metatesa lichideï şi căderea silabeï neîntonate* ni.
dumnedzâu 66 *(de patru orï)* 75; — dumnezeu 98, 200 bis, 223, 263 bis, 264 bis, 265, 291, 361, 363, 364, 365, 366, 461, 783, 786 ter, 936, 947, 949, [983 n], 1001, 1004, 1219, 1421, 1431, 1435, 2259, 3136 bis, 3625, 3847 ter, 4029 bis, 4035, 4037 bis, 4038, 4039, 4040, 4041, 4042, 4043, 4044, 4046, 4047, 4048, 4049, 4050 bis, 4051, 4052, 4053, 4054, 4055 ter, 4057, 4556 bis; d[u]mnezeu 4556; — dumnezeului 1422.
dumnezeescŭ 2693;— [dumnezeească] 4039 n. *Cf.* nedumnezeescŭ *etc.*
dumnezeire 186, 362.
[după] 2549 n ter; dupâ 1358, 2360, 2525, 2536, 2549, 2818, 3699. *Cf.* apoi, napoi.
***durătorïŭ,** *numaï în compusul* îndurătorïŭ. *Simplu nu l'am aflat nicăïerï.*
dzice, *v.* zicŭ.
dzilele, *v.* zi.

E.

e, *v.* sănt.
ecclisia 4383, *veţi însă nota de la acest numĕr.*

eftinŭ 3782, 4475;—eftină (ĕă-) 2062.
ĕĭ (=*15*) 4556.
el 2783;
lui 3142; luĭ 2637, 3164, 3165; (a) 3168, 3169, 3170;— i, *dativ scurt*, (-i) 1510; (+ se) 1844, 2120, 3334; -ĭ 714, 1985, 3147, 3384;
-l 2567, 4409; îl, *cu razăm la început* 32;
lor 1317*; — le 2048;
eĭ, *dativ f.* 973;
o 1034, 3292 bis, 3657, 3771, 3938*, 4574. *Cf.* al, lui *şi compusele* eluşi, acel, cel.

In original numaĭ primul din cele patru exemple de forma ĭ *a dativuluĭ scurt masc., are semnul scurtăriĭ; cele-lalte treĭ nu. Ele sînt precese de vocale întregĭ, al treilea fiind tot o dată aruncat de-asupra luĭ* s *final din* ĸsms.

elineaşte 3856; el[ineaşte] 4116, 4124.
elueşi (de) 3328; luişi (al) 3167.
epângeà 4077; epângĭà 3261.
episcopŭ 432; — episcopi 1914.
eram, *v.* sănt.
***eritare** = *lat. ĭrrītare, v.* *ăritare *la sfîrşitul litereĭ* a.
ertare 4332.
ertăcĭune 2470, 2896.
ertŭ 2895, 4333.
estŭ *etc., numaĭ în compusul* acestŭ *etc.*
eşi (= *eşì*), *perf.* 710;— eşit (au), *sing.* 1299, 2858;— iasă (să, *pl.*) 4263.
eşire 1298, 1404, 1405, 1818, [4185 n]. *Cf.* perire *etc.*, suĭŭ (mă) *şi lat.-gr.* comis.

Tóte aceste patru vorbe sînt compuse cu lat. eo, ire, care la Românĭ s'aŭ păstrat ca simplu în imperativul i, hi, *întrebuinţat pe la Câmpul-Lung şi la mânarea saŭ alungarea boilor, porcilor, nu numaĭ a cailor.*

eşti, *v.* sănt.

eu 1, 1282;
mi, *dativ, formă scurtată* 1842, 2122, 2190, [2565], 3465; -mi 575, 2827; *după subst.* 3884; -m(i) 3105, 3927; mi (+ iaste) 10; [mĭ (-e)] 4025 n, 4474 n; mĭ (+ e + *subst.*) 1015, 1017, 3596; *substantivul însă precede* 3452 bis;—îm[i], *cu razăm la început* 2292, 3490*;—mĭe 1803, 1847; mie 3490*;
mă, *acus.* 3373*; [mă] 308, 1372 (?), 3452 n, 3465 n bis, 3355 n; mâ 201, 307, 320, 501, 548, 616, 710, 722, 835, [1297], 1367, 1460 bis, 1734, 1997, 2054, 2098, 2101, 2158, 2265, 2516, 2520, 2694, 2733, 2781, 2787, 2889, [2976], 3315, 3394, 3438, 4006, 4008, 4088, 4146, [4274] bis; -mâ 263, 439, 442, 492, 543, 556, 597, 605, 624 bis, 710, 711 bis, 715, 719, 742, 863, 908, 989, 1182, 1192, 1216, 1250 bis, 1260, 1269 bis, 1280 bis, 1283 bis, 1323, 1362, 1403 bis, 1455, 1471, 1484, 1518, 1541, 1544, 1563, 1571, 1594, 1670, 1778, 1795, 1909 bis, 1930, 1986, 2185, 2288, 2336, 2349, 2376, 2411, 2448, 2456, 2465, 2484, 2487, 2556, 2571, 2744, 2759, 2764, 2767, 2792 bis, 2829 bis, 2834, 2857, 2901, 2905, 2991, 3008 bis, 3017, 3023, 3041, 3042, 3099 bis, 3112, 3133, 3241, 3306 bis, 3318 bis, 3448, 3505, 3547, 3555 bis, 3582, 3588, 3613, 3641, 3778, 3781, 3798 bis. 3829 bis, 3830, 3838, 3887, [3888], 3898, 3914, 3935, 3946 bis, 3960 bis, 3973, 3996, 3998, 4014, 4136, 4154, 4171, 4175, 4178, 4201, 4234, 4260, 4264, 4276, 4291, 4297, 4314, 4354, 4364, 4504, 4526 bis;—mene, *formă amplificată*, (de) 2510, 3883; (pre) 1902; mine (mănie-se pre) 1323;
noi 801, 802; (cu) 1004; (pre) 2029, 2215;
ne, *ac.* 4537*; -ne 4081. *Derivat* nostru.

F.

fac 169, 176, 2108, 2889; facŭ 1302, 3720, 3799, 3869, 4188, 4228; (prea) 2717;—facĭ (să) 1996, 2890, 3603; —face 2266, 3147, 3384, 3657; (-şi) 1267;—facŭ, *pl.* 3192; –fâcut (au), *sing.* 3482;—fâcutŭ 1727, [3758]; [făcut (de)] 1037.

facere 1077, 1819, 1821, 3320, 3481, 3718; facerea 1195; [cu] 2970, 2971. *Derivate:* făcătorĭŭ, fâpturâ. *Cf.* bine-facŭ, desfac *etc.*, prefacere, desfâtat.

fagŭ 2945.

fagur 3341, 3404.

[faimă], *subst., nu este, ci numaĭ verbul compus* defaimŭ.

falce 1630.

Veḑĭ sensul la p. 91.

fâlci 1900.

Veḑĭ sensul la p. 91.

famen 1441.

farmecŭ 3927; farmecele 4402. *Derivate:* fărmăcătorĭŭ, fărmecare, frămecat.

faşa 2379.

fată 914, 917, 3843. *Maĭ jos:* fâtule, fecĭor.

faţâ 1210, 1289, [2007], 3000, 3249, 3328; [faţă (pe)] 4536; faţa 1630, 1664, 1895, 3590;—feaţeĭ 1668. *Derivate:* fâţarnicŭ, fâţerescŭ, făţerie. *Cf.* înfâţişare *etc.*

faur 1494, 1495, 1896; faurul 1534.

făcătorĭŭ 841; fâcătorĭŭ 104, 208, 1076; fâcătorĭŭ 1476, 3228, 3232, 3532, 3636, 3719;—fâcătoare 3271, 4465.

fâclĭe 1751, 3184 bis.

fâgâduescŭ, *sing.* 4253.

fâgâduinţe, *sing.* 4252.

fâgăduire 1178; fâgâduire 4230.

fâinâ 322, 3198.

fâlinarĭŭ 1420.

fântânâ 1465.

fâpturâ 550, 3602, 3712; fâptura 3530.

[fără] 2168 n bis; fără 826, 1744, 2883, 2912, 3178; fără 136, 137; fârâ 3 bis, 34, 43, 49, 53, 68 bis, 75, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 148, 150, 151, 153, 155, 156, 157, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 170, 171, 172, 173 bis, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183 ter, 194, 824, 1116, 1585, 2067, 2072, 2092, 2099, 2108, 2135, 2145, 2225, 2424, 2664, 2849, 2866, 2979, 4280, 4313; (+ de) 134, 137, 142, 182, 1895. *Cf.* afară.

fârâ-de-leage, *subst.* 133. *Cf.* 134, *unde aceeaşĭ expresie nu e substantiv, ci locuţie adjectivală precesă de* cel. *Altă locuţie care traduce un substantiv slavic e* fârâ-de-fund: A propastie (бездна), 142, 182, cf. непрАвдЪю: fac fârâ-dereptate; *dar* fârâ de ruşine 1895 *e locuţie adjectivală şi* fără de osteneaală 137 *este adverbială.*

fărămâ, *subst.* 1583. *Cf.* sfărăm *etc.*

fărmăcătorĭŭ 4400; fârmâcătorĭŭ 4514; fârmecătorĭŭ 124; fârmecătorĭŭ 4191, 4544; frămecătorĭŭ 1550;—fârmecătoare 125.

fărmecare 4190, 4401; cf. frămecat.

fâtule 4395. *Derivat* fecĭor.

fâţarnicŭ 1666, 2815.

fâţerescŭ 1667.

făţerĭe 1665.

fealĭŭ 414, 1456; [felĭŭ] 4457 n.

fecĭor 1727, 4350;—fecĭori 3626 bis; fecĭorĭĭ 1408.

felegos 3102.

Veḑĭ sensul la p. 91.

fereaşte(-te) 4177.

ferĭcescŭ, *sing* 269, 3869;—fericĭ (voĭŭ) 3870;—fericit 267.

fericire 268.

fi, fĭu, fĭe, fiind, *v.* sănt. *Maĭ jos* fire.

fĭarâ 1046, 2255;—fĭeri 1069.

[ficatuluĭ] 2381 n. *Cf.* figa.

fĭer 51, 1495, 1534.

fĭerbente 3060. *Cf.* înfĭerbântare *etc.*

fĭertŭ 1513.

fĭerturâ 372.

fĭeşcare 3261; fieşcarele (= ϯĭεщκάρελε) 639; fĭeşŭcarele 1501.

fieşce *(+ adj.)* 315; *(+ subst. fem.)* 1046, 4262.

figa 3296.

In nota de la acest numĕr înclinam a crede că acest cuvînt s'a reprodus din originalul slavic şi că deci din greşélă s'a scris între cele românescĭ. Acum însă renunţ la acéstă părere, de óre-ce în Anonymus Caransebesiensis găsim: fig, *'ficus arbor'* şi figa, *'ficus fructus'. Terminul a trebuit să existe odată în limbă, întru cât avem derivatul* ficat.

***figŭ,** *verb, numaĭ în compusul* înfigŭ.

fĭĭŭ 682; fiĭul 66, 681, 685 bis; — fiii 688.

filĭarĭŭ 120, 1756.

Pentru sens cf. p. 91. Bariţ în Dicţionarul săŭ unguresc-românesc îl traduce prin 'lăscae, bănuţ; obol; parà'.

filosofeascâ 3026.

filosofŭ 670, 1729.

finicŭ 4034.

finicxŭ 680.

***fir,** *numaĭ în compusul* trandafir = *gr.* τριαντάφυλλον.

fire 1770, 2253, 2648, 2827, 3001*, 3840, 3960; firea 998; fiire 342; fiirea 640.

flămânzire 8. *Maĭ jos:* foame, foamete.

floare 90, 4127, 4387 n; — flori 3031. Cf. înfluritŭ.

flocos 1626.

fluerâtorĭŭ 3337.

flúerŭ, *subst.* 2321, 3180, 3336.

Cuvîntul flúeră *saŭ* flúer *însemnézĕ astădĭ dincóce de Dunăre atât instrumentul de cântat cât şi 'fluerul piciorului'.*

Pluralul 'fluere bârbatuluĭ' din Cazania întâĭa circa 1570 (apud Gaster, Chrestomatia) arată că e vorba de înţelesul al doilea. In Anonymus Caransebesiensis (ce l-am publicat întreg în «Revista Tinerimea Română», noua serie, vol. I, anul 1898), cetim: 'fluiĕr crus, fluiĕr. —, fluierĕ. —', *amândouĕ aceste din urmă fără traducere; dar se vede că unul e verb, cel-alalt instrumentul. Lexiconul Budan de asemenea traduce* flúer, *pl.* flueri, 1) *prin 'fistula vel tibia longa: fujjora (?), hoszú síp: eine lange bäuerische Flöte'; 2) prin 'crus, tibia'; ĭar* flúeră *numaĭ prin 'tibia, fistula'.*

Simeon Măngĭucă (în Studiĭ limbistice, Luminătorul, IV, 91) spune că în Banat se ḑice maĭ mult fluerà *în amândouĕ sensurile.*

Flúeră *maĭ găsim în Dicţionarul latin-român al luĭ I. M. Moldovanu, Sibiŭ, 1864 s. v. 'tibia', apoĭ în Dicţionarul român-german al luĭ Iser şi în al luĭ S. P. Bărcianu, cum şi în Projectul de dicţionar al luĭ Laurian şi Maxim; ĭar în Poesiile populare publicate de Bârsean-Jarnîk numaĭ* flueriţă *(odată).*

In cele-lalte dicţionare de dincolo şi de dincóce de Munţĭ începénd cu al luĭ Bob 1822, vorba nu se găsesce decât sub forma flúer, *pl.* flúere, *ca în acest Lexicon şi ca în Biblia de Bucurescĭ 1688.*

Precum se vede astădĭ în Muntenia şi în Moldova cu părţile-ĭ desmembrate se ḑice în de-obşte flúer; *cu tóte acestea ică colea se aude şi* flúeră, *de pildă la Samarinescĭ — Mehedinţĭ, Bota — Gorj, Măcĭuca şi Otetetiliş — Vîlcea, Filipescĭ-Broscăria — Ilfov (aicĭ însă ḑic aşà numaĭ Sîrbiĭ). Aceste informaţiĭ mi le-aŭ dat maĭ mulţĭ şcolarĭ din 'Şcóla normală a Societăţiĭ pentru învĕţătura poporuluĭ român'.*

După spusele acelora şi şcolarĭ, pun accentul pe silaba finală eĭ *Românii din câte-và localităţi, ca ceĭ de la Leordenĭ — Muscel, Cândescĭ — Dîmboviţa, Filipescĭ-Broscăria şi parte din Măgurele—Ilfov, apoĭ de la Gâşcescii-Rădulescu — Vlaşca şi parte din Ţăndăreĭ — Ialomiţa; de asemenea Ţiganiĭ de la Butiman—Ilfov.*

A. Clemens în Dicţionarul săŭ nemţesc-românesc, Buda 1823, încă scrie în partea I, fluèr; *dar în a doua, unde se vede că îndréptă,* flúer.

Armâniĭ ḑic instrumentuluĭ fluéră (*cetesce* fluĭáră), *ĭar* fluèr *e reservat numaĭ pentru 'tibia picĭoruluĭ'. Verbul* fluèr saŭ flúer *nu-l aŭ, ci numaĭ* şúer. *Românii din Istria aŭ alte numiriː 'supélă, pisc, şurli şi citer'.*

Cuvîntul e unul dintre cele maĭ răspândite, întru cât se găsesce la maĭ tóte popórele de la Marea Egee până la hotarul vestic al Bohemieĭ, este cam tot aşà de răspândit ca şi Crăcĭun (v. maĭ jos) şi brânză (v. Cihac, Dictionnaire d'etymologie Daco-romane, Miklosich, Ueber die Wanderungen der Rumunen şi Măngĭucă, Studiĭ limbistice—Luminătorul, IV (1883), 50—, de unde se constată că vorba brânză a trecut la Sîrbĭ, Maloruşĭ, Polonĭ, Cehĭ, Slovacĭ, Ungurĭ, în dialectul Nemţilor din Ungaria, cum şi în maĭ multe dialecte nordice şi centrale ale Italieĭ: bergames, ferares, genoves, roman, în carĭ cuvîntul se rostesce sbrinza, sbrinz, sbrins şi sbrinzo *cu un* s *protetic. Cf. Hasdeŭ, Cuvente den bătrâni I, Supplement, p. LXXIII, deşĭ asupra originiĭ cuvîntuluĭ părerea nóstră e deosebită). Greciĭ îĭ ḑic φλο(γ)έρα, Arnăuţiĭ fl'o(j)ère (feminin), Sîrbiĭ şi Croaţiĭ frula, Unguriĭ furolya şi furulya, Huţaniĭ şi Maloruşiĭ flojara, Poloniĭ, Moraviĭ, Românii slavisaţi din Moravia şi Cehiĭ fujara, ultimiĭ şi furla. Afară de acésta Muntenegreniĭ aŭ modelat sl.* скрала *în sviĭara, probabil după forma românéscă* fluéră.

Rotificarea luĭ l *intervocalic la Albanejĭ arată că vorba n'am înprumutat-o noĭ de la aceştia, ci tocmaĭ din contra. Cuvîntul trebue să se fi format din tulpina verbuluĭ latinesc flare, după calapodul sinonimelor fĭstŭla, fĭstella, rămase în tóte limbile romanice (v. Körting s. v.), de unde şi românescile flişcă, a flişcăì, fiştigóea saŭ tîrta de salce a copiilor din sud-ostul Ardealuluĭ, probabil şi aferesatul telincă—tilincă (dăruit de Cihac, Alexicĭ şi Şeĭneanu Ungurilor, nu şi de Mândrescu, care a lucrat sub conducerea d-luĭ Hasdeŭ) şi telişcă de prin părţile vestice (cf. Bariţ, Dicţionar unguresc-românesc s.v. sip şi tilinka), ḑisă titilişcă la Casincea—Tulcea, cum şi trişcă din cele nord-vestice ale aceleĭaşĭ regiunĭ ardelene şi din Moldova, unde copiiĭ, ca şi ceĭ din Muntenia, îşĭ fac primăvara maĭ ales din cóją de salcie favorită tilincă, numită prin Mehedinţi totîlcă, ĭar prin Vîlcea totîlcă şi tutelcă.*

*Aşà dar putem presupune formele *flĭbula şi *flĭbulum — *flĭbella şi *flĭbellum, din carĭ ar fi eşit românescile* fl(e)uér(l)ă *şi* fl(e)uèr(l)u. *Dar* fl(ă)uér(l)ă *s'a putut nasce chĭar din lat. flabrum—flabellum, al căruĭ plural singularisat este flabella şi al căror sens nu se opune, întru cât primul însemnéză 'suflare' şi al doilea la Isidorus 'fóle, sufloĭŭ', cum numesce el plămânul, ĭar* fluerul *şi cimpoĭul sînt instrumente de suflat, ba ultimul întrunesce în sine*

şi fluerul şi *fólele*. Pe la Răşinarii din Ardeal *sufloĭul* este o flueră *fără găurĭ, în care suflă spre a aprinde focul*. Pentru dispărerea luĭ ĭ saŭ a din **flibella* şi *flabella* etc., după schimbarea luĭ b în v şi a acestuĭa în u ca şi în *sibilare — şuerare*, compară *lĕvare — luare*; ĭar pentru ll — rl — r *cf. *caballanus — cârlan, cancellus—căcerlu — cârcel, rivuscellus—riussel—sel* de prin Ialomiţa pe de o parte şi augmentativele *şirlăŭ, şirloĭŭ, şiroĭŭ* de alta, cum şi ardel. *sorlicĭŭ, sorlic* faţă cu *şoricĭŭ, şoric* de dincóce de Munţĭ, tóte patru din lat. **suilliceus*. Cf. grĭerŭ şi crĭerŭ, *p. 327. Forma frula (probabil în loc de furla), furollya* şi *furla* a Sîrbo-Croaţilor, Ungurilor şi Cehilor provine din cea românéscă cu accentul strămutat pe prima silabă, dar cu grupul rl încă *conservat*.

*Precum apoĭ din *flabĭtare* saŭ, după Ascoli (apud. Körting s. v. *flatuo), din *flavitare* s'a făcut it. *fiutare* 'a mirosi', de unde substantivul verbal *fiuto* 'miros', la poetul Chiabrera de pe la 1600 cu înţelesul de 'flaut', cu carĭ cf. românescile *flĭt* 'rît' şi *surlă* instrument şi 'rît': tot aşà din *flabilare—*flavilare* s'aŭ putut nasce 'fiulà, fiula, fiulel, pe carĭ Mangiucă (cf. Luminătorĭul, IV, 91) le-a găsit în nisce dialecte romanice, cu înţelesul de 'a fluerà, fluer', dacă nu cum-và acele forme vor fi fiind greşelĭ de tipar cu* l *în loc de* t.

La noĭ Românĭĭ din stânga Dunărĭĭ încă trebue să fi existat în evul mediŭ formele fluérlă, fluèrlu; *căcĭ numaĭ aşà se explică* flojara şi fujara *Slavilor de la Nord-Vestul Daciei. Nu e de credut că Românĭĭ de la sudul Dunărĭĭ să fi colonisat acele regiunĭ, întru cât cele-lalte elemente de limbă românéscă rămase la aceĭ Slavĭ sînt tot daco-românescĭ. Dintre acestea voĭŭ cità vorba brânză, care nu e de cât participiul* prensa *substantivisat (cf. belire, frâu—frâne = lat. frenum — frena* şi *prăsele tot din prensus, mânz* şi *pânză, cum* şi *participiul substantivisat faptă) şi care nu e cunoscut prin Macedonia decât în locuţia 'laptele s'adără brânză', adecă s'a stricat, s'a prins óre-cum. La noĭ însă trebue să fi influenţat şi sinonimul şúer = lat. sibĭlus, sibĭlo, care saŭ a schimbat maĭ târdiŭ accentul luĭ* fluéră, fluèr *pe silaba întâĭa (cf. măsur=lat. mensūro, crĭer = lat. cerebellum şi grĭer = lat. *grycellus) saŭ a contribuit chĭar la nascerea formelor actuale de dincóce de Dunăre* flúeră, flúer, *substantiv şi verb, pe când Românĭĭ de la sud nu cunosc verbul* (fluer). *Importante în acéstă privinţă sînt numirile şueră şi şuericĭŭ, ce daŭ copiiĭ din cătunul Bota—Gorj fluerulŭĭ de salcie şi celuĭ de plumb. Datorese acéstă preţióşă informaţie, ca şi maĭ multe altele, harniculuĭ normalist I. Dobriceanu, originar din numitul cătun.*

Românitatea cuvîntuluĭ fluer *o dovedesce apoĭ ĭubirea Românuluĭ, în special a păstoruluĭ nostru, pentru acest instrument, cum şi bogăţia familieĭ acesteĭ vorbe. In adevĕr, pe când Albanejiĭ pare că n'aŭ decât instrumentul exprimat prin substantivul fl'o(j)ère, noĭ întrebuinţăm cuvîntul şi pentru o parte a trupuluĭ şi dicem:* flúer, flúeră, flueraş, fluerítă, fluericĭŭ *şi* fluerice *(aceste douĕ în vestul şi centrul Ardealuluĭ),* fluèr, flúéră *(aceste douĕ aromânescĭ),* a fluerà, fluerătură, *apoĭ* fluerar, *care însemnézà:* 1) *cel ce face saŭ vinde fluere,* 2) *cel ce cântă cu fluerul, dis*

în Ardeal şi în Biblia de Bucurescĭ, 1688 (Mateĭŭ 9, 23 şi Apocalips 18, 22) fluerăş, 3) *un fel de pasere şi în sfîrşit* fluerătoare, *o plantă. Cf. verbul* a fluerà *cu compusele-ĭ batjocoritóre* fluerà-vînt *şi* fluerà 'n biserică.

Voiŭ terminà acest excurs cu etimologia mult chinuità a vorbeĭ Crăciun, *despre care am ḑis că este şi ea una din cele maĭ răspândite la popórele vecine; căcĭ, după Miklosich, vsl., bulg. şi ceh. se ḑice* кračунъ, *malorus.* kerečun, *ung.* karácson, *ĭar vrus.* коročунъ, *acesta cu însemnarea de 'ieiuniun nativitatis domini'. Cuvîntul se află şi la Aromânĭ, pe când Istrienii întrebuinţéză sl. bojičĭ şi bojitele. Vorba se pronunţă şi* Crecĭun. *Ea nu e alt-ceva decât Chresti-natione(m) saŭ, ca nume de sărbătóre, maĭ curând pl. Chrestinationes — Creşi-năcĭuni — Creşcĭunĭ — Crecĭun şi Crăcĭun.*

*Va să ḑică avem un cas de sincopă duplă, ca şi în Nicolae — Nae, cu care cf. *ne-scio-quantellus — neşchiţel — niţel cu sincopă triplă. Schimbarea numĕruluĭ şi a genuluĭ se datoresce în parte vorbeĭ ajun. Cf. Moş Crăcĭun şi Moş Ajun, cum şi Sfîntul Crăcĭun deprin Ardeal; de asemenea formele dialectale muntenescĭ spate şi Pasce, sing. masc., făcute din pl. fem. spate şi Pascĭ ale limbeĭ comune. Cele-lalte limbĭ romanice şĭ-aŭ făcut cuvîntul din lat. natalis, noĭ însă l-am format prin compunere ca şi Greciĭ, carĭ ḑic* Χριστούγεννα. *Filologiĭ n'aŭ dat până acum de capĕt acestuĭ important termin, fiind-că lat. natio—nationem e cunoscut maĭ numaĭ cu înţelesul de 'popor', trecut pe calea culturulă în tóte limbile romanice; în timp ce sensul original de 'nascere' e puţin întrebuinţat. Ast-fel, dacă am izbutit a găsì originea adevĕrată a Crăcĭunuluĭ nu se va maĭ puteà ḑice, cum afirmă d. ex. Hunfalvy şi după dînsul d-l Şeĭneanu, în Istoriq filologieĭ române, p. 269, că noĭ n'am dat Ungurilor nicĭ un cuvînt din sfera religiósă.*

fluerŭ, *verb* 832;—fluerezŭ, 3181. *Cf.* aflu, fluerŭ, suflu, gâmfare *etc.*

foae 1704.

foame 10.

foamete 9.

foarte, *adv.* 1072, 2496.

focŭ 2240; focul 2241, 2287, 4029.

foişor 746, 2626.

folos 239, 2451, 3358, 3989, 3990. *Cf.* nefolos.

folosescŭ, *sing.* 2455, 3989; folosescu (-mâ) 2456;—foloseşte (-se) 2454; —folosì (va) 2452;—folosiĭŭ (mâ) 2787;—folosì 2453;—folosì (a) 4102.

folositorĭŭ 1155.

forfeceale 3186.

fost (au), *v.* sănt.

fota 1006. *Pentru sens cf. p. 91.*

frate 87. *Derivat* frâţie.

frâgarĭŭ 4409.

Veḑĭ sensul la p. 91.

frămecat 4192, cf. frămecare.

frămecătorĭŭ, *v.* fărmăcătorĭŭ.

frămseaţe, *sing.* 34, 227, 228, 388; frămseaţea 1711; frâmseaţe 3115; frâmseaţea 843; frumoseaţe, *sing.* 1570;—frumoseţile 156 n. *Derivat din* frumos. *Cf.* înfrămseţare *etc.*

frâţie 3523.

frâu 3926. *Cf.* neînfrânare.

freanghĭe 2949.

Pentru sens cf. p. 91.

fricà 163, 722.

fricos 3415. *Cf.* înfricoşare *etc.*

frigŭ 1197.

frumos, *adj.* 1567, 1700, 1708, 1713; — *adv.* 3137.

frumoseaţe, *v.* frămseaţe.

***fruntezŭ,** *numaĭ în compusul* înfruntezŭ.

frunze, *sing.* 1704.
fuĭŭ, fu, furâ, *v.* sănt.
fuga 344.
fugacĭŭ 345.
fugarĭŭ 354.
fulgerŭ 186, 1858, 2298, 3619, 4567.
fund 142, 182, 2666; fundŭ 2866. *Cf.* afundŭ, afundare, cufundu(-mâ).
fune 3917, 3918; funea 387.
funingine 3139.
furnica 1869; — furnicile 1545.
furnicarĭul 1545.
furtună 3292, 3293.
furtușagŭ 3706.
furŭ, *subst.* 3705.
fuște 1701, 3056.
Veḑĭ sensul la p. 91.

G.

ć (a=*a treĭa*) 4434.
galben 3691; galbenŭ 1201; — galbeni 4562. *Derivat* gâlbinarea.
gardŭ 759, 2343, 4303. *Maĭjos:* grajdŭ, grădină. *Cf.* îngrădire, ogradă.
gaură 3220. *Derivat* ghĭunoae. *Cf.* zgău.
Etimologia: lat. caverna — *gauĕrnă — *gaornă — gáură. *Pentru căderea luĭ* n *cf. de-a-dura, a se îndurà (spre) = de-a-*turna, a se înturnà (spre).*
gâcescŭ 693.
gâcire 692, 2765, 2871.
gâcitorĭŭ 2851, 2870. *Derivate din* gâoace *cu silaba a doua neîntonată căḑută.*
gâdea 3285.
gâdilire 3246.
gâinușe 2926.
gâlbinarea 1437.
gâleată 1490.
gâmfare 1592. *Cf.* îngâmfare, îngâmfescŭ (mâ), aflu, înflu, suflu, fluerŭ *etc.*
gândescŭ 2688.
gângavŭ 1540, 2088.
gâoace 1524, 2358, 2917, 2959.
gât 3927.
gâtesc, *sing.* 4000; gâtescŭ, *sing.* 3599.
gâtire 3598.
gâvănate 2982.
geamere 3390.
geanele 660.
[genealogie] 2833 n.
[genul] 971 n.
genunche, *sing.* 1517; — genunchele, *pl.* 1684.
In Studiŭ n'am relevat acéstă curiósă formă de la singular, care se aude şi aḑĭ. Cf. Lexiconul Budan şi Vocabularium nemţesc şi românesc, Sibiŭ 1822. D-l Gaster, în glosarul Chrestomatieĭ, scrie genuche *la începutul articululuĭ, dar tóte exemplele, în autorĭĭ respectivĭ înşişĭ, sînt de numĕrul plural. D-l Şeĭneanu, în Dicţionarul germano-român, spune că* genunche *se ḑice şi în Moldova, ceea-ce eŭ, care-s de acolo, n'am auḑit.*
gerulŭ 1870.
Ghermanŭ 66.
ghĭaţă 724. *Cf.* înghĭeţŭ *etc.*
ghĭemŭ 1475.
ghĭerdan 769, 3882; ghĭerdanŭ 1860.
Veḑĭ sensul la p. 91.
ghinde, *sing.* 1028, 2358.
ghĭunoae 929. *Cf.* gaură, zgău.
gĭamân 942; gĭamânŭ 275, 4058.
ginere 1031.
gingaşŭ 3658.
glas 2, 5, 359, 703, 2999, 4106. (+de jale) 4282. *Derivat* glâsuire.
glăcevescŭ 1853.
glăcevire 146.
glăcĭavă 148, 150, 1474, 1852, 1905, 2340. *Cf.* neglăcevitorĭŭ.
glâsuire 2549.
gleznа 705; — gleznele 2337.
gloată 3688; [gloata] 3373; [(cu) 3393 n], [(cu) 3394 n].
glod 3277. *Veḑĭ sensul la p. 91.*
glumă 709, 2971.

glumescŭ, *sing.* 1549.
glumeț 1547, [4463 n].
glumire 1548.
golilor 1937.
gonescŭ, *sing.* 730, 4172, 4173;—gonì (-se) 4145;—gonì (voĭŭ) 1230;—(a) 2391; — gonindŭ 2390; — gonitâ 2923.
gonire 729, 1270. *Cf.* dojenire.
gonitorĭŭ 734.
gorgan 4085. *Veḑĭ sensul la p. 91.*
grabnicŭ 1939, 1980, 2953, 3240, 3423.
***grafŭ,** *numaĭ în compusul* zugrafŭ = *gr.* ζωγράφος.
graĭŭ 266, 701, 2780, 2794, 3076; graĭul 419. *Derivate:* grăescŭ, grăire, grăitorĭŭ.
grajdŭ 3385. *Cf.* gardŭ, grădinâ *etc.*
gras 1849. *Derivat* grâsime. *Cf.* îngrâșare.
grăbavŭ 3291. *Veḑĭ sensul la p. 91.*
grădinarĭŭ 406, 758.
grădinâ 405; grâdinâ 3031, 4266.
grăescŭ, *sing.* 702, 2502, 3321; grâescŭ 1731; — grăĭaște 4351; grâĭaște 313; — grăiră 56; — grăì (a) 794. *Cf.* negrâit, nedezgrăit.
grăire 391, 1083; (+ de rău) 2503, 4280; [grăirea] (+ de bine) 56; grâire 700, 1829, 3372, 3515.
grăitorĭŭ 390, 3119; (+ de rău) 4259; — grăitoare 3137.
grămadâ 3752; grâmadâ 3346;—grâmezi 1146.
grămâtic 3833. *Veḑĭ sensul la p. 91.*
grâsime 3754, 3807; grâsimea 3753.
grâtarĭŭ 3233; grâtarĭul 2242.
grău 1058, 1513, [2924], 3198.
grăunțulŭ 1524.
greaață 3450, 3452. *Derivat din* greu, *de unde și* greutate.
greșescŭ, *sing.* 2394.
greșire 2395.
greu 1037, 1323, 1741, 2820, 2924, 3825, 3828, 4263. *Cf.* îngreuezŭ *etc.*
greutate 2145, 3803, 3824, 3827.
grĭerŭ 3156, 4479; grĭerĭi 4479.

Acest cuvînt e scris de două orĭ cu accentul pe e *și odată (în exemplul al doilea) fără nicĭ un accent. Cf.* crĭerŭ (κριέρι).

*Etimologia: grȳllus + sufixul icellus = *gricellus — grierlu — grièru—grier. Pentrusincopa luĭ* c, *pentru* ll—rl, *căderea saŭ asimilarea luĭ* l *din urmă și strămutarea posterióră a accentuluĭ, cf. aest=acest= eccu(m)-istum, aice=acice=lat. eccu(m)-hicce, graur=lat. graculus și măestru=lat. magistrum, cârlan=lat.*caballanus, cârcel =căcerlu=lat.cancellus, șiroĭŭ din șirloĭŭ=lat. rivuscellus aferesat+-oneus, șorlicĭŭ, șorlic de dincolo de Munțĭ față cu soricĭŭ și soric de dincóce și măduvă din mădúă. — Tot asemenea* crièr *trebue să vie din lat. cerebellum— creuerlu—creèrlu—crièrlu, aḑĭ* críer *saŭ* crèer.

grije, *sing.* 68, 153, 1833, 1943, 2303, 2304, 3013, 4527; grijea, *subst.* 3868, 4434.
grijescŭ, *sing.* 323, 2034, 2126, [2688]; grijescu-mâ 2288;—grijește 2967; grijaște(-se) 4470; — grijĭamu (-mâ) 711; — grijì, *perf. (?)* 2639. *Cf.* îngrijatŭ, îngrijescŭ *etc.*
grijire 324, 2301, 2490, 2968. *Cf.* negrijire *etc.*
grijulĭv 1274. *Cf.* negrijulivŭ.
grindâ 179, 3290.
grindire 724.
groapâ 770, 3131, 3471; groapa 1065. *Derivate:* gropânos, gropilâ.
groaza 2790. *Derivat* grozevïe.
grohot 772. *Veḑĭ sensul la p. 91.*
gropânos 2899.
gropilâ 2217.
gros, 815, 2943. *Cf.* îngroașe (să).
grosime 813.
grozevïe 3432. *Cf.* îngrozescŭ *etc.*
grumazul 108, 745; grumazulŭ 654; — grumazului 747, 1639.

grumbavŭ 814. *Veḑi sensul la p. 91.*
gubavŭ 2859.
gubâvĭe 273.
gunoi, *sing.* 713, 774; gunoĭŭ 1612; — gunoae, *pl.* 3942, 4290, 4349.
gurâ 4129, 4538; gura [1154], 3992. *Cf.* înghiţ *etc.*
gúrnie 3745.
Acéstă vorbă rară nu s'a trecut în 'O samă de vorbe' din partea întâĭa, p. 91. Mardarie îĭ dă ca sinonim cuvîntul urloae *şi traduce prin ea slavicul* тóкъ, *care după Berînda însemnéză 'ţevie; jghĭab de pĭatră, canal'. In privinţa originiĭ cf. alb. gurnɛ 'izvor', din ngr.* γοῦρνα, *'urne, gouttière, bassin d'une fontaine' şi acesta din venez. gọrna (cu o închis) 'jghĭab, canal de scânduri pentru scurgerea apeĭ pe corabie, şanţ de irigaţie' (după G. Meyer, Dicţionarul etimologic al limbeĭ albanese).*
gustare 565.
gustŭ 430, 566.
gutâi, *sing.* 1911.

H.

haĭ, *interjecţie de mirare* 4285 bis.
hainâ 2513, 2946, 3261, 4269, 4271; haina 3077, 4271; — haine 1279, 3078; — hainelor 614.
harŭ 211; (în) 3809; harul 211. *Derivat* hârâzeaşte. *V. sensul, p. 91.*
hatman 113. *Veḑi sensul la p. 91.*
hâleşteu 1556.
hărâescŭ, *sing.* 4101.
hârâzeaşte 2791.
hărţuescu(-mâ) 597; *cf.* hrăţuire.
heruvĭmescŭ 4119.
hiclean 891, 1934, 2618; hicleanŭ 1651, 1695, 1933, 2863, 2864; hiclianŭ 4299.
hicleñe 1932, 1936, 2865, 4300.
hiclenşug 1503, 2617; hiclenşugŭ 1491, 1504, 1693, 1694; hitleşugŭ 4546.
holdă 3195*.
hotarŭ 2646.
hotărăscŭ, *sing.* 4306; — hotărătŭ 2633. *Cf.* nehotărătŭ *etc.*
hranâ 1058; hrana 2320. *Derivate:* hrănire, hrănitoriŭ.
hrăjeate 3841. *Veḑi sensul la p. 91.*
hrănire 611, 2317, 4017.
[hrănit] 3859 n.
hrănitoriŭ 3859; hrănitoarea 2318.
hrătie 315, 4062.
hrăţuire 4301.
[hreascurĭ] 4134.
Hristos 95, 114, 186, 4103, 4130.
hulâ 687, 694, [2579 n], 3251, 4109, 4114.
hulescŭ, *sing.* 4113; — huli (-vâ) *(l. hulĭ-va)* 2579.
hulire 2578, 4110.
hulitoriŭ 4111, 4112.

Tóte aceste vorbe începute cu h, *sînt de origine streină, afară de onomatopoeticul* hărâescŭ *şi de interjecţia de mirare* haĭ, *care probabil este o altă formă a luĭ* vaĭ *şi cu care decĭ formézĕ un dublet al latinesculuĭ vae. Dacă le reducem la rădăcinĭ, se constată că unul este evreesc* (heruvimescŭ), *treĭ sînt greceştĭ* (harŭ, hrătie, Hristos), *cincĭ unguresc (compusul* hăleşteu, hărţuescu(-mâ), hiclean, holdă, hotarŭ), *în sfîrşit vr'o şase slavice* (hainâ, *compusul* hatman *[cf. germ. hauptmann],* hranâ, [hreascurĭ *adaus de noĭ*], hulâ, *probabil şi* hrăjeate).

In privirea acestuĭa cf. polonomalorusescul (н)грашка 'joc, jucărie', *căruĭa Românĭĭ, dacă nu singur Mardarie, îĭ vor fi schimbat terminaţia diminutivală* ka *în* eate *şi aşà vor fi ḑis maĭ întâĭŭ* hrăşeate, *apoĭ* hrăjeate, *cu* ă *din* a *neaccentuat şi cu* r *pronunţat ca* h, *cum obicĭnuesc şi unele popóre slavice.*

Spre a se vedé că acest sufix e destul de întrebuinţat în limba nóstră,

une-oră cu înțeles diminutival, voiŭ înșirà: 1) un numĕr de nume comune și 2) de cele proprii, cu deosebire de la țară, terminate în ete.

1. *Vorbele comune:*

a) bondrete, *un gândac de mătasă, Cernaĭa și Samarinescĭ—Mehedinți;*

erete *și* arete *de pe aicĭ (cf. ngr.* ἐράκι *saŭ* γεράκι *și* γερακήνα, *de unde alb.* g'érak'ine 'Habicht', *cum și arom. ĭerăchină și bulg.* gerekin 'Sperber', *după G. Meyer; ĭar* hărețul 'mergus' *din Biblia de Bucurescĭ 1688—Levit.* 11, 17 *și Deut.* 14, 17—, *propus de d-l Tiklin s. v.* arete, *n'are a face, acesta fiind pasĕre de apă);*

juvete, *un pesce, Șegarcea-din-vale—Teleorman;*

orbete, *în Ardeal (pe aicĭ* orbeț, *prin Muscel însă* orbete *însemnéză un 'coș de prins pesce');*

sticlete (*mold.* stigleț);

verdete, *un pesce, Leĭcescĭ—Muscel;*

vrăbiete *și* brăbete *(în Moldova numaĭ* vrăbioiŭ);

purcelete;

șerpete.

Aceste două din urmă le întrebuințézà Țiganiĭ și tóte nouĕ sînt nume de animale de genul masculin;

b) bundărete 'burta porculuĭ umplută și pusă la uscat', *Cernaĭa — Mehedinți; cf.* bandor;

bumbulete 'bumb mic și rotund', *tot acolo;*

castravete *și* cucumete;

căminete 'cămin', *Cernaĭa—Mehedinți;*

căpete 'măsură de lemn pentru făină și grăunțe', *Samarinescĭ—acelaș județ;*

chițonete, *v.* poponete;

cĭucĭulete, *o cĭupercă (are și alte înțelesurĭ figurate), Petrescĭ — Dîmboviția, Leĭcescĭ—Muscel etc.*

cocârlete 'lemn încovrigat' *(se face și din pâĭne), Lupșa—Mehedinți;*

coclete: 1) 'o pĕreche de fire de la iță', *Tămășescĭ — Vlașca,* 2) 'fire carĭ aŭ apucat greșit prin iță', *Petrescĭ — Dîmboviția,* 3) 'împletitură la cĭorap', *Lupșa — Mehedinți;*

coconete, *o cĭupercuță, Butiman — Ilfov;*

cucuĭete 'cucuĭŭ', *Lupșa—Mehed.*

curmete 'curmeĭŭ', *pl.* curmeți, *Cernaĭa — același județ;* 'o bucățică de sfóră', *Ploștina—Mehedinți;*

doroblete 'băețel bucălat și prost', *prob. din* doblete, *Mălurenĭ—Argeș;*

dovlete, *adecă dovleac, pl.* dovlecĭ *și* dovleți *(prin comitatul Solnoc-Dobîca — Ardeal, în special în satul Poptelecul-de-Crainе,* duflete, *pronunțat* dufleche, *pl.* dufleți); *cf.* dulete 'pepene galben', *Tămășescĭ —Vlașca;*

făcălete 'făcălet de mestecat mămăligă', *Lupșa—Mehedinți;*

jivete *și* papalete 'om îmbrăcat nemțesce', *Mălurenĭ—Argeș;*

moromete 'om trândav', *Jaroștea — Vâlcea;*

mușchete 'mușchiŭ de porc', *Cernaĭa și Samarinescĭ—Mehedinți;*

nicorete *și* nicoreț;

ochete 'ochiŭ de ață saŭ de cĭorap', *Samarinescĭ—Mehedinți;*

papalete, *v.* jivete;

poponete *și* chițonete, *acesta din urmă la Pietrósa-de-sus—Buzăŭ;*

pufulete, *o cĭupercă cu praf negru, Tămășescĭ— Vlașca, Șegarcea-din-vale — Teleorman și Petrescĭ — Dîmboviția;*

puĭete 'pom mic', *Butiman—Ilfov (pe aĭurea* puĭeț);

pușlete 'rachiŭ rĕŭ', *Crevenicu-Rădulescu — Vlașca și* poslete, posleț *la Ruginescĭ—Putna;*

săculete 'săculeț', *Șegarcea-din-vale—Teleorman;*

scăete (*în Moldova* scaiŭ);

sângerete *și* sângeretec, *care în-*

semnéză preste Munţi şi sub forma dintăiŭşi la Cloşanĭ—Mehedinţi 'cărnaţi de sânge'; *pe aicĭ o ĭarbă, ḑisă şi sângerică, pe care o bagă copiiĭ în nas, ca să se sângereze; cf. sengserecz* 'sanguinaceum' *din Anonymus Caransebesiensis.*

şişlete 'adausul de blane dinaintea saŭ dindărăptul căruţeĭ', *Samarinescĭ—Mehedinţĭ;*

ştulete (*mold.* stĭulete);

şuvete 'o bucată scurtă de lemn', *Samarinescĭ — Mehedinţĭ şi* şuveĭŭ, *Prisăceaua—acelaş judeţ;*

unghete 'unghet, colţ mic', *Cernaĭa acelaş judeţ;*

găurete;

pulete.

Amândouĕ aceste din urmă sînt din limba Ţiganilor.

Inţeles diminutival sigur aŭ următórele opt: pufulete, purcelete, bumbulete, curmete, puĭete, săculete, sângerete *(ĭarba) şi* unghete, *la carĭ s'ar puteà adauge maĭ tóte acelea carĭ aŭ şi o formă în* eţ. *Declar că cele maĭ multe din numele de maĭ sus le datoresc normaliştilor amintiţĭ la vorba* fluer, *cărora le mulţămesc.*

Tot aicĭ vom numĕrà şi locuţia 's'a dus pe ulete', *ce se ḑice în bătaede-joc prin Moldova, în loc de 's'a dus pe uliţă', cum şi pe-ndelete, unde însă terminaţia are altă explicare. Din vsl.* недѣлꙗ ótiosus, *Românul şi-a putut croì locuţia pre nedelĭáte, analogică expresiilor* pe nelucrate, pe apucate, *în care* e *din silaba neaccentuată* ne *a putut cădé uşor, ĭar* a *intonat precedat de* ĭ *şi urmat de* e *s'a prefăcut în* e, *ca de exemplu în* băĭat cucuĭatŭ — băĭete cucuĭete. *Va să ḑică în expresia* pe -ndelete *avem cu totul altă terminaţie. Tot aicĭ vom spune că* e *final din expresiĭ ca* pre apucate, *în loc de* pe apucat, *trebue să-şĭ aĭbă explicarea în asemĕnarea cu* re *din* pre, *cu alte vorbe este un fel de ritm, pentru care cf. Istoria limbiĭ române de A. Philippide, 97, 135 ssq.*

2. *Étă acum şi lista numelor propriĭ familiare de ţĕrani, cele maĭ multe deprin satele judeţuluĭ Muscel, la carĭ n'am maĭ specificat şi comunele:*

Boghete;

Căşulete;

Chivulete;

Ciuculete;

Ciumete *din Moĭnescĭ—Bacăŭ;*

Ciungulete;

Cocorete *din Poĭana-Cârmuluĭ — Vasluĭŭ;*

Cornete;

Dinculete;

Fălculete;

Fuĭorete *din Muerésca-de-sus — Vîlcea;*

Ghenete;

Ghiculete;

Ghĭurculete;

Gurete, *în loc de Grigorie, la Cornişanĭ — Gorj;*

Ionete *şi* Onete, *primul de peste Olt, ultimul din Muscel şi de la Bucurescĭ;*

Iugulete;

Mărculete;

Negulete;

Păsculete;

Păunete;

Popilete *din Calopĕr — Dolj (cf. numele muceniculuĭ Papila de la 13 Octomvrie, care trebue să fie din lat. papilla 'gurguĭul ţiţeĭ, ţiţa'; cum şi al prea cuviosuluĭ părinte Poplie de la 25 Ianuarie, după Calendarul chreştînesc de la Kiev, tot roman; apoĭ vsl.* пѣпелꙗ, 'cenuşă', *care în boh. se rostesce popel, maloruş.* попіл, *ĭar leş. popiół, familia Cenuşă fiind la noĭ, de exemplu la Ceptura—Prahova; în sfîrşit vsl.* попѣнкъ, 'popă');

Spîrlete *de la Călimănescĭ — Vîlcea (cf.* Pîrlea *din Săucescĭ—Bacăŭ)*;
Stoïculete;
Ţîrlete, *Cocĭoc—Ilfov;*
Verdete.
Adaug câte-vă de prin oraşe:
Aguleti;
Frunzeti;
Raleti;
Raneti;
Roseti, Roset *şi* Ruset;
Scarleti;
Scheleti.

Dintre acestea unele trebue să aĭbă aceeaşĭ formaţie ca cele de la ţară; despre cele maĭ multe însă nu mĕ pot pronunţà de o-cam-dată, fiind-că nu cunosc sensul acelor tulpinĭ.

Numirĭ geografice cu aceeaşĭ terminaţie am găsit la Frunzescu, Dicţionar topografic şi statistic al Românieĭ 1872, numaĭ douĕ sigure:

Michinete, *o insulă formată de Dunăre în Dolj*;

Şuletea, *sat în judeţul Fălcĭŭ.*

Numele Berhomete *saŭ* Berhometele *al plăşiĭ nordice a judeţuluĭ Dorohoĭŭ, dacă e plural, trebue să fi avut altă formă la singular.*

O menţiune specială meritĕ numele sărbătorĭĭ populare 'Dragobete — cap de primăvară', *ce se ţine dincóce de Milcov, de exemplu în Domnescĭĭ-Dómneĭ de lângă Bucurescĭ, la 24 Fevruarie, adecă 'Aflarea capuluĭ sfîntuluĭ Ioan'. Terminul* Dragobete *de la început nu este traducerea slavică a celuĭ din urmă, adecă a expresieĭ 'cap de primăvară', ci numele slavic* ѓлавоѓрѣтенїе *'aflarea capuluĭ' al sărbătorĭĭ din numita ḑi, schinomosit de Românĭ în* dragobrete—dragobete. *Cuvîntul acesta apoĭ analisat de popor în* drago(ste) *şi* brăbete *a dat nascere credinţeĭ că în acéstă ḑi se îndrăgostesc brăbeţiĭ. S'ar maĭ fi putut, ceea-ce însă este fórte puţin probabil în casul nostru, ca Românĭĭ să fi făcut vorba de-a dreptul din* drago(ste) + (bră)bete. *In casul întâĭŭ cuvîntul* Dragobete *se datorésce uneĭ etimologiĭ populare şi în amân două pare că se reduce direct saŭ indirect la citatul* brăbete.

La urmă voĭŭ însemnà că forma şerpete, *după A. Lambrior (cf. Carte de citire, Iaşĭ, 1882, p. XVII), e pentru* şerpente, *archaism românesc, ce se aude la Ţiganĭ. Acésta însă nu e de admis, dacă ţinem samă că s nu s'a conservat, deşĭ accentul e pe silaba următóre, şi că sufixul în chestie e frecuent, cum şi faţă de locul saŭ frasa în care se întrebuinţéză. In adevĕr, cuvîntul se află într'o anecdotă pornografică, care se termină cu frasa Ţiganuluĭ:* «nu e şerpete, ce intră în găurete, ci p..... .»

Voĭŭ însemnà tot odată că purcelete *l'am întîmpinat, acum vr'o 22 de anĭ, într'o snóvă culésă de un şcolar al mĭeŭ de pe la Móra-Grecilor — Vasluĭŭ, în care snóvă, destul de veche după limbă, Ţiganul, în loc de* Christos a înviat, *ḑice Românuluĭ*: «Purcelete a învis.»

Cu aceeaşĭ terminaţie ete *se aude şi adjectivul* mălăete (mălăeţ).

I.

i, *pron.*, 'dativ *sing.*, *v.* el.
i, *verb*, = *e*, *v.* sănt.
***i** = *adverbiul lat. i b i, numaĭ în compusele:* acĭi, acĭa, acĭĭa (de); acĭĭaşi, deci.
i, *conjuncţie* 945, *v.* iproc[ì]; i 630.

Ultimul **i** *este saŭ conjuncţia slavică ce însemnéză 'şi' saŭ litera a doua din un* şi *românesc, scris fără* ş *din repegiune.*

ia, *diftong* 945.
iadŭ 3845; iadulŭ 15, 30.
Ĭa[nuarie] 4556 n.
iapâ 1480.
iar 12; iarâ 12, 30, 32, 1021, 2212, 2255, 2264, 2265, 2892, 3710, 4383. *Etimologia: lat. vero.*
iarbâ 337, 4574.
iarna 1197.
iasâ (să), *v.* eşĭ.
iaste, *v.* sănt.
iatâ 3863. *Cf.* adecâ.
iau 2437, 2742, 2744; (+în samă) 3574; ĭa 4261;
luom 2753, *cf.* luotorĭŭ;
luaĭŭ 2590, 2838, 4530;
luarâ 4531;
luat (au, *sing.*) 2433, 2553;
luá (-va) 2840;
ĭa, *imperativ* 1878, 2841;
luaţi 619;
luà (a) 2342, 4398. *Maĭ jos* luare. *Cf.* aluat, uşorŭ.
ibricŭ 1273.
ici, *numaĭ în compusul* aici.
icoana 1306; — icoane 1308, 1418.
iconarĭŭ 1307.
idolŭ 1551; — idolĭlor 1417.
igumenŭ 2854.
[imineĭ] 649.
imurluc 4077. *Vedĭ sensul la p. 91.*
inimâ 247, 254, 648, 1805, 1880, 2757, 2800, 2827, 2829, 4473; inima 587, 1038; (cu toată) [2757 n]; — inimiĭ 934, 3414, 3944.
inimos 4524.
[inspirat] 4048 n.
inte, *numaĭ în compusul* înainte, nainte.
Iona 681.
i-proc[ĭ], *corupt de Românĭ din sl.* и прочее 'şi cele-lalte', 945, 2316.
***ire** = *lat. eo, ire, numaĭ în compusele:* eşire, perire, *cu carĭ cf.* suĭŭ (mâ) *şi lat.-gr.* comis.
Isaacŭ 710.
iscâlitura 2427.
iscoadâ 2444, 2674, 2768, 3483, 3513.
iscodire 3512.
iscodescŭ, *sing.* 3514.
iscusit 221, 224, 1346, 1348; iscusitŭ 2560. *Cf.* neiscusit.
ispitâ 1342, 2840.
ispitescŭ 1350; ispîtescŭ (-пы-) 1369; — ispiteaşte, *imperativ* 1344. *Cf.* neispititâ.
ispitire 1351, 1368; ispitirea 1830.
ispititorĭŭ 1345.
ispovedescŭ 1356.
ispovedire 1352. *Cf.* propoveduire *etc.*
ispravnic 3422; ispravnicŭ 937, 1423. *Vedĭ sensul la p. 91.*
isprâvescŭ, *sing.* 1365, 1859; — isprâviţĭ *ind.* 1958; — isprăvit 919.
isprâvire 1363. *Cf.* povaţă, povăţescŭ.
işor, *v.* uşorŭ.
ĭu, *diftong* 945.
ĭubire 904, 1728, 1730, 1733, 1736, 1737, 2715, 3058, 3144, 3265, 3276, 3369, 3410, 3796, 4557; ĭubirea 4434.
ĭubiţĭ, *ind.* 1721; — *imperativ* 1722; — ĭubit 4548; [ĭu]bitŭ 19; ĭubitŭ 1723, 4552, 4556, 4561; — ĭubitâ 24.
ĭubitorĭŭ 229, 365, 1319, 1435, 1729, 1738, 3059, 3275, 3411, 3795, 4055, 4553, 4554, 4556, 4558, 4559, 4560, [4556 n, 4584 n]. *Cf.* ĭubovŭ.
ĭute, *adj.* 1037, 1742, 1745, 1939, 1980, 1982, 2899, 2900, 3159, 4522; — *adv.* 577, 1743.
ĭuţescŭ 1041. *Cf.* înĭuţescŭ [mâ].
ĭuţime 328, 1039, 1040, 1744, 1938, 4527; ĭuţimea 4434.
ĭuzbaşe 3342. *Vedĭ sensul la p. 91. Etimologia. — Este cuvînt turcesc compus din ĭuz 'o sută' şi baş 'cap'.*
ivescŭ 1303, 4151, 4501; ivescu(-mâ) 4504; — iví (-se) 66; — ivitŭ 4053. *Cf.* aiave.
ivire 100, 4500.
izbândâ 1791, 4156. *Cf.* dobândâ *etc.*
izbândescŭ, *sing.* 4155.
izbândire 1889.
izbânditorĭŭ 1790.

izbâvescŭ 1236;—izbâveaşte 3681; —izbâvì (a se) 1235;—[izbâvită] 3683 n. *Cf.* zăbâvescŭ *etc.*
izbâvire 1234, 3349.
izbâvitorĭŭ 3683.
izma 1906.
izmeane 696.
izvodŭ 1217.
izvodire 1254.
izvor 3082; izvorŭ 1391.
îl, *v.* el.
[îmbătătoare] 3669 n.
îmblare (.ʌ.ᴍ-) 3891, 4186; înblare 3229; înblarea 223. Cf. umblare.
îmblu (.ʌ.ᴍ-) 4244; înblu 225, 1693, 3884, 4084, 4453; — înblâ 2326, 3165. Cf. umblu, primblu(-mâ).
[îmmulţit] 1089 n bis, 1261 n; *v.* înmulţescŭ.
[împlântarea] 2565 n, *v.* înplăntarea.
[împreună] 3622 n, *v.* înpreunâ.
[împrotivă] 3577 n, *v.* înprotivâ.
în 44, 66, 96, 108, 165, 187, 450, 496, 499, 554, 576, 585, 589 bis, 590 bis, 601, 616, 632, 642 bis, 644, 647, 737, 976, 1060, 1061, [1061 n], 1117, 1118, 1119, 1150, 1222, 1249, 1444, 1456, 1524, 1545, 1599, 1640, 1835, 1899, 1971, 1972, 2036, 2115*, 2334, 2388, 2460, 2547, 2605, 2656, 2657, 2659, 2660, 2827, 2994, 2995, 2996, 3000, 3142, 3170, 3220, 3229, 3418, 3462, 3471, 3574, 3657, 3738, 3809 bis, 3834, 3836, 3845, [4230 n], 4428, 4434, [4440] 4540, 4574. *Derivate încă din epoca romană:* între, întru=*lat. inter, intro. Cf.* den, diîn, priîn, prin.

Compusele cu în *din limba română fiind fórte numeróse, voĭŭ înşirà maĭ jos după ordinea alfabetică cele 118 tulpinĭ, ce se găsesc în Lexiconul luĭ Mardarie. Observ că cele maĭ multe sînt verbe şi derivate imediate din acestea, adecă substantive orĭ adjective verbale.*

*ainte, *adv ;*
*alt, *adj*, *alţu, *verb;* *ălţime, *subst. şi* *âlţare, *subst. verbal; cf. lat. altus;*
apoĭ, *adv.;*
aripescu(-mâ) *şi* aripezŭ, arepatŭ;
armare;
*bâtrânitŭ (au);
*blâtire, *în loc de* *mlâtire;
*blânzescŭ;
*bracŭ, *verb şi* *brâcâmente, *subst.;*
*caile;
*carcŭ;
*călecare;
*călţemintei;
*călzitori;
*căpeare;
*ceape *şi* *cepâturâ, *din lat. coepi — incipere;*
*chïegŭ;
*chïeturile;
*chinaţi(-vâ);
*chipuescŭ;
*cindere *şi* *cinzu(-mâ) *din lat. candere—incindere;*
*cingŭ (mâ);
*coace, *adv.;*
*cordare;
*credinţezu(-mâ);
*cuĭare, *cuĭŭ, *verb;*
*cunjurare;
*curmezişate;
*dărăpnicŭ *şi* *dărăptŭ;
*deletnicescu(-mâ) *şi* *deletnicïe.
*dereptare;
deşertare;
*drâcire;
*drăzhealâ, *drăznescŭ, *drăzneţŭ;
*dulcescu(-mâ);
*durătorĭŭ;
*fâţişare;
*fierbăntare;
*fig;
*flu;
*frămseţare;
*fricoşare;
*fruntezŭ;

*gâduescŭ *şi* *gâduială *(veḑĭ însemnarea de la urmă);*
gâmfare;
*ghïeţŭ;
*ghiţ;
*grădire;
*grâşare *şi* *graşŭ [mâ];
*greuezŭ;
*grijat *şi* grijescŭ;
*groaşe;
*grozescŭ;
ĭuţescŭ [mâ];
*lântru *şi* lâuntru, *adv.;*
lungescŭ;
micşureaze;
*mlătire, *v.* *blâtire;
muiat;
mulţescu(-mâ);
noirea;
*noptezŭ;
omenire;
*pacŭ, *verb;*
*parţŭ *şi* *părţalâ;
pâinjenescŭ;
*păngŭ, pengŭ *şi* pinse *din lat. pango—impingo.*
*pâratŭ, *verb;*
*pârechĭare;
*penezŭ;
*pïedecare;
*pïetrĭtâ;
*piroĭaze;
*pistrescŭ *şi* *pistrĭtura;
plântarea;
*pletescŭ *şi* *pletitura;
*plu;
podobire;
*prejur, *adv. şi* *prejurare;
*preunare *şi* *preunâ, *adv.;*
protivâ *şi* protivire;
*prumut, *subst., şi* prumutare;
*pungere;
*putare;
*puţicĭune
*sătoşez;
semnat;
*soru(-mâ) *(v. nota de la urmă);*
spâimezŭ;
*streinare;
*şelare;
*tîmpin;
tămplare;
*tărescŭ *şi* *târie *(veḑĭ însemnarea de la urmă);*
*teţesc;
*tinare;
*tindere;
*tingŭ;
tocma, *adv. şi* tocmescŭ.
*torcŭ, *tortŭ, *adj. şi* *tortăcĭune.
*trâmare;
treacere;
*treg, *adj.* *tregire *(veḑĭ însemnarea de la urmă);*
*treitŭ;
*tristare;
*trupare;
*tunearecŭ, *subst. şi* *tunecare.
*ţelinezŭ;
*vălitura;
*văluescu(-mâ);
*vângŭ, vingŭ, vengerea.
*văţ = *lat. vĭtio;*
*vechit (au);
*vĭĭare: *simplu are alt sens;*
*vitare;
*vrăjbire;
*vrătire;
*vrătoşezŭ;
*vrednicescŭ;

Dintre acestea douĕ-spre-ḑece se găsesc şi în forma simplă, adecă şi fără prepoziţia în, *chĭar în cartea luĭ Mardarie, anume:* deşertare, gâmfare, grijescŭ, ĭuţescŭ, lungescŭ, micşurează, muĭat, mulţescu(-mâ), noirea, plântarea, tămplare, tocma, târie; *acesta însă are alt sens decât cel compus. Alte treĭ tot fără prefix se află în Apostolul de la Voroneţ* (ainte, a se drăcĭ *şi* tiinde); *ĭar cel puţin şapte-sigure tot-de acestea am putut numĕrà în Glosarul Chrestomatieĭ d-luĭ Gaster şi anume:*

armez, podobesc, prejur, semnez, timpin, vechesc, vrăjbesc.

Treĭ verbe aŭ o explicare deosebită. Așà silaba inițială a verbuluĭ îngâduescŭ *nu e prepoziția românéscă din chestie, ci representă începutul ungurescului engedelni;* în *din* însoru-mâ *corăspunde silabeĭ* u *din *uxorare — upsorare — um(p)sorare — unsorare; ĭar vorba* întreg *cuprinde particula latinéscă negativă* in, *cas rar de tot în limba nóstră, care a înlocuit acea particulă prin* ne.

La urmă voiŭ adauge că pe unele din vorbele precedente le găsim și în cele-lalte limbĭ romanice, ba chiar și în cea latină, compuse cu aceeași prepoziție. Câte-và din cele latinescĭ le-am însemnat în lista de maĭ sus. Iată și exemple romanice: it. inclavare, infiare, inghiottire, ingrassare și *corăspundĕtórele lor din cele-lalte limbĭ surorĭ sînt numaĭ compuse, pe când cagliare, pungere saŭ pugnere, vincere etc. numaĭ simple. Firesce că și în aceste limbĭ se află unele verbe simple și în același timp compuse, ca cingo* și *incingo.*

înainte 2005, 2015, 2621, 2624, 2625, 2626, 2628*, 2629; (+ punere) 2635, 2641, 2651, 2652, 2851, 2907, 3244; (+ ca *saŭ* de a) [2652 n] bis; — înaintea 223. *Cf.* nainte, dinainte, îndemănâ, înde (+ sarâ).

înainte-puiŭ 2627, *cf.* nainte-puiŭ.

înalt 651, 4378; înaltŭ 3184, 3391; — înalți 649. Cf. nălțime.

înalțu 514, 526; — înâlță (se) 2710; — înâlță(-voiŭ) 527.

înâlțare 547 n. *Cf.* preaînâlțare.

Mardarie scrie începutul tuturor vorbelor din aceste cincĭ articule de maĭ sus, ca și pe al cuvintelor înoirea *și* înoptezŭ *de maĭ jos, cu* în *ceea ce noĭ am transcris cu* în

înapoĭ 4317 n, *cf.* napoi.

înaripescu(-mâ) 3042; — înaripezŭ 593 bis; — înarepatŭ 2292.

înarmare 3623.

înarmezŭ 643.

înălțare 4377 n, *cf.* înâlțare.

înălțime 4377 n.

înbâtrânitŭ (au) 1134.

înblare, *v.* îmblare.

înblâtĭre 1826.

înblâtitŭ 3396.

înblânzescŭ, *sing.* 3950; — înblânzì (voiŭ) 1590. *Cf.* neînblânzitŭ.

înbracŭ 4272.

înbrâcâmente 4270.

încaile 2478.

încarcŭ 505, 1108; — încărcâ 504; — încărcarâ 1109.

încă 2146, 2147, 2148; încâ 999, 2612, [2752], 3861, 4261, 4263.

Etimologia: hanc ad (horam).

încălecare 4509.

încălțemintei 516; — înclățemente 4243.

încălzitori 3667.

încăpeare 2415.

înceape 2024; — începù *perf.* 2025.

înceapere 2026, 4262.

începător, *sing.* 2943* n; începâtorĭŭ 111, 112, 114, 2021; (mare) 2016.

începâturâ 698, 3464, 4257, 4261; începâtura 1984, 2014, 2636, 4260, 4326; — începâturĭeĭ 59, 765.

început 3625. *Cf.* dinceputŭ.

închĭegŭ 4002; — închĭiagâ (să) 4265; — închĭegâ (sĕ) 3519; — închĭegându(-se) 3519; — închĭegat 4001.

închĭeturile 4432.

închinați(-vâ) 1364.

închipuescŭ, *sing.* 2428, 3966; — închipuĭaște 3589; — închipuindŭ 2818.

închipuire 1291, [2415 n], 2789, 3967.

închipuitorĭŭ 2420.

încîndere 523, 1593, 2972, 3043; încinderea 4527. *Mai jos* încinzu (-mâ).

Vedĭ sensul la p. 91.

încingŭ (mâ) 2694; — [încinge (a)] 4339 n.

încinzu (-mâ) 4526; — încinsŭ 4522, 4525; *cf.* încindere.

încălțemente, *v.* încălțemintei.

încoace 3631.

încordare 1967.

încordătorĭŭ 1968.

încordedzŭ 1969; — încordeaze, *imperativ* 1970.

încredințezu (-mâ) 1269; — încredințatŭ 667; — încredințatâ 499.

încuĭare 3541; [încuĭare] 1127.

încuĭŭ 1098, 1128, 3540; — încue 1125, 1130; — încuiat 1129.

încunjurare 805, 4238.

încunjurat 77.

încurmezișate 155, 2673.

îndărăpnicŭ 457.

îndărăptŭ [546], 621, 622, 623, 624; îndârăptŭ 2880. *Cf.* dindărăpt.

înde (+ sarâ) 710. *Cf.* îndemănâ, înainte, nainte, întâĭŭ.

Acéstă particulă, despre care n'am vorbit în nicĭ o parte a Studiuluĭ, este o prețiósă rămășiță a prepositieĭ latinești ante, *de unde mai avem* inte *din* mai inte, *'adinióreа' și din* înainte = *in* + *ab* + *ante*, *cum și* înde *din* îndemână = *ante manum și din* îndemnŭ = *ante mĭno*, *adecă 'mîn înainte'. Expresia* mai îndeștĭ anĭ, *care însemnéză 'mai anĭĭ trecuțĭ' și pe care am audit-o de la un Român din Schitul Goleștiĭ (Muscel), cuprinde aceeași particulă contopită cu pronumele demonstrativ* eștĭ. *Pentru prefacerea luĭ* t *în* d *cf. de à dura și îndurare, ambele din lat. tornare, și flămînd = lat. *famulentus.*

îndeletnicescu(-mâ) 3973.

îndeletnicĭe 3974.

îndemănâ 497.

îndemnare 1955, 2406, 2573, 3623, 3872.

îndemnător 1416; îndemnătorĭŭ 2003; — îndemnătoare 2252.

îndemnŭ 353, 2004, 2011, 2572, 3871; îndemnâmŭ 348.

îndereptare 1363, 2596, 2601, 2696, 4281; — îndereptâri 3458.

îndereptezŭ 1365; — îndereptezu(-mâ) 1250; — îndereptеadzâ 920; — îndereptеaze, *ind.* 2594.

[**îndestulare**] 3905 n, 4199 n.

îndeșertare 3974.

îndeșertezŭ 3972, cf. deșertezŭ.

[**îndoesc** (mă)] 3465 n; — îndoit 945; — îndoitŭ 811, 3455.

îndrâcire 356; îndrâcirea 747, 1639, 4434.

îndrăzneală 824, 2157, 2849; îndrăzneaală 141, 181, 4569.

îndrăznescŭ 820, 822; — îndrăznindŭ 825.

îndrăzneț [822], 2847, 2848.

îndrăznire 821, 823.

îndrăznitorĭŭ 826, 827.

[**îndreptarĭŭ**] 2596 n.

îndulcescu(-mâ) 2744, 3555; — îndulcĭŭ (mă) 1997.

îndulcire 1998, 3984.

îndurătorĭŭ 4475.

înfățișare 1290, 4214.

înfățișezŭ 4213.

înfĭerbântare 523; înfĭerbântare 3043.

înfig 502; înfigŭ *sing.* 3957; — înfipse 3958; — înfipserĭ 466; — înfiptŭ 503.

[**înfigerea**] 3692.

[**înfiĭere**] 3626 n.

înflu 832. *Cf.* aflu, fluerŭ, suflu, gâmfare *etc.*

înfluritŭ 89, 4033, 4564.

înfrămsețare 3936, 4003.

înfrămsețezu(-mâ) 1571; — înfrămsețaze 3589, 4207; — înfrămsețâ (a

se) 1566; — înfrămseţat 1712. *Cf.* frămseaţe.
înfricoșare 3652.
înfricoșat 1743, 3416.
înfruntezŭ 2569.
îngâduescŭ 257, 2049;—îngâduĭaşte 4163;— [îngâduirâ] 2048; — îngâduindŭ 258.
îngâdualâ [cu] 4162; îngâ[du]ialâ 3891.
îngâduire 2048, 4161. *Cf.* neîngâduire.
îngăduitorĭŭ 3728; îngâduitorĭŭ 4056. *Cf.* **ne**îngâduitorĭŭ.
îngâmfare 1459, 1985; îngânfare 1947. *Cf.* gâmfare.
îngânfescŭ (mâ) 1460; îngâmfu(-mâ) 1594, 1986; îngânfu(-mâ) 4526; — îngâ[n]fâ(-se) 2922.
îngeri 4263; — îngerilor 109.
înghĭeţŭ, *verb* 4288; — înghĭeţè, *perf.* 3519.
înghiţ 1518. *Cf.* gurâ.
înghiţire 2389.
[**îngraș** (mă)]308; îngrașŭ [mâ] 2976. *Maĭ jos* îngrâșare.
îngrădire 2615.
îngrâșare 2975.
îngreuezŭ 4353; îngreuezu(-mâ)3829.
îngrijat 2302, 2801.
îngrijescŭ, *sing.* 4298; îngrijescu(-mâ) 4297.
îngroașe (să) 4265.
îngrozescŭ 1175, 2723.
îngrozire 1176, 2722.
înĭuțescŭ [mâ] 4274....
înlântru, înlâuntru, *v.* lântru.
înlungescŭ 2850.
înlungire 2725, 2885.
înmiĕșureaaze, *ind. sing.* 4527.
înmuiat 3279.
[**înmulţescŭ**] 2843 n; înmulţescu (-mâ) 556, 719 ;—înmulţeaşte 558; — înmulţî 557. *Cf.* mulţî (să) 2885.
înmulţire 1436, 2706, 2725, [2842 n], 3048.
înoirea 94, *cf.* noescŭ (mâ). *Derivate din* nou.
înoptezŭ 2203, 4212, 4216.
Veḑĭ ce am ḑis la art. înâlţare.
înomenire 645.
înpacŭ 1406, 4080. *Maĭ jos* înpâcare, înpâcătorĭŭ.
înparţ 2974*; înparţŭ [2989], 3047; —înpârţim (să) 3036;—înpârţitŭ 4543. *Derivat* înpărţalâ. *Cf.* desparţŭ *etc.*
înpâcare 1817, 1854, 3294.
înpâcătorĭŭ 4079 ; înpâcâtorĭŭ 3295.
înpâinjenescŭ 3312....
înpăngŭ 2514, 2565 ; înpengŭ 3123; — înpinse, *perf.* 4169; — înpinsŭ (+fuĭŭ) 4170. *Maĭ jos* înpengere....
înpâratŭ, *participiŭ* 1979....
Cf. emperedz *din Anon. Carans.*
înpârat, *subst.* 683, 4379;—înpăraţĭi 4125; înpăraţĭi 4573.
înpârâțescŭ, *verb, sing.* 4381.
înpârâție 4380.
înpârechĭare 3002.
înpârechĭat 2999, 3001;—înpărechĭaţi 2993....
înpărţalâ 105; înpârţalâ 2996; înpârţeaalâ 4542.
înpenezŭ 594 ; — înpenatŭ 2291*, [2298 n]....
înpengere 3124; înpingere 4168.
înpengŭ, *v.* înpăngŭ.
înpĭedecare 2720.
înpĭedecătorĭŭ 1171. *Maĭ jos* înpĭadecŭ.
înpĭetrĭtâ 1038.
înpĭiadecŭ 1172; înpĭadecu(-mâ) 624.
înpinse, *v.* înpăngŭ.
înpiroĭaze 2738....

Forma acésta fără n *la mijloc nu e greşită; căcĭ Olteniĭ ḑic* piroĭŭ, piróe, bate piróie *şi* înpiroéză, *pe lângă* înpironéză, *nu* piron, piróne *ca în alte părţi nicĭ* înpironesce *ca peste Munţi, particularitate dialectală şi morfologică ce ne-a scăpat în Studiŭ, p. 79 sub n şi 96. La p. 84 şi 213 (No. 2738), am scris* înpiro(n)ĭaze, *ceea-ce acum declarăm că nu trebuĭă.*

înpistrescŭ, *sing.* 3964.
înpistrire 2305.
înpistritura 2299. ...
înplăntarea 3675.
înplăntŭ 502; înplânt 2566; [înplăntumâ] 2829.
înpleare 1359, 3499. *Mai jos* înplu.
înpletescŭ, *sing.* 3572.
înpletire 3571.
înpletitura 2333.
înplu, *sing.* 1966, 3498.
înpodobire 2415.
înprejur 3656; împrejurŭ 4239, 4244, 4282. *Cf.* dinprejur.
înprejurare 4283.
înpreună 1553; (+ cu) [3555 n]. *Cf.* depreună *etc.*
înpreunare 965, 1424, 2796, 2831, 3282, 3283, 3454, 3501, 3511, 3524, 3614, 3620, 3651, 3980; [îm]preunare 3170.
înpreunezŭ 2797, 3556, 3574, 3619; înpreunezu(-mâ) 2834, 3613; — înpreună (sâ), *ind. pres. pl.* 1425; —înpreunat 186, 1931; — înpreunate 945.
înpreunătorĭŭ 3486.
înpreună-şezŭ 3606.
înprotivâ 554, 616, 2879, 2881, 2907, 3576, 3578. *Cf.* protivâ (în).
înprotivire 553, 2103, 3070, 3575; înprotivĭre 2882.
înprotivitorĭŭ 95, 3154.
înprumut (dau) 510.
înpramutare 1111.
înprumutătorĭŭ 1114, 1120.
înprumutezŭ 1113; — înprumuteaze *ind.* 1112. ...
înpungătorĭŭ 293, 2545.
înpungere 1505.
înpungŭ 1148, 2546;—înpunserâ 466; — înpunsŭ 465, 1979; — înpunşi 3431.
înput 1115; înputŭ 2481; — înputat 1116, 1117.
înputare 1119, 2480, 2482.
înputicĭune 3731. *Cf.* putred *etc.*
însătoşez 1015.
[î]nsâ, *conjuncţie (de două ori)* 12; înse (ѧ-) 4193. *Din aceeaşi rădăcină cu* ânsul *de mai jos.*
însemnat 4133*.
însoru(-mâ) 320. *Mai jos* însurare = *lat.* **inuxorare, nu cum diserăm p. 335. *Cf. neap. nzorare.*
înspâimezŭ 3913; — înspâimarâ 3916; — înspâimat 3915.
înstreinare 4184.
înstreinezŭ 4183; înstreinezu(-mâ) 3996.
ânsul 470 n; — însului (ѧ-) 255; — ânsa 4158. *Cf.* însuşi, nînşi, dănsul, dinsul, adinsŭ, *conj.* [î]nsâ, înse.
însurare 1030.
însuşi, *pron.* 3142, 3146, 3845.
înşelare 1702, 2682.
înşelăcĭune 272, 1650, 2677.
înşelătorĭŭ 313, 939, 1934, 1649, 1652, 2674, 2676, 2748, 4463.
înşelŭ 1653, 2681, 3488; —înşelâ 2680; — înşelat 271. *Cf.* neînşelat *etc.* ...

Etimologia: lat. **cĭrcŭlari (circ'lari), de unde şi it.* **ciarlatano.** *Veḑĭ Diez, Etymologisches Wörterbuch der Romanischen Sprachen s. v.* **ciarlare.** *Pentru* **ş** *din* **č** *cf.* **şitóre** = *lat.* **cinctorium** — **cinctoria şi auşel** = *lat.* **avicellus,** *ĭar pentru căderea lui* **c** *v.* desluşit *de mai sus. Numele de ocară ce se dă căinilor, adecă* şarlă, *a păstrat grupul* rl *întreg ca* şirloĭŭ, *care însă se dice şi* şiroĭŭ. *Compară şi numele de familie* Şarlea *al protopopuluĭ din comuna Ţap—Albainf.—Ardeal. Pentru dispariţia saŭ asimilarea lui* r, *cf.* **codilă** = **codirlă** = *lat.* **caudilla, mujdeĭŭ** = ***mórjă-de-aĭŭ** = *lat.* **muria+de+allium, muşcare** = **mursecare** = *lat.* **morsĭcare** *şi mold.* **motan** = **mărtan** = *lat.* ***maritanus.** *Alte ztimologiĭ sînt: ung.* **csal,** *sl.* **мѫшєлъ** *şi lat. figurat* ***insellare,** *care e cea mai*

probabilă din tóte. Cf. sinonimul potcovire.

întăiŭ 2295; întâiŭ 4434, *numerale ord. fem.*;—*adv.* 2293, 2294; întăi *în compunere* 2943*. *Cf.* dintăiŭ, înainte, nainte, înde.

întîmpin (-тм-) (mă) 3373*; întămpinŭ 3378; — întămpinà (voiŭ) 3379.

întâmpinătoriŭ 3376. ...

*Etimol.: *in+trop(are)+-înare =intrămpinare, cu* r *căd̦ut ca în* îndărăpt = *lat.* **in-de-retro*, pe = pre=*per*, apăsare *şi* apestire=**appressare*, **apprestire; apoĭ cu* o. — ă *din causa luĭ* r, *pentru care cf.* rătund=*lat. rotundus şi cu* m *introdus înaintea labialeĭ ca în* strâmb. *Cuvîntul însemnéz̦ă şi 'a găsi'. In Apostolul descoperit la Voroneţ se află odată sub forma* tăînpirul, *în Psaltirea Şcheiană 18, 7* tămpirarea, *58, 6* tămpiratul *şi 151* tămpinare, *în Biblia de Bucurescĭ 1688* întimpinarea, *în cea de Blaj* întâmpinarea. *Observ că rotificarea luĭ* n *intervocalic în cele două monumente mai vechĭ dovedesce românitatea vorbeĭ.*

întâmplare 237, 1079, 3287, 3288, 3375, 3377. *Cf.* tămplare.

întâmplu(-mâ) 2764, 2829; întâmplezu(-mâ) 1484; — întâmplâ(-se), *pres.* 1482; *perf.* 3289.

Etimologia: lat. in+temperare —intêmprare—întâmplare, *pentru carĭ schimbărĭ cf.* tâmplă=*lat.* **tempŭla, copleşire=***compre(he)nsire. Trebue sciut că* nu s'a întâmplat *de ex. însemnéz̦ă şi 'nu s'a potrivit'.*

întărât 546; întărât 552; întârât 2984; — întărâtâ, *perf.* 554; — întârâtâ(-voiŭ) 2985.

întărâtare 553.

Etimologia: lat. inter+irrītare sincopat. Cf. lat. intererrare şi interrogare—intervare (cf. prov. entervar, vfr. enterver)—întrebare — întrebare, cum şi înterítu *[eu] din psalmiĭ 153, 21 şi 106, 12 aĭ Psaltiriĭ Scheĭane, monument probabil din întâĭa jumătate a veaculuĭ al şeĭ-spre-d̦ecelea.*

întărescŭ 4004; întârescŭ 2378, 2534; —[mâ] 4274; întârescu(-mâ) 543; —întărit 503; întârit 4052.

întârĭe 1188. *Cf. pentru terminaţie* nelesnĭe, slobodzĭe.

întârire 4005.

[întemeĭetoriŭ] 4327 n.

[întemeĭezŭ] 4328 n; — [întemeiaĭŭ] 4328 n.

întețesc 2483.

întinare 1446. *Maĭ jos* întinŭ.

întinde 2888.

întindere 2885, 2886. *Cf. adv.* tutindinile.

întingŭ 4289.

întinŭ 1414; — întinat 327, 3732.

Pentru sens cf. p. 91, cum şi 94 s. v. tina.

întoarcere 515, 626, 2977, 3933, 4142, 4225. *Maĭ jos:* întorcŭ, întortŭ, întortâcĭune.

întocma 2964, 3605; *cf.* tocma.

întocmescŭ 3585, 3593, 3615, 3923, 3994, 4000, 4021, 4306; —întocmiţi 1647. *Cf.* neîntocmit.

întocmire 105, 954, 1104, 2629, 2761, 2806, 3268, 3283, 3586, 3592, 3614, 3616, 3620, 3626, 3748, 3976, [4423 n].

întocmitoriŭ 920.

întorcŭ 623, 627, 2614, *sing.* 4141; întorcu(-mâ) 624; — întoarse(să) 622; — întorsŭ 3426, 3587. *Cf. următórele două articule şi* storcŭ *etc.*

întortŭ 3425. *Cf.* întorcŭ. ...

Vedĭ sensul la p. 91.

întortâcĭune 3427.

într(') 66, 470, 576, 903, 905, 966 bis, 1324, 1330, 1331, 1333, 2253 bis, 2420, 2421, 3292, 3577; *cf.* întru.

întrâ, *ind. pres.* 108; —*imperativ* 584.

întrâmare 3995. ...

între, *prep.* 1781. *Cf.* pentre, *cum şi* întru.

întreabâ, *numaĭ în compusul* neîntreabâ.

întreacere 3070, 3079; (cu) 3072. *Maĭ jos* întrecŭ.

întreb 1369; întrebŭ 631, 1401, 1402, 1678, 3447, 4390; întrebu(-mâ) 1403, 3448; — întreabâ(-se) 3451; — întrebarâ(-se) 3449. *Cf.* rog *etc.*

întrebare 1368, 1399, 1721, 3446, 3600, 4358; (de sănătate) 4389.

întrebătorĭŭ 1400.

[întrebuinţare] 3969.

[întrebuinţez] 3970; —[întrebuinţâ(a)] 3971.

întrecŭ 608; —întrecù 2709. *Cf.* trecù, preaîntrecŭ.

întreg 3686, 4392; întregŭ [608], 2693, 4393; — întreagâ [3683 n], 4018, 4391, 4428. *Cf.* atingu(-mâ) *etc.*

întregire 4394.

întreitŭ 3777. *Cf.* trei.

întristare 910, 3640.

întristezu(-mâ) 908, 3641, 3829; — [întristează(-se)] 908.

întru, *prep.* 216, 223, 4516. *Cf.* într' *şi verbul* întrâ, *apoĭ* în lântru, în lâuntru, dintr['], pentru, *cum şi* între.

întrupare 598.

întunearecŭ 1752, 1871, [3466], 3743.

întunecare 3466, 4377.

întunecat 1872; — întunecatŭ 3729.

înţeleagere 223, 230, 243, 661, 692, 1081, 1759, 3026, 3329, 3647, 4444; [înţelegere (după)] 2549 n. *Cf.* neînţeleagere.

înţeleg 583; înţelegŭ 2889, 3029, 4367 *sing.*; — înţeleagem 3039; — înţeleşŭ, *perf. ind., pers. întâĭa sing.* 3030; — înţeleasâ, *pers. a treĭa* 4368; — înţeleage(-voĭŭ) 3362; — înţeles 3027.

înţelegâtorĭŭ 659, 3028. *Derivate:* înţelepcĭune, înţelept, înţelepţeaşte, înţelepţezŭ, înţelepţie. *Cf.* neînţelegâtorĭŭ, aleagere, culeagere *etc.*

înţelinezŭ 4286; — înţelenitâ 4287.

înţelepcĭune 3679, 3686, 3947, 4018, 4120, 4569; [î]nţelepcĭune 4557, 4558; înţe[le]pcĭune 3314; (cel cu) 3316; — înţelepcĭuneĭ 4338.

înţelept 246; înţeleptŭ 221, 244, 262, 1878, 3310, 4104. *Cf.* bine-înţeleptŭ, neînţelepţi.

înţelepţeaşte 245, 1731, 3315.

înţelepţezŭ 600; —înţelepţì, *perf.* 1954; — înţelepţit 4037.

înţelepţie 225, 1349, 2692; [î]nţ[el]epţie 1729, 1730. *Cf.* neînţelepţie.

învălitura 2388....

Cuvîntul acesta se găsesce cu ă *şi în Viaţa luĭ Nifon de Gavriil Protul, apud Gaster, Chrestomatia, ba şi aḑĭ în maĭ tóte satele de peste Olt şi în multe de dincóce de acest rîŭ, ca la Faţa-Câmpuluĭ — Argeş, Petrescĭ — Dîmboviţa şi Mal — Vlaşca, cum şi dincolo de Milcov şi dincolo de Munţĭ, ba şi preste Dunăre. Aşà dar forma muntenéscă cu* e *este maĭ nouă.*

învăluesc(-mâ) 439, 1909. *Cf.* val.

învăluire 440, 1907, 4240.

învăluitorĭŭ 1908....

învăngŭ, *sing.* 3908, 3909; învingŭ 4267; — învinge(-voĭŭ) 2697; — învinge, *inf.* 3878. *Maĭ jos* învengerea....

învăţ 600; învăţŭ 1957, 2468; învăţ (mâ) 710; învăţu(-mâ) 1930, 2571, 4268; — învăţâ 1954, 2734.

învăţătorĭŭ 1956, 2371, 2933, 4022.

[învăţătură] 4242 n, învăţâturâ 64, 389, 794, 831, 1955, 2208, 2616, 4020, 4023, 4262; [î]nvăţâturâ 4261; învăţâtura 794, 2378, 4107.

învechit (au) 4196.

învengerea 3692; învingere 2696, 4268.

învĭĭare 83, 612, 613; — învĭerei 94.

învĭĭatŭ 82.

învingŭ, *v.* învăngŭ.

învitare 1932, 2573.

învitezŭ 2011, 2468, 2572, 4220. ...
învrăjbâscŭ 474, 1923; — învrăjbit (-au), *sing.* 1935. *Cf.* vrăjmaşŭ.
învrăjbire 1924.
învrăjbitorĭŭ 1921.
învrătire 3656, 4225. *Cf.* vrăteju.
învrătoşezŭ 4273, 4279.
învrednicescŭ 3352.

J.

jale 2, 5, 725, 1029, 4284. *Maĭ jos:* jelescu(-mâ), jeluire.
jefuire 3021, 4067.
jefuitorĭŭ 4068.
jelescu(-mâ) 3946.
jeluire 2504.
jeratecŭ 1032.
jidovească 4232.
jidovii 4574. ...
jirŭ 1028.
jitnița 1056. ...
joc, *subst.* [2359], 3841; (bâtù-şi) 2510; jocŭ 1228; (batu-m) 3105. *Maĭ jos:* jucare. *Cf.* ba(t)jocurire *etc.*
jos 2172, 2173, 2174, 2175, 2178, 2183, 2196, 2359, 3557; — jos (în) 3418; josŭ (în) 2547. *Cf.* de, vărsŭ; sus.
jrătveĭ 1407.
jucare 2443.
judecată 2713, 2718, 3460; judecata 3457; — judecăți 3458.
judecu(-mâ) 1403. *Cf.* vindec, zic.
județ 91; judeţŭ 3459, 4302; — judeţul 936. *V. sensul la p. 92. Cf. Cuv. den bătrâni, I, 286 şi 433.* ...
jugŭ 1226; jugul 462. *Cf.* ajungŭ.
juncŭ 4484.
junghetorĭŭ 1060, 1123.
junghĭare 1035, [1061], 1063, 1124.
junghĭŭ, *subst.* 3417; jĭungĭŭ 370.
junghĭŭ, *verb* 1062, 1121; — junghè 1122. ...
***jungŭ,** *numaĭ în compusul* ajungŭ.
jupân 751. *Veḑĭ sensul la p. 92.* ...
jur, *subst., în comp.* înprejur *etc.*
[j]ur, *verb* 1126; — juru(-mâ) 1471, 3099; — jurâ(-te) 1470.
jurământ 3071; jurâmântŭ 3098.
jurătorĭŭ 3100. *Cf.* judecată *etc.*

L.

-l, le, lor, lui, *pron. v.* el.
la 3, 92, [195], 710, 796, 993, [1107], 1111, 1539, 1777, 1832, 1876, 1978, 2784, 2943, 3000, 3001*, 3351, 3601, 3787, 3827, 3829, 4106, 4262, 4382. *Cf.* lu *şi* lui. *Prep.* la *nu intră în adv. comp.* în lântru, în lăuntru.
lacate 1189. ...
Forma acésta cu doĭ a *n'am găsit-o nicăĭurĭ astăḑĭ, ci dincóce de Milcov şi de Munţĭ numaĭ* lăcăt, *ardel.* lăcát, *mold.* lăcătă.
lacom 1638, 1640. *Maĭ jos:* lâcomie, lâcomit (au).
lacŭ 1622.
lanţŭ 3921; lanţu 769, 3917; — lanţurĭ 402; lanţuri 3925.
lapâd 4165, 4172, 4304; — lapădu(-mâ) 4171; lapâdu(-mâ) 4154; — lâpădaĭŭ 3975; — lepădâ 4169; — lăpâdâ(-se) 4138; — lăpâdară(-se) 4135; — lăpâdà (mâ voĭŭ) 4136; — lâpădat 1247. *Maĭ jos* lăpâdare. ...
Etimologia: Lexiconul Budan a propus două: lat. lapĭdo 'arunc cu pietrĭ' *saŭ gr.* λαπάζω 'evacuo', *din carĭ prima a fost adoptată de Schuchardt, Rösler (v. Cihac), Laurian şi Maxim, cum şi de d-l Şeineanu. Cihac crede că vine din ung. lapadal. Prima presentă o greutate, pentru că în monumentele române vechĭ din tóte provinciile vorba sună* lepădare, *nu* lă-; *ne-am aşteptà apoĭ să găsim un* s *după* le *ca în* lespede. *Lapadal este isolat în unguresce şi decĭ e maĭ probabil că a fost luat de la noĭ: monografiile d-lor Alexicĭ şi Mândrescu nu numĕră cuvîntul între elementele ungurescĭ.*
De aceea pentru un moment ne-am oprit la lat. vilĭpendere 'a depreţuì', *care se află în Truculentus al luĭ*

Plaut. Cuvîntul ar fi suferit aferesa, căderea luĭ n *înaintea dentaleĭ (cf. cât= lat. quantus) şi schimbarea conjug. (cf. a adăugà, a continà).*

Insă tot prima ipotesă e cea maĭ admisibilă, pentru că e maĭ uşor de explicat trecerea luĭ a *de după* l *în* é (=ea)—c *(cf. léspede, aḑĭ le- şi mold. pleaftură) de cât vice-versa şi din 'a bate' saŭ 'a aruncà cu pietre' s'a putut desvoltà sensul 'a lepĕdà' saŭ 'aruncà' în genere.*

lapte 1782.

lare, *numaĭ în compusul* spălare.

las 2492; lasŭ 4333;—lâsè *perf.* 2491; —lâsatâ 2923. *Maĭ jos* lâsare.

[latinesc] 4562 n.

latinĭaşte 4027; l[a]t[ineaşte] 4562.

latru 1642. *Maĭ jos:* lătrare, lâtrătorĭŭ.

laturea 377, 2027, 3407;—laturi 1499.

laţ 2333, [2753 n]; laţul 2897.

laud 269, 270; laudŭ 633, 2845, 4063; —laudâ 222; — lâudaţi 66 bis;— lâudâ 2574;— lâudà (voĭŭ) 3870; —lâudà (a se) 3890;—lâudat 223,

lauda, *subst.* 66, 3263;— laude 2334. *Maĭ jos* lăudare.

lâcaş 1049, 4205, 4383. *Maĭ jos:* lâcuescŭ, lâcuinţâ, lâcuire, lâcuitorĭŭ.

lâcomĭe 1637, 1639, 1660.

lâcomit (au) 2676.

lâcomitorĭŭ 1886.

lâcuescŭ 150, 428, 1055, 1545, 2608, 2733, 4203; — lâcuĭaşte 148, 1648, 3738, 2810;—lâcuì (a) 1964.

lâcuinţâ 1047; — lâcuinţe, *sing.* 1048, 1054.

lâcuire 3527, 3566; lâcuirea 3136.

lăcuitor 761; lâcuitorĭŭ 3528, 3806; (de acolo) 4204;—lâcuitoare 3526.

lâcuste 57, 2903.

lâmurit 1343, [4536].

Etimologia. — Cuvîntul acesta e lat. luminare rotificat şi cu conjugarea schimbată, póte şi cu primele douĕ vocale metatesate reciproc. Aşà dar lămurire *şi* luminare, *împreună cu* dumerire, *formézà un triplet.*

lâna 4520.

lângâ 2783. *Cf.* lungŭ *etc.*...

Etimologia probab.: lat. longum.

lângoarea 1022, 2243....

lântru (în) 585, 589, 590, (din) 587, lâuntru (în) 108.

*Etim.: lat. intro+intro—*înloîntru*—înlontru, înlîntru *saŭ* înlăuntru *prin sincopă, disimilaţie etc. Cf. Mi(t)rea şi tulbure....*

lâpâdare 4137; lâpădare 1248; lâpâdare 4168.

lârgescŭ 3040.

lârgime 3132.

lâsare 4332.

lâtrare 1627.

lâtrătorĭŭ 1641.

lâţime 4456.

lăudare 610; lâudare 3266, 4028, 4064.

lăutarĭŭ 780....

leacul 3927. *Derivate:* lecuescŭ, lecuire, lecuitorĭŭ.

leage 134, 1060, 1061, 1132, 1134, 1231, 4304, 4541; — [legea] 1061 n. *Derivat* legĭuitorĭŭ.

***leagere** *numaĭ în compusele* culeagere, înţeleagere *etc.*

leane 4467; — leanĭa 1707. *Derivat* lenivos.

leaspede 3253. *Derivat* lespezue.

lecuescŭ 486 bis;—lecuì (a) 1705.

lecuire 126, 483, 485, 1719, 4385; lecuìre (sic) 336.

lecuitorĭŭ 124.

legŭ 674, 3189, [3622 n]; — legatu (-te-aĭ) 2828; — legà(-voĭŭ) 3601; — legat 3922; legatŭ 3188.

legâturâ 3345, 3921, 3924, 4254, 4483; legâtura 3622; — legâturi 3925. *Cf.* dezlegare *etc.*

legĭuitorĭŭ 1133.

lemnŭ 680, 876, 975, 1485, 3339, 3677, 4409; lemnul 1486, 1760, 1772, 3297; —leamne 894, 895, 1407. *Cf.* unt-de-lemn.

lenivos 1706, 2144, 3963. ...
[**lepros**] 2859 n.
lesne 137, 1717, 3900, 3901, 3902, 3904.
lesnïe, *numaĭ în compusul* nelesnïe.
lesnire 3903.
lespezue 1451. ...
leu 1643, 3673, 3674; levŭ 1762; — leĭ 1761.
Veḑĭ ce am ḑis despre levŭ *la p. 80, în capitulul despre labiale.*
limbâ 266, 1539, 1777, 1876; limba 2595, 4538.
limpede 339.
limpezirea 340.
línïe 260, 3737, *derivat din* linŭ, *ca şi următorul. De aceea accentul trebuĭă pus pe penultima.*
linişte 146, 3735, 3738.
linte 1748, 3344.
linŭ 3734.
lipitu(-te-aĭ) 2828; — lipitâ (-ní-) 2777.
lipse, *sing.* 2051, 3258; [lipsă] 2135 n. ...
lipsescu(-mâ) 1670, 2829; — lipsitŭ 1672, 2052, 3257, [3259].
lipsire 1669, 1671, 3259, 4320.
lişnic, *subst.* 3108. ...
Etimologia: v. p. 228. Pentru sens cf. şi p. 92.
lîubovŭ 19, 3511. *Cf.* ĭubire *etc.* ...
Veḑĭ sensul la p. 92.
livade 3768. ...
Forma acésta se aude şi astăḑĭ prin maĭ multe sate din districtul Vîlcea, în cele-lalte judeţe însă ale Olteniеĭ se pronunţă maĭ tot-deauna cu un i *epentetic înainte de* e *final, adecă* livadie.
***lo**=*adv. lat. illōc, numaĭ în compusul* acolo. *Cf.* lu *şi* lui.
loc 20, 281, 785, 903, 1425, 1434, 2359, 2899, 3292, 3845; [din..... în.....] 3229 bis; locŭ 1228, 1974, 2443, 2498, 3380, 3460; locul 96, 793, 1000, 1565; — locului 91; — locuri 551, 1832, 2982 *Cf.* lâcuste, scol.
logodescŭ, *sing.* 4231.
logodïre 4230.
logofet 1611, 3280. ...
luà (a) *etc., v.* ĭau. *Cf.* aluat.
luare 2435; (de acmu înainte) 2635.
lucire 276. *Cf.* strălucire *etc.*
lucrare 217, 218, 531, 839, 894.
lucrătorĭŭ 895; lucrâtorĭŭ 792, 923, 1169, 3433, 3522, 3822.
lucrezŭ 532, 4115; — lucreaze 920; — lucrà (a) 3971; — lucrat 919.
lucru, *subst.* 270, 413, 877, 916, 925, 1180, 2424, 2963, 3434, 3821, 3824, 4468; lucrul 922, 927; lucrulŭ 921, 930, — lucrure 3839; lucruri 915.
lu, *articul antepŭs, pentru genitiv-dativ sing.* 947, 949; — lui 66, 114, 681, 793; (a) 1421, 1565; luĭ 95, 98, 461, 936, 1001, 2259, 3136 bis, 4029 bis, 4038, 4041, 4043, 4049; (al) 957, 958; (a) 223, 786 bis, [1219], 3847 bis, 4055. *Cf.* luişi (al), el, al, acel, cel. ...
*Etimonul cuvîntuluĭ îmĭ pare a fi, nu un lat. *illui — lui, ci maĭ curând adv. latinesc illōc = lo, de unde şi aco-ḷo, cu carĭ cf. illāc — la, ce ţine une-orĭ locul articululuĭ* luĭ, lu. *Fórte importantă şi decisivă în acéstă privinţă este forma istriană a acesteĭ prepositiĭ-articul, întrebuinţată invariabil înaintea ambelor numere şi genurĭ ale numelor propriĭ şi comune. Exemple:* «Manća vota să se faće lu ćaće şi lu maje»; «mušata pliaše lu totzĭ». *Cf. Miklosich, Rumunische Untersuchungen, I, 13 etc.*
Cele-lalte articule sînt postpuse. Veḑĭ pp. 82 şi 83, unde vorbim câtecevà despre cele ce presentă óre-carĭ particularităţĭ.
lui, *v.* lu.
luişi (al), *v.* eluşi.
lumânare 3182. ...
lume 1821, 1822; lumea 604, 1820; — lumi, *gen. sing. nearticulat* 446, 1053, 1195; lumiĭ 156 n.

lumeşti 156.
lumina, *subst.* 452, 3183, 4029.
luminare 4383, 4567. *Cf.* dumerire şi lâmurit, *cu carĕ formézĕ un triplet interesant.*
luminezŭ 4275;—luminezu(-mâ) 4275; — luminat 21, 4550, 4567 bis.
lunatecŭ 1697.
lună 2194; luna 1696.
lunecare 2497.
lungescŭ 2843;—lungitŭ (celŭ) 2887.
lungime 2887, 3132; lungimea 860, 2204.
lungire 2842.
lungŭ 858; luîngŭ (лѫгъ) 79;—lungâ 861; — lungŭ, *adv.* 862, 864. *Cf.* lângâ, înlungescŭ, delungare *etc.*
luntre 1629. ...
Etimologia: πλοντήρ—**plunter—lunter—linter şi lintris, după Vaničck şi Bréal. Cf. Dicţionarul albanes al luĭ G. Meyer s. v.* l'undrɛ. *Se pare dar că limba română şi cea albanesă aŭ păstrat forma latină cea maĭ veche, adecă cea cu* u, *care e maĭ apropiată de cea din limba grecéscă, de unde s'a împrumutat. Cf. însă Revista crit. liter., IV, 259.*
luom, *v.* ĭaŭ.
luotorĭŭ 1892.
luptare 304, 2410.
luptâ, *subst.* 303, 2405, 3024, 3787, 3789; lupta 2404;—[lupteĭ (al)] 3789 n.
luptâtorĭŭ 305, 2408, 2879, 3230, 3401, 3788.
luptŭ 306, 3361; lupt (mă) 616; luptu (-mâ) 307; luptezŭ 3023.
***luşit** = *cluşit, *numaĭ în compusul* deslușit.
lut 1447, 3340; lutŭ 3254. ...
lyturghĭia 1061; — lyturghii, *genitiv sing.* 66.

M.

macarŭ 2478; măcară 14; mâcarŭ 1413.
magopeţŭ 4075. *V. sensul la p. 92.*
magupĭia 4074. ...
Etimologia primeĭ din aceste două vorbe după Miklosich: магꙋпьць, μάγος, *pistor; cf. mlat. manceps.*
mahmurŭ 4462.
Cf. Cuv. den bătr., I, 439 (110), unde se arată şi originea turcéscă.
mai 110, 113, 118, 206, 300, 676 bis, 677, 1305, 1699, 1700 bis, 1784, 1840, 2283, 2611, 2633, 2664, 2931; — maĭ (маи) 112, 113, 114, 300, 301 bis, 1274, 1296, 1304, 1561 bis, 1597, 1837, 1838, 1839, 1961, 2294, 2400, 2650, 2651, 2803 bis, 2891, 3170, 3261, 3342, 3383, 3635, 3734, 3845, 3900, 4295, 4378;—maĭ (ма) 91, 106, 109, 111, 116, 246, 407, 1142, 1205, 1268, 1272 bis, 1275, 1277, 1305, 1515, 1673, 1674, 1675, 1698, 1783, 1785, 1914, 1960, bis, 2015, 2016, 2086, 2612, 2652, 2662, 2664, 2665, 2666, 2668, 2669, 2703, [2703 n] bis, 2755, 2803, 2824, 2891, 2892, 3049, 3110, 3644, 3715 bis, 3954, 3959, 3963, 4162 bis, 4378, 4573. *Maĭ jos:* măestrie, măestru, *cum şi adjectivul* mare *cu derivatele luĭ:* mărescŭ, măreţŭ, mărie, mărire. *Cf.* numai.
Va să ḑică, sînt 19 casurĭ în carĭ mai *se scrie cu* и, *33 cu* й *şi 54 cu* = *aruncat de-asupra, ca şi consónele de la sfîrşitul silabelor. Din acésta încă se póte trage încheĭerea că aicĭ, ca şi aĭurĭa,* i *final formă un diftong cu vocala precedentă şi eră acum de mult scurt, deşi une-orĭ scurtarea nu se însemnă, ĭar alteorĭ fenomenul se arătă prin scrierea semi-vocaleĭ de-asupra silabeĭ respective. Cf. notele de la* el *şi* sănt, *cum şi vocala* s, *care de asemenea se vede scrisă fără semnul scurtării în diftongiĭ finalĭ aĭ cuvintelor* boziu, dau, eu, iau, nou, stau, ştĭu, vĭu. *De aceea socotim că trebue schimbată*

părerea ce am exprimat în Studiŭ, p. 76, despre întregimea luĭ i *din vorba* şoimu.

malamâ 2898....

Vedĭ sensul la p. 92.

Etimologia: ngr. μάλαμμα (= μάλαγμα) 'aur', *de unde aromân. şi alb.* mălămă 'aur' *şi bulg.* маламен 'de aur'. *Actualul* alamă *pare a fi un compromis între* malamă *şi aramă, pentru care cf. aramă galbenă, numele alameĭ peste Munţĭ.*

mangărŭ 120; mangârŭ 938, 4382....

Pentru sens cf. p. 92.

mare, *subst.* 777, [1861 n]; — mâri 1425 bis; — mârïeĭ 2472; (al) 4032,

mare, *adj.* 77, 109, 110, 111, 112, 113 bis, 114, 116, 118, 300, 301, 388 bis, 391, 397, 648, 676, 708, 727, 728, 1360, 1914, 2016, [2654 n], 2931, 3110, 3292, 3342, 3383, 3803, 4346, 4573; marele 91;—mari 4573. *Derivate:* mărescŭ, mâreţŭ, mărie, mărire.

margine 1561; marginea 59, 765, 1560. *Cf.* nemărginită.

marmore 1873; marmure 60....

masa 2819. *Derivat* mesarĭŭ. *Cf.* pomisealnicŭ.

masline 686, 975, 1773.

maslinu 4032; maslin [4034 n];—maslinuluĭ 1772....

Aceste două vorbe maĭ în tótă Oltenia se rostesc cu a, *ca şi în Moldova şi preste Munţĭ, numaĭ în Muntenia cu* ă.

[materie] 412.

mâ, *v.* eu.

măceş 369. *Maĭ jos:* mărăcin(e)....

Etimologia probabilă: mărăciniaş, *cu* ră *sincopat ca în întunecare= întunerecare şi cu* n *muĭat şi apoĭ dispărut din causa luĭ* i. *Totuşĭ o greutate se presentă: lipsa luĭ* n *în aromânescul* măcéşă *de pre la Meţovo saŭ Amincĭu.*

mădularĭŭ 933, 3894;—mădulare 4432.

măestrïe 1251, 1252, 1253; mâestrïe 1492, 4015.

măestru 670; mâestru 1493, 3680, 4065.

mâgarĭŭ 2254; mâgarĭul 2255;—măgarĭuluĭ 685;—mâgarĭi 1034.

măhnescŭ (mâ) 3438; mâhnescu(-mâ) 3960, 4178;— mâhnïĭu(-mâ) 1283; — mâhnit 3961; mâhnitŭ 4179.

mâhnire 3962, 4180; mâhnirea 4434.

mâhrama 1919, 3456....

mâĭ 3033.

Etimologia: lat. amores—amore aferesat—măre—mări—mâĭ. Cf. aromânescul moĭ, morlaĭ.

mâmue 2915....

Talentatul normalist Elena Victor din Cloşanĭ—Mehedinţĭ asigură că mămuea *pe la dînşiĭ e o 'cămaşă care se pune pe un lemn cu mânicile întinse, aşà că pare a fi* om *şi se aşéză pe un loc de curând semĕnat, ca să sperie paserile'. La Crevedia—Ilfov, după spusa altuĭ normalist (Popescu N. I.)* mămâea *e o 'prăjină în care se pune o pălărie saŭ căcĭulă şi care se înfige în grădină, ca să nu mănânce cĭorile legumile'. Aḑĭ se ḑice maĭ mult* momâe. *Póte să provie din* (h)om(ĭn)+ -onea *(larva saŭ imago) cu un* m *protetic atras de primele două sunete, amândouĕ labiale.*

mănă, *subst.* 3108; mănâ 499, 601; mânâ 496, 3125; mâna 3126; — [mânii] 685;—mânile 2336;—mânilor 4066;— mâĭni (мѫни) 2489. *Derivate:* mânunchĭŭ, munuchïe. *Cf.* îndemănâ, mănâncâ, mâncare, magopeţŭ *etc.*....

Pentru forma mânile=mâĭnile, *cf.* mâne *de maĭ jos.*

mânâ, *verb* 1034. *Cf.* amelinţare, amelinţŭ *şi* amerinţare, amerinţŭ, îndemnare *etc.*

mănâncâ 2587; mâncat 1069. *Maĭ jos* mâncare....

mânâstiri 114.

mâncare 1640, 3565, 4434, 4506.
mândrïe 1877; mâ[n]drïe 3679.
mâne, *adv.* 2012. *Cf.* demineaţâ *etc.*, sâptâmâna. ...
Formele mâne *şi* mânile = mâïne, mâïnile *se aud dincolo de Milcov şi de Munţi şi preste Olt în multe sate din Gorj şi Mehedinţi. Cf.* mână *şi* pâine.
mânecâ, *verb, perf.* 4241.
mânecătorïŭ 1152.
mângâïare 1569, 2942; mângâïare 3984 [mângâïere] 2942 n. *Cf.* nemângâïat.
mângăĭu(-mâ) 3588;—mângăe *imperativ* 3937.
mânïe 717, 4525, 4526, 4527; mânïïa 4434 bis; — mânïeĭ 4527.
mănïe (-se) 1323.
mânios 4523, [4524].
mântuescŭ 3348;—mântuit 4376.
mântuire 1234, 3349, 4375, 4376.
mântuitor 3685; mântuitorïŭ 1432, 3347, 3682.
mânunchïŭ 3107; munuchïe 3388*. ...
In Studiŭ, la p. 78, am ḑis că atât cuptuşit *cât şi maĭ târḑiŭ a-dausul* munuchïe *sînt saŭ greşelĭ saŭ asimilărĭ. Acum, după ce am constatat existenţa amânduror acestor forme în câte-và sate (prima la Cloşanĭ, Ploştina şi Cernaĭa din Mehedinţĭ, a doua la Mal — Vlaşca, Chĭóra şi Grind—Ialomiţa), putem afirmà că nu-s greşelĭ. Ast-fel se'ndréptă şi ceea-ce am ḑis la p. 92,*
mânuntăile 587; mânuntâile 4202. ...
Derivat din singularul nerotificat al vorbeĭ de maĭ jos mârunţi.
mârarïŭ 1625.
mărăcin(e) 3135;—mărăcini 3726. *Derivat probabil* măceş. ...
La Bota—Gorj şi Cernaĭa—Mehedinţi se ḑice mărăcin *şi* mărăcine. *Cf.* [merecsin 'spina'] *din An. Car.*
mărescŭ 394.
mâreţŭ 3836.
mârgâritarïŭ 186; mârgăritarïul 186.
mârgeà 943.
mărïe 395, 1848, 2005, 3263, 3265, 3835.
mărire 393, 396.
mârit (mâ) 2516.
mârmurescŭ 3096. *V. sensul, p. 92.* ...
mârmuire 4449. *V. sensul la p. 92.* ...
mârturïe 2523, 3124.
mârturisescŭ 3175; mârturisescu(-mâ) 1182.
mârturisitorïŭ 3173.
mârunţi 1894, 2251. *Cf.* mânuntăile.
***mâsarïŭ,** *numaĭ în compusul* armâsarïŭ. *Cf.* *meatere, *mes.
mâscâricĭŭ 1547.
mâscâricĭune 1548.
mâsĭà [de] 4431.
[**măsură**] 2654 n; măsura 791, 1510, 1901;—mâsurâ 151, 2667, 3317; (cu) 1889; mâsura 1190, 1490, 3357, 3663.
mâşcoiŭ 1789, 1890, 2430. *V. p. 92.* ...
Etimol. — După G. Meyer (Indogerm. Forschungen, I, 322) musko e un diminutiv iliric, în special vvenetic, împrumutat Slavilor şi Romanicilor. La Românĭ muşcoiul *ar aparţine a elementului preroman. Patria primitivă a luĭ ar fi Mysia. Miklosich însă derivă românescul* «muscoiŭ, muşcoiŭ» *din vsl.* мышь.
Lambrior (cf. Cartea de cetire, Iaşi 1882, p. LVIII) credeà că acest cuvînt vine din lat. masc(u)lum—maşchiu, pentru că, ḑiceà el, «găsim în limba cărţilor bisericescĭ augmentativul măşchioiŭ (veḑĭ cartea nóstră).» Dar el a afirmat faptul numaĭ încreḑèndu-se în memorie şi s'a înşelat; căcĭ chĭar în cartea luĭ la p. 66, unde reproduce ps. 31 după Psaltirea de la Bălgrad 1651 şi după Molităvnicul luĭ popa Ioan din Vinţi de la 1689, nu e măşchioiŭ, ci măşcoiul, ca şi la Coresi din 1577, fără primul i. *In acelaşi loc din Psaltirea Scheiană cetim 'mujdeiŭ', ceea-ce este o greşélă de copist.*

Muşcoĭŭ cu u *în prima silabă apare întâĭŭ în Biblia de Bucurescĭ 1688 de vr'o 15 orĭ şi aicĭ trebue să fie un fenomen de acomodare cu* o *din silaba următóre. Măşcul se află numaĭ în Psaltirea luĭ Ioan din Vasluĭŭ 1710, apud Gaster, şi mĕ tem să nu fie ĭarăşĭ o greşélă, cum am maĭ întimpinat altele la acestaşĭ Ioan. Nu mĕ pot însă pronunţà definitiv, fiind-că în Anon. Carans. găsim* mĕskĕ *'dromedarius'. Schimbarea luĭ* s *înainte de* c *se vede şi în alte vorbe românescĭ ca muşc = mursec.*

***mâșițe** *numaĭ în compusul* rămâșițe.

mâtase 1522, 3205, 3207, 4455.

mâtura 2908 ...

mățâ 1542*. *Veḑĭ sensul la p. 92.*...

Se ḑice mâță *în loc de* 'pisică' *preste Munţĭ şi dincolo de Milcov, cum şi prin Ţéra-Românéscă, ca la Petrescĭ — Dîmboviţa, dar maĭ ales în judeţele de preste Olt.*

mâzgâ 431.

[**meare**] 4457 n.

meargere 2528, 2529, 4185. *Maĭ jos:* mergâtorĭŭ, mergŭ.

meastecŭ, *etc. numaĭ în compusul* ameastecŭ *etc. Cf.* mestecare.

***meatere,** ***mes,** *numaĭ în compusul* tremeatere, tremes. *Cf.* ar-mâsarĭŭ.

meĭdeanŭ 303. ...

In Ţéra-Românéscă ḑic aḑĭ măĭdan *ca şi în Banat. Cf. Anonymus Caransebesiensis.*

meĭdenaș 3788.

mejdina 1780. ...

Veḑĭ sensul la p. 92.

După spusa normalistuluĭ G. Iliescu, mejdină *însemnézĕ pe la Jaroştea—Vîlcea 'nisce măluşe saŭ mărăcinĭ, carĭ despart douĕ moşiĭ saŭ locurĭ'. Alt normalist, Cĭoflec C., din Arpătac—Ardeal ne spuse că* mèjdina *e 'loc acoperit cu ĭarbă pe lângă drum'. Cf vsl.* МЕЖДИНА.

melci 1070. ...

***melințare,** *merinţare, *numaĭ în compusele* amelinţare, amerinţare *etc.*

mene, mine, *v.* eu.

mente 107, 165, 166, 259, 3846; (a) 2208, 2788 bis, 2940, 3947, 4569; minte 617, 618, 789, 796, 1219, 1298, 1299, 1301, 2270, 4391, 4392; (a) minte 2471. — minţiei 4107.

mergâtorĭŭ (de preună), 3621.

mergŭ 775, 4453; — mearge 66, 2526, 3292, [2529].

merșteșugescŭ, *v. maĭ jos* meşter *etc.*

mesarĭŭ 2819. *Derivat din* masa. ...

mescâtorĭŭ 425, 4411.

Veḑĭ sensul la p. 92.

mescâtoare, 4410; [m]escâtoare 2581. *Cf.* beat, beţivŭ, *unde nu s'a arătat înrudirea cu aceste douĕ cuvinte.— Veḑĭ sensul la p. 92.*...

meșter 814, 4065; meşterŭ 1087, 4105.

meșterșug 1503, 4300; meşterşugul 4066, 4107; — merşteşug 1492, 2026; merşteşugŭ, 927; merşteşugul 1007; — merşteşuguri 749.

merșteșugescŭ 4016; — merşteşugit 262. *Cf.* nemerşteşugit. ...

mestecare, *numaĭ în compusul* amestecare; *cf.* meastecŭ.

[**metale**] 3476 n.

mi, mĭe, *v.* eu.

mĭazânoapte 3628; mĭazenoapte 3628; mĭĭazenoapte 31. *Cf.* amĭazăzi, mijlocŭ.

mica, *subst., numaĭ în compusul* nimica.

micluire 2570. ...

Veḑĭ sensul la p. 92.

micșură (a se) 1765.

micșurare 3943, 4356.

micŭ 931, 1762, 1784. *Cf. diminutivul* mitĭutel *de maĭ jos şi* înmicşureaaze.

mĭe, *subst.* 3733. *Derivat* mĭĭaș.

mĭelulŭ 6.

***mĭerdŭ,** *numaĭ în compusul* dez-

mĭerdŭ, *dacă acest cuvînt este într'adevĕr compus.*

mĭeu 1422; [mĭeŭ (al)] 3134 n;—mea 786, 4181. *Cf.* eu, *unde n'am arătat înrudirea.*

migdalulŭĭ 1486, 1760.

mĭĭare 3404.

mĭĭaș 3733.

mijaște 1799;—mijì 1797.

mijĭre 1798.

mijlocĭŭ 3371; mijlocĭĭŭ 3608;—mijlocĭe 2128.

mijlocŭ 2615; mijlòcŭ 3370; mijloculŭ, *acest din urmă fără accent și cu* j *aruncat de-asupra* 4441. *Cf.* amĭazăzi, mĭazânoapte.

milâ 254, 403, 1720, 1805, 1806, 1808, 2204, 2498, 3595 bis, 3596, 4473; [milă] 2168 n; (mi-e) [4025 n, 4474 n]; mila 254. *Derivate:* milostivŭ, miluescŭ, miluire.

milâ (+ de loc) 3380.

milostivŭ 256, 1439, 2947;— milostivi 1807.

miluescŭ, *sing.* 4025, 4474.

miluire 2470.

mincĭuna 1679.

mincĭunoase, *pl.* 1759.

minunat 955, 3897.

minune 830.

Etimologia: lat. mirabĭlia, care a rămas în tóte limbile romanice: it. meraviglia și maraviglia etc. Etimologiile de până acum, anume: mirabilis=minunat *(Lexicon Budanum), *mirione (Laurian-Maxim), *mir[abil]ionem (Cihac și Körting), mir+une (Șeĭneanu) sînt ușóre, în special nu explică formarea interesantuluĭ sufix. Iacă explicarea nóstră: mirabĭlia — mirăuĕnĭe — miroone — mirone —* minune. *Pentru asimilarea luĭ* r *cu* n *și schimbarea luĭ* o *accentuat urmat de* n *în* u, *pentru* bĭ—uĕ—o, *asimilarea a doua și contragerea celor doĭ* o, *cum și pentru* lia.— ne, *cf. corona — cunună, nubĭlum — núoru—noor—nor și supercilia → sprâncene.*

mirare 2443, 4285. *Mai jos* miru(-mâ).

mirean 1617; mireanŭ 1739.

mirosŭ 4045. *La sfîrșitul litereĭ:* myros, myroseaalâ, myrŭ.

miru(-mâ) 3898;—mirà(-să) 1213.

Contextul de la numĕrul din urmă ar puté ispitì pe cetitor, să crédă că verbul nostru aveà și înțelesul de 'a privì' din cele-lalte limbĭ romanice; faptul însă că să mirà *e reflexiv, ne face să renunțăm la o asemenea părere.*

***misealnicŭ,** *numaĭ în compusul* pomisealnicŭ.

misurca 4459. *V. sensul la p. 92.*...

mișelĭe 3866.

mișelit 2859.

mĭtâ 1892. *Derivat* mîtarnic.

mitĭutel 4351. *Cf.* mitĭutel *din Cuv. den bătr., I, 437 (98) și* mikutel, mitutel *din Anon. Carans.*...

Acest cuvînt se consideră, ce e drept, ca diminutiv al luĭ micŭ; *dar trebue să aĭbă altă origine, de óre-ce în Maramurăș se ḑice pititel.*

mitra 3882.

mițelc 4520.

mîtarnicŭ (мы-) 1891. *Cf.* nemîtarnicŭ.

mleaterŭ 4350. *V. sensul la p. 92.*...

moae 32;—muĭà 4574.

moale 315, 1903. *Cf.* înmuĭat.

moara 1033;—morĭeĭ 1033, 1034.

moarte, *subst.* 43, 180, 2711, 3303, 3304, 4505. *Mai jos:* mortŭ, murĭrâ, muritorĭŭ.

moaște 1867. *Mai jos:* moșĭe, moșteanŭ, moștinescŭ.

mocirlâ 774, 3730.

mohilâ 4085....

mohorât 4403; mohorătŭ 122.

molĭilor 4565.

molităvnicŭ 3771.

mormântŭ 453; mormânt 1065; mormântŭ 770, 993.

Etimologia: lat. monumentum rotificat.

mortŭ 1788.

moşie 876, 1999, 2507, 4182, 4348.

Noĭ credem că acéstă vorbă n'are nimic a face cu moşŭ.

moşteanŭ 2830; moştanŭ 2000. *Maĭ jos* moştinescŭ. ...

***moştescŭ,** *numaĭ în verbul compus* nemoştescŭ.

moştinescŭ, *verb, sing.* 2001, 3966.

moşŭ 918.

Etimologia veḑĭ-o la articulul omşorulŭ.

mreaje, *sing.* 1874.

***mu,** *m=*adv. lat. modo, numaĭ în compusele* acmù, acum, *póte şi în* amu.

muc 3186.

m[u]c[e]nicŭ *saŭ* m[â]cenicŭ 3401....

mugur 57; mugurŭ 2902.

muiare 1141, 2553; muiarea 2923, 3526, 3579.

mulge 1782.

mult 390, 676, 677, 1272, 1515, 1838, 1840, [2654 n], 2662, 2664, 2667*, 2892, 2947, 4570; multŭ 206, 300, 301, 892; (de de) 893, 1089, 1274, 1597, 1834, 1837, 1839, 1972, 2086, 2495, 2891, [..... 2891 n], 2948; — mulţi 2273, 3868; — multâ 1829, 1830, 1831, 1832;—multe 114, 1827, 1828, 1832, 1835, 1841, 1895, 2291, 2994, 2995, 2996, 3000; multele 735.

Derivate: mulţî (să), mulţime.

Cf. următorul mulţemescŭ *etc.*

mulţemescŭ 207, 1356, 1357; — mulţemî (va) 3879;—mulţemindŭ 205, 206.

mulţemire 202, 2735.

mulţemitoriŭ 203, 204, 210. ...

Forma mulţemescŭ *e amplificată cu* esc *din mulţam, care se întrebuinţézĕ în Ardeal şi Ungaria şi care provine din formula de felicitare mulţĭ anĭ, prin diferenţiarea părţiĭ de la urmă. Cf.* multzany 'Deo gratias', multzeny idem, multzenesc 'ago gratias' *din Anonymus Caransebesiensis In Muntenia, dar numaĭ aicĭ, se ḑice de vr'o sută de anĭ* mulţumesc, *adecă s'a produs o asimilaţie progresivă.*

mulţî (să) 3885. *Cf.* înmulţescu(-mâ) *etc.*

mulţime 1831, 1836.

mumâ 71, 1913. ...

muncire 1994, 3403.

muncitoriŭ 3285, 3854; — muncitori 1883.

munte 45; [muntele] 735.

[mur (cu)] 4339 n.

murgŭ 4027.

murĭrâ 3238.

muritoriŭ 1787. *Cf.* nemuritoriŭ.

mustŭ 1792.

muşcŭ 4013; muşcu(-mâ) 4014; — muşcà (a) 3889. ...

muşiţe, *pl.* 3677.

muştariŭ 748, 3694; muşta[r]iŭ (de) 749.

mut (mâ) 2733; — mutâ, *perf.* 2690; mutâ(-se) 2679;—mutat 1370, 2701; — mutândŭ 2691.

mutare 2678, 2700, 2711.

muzavir 1467; muzavirŭ 4259, 4451; — muzavirca 1922.

Veḑĭ sensul la p. 92.

muzaviresc 1468.

muzavirĭe 1932; muzavĭrĭe 1466. ...

myros 4219.

myroseaalâ 471; myrosalâ 261;—myroseale 119.

myrŭ 2228, 4102; mirul 1917.

N.

n['] 2223, 3482, 3625.

nainte 2631, 2642, 2645, 2649; naĭnte 2893; (+de) 3868, 4527. *Cf.* înainte *etc.*

nainte-alergâtoriŭ 2643.

nainte-cuvântare 2636.
nainte-punere 2638; *cf.* 2627, 2631, 2645, 2649.
nainte-rugare 2644.
nainte-stătătorĭŭ 2639.
napoi 3529, *cf* [înapoĭ].
nardos 2228. *Pentru sens cf. p. 92.*...
narea 2195. *Maĭ jos* nasul.
nascu(-mâ) 2857. — [născut] 2943 n. *Maĭ jos:* naștere, nâscătoare, nâscut.
nastavnicŭ 2625. ...
Vedĭ sensul la p. 92.
nasturi 2914.
nasul 3812.
naștere 1408, 2295, 3090, [4554 n].
nașŭ 2647. ...
*Etimologia probabilă: *patrinus + -aș — *pătrinaș aferesat, ca și* nașă *din *matrin(a) + -așă — mătrinașă, de asemenea aferesat. Mold.* nânaș *ar fi rinaș — rînaș cu* r *asimilat.*
nâcăjescŭ, *sing.* 3755. *Cf.* caznâ *etc.*
nâcăjire 3757.
nâcăjitorĭŭ 3756.
nâdeajde 2013, 2096.
nâdejduĭaște(-se) 1942. *Cf.* nenedâitâ.
nâdejduințe, *sing.* 3965.
nâdragi 1948.
nâemŭ 1953. *Maĭ jos:* nâimit [au]. ...
Vedĭ sensul la p. 92.
nâhut 3273. *Cf.* [năut]. ...
nâimit [au], *sing.* 2032 bis. *Cf.* prĭatin, priimescŭ *etc.*
nâlțime 650; nâlțime 396. *Cf.* înalt *etc.*
nâlucâ 2747.
nâlucescu(-mâ) 1795.
nâlucire 1794, 2732, 2749.
nâpaste 1976. *Cf.* propastie.
nâpăstuescŭ 1977.
nâprasnâ 577, 1981.
nâprasnic 1982.
năprăca 1014. ...
*Etimologia probabilă: *vĭperāna + -ĭca—vĕprânecă—năprântecă —năpâr(n)tecă—năpârtcă—năpârcă, prin un fel de disimilare regresivă a primeĭ labiale, cam ca în lat. malva—nalbă, cu* ĭ *al silabeĭ inițiale tractat ca* ĭ *din pricina lipseĭ permanente de ton, cu* t *epentetic după* n *din silaba penultimă ca în puțintel, cu metatesa lichideĭ, căderea luĭ* n *dintre* r *și* t *din causa dificultățiĭ de pronunțat, cum și a luĭ* e *neîntonat din penultima și a luĭ* t *din forma alb. nepɛrtkɛ și din cea românéscă* năpârtcă *existentă aḑĭ în cătunul Vînătorĭ — Mehedinți, cum ne asigură normalistul C. M. Georgescu, originar de acolo. Cf. G. Meyer, Dicționarul etimologic al limbeĭ albanese s. v.* nepɛrkɛ *și alb. neprɛmte din Calabria, pe lângă cele citate deja, cum și aromânescile năpârtică și șărăpític 'șopârlă cenușie' (mică).*
nârav 1078, 4250; nâravŭ 3248, 3269; năravŭ 2206.
nârăvind 233.
nârocit 232, 1993. ...
nârod 1991, 4513; nârodŭ 1992.
[născătorĭŭ] 3087; — nâscâtoare 3093.
născut (întâĭ) 2943 n; nâscut 20, 44, 366, 968, 4128; (unul) 1336; — nâscută (+ întâĭu) 2293.
nâsipos 72, 73.
nâsipŭ 74, 2932. ...
[năut] 3279.
ne, *pron., v.* eu.
neadevârat 3332; neadevâratŭ 2069.
neadurmire 131.
neadurmit 4407. ...
neajunare 2043.
neajungere 2051, 4277.
neajunsŭ 2110.
neam 1332, 1408, 2833; neamŭ 232, 1334.
neamestecat 2228.
neapârat 2225.
neapropĭiatŭ 2119.

nearâtatâ 692.
neascultare 2704, 4325.
neașteptare 2163.
neașteptat 2095; — **neașteptatâ** 2094, 2097.
neatinsŭ 2117; [**neatinsă**] 3683 n.
nebâgare (+ în samă) 1117, 1119, 2656, 2660, 4540.
nebâgat (+ în samă) 1118.
nebăgătorĭ[ŭ] 2115* *și* **nebâgâtorĭŭ** (+ în samă) 2036, 2657.
nebiruit 2112.
neblândŭ 2084.
nebolire 135.
nebotezați 4263.
nebun 166, 314, 1686, 2137; **nebunŭ** 3978, 4493, 4494; — **nebune**, *voc. sing.* 1861.
nebunească 312.
nebunește, *adv.* 169.
nebunescŭ, *verb* 689, 2078, 4496; — **nebunești** 313; — **nebunește** (se) 1687, 2079.
nebunïe 167, 168, 4467, 4495.
nebunire 1688.
necheltuitâ 2070.
nechibzuit 2137.
nechipzuire 2425. ...
necinste 2164.
neclătită 2066*.
necruțat 2168. *Cf.* **necurâție**.

Etimologia: ne + **cruțat**, *care trebue să vie din lat.* **curatiare* — *curțare — cruțare, cu alte vorbe acest cuvînt dinpreună cu* **curățare**, *curățire formézĕ un dublet. Din al nostru* **curțare** *trebue să se fi făcut alb.* **kurtsén**, *înainte de a se fi produs metatesa.*

necŭ 2558; (mâ) 4008.
necugetat 2056.
necurâție 2166.
necuvïos 2116.
nedâită *în loc de* **nădâită**, *numaĭ în compusul* **nenedâită**.
nederept 2165; **nedereptŭ** 134.
nedereptate 2107.
nedereptatŭ 2075.
nedezgrăit 2156.

Pentru sens cf. p. 92.

nedumerïre 2881; — **nedumerire** [2879 n].
nedumnezeescŭ 2116; — **nedumnezeești** 2164.
nedzis 2073.
nefolos 2082.
neghïna 2332.
neglăcevitorĭŭ 147.
negrâit 2073.
negrijire 2035, 2124, 2129.
negrijitorĭŭ 2036.
negrijulivŭ 2125. ...
negru 98, 4116, 4131.
neguțetorïe 1552.
nehotârâtŭ 2153; — **nehotărătŭ** 2161.
neiscusit 2068.
neispititâ 2071.
neînblânzitŭ 2085.
neînfrânare 1938, 2160.
neîngâduire 2046.
neîngâduitorĭŭ 2047.
[**neînsurat**] 4070 n.
neînșelat 2113; **neînșelatŭ** 2033, 2087.
[**neînșelătorĭŭ**] 2087.
neîntocmit 2076, 2153, 3001*.
neîntreabâ (!) (de) 1277. *Cf.* **netreabâ**.
neînțeleagere 2042, 2127, 2167.
neînțelegătorĭŭ 2076.
neînțelepți 2131.
neînțelepțïe 2077.
nelesnïe 2151.

Accentul de pe antepenultima trebue să fie greșit, ceea-ce s'ar puteà explicà prin obiceĭul luĭ Mardarie de a nu pune accent pe un ĭ *(cu douĕ puncte).*

nemângâĭat 2156.
[**nemărginită**] 3141.
nemerescŭ, *sing.* 236, 3939.
nemerire [cu] 2598. *Maĭ jos:* **nimereală**, **nimerescŭ**, **nimerire**. ...
nemerșețugit 2154.
nemîtarnicŭ(-мш-) 2152, *cf.* **mîtarnicŭ**
nemoștescŭ, *verb* 1372.

Este un fabricat puțin inteligent din sl. немóщь, *subst. saŭ* немóщьнъ, *adj. Cf. și ce am dis la p. 92.*
nemuritoriŭ 70.
nenedâitâ 2097. *Cf.* nâdejduĭaște(-se).
nenumârat 2080.
nepipâit 2162.
nepizmâtârĭe 2062.
neplecare 2103.
neplecat 2102.
neploditoare 2104.
nepot 87, 3200.
nepoticnire 2225.
e priceapere 1300, 2055.
neputincĭos 2090.
neputințe, *sing.* 2057, 2089.
neputred 2142.
neputrezire 2141.
nerâtâcit 2033.
nerâutate 2065.
nerușinos 2847.
nesațiu 2093.
[**nesăvrășire**] 2136 n.
nesăvrășit 2136.
neschimbat 2114.
nesfâtuitoriŭ 2150.
nesfĭialâ 2157.
nesfiindu(-se) 2159.
nesimțire 2167.
nesmintire 154. *Mai jos* nezmintire.
nesocotințe, *sing.* [cu] 2132.
nesocotire 2425.
nesocotitŭ 2130.
nestâtut 2111.
nestins 2287.
nestricare 2106, 2141.
nestricat 2142.
nesupus 2102.
neședeare 48.
neștiințe, *sing.* 2039, 2043.
neștĭut 140, 2068; neștiutŭ 691; — neștĭute 2050.
neștĭutoriŭ 2038.
netâiatŭ 2140.
netocmeală 2138.
netreabâ 170, 1150, [1277]; netreaabâ 152, 2082, 2083. *Cf.* neîntreabâ.
netrufește, *adv.* 2081.
nețineare 2043.
neurmatŭ 2074.
[**neurmăritŭ**] 2074.
[**neutru**] 971 n.
nevătâmare 2037.
nevâzut 3949.
nevinovare 2099.
nevinovat 2233; nevinovatŭ 2105; — nevinovatâ 2100.
nevoe 53, 136, 346, 736, 2210, 2212, 2213, 2214.
nevoesc 1966; nevoescŭ 353, 1735, 2483, 2770; nevoescu(-mâ) 2411, 2484, 3838; — nevoĭește 2207; — nevoim 348; — nevoì ([a] se) 2409; — nevoind 351; nevoindŭ 349; — nevoit 2155.
nevoĭaș 347, 2214.
nevoințe, *sing.* 352, 1965, 2404, 2405, 2410, 2937, 3832, 3981; (cu) 3766.
nevoire 156 n, 350, 2406, 2485, 2490, 3402.
nevoitoriŭ 2209, 2211, 2214, 2408, 3230, 3831.
nezmintire 2106.
nice 2177, 2180, 3625.
nimearnicŭ 2701, 2835. ...
Vedĭ sensul la p. 92.
Etimologia vedĭ-o la p. 75.
nimereală 3287.
nimerescŭ 2464; — nimerĭĭŭ 2463; *cf.* nemerescŭ.
nimerire 2462, *cf.* nemerire.
nimica 2186.
nișchițelŭ 3484. ...
Vedĭ sensul la p. 92.
Etimologia: lat. **ne+scio+quantellus.*
***nitru,** *numaĭ în compusul* șaletru.
nînși, *v.* ânșul *la litera* î.
Vedĭ sensul la p. 92.
noapte 476, 2204 bis, 2205. *Cf.* înoptezŭ.
***noaștere** = *lat. noscere, numaĭ în compusul* cunoaștere.
noescŭ (mâ) 2265; — noì (a se) 2822,

4082, 4103, 4382, 4470 bis. *Mai jos:* nou, nuĭà. *Cf.* înoirea.

noi, noao, *v.* eu.

nora 3326.

norĭe 1005. ...

Veḑĭ ce am ḑis la p. 81.

In original cuvîntul e scris cu accentul pe o, *póte din causă că Mardarie aveà obiceĭŭ să nu pue accent pe un* ĭ *(cu două puncte). Aḑĭ se pronunță cu accentul pe* i, *ca și gr.* ἐνορία, *de exemplu la Bota din județul Gorj. Cf. vsl.* ѥнорнѧ, норнѧ *și sîrbocroat.* н'урија, н'уријаш. *Formele de pe urmă ne îndreptățesc a crede că aferesa, de care am amintit la locul citat din Studiĭ, s'a făcut înainte de introducerea acesteĭ vorbe în limba nóstră.*

nostru 1912; — noștri 2028; — noastrâ 2027.

nou 2192; — noao 2194.

nu 98, 160, 295, 754, 1147, 1640, 1895, 2030, 2034, 2044, 2048 bis, 2049, 2053, 2054, 2056, 2064, 2086, [2086], 2091, 2098, 2101, 2115*, 2118, 2126, 2133, 2139, 2143, 2146, 2147, 2148, 2149, 2158, 2190, 2222; 2659, 2688, 2689, 3170, 3384, 3465, 3927, 4108, 4170, 4261, 4263, 4351, 4428.

nuĭà 3476, 4034; — nuĭale 2902; nuele 4134*.

nucâ 2358.

numai 963, 2143; numaĭ 3746.

număr, *subst.* 3, [1089 n]; [numărul] 37ə n, 1089 n, 1261 n, 2029 n, 2563 n; numâr 2664, 2832, 2833, 4425, numârul 1838.

număr, *verb* 1409; numârŭ 3617. *Cf.* nenumârat.

numărare 3616; [numărare] 2832 n.

nume 1322; numele 4383.

numeire 1314

numeit 1313. ...

nuntâ 319.

nuor, *fără accent, probabil din causă că de-asupra luĭ* o *eră aruncat* r 3292, 3293, 3653, 3729; nuòrŭ 4211; nuorul, *cu spirit pe* o 80. ...

O.

o, *numeral hotărît și nehotărît, v.* un.

ŏ (= *70*) 3192.

oae 773, 1809.

oarâ, *subst., numaĭ în compusul* doarâ (a); — ori, *pl. după* de+*numeral hotărît* 806, 3192 bis, 3790, 4454; (de căte) 977, 1512, 3750; (de multe) 1827, 1841, 1895. *Cf.* pururea.

***oara** = *ara = *lat. a l a, póte în compusul* susuoara.

oare, *adv.* 1413, 3863, 3864. *Cf.* voĭŭ.

*Etimologia: lat. **v o l e t—*v o a r e* —oare.

oare-carele 1009, 2221.

oare-ce 2045, 2109, 2224.

oase 1867, 1918; — oaselorŭ 4432.

oaspèți 427, 2236, 2313.

Accentul e vederat greșit, pentru că diftongul inițial nu se póte explicà fără ton.

oaste 459, 1752, 2326, 3024, 3659; — oștilor 113, 116. *Derivat* oștașŭ (sic).

obeade 402, 2520. ...

obidâ 4198. ...

Veḑĭ sensul la p. 92.

obîcĭaĭ (-кы-), *sing.* 1315, 1895, 2206, 3609; obîcĭaĭŭ 3269, 3413, 3711, 4250. ...

obosit 1388.

obraz 1630, 4223, 4224; obrazŭ 173, 2237, 2849.

ocaoa 1915.

ocarâ 3930.

ocărâre 3932, 3956.

ocărăscŭ, *sing.* 3934, 4194; ocârăscŭ 3955; — ocârât 4195. ...

ocăritorĭŭ 873.

ochĭŭ 46; ochĭul 1381, 3312; — ochi 714, 4362; ochĭi 1799.

ocna 3106.

ocolire 4283.
odihnescŭ 2586.
ogradâ 4266. *Cf.* gardŭ.
ohŭ, *interjecție* 4012.
oi, *interjecție* 360.
olarĭŭ 3255;—olarĭuluĭ 3256, [3340].
olovina 2244. ...

Veḑĭ sensul la p. 93. Cf. olojjinĕ *'cervisia' din Anon. Carans.*

oltarĭŭ 1036, 3770, 4383; oltarĭul 2245, 4360.
om 586, 1441, 4070; omŭ 31, 382, 714, 786, 1360, 1740, 1741, 2874; omul 2255;—oameni 200, 3733; oamenĭi 3292;—oamenĭlor 85; oamenilor 110, 223, 2233, 2234, 3848, 4383, 4549. *Diminutiv* omșorulŭ. *Cf.* înomenire.
omeneaște 160.
omenĭe 177, 186, 1744.
***omne,** *numaĭ în compusul* púrurea, *în care însă nu s'a maĭ păstrat din el decât prima vocală și aceea schimbată în* ú, *cum și accentul.*
omorâre 3941; omorâre 2213.
omșorulŭ 1091.

La p. 75, pentru prefacerea luĭ v *în* m *am dat ca exemplu și vorba* 'omușor' *și corespunḑĕtórele acestuĭa din italienesce și franțusesce, scăpându-ne din vedere analogia albanesuluĭ nĭeridh, produsă de d-l Hasdeŭ în Cuvente den bătrâni, I Suplement LXXVI. Ne grăbim dar a înlocuì acest exemplu îndoelnic, cu* am *din lat. habeo—*avŭ (cf.* avem) *și* moș *din lat. av(us)+uș apocopat. Compară aromânescul și chĭar dacoromânescul* auș, *în care* v *latinesc intervocalic s'a prefăcut întâĭŭ în* u, *apoĭ a dispărut prin contopire cu cel următor.*

opacinâ 766. *Veḑĭ sensul la p. 93.*
opâcinași 767. ...
oprescŭ 637, 1175, 3583. *Cf.* zepritul.
oprire 511, 638, 1176, 2722.
opritorĭŭ 1418.
orașŭ 408.
orbŭ 2205.
orezŭ 1613, 1614.
organŭ 2258.
[orientalĭ] 3662 n.
osânditul 4278. *Maĭ jos:* osindâ, osindescŭ, osindire.
osebi, *v.* deosebi.
osebitŭ 4331.
osindâ 4341. ...
osindesc, *sing.* 4208; osindescŭ 1115, 4340. *Cf.* osânditul.
osindire 1119, 2503.
osteneală 137, 3794, 3795, 3796, 3799; osteneaală, 922, 1736, 1763, 3441, 3983.
ostenescu(-mâ) 3798;—ostenitŭ 1388, 3797.
ostrovŭ 4346.
oștașŭ (sic) 3025. ...
otravâ 4347.
otrăvitorĭŭ 4402.
oulŭ 4535*.
ovreescŭ 2567.
ovreĭaște 66. ...

P.

pace 1815, 1816, 1819, 2118. *Cf.* înpacŭ *etc.*
pacoste 2266, 2268, 2382, 2695, 3384. *Derivate:* pâcostescŭ, pâcostitorĭŭ.
pagubâ 2260, 2780, 4188. *Derivat* pâgubescŭ.
***paimâ,** *paĭŭ, *numaĭ în compusele:* spaimâ, spaĭŭ.
paĭul 748;—pae 3388.
pajĭște 1718, 2263.
palme 2334.
paltinŭ 3068, 3069.
panachide, *sing.* 913, 3253. ...

Veḑĭ sensul la p. 93. Cf. pentru sens și formă ngr. πινακίδιον *'tăbliță; cărticică' și ngr.* πινακίδα, πινακίδι *'abecedar'; de asemenea, dar numaĭ pentru formă,* aguride *(aḑĭ agu-*

ridă) din ngr. αγουρίδα, *de unde şi alb. aguriđe, bulg. agurida.*
paos, *numaĭ în compusul* răpaos *etc.*
papa 2273.
Veđĭ sensul la p. 93.
parâ 888.
pardositŭ 785.
pare 2292; (mi-se) 1842, 2122, 3465; (-mi-se) 375; (ţi-se) 1843; (i-se) 1844, 3334;—părù (i-să) 2120. *Maĭ jos* păreare.
pari, *subst.* 898. *Cf.* înpăratŭ, *participiŭ.*
parte 403, 764, 1630, 3249, 4019, 4371, 4255, 4256; partea 644, 3628, 4481; — părţile (de amândoao) 4189, 4221, 4372, 4373, 4534; (pre amândoao) 4222. *Cf.* departe, depărcĭorŭ, înparţ *etc. Derivat* părtaş.
pasere 1554, 2909, 2912, 3473; — paserĭ 1312; paseri 2913. *Derivate:* păserime, păserue.
patericŭ 2956. *Cf.* patrïarhul.
patimâ 162, 1086, 4434; patïma 2421; — patime 3402. *Derivate:* pătimescŭ *etc.*
Asupra pluraluluĭ patime, *în locul căruĭa ađĭ se đice maĭ mult* patimĭ, *n'am atras atenţia la p. 82. Forma cu* e *se maĭ aude de exemplu la Petrescĭ — Dîmboviţa. Cf.* mari pătime *din Indreptarea legii, p. 78 (glava 104).*
patrïarhul 66, 2273.
patru 4421 bis.
patŭ 4269.
pavecerniţa 99.
paveţâ 4476. ...
Veđĭ ce am đis la p. 81.
***pă**=*lat. post, numaĭ în compusul* după. *Cf.* poi.
păcate 4263, 4428.
păclâ 1871.
păcostescŭ 2269.
păcostitorĭŭ 939, 2267, 3154. ...
[păducel] 3135 n.
păduchi 3677.
pădure 4448;—păduri 1715.
păgân 691; păgân 2165, 4514.
păgânescŭ 4513;—păgâneascâ 1452.
păgubescŭ, *sing.* 2397, 3837, 4187.
păharu 1457; păharŭ 1573, 2555.
păharnicŭ 4441.
păine 4073. ...
păinjinescŭ, *numaĭ în compusul* înpăinjinescŭ.
pământ 792, [983 n], 1169, 1191, 1900; pământŭ 791, 3800; pâmânt 1526; pâmântŭ 790; pământŭ 2965; — pământuluĭ 1190.
pâmentescŭ 31.
până, 800, 856, 857, 869, 870, 2652; (+ în) 187; până 3919; + *verb* 1912. *Cf.* înc-â.
*Etimologia: lat. *pro-ad—porad—pona—pănă, avem adecă o metatesă şi prefacerea luĭ* r *în* n, *nu o rotificare a luĭ* n *în subdialectalul moldovenesc* pără, *cum cred mulţĭ. Cf. sard. po, vfr., vsp. şi vport. por, vsp. şi vport. pora. Pentru prefacerea luĭ* r *în* n *cf. asemenea din lat. sĭmĭlem—*semere, lunecare = lat. lubrĭcare, suspin=lat. suspirium şi pănaţu din Psaltirea Scheĭană, ps. 136, 6=lat. palatium—păraţu (An. Carans.)—pănaţu. Cf. actualul împărătuş.*
***păngŭ,** *v.* pengŭ.
pântecelui 3440; pânteceluĭ 4434 bis; — pântecelor 1639.
pănzâ 690; pânze, *sing.* 2327.
***pârare**=*lat. parare, numaĭ în compusele*: apârare, cumpârâ.
părâ 1733, 3281; pârâ 3018; pâra 2904.
părăre 371, 1932, 2504; pârâre 2435.
părăscŭ 2502; părăscu (-mâ) 2905, 3017, 3850;—părât (+ au *sing.*) 1935. *Derivat* părăş.
părăsescŭ, *sing.* 4176
părăş 3516, 4218; părăşŭ 2436, 3468.
păreache 3470. *Cf.* înpărechĭare *etc.*
păreare 419; părearе 230, 1119, 1845, 2121, 2123, 3145, 3333.

pâreate 1096, 1885, 3453.
părinte 18; pârinte 1357, 2273 bis, 3685; părintele 69;—părinți 2273, 4554. *Cf.* vĭperea.
pârtaș 899; pârtașŭ 2830, 4197, 4246.
***păsată** ='*lat. pressare, pressata,* numaĭ *în compusul* apăsată.
păscarĭŭ 3111. *Derivat din tulpina vecheĭ forme a primitivuluĭ* peaște, *adecă din pesc(em) = lat. pĭscem, saŭ și maĭ bine de-a dreptul din lat. pĭscarius.*
pâserime 2911.
pâserue 2910. ...
pâstorĭŭ 2282. *Maĭ jos* pâșune.
pâstritor 2362. ...
pâșune 1199, 2281.
pâtimescŭ, *sing.* 3406, 3596; — pâtimit (au), *sing.* 2542; — pâtimì (-voĭŭ) 2544;—pătimì (a) 238.
pâtimire 3402.
pâtimitorĭŭ 3413.
pătrenjeĭŭ 1623. *Cf.* pĕtrunshéj '*petroselinum*' *din An. Carans.* ...
păzescŭ 1945; pâzescŭ 279, 2809, 3489, 3612, 4099; pâzescu(-mâ) 3582, 4291, 4354;—pâzeaște 1212, 1920, 2819, 3323;—pâzeaște [-te] 3324;—pâzit 4054, 4469.
pâzire 277, 1951, 2575, 2640, 2769, 3491, 3554, 3678, 4096, 4292, 4295.
[pâzitor] 2362 n; pâzitorĭŭ 2941, 3284, 3301, 3567, 4100, 4376.
[pe], *v.* pre.
peane 2291, 2912; pĭanə 2290. *Cf.* înpenezŭ *etc.*
peasne 3856.
peaște 3477.
peceate 1616, 4460.
[pe]cetluit 1205.
pecingire 1676. ...
[*pe] *și* [*pĭede] *nu sînt, ci numaĭ verbul compus* aripezŭ *etc., derivat din* árepă *saŭ* áripă = *lat. alĭpes, alĭpĕdem; cf. aromânescul* árpită, *pe la Meţovo* arpă.
***pengŭ,** *în comp.* înpăngŭ, înpengŭ.
pentre, *v.* printre.
pentru 56, 93, 574, 1092, 1110, 3224, 3595, 3707, 3815, 3862 bis, 3865, 3927 bis, 4082, 4103, 4419, 4439, 4516, 4517; [(+ ca)] 802; [+ că] 2479; [+ câ] 982; [+ ce] 3817;—păntru 615, 926, 960; (ɯk-) 1149, 1186, 2966; (+ că) 1147; (+câ) 983.
pereciune 697. *Maĭ jos:* perire, peritŭ, pĭeĭŭ. ...
perĭĭ, *subst. m. pl.* 4562.
perinâ 2414; perina 519. ...
perire 2260. *Cf.* eșire, suĭŭ (mâ), *cum și lat.-gr.* comis.
peritŭ 1389.
pestì (nu), *imperat.* 2064. Cf. apestire. *Vedĭ sensul la p. 89 s. v.* apestire. *Cf.* pestealâ *din Cuvente den bătrâni, I, 438 (101).* ...
pestriţŭ 4027. *Maĭ jos:* pistruĭŭ.
peșchirŭ 1753, 2489. ...
peșterâ 404.
petrecĭ (sâ) 2890.
pĭale 1809; pĭiale 1500. *Derivate:* pĭelarĭŭ, pĭelcelușe.
pĭatră 32; pĭatrâ 1064, 1608, 2227, 4570; pĭatra 1033, 1034, 1449, 4279. *Derivat* pĭetricĭà. *Cf.* înpĭetritâ.
picâtura 1453.
pĭcĭoare 2255; picĭoare 2414.
pĭeĭŭ 1410, 2387.
pĭelarĭŭ 1810.
pĭelcelușe, *sing.* 1502.
pĭeptul 773, 2219.
pĭerzeciune 779.
pĭerzetorĭŭ 101, 778.
pĭerzŭ 2397;—pĭiarde 2396.
pĭetricĭà 1451.
pĭĭadecâ 2225, 2695; pĭĭadeca 3353. *Cf.* înpĭedecare, aripezŭ *etc.*
pildâ 2818; pilda 2821;—pilde 1252.
pili, *subst. m. pl.* 3284. *Cf.* pil '*elephas*' *din An. Carans. șip. 93.* ...
***pinse,** *pinsŭ, *v.* pengŭ.
pinul 2944. ...
pipâì (a) 4344;—pipâit 4342. *Cf.* nepipâit.

pipâire 4343.
piroĭaze, *numaĭ în compusul* înpiroĭaze.
pisatŭ 3396.
pistruĭŭ 3000. *Cf.* înpistrescŭ *etc.*
pitarĭŭ 4075.
pĭuliţele 1227.
pizmaş 3825; pizmaşŭ 1100, 1934.
pizmâ 1491, 3064; pizma 1932, 1936, 3060, 4527.
pizmâtărĭe 1099.
place 3147; — plâcù 2048; — plâcut 2259. *Derivat* plâcintâ.
platâ 1800, 1801, 2585; — plate 1802, 2583. *Derivat* plătire.
plâcintâ 976, 1774.
plăcŭ, *subst.* 1654, 2458, 4420. *Veḑĭ sensul la p. 93.*
plângere 1818, 2329.
plângŭ 725; plângŭ 2325; — plânge 2330; — plânge (a) 2324.
plăntarea, *numaĭ în compusul* înplăntarea *etc.*
plătire 524.
plâvĭţu 2285. ...
pleaşa 2356. *Derivat* pleşuvŭ. ... *Cf.* plèshĕ *'calvities' din Anon. Carans. şi Lexiconul Budan, cum şi p. 93 de maĭ sus.*
pleavâ 2346; — pleave 2347. *Derivat* pleviri.
plecare 2375, [4185 n]. *Cf.* neplecare.
plecŭ 2101; plecu(-mâ) 2185, 2376, 2448, 3318; plecŭ (mâ) 3315; — pleacâ 2763; — plecaĭŭ 2171; — plecâ 2672; — plecase 2762, 3313; — plecà (a) 2374; plecà (a se) 2184, [4185 n]; — plecat 2547; plecatŭ 3231; — plecatâ 199, 3314, 3316. *Cf.* neplecat.
plesnescŭ 2336.
plesniri 2334.
pleşuvŭ 540. ...
pletescŭ, *în compusul* înpletescŭ.
pleviri 2346. ...
plin 1438, 4118, 4120; plinŭ 1268; — [pline] 4457 n. *Cf.* înpleare *etc.*
ploae, *subst.* 854, 3293.
ploao, *verb* 853.
plod 2745; plodŭ 2342; plodul 4565; — ploduri 4336.
plodimŭ 2341; — plodì (a) 2342.
ploditorĭŭ 2948. *Cf.* neploditoare.
plopŭ 3442.
plosca 1749.
plugarĭŭ 792, 1169, 3055, 3823.
plugŭ 4309; plugul 3034.
[plural] 2563 n.
poala 1684, 2219; — poalele 614.
[poamă] 768 n; poamâ 4458; poama 2021. *Derivat* pometŭ.
poartâ 2134, 2200; poarta 479. *Maĭ jos* portarĭŭ.
pocâinţâ 4429.
pocĭrăpalâ 4410. *Veḑĭ sensul la p. 92 s. v.* mescâtoare. ...
pocĭ[ŭ] 2091; — poţi 1866; — poate 1850. *Maĭ jos:* puteare, putearnic, putinţe.
pod 3791.
podoabâ 3115. *Cf.* înpodobire.
pogorâre 3481, 3557; pogorâre 3611.
pohile (nó-) 1863. *Veḑĭ sensul, p. 93. La Cloşanĭ — Mehedinţĭ se ḑice la sing.* pòfilă, *pe când la Ploştina — acelaşĭ judeţ şi pe aĭurĭa* pòfil, *cum scrieşi Poliz în Vocab rom.-germ.*...
pohtâ 508, 1018, 2576; pohta 4434; — pohte 156, 3650.
pohtescŭ 508, 509, 1026, 2577, 3065; — pohteaşte 3057; — pohtiţi 1879; — pohtit 1024; pohtitŭ 507.
pohtire 506, 1025, 3274. ...
poi, *numaĭ în compusele* apoi, napoi. *Cf.* *pă.
poĭana 4115*.
polomida 571. ...
pometŭ 2239.
pomisealnicŭ 3456. *Cf.* masa. ... *Veḑĭ sensul la p. 93.*
In privirea originiĭ cf. alb. mesalε f. 'faţă de masă lungă şi îngustă; masă, ospeţ'. Ca şi bulg. mêsal 'masă, cârpă de şters' din lat. men-

salis. Ngr. în Epir μεσάλι 'pătură de lână cu care se acopere aluatul pâinii' (după G. Meyer, Dicționarul etimologic al limbeĭ albanese). Prefixul trebue să fie slavicul по, *care se vede și în* покрóвъ, *de unde procov, procoviță, mold. procovĕț. Cf.* mĕsăriță *de peste Munți și* mesaj *'mappa' din Anon. Carans.*

popa 1060, 1430, 4263.

[popor] 3848 n.

poreclâ 183, 2501;—porecle 2658.

Cf. nârocit, prorocĭi.—Porecle *corăspunde unuĭ sing. sl.* E *din acest cuvînt, deși accentuat și urmat de* ă *și* e, *nu s'a schimbat în* é (=ea). ...

poreclescŭ 2515.

pornescu(-mâ) 3998; —pornit 3423.

pornire 3419, 3502, 3997.

portarĭŭ 480, 3171.

portŭ 2304; — purtați 2198; — purtà 2201; — purtatŭ (au, *sing.*) 2433; — purtați, *imperativ* 2199. *Mai jos:* purtare, purtătorĭŭ.

porumbŭ 726.

porumbițeĭ, *genitiv* 681.

poruncâ 1173; porunca 2370, 3172.

poruncescŭ 601, 1103, 1174, 2746, 2790, 3506;—porunci (l. -cì) 2372.

poruncire 1104, 1722.

poruncitorĭŭ 2371. ...

posomorâscŭ 2530;—posomorât 912; posomorătŭ 907.

postavŭ 2535.

postealnic 1619. *V. sensul la p. 93.*

potârnichе 3128.

poticnescu(-mâ) 2556.

poticnire 2719, 2720. *Cf.* nepoticnire.

potâcalâ (-ы-) 2774. ...

Vedĭ sensul la p. 93.

potolescu, *sing.* 4007; — potoleșți 3938*.

povață 985, 2252, 3125.

povățescŭ 991. ...

povățĭe 990.

povățire 1178. *Cf.* ispravnic, isprăvesc *etc.*

Etimologia: vsl. правыць *m. 'via recta', de unde maĭ întâĭŭ substantivul* pravĕț *'direcție, regulă', apoĭ verbul* prăvețire—păvețire—povețire *cu* ă—o *din causa labialelor ca în botezare=lat. baptizare,* polomidă *=pălămidă din limba comună. Din verb s'a născut substantivul* povĕță — povață *și după aceea forma cu* ă *neamplificată a verbuluĭ, adecă* povățire, *cum și cea amplificată adĭ* povățuire. *Pentru căderea luĭ* r *cf. per—pre — pe, appressare — apĕsare, praesa(ga)—pĕză.*

poveaste 76, 1440, 2385, 2630. *Cf.* veaste.

povestitorĭŭ 3492. *Cf.* vestitorĭŭ, propoveduire *etc.*

povrănescŭ 2514.

pozdârăi 1271. ...

pozinarĭŭ 4433. ...

Etimologia vedĭ-o la p. 76.

pradŭ 2355. *Maĭ jos* prădare. ...

prag 3392; pragul 1940, 2602.

praporul 2381, [2381 n]. ...

praștĭe 2607.

praznic 2567, 3760.

prădare 2350.

prăghĭe 2197.

prăjiturâ 2906.

pre [983 n], [1222 n], 1272, 1275, 1277, 1305, 1534, 1895, 2178, 2215, 2361, 2373, 2529, 2612, 2615, 2650, 2710, 2864, 3049, 3165, 3191, 3482, 3543, 3570, 3621, 3644, 3884, 3891, 4255, 4256, 4345, 4378, 4424; — [pe] 4536; —pre *(+compl. drept)* 3, 66, 366, 379, 646, 958, 959, 1143, 1323, 1428*, 1700, 1706, 1812, 1813, 1902, 2029, 2070, 2083, 2518, 2526, 2528, 2580, 2792, 2822, 3356, 3479, 3481, [3479 n], 3646, 3819, 3868, 4102, 4195, 4222, 4470, 4480, 4497, 4498, 4573; — pri 1069, 1224. *Cf.* denpreună, depreună, priĭn, prin, pururea, spălare. ...

prea 2094, 2495, 2609, 2663, 2664, 3667*,

2670, 2687, 2688, 2689, 2698, 2702, 2703, [2703 n] bis, 2717, 3679, 4035; (+ e) 1706. *Cf. următórele cinci.*

preacurvarĭŭ 2683.

preacurvĭe 2684.

preaînâlțare 2609, 2671.

preaîntrecŭ 2610.

preasâturare 2715.

preceapere 3329. *Cf.* nepriceapere.

preceput 3310. *Cf.* pricep, capâtâ, încăpeare.

precupețŭ 3260.

prefacere 2814.

prejur, *numaĭ în compusul* înprejur.

preoție 4426; [preuția] 1061 n; *cf.* preut *de maĭ jos.*

prepec 373. *Veḑĭ sensul la p. 93.*...

Etimologia: cf. sl. припéщи, припéкѫ *'coquere, ardere' şi* пéкъ *'aestus', de unde şi bulg.* pripek *'locus apricus'.*

prepelițe, *sing.* 1572.

prepuĭŭ 1115. *Cf.* puitorĭŭ *de maĭ jos.*

***pressare,** *prestire, *v.* *păsată, pestî.

prescure 2954.

presosit 1142; prisosit 1275, 1675, 2653. *Maĭ jos* prisosire....

prespre, *prep.* 1914; — preste 1814, 2096, 2283, 2284, 2381, 2648, [2654 n], 2655, 2667, 3342, 3733, 3789, 4436, 4437, 4438, 4439, 4440....

Veḑĭ sensul la p. 93.

Etimologia veḑĭ-o la p. 81 jos.

Compară Cuv. d. bătr. I, 430 (86).

[preterit] 997 n.

preț 1834; preţŭ 4570.

***preunare,** *numaĭ în compusul* înpreunare *etc.*

preut 3701; — preuţii 4125; *cf.* preoție *şi* preut *din Anon. Carans.*...

prevescŭ 2781; privescŭ 1284; — priveaşte 1211, 1212; — privĭîà 1213.

previre 550, 2442, 2443; privĭre 1215, 3534; — priviri 1846....

Cf. prevèsk *'aspicio', previturĕ 'aspectus' din Anon. Carans.*

[present] 994 n.

price 1265, 2673, 3576, 3600; pricĭa 3479. *Derivate:* pricescŭ, pricire.

pricep 663; (mâ) 2054; — priceape (a se) 2053. *Cf.* preceput.

pricescŭ 3447; — pricĭaşte(-se) 3451.

priceșteniĭe 1519, 3138, 3700....

Veḑĭ sensul la p. 93.

priceștuescu(-mâ) 1518.

[pricină] 924; [pricina] 3928.

pricĭre 3446.

prĭetenĭe 199, 904, 2754. *Derivat din* prĭiatin.

prihanâ 183.

prĭiatin 904, 4055, 4556; prĭiatinŭ 1469, 3920; prĭatin 899. *Cf. următorul.*

prĭimescŭ 196; — prĭimit 4055.

prĭimire 2837; primire [2753 n].

prĭimitorĭŭ 242, 3409; — prĭimitoare 606. *Cf.* nâemŭ *etc.*

priîn 628; — prin 108, 1427*, [3758 n]. *Compus din* pre *şi* în.

primâvara 2860.

[primblări] 652 n.

primblu(-mâ) 710; — primblà (a se) 710. *Compus din* pre *şi* îmblu.

[principiŭ] 2596 n.

prinos 1035, 1528, 2784, 3772.

Veḑĭ sensul la p. 93.

printre 1814, 3227; — pentre 3227.

Compuse din pre *saŭ* pe *şi* între.

prinzetorĭŭ 1312.

prinzŭ 988; prinzu(-mâ) 989; — prinde 987; — prinşŭ 4530; — prinserâ 4531; — prinsŭ 986, 3904. *Cf.* aprinde, cuprinzetorĭŭ, deprindere, deprinzŭ *etc.*

pripâ 309, 577, 1981.

prisosire 1242, 1276.

prisosit, *v.* presosit.

pristav 2869....

privegâtoare 40; priveghitoare 4555; privighetoare 3264....

Forma dintâiŭ se aude la Bota—Gorj, Cernaĭa—Mehedinți; ĭar privigătóre *la Orlești—Vîlcea, Ploștina — Mehedinți, Frumușanĭ — Ilfov, Mal—Vlașca.*

priveghĭare 29, 131, 296.
priveghĭŭ, *verb* 295....
privĭre, *v.* previre.
***proape** = *lat. prope, numaĭ în compusul* aproape *etc.*
proc[ĭ], *v.* iproc[ĭ].
produhurile 407?....
[progenitură] 4554 n.
propastĭe 142, 182, 816, 2666, 2866. *Cf.* nâpaste *etc.*...
propoveduire 2867. *Cf.* ispovedire *etc.*
propoveduitorĭŭ 98, 2868.
proptealâ 1983....
Forma acésta şi 'proptă' în loc de 'propteà', se aude la Cloşanĭ şi Cernaŭa—Mehedinţĭ....
proptescŭ 625.
prorocĭi, *m.* 4125. *Cf.* nârocit, poreclâ *etc.*
proscomidĭe 3770.
prost 1740, 3356, 4108; prostŭ 814, 815, 2038, 2041, 2430, 2698, 2874, 2878; — proşti 2873.
prosteaşte 1808.
prostĭe 813, 2875.
protivâ, *v.* înprotivâ *etc.*
[provocare] 652 n.
***prumut,** *numaĭ în compusul* împrumut *etc.*
pucĭoase, *subst. sing.* 2227.
pucĭoase, *adj. sing.* 1064. *Maĭ jos:* putred, putrezĭre, putrejĭune.
puitorĭŭ [1758], 2405, 3280. *Maĭ jos:* puĭŭ *(verbul),* punere.
puĭŭ, *subst.* 1554, 3674.
puĭŭ, *verb* 1132, 1237, 2450; pun, *sing.* 3927; — puse 539; — pus (am, *sing.*) 2631;—pune(-voĭŭ) 2461;—pune (a) 1962;—pus (erà) 2628*;—[pusă (e)] 2629. *Cf.* prepuĭŭ, spuĭŭ *etc*, supune *etc.,* nesupus....
pula, *în criptogramă* 933.
Etimologia: lat. pupĭŭa—pupla — pulă. Ast-fel se explică nerotificarea luĭ l, *care numaĭ târdĭŭ a devenit intervocalic. Căderea luĭ* p *înainte de* l *s'a făcut ca în altiţă = lat. spatŭl(a)+-iţă—*spatliţă — *(s)platiţă — latiţă — altiţă şi ca în misteriosul până acum lăsat-de-sec, care nu e decât *prehensare—prensare—prăsare —(p)lăsare cu înţelesul de 'a începe', ce-l are adese-orĭ prindere = lat. pre(he)ndere, de exemplu: a prins a cântà. Cf. fr. carême-prenant. Iar pentru schimbarea luĭ* r *în* l *şi căderea luĭ* n *compară prăsele, mold. plăsele tot din prensus şi mas = lat. mansus.*

In privirea sensuluĭ de copilă saŭ păpuşică, compară sinonimul puţă *din lat. *pupucea — pupuţă aferesat, care însemnéză şi 'copil' în locuţia desmĭerdătóre* măĭ puţă, *dincóce de Milcov* 'măĭ pulă, măĭ pulică', *apoĭ aseměnarea lucruluĭ cu păpuşă şi cu augmentativul păpuşoĭŭ, cum se ḑice porumbuluĭ în Moldova.*

Interesante sînt apoĭ de comparat tot în privirea înţelesuluĭ 1) porverbul: «Credeaĭ că pula *e păpuşă, dar ea nu 'ncape pe uşă», auḑit în comuna Dridu—Ilfov; 2) frasa mustrătóre «socoţĭ că* puţa *e păpuşă», care se ḑice cuĭ-và, când ia uşor un lucru serios, cum ar fi dărâmarea unuĭ zid cu uměrul.*

Acelaşĭ lucru-l dovedesc maĭ multe anecdote.

Una din acestea spune că un om seměnând păpuşoĭ şi răspunḑênd sfîntuluĭ Petru, care-l întrebă ce face, că el séměnă pule, *sfîntul blagoslovì că aşà să fie, ceea ce s'ar fi şi întâmplat.*

La urmă declar că renunţ la etimologia din lat. pulla 'găină', ce am publicat în Revista pentru Istorie, Archeologie şi Philologie, an. III (tom. VI), p. 83, cu tóte analogiile ca it. uccello, ucellino 'pă-

serică' şi român. păserică, păseruică şi cucoşel, cum se mai dice mădularuluĭ la copiĭ, întru cât am găsit o alta, care explică mai bine atât sensul cât şi forma.

pulpa 1703.

punere 537, 1139, 2881, 3626; (+împotrivâ) 3576. *Cf.* apuneri, apus, nainte-punere.

***pungâtorĭŭ,** *numaĭ în compusul* înpungâtorĭŭ *etc.*

pungâ, *subst.* 567; — pungi 1864.

purece 4585.

puroi, *sing.* 713; puroĭ 714. ...

purtare 805, 2202.

purtătorĭŭ 1415, 1416; purtâtorĭŭ 364, 451, 455, 948, 1992, 2232, 3125, 3689, 4130, 4311, 4505; (maĭ înainte) 2015; — purtâtoare 3304.

pururea 42, 508, 603, 647, 710, 797, 2757, 2802, 2803, 3909.

Acest adverbiŭ cu accentul pe silaba întâĭa, vine din lat. per-omnes-horas — promnore — prunure — purnure — pururea. Per-horas *propus de d-l A. Philippide în Istoria limbiĭ române, nu explică în deajuns nicĭ accentul nicĭ sensul. Pentru căderea luĭ* m *cf. verbul sinecatu-m'am de la începutul unor descântece, care verb vine din *semnecare = *sĭgnĭcare, adecă 'însemnarea cu semnul crucii, închinarea'; ĭar dispariţia luĭ* n *o întimpinăm în de-a-dura şi îndurare (spre) = de-a-turna, înturnare (spre). Veḑĭ şi ce am ḑis la* *omne.

pustïe 2920.

pustinic 147.

Primul i *provine din un* ы, *care se găsesce în vsl.* пустынникъ. *Cf. genit. sing. f. pustenecii, articulat popular, din un manuscript de la 1808, apud Gaster, Chrestomatia, cum şi* pustiny *'desertus' din An. Carans.*

***put,** *putare, *numaĭ în compusul* înput *etc.*

puteare 38, 231, 388, 395, 435, 438, 752, 786, 819, 1764, 1771, 1865, 2284, 3084, 3577, [3683 n]; putearea 786, [1286], 3142, 3201; [putere] 3141, 4548 n.

putearnic 398; putearnicŭ 436, 836, 1386, 3169, 3202, 3683.

putincĭos, *numaĭ în compusul* neputincĭos.

putinţe 2044; [cu] 1868. *Cf.* neputinţe.

putred 2730, 3020; — putredâ 712. *Cf.* neputred, pucĭoase, înpuţiciune.

putrezïre, *în compusul* neputrezïre.

[putregaĭŭ] 3517 n.

putrejïune 3743; putrejune 1378, 3517. ...

puţin 2180, 4170; puţinŭ 1971; — puţinâ 1766, 1767, 1771.

puţŭ 3083; — puţului 452. ...

R.

rabdŭ 864, 2742, 3406, 3727. *Maĭ jos:* răbdare, răbdătorĭŭ. *Cf.* binerabdŭ. ...

rachĭu 3669. ...

raclâ 1497, 3032, 3471. ...
Veḑĭ sensul la p. 93.

racŭ 1601.

raĭului 1000.

raliţe, *sing.* 4309. ...

[ramură] 4034 n.

ranâ 3035, 3601, 4510. *Derivat* rănescŭ.

ranţuri 3130, 3783. *Derivat* rânţurat.
Veḑĭ sensul la p. 93. ...

raze, *sing.* 1181; razâ 4275.

razŭ 330, 333, 4226; rad [4226 n]; — razi 334.

răbdare 861; râbdare 3724.

răbdătorĭŭ 862; râbdătorĭŭ 3728; râbdătorĭŭ (luîngŭ) 79.

răcnescŭ 1642, 3114.

râcnire 4449.

rădâcinâ 2228; rădăcina 1529. *Maĭ jos:* rădic, rădicare.

răde (a) 609. *Derivate:* răs, răsul, răzetorĭŭ. ...

râdere 2531, [409].
rădic 526, 810; rădicŭ 534; rădicŭ 514; — rădică(-voiŭ) 527.
rădicare 525, 533; rădicare 2432....
rîgăescŭ, *sing.* 4167....
rîgăire 4167.
rămâșițe, *sing.* 4148; rîmășițe 1242; rîmâșițe 1276, 4334.
rîndașŭ 3129....
rîndŭ 3351, 4423; (pre) 4424.
rînduire 419.
rînduitorĭŭ 421.
rănescŭ, *sing.* 3977, 4026; rînescŭ 4512.
rînichĭŭ 2216; — rînichi 4532; rănichi (-ĸы) 311. *Cf.* [rărunchii]....
Forma din urmă, adecă rărunchiĭ, nefiind a luĭ Mardarie, ci a nóstră, va să ḑică a unuĭ Moldovean, nu trebuĭă să o trecem la p. 86 intre formele dialectale oltenescĭ, greșélă ce ne grăbim a îndreptà aicĭ.
rînțurat 3784.
rănze, *sing.* 3693; rînza 3208....
răpa 3420.
răpaos 2586; rîpaos 4321.
răpâosare 3968; rîpăosare 3696.
răpâosat 3988, 4027.
răpescŭ 635; — răpirî 634. *Maĭ jos* răpire.
răpezĭre 3997; rîpezire 4337. *Maĭ jos* reapede.
răpire 636, 3502.
răpștescŭ 3096.
Veḑĭ sensul la p. 93.
răpștire 3094, 3251, 4114.
răpștitorĭŭ 3095.
[rărunchii] 4202 n, *cf.* rînichĭŭ.
răs (facere de) 3320, 3321; răsul 3319.
răsaĭŭ 548, 620.
rîsăritul 31; răseritulŭ 629. *Maĭ jos* răserì (a)....
rîscumpărare 1341.
rîscumpărat 96, 1340; *cf.* scumpărat.
rîsipîscŭ 3047....
rîsipire 2884, 3016, 3021, 3054. *Derivat* răsipitori.
răserì (a) 549.
răsipitori 1685. *Cf.* nîsipŭ.
răspîntĭe 1405; rîspîntĭe 3046....
răspundere 65, 359, 672; rîspundere 4140.
rîspunsŭ, *subst.* 172, 4144.
rîspunzetorĭŭ 256.
răspunzŭ 673; rîspunzŭ 2846, 3881; — rîspunde (a) 3878, 3880....
rîstornŭ 2614, 4307; — răstoarnă 3292.
[răsunătorĭŭ] 4466.
rîșinî 2227....
rășnița 1033.
rătîcit, *numaĭ în compusul* nerătîcit.
rătezare 4232.
Etimologia: vsl. отрѣзати *'abscindere, excindere, demere, amputare'— rotezare—rătezare, va să ḑică avem o metatesă și prefacerea luĭ* o *de după* r *în* ă, *ca în* rotundus — *rătund.*
rîtundŭ 2457.
[rătundime] 1222 n.
rîtunzire 4217; rîtunzirea 3713.
răŭ, *adj.* 1075, 1078, 1087, 1088, 2502; 2503, 3413. 4259; — rea 694, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 3288; — răŭ, *subst.* 1089; (de) 1076, 1077, [1083]; — [reale] 1089 n; — răŭ, *adv.* 1074, 4263.
răutate 1073, 2067; rîutate 49, 143. *Cf.* nerîutate.
răvașŭ 3160.
răvnescŭ 3065, *cf.* revnì.
răvnire 3060, 3062.
răvnitorĭŭ 2420, 3061, 3063....
războĭŭ 321.
răzetorĭŭ 52; rîzetorĭŭ 2705. *Cf.* răde (a).
răzvoare 1718.
Veḑĭ sensul la p. 93. Vorba răzvor *se maĭ aude și aḑĭ, de exemplu în cătunul Bota — Gorj, unde însemnéză 'o bucată de pămînt săditĭ cu vie saŭ cu zarzavaturĭ'....*
rîzvrătire 2977.

răzvrătit 2978.
reapede 339, 341, 418; *cf.* răpezire
[recitare] 762 n.
[recrut] 3853.
[regele] 3665 n.
[regulă] 2596 n.
***reagere,** *reptŭ, *reptare—*rătare = *lat. regere, rectus, *rectare, numaĭ în compusele:* deregătoriŭ, derease *(participiŭ),* dereptŭ, arâtare. *Pentru căderea luĭ* c *saŭ* p *înainte de* t, *neadmisă de d-niĭ Hasdeŭ şi Tiktin, cf. dereticare = lat. *directĭcare,* vătâmare = *lat. *vĭctĭmare.*
revnì 2133. *Cf.* răvnescŭ.
Rimliani (-нш) 4559.
[roabă] 2961.
roao 952....
rob 4056; robŭ 1370, 2960, 2961, 3639; (de) [2962]; robul 4038;—robului 1381;—robi 2962. *Cf.* [roabâ].
robescŭ 2355;—robeaşte 2499;—robitŭ 2351, 2354, 3922.
robïe 2352, 2963.
robïre 2350.
robitoriŭ 2353.
rodeaşte 2179;—rodì (să) 3885. *Cf.* nârod.
roditoriŭ 3087. *Maĭ jos:* rudâ.
rog 240, 353, 1859; rogŭ 2517; (mâ) 2520;—roagâ 2519; (să) 2778; (-se) 1857, 4082;—rugâm 348, 1856; rugâmu(-ne) 4081;—roagâ, *pl.* 2518; — rugà (se) 2737;—roagâ, *imperativ* 1855. *Maĭ jos:* rugare, rugâcĭune.
roşĭu 3691, 4228, 4384, 4405: — roşie 1522. *Derivate:* ruşaţa, ruşire, ruşine, ruşinare *etc.*
rudâ (=плéмя, рóдъ; оу҃жи́къ) *235, 1050,* 3088, 3110; 3920; ruda 3109, *3164.*
rugare 3948, 4083. *Cf.* întreb *etc.,* nainte-rugare.
rugâcĭune 1003, 2942, 4383.
ruje 3089. *Cf.* rushĕ *'rosa' din Anon. Carans. şi p. 93 de maĭ sus.*
rumegŭ 807.
rumpŭ 1390, 3725....
***runcare**=*lat. roncare, numaĭ în compusul* aruncare.
***runcinare**=*lat. runcinare, numaĭ în compusul* struncinat.
ruşaţa 4404.
ruşinare 1290, 3450
ruşine 161, 164, 824, 826, 1887, 1895, 3364, 3365, 3432, 3433, 3434, 3452; (a-ĭ fi) 1895.
ruşinez 1249; (mă) [3452 n];—ruşinaţi, *imperativ* 2580;—ruşinându 2533; — ruşinat 2541; ruşinatŭ 2533.
ruşire 4229....
[ruşiţi(-vâ)] 2580 n.

S.

sabïe 1325, 1796, 4534; — sabïĭ 1781.
sac 1297.
sacos 2946
sahaidacelor 3808.
Insemnéză 'tolbă pentru săgeţĭ'. Cf. p. 360, nota 4 s. v. тѣлъ. *Sensul de 'arcurĭ', atribuit la p. 93 vorbeĭ* sahaidacelor, *egreşit. Cf.* sèjdacsĕ *'pharetra' din Anon. Caranseb....*
saĭŭ, *numaĭ în compusul* răsaĭŭ....
samă 2115; samâ 1117. 1118, 1119, 2036, 2656, 2657, 2659, 2660, 3574, 4540....
sap 1526; sapŭ 381, 1246. *Maĭ jos:* sâpare, sâpatŭ, săpâtoriŭ....
sapa 944.
sarâ (inde) 710; sara 103, 857....
sarcinâ 325.
[sardeà] 3698.
sare, *subst.* 3277. *Derivat* sărat. *Cf.* şaletru.
sat 50, 408; satŭ 3195, 4383. *Derivat* săteanŭ.
satána 3845.
saturŭ 2008.
saţiu 849, 1640, 3627. *Maĭ jos:* sătul, săturare. *Cf.* destul, preasăturare.
sau 11, 12, 14, 31, 38, 52, 57, 60, 65, 66, 87, 96 bis, 98, 100, 111, 113, 114, 124, 179, 208, 232, 239, 240,

315, 315*, 335, 439, 508, 680, 685 *(de patru ori)*, 755, 762, 769, 786 bis, 943, 954, 1046 bis, 1205, 1253, 1639, 1648, 1657, 1700, 1724, 1732, 1759, 1768, 2021, 2156, 2212, [2227], 2233, 2252 bis, 2271, 2278, 2287, 2358, 2405, 2450, 2605, 2606, 2614, 2636, 2649, 2812, 2884, 2886, 2901, 2917, 2933, 2974*, 2982, 3020, 3060, 3064, 3070, 3089, 3123, 3132, 3133, 3136, 3159, 3169, 3170, 3184 bis, 3225, 3228, 3261, 3269, 3292, 3321, 3341, 3350, 3396, 3413, 3414, 3429, 3464, 3477, 3485, 3496, 2516, 3580, 3586, 3587, 3624, 3636, 3657, 3659 bis, 3667, 3677, 3704, 3713, 3714, 3717, 3753, 3783, 3800, 3806, 3809, 3841, 3847, 3850, 3854, 3849, 3927, 3858, 3866, 3869, 4027, 4028, 4029, 4035, 4050, 4055 bis, 4077, 4116, 4131 bis, 4261, 4262, 4263, 4292, 4295, 4375, 4376 ter, 4377 bis, 4421, 4434 ter, 4434, 4481, 4498, 4565 bis, 4567 bis; saŭ 223. *Cf.* au.

să, *conjuncție* 69, 357, 468 bis, 776, 798, 1996, 2012 bis, 2890 bis, 3036, 3603, 3625, 4087, 4088, 4089, 4263, 4537*; se 799;—să (= *dacă*) 11.

Pentru sensul luĭ să *de pe urmă cf. p. 93, s. v. şi Cuv. d. bătr. I, 426.*

să, s(') *pron., v.* se.

săbor 3753, 3760, 4383;—săborŭ 3655; — săborului 117; — săboare 1599.

săceratul 1019.

săcerătorĭŭ 1020....

sâcure 3645....

săgetat 465.

sălâşuescu(-mâ) 501, 605; — sălâşuĭaşte(-se) 500.

sălâşuire 448, 3194, 4205....

sălbatec 1327; sălbatecŭ 2254, 3157, 3159; — sălbatecâ 1046.

sălbătecescŭ, *verb* 3007; *cf.* slăbătecĭe.

[sămburi] 4457 n.

sămnare, *v.* semnare.

sămţu, *verb, sing.* 4367;—simţì, *perf.* 4368;—simţit 4445. *Maĭjos* simţire.

sămuescŭ, *sing.* 3514.

sămuire 2419, 3512. *Cf.* aseamenea....

sămurastră 3143; semurastră 2179....

sănătate 219, [220], 1678, 4389, 4390.

sănătosŭ 3684.

sănge 50, 1579; singe 2233; sînge (cu-) 4574; sângele 32; singele 4229; — sîngelui 187.

săngur, *v.* singurŭ....

sănin, *adj. luat ca subst.* 4528; săninŭ 384; *cf.* chĭĭarŭ.

sănt 3051; săntŭ 295, 865, 911, 994; sint 2292; [sînt] 2007;

eşti 995;

e 98, 186, 367, 945, 971, 1015, 1017; 1262, 1510, 1706, 1742, 2044, 2056, 2139, 2149, 2222, 2316, [2628], 3170, 3261, 3452 bis, 3577, 3596, [3697 n, 4025 n], 4428; — -i, *enclitic* 754, 1274, 1510, 4108; -ĭ, *enclitic* 1331, 1835, 1944, 3142;—iaste, *formă amplificată* 10, 754, 1456*, 1717, 1895, 2255, 2819, 2995, 3292, 3342, 3473, 3478, 3479, 3624, 3625 bis, 3733, 4192, 4261, 4482, 4502 bis; ĭaste 640, [4457 n];

săntem 1647;

sănt 2993; [sînt] 1222 n; săntŭ 1222, 2509, 2562; săntu 4174, 4263 ter;

fĭu (voĭŭ să) 4089;

fie (să) 69, 798;—(va să) 357, 2012 bis, 3625, 4087;

eram, *sing.* 997;

erà, *sing. pers. a treĭa* 343, 2628*;

fuĭŭ 4170;

fu 338, 2147, 3867;

furâ (ucişi) 1241;

fost (au, *sing.*) 2223, 2354; fostŭ (au) 3625;

fost (are fi) 984;

fi(-voĭŭ) 996; — (va) 3490*;

fi (ară) 3351; (arâ) 3351;

fi (nu), *imperativ* 2115*;

fi, *inf.* 984, 1850, 1895; (a) 223, 3626;

fiind 2442, 3624.

Cf. fieşcare, fieşce, fire *etc.*

Forma neamplificată a pers. a

treĭa sing. de la pres. ind., adecă e *se pune numaĭ după vorbe scurte (monosilabe şi disilabe) terminate în vocală, ca* ce (*rar* cè), mĭ, nú (*rar* nu), preà, cúmu (186, 945, 2316) *şi* cătú (1510), *cu carĭ formézĕ cumvà un singur corp, accentuându-se uneorĭ cu acut vocala finală a cuvîntuluĭ întâĭŭ şi scriindu-se* mi *cu* ĭ *în loc de* ĭ.

Ceĭ opt i *enclitiсĭ* (= e) *urmézĕ după vorbe monosilabe şi disilabe terminate în vocală, anume după* nú *şi* nu, ce *(de treĭ orĭ),* i *(o dată) şi ultimiĭ după* carea, cárele. *Ceĭ din urmă patru sînt tot-odată aruncaţĭ de-asupra silabeĭ finale. Cf. notele de la articulele* el *şi* mai.

sàpare 1245.

sâpatŭ 1244.

săpătorĭŭ 380.

sâptâmâna 3193. *Cf.* şapte *şi* mâne.

S *nu s'a schimbat în* ş, *de óre-ce compusul latinesc septimana, din care s'a făcut, nu aveà accentul pe silaba iniţială, ci pe penultima.*

săracŭ 2188; — săraci. 2189.

sărat 1191;—săratâ [apă] 3277.

[sărăcì (a)] 4317 n.

sărâcïe 3866; sârăcïe 2187.

sărut 4390; sărutŭ 1678.

sărutare 1677, 4215, 4389.

sărutătorĭŭ 1651.

săteanŭ 2169; sâteanŭ 3197; seteanŭ 2521.

sâtul 2687. *Cf.* destul.

sâturare 2009. *Cf.* preasâturare.

său, *posesiv* 187, 1381. *Cf.* să *şi* se *pron. refl.*

său (*l.* sau) 2227.

săvrăşescŭ, *sing.* 3498; cf. desăvrăşit. *Maĭ jos:* sfrăşenïe, sfrăşire, sfrăşit, sfrăşiţi, *etc. Cf.* desăvrăşit.

scai, *sing.* 571. ...

scapŭ 731; — scăpâ 732. *Maĭ jos:* scăpare. ...

Etimologia: *excappo.

scarâ 3392; scara 1714.

scaun 76, 2457, 2713; scaunŭ 3629. ...

scâdeare 4320. *Maĭ jos* scăzù.

[scăldat] 1622.

[scăldătoare] 1622 n.

[scâldâturâ] 1622.

[scândură] 913; — scânduri 1239.

scăndureà 913. ...

scăpare 733; scâpare 1243.

scârpinà (a se) 1525.

Etimologia: *scalpinare. ...

scăzù 4317.

schilălâescŭ 3235. ...

schimbare 2678, 2686, 2711, 2721, 2814, 3858.

schimbŭ 1279, 1281, 1552; schimbu (-mâ) 1280; — schimbâ(-se), *perf.* 2679.

[schiţez] 3637 n.

schythi 3366.

scobescŭ 381, 1246;—scobit 1244.

scobire 1245.

scobitorĭŭ 380.

scoicà 4413*, [2257 n].

scol 625; (mâ) 548;—scoalâ 3843.

Etimologia: lat. *excollŏco *apocopat.*

scopĭĭŭ, *ind. pres.* 4304;—scopit 3769; scopitŭ 1441, 3239. *Cf.* scuipĭĭare, *astădĭ scuĭpare. ...*

Veđĭ sensul la p. 94.

La Bota—Gorj până ađĭ se đice scupiare. *Tot în Gorj d-l Gustav Weigand a găsit cuvîntul sub forma* šk'upat *(cf. Dierumänischen Dialekte der kleiner Walachei etc.) La Lupşa—Mehedinţi đic* schipare, *la Ploştina—acelaş judeţ* schipare *şi* schipire, *iar la Gârbovĕţ—Mehedinţi numaĭ* schipire. *Cf.* schip, schipit *'spuo, sputum' din Anonymus Caransebesiensis,* scuip, scuĭpare *şi* scuĭpire *subst,* scuĭpĭat *şi* scuĭpit *cum şi* scopesc, scopit *din Lexiconul Budan,* scopchesc şi scopchit *de la Poptelecul-de-Craĭne—Ardeal,*

mold. stupesc şi stupit *şi munt.* scuĭp, scuĭpat *şi arom.* ascuchĭŭ, ascuchit.
scornescŭ 2403, 2413, 2437.
scorţişoare, *sing.* 1530 ...
scoţ 1249, 1301; scoţŭ 1381, 1414, 2940, 4167; — scoate 1278; (va) 1381. *Cf.* scuturŭ.
scovarze, *sing.* 3234. ...
scrăbâ 68, 2304, 3803, 3242; (cu) 2301; scrăba 4434.
scrăbescŭ 2792, 4319; scrăbescu(-mâ) 715, 3241, 4264; — scrăbescŭ (să), *pl. refl.* 3439; — scrăbĭamu(-mâ) 711; — scrăbit 2801, 3961.
scrăbire 3518.
scrănavŭ 3223, 3225.
scrănâvĭe 3222.
scrâşinea (l. scrâşnirea) 3845. ...
scripturâ 993.
scrisoare 790, 2314.
scrĭu (umbra, *sing.*) 3637.—*pl.* 4103; —scrĭe (să, *refl.*) 754; —scrĭe (de a) 794.
scrĭere (+ de icoane) 1308; — (+ de obraz) 4224.
scrĭitor 1487; scrĭitorĭŭ 1013, 1611.
scuipĭiare 2357, *cf.* scopĭiŭ.
scumpârat 96; *cf.* cumpârâ, râscumpârat *etc.* ...
scumpŭ 3847, 3849; — scumpâ 32.
scurtare 1615, 3542.
scurtŭ 1574; (pre) 3543.
scutŭ 4476. ...
scuturare 3802.
scuturŭ 1396, 2568;—scuiurâ (să va) 2957. *Cf.* scoţŭ.
se, *pron. refl., v.* -şi.
se, *conjuncţie, v. să.*
seacetâ 3221.
***seamenea,** *numaĭ în compusul* asemenea.
seate 1015, 1016. *Cf.* însătoşez.
semeţĭe 2849. ...
semnare 1206, 1207, 2023, 2951; — sămnare 3852.
semnezŭ 693, 1204, 1208, 2022, 2546, 3637; — semneaze, *ind.* 1952; *imperativ* 1203; — semnat 1205; — semnatŭ 2649. *Cf.* însemnat, *vorbă adausă în urmă.*
semnŭ 1206, [1222 n], 3374.
Sep[temvrie] 4556. *Cf.* şapte.
serbà (a) 2603.
sfarâ 1543, 3045. ...
Veḑĭ sensul la p. 94.
sfatŭ 1884, 2861;—sfatulŭ 3504. *Maĭ jos:* sfâtuescŭ, sfâtuire, sfătuitorĭŭ.
sfâditorĭŭ, *v.* svâditorĭŭ.
sfântŭ 27, 66, 884, 2693; sfântul 4102; — sfenţilor 4383;—sfântâ 4383;—sfântaa 4383;—sfintei 66;—sfente 1867; — [sfentelor] 4383 n. *Derivate:* sfenţĭe, sfenţirea, sfinţit. *Cf. compusul* sfetaagora.
In Anonymus Caransebesiensis se află numaĭ svat *şi* svĕnt, *deşi schimbarea luĭ* v *de după* s *în* f *începuse şi în Banat, cum dovedesc* sfedeskumĕ *şi* sfershesk *pe lângă* svedeskumĕ *şi* svershesk.
sfărăm 3546, 3607; sfărămu(-mâ) 3547; — sfărămâ, *pres.* 3292.
sfărămare 3548; sfărâmarea 934, 3944, *cf.* sfrărâmire *şi* fărămâ *subst.*
Etimologia: lat. *exfragmĭnare, *sframenare, sfăremnare, sfărămnare cu* n *sincopat. Pentru căderea luĭ* n *cf. dumĭa-ta din dumnĭa-ta.*
sfătuescŭ, *sing.* 3506; sfâtuescu (-mâ) 3505.
sfătuire 3507, 3509.
sfătuitorĭŭ 955; sfătuitorĭŭ 3508.
sfeaştnicŭ 3184, *v.* sveaştnicŭ.
sfenţĭe 4102.
sfenţirea 4374, 4383.
sfetaagora 45. *Cf.* sfântŭ.
Etimologia: sl. свѧта́ гора *'sfintul munte'.*
sfiescŭ (mâ) 722, 1367, 2098, 2158;—sfiescu (-mâ) 4146, 4175, 4201, 4314, 4364; — sfiiră 3931; — sfiiŭ 1899.
sfĭĭalâ 1584; sfĭalâ 1668.

sfiire 3580, 4200, 4365.
sfinţit 1431;—sfinţitâ 1757.
sfita 4547.
sfrărâmire 2986 (l. *sfărâmire), cf* sfărămare.
sfrăşenïe 3237.
sfrăşire 3499.
sfrăşit 1978, 3625; sfrăşitul 103, 1520, 1523; sfrăşitulŭ 2629.
sfrăşiţi, *plur.* 1958; — sfrăşirâ(-se) 3238; — sfrăşì(-voiŭ) 3236. *Cf.* săvrăşescŭ, desăvrăşit.
***sic** *saŭ* *spic = *lat. sĕco, numaĭ în compusul* despic.

Epentesa luĭ p, *propusă la p. 318 pentru explicarea etimologieĭ cuvîntuluĭ* despicare=*dissĕcare, trebue să se fi efectuat prin influenţa de mult dispărutuluĭ *despecare=lat. *de-ex-pĭcare (pix), de unde şi sp. despegar 'a deslipì'.*

sichĭraş 456....

Veḑĭ sensul la p. 94.

Compară sechiraşu *al luĭ Moxa in Cuvente den bătr., I, 440 (121).*

sĭlâ 1996.
silescŭ 1734;—silindŭ 351.
silire 1994.
simţì, *perf.*;—simţit; *v.* sămţu.
simţi[re] 2938; simţire 4444.
singe, *v.* sănge.
singurŭ 964, 3140;—[singurŭ] 652 n; săngur 1326, 2179; săngurŭ 3324.
sinul 1684, 2219.
[s]itar 3210.
sitivire 3206.
sitivit 4106....

Veḑĭ sensul la p 94.

Se pare că astăḑĭ cuvîntul e aprópe dispărut, de óre-ce din peste o sută de normaliştĭ numaĭ unul a sciut ce însemnéză, anume I. Stoenescu de la Mal—Vlaşca.

Etimologia: sl. сплѧкнти, *cu diferenţiarea primeĭ labiale şi căderea luĭ* л, *pentru carĭ cf. preste=prespre, nalba* = lat. *malva, apoĭ înşâmfare = lat. *inconflare, răspicat*=sl. *raz+lat*explicatus şi ţifóe = ţiflóe. Compară sîrb.* спљивост, оспљивети.

slab 1770, 2059; slabŭ 1478, 1904; — slabâ 2513. *Derivate:* slâbânog, slâbescŭ, slâbire.
slavâ 17, 41, 3263; slava 4112. *Derivate:* slâvire, slâvit.
slâbânog, *subst.* 3473.
slăbătecïe 3158, *cf.* sălbătecesc....
slâbescŭ 1282, 2091, 4323; slăbescu (-mâ) 3960; slâbescu(-mâ) 1283;—slâbit 4322.

La No. 1283 mĭ-a scăpat din vedere greşéla luĭ Mardarie, care a tradus un aorist slavon prin present.

slâbire 1768, 4321; slâbirea 1646.
slâvire 1084, [2703 n]; (maĭ prea) 2703.
slâvit 224, 2702, 2952, 3670, 4566; — slâvitâ 2094, 4035; slâvitâ [2703 n].
sleame 3290....

Veḑĭ sensul la p. 94.

Se întrebuinţéză şi aḑĭ la Pojogĭ şi Frăţila—Vîlcea, la Şasa—Gorj şi aĭurĭa.

Etimologia: vsl. сл҃кма.

sleire 1397.
slobode 794.
slobodzïe 3161, 4161.
slobodzïre 1737; slobozire 3995.
slobozescŭ 2492, 3163, 4323; slobozescu(-mâ) 1280;—sloboade (să) 3292 bis; — slobodzì, *perf.* 2491; slobodzì (să) 1392; — slobozì (a) 3162; — slobodzit 2877.
slovâ 2316; — slove 945.
slugâ 111, 941; sluga 1473.
slujbâ 1757.
slujire 1417, 3286.
slujnicŭ 3196....

Pentru sens cf. p. 94.

smentire, *v.* zmintire. *Cf.* nesmintire, nezmintire.

Etimologia: sl. сѫмѫтити, сѫмѧтати *turbare. Cf.* smîntă *din Psaltirea in*

versurĭ a luĭ Dosoteĭŭ, apud Gaster, Chrestomatia, sl. СМѫТЪ *turbatio.*

smerenïe 199.

smerescŭ (mâ) 201; smerescu(-mâ) 3318; — smeritŭ 200.

smoala 2227, 2287, 3139.

smochina 3296.

smochinuluĭ 3297.

soacra 3155.

[s]oare 1420; soarele 622; — soareluĭ 629.

soarte, *sing.* 1059.

sobolul 1587. ...

socacilor 113. *Cf.* sokacs 'cocus' *din Anonymus Caransebesiensis.*

Veḑĭ sensul la p. 94.

Am avut în liceŭ un şcolar cu numele Socacĭu.

[socoteală] 2832 n.

socotesc 631, 2122, socotescŭ 573, 580, 583, 591, 1945, 2450, 2770, 2809, 3011, 3014, 3037, 3038, 3514, 3535, 3549, 3986; — socoteaşte 467, 1211, 2751; — socotim 468; — socotì 2120; — socotì (-voĭŭ) 3363, 3618; — socotiţĭ, *pers. a doua pl.* 579; — socotit 4294. *Cf.* nesocotit.

socotinţâ 241, 1943, 3298, 4295; (cu) 3300, 4293; socotinţe, *sing.* (cu) 3302, 3766. *Cf.* nesocotinţe.

socotire 578, 581, 1759, 2769, 3012, 3464, 3534, 3551, 3586, 4299; [cu] 3013; — socotiri 3458. *Cf.* nesocotire.

socotitor 582; socotitorĭŭ 2405, 3299, 3301.

Etimologia: se-căutà (a)—se-cotà—socotà—socotì, *aşà dar cu* e *asimilat şi cu conjugarea schimbată. Avem, precum se vede, un cas interesant de aglutinare şi petrificare a pronumeluĭ reflexiv. Cf. pentru formă ardelenescul* cótă = caută *şi pentru înţeles propoziţia «ce-şĭ* socotïaşte *faţa firiei sale întru oglindă» din Apostolul descoperit la Voroneţ,* p. 115, *care în alte manuscripte din seculul al şase-spre-ḑecelea şi al şapte-spre-ḑecelea şi în Biblia de Blaj, cuprinde verbul* căută, *corespunḑător sl.* СМОТРИТИ 'σκοπεῖν, *spectare'. Nu ne putem dar unì cu Cihac, care crede că cuvîntul vine din ung. szokotálni 'compter'. Verbul acesta este cu totul isolat în limba vecinilor noştri şi de aceea d-niĭ Alexicĭ şi Mândrescu nu-l numĕră între elementele ungurescĭ ale limbeĭ române. Cu tóte acestea d-l Şăineanu, atât în Dicţionarul româno-german cât şi în noua-ĭ operă Influenţa orientală asupra limbeĭ şi cultureĭ române, § 3, îl pune în «seria de noţiunĭ abstracte fórte importante şi comune întregeĭ (!) Românimĭ» pe carĭ noĭ le-am fi împrumutat de la Maghiarĭ.*

sol 669; solŭ 102.

solescŭ, *sing.* 1406, 2517, 4080.

solïe 1859.

solire 1854, 4083.

solitorĭŭ 4079.

solzi 4422.

***somorâscŭ,** *numaĭ în compusul* posomorâscŭ.

soroacà 3374; — soroace 812.

sorocire 3219.

sorŭ, *subst. f.* 87, 3200.

sosì 2807. *Cf.* presosit, prisosit.

soţïe 899, 2434, 3570, 3579.

Veḑĭ sensul la p. 94.

soţïire 905. *Veḑĭ sensul la p. 94.*

spaimâ 3912. *Derivate:* spăimare, spâimezŭ. *Cf. următorĭul şi* spământă (-se) *etc.*

spaĭŭ 1301, 3307; spaĭu (-mâ) 3914. *Cf. precedentul.* ...

Se ḑice aşà la Jaroştea — Vîlcea.

spargere 2981, 2986, 3003, 3054; sparge[re] 3697.

spargŭ 1383, 2872, 2973, 3005, 3050, 3759; — sparge 3015; — spartŭ, 4464; — spartâ 928; — sparte 3101.

Derivate sînt: spârgâtorĭŭ, spârturâ. ...

Pentru sens cf. p. 94. Cu înțelesul de 'rup' *se mai aude și astădĭ pe ici colea, ca la Cloșani și Cernaia —Mehedinți, dar numai în locuția: «mi s'a spart cămașa în spate.»*

Compară sparg 'lacero, destruo' *din Anonym. Caransebesiensis.*

spată 1325. *Vedĭ sensul la p. 94.* ...

Compară Cuvente den bătrâni, I, 438 (106).

[spate, *pl. f.* (dela *saŭ* la)] 1107; — speate 2943; — *sing. m.* spatele 1107. ...

Ultima formă este un exemplu curios de substantiv masculin singular, făcut din un feminin plural vechĭŭ. Se întrebuințéză numai dincóce de Milcov. Acéstă particularitate nu s'a arătat în Studiĭ, p. 82.

spăimare 3322.

spăimezŭ 4298. *Cf.* înspăimezŭ *etc.* ...

spălare 1576.

spălŭ 1355.

*Etimologia: lat. *ex-per-lavare, cu care cf. perlavare din Plaut. Alb. l'ań, špɛl'ań trebue să fie luate de la Românĭ.*

spământă (-se) 544; — spâmântarâ (să), 1769. ...

Verbul acesta se găsesce fără ĭ *înaintea luĭ* m *și în alte monumente vechĭ ca Apostolul descoperit la Voroneț, Psaltirea Scheĭană și a luĭ Coresi (ps. 21: 25, 103: 7 și 118: 161), apoĭ Tetravanghelul luĭ Coresi din 1561 (Marcu 14: 33, pag. 106 și Ioan 14: 27, pag. 218 a ediției Prea Sf. Gherasim Timuș Piteșteanul). Alte exemple sînt în tomul întâĭŭ al Chrestomatieĭ d-luĭ Gaster. In Biblia de Bucurescĭ 1688, din vr'o 28 de locurĭ în care am aflat acest verb (A doua lége 20: 8, 28: 67, Isus Navi 8: 1, Eclisiastul 12: 5 etc.), o singură dată l'am găsit cu* ĭ, *anume în Iezechiil 26: 17, unde cetim:* «să nu te spăimântezĭ». *Se vede dară că ĭ s'a introdus temeĭnic numaĭ din veacul al optspredecelea sub influența substantivuluĭ* spaĭmă, *care în prima din cărțile citate mai sus e scris* spaemă *(odată) și care decĭ póte fi = lat. *expavĭmen, trecut la declinația întâĭa, ca și aramă = lat. æramen și aromân. numă (nume). Cf.* sau văetat *(= lat. *vagĭtare) din Biblia de Bucurescĭ 1688, Ierem. 2,23.*

Etimologia: lat. expaventare, cu v *schimbat în* m, *ca în* am *(cf.* avem), nimearnicŭ = *lat. *in+verna+-ĭcus și* smulgere, smuls = *lat. *exvellere, *exvulsum. Vedĭ și p. 75.*

spârgătorĭŭ 3004.

spârturâ 3220.

spâșește 4375.

spâșenĭe 4376.

spâsitorĭŭ 4376.

***spic,** *v.* *sic.

spin 369, 3135.

***spinare** = *lat spirare numaĭ în compusul* suspinare.

spițe, *sing.* 3392.

splina 3687.

sporescŭ, *sing.* 2707, 3359, 3989; — sporĭ 2709; — (a) 2708.

sporire 2706, 3360.

sporĭŭ 170, 171, 3358, 3990.

spre 114, 118, 263, 266, 653, 1886, 1941, 1946, 1975, 3097. *Cf.* despre, asuprâ *etc.*, desupra. ...

Vedĭ sensul la p. 94.

Etimologia: lat. super; cf. per — pre — adĭ pe și pă.

[sprijinit] 4052 n.

spuitorĭŭ 26, 130, 669, 1442, 1755, 3217.

spuĭŭ 517, 521, 673, 1103, 1356, 3218; — spune(-va) 2386. ...

***spundere** = *lat. spondēre, numaĭ în compusul* răspundere.

spunere 65, 129, 518, 522, 1352, 2385, 2788, 2867, 3088, 3216.

spurcăciune (-ĭune) 3222.

spurcŭ 4315; — spurcâ, *pres.* 4112; — spurcat 3020; spurcatŭ 3225; — spurcatâ 3226; spurcata 3224.
spuze, *sing.* 1064.
stare 250 n 2005, 3382, 3594; (+ înprotivâ) 3578.
stau 3133; — stâ 241, 2381, 2641; — stătù 554. *Mai jos* stâtătorĭŭ. *Cf.* nainte-stâtătorĭŭ, nestătut, lâcuste, costanda.
stâlpare 1775; — stălpâri 680; — stlăpare 662, 2278, 2793, 3387, 3475, 4060, 4164; — stlăpâri 3091. *Mai jos* stlăparĭŭ.
stânga 4461.
stăpân 751; stâpân 3789.
stârcul 2256, *cf.* străcul. ...
stătătorĭŭ 2540; — stâtâtoare 2539; stătătoare 3594, 3839. *Cf.* naintestâtătorĭŭ.
[stea (o)] 2326; steaoa 1068; — steale 1066, 1067.
steag 4133*; steagŭ 3671.
sticlă 60, 3395.
stih 763. *Cf.* catastihŭ.
stinsŭ, *numaĭ în compusul* nestins.
[stîncă] 1608.
stlăpare, *v.* stâlpare.
stlăparĭŭ 3092.
stlăpŭ 3398.
stogŭ 1621. ...
stol 2458. ...
storcŭ 1286; — storşŭ, *perf.* 3525. *Cf.* întorcŭ *etc.*
straje 1616. *Derivat* strâjuire, strâjuit. ...
stranic 3408; — stranicĭ 3409. ...
Veḑĭ sensul şi originea la p. 94.
străcŭ, *verb, v.* stricŭ.
străcul 3668, *cf.* stârcul.
străcurare 4363. *Cf. simplul* curâ (= *curge*). ...
strâgŭ, *v.* strigŭ.
strâjuire 2575, 2808, 3405.
strâjuit 1095.
strălucescŭ, *sing.* 3649; — strâlucind 4117.
strălucire 3648.
strămbătate 871, 1577.
strămbezŭ 2108.
strămbŭ, *adj.* 1485, 3426.
strămina 2170, 3420. ...
Veḑĭ sensul la p. 94.
Etimologia: sl. стрѫмина 'κρημνόν *locus praeceps*'. *Cf. p. 94.*
Vorba stîrmină *o întrebuinţéză aḑĭ Românii din Craĭna — Bulgaria cu înţelesul de* 'cóstă, colnic: *Bergesrücken, Anhöhe*' *(cf. Weigand, Die rumänische Dialekte der Kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens).*
La noĭ astăḑĭ se găsesce maĭ numaĭ ca numire geografică. Aşà, după Frunzescu, ar fi stermina *locuinţă isolată lângă Gogoşĭ,* stîrmina *munte în plaĭul Cloşanĭ şi* stîrminĭ *deal lângă Dunărea, tóte în judeţul Mehedinţi şi prima cu vocala întâĭa* e *póte greşită în loc de* î *saŭ* i. Stîrminĭ *apoĭ trebue să fie ĭarăşi greşit în loc de* stîrmini = *(dealul)* stîrminiĭ *saŭ* stîrmineĭ, *cum dice aceluĭ deal mare din comuna Rògova d-l Spineanu în Dicţionarul special al judeţuluĭ (în un singur loc). D-l C. Gruescu din Severin ne-a spus că* stîrmina *din numita comună e o pădure, un loc rĕŭ, deal şi vale, unde se fac multe hoţiĭ. Probabil că* stîrminĭ *şi* stermina *sînt unul şi acelaşi loc, ambele comune (Rògova şi Gogoşi) fiind alăturea.*
Stîrmini *saŭ póte maĭ curând* Stîrminiĭ *maĭ e un vîrf de deal în Ocina — Prahova, apoĭ* Stermina *pădure şi* Muchea-Sterminei *colină, amândouĕ în Colţi — Buzĕŭ. De asemenea* Sterminosu *(dacă nu va fi cum-và greşit genul) şi* Sterminósa-Vlădişoru, *păduri în comunele vecine Berevoescĭi-ungurenĭ şi Berevoescĭi-pământenĭ din Muscel;* Stîrminósa, *un munte în Argeş;* Stră-

mirésa, *numele póte greşit, în loc de* Străminósa, *al unuĭ părăŭ, ce, după Dicţionarul geografic al judeţuluĭ Olt, se varsă în Vedi̯a;* Străminósa, *părăŭ şi vale în Lipova — Vasluĭŭ; în sfîrşit* Fundu-Streminósa, *sat în comuna Plopana din judeţul Tutova. Ultimele şase forme adjectivale dovedesc că cuvîntul* stîrmină, sterminä, stremină *saŭ* strămină *a fost o dată viŭ în limba nóstră.*

Un Român din Pojogĭ — Vîlcea, ne-a şi spus că cuvîntul însemnézä 'deal mare'. In Tetravanghelul luĭ Coresi (Luca 3, 5 = začalo 9, la p. 120 a ediţieĭ citate) cetim: «şi (fivor) străminele *căi nétede», unde vorba* străminele *corăspunde slav.* ѿстрїи, *gr. αἱ Τραχεῖαι, lat. aspera din Vulgata, 'căile aspre' în Noul Testament de la Bălgrad 1648 şi 'céle aspre' în Biblia de Bucurescĭ 1688. Ciparĭŭ în Chrestomatia sa, p. 11, explică aşà:* «Străminе *pl. stramen? locure afunde şi rîpóse»*

strămtealâ 2774, 3818. ...

străngătorĭŭ 3444, 3486.

străngŭ 2883, 3445, 3545, 3581, 3583, 3622, 4369; strä[n]gŭ 3584; — strănge (să) 3471;—strănsŭ 3160, 3510. *Cf.* strinsoare.

strănsoare, strânsoare, *v.* strinsoare.

străpezescŭ, *sing.* 4318. ...

*Etimologia: lat. *stŭpidire. Pentru epentesa luĭ* r *cf. străмur = lat. stĭmulus.*

străvescŭ, *sing.* 3546.

stredïe 3341. ...

Veḑi sensul la p. 94.

strein 3408; streinŭ 4446; — streini 3410, 3411, 4560; — strïinŭ 3805. *Cf.* înstreinare *etc.* ...

*Etimologia: lat. exterraneus — *exterranus — *streânu — strein, va să ḑică cu metatesa lichideĭ, cu finala simplificată în anus sub influenţa vorbelor paganus, Romanus (cf.* Δεμέτριος *— Dumitru şi subterraneus = sp. soteráneo, soterraño, port. soterraneo, faţă de *subterranus — it. sotterrano), cu* â *din* á+n *schimbat în* i *ca în christianus — *creştiân — creştiin — creştin, dar necontopit cu* e *precedent, ca în apropiind = *apropiând = *appropiando. Nu e exclusă nicĭ prefacerea terminaţieĭ aneus în īnus, ca în vfr. soutterin = lat. *subterrinus, propus de Förster, apud Körting, sub No. 7892 din Suplement. Cf. Revista critică literară, V, 134, unde d-l O. Densuşianu propune etimologia exterrinus, exterrenus, din Corpus glossariorum latinorum II.*

stricare 1378, 3058, 3742.

stricŭ 3005; străcŭ 3052; — stricat 3200, 4468;—stricatâ 712. *Cf.* nestricat. ...

strigare 520, 522, 595, 610.

strigŭ 521, 536, 596, 704, 1888; strâgŭ 2845;—strigâ, *imperativ* 2739. ...

*Etimologia. — Cea maĭ probabilă este a d-luĭ G. Meyer, care în Indogermanische Forschungen, VI, 120, propune lat. *strigare făcut din strix,* στρίγξ, *striga 'cucuveà, vrăjitóre', din causa strigătelor acestor fiinţe.*

strïinŭ, *v.* strein.

strînsoare 1660, 3591; strănsoare 3226, 3262, 3335, 3443, 3494, 3580, 3604; strânsoare 2884.

stropïià (să), *pl.* 4574;—stropitâ 952.

strug 3429. ...

strugur 768; strugurŭ 771;—[strugurĭ] 768 n bis. ...

Etimologia: lat. surculus — sruculus, în care aşà dar s'a întâmplat metatesa luĭ r *şi epentesa luĭ* t *ca în castron = fr. etc. casserolle, în următorul* struncinat, *lat. = *exruncinatus, cum şi în numele sărbătoriĭ Stratenie = sl.* Сѣтѣніе

Pentru prefacerea lui c *în* g *cf. Miklosich, Lautlehre der rumunischen Dialekte, Consonantismus II, 68.*

Sinonimul muntenesc cĭorchin *al moldovenescului* strugur (de pómă), *trebue să derive de asemenea din un lat. *surc(u)lĭnus.*

struncinat 3801.

Etim. veḑĭ-o în articulul precedent.

***stupŭ**=*lat. stŭppo, numaĭ în compusul* astupŭ=*lat. exstŭppo.*

sturzŭ 4479....

su *şi* **sub**=*lat. sub numaĭ în prepoziţia derivată* supt=*lat. subtus şi în următórele compuse:* suĭŭ (mâ) *şi* sus, subţire *etc.*, a supune, surup, suspinare *şi în* susuoara. *Cf. actualul* supat *şi oltenescul* su munte....

***sucŭ**=*lat.* *suco, *numaĭ în verbul compus* usucŭ.

sucit 3587.

suflare 888. *Cf.* aflu, fluerŭ, gâmfare.

suflet 1330; sufletŭ 887.

suflu 832;—suflâ, *pres.* 4479. *Cf.* aflu, fluerŭ *etc.*, înflu.

suĭŭ (mâ) 2889. *Cf.* eşire, perire *şi lat.-gr.* comis.

sul 481.

suliţe, *sing.* 3463.

[sumeaţâ] 3145 n.

sun 1161;—sună (a) 1157. *Cf.* răsunătorĭŭ.

[sunătoare] 945.

sunet [3810 n], 4466*; (cu) [945]; sunetŭ 178, 1160, 4478; [sunetul] 3758 n.

suoara=*lat. *subāla saŭ *axŭla numaĭ în expresia* susuoara *de maĭ jos.*

supăr 3436; supărŭ 2413;—supârâ *perf.* (se) 630;—[supârarâ] (se) 630;—[supărare] 3799 n; supărare 3435, 3441 *Cf.* asuprâ *etc.*, desupra.

supârâtorĭŭ 3437.

suprâ, supra *numaĭ în compusele* cu asuprâ, desupra *şi* pre desupra.

supt, *prep.* 2414; suptŭ 2402, 4263. *Cf.* desupt.

supţĭĭare 1379.

supţiezŭ 1348;—supţĭĭatŭ 1380, 1382, 3399.

supţire 690, 3635, 3723.

supuetoare 1141. *V. sensul, p. 94....*

s[u]pune 2426;—supune (a) 2374. *Cf.* nesupus.

supunere 2375.

[surgunesc] 1187 n.

surúp 2173;—surupatŭ 1293.

surupâtorĭŭ 2176....

Compară surupâ *(+ casele) al luĭ Moxa din Cuvente den bătrâni, I, 421 (51), asemenea numele* Surupaţĭ *al uneĭ comune din Gorj, cum şi al rîpeĭ* Surupata *şi al dealuluĭ* Surupăturile *din Vîlcea, singurele cu* u *al doilea păstrat dintre cele patru numirĭ geografice formate din participiul* surupat *şi aflătóre în acelaş judeţ muntos (dealurile* Surpat *şi* Surupăturile, *rîpa* Surupata *şi* Surpatele, *mănăstire etc.).*

*Etimologia: lat. subrŭmpere cu conjugarea schimbată. Peste Olt se rostesce şi astăḑĭ aşà. Acéstă formă înlătură etimologia subripere, propusă de d-l Al. Philippide. Înţelesul special de boşorog=póte *boşoro(p)t (cf. balamuc=balamut), ce se dă vorbeĭ* surupat—surpat, *căriĭa-ĭ corăspunde în aromânesce arupt, (a)spart, cum şi frasa: «ficĭorli* surpă *pómele din pom cu toĭagluşi cu chĭatra» tot din dialectul transdunărean, arată că şi părerea luĭ Cihac, Şăineanu, Körting, cumcă cuvîntul ar venì din lat. sub+rupes nu e de admis.*

sus 1561; (de) 96, 946; susŭ 1305, 3187, 3503; (in) 737. *Pentru finală cf.* jos.

suspinare 3390.

susuoara 1893. ...

Preste Olt se ḑice și astăḑĭ susuóră, *ca bună-óră la Șasa—Gorj, Pojogĭ — Vîlcea.*

*Etimologia: sub + *subāla orĭ sub + *axŭla (cf.* su *și* suoara *de mai sus). — Aromânescul* sóră, *din expresia* su *saŭ* sum sóră, *póte venì din *axŭla — *assorā aferesat și cu accentul strămutat pe penultimă ca în popŭlus — popòr. Pentru schimbarea însă a luĭ axŭla în* suóră *al nostru trebue să presupunem încă asimilarea luĭ* a *inițial și neaccentuat, cam ca în lat. axungia = *axundia — osânză, cum și metatesa luĭ, așà dar axŭla — ossoră—soora—suóră. Fenomenul s'ar puté maĭ ușor explicà prin dieresă: (a)sóră—(a)soară—suară—suŭară —* suoară.

sutâ (o) 3342; [sută] 3698 bis.

svadâ 3232; svada 3009.

svâditorĭŭ 3010. *Cf.* sfâditorĭŭ. ...

Cuvintele sfadâ, a se sfădì *nu se aud acum pe la Bucurescĭ, cu atât maĭ puțin vechile* svadâ, a se svâdì, *deși se află în Biblia de Bucurescĭ 1688 și în Vocabularul rumânesc-franțosesc al luĭ Vaillant. Preste Olt se întrebuințéză în multe locurĭ, ca de exemplu la Șasa—Gorj, Cĭovîrnășenì —Mehedinți și Motocĭ—Dolj. Cf.* se sfădirâ *al luĭ Moxa din Cuvente den bătrâni, I, 364.*

svăpâiare 3158.

svăpâiatŭ 3157, 3159. *Maĭ jos:* zvâpăezŭ, zvâpăezu(-mâ). ...

Etimologia.—Cuvîntul nu s'a făcut din văpae, *cum cred Maxim și Șăineanu, ci, după cum arată contextul, din sl.* сверѣпокати *'exasperari, saevire', cu care cf.* (рад) сверѣпѣквáю *al luĭ Berînda și Mardarie. Pentru sincopa silabeĭ* re = рѣ *cf.* întunecare *din* întunerecare.

sveaștnicŭ 3185; sfeaștnicŭ 3184. ...

svecle 1610. ...

svoară 399. ...

Ș.

șalele 1373, 1746, 4442. ...

șaletru 2235. ...

Cf. shalitru *'nitrum' din Anonymus Caransebesiensis și Lexicon Budanum, apoĭ* saletră *din Vocabularium nemțesc și românesc de la Sibiiŭ 1822 și* silitră *din Biblia de Bucurescĭ 1688.*

șanțŭ [652 n], 2971, 3320.

șapte 794, 3192. *Cf.* sâptâmăna, Sep[temvrie]. ...

șarpe 1090. ...

șase 4454. ...

școalâ 47. ...

școpŭ, *adj.* 1477 ...

Forma acésta, care nu se maĭ găsesce de cât în Cazania întâĭa, apud Ciparĭŭ și Gaster, Crestomatia, trebue să fie greșită în loc de șchiopŭ. *Póte Mardarie, ca și traducătorul Cazanieĭ citate, aŭ scris* кѡ, *ca să evite confusia, ce s'ar fi întâmplat, dacă scrià* кѡ = chĭu, *înconvenient ce unĭ înlătură întrebuințând* їѡ. *La Bota—Gorj se ḑice 'ștĭop'.*

șesŭ 2965. ...

șezŭ 541; — **șade** 2642. *Cf.* împreunâșezŭ, neședeare.

-și, *pron. refl. sing.* 1267, 2510. *Cf.* însuși.

se, *ac.* 416, 549, 609, 630, 710, 1235, 1524, 1525, 1566, 1687, 1709, 1732, 1765, 1779, 1842, 1843, 1844, 2053, 2122, 2184, 2409, 2418, 2519, 2710. 2712, 2737, 2773, 2812 bis, 2822, 2862 bis, 3015, 3209, 3334, [3412], 3465, 3496, 3845, 3890, 3895 bis, 4519, 4574; — să 45, 622, 630, 754, 1061, 1213, 1335, 1392 bis, 1425, 1769, 2120, 2273, 2486, 2778, 3519, 2957, 2958, 3292. 3439, 3471,

3845, 3856, 3885 bis, 4125, 4265 bis, 4574;—s(') 2811;—-se 66, 187, 195, 375, 500, 544 bis, 572, 881, [908], 1323, 1482, 1708, 1710, 1857, 1942, 2159, 2348, 2416, 2417, 2423, 2454, 2526, 2679 bis, 2922, 3238, 3289, 3449, 3451, 3519, 3775, 3931, 4082, 4135, 4138, 4145, 4450, 4470; —sine 1186, 2822, 3144, 3145, 3646; (cu) 2181, 3327. *Derivat* său.

Pentru postpunerea pronumeluĭ personal enclitic și a reflexivuluĭ se *maĭ ales la persóna a treĭa a verbelor, cf. Cuvente den bătrâni, I, 429 (82).*

și, *conjuncție* 54, 66 bis, 108, 186 ter, 200, 223, 663, 794, 1223, 1225, 1434, 1503, 1759, 1884, 2252, 2891, 3292, (*de inceĭ orĭ*), 3625 bis, 3845, 3868, 4102, 4479, 4527 ter, 4574, *Cf.* deșĭ, fieșcare, fieșce.

-ș,-și *din lat.* ĭpsi *numaĭ în compusele* acelaș, aciĭașĭ, eluși, luișĭ (al).

șofranŭ 1582. ...

șoimu 1008.

șoprăla 4539. ...

șoptitorĭŭ 4451.

știĭnțe, *sing.* 655, 657, 661, 1346, 7220, 3172, 3647, 3953; sciințâ 1349, 4262. *Cf.* neștiințe.

știre 3044.

știu 663, 2148, 3177; (-ți) 211;—știĭ 668;—știe 1895, 3330;—știu (voĭŭ) 3886;—(vorŭ) 3877;—(a) 658;—știut 1313, 1348; știutŭ 656, 659; (iaste) 4502, *Cf.* neștiut *etc.*, nișchițelŭ.

știutorĭŭ 3176. *Cf.* neștiutorĭŭ.

șupire 4067.

șupitorĭŭ 4068. ...

Veḑĭ sensul la p. 94. Cf. Hasdeu, Cuvente den bătrâni, I, 304 și Suplementul LXXXVI.

Cuvîntul se întrebuințézĕ și aḑĭ în maĭ multe localităț, ca de exemplu la Bota—Gorj, la Cloșanĭ, Ploștina și Lupșa—Mehedinț.

șutelitorĭŭ 1634.

șutilescŭ 1635;—șutileaște 1636.

șutilire 1633. ...

Veḑĭ sensul la p. 94.

șuvăescŭ 439. ...

Compară verbele shuvejesk *și* shuvejkeiĕsk *din Anonymus Caransebesiensis, carĭ aŭ tot* u *în prima silabă. Acelașĭ sunet îl maĭ întimpinăm în douĕ cărț utilisate de d-l Gaster în Chrestomatia sa, din carĭ cea maĭ veche este Pravila luĭ Evstratie Logofĕtul, Iași, 1646.*

Preste Olt cuvîntul se rostesce și aḑĭ tot cu u, *de exemplu la Cĭovîrnășenĭ -Mehedinț. In Motocĭ—Dolj se ḑice maĭ scurt* șúvăĭŭ.

T.

tabără 3381.

tablițe, *sing.* 1218, 3841. ...

tăină 3700, 3702.

taistra 2307, 3350. ...

Etimologia: gr. bizantinul τάγιστρον *'saccus pabulatorius, qualis equi capiti alligatur', din Const. Porphirogenetul. Acésta e etimologia datŭ de G. Meyer în Indogermanische Forschungen II s. v. tornister, pe care-l considerŭ ca un împrumut de curând din ung. tarisznya și pe acesta din boh. tanistra cu metatesă, ultimul provenind tot din gr.* τάγιστρον, *dar influențat de gr.-lat. canistrum. Cf. p. 194, nota 2.*

taĭŭ 1062, 3607, 4176; — tâe 1122.

Maĭ jos: tâetorĭŭ, tâĭare.

taler 943; talerŭ 3368. ...

Pentru sens cf. p. 94.

tare 392, 1595, 3661, [4098]. *Maĭ jos* tărie. *Cf.* cutarele, întărescŭ *etc.*

tartar 3845.

tarŭ 325. ...

Veḑĭ sensul la p. 94.

tașcâ 4433.

tâbacŭ 3985. ...

tăceare 149; tâceare 3644; — tâcut 1426, 4132.
[tăcĭune] *nu este, ci numaĭ verbul compus* aţiţa[re]=*lat.* **attītiare.*
tâetorĭŭ 1123, 1864.
tâĭare 3642, 3643. *Cf.* netâĭatŭ.
[tăĭetură] 1580.
tâlmacĭ, *sing.* 3217.
tămâduì (a) 1918.
tâmăe 4059.
[tămâioase] 1918.
tâmpin, *numaĭ în compusul* întâmpin *etc., pe când în Apostolul descoperit la Voroneţ şi în Psaltirea Scheiană e simplu: tăînpirul;* tămpirarea, tămpiratul şi tămpinare.
tămplare 3525; tâmplare 2772. *Cf.* întămplare, *unde am dat şi etimologia.*
tămpŭ 3812.
tânguescu(-mâ) 3112.
tănguire 4098*; tânguire 3113.
tănjescŭ, *sing.* 2218, 3804.
tânjĭre 1516.
tărăre (cu) 2178; târăre 3124.
[târâscu-mâ] 2349;—tăreaşte(-se) 2348.
tărăţe 4349; târăţe 4290.
[tărzĭu] *nu e decât sub forma* trăzĭu *de maĭ jos.*
tărĭe 1039; târĭe 1596, 3659, 3713; tărĭia 1421; târĭia 3085.
***tât**=*lat. tantus, numaĭ în compusul* a-tât-a.
Tătarii 3366.
tâtârascâ 3672.
tâvălescu(-mâ) 2901.
teamere 199, 221, 291, 1768; teame(re) 264. *Maĭ jos:* temu(-mâ), temătorĭŭ.
teascŭ 3741, 3764.
telegarĭŭ 3166; telegari 3562. ...
Veḑĭ sensul ce pare că i-l dă Mardarie la p. 94; dar probabil e greşit.
[tem (mă)**]** 3465; temu(-mâ) 263, 1909, 3306.
temătorĭŭ 200, 265, 783.
temelĭe 419, 4036, 4326.
temniţe, *sing.* 1600.
***tenì**=*lat. tenere, numaĭ în compusul* cuntenì.
teslarĭŭ 3739.
***teţesc,** *numaĭ în compusul* înteţesc.
***teu**=tău=*ung. tó. numaĭ în compusul* hâleşteu. ...
ticâlos 4278; ticâlosŭ 3945.
ticâloşie 4277. ...
[timpul] 994 n.
tinâ 774; tina 326, 1447, 3730, 3731. *Derivat* tinos. *Cf.* întinŭ *etc.* ...
Veḑĭ sensul la p. 94
tinâr 1783, 4490; tinârŭ, 1824, 3673, 4489, 4491;—tinârâ 1823, 4486. ...
tinereà 4487. ...
tinereaţe 4488.
***tingere,** *numaĭ în compusul* atingere, *din lat. tangere — attingere.*
tingire 2271.
***tingŭ,** *numaĭ în compusul* întingŭ.
tinos 3732.
tinse (se) 2862. *Cf.* întinde *etc. şi adv.* tutindinile.
tiparĭŭ 3852, 4460.
tipârescŭ 906.
titla 754, 1944.
Pentru sens cf. p. 94.
titulŭ 1944, 3740.
[tâmplă] 3249 n;—[tâmple] 3250.
tlăcuescŭ, *sing.* 3218, 3749.
tlăcul 66.
tlăharĭŭ 4068. ...
toaca 358.
toboşe 3851. ...
După context ar însemnà tobă (*în Moldova şi peste Munţi* dobă); *însă pare a fi maĭ curând o greşélă a luĭ Mardarie, care nu va fi înţeles vorba grecéscă şi cea slavonă, pe carĭ le aveà dinainte. Cf. ung.* dobos *(ceteşte dobo̯ş), din care derivă şi care însemnéză* 'tobaş, toboşar'. *Doboş e numele familiar al unuĭ Român din*

Bucovina. Se pôte ca prelucrătorul Lexiconului să fi vrut a scrie тѣкоше *dar a uĭtat pe* ѣ *de de-asupra, orĭ* є *final este greşit în loc de* ъ=ŭ.

toarcere, *numaĭ în compusul* întoarcere *etc.*

tocma 797, 2965; *cf.* a-tocma, întocma, întocmescŭ *etc.*

tocmală 2536, 3302, 3511, 3594, 4305, 4423; tocmala 2314; tocmeală 173, 174. *Cf.* netocmeală. ...

tocmesc, *sing.* 3506; tocmescŭ 1132, 3424, 3599; (+depreună) 3610; — tocmeşte 3589; — tocmit (au. *sing.*) 2645, 3597; — tocmit 2955 (cel), 3902; tocmitŭ (cel) 3993, *Cf.* întocmescŭ *etc.*, neîntocmit.

tocmire 866, 1102, 1179, 3421, 3598; — tocmiri 953, 3458.

tocmitorĭŭ 867, 1423, 3146, 3422.

tocŭ 1472.

toĭagŭ 1023, 3767, 4060.

topescŭ 1371, 3708; [mă] 1372; — [topit] 3476 n.

topor 1750.

torcŭ, *numaĭ în compusul* storcŭ.

tornŭ, *numaĭ în compusul* râstornŭ.

tot 309, 310, 410, 419, 607, 639, [966], 1412, 2326; (de) 972, 1303, 4159; totŭ 640; (de) 641; — toţi 93, 606; — toată 604, 640, 4440; [toată] 2757 n. *Cf.* tutindinile.

trag 3123; tragŭ 441; tragu(-mâ) 442; — trage 3292; — trâgĭà 2729; — tras (am) 2013.

tragere 3124.

trandafir 3089, 4457, [4457 n]. ...

trâescŭ 214, 216, 2608.

trăgarĭŭ 3762. *Derivat din următorul.* ...

Veḑĭ sensul la p. 94.

trăgŭ 1557, 3761.

***trâmare,** *în compusul* întrâmare.

Compară tramĕ *din Anonymus Caransebesiensis, de asemenea* tramă 'bătélă, bătătură: *trama, subtemen' din Lexiconul Budan, cum şi* trama 'ce rĕmâne când se perie fuĭórele' *din Bihor (Revista critică literară, IV, 340).*

trămbâ 3160. ...

trănoseala 4374. ...

trăpescŭ 2716; — trăpĭaşte 2134, 2200, 2543; — trăpĭià 2201.

trăpĭre 2202. ...

Insemnézĕ chĭar după context «poartâ, chinuĭaşte», ceea ce mĭ-a scăpat de a arătà la p. 95. Cuvîntul se maĭ întrebuinţézĕ şi aḑĭ, cu înţeles de 'rabdă, sufere,' prin Mehedinţĭ, în vestul judeţuluĭ Gorj şi rar prin judeţul Buzăŭ.

Etimologia: sl. трѫпѣти *'ferre, perseverare, expectare, patientem esse'.*

[trăsnet] *v.* tresnet.

trăziu 857, 2440.

treabâ 413, 1481, 1483; (de) 2557; treaabâ 226, 239, 2092, 2560, 2562; (de) 2392. *Maĭ jos:* trebuescŭ, *etc.*, trebuinţe. *Cf.* neîntreabâ, netreabâ.

treacere 2660. *Maĭ jos:* trecâtorĭŭ, trecù *etc. Cf.* întreacere *etc.*, tremeatere.

treazŭ 295, 297, 796. *Maĭ jos:* trezvescu(-mâ), trezvire.

trebuescŭ, *sing.* 3774; — trebue [1274], 2561, 4263, trebue[-mi] 2563; trebuĭaşte 2212, 3775.

trebuinţe, *sing.* 3773.

trecâtorĭŭ 2730, 2731.

[trecĕri (+ prin)**]** 652 n.

trecù 1811, 2659, 2661; — trecută 1813; — trecuţi 1812. *Cf.* întrecŭ *etc.*, prea întrecŭ, petrecĭ.

trei 3787, 3790, 3856 bis; treĭ 3856, 4485. *Cf.* întreitŭ.

treile (al) 3785, 3791. *Cf.* anţerţŭ.

tremeatere 2522; — tremes 4050. *Cf.* armâsarĭŭ *şi* treacere.

Compară trimise, tremise *şi* tremease *ale luĭ Moxa din Cuvente den bătrâni I, 430 (83, d).*

tremur, *verb* 2901 *Cf.* cutremurare, cutremurŭ *etc.*

tresnet 3800; [trăsnet] 2298, 3802 n.
La Peĭrescĭ — Dâmboviţa se pronunţă tresnet *şi* trăsnet, *după spusa normalistuluĭ Bucurescu Pavel. Cf.* tresnĕt *'fulmen' din Anonymus Caransebesiensis.*...

trestĭe 3792.

trezvescu(-mâ) 3778. *Cf.* treazŭ.

trezvire 294, 296, 1394....
Compară trezvie *'sobrietas' şi* trezveskumĕ *'crapulam edormio' din Anonymus Caransebesiensis.*

***tricŭ** = *lat. trĭcor, trĭcari* = *trĭcare, numaĭ în* stricŭ, *în care* s *e probabil protetic.*

tristŭ 909, 911, 912. *Cf.* întristare *etc.*

tron 1497, 3032....
Veḑĭ sensul la p. 94.

trudescu(-mâ) 3798.

trufaş 1741, 2657; trufaşŭ 648, 743, 3147.

trufă 741, 1459, 1592, 1593, 2656, 3265, 4467, 4468; trufa 744, 2844, 3824, 4434....

trufeaşte, *adv., numaĭ în compusul* netrufeaşte.

trufescŭ (mâ) 742, 1460.

trufie 2474, 2609.

trupŭ, 689, 2344, 3814; — trupu[lu]ĭ 4434. *Cf.* întrupare.

tu 3033.
ţi, *dativ scurtat* 1843; -ţĭ 211 bis, 851;—ţĭe 1357, 3820;
te 2828 bis; -te 1470, [3324], 4177 bis; — tine, *ac. amplificat* 3051, 3819;
voi 379, 2580;—(pre) 646 bis;
-vâ, *ac.* 1364, 2579, [2580 n]. *Derivat* vostru.

tulba (+ sahaidacelor) 3808....

***tunce** = *lat. *tunc-ce, numaĭ în compusul* atuncea.

***tunearecŭ**, *numaĭ în compusul* întunearecŭ.

tundere 4227.

tunet 3810; tunetŭ 2298, 3802;—tunetului 688.

[tunica] 4123 n.

turbare 2077.

turbez 2078;—turbat 2076.

turburare 679, 1476, 3308, 3538, 3844.

turburare (?) (să) 630, *v. articulul următor.*

turburŭ 545; — turburezŭ 3307, 3552; turburezu(-mâ) 3306; — turburâ, *pres. sing.* 3305; — turburâ(-se), *perf.* 544;—[turburarâ (să)] 630; — turburat 909, 3539.

Turcĭi 3153, 3366, 3662.

turmâ 2281; turma 2280;—turmei 114.

turnâtorĭŭ 4571.

turnŭ 2308, 3714, 3824, 4377; — turnure 1222; turnuri 1222.

tutindinile, *adv.* 385....
Veḑĭ sensul la p. 94.
Etimologia veḑĭ-o la p. 94.

ş *(=9)* 4352.

Ţ.

ţapa 4534....

ţarâ 1334, 3747, 3806; ţara 3672;—ţărĭei 819;—ţârĭ 4421. *Cf.* streinŭ....

ţarina 318....
In nota de la p. 113 (No. 318) am ḑis că acest cuvînt s'a scris maĭ în urmă, probabil din pricină că agru *erà o expresie cam învechită. Acum socotim că am puté renunţà la asemenea explicare, de óre-ce* agru *se găsesce şi la No. 2179 fără vre-o vorbă explicativă, cum şi în Anonymus Caransebesiensis de pe la 1670. Din monumentele anterióre vom cità numaĭ Apostolul de la Voroneţ şi Tetravanghelul luĭ Coresi de la 1561 (Mateĭŭ XIII, 31 şi 36).*

ţâran 1617. *Maĭ jos* ţerănâ.

ţehulŭ 1973. *Veḑĭ sensul, p. 94.*...

***ţelinezŭ**, *numaĭ în compusul* înţelinezŭ *etc.*

ţerănâ 2297....
ţermure 2170; ţermurele 2472....
ţerţŭ, *cf.* anţerţŭ *şi* trei....
Veḑi sensul la p. 84.
ţesătura 3813. *Derivat din* ţesut.
ţestoase, *sing.* 1027; ţestoasâ 1168.
ţestul 793;—ţestului 793, 1565....
Compară ţest *al luĭ Moxa din Cuvente den bătrâni, I, 438 (107).*
ţesut 481. *Cf.* supţĭre, supţĭezŭ *etc.*
ţi, ţie, *v.* tu.
ţigla 2338. *Cf. nota de la acest No.*....
ţiglarĭŭ 2339.
ţĭitorĭŭ 529, 1822, 3702; — ţĭitoare 1141.
ţĭĭŭ 263, 3521, 3896; ţĭu 1260; — ţine 2118, 4421;—ţineà (a) 238; (a se) 3895;—ţinut 4048....
ţineare 528, 819. *Cf.* neţineare, contenì (se).
ţinţarĭŭ 3677, 4565.
ţipet 1474; ţipetŭ 599.
ţipŭ 596.
ţiţa 3338.
ţiţini 401.

U.

ucidere 1238.
ucise, *perf. ind.* 3868;—ucis (fu) 3867; — ucişĭ 1241.
udâturâ 431.
udealâ 449.
ufŭ, *interjecţie* 4284.
uitare 1093.
uitatŭ 1094;
uitâtorĭŭ 1758.
uĭŭtŭ (mă) 2781.
Pentru ŭ *parasitic de după* ĭ *compară cele ce am ḑis noĭ la p. 78 şi măngăĭŭos al luĭ Moxa, în Cuvente den bătrâni, I, 442 (144).*
Etimologia: lat. tuitare, aferesat din causa confusieĭ mult întrebuinţateĭ persóne a doua sing. a imperativuluĭ *tuĭtă-te *cu* tu uìtă-te, *aḑĭ scurtat în* uìte.
uleu 974, 976....
uliţa 2345, 3397, 4061, 4115;— uliţe, *pl.* 628.
ululŭ 1559....
Nearticulat se ḑice astăḑĭ preste Olt ulĭŭ, *pe la Bucureşcĭ* uliŭ.
umblare 4452. *Cf.* îmblare.
umblu 174. *Cf.* îmblu.
umbra 3632, 3637; — umbreĭ [alŭ] 3634.
umbrarĭŭ 3632, 3676, 4383;—umbrare 3228, 3636.
umbrezŭ 4339; — umbrat 3633;— umbrit 2825....
[umbros] 3633.
umilinţe, *sing.* 3944.
un 118, 905, 945, 966 bis, [967], 1279, 1330, 1331, 2278, 2422, 3691, 3860, 4409, [4457]; unŭ 1337, 2420; unul 900, 901, 968, 1336; — unii 4263, [4457 n];—una 2253; o, *numeral* [652 n], 965, 969, 970, 1630, 2109, 2253, 3342, 3495, 3577, 3733; *indefinit* 2255, [2326], 3249, 3473, 4275, 4574. *Cf.* adunare, denpreună, depreună, înpreună *etc.*
unchĭŭ 3911.
unde, *adv.* 754, 793, 1229, 1425, 1434, 1450, 3910, 4149, 4479.
undezare 3776....
Veḑi sensul la p. 95.
undiţa 3899.
[ungerieĭ] 4102.
unghĭul 464....
ungŭ, *sing.* 2467; ungu 3940;—unse, *participiŭ sing. f.* 976, 4102. *Maĭ jos:* unsoare, unsuluĭ, unt, unturâ, unt-de-lemn.
[unire] 965.
unsoare 4126.
unsulŭ 4124;—unşiĭ 4125.
unt 975; untŭ 975, 2467. *Derivat* unturâ.
unt-de-lemn 1774.
Acéstă vorbă s'a format din elemente românescĭ după calapodul vsl. Аґкѣкно маслѡ, *cu care cf. compusele*

similare rus., bulg. şi boh., cum şi germ. das Baumöl, ung. faolaj.

untură 3807.

urare 2735, 4389. *Mai jos* urez.

urâcĭune 716, 1785, 1786, 4467.

urdinarea 3440. ...

urduros 714. ...

***ure** = *lat. ubi, numai în compusul* ai-ure-a, *în care avem un cas de epentesă a lui* r, *iar* b *s'a schimbat întâiŭ în* v, *apoĭ în* u *şi în urmă s'a contopit cu* u *precedent.*

urez 240, 2736, [4390 n.], 4415; ureaaze, *ind. sing.* 2778.

urgie 4527.

urloae 3745. ...

Cuvîntul urloĭŭ *pe la Petrescĭ — Dâmboviţa, Mal — Vlaşca, Frăţila — Vîlcea, Balota — Dolj etc. însemnéză 'burlan'. Nu ne putem pronunţà de-o-camdată în privirea numĕruluĭ şi genuluĭ substantivuluĭ* urloae: *probabil că avem a face cu un fel de plurale tantum, nu cu un feminin singular.*

urmatŭ, *numaĭ în compusul* neurmatŭ.

urmâ (pre) 2526, 2528, 2529; urma 3400.

ursŭ 1793; —[ursoae] 1793. ...

Compară ursonyĕ *'ursa' din Anonymus Caransebesiensis şi* ursóe *din Lexiconul Budan.*

uscat 3343; uscatŭ 3474; — uscatâ 3472, 3477. ...

uscâcĭune 3343. *Mai jos* usucŭ [mâ]

uspâtare 2311.

uspâtătorĭŭ 2310.

uspăţ 755, 756; uspâţ 4435; uspâţŭ 2309, 2312, 4024. ...

Tot aşà se pronunţă la Bota — Gorj. Compară uspecz *'convivium' din Anonymus Caransebesiensis.*

uspetezŭ 3893; uspetezu(-mă) 3555; — uspâtâ 3892.

usturoĭŭ 1690; usturoĭ, *sg.* 4414*. ...

usucŭ [mâ] 1297.

Etimologia: exsucare — assuccare — osucare — usucare — uscare. *Va să dică s'a schimbat* e *iniţial neaccentuat în* a, *apoĭ s'a asimilat cu* u *din silaba următóre, care, când e fără ton, dispare.*

uşa 809; —uşïeĭ 1940; uşïei 4103.

uşarĭŭ 808. ...

uşorŭ 1644, 1645, 2373; —uşoarâ 266— işor, *adv.* 4162.

Moxa încă are uşorŭ *şi să* iuşureaze *(cf. Cuvente den bătrâni I, 416, No. 22).*

***uţetorie,** *din lat. otiari, numaĭ în compusul* neguţetorïe.

uu, *difong* 945.

V.

v, *literă* 2316.

v´ *(=a doua)* 4434.

v´i *(=12)* 4350.

va, *v.* voĭŭ.

vaca 1558.

vadrâ 376, 3690, 4410; vadra 3127. ...

Veḑi sensul la p. 95.

Compară vadrè *'hydria' din Anonymus Caransebesiensis.*

vadŭ 454.

vaĭ 3883. *Cf.* haĭ.

val 679, 1905, 1907, 2340; valul 460. *Cf.* învăluescu (mâ) *etc.* ...

vale 4482; valea 2997, 3907; — vâi 2982. ...

vara, *numaĭ în compusul* primâvara.

varŭ 1897. *Derivate:* văruire, văruit.

[varză] 1618 n, cf. vearze.

vas 60, 451, [1622], 3254, 3339, 3340, 3395; vasul [3340]; —vaše 787.

vatăm 491; vatămŭ 2383; vatămu (-mă) 492; vatâmu(-mâ) 2792; — vatămâ, *imperativ* 489. *Mai jos:* vătâmare, vătămătorĭŭ.

-vâ, *v.* tu.

vădescŭ, *sing.* 1289, 1923, 4213; vădescŭ 4208.
vădire 1924.
văditorĭŭ 4218. *Cf.* svadâ, svâditorĭŭ.
vâduvŭ 382, [4070];—vâduvi 383; — vâduo 4070. ...
[văl] 1140 1140.
***vălitură**, *numaĭ în compusul* învălitură.
văluescu, *numaĭ în compusul* învăluescu(-mâ). *Cf.* *'m'aș văluĭ' din viața luĭ Bertoldo, apud Gaster, Chrestomatia etc.*
***văngŭ**, *v.* vengerea.
văusla 2279; văslă 766. ...
Compară vënslĕ *și* vënslĕtor *din Anonymus Caransebesiensis.*
vântŭ 41, 530, 889, 3184; vântul 886, 1220, 3657, 4481.
vânzare 2617.
vânzetorĭŭ 2618.
vănzŭ 4115; — vinde 2401. *Cf.* vinde *etc.*
vârŭ=*lat. verum, numaĭ în compusul* ad-e-vârŭ.
vărsare 2992; *cf.* vrăsare.
vărsŭ 2990;—varse (să) 1335. *Cf.* vrăsu(-mâ), *etc.*, jos, vĭerșŭ.
văruire 2369.
văruit 559. ...
vătah 867, 1000, 2804. ...
Compară vetah *'praefectus' din Anonymus Caransebesiensis.*
vătâmare 487, 2384; vătâmarea 3414. *Cf.* nevătâmare.
vătămătorĭŭ 490, 4112.
***văț**, *numaĭ în compusul* învăț *etc.* Vățătură *din Psaltirea luĭ Ioan din Vasluĭŭ de la 1710, apud Gaster, Chrestomatia, este o simplă greșélă de scris, cum am observat și altele la acelașĭ Ioan.*
văzătorĭŭ 2851; vădzătorĭŭ 79; 3325. *Maĭ jos:* vedeare, vezi, vis.
văzduh 41; văzduhulŭ 108. *Cf.* duhulŭ, zăduh.
veacŭ 647, 3625.
vearde 3442.
vearze, *pl.* 1071, 1618. *Maĭ jos* verdeață. ...
Compară vardzĕ *'olus' din Anonymus Caransebesiensis.*
veaselŭ 25, 4462, 4550. *Derivate:* veselescu(-mâ), veselïe.
veaste 140, 198, 517, 4324. *Derivate:* vestire, vestitorĭŭ. *Cf.* poveaste.
veatrilâ 671, [2279]; veatrila 4507. ...
[vecernie] *nu e, ci numaĭ compusul* parecernița.
vechĭŭ 411;—veache 1060, 1061; [veche] 1061 n. *Cf.* învechit (au), bâtrân *etc.*
La bâtrân *ne-a scăpat din vedere înrudirea cu* vechĭŭ *etc.*
vecinŭ 1469, 2434, 3520, 4102; vecinul 1347.
vedeare 415, 417, 1215; [vedearea (cu)] 2659 n. *Maĭ sus* văzătorĭŭ, *maĭ jos:* vezi, vis.
veghĭŭ, *numaĭ în compuse ca verbul* priveghĭŭ *etc.*
***vengerea**, *numaĭ în compusul* învengerea. *Cf.* învăngŭ.
veninul 4505.
verdeață 1199.
veri, *conjuncție* 1724. *Cf.* voĭŭ. ...
Vedĭ sensul la p. 94.
[versurĭ] 762 n.
veselescu (-mâ) 2336.
veselïe 118, 409.
vestire 1011.
vestitorĭŭ 22, 1012. *Cf.* povestitorĭŭ, propoveduire *etc.*
veștezescŭ 2798; — veștezì, *perf.* 2799. ...
vezeteu 1159; — vezetei 3563. ...
La Frățila—Vîlcea se ḑice vizeteu, *la Frâncescĭ — Gorj* vizătĭŭ, *la Cĭovîrnășenĭ—Mehedințĭ* vizotĭŭ.
vezi 1211; — veade (se) 416, 1213; — vedeà (a) 418. *Maĭ sus:* văzătorĭŭ, vedeare, *maĭ jos* vis. *Cf.* nevâzut, adecâ.

viață 762, 1010, 1047, 1048, 1054. 1057, 1606, 4247, 4440. *Mai jos:* vieţuescŭ, vïu.

vïe, *subst.* 1309, 4370. *Mai jos:* vïiarĭŭ, vin.

vïerșŭ 763, 3066, 3858. *Compară* vărsŭ.

Pentru origine cf. p. 79.

vïeţuescŭ 1055.

vïezure 4121. *Cf.* vîezuina *cu reservă.* ...

vihor 429; vihorŭ 316, 1097, 2779. ...

Compară vihorè *(turbo) din Anonymus Caransebesiensis.*

vihorăt 889.

Astădĭ se rostesc aceste două vorbe cu f *în loc de* h.

vïiarĭŭ 424.

vïiarmele 4407.

[vïitorĭŭ], 996 n.

vïĭŭ 775; vïiu (+mi în fire) 2827; — vine 66; — venì (va) [983 n], 1912, 2893; — vïe (să) 776; — venitŭ [2826], 2884. *Cf.* cuvânt, cuvăntare, cuvïinţe, cuvïos. ...

vin, *subst.* 425; vinŭ 3764.

vină 183, 1265, 1266, 1267, 2123, 2505, 2506; vină 2412, 3928; — vini (?) *(pl.* -ы) 423. *Derivate:* vinovat, vinuitorĭŭ, vinuescŭ. *Cf.* dezvinezu(-mâ), nevinovat *etc.*

Pentru scrierea pluralului vini *cu* ы *la urmă (cf.* рѫкы, рамлѧны*), vedĭ observaţia d-luĭ Hasdeŭ din Cuvente den bătrâni, I, 409, sub litera d.*

vindec 4388. *Cf.* judecu(-mâ), zic.

vindecare 484. 4386.

vindecătorĭŭ 4387.

***vingŭ,** *v.* vengerea.

vinele 1052; vînele (кы-) 4563. ...

Forma a doua nu e numaĭ decât o greşélă, ci maĭ curând o pronunţare dialectală, cum ne îndreptătesc a crede vĕneczesk *şi* vĕneczè *din Anon. Carans., pluralul* vîne *şi al adjectivuluĭ* vînete, *ce l-am audit de la un om din Frâncescĭ — Gorj, cum şi î din vorbele* vîne, *cuvînte şi altele, produse de noĭ la p. 37 din Codicele Sturdzan. D-l Weigand încă a audit forma plurală* vîne *(cf. Die rumänische dialekte der kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens). Astfel acum sîntem dispuşĭ a schimbà părerea exprimată la pagina citată şi la p. 70; totuşi trebue să admitem că era întrebuinţată şi forma* vinele *cu* i. *In Apostolul descoperit la Voroneţ este de două orĭ forma pl.* vine; *tot* vine *se află într'un manuscript dinainte de 1618, apud Gaster, Chrestomatia I, 47.*

vinișoare 1051.

vinovare, *numaĭ în compusul* nevinovare. ...

vinovat 421, 422, 2377, 2508. *Cf.* nevinovat *etc.*

vinuitorĭŭ 420.

vinuescŭ, *sing.* 4194. *Cf.* dezvinezu (-mâ).

vïperea 684. *Cf.* vïu *şi* părinte. ...

vis 417; — vîse 3325.

viscolire 4240.

visterïe 1754, 3254, 3544, 3545, 4097; vistïerïe 695, 787; vistïerïia 4549; — visterïi 4072.

Accentul, când e scris, e pus saŭ pe silaba iniţială ви *saŭ maĭ rar pe cea mijlocie* сте, *probabil din pricină că pisarul Mardarie n'aveà obiceĭŭ să-l aplice pe un* ï *(cu două puncte).*

vod[ă], *numaĭ în compusul* voevod.

viteaz 2367; viteazŭ 67, 836, 837, 2230, 4091.

vitejeaște, *adv.* 838.

vitejescŭ (mâ) 835.

vitejïe 834, 1882, 2233, 4092; — vitejïi 2365.

viță 4369; viţa 1681.

viţeà 4485.

vițel 3860.

vĭu 640, 978; vĭulŭ 66. *Cf.* învĭiare *etc.*, vĭperea.

vîezuina 4511 (кы-). *Cf.* vĭezure *cu reservă.*...

Compară La vĭezuină, *peşteră în Vîlcea şi* Vizuina, *locuinţă isolată în Mehedinţi, va să dică amândouĕ preste Olt, pe când* Vizunie *saŭ* Ghizunie *e un sat în judeţul Bacăŭ.*

vînele, *v.* vinele.

[vlăstarĭŭ] 3697 n.

[voce] 652 n.

voe 1255, 1764, 2445, 2784, 2856, 3481, 3882, 3884, 3899, 4086; voĭa 461, 464, 3165. *Maĭ jos:* voinţe, voitorĭŭ, volnicie. *Cf.* nevoe, nevoĭaş, nevoinţe, nevoitorĭŭ.

voesc, *numaĭ în compusul* nevoesc *etc.*

Etimologia: sl. волѣ. *Nu e de creḑut să vie, cum opinéză d-niĭ Şăineanu şi Philippide, din it. voglia, de unde istrorom.* volĭe, *pentru că în cărţile vechĭ aceste cuvinte se găsesc tot cu* o, *nu primul* (*adecă* voe) *cu* ó (=oa) *şi cele-lalte nu cu* u, *ĭar Aromânĭi aŭ numaĭ* vreare.

voevod 116. *Cf.* voinicŭ.

voi, *v.* tu.

voiniceaşte, *adv.* 4492.

voinicime 459, 3659.

voinicŭ 458, 3142, 4490; — voinicilor 3660. *Cf.* voevod.

Cuvîntul voinicŭ *de la No. 458 şi 3660 însemnéză* 'ostaş'.

voinţe, *numaĭ în compusul* nevoinţe.

voitorĭŭ, *numaĭ în compusul* nevoitorĭŭ.

voĭŭ, *predicativ* 463, 3379, 4089; — *auxiliar* 1230, 1256, 1590, 2624, 2985, 3886, 3870 bis; voĭ[ŭ] 4071*; — -voĭŭ, *aux.* 527 bis, 563, 996, 2461, 2477, 2544, 2544 n, 2554, 2697, 3236, 3362, 3363, 3601, 3618, 4136; va, *predicativ* 193; + *conjunctiv* 357, 776, 2012, 3625, 4087; — *aux.* 1381, 1912, 2452, 2957, 2958, 3490*, 3879; — -va, *aux.* 2386, 2840 bis, [2579]; vorŭ, *aux.* 2532, 3877. *Maĭ jos:* vream, vreare. *Cf.* bine-voĭŭ *şi auxiliarul* ară, are *din formele compuse* ară fi *şi* are fi fost *s. v.* sănt; *de asemenea conjuncţia* veri *şi adverbiile* oare, cănḑùvà.

volbură 3657. *Cf.* dezvoalbere....

volnicĭe 3161.

[volnicŭ] 3142.

vorbâ 184, 3351. *Cf.* voroavâ.

vorbĭ (voĭ[ŭ]) 4071*.

vorbire 185, 266, 2699. *Cf.* vorovire.

vorbitorĭŭ (-кы-) 52.

voroavâ 757. *Cf.* vorbâ. *V. sensul p. 95.*

vorovire 755, 2788. *Cf.* vorbire....

Compară vorovì *al luĭ Moxa (Cuvente den bătrăni, I, 417) şi* vorbĕ '*colloquium*', vorbĕsk '*colloquor*', *cum şi* vorovĕ '*locutio*', vorovèsk '*loquor*' *şi* vorovitor '*affabilis*' *din Anonymus Caransebesiensis.*

vostru (al) 378; — voastrâ 377.

vrăcĭŭ 482. *Derivat* vrăcĭuire.... *Veḑĭ sensul la p. 95.*

vrăjbâ 473. *Derivat* vrăjmaşŭ. *Cf.* învrăjbâscŭ *etc.*

vraje 570.

vrăjì, *perf., probabil greşit în loc de* vrăjì 2380. *Maĭ jos:* vrăjire, vrăjitorĭŭ

vrăcĭuire 483.

vrăjire 569; vrâjire 2913.

vrâjitorĭŭ, *adj.* 2925.

vrâjitorĭŭ, *subst.* 568, 2929 (?); — vrăjitori 292; — vrăjitoare 125.

vrăjmaşŭ 472, 3469.

vrăsare 538, 1397. *Maĭ jos:* vrăsu (-mâ). *Cf.* vărsare.

vrăstâ (de o) 3495.

vrăsu(-mâ) 2991; — vrăsà 187; — vrăsatŭ 1398.

vrăteju 3657, 3695. *Cf.* învrătire.

vrătos, *adj.* 32, 79, 107, 836, 1435, 3715, 3717; *adv.* 1960, 2283, 2891, 3716, 4492. *Cf.* învrătoşezŭ.

vreadnicŭ 3850. *Cf.* învrednicescŭ.
vream 4088;— vrăndŭ 1413. *Cf.* binevrăndŭ *şi* voiŭ.
vreame 138, 139, 195, 494, 1899, 2855, 3868, 4527;—vremïeĭ 493.
vreare 191, 389, 1255, 1764, 2629; (bună) 2855, 3604, 3981, 4086.
[vuitoriŭ] 4466.
vulturŭ 55, 2250, 3467; — vulturoae 56. ...

Z.

z҃ҁ *[= 490]* 3192.
s҃ *(= şase)* 932; *(= a şasea)* 4434.
ş҃ *(= şapte)* 1599; *(= a şaptea)* 4434.
zăconŭ 2615. ...
Vedĭ sensul la p. 95.
Compară zakon *'mos, consuetudo' din Anonym. Caransebesiensis.*
zacŭ 2174;—zace 1648;—zăcem 1649; — zăceà 793.
zale, *v.* zaoa.
zalud (în) 165, 642, 3809. ...
Vedĭ sensul la p. 95.
zamâ 3331. ...
zaoa 332;—zale 3783.
zavease, *sing.* 1101; zevase, *tot sing.* 1604; zaveasa 2248. ...
Vedĭ sensul la p 95.
Cuvîntul zăvésă *se mai află în Catechismul calvinesc de la 1656, editorul Bariţ însă nu l'a înţeles, de óre-ce l'a explicat prin 'legătură'. Tot aşà, adecă* zăvésă, *îl găsim în Lexiconul luĭ Bob 1822, în al luĭ A. Clemens 1823 şi în al luĭ A. Iser 1850, pe când Lexiconul Budan şi toţĭ imitatoriĭ luĭ (Cihac, Sava Popovicĭ-Bărceanu şi fiul săŭ, cum şi Damé) scriŭ greşit* zavèză *'perdeà, cortină'.*
Etimologia vedĭ-o la p. 72.
zăbală 331.
zăbavă 2109; zăbavă 1538.
zăbăvescŭ 1135; zăbăvescu(-mâ) 3935; zăbăvâscu(-mâ) 1778; zebăvescu (-mâ) 1541; — zăbăviĭŭ 1144; — zăbâvì 1145, 1779;—zăbâvit 1777. *Cf.* izbâvescŭ.
zăbăvire 1137, 1537, 1776; — zăbăviri 1136.
zăblău 495; zeblău 4521. ...
Vedĭ sensul la p. 95.
z[ă]brănescŭ 3312. ...
Vedĭ sensul la p. 95.
Compară zebronyé *'rete' din Anonymus Caransebesiensis.*
zăbreală 1096. ...
zăduh 373. *Cf.* duhulŭ, văzduh, zeduh. ...
zălogŭ 1139.
zălojescŭ 1138. ...
Cuvîntul se rostesce tot cu j *în cătunul Bota—Gorj şi în alte sate de preste Olt.*
zăvor 2980;—zăvoară 1189; zevoară 401. *Cf.* zevorâscŭ. ...
zbârcescŭ 2530; — zbrăcit 478. *Derivat* zbrăciturâ.
zbor, *subst.* 1249; zborŭ 3564. ...
Vedĭ sensul la p. 95. Compară zbor *'conventiculum' din Anonymus Caransebesiensis.*
zborâră(-se) 4450.
zborâre 4449. ...
Vedĭ sensul la p. 95.
A se sborî *însemnéză 'a se rîdicà cuĭvà pĕrul de frig' saŭ 'de frică' la Bota—Gorj, Frăţila—Vîlcea, Ploştina—Mehedinţĭ.*
zborŭ, *verb* 2277;—zboară 2276. *Maĭ jos* zburare.
zbrăciturâ 477.
zburare 2275.
zdărnâescŭ 1156. ...
Vedĭ sensul la p. 95.
zdrăncânescŭ 1161;—zdrăncânì (a) 1157.
zeastre 2758.
zeduh 3221. *Cf.* zăduh.
[zel (cu)] 2757 n.
zepejoase, *sing.* 4122. ...
zepritul 883. *Cf.* oprescŭ. ...

Compară şi zepresk *'constipo'*, zeprit *'constipatio' din Anonymus Caransebesiensis.*

zeu, dzâu, zeescŭ, zeire, *numaĭ în compusele:* dumnezeu *etc.*...

Compară dzĕŭ *'deus, certè, profectò' din Anonymus Caransebesiensis. D-l Weigand încă a aflat forma* dumnezĕŭ *cu* ă *(cf. Die rumänische dialecte der kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens).*

zevorâscŭ, 1098; — zevorĭaşte 1125. *Cf.* zâvor

zgău 1680. *Cf.* gaurâ, ghĭunoae.

Compară şi zgău *'uterus' din Anonymus Caransebesiensis.*

Etimologia: lat. **excavus. Vocala* ă *s'ar explică prin influenţa vorbelor înrudite:* găóză = *lat. cavositas apocopat,* a zgâì=*lat. excavare cu conjugarea schimbată şi* a zgăurà= *lat.* **excavulare. Cf. şi forma* găură *întrebuinţată une-orĭ în loc de* gaură, *cum şi sp. port. covo.*

Aicĭ găsesc prilejul de a arătà că cuvîntul gaură *vine maĭ curînd din lat.* **cavula, decât din caverna, cum am opinat aĭurĭa* (p. 326).

zghĭabŭ 2446....

La Bota — Gorj se rostesce tot cu z *şi însemnézĕ 'şanţ' saŭ maĭ bine 'prăpastie adâncă şi rîpósă'. Compară numirile geografice formate din acest cuvînt şi anume un părĕŭ, o vale şi un cătun în comuna Mânzelescĭ — Buzăŭ, o fântână, o pădure şi un schit în Vîlcea, un deal şi o vale în Miculescĭ — Mehedinţi, tóte scrise în dicţionarele speciale cu* s *şi decĭ tóte cu* z *încă neprefăcut în* j.

La Bărcănescĭ — Olt se numesce aşà lemnul scobit de lângă puţ în care se adapă vitele şi care pe la Balota — Dolj şi în multe alte sate se dice jghĭab. *Acesta trebue să fie şi sensul ce i-l da Mardarie, căcĭ sl.* поѝло *după Miklosich însemnézĕ* 'ποτιστήριον, *aquatio'. Tot acest înţeles catĕ să fi avut la început numele fântâneĭ amintite din Vîlcea. Pe unele locurĭ se dice 'uluc'. La Ţeĭca — Vîlcea spală şi rufe în el.*

La Bunescĭ — Argeş acelaşĭ lucru se chĭamă zghĭab, *deşì în satele de prin pregĭur se rostesce* jghĭab. *Tot acolo se dice* zghĭab *şi linuluĭ în care se calcă strugurĭĭ şi care e compus din douĕ saŭ din patru bucăţĭ. Instrumentul acesta la Glâmbocel — Muscel are aceeaşĭ numire, numaĭ că se rostesce cu* j. Jghĭab *e şi acela prin care se scurge apa de pe casă. După cum îmĭ comunică harnicul mieŭ şcolar G. Ionescu de la Fundeniĭ-Dómneĭ — Ilfov, tot aşà se numesce canalul arculuĭ şi acela făcut din câte douĕ scândurĭ pentru ducerea apeĭ la pămîntul de udat.*

[zgomot] 3810 n, 4478 n.

zgrăcescŭ 3581; — zgrăcit 3291, 3510.

zi 450; zĭoa 818; — zilei 685; — zile 212, 213, 214, 2936; — dzilele 4527; — zilelor 860. *Maĭ jos* zilescŭ. *Cf.* astâdzi, amĭazăzi, ămĭazezi, amiazezŭ.

zicere 1988, 3075, 3372.

[zicŭ] 4457 n; zic (să) 3856; — dzice 66; zice 3856, 4027; zice (se) 3209; — zicem 3074; — zi[sŭ] (au) 2649; — zice (ai) 587; — (a) 3076; — zis 1987, 2632, 4050; — zise, *participiŭ sing. f.* 3073. *Cf.* nedzis, judecatâ, vîndec *etc.*

zidarĭŭ 1209.

zidescŭ, *sing.* 1196, 3533, 4329; — zidĭĭŭ 4328; — zidì (a) 1950; — zidit 4046.

zidire 1162, 1193, 1195, 3530.

ziditorĭŭ 1163, 1194, 3531, 4327.

zilescŭ, *cf.* bine-zilescŭ.

zimbì (se) 609....

zlatoustŭ 4129. *Veḑĭ sensul, p. 95.*

Cuvîntul e compus din elemente slavice (злато 'aur' + оустà, *neutru pl.*, 'gură') *după calapodul grecescului* Χρυσόστομος.

zlâtarĭŭ 1200....

Vedĭ sensul, p. 95.

zmăcescŭ 1390; zmâcescŭ 2378....

zminteaalâ 272, 3487.

zmintescŭ 2394; — zmintit 271. *Cf.* nesmintire.

zmintire, *numaĭ în compusul* nezmintire; — smentire 3322. *Cf.* nesmintire.

zmulgŭ, *sing.* 3725, 3759.

[zodiĭa] 1222 n.

zugrafŭ, 1221; zugravŭ 1042; — zugravi 3430....

zugrâvescŭ 1043.

zugrâvie 1044, 1308, 4224.

zvâpăezŭ 3007; zvâpăezu(-mâ) 3008. *Cf.* zvăpâĭatŭ *etc.*

zvrălire 2606....

ÎNDREPTĂRI ŞI ADAUSE.

Pag.	rînd.	în loc de	să se cetéscă
VII	11	despic	despic, *şi p. 367 s. v.* *sic.
IX	15	mescâtorĭŭ = *lat.* **bibiscatorius — bĭscatorius*	*(să se ştérgă)
XI	sus	(să se adaugă sub rîndul întâĭŭ)	rîşniţă, *p. 228, nota 8.*
XI	sus	(să se adaugă sub rîndul al doilea)	săĭdăcar, *la sfîrşitul noteĭ (4) de la p. 360—361.*
XII		(să se adaugă sub rîndul 22)	vorbâ, voroavâ, *p. 389.*
XII	3-4	(în notă) *tuta 'ţévă', de unde*	*tutu 'ţévă' de unde póte*
9	33	afară de т	afară de д, ж, м, т, ч, une-orĭ şi з, ш,
11	33	cele propriĭ şi streine	numele propriĭ şi vorbele streine
12	32	(să se adaugă)	Cf. nota (7) de la p. 266.
16	25	(să se adaugă)	Cf. ѿстрíжєнѧ 4227.
20	22	prefaţă	postfaţă
20	30	(să se adaugă după punct)	Cf. nota (2) de la p. 263.
30	23	prefaţă	postfaţă
30	24	şi slavone	orĭ slavone
31	12	în precuvîntare	(să se ştérgă)
36	29	сѣ̀тнлнникъ	сѣ̀тнникъ
37	20	slavonesce	slavonescul
45	28	(тѣ́жница)	(тѣ́жница, B. нарекалница, confundat de St. şi Michaĭŭ cu нарѣ́кщица)
45	29	(вúвъ)	(вúкъ, l. вúръ)
45	2	(în note) ruso-bohemicul	ruso-sîrbo-bohemicul
46	2-3	(în note) N'o fi..... *lotru?*	Cf. «клáм'ца, lătrău, cocoĭŭ» din Lexiconul luĭ Michaĭŭ Logofétul de la 1678.
52	24	cinceĭ glónţe	treĭ gló:ţe
62	4	2853	901, 3389
63	9	numit de d-l Hasdeŭ vocală iraţională	(să se ştérgă)
63	13	ѡвстѫвнѡ	ѡвс'тѫвнѡ
66	26	(să se adaugă sub ж : жд)	з : з în paĭ-spre-ḑece vorbe cu derivatele şi compusele lor (No. 143, 1066 — 1091, 1489, 1972, 2653 şi 4, 2853, 2903, 2927 şi 8). Aceştĭ з din elementul slavic al Lexiconuluĭ luĭ Mardarie, aşà-dar toţĭ, afară de ceĭ

Pag.	rînd.	în loc de	să se cetéscă
			de la No. 901 şi 3389, provin direct din Dicţionarul luĭ Berînda şi indirect din cărţile utilisate de acesta.
66	26	c	c (afară de acela din кєсѧмрѧтє 180)
68	1-5	(în notă) pare..... 263.	e un sîrbism. Cf. *Noua Revistă română*, II, p. 424.
73	20	*E* penultim din *cĭocănele* este în loc de *ea*, ĭar *priceştenie* are	*Priceştenie, smerenie* şi *spâsenie* aŭ *a* şi *ă*
73	33	*a* şi *e*	
75	9-10	în *cĭocănele* însă	dar în slavicele *gleznele, poreclâ, prèpelițe*, (cf. sl. прѣкпєлъ, пълкпєлица), *svecle* şi *tresnet* (cf. verbul sl. трѣскнѫти), în compusul *preste* = *pre-spre* şi în *împengere, învengerea, sfente*, tóte treĭ cu *e* întonat urmat de *n*
77		(să se adaugă sub rîndul 4 de jos)	De tóte sînt cam 240, din carî aprópe o pătrime de origine latină.

Oa.

Precum *e* întonat înainte de *ă*, de articulul *a* şi de *e* se schimbă în *ea*, asemenea *o* întonat şi în aceeaşĭ posiţie se preface în *oa* atât în cuvintele moştenite din limba latină cât şi în cele de origine streină. Acestea din urmă sînt: slavicele *boală, coaje, gloată, groaza, iscoadă, moaşte, podoabă, răzvoare, svoară, şcoală* şi *voroavă*, apoĭ ung. *altoae* (= *altvány*), sl.-alb. *groapâ* şi gr.-sl. *icoana*. Cf. *izmeane, leane, peasne, zăvease* şi *zavasă*, tóte patru în slavona cu ѣ; cum şi *obeade* (sl. ѳѣѧзъ sing.) Dintre cele ce n'aŭ schimbat pe *o* în *oa, nora*, care este lat. *nŭrus*, şĭ-a feminisat, ca şi *sorŭ*=lat. *soro(r)*, nu de mult finala după analogia substantivelor în *ă;* cele-laîte, tóte streine, nu s'aŭ asimilat în acéstă privinţă. Iată-le anume: slavicele *ocna, plosca, pohtâ, popa, scoică**, *slovâ, în-* şi *a-tocma, vorbâ*, apoĭ ung. *holdâ, toboşe* şi turc. *fota*.

Pag.	rînd.	în loc de	să se cetéscă
			Forma relativ nouă *vorbâ,* în loc de *voroavâ*, este un substantiv verbal de la *vorbire* şi acesta s'a făcut din maĭ vechĭul *vorovire,* prin sincoparea luĭ *o* al doilea neaccentuat şi o uşóră disimilaţie a luĭ *v* din grupul *rv;* ĭar *vorovire* nu este de cât sl. говорити metatesat în роворити, în care apoĭ s'a asimilat guturala iniţială. Am ţis că formele *vorbâ, vorbire* sunt relativ nouĕ, pentru că nu le-am putut găsì în nicĭ un monument anterior Lexiconuluĭ acestuĭa din 1649. Cea maĭ veche carte cu dată sigură din *Chrestomatia* d-luĭ Gaster unde se află o asemenea formă, este *Apostolul* de la Bucurescĭ 1683.
79	22	(adauge după *busioc;*	cf. *crăsteĭŭ, ĭubire, ĭute* şi adausul *scoică,* tóte patru de origine slavică, cum şi ung. *coruĭŭ (= karoly).*
80	27	nâprăcâ	nâpră̆ca
82	32	*chiĭăr*	*chiĭarŭ*
83	15	*aceĭa*	*aceiĭa*
84	32	(să se adaugă)	Cf. *deprinşŭ, înţeleşŭ.*
90	29	(?), dau în mănâ»;	, dau în mănâ», sensurĭ nesigure;
94	27	călâraşŭ, vezeteu	Cf. nota (6), de la p. 248.
96	8	şi *răr̆unchiĭ*	(să se ştérgă)
105	4	каĭа	кáĭа
122	25	(?)	(să se ştérgă)
124	5	(în note) *buşmachíŭ*	*buşmachíŭ;* cf. turc. bašmak + iminíŭ.
125	1	(?)	(nu e greşélă, pentru că *géna* în Oltenia însemnéză 'pleopă').
147	19	(?)	(să se ştérgă)
148	6	(în notă) нкныи	нкныи
160	3	(în note) кóрм	кóрм-
164	8	(?)	(să se ştérgă)
175	20	рѣшúнє]	рѣшúнє,]
215	26	âрпоâпє	âпроâпе
229	6	(în note) Pasov	Pasor
253	5 şi 19	(în note) P. Alexandre	C. Alexandre
254	17	¿690	3690
254	5	(în note) Pasov	Pasor

Pag.	rînd.	în loc de	să se cetéscă
285	5	(?)	(să se ştérgă)
294	5	(în note) *Lexiconum*	*Lexicon*
303	la mijloc	(să se adaugă sub a, *literă)*	**a** = cea, *v.* cel.
305	5-6	**afarâ** 443..... 1586.	**afarâ** 443, 469; (din) 445, 446, 447, 588, 1586, 3179; (+ de) 444; (+ din) 4263.
305	35-38	(să se pue după **aguride**)	**ai**..., **aiave**..., **aici**...
312	26	(să se adaugă după —	a (+ din afară);—
320	7	1985	1895
327	12	*graur=lat. graculus*	(să se ştérgă)
337	13	ueîngâduitorĭŭ	neîngâduitorĭŭ
347	19-21	*Cf.* beat.... *două cuvinte*	(să se ştérgă)
348	39-40	(să se ştérgă)	*Maĭ jos:* moşie... moştinescŭ.
349	6	(să se adaugă)	*Derivatele eĭ sînt:* moşteanŭ *şi* moştinescŭ *de maĭ jos.*
350	3	(de jos) năpr̆aca	nâpr̆aca
351	27	nechibzuit	nechipzuit
352	14	e priceapere	nepriceapere
356	5	(de jos) aripezŭ	înaripezŭ
376	4	(să se adaugă după punct)	*Totuşĭ* toboşă (тїм'пáнъ) *din Lexiconul luĭ Michaĭŭ Logofĕtul de la 1678 ne face să înclinăm pentru existenţa acestuĭ al doilea nume al* tobeĭ.
382	4	(de jos) vrăteju 3657, 3695	vrăteju 3657, vrătej 3695.
383	16	(să se pue de-asupra luĭ Z sub un Y	ѵ҃ч҃ [=490] 3192.

Notă. — Orĭ-ce ѡ din *Lexiconul paleoslovenic* al luĭ Miklosich trebuĭà scris tot-deauna cu ѡı. Alte îndreptărĭ şi adause se vor publicà în Suplement, unde vom face şi analisa celor două lexicóne din biblioteca episcopuluĭ Dionisie, acum în posesia Academieĭ, unul româno-turcesc, cel-alalt româno-german. După limbă, scrisóre şi alte indiciĭ, se vede că ele aŭ fost compuse de vestitul gramatic muntean Ienache Văcărescu, în ultimul pătrar al veculuĭ al opt-spre-ḑecelea. Asupra lor a bine-voit a ne atrage atenţia d-l profesor şi bibliotecar I. Bianu. In Suplement vom descrie şi alt manuscript al luĭ Mardarie (Cozianul), anume un *Tetraevanghel* slavic, scris la 1643 pentru mănăstirea Căldăruşanĭ, cea atuncĭ zidită de Mateĭŭ Basarabă. D-l Iuliŭ Tuducescu, ajutor-paleograf al Academieĭ Române, a bine-voit a ni-l semnalà nu de mult între manuscriptele numituluĭ institut. La urmă rugăm pe cetitor să îndrepte însuşĭ, după errata de maĭ sus, greşelile, carĭ din norocire se află numaĭ în părţile scrise de noĭ, nu şi în textul propriŭ-ḑis al Lexiconuluĭ; ĭar pentru adausele maĭ lungĭ să însemne la locurile respective vorbele: «Veḑĭ Adause».

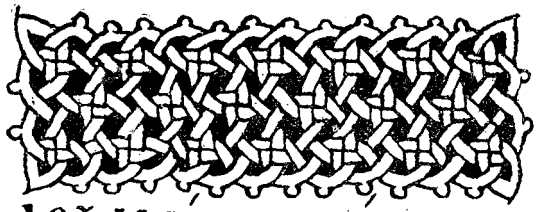

Лѣзіконьславено

влашєскыи · имєтлъкованіє ·

Азъ: Єѵ

А: глаєдежале ·

А · ланумъ̀ дедонплъшн предъшн:

Аѣіє · аїлъшн ·

Агѣ · глаѣдежале ·

Агнець · мїелъль ·

Аіѕ, аісобы · ісаіѕѵарѣфн ·

Алианіє · флѣмаѕпре ·

Алѣба · фоамете ·

Алѵ · мїѣастіефоаме

LEXICONUL SLAVO-ROMÂN AL LUĬ MARDARIE COZIANUL, p. 1.
(Vedĭ pp. 9 şi 99).

TABLA MATERIILOR.

Pag.

Prefaţa III
Semne şi scurtări principale XV
Modul de transcriere XVI

PARTEA I.

STUDIUL.

Introducere 3
I. Descrierea codicelui 4
1. Legătura 4
2. Hârtia 5
3. Notele 6
4. Scrierea 9
II. Întocmirea dicţionarului 10
III. Pamvo Berînda 14
1. Originea şi cultura lui 14
2. Opera lui Berînda 17
IV. Lexicografia slavo-română 22
1. Fragmentul de la Belgrad 23
2. Fragmentul Ciparĭŭ 24
3. Lexiconul lui Mardarie Cozianul 28
4. Lexiconul din Codicele Sturdza 28
5. Lexiconul de la Moscva 38
6. Lexiconul lui Michaĭŭ (1672) 40
7. Lexiconul lui Michaĭŭ Logofĕtul (1678) 46
8. Lexiconul de la Petersburg 47
9. Fragmentul de la Bistriţa 51
10. Lexiconul lui Misail 51
11. Lexiconul lui Macarie 55
12. Lexiconul româno-slavic al lui Andronic 56
V. Elementul slavonesc 57
1. Fonetica şi Ortografia 57
a) Vocalele 58
b) Consónele 62
c) Metatesa lichidelor l *şi* r 62
d) Accentele şi altele 63

Pag.

2. Flexiunea 64
a) Forme nominale 64
b) Forme verbale 64
3. Resumat 65
4. Nota finală a luĭ Mardarie 67
VI. Elementul românesc 68
1. Ortografia 68
2. Fonetica 72
a) Vocalele 72
b) Consónele 78
c) Metatesa lichidelor 80
d) Alte schimbări 81
3. Flexiunea 82
a) Forme nominale 82
b) Forme verbale 83
c) Părţile neflexibile 85
4. Formarea vorbelor 85
a) Prin derivare 85
b) Prin compunere 87
5. Sintaxa 88
6. O samă de vorbe 89

PARTEA II.

TEXTUL SLAVON ŞI ROMÂNESC.

I. Textul lexiconuluĭ (cu chirilice) 97
II. Nota finală a autoruluĭ (slavonesce) 300

PARTEA III.

INDICELE ROMÂNESC

(cu maĭ multe etimologiĭ şi alte observaţiĭ), ... 301—385

Indreptări şi adause 387

ANEXE.

1. Facsimile de pe pag. 1 a Lexiconuluĭ luĭ Mardarie Cozianul . 391
2. Facsimile de pe nota finală a autoruluĭ aceluĭaşĭ Lexicon . . 392
3. Facsimile din Lexiconul luĭ Berînda 393
4. Mărcĭ de fabrică din Lexiconul luĭ Mardarie Cozianuul, tabela I—III
5. Iscălitura luĭ Sofronie Archim., egumenul Cozieĭ . . . tabela II